

ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล
Comparative Study of Islamic Law on Halal Food

ทวี น้อยพอม

Tawe Nuoporm

วิทยานิพนธ์นี้สำหรับการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอิสลามศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Fulfillment of the Requirements for the
Degree of Doctor of Philosophy in Islamic Studies
Prince of Songkla University

2561

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์	ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล
ผู้เขียน	นาย ทวี น้อยผอม
สาขาวิชา	อิสลามศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มะรอนิง સાແລມິง)

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มะรอนิง સાແລມິง)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ญาตุลฮัก มิงสมร)

.....กรรมการ
(ดร. อัสมัน แต่อาลี)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ซาการียา หะมะ)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
สำหรับการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอิสลามศึกษา

.....
(ศาสตราจารย์ ดร. ดำรงค์ศักดิ์ ฟ้ารุ่งสว่าง)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยฉบับนี้เป็นผลมาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มะรอนิง สาแลมิง)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ลงชื่อ.....

(นาย ทวี น้อยพอม)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อนและ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นาย ทวี น้อยพอม)

นักศึกษา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ชื่อวิทยานิพนธ์	ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล
ผู้เขียน	นาย ทวี น้อยผอม
สาขาวิชา	อิสลามศึกษา
ปีการศึกษา	2560

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอาหารฮาลาลด้านวัตถุดิบ ศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของสี่มัซฮับในกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับอาหารด้านวัตถุดิบ วิเคราะห์การใช้หลักการผ่อนปรนเกี่ยวกับการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขัน และศึกษาทัศนะของมัซฮับที่สามารถนำไปใช้เชิงพาณิชย์ในกลุ่มประเทศมุสลิม ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่าศาสนาอิสลามให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของอาหารเป็นอย่างมาก มีอายะฮ์อัลกุรอาน ฮะดีษ และตำราวิทยายการอิสลามมากมายสาธยายเกี่ยวกับอาหารทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้เนื่องจากอาหารมีบทบาทและอิทธิพลต่อมนุษย์ทั้งในมิติทางโลกและทางธรรม โลกนี้และโลกหน้า อาหารในอิสลามจะต้องมีคุณสมบัติหลัก 2 ประการคือ หนึ่ง ฮาลาล หมายถึงเป็นที่อนุมัติ สอง ฎอยยิบ หมายถึงดีมีประโยชน์สะอาด ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการรวมทั้งอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและอาหารสำหรับผู้ป่วย

แหล่งที่มาของอาหารคือพืชและสัตว์ ตัวบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยวัตถุดิบดั้งเดิมของอาหารมี 3 ลักษณะคือ 1. ตัวบทบัญญัติที่ระบุว่าเป็นฮาลาล 2. ตัวบทบัญญัติที่ระบุว่าเป็นฮาลาลหรือไม่อนุมัติ 3. ไม่มีตัวบทบัญญัติระบุเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด โดยหลักการเดิมอาหารทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโภค ยกเว้นอาหารที่มีตัวบทห้ามบริโภค ในอัลกุรอานมีอาหารประเภทสัตว์ 10 ชนิดที่ห้ามบริโภค คือ สัตว์ตายเอง เลือด หมู สัตว์ที่ถูกพลีให้แก่ผู้อื่นนอกจากอัลลอฮ์ สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีจนตาย สัตว์ที่ตกมาตาย สัตว์ที่ถูกขวิดตาย สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกินจนตาย สัตว์ที่ถูกชูชายัญ ฮะดีษได้ห้ามบริโภคสัตว์บางชนิดเพิ่มเติม เช่น ลาบ้าน สัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคม สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว และสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลัก ส่วน ม้า กระต่าย กระรอก สัตว์น้ำที่ตาย เต่า ตะพาบน้ำ และแมงดาเป็นที่ ฮาลาลบริโภคตามทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่า พืชทุกชนิดโดยรวมเป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ ยกเว้นพืชที่สกปรก พืชที่มีโทษหรือพิษภัย และพืชที่ทำให้มีเมามา บกพร่องหรือเสียสติ

ส่วนภาวะคับขันในบริบทของอาหารคือ สภาพความคับขันที่หากไม่บริโภคอาหารฮาลาลแล้วจะเกิดความเสียหายต่อสุขภาพ ร่างกายหรือถึงแก่ชีวิตได้ บทบัญญัติอิสลามครอบคลุมภาวะคับขันทุกบริบท การบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันเป็นสิ่งวาญิบ อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะคับขันเนื่องจากขาดอาหารที่ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่องบริโภคอาหารจนอิ่มได้ ส่วน

ภาวะคับขันเนื่องจากขาดอาหารที่ไม่ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่อง อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลปริมาณที่พอประทังชีวิต โดยไม่อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลเกินความอิ่มทั้งสองกรณี อาหารทุกชนิดที่สามารถประทังชีวิตในภาวะคับขันเป็นที่อนุญาตให้บริโภค ยกเว้นเนื้อมนุษย์ ทั้งนี้เหตุผลโดยรวมของการอนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันคือเพื่อขจัดอันตรายที่จะเกิดขึ้น

คำสำคัญ : กฎหมายอิสลาม,อาหารฮาลาล,ภาวะปกติ,ภาวะคับขัน

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Thesis Title	Comparative Study of Islamic Law on Halal Food
Author	Mr. Tawee Nuoporm
Major Program	Islamic Studies
Academic Year	2017

ABSTRACT

This study, a comparative study of Islamic Law on Halal food, aims at examining the Islamic Law related to Halal food ingredients and comparing the views on Halal food ingredients within the framework of the four Sunni Islamic schools of thought. The study also explores the flexibility of food consumption in critical conditions and the views of the four schools of thought that can be used commercially in Muslim countries. Data were collected from various sources of document. Descriptive analysis was used in data analysis.

The findings in this study show that Islam emphasizes on various aspects of food. Quranic verses, Ahadith and other Islamic texts have directly and indirectly provided explanations on this subject. This is because food is important to human lives: on worldly and religious dimensions; and in this world and the hereafter. According to Islamic principles, food must have two main features i. e. *Halal* and *Tayyib*. *Halal* means lawful or permitted. *Tayyib* means healthy, benefits, clean, safe and nutritious, including supplements and patient foods.

Sources of food include plants and animals. Islamic principles state that original raw materials can be classified into 3 features: 1) the *halal*/lawful, 2) the *haram* or forbidden, and 3) no specific provision/neither *halal* nor *haram*. The Islamic principles provide that all types of food are lawful, unless proven otherwise. Quran has specified 10 animals that are forbidden for consumption i. e. any animal that dies a natural death and is not slaughtered, blood, swine (pork), any animal on whom the name of anyone other than Allah is invoked, any animal killed by jerk, any animal being beaten to death, any animals fell death, any animals killed gore, any animals eaten by beast to death, and any animals being sacrificed. The Hadith prohibited some other animals, including donkey, any birds with sharp claws, any feral animals with fangs, and any animals that eat dirt as staple food. In addition, horse, rabbit, squirrel,

dead aquatic animals, turtle, soft shell turtle, and water bug are Halal in the views of majority of the Muslim scholars. All types of plants are legal, except dirty plants, plants that harm, intoxicated plants, and any plants impaired consciousness and mental breakdown.

This study showed that critical time in the context of the diet, are the time in which abstaining from consuming forbidden food will harm one's health or body or cause death. The provisions of Islamic law on this issue cover all critical time and the law provides that consuming haram food in a critical time is compulsory. Islamic Law allows those who suffer from a long-term and wide spread critical time due to lack of food to continue consuming haram food until full enjoyment. In the event of a critical time due to lack of food which is not wide spread and continuous, one is allowed to consume a sufficient amount of haram food to sustain life. In both cases, all kinds of food, except human flesh are allowed. The rationale behind allowing the consumption of haram food in Islamic Law is to eliminate any possible harmfulness.

Keywords: Islamic Law, Halal Food, Ordinary time, Critical Time

دراسة مقارنة لأحكام الأطعمة الحلال في الفقه الإسلامي	عنوان البحث
توي نوي فوم	الباحث
الدراسات الإسلامية	التخصص
1439 هـ.	العام الدراسي

مستخلص البحث

يهدف هذا البحث إلى دراسة مقارنة لأحكام الأطعمة الحلال في الفقه الإسلامي من حيث أصل المواد لذاتها على ضوء المقارنة بين المذاهب الفقهية الأربعة وتحليل ضوابط الرخصة في تناول الطعام المحرم عند الاضطرار ودراسة آراء المذاهب الأربعة في ذلك بغية الاستفادة التجارية من دول المسلمين ، انتهج البحث المنهج المكتبي الوصفي .

توصل البحث إلى أن الإسلام قد اهتم اهتماما بالغاً بالأطعمة حيث وجدت آيات وأحاديث وكتب فقهية تبينها بالطريقة المباشرة وغير المباشرة لما أن للأطعمة أثراً بالغاً في دنيا الناس وآخرتهم ، فيجب أن تتصف الأطعمة بالحل والإطابة الشاملة للنفع ، والنظافة ، والسلامية ، وذوي الفوائد الغذائية ، والمكملات الغذائية الصحية ، وطعام المريض .

مصادر الأطعمة إثنان نبات وحيوان ، وتنوعت حسب النصوص الواردة على 3 أنواع :
 1. نوع على حلها 2. نوع على تحريمها 3. ونوع لا يرد فيه نص خاص ، والأصل في جميع الأطعمة الحل والإباحة إلا ما نص على تحريمه كالعشرة المحرمات في القرآن الكريم : الميتة ، الدم ، لحم الخنزير ، ما أهل لغير الله به ، المنخقة ، الموقوذة ، المتردية ، النطيحة ، ما أكل السبع إلا بالتذكية ، وما ذبح على النصب . ونص السنة على تحريم بعض حيوانات كالحمر الأهلية ، ماله مخلب من الطير ، ماله ناب من السباع ، والهز ، وما يأكل الجيف . وترجع حلال أكل الخيل ، والأرنب ، والسنجاب ، وطعام البحر ، والسلحفاة ، والسلحفاة المقشرة ، وسرطان حدوة الحصان .
 وجميع النباتات مباحة ما لم يكن متنجساً أو ضاراً .

حد الضرورة المبيحة للمحرم في باب الأطعمة هو بلوغ المضطر حداً إن لم يتناول الممنوع هلك أو قارب الهلاك أو خشي تلف عضو من أعضائه . وتناول المحرم عند الاضطرار واجب ، وللمضطر الشيع من المحظور إذا كانت المجاعة عامة دائمة مستمرة ، وله أكل ما يسد الرمق إذا كانت المجاعة نادرة في وقت من الأوقات ومن الممكن أن يجد المضطر من الطعام بعد هذا الوقت ، ولا يباح الزيادة على الشيع في كلتا الحالتين ، يجوز للمضطر أكل جميع ما يسد الرمق إلا لحم آدمي

، والحكمة من إباحة بعض المحرمات في حالات الاضطرار ترجع بصفة عامة إلى إزالة الضرر عن المكلفين .

الكلمات المفتاحية : الفقه الإسلامي ، أطعمة الحلال ، الحالة العادية ، الحالة الاضطرارية.

Prince of Songkla University
Pattani Campus

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณต่ออัลลอฮ์ ﷻ ผู้ซึ่งมวลาการสรรเสริญเป็นเอกสิทธิ์ของพระองค์ ผู้ทรง
ประทานความสำเร็จในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ขอเศาะลาواتและสละมแด่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ
บรรดาเศาะฮาบะฮ์และผู้เผยแพร่อิสลามทุกท่าน

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มะรอนิง สาลามิง อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ ผู้ที่เป็นมากกว่าอาจารย์ที่ปรึกษา คอยให้การชี้แนะและช่วยเหลือต่างๆ จนทำให้การทำ
วิทยานิพนธ์นี้เสร็จสิ้นด้วยดี

ขอขอบคุณ ดร. ยูโซะ ตาละ รองศาสตราจารย์ ดร. อิบรอฮีม ณรงค์รักษาเขต
ดร. อัสมัน แตะอาลี ที่กรุณาเอื้อเฟื้อประสานทุนการศึกษาให้แก่ผู้วิจัย ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์
ดร. อับดุลเลาะ การีนา ดร. ซอฮาดี เบ็ญหมัด ที่ให้คำปรึกษาที่ทรงคุณค่ามาโดยตลอด ขอขอบคุณ
สถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่อนุเคราะห์ให้ทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัย

ขอขอบคุณครูและคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาอบรมสั่งสอนและให้ความรู้แก่ผู้วิจัย
ขอขอบคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้การชี้แนะที่มีประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์นี้
เป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ผู้ให้การสนับสนุนทุนการศึกษา ขอขอบคุณ
บิดามารดา ภรรยา บุตร และกัลยาณมิตรของผู้วิจัยที่คอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา

และขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือเกี่ยวข้องทุกท่านที่ไม่ได้เอ่ยนาม ณ ที่นี้ ขอ
ให้อัลลอฮ์ ﷻ โปรดเมตตา และตอบแทนคุณงามความดีแก่ทุกๆ ท่าน อามีน

ปัจฉิมแห่งวจี ขอสรรเสริญสุดดีแด่อัลลอฮ์ ﷻ ผู้รังสรรค์สิ่งดีงามทั้งปวง

ทวี นุ้ยผอม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(5)
ABSTRACT	(7)
مستخلص البحث	(9)
กิตติกรรมประกาศ	(11)
ตารางปรีวรรตอักษร	(12)
สารบัญ	(16)
บทที่ 1 บทนำ	1
1. 1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา	1
1. 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
1. 3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	37
1. 4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย	37
1. 5 ขอบเขตของการวิจัย	37
1. 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย	38
1. 7 ข้อตกลงเบื้องต้น	39
1. 8 นิยามศัพท์เฉพาะ	40
1. 9 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	41
1. 10 วิธีดำเนินการวิจัย	42
1. 11 แหล่งศึกษาและค้นคว้าที่สำคัญ	45
บทที่ 2 อาหารในอิสลาม	46
2. 1 ความหมายของอาหารในอิสลาม	46
2. 1. 1 ความหมายของอาหารด้านภาษา	46
2. 1. 2 ความหมายของอาหารด้านศัพท์ทางวิชาการอิสลาม	46
2. 2 ความสำคัญของอาหารในอิสลาม	48
2. 3 หลักสำคัญของอาหารในอิสลาม	55
2. 3. 1 ฮาลาล	55

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2. 3. 2 ฎอยยิบ	55
2. 4 สภาพอาหารบนพื้นฐานคุณและโทษ	57
2. 4. 1 อาหารที่มีแต่คุณประโยชน์ปราศจากโทษ	57
2. 4. 2 อาหารที่มีแต่โทษโดยไม่มีประโยชน์เลย	57
2. 4. 3 อาหารที่มีโทษโดยมีประโยชน์ปะปนเพียงเล็กน้อย	58
2. 4. 4 อาหารที่มีทั้งประโยชน์และโทษเท่าเทียมกัน	58
2. 4. 5 อาหารที่มีคุณประโยชน์โดยมีโทษปะปนอยู่เพียงเล็กน้อย	59
2. 5 ประเภทบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหาร	62
2. 5. 1 บทบัญญัติที่ระบุว่าฮาลาล	62
2. 5. 2 บทบัญญัติที่ระบุว่าฮารอม	63
2. 5. 3 ไม่มีบทบัญญัติระบุว่าฮาลาลหรือฮารอม	65
2. 6 บทบาทของอาหารฮาลาลในมิติต่างๆ	65
2. 6. 1 อาหารฮาลาลในมิติทางจิตวิญญาณ	65
2. 6. 2 อาหารฮาลาลในมิติทางสรีระร่างกาย	67
2. 6. 3 อาหารฮาลาลในมิติทางการดำเนินชีวิต	67
2. 6. 4 อาหารฮาลาลในมิติทางสังคม	69
2. 6. 5 อาหารฮาลาลในมิติทางการตอบคำขอพร	69
2. 6. 6 อาหารฮาลาลในมิติทางวันแห่งการฟื้นคืนชีพ	70
2. 6. 7 อาหารฮาลาลในมิติทางอุตสาหกรรมการผลิต	71
2. 6. 8 อาหารฮาลาลในมิติทางธุรกิจส่งออก	71
บทที่ 3 บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหาร	72
3. 1 ประเภท/แหล่งที่มาของอาหาร	72
3. 1. 1 สัตว์	72
3. 1. 2 พืช ผัก ผลไม้	72
3. 2 บทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอาหารประเภทสัตว์	72
3. 2. 1 สัตว์บก	72

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3. 2. 1. 1 ม้า	85
3. 2. 1. 2 ลาบ้าน	78
3. 2. 1. 3 สัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคม	90
3. 2. 1. 4 สัตว์กินสิ่งสกปรก	92
3. 2. 1. 5 สัตว์นำรังเกี้ยว	98
3. 2. 1. 6 สัตว์ที่ถูกสั่งให้ฆ่าและสัตว์ที่ห้ามฆ่า	105
3. 2. 1. 7 สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว	109
3. 2. 1. 8 สัตว์ที่เกิดจากการผสมระหว่างสัตว์ฮาลาลและสัตว์ฮารอม	111
3. 2. 2 สัตว์น้ำ	114
3. 2. 2. 1 สัตว์น้ำทั่วไป	114
3. 2. 2. 2 สัตว์น้ำที่ตาย	121
3. 2. 3 สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ	129
3. 3 อาหารต้องห้ามประเภทเนื้อสัตว์	135
3. 4 บทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอาหารประเภทสัตว์ที่ควรรู้ในสังคมไทยมุสลิม	145
3. 4. 1 แมว	145
3. 4. 2 กระจ่าย	147
3. 4. 3 เต่า	149
3. 4. 4 ตะพาน้ำ	152
3. 4. 5 แมงดา	153
3. 4. 6 กระจอก	156
3. 5 อาหารอื่นจากสัตว์	162
3. 5. 1 พืชฮาลาลบริโภคร	163
3. 5. 2 พืชฮารอมบริโภคร	165
บทที่ 4 ภาวะคัมขันในอิสลาม	168
4. 1 ความหมายของภาวะคัมขัน	168
4. 1. 1 ความหมายของภาวะคัมขันด้านภาษา	168

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4. 1. 2 ความหมายของภาวะคับขันด้านศัพท์ทางวิชาการ	171
4. 2 หลักฐานการอนุญาตให้บริโภคสิ่งหอมในภาวะคับขัน	175
4. 3 การใช้บทบัญญัติอิสลามในภาวะคับขัน	183
4. 4 ภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งหอม	188
4. 4. 1 ขอบเขตภาวะคับขัน	188
4. 4. 2 สภาพภาวะคับขัน	190
4. 4. 3 ปริมาณจำนวนสิ่งหอมที่อนุญาต	192
4. 4. 4 ลำดับการบริโภคอาหารหอม	197
4. 4. 5 เงื่อนไขการบริโภคสิ่งหอมตามหลักการผ่อนปรน	200
4. 5 ประเด็นปัญหา	202
4. 5. 1 การบริโภคสิ่งหอมในภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิดบทบัญญัติ	202
4. 5. 2 สิ่งที่อนุญาตในภาวะคับขัน	213
4. 5. 3 การเก็บอาหารหอมเป็นเสบียง	221
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	224
5. 1 สรุปผลการวิจัย	226
5. 2 อภิปรายผล	240
5. 3 ข้อเสนอแนะ	246
5. 3. 1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้	246
5. 3. 2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	246
บรรณานุกรม	247
ภาคผนวก	257
ภาคผนวก ก สารบัญอายะฮ์อัลกุรอาน	258
ภาคผนวก ข สารบัญฮะดีษ	262

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ค สารบัญบุคคล	267
ภาคผนวก ง นิพนธ์ต้นแบบ (Manuscript)	272
ประวัติผู้เขียน	295

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ตารางเปรียบเทียบอักษรอาหรับ-ไทย
วิทยาลัยอิสลามศึกษา ฉบับปรับปรุง 2558

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
ء , ا	อะลีฟ/ ฮัมซะฮฺ	อ ในกรณีเป็นพยัญชนะ และ ฮ ในกรณีเป็นตัวสะกดสุดท้าย
ب	บ่า	บ
ت	ต่า	ต
ن	ซ่าน	ซ
ج	ญีม	ญ (จญ ในกรณีเป็นตัวสะกด)
ح	ฮ่า	ฮ
خ	คอฮ์	ค
د	ดาล	ด
ذ	ซาล	ซ
ر	รอฮ์	ร
ز	ซัย	ซ
س	ซีน	ส มีข้อยกเว้น เช่น มูซา อีซา ยาซีน เป็นต้น
ش	ชีน	ช
ص	ศอด	ศ
ض	ฎอด	ฎ
ط	ฏอฮ์	ฏ
ظ	ศอฮ์	ศ
ع	อัยน	อ
غ	ฮัยน	ฮ
ف	ฟาฮ์	ฟ
ق	กอฟ	ก
ك	กาฟ	ก
ل	ลาม	ล

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะไทย
م	มีม	ม
ن	นูน	น
هـ	ฮ่า	ฮ ในกรณีเป็นพยัญชนะ และ ฮ์ ในกรณีเป็นตัวสะกดสุดท้าย
و	วาว	ว
ي	ยาอ์	ย
الفتحة	อัลฟัตสะฮฺ อ่านสระข้างบน	~ (ในกรณีมีตัวสะกด เช่น มัรวาน อาดัม ฯ) ะ, -าะ อี ในกรณีมีตัวสะกด) ละสระในบาง กรณี เช่น อะลี บะนี ฯ)
الكسرة	อัลกัศเราะฮฺ อ่านสระข้างล่าง	~
الضمة	อัญญุมมะฮฺ อ่านสระข้างหน้า	~
الفتحة المملودة	อัลฟัตสะฮฺ อัลมัมดูตะฮฺ	า (อ ในกรณีมีตัวสะกด เช่น อัลฟา รือบฯ)
الكسرة المملودة	อัลกัศเราะฮฺ อัลมัมดูตะฮฺ	~
الضمة المملودة	อัญญุมมะฮฺ อัลมัมดูตะฮฺ	~
ال-الشمسية	อลีฟ ลาม อัจซิมชียะฮฺ	อั-ตามด้วยพยัญชนะตัวแรกของคำต่อไป เช่น อัตดีน อัญญีนฯ
ال-القمرية	อะลีฟ ลาม อัลเกาะมะรียะฮฺ	อัล ตามด้วยคำต่อไปโดยไม่ต้องเว้นวรรค เช่น อัลกูรอาน อัลลอฮฺ อัลอิสลาม ฯ
ة	ต่าอ์มัรบูฎะฮฺ	ฮ์ เป็นเสียงเดียวกับ ฮ กรณีอ่านหยุดเป็น เสียง ฮ์ กรณีอ่านต่อเนื่องเป็นเสียง ต
ي	ยาอ์ มุค็อฟพะพะฮฺ	อ่านและสะกดตามการเขียน เช่น พี
ي	ยาอ์ นิสบะฮฺ หรือ ยาอ์ มุซัดตะฮฺ	สะกดยาอ์สองตัว เช่น ยยะ อัชฮาฟีอียะฮฺ

ตารางเปรียบเทียบอักษรอาหรับ-อังกฤษ
ของห้องสมุดรัฐสภาอเมริกา

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
ا	อลีฟ	a
ب	บ่า	b
ء	ฮัมซะฮฺ	'a, 'i, 'u
ت	ต่า	t
ث	ซ่า	th
ج	ญีม	j
ح	हाँ	h
خ	คอฮ์	kh
د	ดัล	d
ذ	ซาล	dh
ر	ร่อ	r
ز	ซาย	z
س	ซีน	s
ش	ชีน	sh
ص	ศอด	ṣ
ض	ฎอด	ḍ
ط	ฏอฮ์	ṭ
ظ	ซอฮ์	ẓ
ع	อัยนุ	'a, 'i, 'u
غ	ฆอยนุ	gh
ف	ฟาฮ์	f
ق	กอฟ	q
ك	กาฟ	k
ل	ลาม	l

พยัญชนะอาหรับ	คำอ่าน	พยัญชนะอังกฤษ
م	มีม	m
ن	นูน	n
هـ	ฮ่าฮ์	h
و	วาว	w
ي	ยาฮ์	y
ة، ة	ตาฮ์	h,t
(الفتحة)	_ا , اِ , اَ	a ,ay, aw
(الفتحة الممدودة)	_ا	ā
(الكسرة)	_ا	i
(الكسرة الممدودة)	_ا	ī
(الضمة)	_ا	u
(الضمة الممدودة)	_ا	ū
ال-شمسية		al- (al-Tirmidhiy)
ال-القمرية		al- (al-'Islāmiyah)
الكسرة المشددة		iyy
الضمة المشددة		uww

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

อาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์ไม่สามารถที่จะมีชีวิตอยู่อย่างปกติได้หากปราศจากอาหาร อาหารจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์ ศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญกับอาหารในฐานะที่อาหารเป็นสื่อ สาเหตุของการเจริญเติบโต การดำเนินชีวิตของมนุษย์ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสิ่งอื่นๆ เพราะอิสลามถือว่าอาหารและเครื่องดื่มเป็นสาเหตุหนึ่งของการรักษาไว้ซึ่งสองในห้าจากเป้าประสงค์ของบทบัญญัติอิสลาม หรือสิ่งจำเป็นในอิสลามที่เรียกว่า “มะกอศิด อัชชะรีอะฮ์” (مقاصد الشريعة) หรือ “อัญญาเราะรียาต อัลคอม” (الضروريات الخمس) อันประกอบด้วย การรักษาชีวิต รักษาสมอง สติปัญญา รักษาเกียรติยศ ชื่อเสียง รักษาทรัพย์สิน รักษาศาสนา โดยอาหารมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการรักษาชีวิตและรักษาสมอง สติปัญญา

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดเป็นบทบัญญัติให้มนุษย์บริโภคอันหมายรวมทั้งการกินและการดื่มที่เป็นลักษณะคำสั่งตรงไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานไม่ต่ำกว่า 58 ที่ และยังมีบทบัญญัติให้บริโภคที่เป็นลักษณะคำสั่งทางอ้อมในคัมภีร์อัลกุรอานอีก ไม่ต่ำกว่า 99 ที่ ดังปรากฏอยู่ในสารบัญชานุกรมอัลกุรอาน (المعجم المفهرس لألفاظ القرآن الكريم) ของมุฮัมมัดฟุอาด อับดุลบากีย (Muhammad Fuad Abd al-'Baqiy, 1996 : 43, 44, 463, 522)

เนื่องจากอิสลามถือว่าการบริโภคอาหารที่ฮาลาล ที่ดี มีประโยชน์ ถูกสุขลักษณะ นอกจากจะทำให้ร่างกายเจริญเติบโต แข็งแรงสมบูรณ์ มีภูมิคุ้มกันโรคแล้ว ยังส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งโลกนี้และโลกหน้าอีกด้วย ดุอาของผู้ที่ได้มาซึ่งอาหารและการบริโภคที่ฮารอม (ไม่อนุมัติ) อาจถูกปฏิเสธไม่ตอบรับจากอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่มีชะดีษบันทึกโดยมุสลิม¹และอัคริมิซีย²

((أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : ((إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا، وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ، فَقَالَ تَعَالَى : {يَأْتِيهَا الرُّسُلُ كُلُّوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا}، وَقَالَ تَعَالَى : {يَأْتِيهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُّوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ} . ثُمَّ

¹ มุสลิม บิน อัลฮัจญญญ อัลนัยซาบุรีย (ศ. ศ. 204-ศ. ศ. 261) เป็นปราชญ์ชะดีษที่ได้รับความนิยมเชื่อถือมากที่สุดท่านหนึ่ง แต่งหนังสือ “เศาะฮิฮ์มุสลิม” (صحیح مسلم) (al-Dhahabi, 1968 : 2/588)

² อัคริมิซีย ชื่อว่า มุฮัมมัด บิน อีซา อัคริมิซีย (ศ. ศ. 200-ศ. ศ. 279) เป็นปราชญ์ชะดีษที่ได้รับการยอมรับท่านหนึ่งเจ้าของหนังสือ “ญามิอ์ อัคริมิซีย” (جامع الترمذي)(al-Dhahabi, 1994 : 13/270)

ذَكَرَ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ يَا رَبُّ . يَا رَبُّ، وَمَطَعْتُهُ حَرَامًا، وَمَشْرَبْتُهُ حَرَامًا، وَمَلْبَسْتُهُ حَرَامًا، وَغُدِّيَ بِالْحَرَامِ، فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لَهُ؟³)

ความว่า “จากท่านอบิฮูรียะเราะฮ์³ ท่านกล่าวว่า : ท่านนบี กล่าวว่า : แท้จริงอัลลอฮ์ผู้ทรงสูงส่งนั้นดี พระองค์จะรับเพียงสิ่งที่ดีเท่านั้น และแท้จริงอัลลอฮ์ทรงสั่งแก่บรรดาผู้ศรัทธาเหมือนกับที่พระองค์เคยสั่งต่อบรรดาบิโดยพระองค์กล่าวว่า : (โอ้บรรดาบิทั้งหลาย จงบริโภคน้ำจากสิ่งที่ดี ๆ และจงปฏิบัติสิ่งที่ดี แท้จริงฉันรู้อย่างยิ่งถึงสิ่งที่พวกเจ้าปฏิบัติ) และพระองค์กล่าวว่า : (โอ้ บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงบริโภคน้ำที่เราได้ให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเจ้า จากสิ่งดี ๆ ทั้งหมด) จากนั้นท่านนบีก็เอ่ยถึงสภาพของชายผู้หนึ่งที่เดินทางไกล ผมเผ้ารุงรัง ฝุ่นจับ ยืนสองมือขึ้นสู່ท้องฟ้าเฝ้าขออุอาต่ออัลลอฮ์ ขณะที่ อาหาร เครื่องดื่ม เสื้อผ้าของเขา และเขาบริโภคน้ำสิ่งฮารอม แล้วการขอพรของเขาจะถูกตอบรับอย่างไร” (ฮะดีษบันทึกโดย Muslim, 1995 : 2346 ; และ al-Tirmidhiy, 2000 : 2989)⁴

ในโลกนี้หลังจากความตาย เนื้อหนังมังสาที่เกิดจากการบริโภคน้ำสิ่งฮารอมก็อาจจะถูกไฟนรกเผาไหม้ ดังฮะดีษที่บันทึกโดยอัคริมิซีย ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า

((يَا كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ إِنَّهُ لَا يَرَبُّو لَحْمَ نَبْتٍ مِنْ سُحْتٍ إِلَّا كَانَتْ النَّارُ أَوْلَى بِهِ))

ความว่า “ไอ้กะอับ บุตรของอุจญ์เราะฮ์⁵ เนื้อที่งอกจากสิ่งผิดบาปบุญญัตินั้น เหมาะสมกับไฟนรกเป็นที่สุด” (ฮะดีษบันทึกโดย al-Tirmidhiy, 2000 : 614)⁶

ตัวอย่างหนึ่งที่เด่นชัดถึงความเคร่งครัดของคนมุสลิม ในเรื่องการบริโภคอาหารที่ฮาลาลซึ่งประเมินได้ว่าคนมุสลิมได้รับการปลูกฝังเรื่องอาหารฮาลาลมาตั้งแต่เล็ก คือการที่คนมุสลิมไม่อาจมีความเคร่งครัดหรือไม่เคร่งครัดในบาปบุญญัตินอกจากศาสนาอิสลามอื่นๆ บางครั้งมุสลิมบางคนอาจจะไม่เคร่งครัดในเรื่อง การละหมาด การจ่ายซะกาต (ทรัพย์สินที่มุสลิมต้องจ่ายให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับ เมื่อครบพิกัด เงื่อนไข) การถือศีลอด การประกอบพิธีฮัจญ์ ซึ่งเป็นหลักสำคัญของศาสนาอิสลาม แต่เขาก็ไม่ยอมที่จะทานเนื้อสุกรหากไม่อยู่ในภาวะคับขันจริงๆ และเป็นที่ยืนยันในหมู่คนทั่วไปว่าหากไม่กินสุกร

นักวิชาการกฎหมายอิสลามทุกยุคทุกสมัยก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของอาหารเป็นอย่างมาก จนกระทั่งทุกมัสฮับ (สำนักกฎหมายอิสลาม) ได้มีการกำหนดเป็นบทเฉพาะโดยตรงเกี่ยวกับอาหารไว้ในกฎหมายอิสลามไว้บทหนึ่งว่า *كتاب الأطعمة* กิตาบอัลอัฏอิมะฮฺ (บทว่าด้วยอาหาร)

³ คืออับดุลเราะมานบุตรของศอคร อัดเดาศีย์ เข้ารับอิสลามปีที่ 7 ของการอพยพ เป็นผู้ที่ยุติงานฮะดีษจากนบีมากที่สุดในการบรรดาสาวกของท่าน เสียชีวิตปี ฮ. ศ. 57 บางรายงานปี ฮ. ศ. 59 (al-Asqalaniy, 1995 : 4/267)

⁴ Mawsuaah al-'Hadith al-Sharif, 2000 : 838, 1952

⁵ คือกะอับบุตรของอุจญ์เราะฮ์บุตรของอุมัยยะฮ์ เป็นสาวกท่านหนึ่งของท่านนบีเสียชีวิต ปี ฮ. ศ. 52 (al-'As qalaniy, 1996 : 397)

⁶ ฮะดีษระดับฮะสัน (al-Tirmidhiy, 2008 : 155)

كتاب الأشربة) Kitab al-Ashra'biyah (บทร่วมด้วยเครื่องต้ม) เช่นในหนังสือ “บะดาอิอุศศอนาอียัฟัฎรตีบิซซุรโรอียั” (بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع) ของมัซฮับชะนะฟี มีบทชื่อว่ากิตาบอัลอัซรุบะฮฺ หนังสือ “อัซซุรโรอียั” (الذخيرة) ของมัซฮับมาลิกีย มีบทชื่อว่า กิตาบอัลอัฎฎอิมะฮฺ หนังสือ “อัลอุม” (الأم) ของมัซฮับฮาฟิอียมีบทชื่อว่า กิตาบอัลอัฎฎอิมะฮฺ และหนังสือ “กัซซาฟุลกินะฮฺ” (كشاف القناع) ของมัซฮับฮัมบะลียมีบทชื่อว่ากิตาบอัลอัฎฎอิมะฮฺ เช่นกัน

นักวิชาการสายอะดิซ ก็มีการกำหนดบทร่วมด้วยอาหารเป็นการเฉพาะเหมือนอย่างนักวิชาการกฎหมายอิสลามเช่นกันดังเห็นได้จากหนังสือ “เศาะฮียัฮฺอัลบะฮฺริยั” (صحيح البخاري) มีบทที่ชื่อว่า กิตาบอัลอัฎฎอิมะฮฺ หนังสือ “เศาะฮียัฮฺมุสลิม” (صحيح مسلم) มีบทที่ชื่อว่ากิตาบอัลอัซรุบะฮฺ หนังสือ “สุนันอับิดาวูด” (سنن أبي داود) ก็มีทั้งกิตาบอัลอัฎฎอิมะฮฺและกิตาบอัลอัซรุบะฮฺ หนังสือ “ญามิออัตติรมิซียั” (جامع الترمذي) และหนังสือสุนันอันนะสอียั (سنن النسائي) ก็มีทั้งสองบทเหมือนกับหนังสือ “สุนันอับิดาวูด” (سنن أبي داود) หนังสือ “สุนันอับิบัญญะฮฺ” (سنن ابن ماجه) มีบทที่ชื่อว่ากิตาบอัลอัซรุบะฮฺ และยังมีบทต่างๆที่นักกฎหมายอิสลามและนักวิชาอะดิซได้เขียนไว้ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับอาหารโดยทางอ้อม เช่น กิตาบอัซซุบะฮฺอิลฮัฟศุญุด (الذبايح والصيد) (บทร่วมด้วยการเชือดและการล่าสัตว์) กิตาบอัลอะฎฎอียั (كتاب الأضاحي) (บทร่วมด้วยสัตว์เพื่อการพลีทาน) บาบุลอะกียะฮฺ (باب العقيدة) (บทร่วมด้วยการทำบุญเด็กแรกเกิด)สิ่งดังกล่าวข้างต้นชี้ถึงความสำคัญของอาหารในทัศนะของอิสลามได้เป็นอย่างดี

ถึงแม้ว่ามุสลิมทุกคนทุกสถานภาพตระหนักถึงความสำคัญของอาหารฮาลาลเหมือนกัน แต่จากการศึกษาพบว่านักวิชาการกฎหมายอิสลามมีทัศนะที่แตกต่างกันในหลายๆประเด็น ปัญหาและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับอาหารเช่นกัน เริ่มตั้งแต่วัตถุดิบดั้งเดิม การได้มาซึ่งวัตถุดิบอันเป็นต้นน้ำไปจนถึงปลายทางจำหน่าย การบริโภค ดังเช่นการที่นักวิชาการกฎหมายอิสลามมีทัศนะที่แตกต่างกันในประเด็นเดิมของสิ่งต่างๆฮาลาลหรือฮารอม ในส่วนของสิ่งที่ประโยชน์หรือมีโทษเล็กน้อยโดยมีประโยชน์มากกว่าโทษนักวิชาการมีความเห็นอยู่ สาม ทัศนะด้วยกัน (al-Shangqitiy, 1961 : 20)

ทัศนะที่หนึ่งมีความเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นที่อนุมัติตั้งแต่เดิมทัศนะนี้เป็นทัศนะของมัซฮับส่วนใหญ่ (al-Shangqitiy, 1961 : 21)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าทุกสิ่งเป็นของต้องห้ามจนกว่าจะมีหลักฐานการอนุมัติมายืนยันทัศนะนี้เป็นทัศนะของมัซฮับชะนะฟี (al-Shangqitiy, 1961 : 21)

ทัศนะที่สาม ไม่ดำเนินการใดๆ จนกระทั่งมีหลักฐานมาชี้แจงทัศนะนี้เป็นทัศนะของอุละมาอ์บางส่วนจากมัซฮับฮาฟิอียและฮัมบะลีย (al-Shangqitiy, 1961 : 23)

ทั้งสามทัศนะมีผลต่อเนื่องไปสู่การบริโภคอาหารโดยตรง และมีความแตกต่างในภาคปฏิบัติอย่างกว้างขวาง ผู้ถือตามทัศนะแรกสามารถบริโภคทุกอย่างที่ไม่มีหลักฐานห้าม ในขณะที่ผู้ถือตามทัศนะที่สองจะไม่บริโภคอะไรจนกว่ามีหลักฐานอนุมัติ ส่วนผู้ถือตามทัศนะที่สามก็ต้องรอการบริโภคหรือไม่บริโภคจนกว่ามีหลักฐานมาระบุอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าสิ่งที่เราเห็นว่าเป็นประโยชน์มีโทษเพียงเล็กน้อยโดยประโยชน์มากกว่าโทษ ก็ยังต้องศึกษาหาข้อยุติไปสู่การปฏิบัติได้โดยมิให้เกิดความลังเล แยกแยะอีกมาก

นอกจากจะมีความเห็นที่แตกต่างกันในประเด็นวัตถุตั้งเดิมว่าอนุมัติหรือไม่แล้ว นักวิชาการอิสลาม ก็มีความเห็นแตกต่างกันในหลายๆอย่างจากอาหารประเภทเนื้อว่าเป็นที่อนุมัติให้มุสลิมบริโภคหรือไม่ สัตว์บก เช่น สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว นอกจากจะมีความเห็นในเรื่องนิยามความหมายที่แตกต่างกันแล้วก็ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันอีกว่าสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวอนุมัติให้มุสลิมบริโภคได้หรือไม่ (Ibn Abidin, 1961 : 5/193, al-Sharbiniy, 1946 : 4/300, Ibn Qudamah, 1917 : 11/66)

สัตว์ปีกที่มีกรงเล็บ เช่น เหยี่ยว นกอินทรี พญาเหยี่ยว ฯลฯ นักวิชาการส่วนใหญ่รวมทั้งอิมามอบูฮะนีฟะฮ์⁷ อัสฮาฟีอีย⁸ อะห์หมัด⁹ มีความเห็นว่าไม่อนุมัติให้บริโภคเพราะท่านนบี ﷺ ห้ามมิให้บริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวและสัตว์ปีกที่มีกรงเล็บ (Ibn al-umam, 1970 : 11/68, al-Nawawiy, 1917 : 9/22 al-'Makdisiy : 11/68) ส่วนอิมามมาลิกมีความเห็นว่า สิ่งเหล่านั้นอนุมัติให้บริโภคได้

การบริโภคเนื้อของสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกไม่ว่าจะเป็นวัว แกะ แพะหรือไก่ ท่านและอื่นๆ รายงานหนึ่งจากอิมามอะห์หมัดและทัศนะหนึ่งจากอิมามอัสฮาฟีอีย (al-Maqdisiy, 1960 : 3/529, al-Sharbiniy, 1956 : 4/304) ไม่อนุญาตให้บริโภค เนื้อของสัตว์ดังกล่าว เพราะอิบนุอุมัรบอกว่าท่านนบี ﷺ ห้ามมิให้บริโภคเนื้อและนมของสัตว์ที่กินสิ่งสกปรก (al-Shaukaniy, 1950 : 8/128) มีอีกรายงานหนึ่งจากอิมามอะห์หมัดและรายงานที่มีน้ำหนักมากกว่าในมัซฮับอัสฮาฟีอีย และทัศนะของมัซฮับสะนะฟี (al-Maqdisiy, 1961 : 3/529, al-Sharbiniy : 4/304, al-Kasaniy, 1973 : 5/304) มีความเห็นว่าการบริโภคเนื้อสัตว์ดังกล่าวน่ารังเกียจมาก เพราะการห้ามมิใช่ที่ตัวตนดั้งเดิมของสัตว์เหล่านั้นแต่เพราะสิ่งที่เกิดขึ้นภายหลัง ซึ่งอย่างมากก็แค่ทำให้เนื้อของสัตว์เปลี่ยนแปลงแค่นั้นเองยังไม่นำไปสู่การห้ามบริโภคอย่างใด

⁷ ออบูฮะนีฟะฮ์ คืออัลนุอมาน บุตรของซาบิต อัลกูฟีย (ฮ. ศ. 80-ฮ. ศ. 150) เกิดที่เมืองกูฟะฮ์ เป็นหัวหน้ามัซฮับฟิกฮ์สะนะฟี (al-Dhahabiy, 2001 : 6/391)

⁸ อัสฮาฟีอีย คือมุฮัมมัด บุตรของอิดริส อัลกูรอซีย (ฮ. ศ. 150-ฮ. ศ. 204) เกิดที่เมืองฆอซซะฮ์ ประเทศปาเลสไตน์ เป็นหัวหน้ามัซฮับฟิกฮ์อัสฮาฟีอีย เจ้าของหนังสือ “อัลอุม” (الأوم) “อัลริสาละฮ์” (الرساله) (al-'Asnawiy, 1984 : 1/11)

⁹ อะฮฺมัด บิน มุฮัมมัด บินฮันบัล เป็นผู้ก่อตั้งมัซฮับฮัมบะลีย เป็นผู้หนึ่งที่เคร่งครัดและสมณะ แต่งตำราจำนวนหนึ่ง เช่น “อัลมุสนัด” (المسند) “อัลซุฮุด” (الزهد) (al-Dhahabiy, 2001 : 11/177)

การบริโภคสิ่งน่ารังเกียจ อาหารที่น่ารังเกียจอาจแบ่งได้เป็น สองประเภทหนึ่ง น่ารังเกียจเพราะตัวของมันเอง เช่น เลือด ซากต่างๆ สุกร เป็นต้น สองน่ารังเกียจ เนื่องจากการดำเนินการ เช่น อาหารที่ได้มาในลักษณะที่ผิดบทบัญญัติศาสนา เช่น ได้มาเพราะการขโมย การฉ้อโกง เป็นดอกเบีย สิ่งที่อัลลอฮฺอนุมัติย่อมเป็นที่ดีอย่างแน่นอน สิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ห้ามเป็นสิ่งที่ไม่ น่ารังเกียจ แน่นอนเช่นกัน ส่วนสิ่งที่อัลลอฮฺยังไม่ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าอนุมัติหรือว่าต้องห้ามน่ารังเกียจ นักวิชาการศาสนาอิสลามมีความเห็นที่แตกต่างกันว่าจะยึดเอาอะไรเป็นบรรทัดฐานในการกำหนดว่า สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดีอนุมัติให้บริโภค หรือ ว่าเป็นสิ่งน่ารังเกียจ

การบริโภคสิ่งที่ถูกใช้ให้ฆ่า เช่น งู หนู หมา อีกา เหยี่ยว หรือสิ่งที่ถูกห้ามมิให้ฆ่า เช่น มด ผึ้ง นกหัวขวาน ทศนะที่หนึ่งมีความเห็นว่าการบริโภคสิ่งที่ถูกใช้ให้ฆ่า หรือห้ามมิให้ฆ่า ไม่เป็นที่อนุมัติ บริโภค ทศนะนี้เป็นทศนะของมัซฮับฮาฟิฮียะและรายงานหนึ่งของมัซฮับฮัมบะลี (Ibn Ruskd, 1978 : 1/344)

ทศนะที่สองมีความเห็นว่า การสั่งให้ฆ่าหรือห้ามมิให้ฆ่าสัตว์ดังกล่าวมิได้บ่งชี้ว่าสัตว์เหล่านั้นเป็นสัตว์ต้องห้ามบริโภค ทศนะนี้เป็นรายงานหนึ่งในมัซฮับฮัมบะลี (Ibn Ruskd, 1978 : 1/344)

การบริโภคสัตว์เกิดมาจากสัตว์ที่ฮาลาลบริโภคและจากสัตว์ที่ฮารอมบริโภค เช่น ล่อ ซึ่งเกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างลาภกับม้า อิบน์ ดัยมียะฮ์¹⁰, อันนะวะวีย¹¹, อิบน์ กุฎามะฮ์¹² กล่าวว่า : สัตว์ที่เกิดจากสัตว์ฮาลาลบริโภคผสมกับสัตว์ที่ฮารอมบริโภค ไม่เป็นที่ฮาลาลให้บริโภคเพราะสิ่งดังกล่าว เกิดจากการผสมระหว่างฮาลาลกับฮารอมเลยให้น้ำหนักไปทางด้านฮารอม เพราะมีสิ่งฮารอม เจือปนอยู่ (Ibu Taimiah, 1961 : 35/208, al-Nawawiy, 1927 : 9/27, al-Makdisiy, 1978 : 11/75)

ส่วนสัตว์น้ำนักวิชาการอิสลามก็ทศนะที่แตกต่างกัน ทศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าสัตว์น้ำทุกชนิดอนุมัติให้บริโภค เป็นทศนะของของมัซฮับมาลิกียะและทศนะที่ถูกต้องจากมัซฮับฮาฟิฮียะ (Ibn Rusyd : 1/345, al-Sharbini : 4/291)

¹⁰ อิบน์ ดัยมียะฮ์ เป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านต่างๆ เช่น ดัฟซีร์ ฮะดีษ กฎหมายอิสลาม และอื่นๆ ค้นพบข้อขัดแย้งทางศาสนาบางประการที่ต่างจากความเห็นของมัซฮับทั้งสี่อย่างสิ้นเชิง ทำให้ถูกจำคุกและถูกเนรเทศหลายครั้ง เสียชีวิตในัจจงจำใน ปี ฮ. ศ. 728 เรียบเรียงคำรามากมาย เช่น “มััจมูอ ฟะตาวา” (مجموع فتاوى) “อัลลียาสะฮ์ อัลซุรียะฮ์” (السياسة الشرعية) (al-ZarkAliy, 1994 : 1/144)

¹¹ คืออูษะกะรียามุฮยิดดีน ยะหยาบุตรของชะรอฟ อันนะวะวีย เกิดที่ นะวาประเทศซีเรีย ปี 631 เป็นนักวิชาการสังกัดมัซฮับฮาฟิฮียะ ที่โด่งดังท่านหนึ่งท่านได้แต่งตำราไว้หลายเล่ม เล่มที่นิยมอย่างแพร่หลายคือ “รียาฎศอลิฮีน” (رياض الصالحين) “อัลมััจญ์มูอ” (المجموع) “เราะฎะฮ์ตุลฎอลิฮีน” (روضه الطالبين) ท่านเสียชีวิตปี ฮ. ศ. 676 (al-zarkAliy, 2002 : 8/149)

¹² คืออูษะฮ์หมัด อัคคูลอฮฺบุตรของอูษะหมัดบุตรของอูษะฮ์อัลมัคดิสียอัลมัคกีเป็นนักวิชาการสังกัดมัซฮับฮัมบะลี เขียนหนังสือมากมาย เช่น “อัลมุฆนีย” (المغني), “อัลอุมมะฮ์ฟีลฟิฮ์” (العمدة في الفقه) เป็นต้น เสียชีวิตปี ฮ. ศ. 620 ที่ กรุงดามัสกัส ประเทศซีเรีย (al-Dhahabi, 1994 : 4/67)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่า สัตว์น้ำทุกชนิดอนุมัติให้บริโภคได้ยกเว้น กบ จระเข้ และงู เป็นทัศนะของมัซฮับฮัมบะลีย โดยยึดตามหลักฐานเดียวกับของทัศนะแรก แต่ยกเว้น กบ เพราะนบี ﷺ ห้ามฆ่ามัน จระเข้เพราะมันกินเนื้อมนุษย์เป็นอาหาร งู เพราะเป็นสิ่งสกปรก น่ารังเกียจ (al-Maqdisiy, 1992 : 3/529)

ทัศนะที่สามมีความเห็นว่า สัตว์น้ำทั้งหมดไม่อนุญาตให้บริโภค ยกเว้นปลา เป็นทัศนะของมัซฮับฮันะฟี

ส่วนการบริโภคสัตว์ที่อาศัยอยู่ทั้งในน้ำและบนบก เช่น กบ เต่า ปู อัลดาดิร¹³ กล่าวว่า : อิมามมาลิกมีความเห็นว่าอนุมัติให้บริโภคทั้งหมด (al-Dardir, 1999 : 2/115)

อันนะวะรีย รายงานว่า “ที่ถือปฏิบัติกันในมัซฮับอัชชาฟีอียันั้น อนุมัติให้บริโภคทุกอย่างในทะเลหรือสัตว์น้ำยกเว้น กบ” (al-Nawawiy, 1927 : 9/33)

อิบนุกุดามะฮ์ กล่าวว่า : “สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่บนบกด้วยนั้นไม่อนุมัติให้บริโภคนอกจากต้องเชือดก่อน ยกเว้นสัตว์ที่ไม่มีเลือด เช่น ปู สามารถบริโภคโดยไม่ต้องเชือดได้” (al-Maqdisiy, 1978 : 11/83)

อัลกาซานีย¹⁴ ซึ่งสังกัดมัซฮับฮันะฟีได้กล่าว ว่า : สัตว์ในทะเลทุกชนิดไม่อนุมัติให้บริโภคยกเว้นปลาเท่านั้น (al-Kasaniy, 1973 : 5/35)

ตัวอย่างทัศนะที่แตกต่างของนักวิชาการเกี่ยวกับการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้บริโภคอาหารต่างๆข้างต้นบนพื้นฐานสภาพหรือสถานการณ์ปกติของมนุษย์ ในขณะที่บางครั้งอาจเกิดเหตุการณ์หรือมนุษย์ตกอยู่ในสภาพคับขันขั้นวิกฤตจนไม่มีหรือไม่สามารถบริโภคอาหารที่ฮาลาลและดีได้ บทบัญญัติอิสลาม ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่สมบูรณ์ครอบคลุม เหมาะสมสอดคล้องกับการดำรงชีวิตทุกสภาพการณ์ ดังนั้นจะพบว่าในตำรากฎหมายอิสลาม ก็จะมีบทบัญญัติว่าด้วยสภาพความคับขันขั้นวิกฤต ซึ่งนักกฎหมายอิสลามใช้คำว่า “อฎฎอรุเราะฮ์” (الضرورة) หรือ “อัลอิฎฎอรอร” (الاضطرار) ซึ่งบทบัญญัติว่าด้วยอาหารเป็นบทบัญญัติที่ถูกอธิบายไว้มากที่สุดในสภาพความคับขัน โดย

¹³ อัลดาดิร คืออะหมัดบินอะฮมัด อัลอะตะเวีย รู้จักในนามอะฮมัด อัลดาดิร (ค. ศ. 1715-ค. ศ. 1786) เป็นปราชญ์ สังกัดมัซฮับมาลิกีย เชี่ยวชาญวิชาฟิกฮ์และอุสูลอัลฟิกฮ์ แต่งหนังสือ “ซัรฮุมตะศอรคอลีล” (شرح مختصر خليل) (Ibn Salim Makhluq, 2003 : 1/137)

¹⁴ คืออับดุลบุตรของ มัสฮูดอัลกาซานีย เกิดที่เมืองกาซาน ประเทศเตอร์กิสถาน เป็นนักวิชาการสังกัดมัซฮับฮันะฟี เจ้าของหนังสือ “บะดาอูศศอนาออิฟิต์ตีบอัชชะรออีย” เสียชีวิตปี ฮ. ศ. 587 ที่เมืองฮะลับ ประเทศซีเรีย ดู (al-Dhahabiy, 2001 : 4/286)

นักกฎหมายอิสลามได้อธิบายประเด็นสำคัญของบทบัญญัติว่าด้วยอาหารในสภาพคับขันหรือในสภาพอนุโลมไว้หลักๆ ดังนี้

นิยามความหมายของสภาพ “อัญญอรูเราะฮ์” หรือ “อัลอิญญิรอร” มัชฮับฮนะฟีย มีความเห็นว่า “อัญญอรูเราะฮ์” คือสภาพคับขันที่หากไม่บริโภคสิ่งต้องห้ามแล้วจะนำไปสู่การเสียชีวิตหรือเกือบเสียชีวิต (al-Hamawiy, 1979 : 119) มัชฮับมาลิกีย มีความเห็นว่า “อัญญอรูเราะฮ์” คือสภาพที่ต้องรักษาชีวิตจากความตายหรือภัยอันตรายที่สาหัสสากรรจ์ (al-dardiyr, 1978 : 183) มัชฮับซาฟีอีย มีความเห็นว่า “อัญญอรูเราะฮ์” คือสภาพคับขันที่หากไม่บริโภคสิ่งต้องห้ามแล้วจะนำไปสู่การเสียชีวิตหรือเกือบเสียชีวิต (al-Suyuti, 1959 : 85) มัชฮับฮัมบะลียมีความเห็นว่า “อัญญอรูเราะฮ์” ว่าเป็นสภาพที่เกรงว่าจะเสียชีวิตหากงดการบริโภคอาหาร (al-Maqdisiy, 1990 : 331 ; al-Mardawiy, 1997 : 319) ตามที่ปรากฏแม้ว่านิยามความหมายของคำว่า “อัญญอรูเราะฮ์” ของแต่ละมัซฮับจะใกล้เคียงกันแต่ในรายละเอียดภาคปฏิบัติของบทบัญญัติตามทัศนะแต่ละมัซฮับจะมีความแตกต่างกันในการกำหนดขอบเขตปริมาณ จำนวน ลำดับสภาพคับขันและสิ่งที่ยอนุญาตให้บริโภคในยาม “อัญญอรูเราะฮ์”

ขอบเขตของสภาพคับขันหรือภาวะอนุโลมให้บริโภคสิ่งฮารอมได้นั้น มัชฮับ ฮนะฟีย อธิบายว่าสภาพอัญญอรูเราะฮ์ที่เกิดจากความหิวโหยนั้นคือสภาพที่หากงดการบริโภคอาหารแล้วกลัวว่าจะเสียชีวิตหรืออวัยวะหนึ่งอวัยวะใดเสียหาย ผู้ใดที่ถูกบังคับจากผู้มีอิทธิพลให้บริโภคสิ่งฮารอมโดยเขาถูกขู่ว่าจะหากไม่บริโภคจะถูกฆ่าหรือถูกตัดอวัยวะหนึ่งอวัยวะใด ถือว่าสภาพเขาเข้าข่ายอัญญอรูเราะฮ์ที่ยอนุญาตให้บริโภคอาหารฮารอมได้ แต่หากเขาถูกบังคับจากผู้มีอิทธิพลให้บริโภคสิ่งฮารอมเพียงการขู่ว่าจะหากไม่บริโภคจะถูกจองจำถูกพันธนาการโดยที่สามารถบริโภคอาหารฮาลาลได้ก็ไม่เป็นที่ยอนุญาตให้เขาบริโภคสิ่งฮารอม เพราะสภาพเขายังไม่เข้าข่ายสภาพอัญญอรูเราะฮ์ (al-Bazdawiy, 1987 : 1518) มัชฮับมาลิกียอธิบายสภาพอัญญอรูเราะฮ์ที่ยอนุญาตให้กระทำสิ่งฮารอมได้ว่า คือภาวะความกลัวที่มันใจหรือค่อนข้างมันใจว่าจะถึงแก่ชีวิต (al-Dususiy, 1988 : 136) ผู้ใดที่ตกอยู่ในภาวะดังกล่าวจึงสามารถบริโภคสิ่งฮารอมได้ ทั้งนี้ความหิวโหยนั้นไม่จำเป็นต้องถึงเวลาตาย เพราะการบริโภคอาหารจนถึงเวลาตายนั้นไม่เกิดประโยชน์อันใดอีกต่อไป (al-zarqaniy, 1936 : 95) มัชฮับซาฟีอียอธิบายว่า อนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะหิวโหยอาหารซึ่งเกรงว่าจะเสียชีวิตหรือป่วยหนัก เพิ่มใช้หายใจ หรือตกขบวนจากคณะ หรืออาจทำให้อ่อนเพลียจนไม่สามารถเดินหรือขึ้นยานพาหนะได้ บริโภคสิ่งฮารอมส่วนเพียงความหิวโหยรุนแรงยังไม่ถือว่าเป็นสภาพอัญญอรูเราะฮ์ ที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮารอมได้ ทั้งนี้ความหิวโหยที่ยอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมนั้นไม่จำเป็นต้องอดอาหารจนถึงเวลาใกล้ตาย หากผู้ใดอดอาหารจนถึงเวลาใกล้ตาย ก็ไม่เป็นที่อนุญาตให้เขาบริโภคสิ่งฮารอมอีกแล้ว เพราะการบริโภคอาหารในเวลาดังกล่าวจะไม่เกิดประโยชน์ใดๆอีกเลย และหากเขาหิวโหยจนหมดกำลัง

และทำให้เกิดอันตรายต่อตัวเองก็เป็นที่ยอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมได้ (al-Nawawiy, 1992 : 2 /549 ; al-Shafaiy, 1993 : 396) มัซฮับฮัมบะลียอธิบายว่า อัญญูเราะฮ์ที่ยอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมได้นั้นคือความกลัวว่าจะเสียชีวิตจากความหิวโหยหากกลัวว่าจะเสียชีวิตจากการอดอาหารหรือกลัวว่าเมื่ออดอาหารแล้วจะทำให้อ่อนเพลียจนไม่สามารถเดินทางต่อจนตกขบวนจากคณะหรือไม่สามารถขึ้นยานพาหนะแล้วนำไปสู่การเสียชีวิตได้ ก็เป็นที่ยอนุญาตให้บริโภคสิ่ง ฮารอมได้ (al-Maqdisiy, 1990 : 312 ; al-Buhutiy, 1997 : 247, 248)

ปริมาณจำนวนอาหารฮารอมที่ยอนุญาตให้บริโภคในภาวะคับขันตามทัศนะของมัซฮับฮนะฟีย มัซฮับชาฟีอีย และมัซฮับฮัมบะลีย คือปริมาณที่พอประทังชีวิตเท่านั้น โดยเกณฑ์การประทังชีวิตมีความแตกต่างกันระหว่างมัซฮับฮนะฟียกับมัซฮับชาฟีอีย และมัซฮับฮัมบะลีย (Ibn Abidin, 1979 : 338 ; al-Nawawiy, 1996 : 52 ; al-Mawardiyy, 1994 : 7/175 ; al-Maqdisiy, 1990 : 330) ขณะที่มัซฮับมาลิกียมีความเห็นว่าอนุญาตให้ผู้ที่พักอยู่ในภาวะคับขันบริโภคอาหารฮารอมจนอิ่มได้ (al-Dardir, 1978 : 233)

นักกฎหมายอิสลามได้จัดลำดับอาหารฮารอมที่ยอนุญาตให้บริโภคในภาวะฏอเราะฮ์เป็นลำดับก่อนหลังที่แตกต่างกัน โดยอาหารฮารอมที่นักกฎหมายอิสลามหยิบยกขึ้นมาพิจารณา ตามประเภทอาหารในการจัดลำดับก่อนหลังมากที่สุดคือลำดับก่อนหลังระหว่างอาหารที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นกับการบริโภคสัตว์ที่ตายเอง มัซฮับมาลิกียและนักกฎหมายอิสลามบางส่วนจากมัซฮับฮนะฟียมีความเห็นว่าผู้ใดที่ตกอยู่ในภาวะฏอเราะฮ์โดยที่ไม่มีอาหารจะประทังชีวิตเลยนอกจากสัตว์ที่ตายเองและอาหารที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นซึ่งเจ้าของไม่มีความจำเป็นต่ออาหารดังกล่าวแล้วในขณะนั้นให้เขาผู้นั้นบริโภคอาหารที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นก่อน (al-Dardir, 1978 : 185 ; Ibu Nujaim, 1969 : 124) มัซฮับชาฟีอีย มัซฮับฮัมบะลีย และนักกฎหมายอิสลามบางส่วนจากมัซฮับฮนะฟียมีความเห็นว่าให้เริ่มบริโภคสัตว์ที่ตายเองก่อน (al-Ramliy, 1970 : 573 ; al-Maqdisiy, 1990 : 337 ; Ibn Muflih, 2003 : 3/381 ; Ibn Nujaim, 1969 : 124)

มัซฮับฮนะฟีย มัซฮับมาลิกีย ทัศนะที่ถูกต้องของมัซฮับชาฟีอียและทัศนะหนึ่งของมัซฮับฮัมบะลียมีความเห็นว่า บทบัญญัติที่ยอนุญาตให้บริโภคอาหารฮารอมในภาวะฏอเราะฮ์นั้นเป็นบทบัญญัติวาญิบที่ต้องปฏิบัติหากผู้ที่ตกอยู่ในภาวะฏอเราะฮ์ไม่บริโภคอาหารฮารอมเพื่อประทังชีวิตโดยที่เขาไม่มีความรู้ในบทบัญญัติดังกล่าวถือว่าเขาไม่มีความผิด (al- Zailaiy, 1892 : 185 ; al- dusuqiy, 1993 : 136 ; al-sharbiniy, 1997 : 306 ; al-Maqdisiy, 1990 : 331) อีกทัศนะหนึ่งของมัซฮับชาฟีอียและมัซฮับฮัมบะลียมีความเห็นว่าบัญญัติดังกล่าวในภาวะฏอเราะฮ์เป็นเพียงบทบัญญัติอนุญาตมิใช่บทบัญญัติวาญิบที่จำเป็นต้องปฏิบัติโดยการงดบริโภคอาหารฮารอมของผู้ที่ตกอยู่ในภาวะฏอเราะฮ์ไม่ถือว่าเป็นความผิดแต่อย่างใด (al-Nawawiy, 1996 : 42 ; al-Rafaiy, 1997 : 4/158 ; al-Maqdisiy, 1990 : 331)

สิ่งดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งจากตัวอย่างของทัศนคติที่แตกต่างระหว่างบรรดานักวิชาการกฎหมายอิสลามในประเด็นอาหารทั้งในภาวะปกติและภาวะคับขัน อันนำไปสู่การปฏิบัติเกี่ยวกับการบริโภคอาหารที่แตกต่างกันตามทัศนคติที่ยึดถือ ในขณะที่แต่ละทัศนคติมีผู้ยึดติดบางส่วนที่เข้าใจผิดๆ ในเรื่องการสั่งกัตมัซฮับอันนำไปสู่การยึดติด ชาตินิยมในมัซฮับอย่างหุนหวกตาบอดจนเกิดการตำหนิโจมตีดูถูก ไม่ยอมรับฟังทัศนคติที่เห็นต่าง หากมิได้รับการทำความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ อาจทำให้เอกภาพความสามัคคีของสังคมต้องถูกบั่นทอนตามไปด้วย

เนื่องจากมุสลิมเป็นหนึ่งในบรรดาผู้บริโภครายใหญ่ของโลก ณ ปี พ. ศ. 2553 จำนวนมุสลิมมีไม่ต่ำกว่า 1, 600 ล้านคนและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยงานวิจัยพิวฟอร์รัมเปิดเผยรายงานการคาดการณ์ว่าพลเมืองมุสลิมทั่วโลกอีก 20 ปี ข้างหน้า คือในปี พ. ศ. 2573 จะเพิ่มขึ้นเป็น 2.2 พันล้านคน (นิตยสารคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย, 2554 : 12) ซึ่งถ้าประเทศใดมีวัตถุดิบ กระบวนการผลิต การแปรรูป การบรรจุ การจัดเก็บ การขนส่ง การจำหน่าย และการบริการ ฯลฯ ที่สามารถให้ความมั่นใจกับชาวมุสลิมได้ว่ากิจการของตนถูกต้องตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามแล้วประเทศนั้นก็จะได้ประโยชน์ในการทำกิจการด้านฮาลาลกับมุสลิมเป็นมูลค่าจำนวนมหาศาล เพราะสินค้าและบริการฮาลาลมีมูลค่าทั่วโลกถึง 1, 323 พันล้านดอลลาร์ (Halal cicot, 2554 : 17) เฉพาะมูลค่าตลาดอาหารฮาลาลระหว่างประเทศมีขนาดใหญ่ถึง 6 แสนล้านดอลลาร์ (ประชาคมมุสลิม, 2554 : 4) ตลาดอาหารฮาลาลเติบโตประมาณปีละ 17, 500 ล้านบาท (Halal cicot, 2554 : 16) ทำให้หลาย ๆ ภูมิภาคตระหนักถึงความสำคัญของบริการและอาหารฮาลาล หลายประเทศตื่นตัว เตรียมการที่จะเป็นผู้นำ หรือศูนย์กลางของกิจการฮาลาล ประเทศไทยเราเองก็เล็งเห็นถึงความสำคัญอันนี้จึงมี หน่วยงาน องค์กร โครงการต่าง ๆ มารองรับการเติบโตการแข่งขันของกิจการฮาลาล อาทิ สถาบันอาหารมัซฮับงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล คณะกรรมการบริหารกิจการฮาลาลคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาลจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันฮาลาลมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โครงการนิคมอุตสาหกรรมฮาลาลจังหวัดปัตตานี ศูนย์บริการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ฮาลาลจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศูนย์บริการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ฮาลาลจังหวัดปัตตานี ศูนย์บริการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ฮาลาลจังหวัดยะลา ศูนย์บริการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ฮาลาลจังหวัดนราธิวาส ศูนย์บริการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ฮาลาลจังหวัดสงขลา ศูนย์บริการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ฮาลาลจังหวัดสตูล กลุ่มผลิตสินค้าฮาลาลชุมชน เป็นต้น

ด้วยความสำคัญ และปัญหาเกี่ยวกับอาหารฮาลาลที่มุสลิมเองและผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ผู้บริโภค ผู้ประกอบการ นักธุรกิจอาหารฮาลาลและผู้สนใจ บทบัญญัติศาสนาอิสลามยังต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวอย่างถ่องแท้ ครอบคลุมทุกมิติ สอดคล้องกับบริบทของสังคม และสภาพกระแสเศรษฐกิจโลกโดยพื้นฐานขององค์ความรู้และ

วิถีปฏิบัติที่ถูกต้อง อันนำไปสู่แนวปฏิบัติที่เป็นเอกภาพ อีกทั้งเป็นแหล่งอ้างอิง ในการให้ความเข้าใจ แก่ศาสนิกต่างๆ เกี่ยวกับวิถีบริโภคของมุสลิม ในสังคมพหุวัฒนธรรม และเพื่อเป็นการสนับสนุนด้าน ข้อมูลอาหารฮาลาลสู่ฐานทางกลยุทธ์ เชิงพาณิชย์ โดยการอิงข้อมูลความนิยมแพร่หลายของมัชฮับ ต่างๆในกลุ่มประเทศมุสลิม เพื่อการส่งออกผลิตภัณฑ์ฮาลาลไปยังกลุ่มประเทศเหล่านั้นได้ตรงตาม ความนิยม ความต้องการของตลาด อาทิ ประเทศอินเดีย ประเทศปากีสถาน ประเทศอัฟกานิสถาน ประเทศตุรกี ยึดติดกับมัชฮับฮนะฟี้อย่างแพร่หลาย มักจะไม่บริโภคอาหารประเภทสัตว์น้ำยกเว้น ปลา ในขณะที่ประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น ประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย ประเทศ อินโดนีเซีย ประเทศบรูไน จะยึดติดกับมัชฮับชาฟีอี๊ยะ ประเทศโมร็อกโก ประเทศอัลจีเรีย ประเทศ ตูนิเซีย และประเทศแถบยุโรปตะวันตก ยึดติดกับมัชฮับมาลิกีย ส่วนประเทศแถบคาบสมุทรอาหรับ จะยึดติดกับมัชฮับฮัมบะลี๊ยะ โดยมัชฮับมาลิกีย มัชฮับชาฟีอี๊ยะ และมัชฮับฮัมบะลี๊ยะ มีทัศนะว่าสัตว์น้ำ เป็นที่ฮาลาลบริโภค ยกเว้นบางชนิดที่มัชฮับชาฟีอี๊ยะ และมัชฮับฮัมบะลี๊ยะ มีทัศนะว่าฮารอมบริโภค เช่น จระเข้ กบ งู เป็นต้น ซึ่งการอิงข้อมูลความนิยมแพร่หลายของมัชฮับต่างๆจะ ส่งผลต่อการเพิ่ม ศักยภาพให้แก่ผู้ประกอบการไทย ในการแข่งขันด้านตลาดอาหารฮาลาลมากยิ่งขึ้น ซึ่งประโยชน์ก็จะ เกิดแก่ทุกภาคส่วนมุสลิมได้บริโภคอาหารฮาลาลที่เชื่อได้ว่าถูกต้องตามบทบัญญัติศาสนาอิสลามมี คุณค่าทางอาหาร ปลอดภัยจากสิ่งต้องห้ามทางศาสนาอิสลามและสิ่งปนเปื้อนต่างๆ พร้อมทั้งมีความเป็นเอกภาพทางความคิด ทัศนคติ วิถีปฏิบัติ ผู้ประกอบการได้รับประโยชน์ทางธุรกิจ โดยตระหนักถึงการผลิตอาหารฮาลาลที่ถูกต้องตามบทบัญญัติศาสนาอิสลาม ประเทศชาติได้รับ ประโยชน์ในการส่งออกอาหารฮาลาลสู่ตลาดโลก ซึ่งเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของชาติทั้งนี้ประเด็นปัญหา ความเห็นต่างระหว่างมัชฮับเกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล ด้านวัตถุดิบในภาวะปกติ และภาวะคับขันที่กล่าวมาในสังคมมุสลิมประเทศไทย ยังมิได้รับการนำเสนอเชิงวิชาการตามวิธีวิทยา กฎหมายอิสลามเปรียบเทียบที่สามารถแก้ปัญหาข้อพิพาทเนื่องจากการยึดติดกับมัชฮับหนึ่งมัชฮับใด อย่างหุนหวกตาบอดได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีคามจำเป็นต้องศึกษาประเด็นอาหารฮาลาลที่สามารถตอบ โจทย์ ความสำคัญ และปัญหาข้างต้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม โดยใช้ชื่อการ ศึกษาวิจัย ในดุชฎินิพนธ์นี้ว่า “ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล”

1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยแบ่งเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็นสองส่วนคือเอกสารและงานวิจัย เกี่ยวกับการบริโภคอาหารในภาวะปกติ และเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการบริโภคอาหารในภาวะ คับขัน

1. 2. 1 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการบริโภคอาหารในภาวะปกติ

1. 2. 1. 1 บทบัญญัติเรื่องการบริโภคอาหารในอัลกุรอานและหะดีษ

เดิมอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างทุกสรรพสิ่งเพื่อมนุษย์ได้ใช้ประโยชน์ บริโภค อำนวยความสะดวกสบาย ฯลฯ โดยหลักฐานจากอัลกุรอานอายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ

سَمَاوَاتٍ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ (البقرة : 29)

ความว่า “พระองค์คือผู้ที่ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า ภายหลังได้ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้า แล้วทำให้มันสมบูรณ์ ขึ้นเป็นเจ็ดชั้นฟ้าและพระองค์ นั้นทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง”

นัยยะของอายะฮ์เข้าใจได้ว่าเดิมทุกสิ่งเป็นที่อนุมัติแก่มนุษย์ ยกเว้นสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ นบี ﷺ หรือบทบัญญัติอิสลามระบุว่าเป็นสิ่งฮารอม เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ประทานทุกสิ่งบนโลกนี้ให้แก่ป่าวของพระองค์ พระองค์จะไม่ประทานให้แก่ป่าวสิ่งที่ฮารอม (al-shangqitiy, 1980 : 20)

เป็นความกรุณาปรานีของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงสร้าง ผู้ทรงกำหนด ผู้ทรงรอบรู้ถึงความจำเป็นของมนุษย์ต่ออาหารในการเลี้ยงสรีระร่างกายและชีวิต พระองค์จึงสั่งทั้งทางตรงและทางอ้อมให้มนุษย์บริโภคอาหาร พระองค์ทรงสั่งในลักษณะตรงไว้ไม่ต่ำกว่า 58 ที่ในอัลกุรอาน (Muhammad Fuad Abd al-Baqiy, 2004 : 43, 44, 463, 523)

ท่านนบี ﷺ ได้สั่งให้เราให้อาหารแก่ผู้อดอยากซึ่งเป็นการใช้ให้ผู้อดอยากและเราเองบริโภคอาหารลักษณะเป็นคำสั่งตรง ซึ่งบันทึกโดยอัลบุคอรีออบูดาวูด อะฮมัดและอัลบัยฮะกี¹⁵

((أَطْعِمُوا الْجَائِعَ ، وَعَوِّدُوا الْمَرِيضَ ، وَفُكُّوا الْعَانِيَّ))

ความว่า “จงให้อาหารแก่ผู้อดอยาก จงเยี่ยมเยียนคนป่วย และจงปลดปล่อยเชลย” (หะดีษบันทึกโดย al-'Bukhariy, 2002 : 5373 ; Abu Dawud, 1995 : 3105 ; Ahmad, 1995 : 25731 และ al-'Baihaqiy, 2004 : 9301)

ในขณะที่เดียวกันก็มีบทบัญญัติที่ให้บริโภคอาหารที่เป็นลักษณะคำสั่งทางอ้อมมากกว่า 99 ที่ในอัลกุรอาน (Muhammad Bin Fuaad Abd al-Baqiy, 2004 : 523) เช่น อายะฮ์ที่ 87 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

¹⁵ อัลบัยฮะกี คืออะฮมัด บิน อัลฮุเซนอัลบัยฮะกี (ศ. ค. 384-ศ. ค. 458) เป็นปราชญ์ด้านหะดีษและวิชาเอกภาพที่โดดเด่นท่านหนึ่งเจ้าของหนังสือ “อัลสุนัน อัลกุบรอ” (السنن الكبرى) (al-Dhahabi, 1994 : 18/165)

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحْرِمُوا طَيِّبَاتِ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا

يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴾ (المائدة : 87)

ความว่า “ผู้ที่ศรัทธาทั้งหลาย! จงอย่าได้ให้เป็นที่ต้องห้าม ซึ่งบรรดาสิ่งดี ๆ ในสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงอนุมัติแก่พวกเจ้า และพวกเจ้าจงอย่าละเมิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นไม่ทรงชอบบรรดาผู้ละเมิด”

ฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย และมุสลิม

((إِذَا أُفِيَمَتِ الصَّلَاةُ وَحَضَرَ الْعِشَاءُ، فَأَبْدَأُوا بِالْعِشَاءِ))

ความว่า “เมื่อถูกประกาศให้ละหมาดขณะที่อาหารค่ำพร้อมแล้วจงเริ่มด้วยอาหารค่ำก่อน” (ฮะดีษบันทึกโดย al-'Bukhari, 2002 : 5465 ; และ Muslim, 1995 : 1241)

การบริโภคนอกจากมีผลต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย แล้วยังมีผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในโลกนี้ด้วย เพราะการที่ผู้ใดได้มาหรือบริโภคสิ่งที่ฮารอม ดุอาของเขาอาจจะไม่ถูกตอบรับท่านนบี ﷺ กล่าว ฮะดีษบันทึกโดยมุสลิมและอติตริมิซีย

((أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : ((إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى

طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا، وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ، فَقَالَ تَعَالَى : { يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوْا مِنْ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا }، وَقَالَ تَعَالَى : { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُّوْا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ } . ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلُ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ يَا رَبُّ . يَا رَبُّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَعُدْيَتِي بِالْحَرَامِ، فَأَنَّى يُسْتَجَابُ لَهُ؟))

ความว่า “จากท่านอับฮูรียเราะฮฺ ท่านกล่าวว่า : ท่านนบี กล่าวว่า : แท้จริงอัลลอฮ์ผู้ทรงสูงส่งนั้นดี พระองค์จะรับเพียงสิ่งที่ดีเท่านั้น และแท้จริงอัลลอฮ์ทรงสั่งแก่บรรดาผู้ศรัทธาเหมือนกับที่พระองค์เคยสั่งต่อบรรดานบีโดยพระองค์กล่าวว่า : (โอ้บรรดานบีทั้งหลาย จงบริโภคจากสิ่งที่ดี ๆ และจงปฏิบัติสิ่งที่ดี แท้จริงฉันรู้อย่างถึงสิ่งที่พวกเจ้าปฏิบัติ) และพระองค์กล่าวว่า : (โอ้ บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงบริโภคสิ่งที่เราได้ให้เป็นที่ปัจจัยยังชีพแก่พวกเจ้า จากสิ่งดี ๆ ทั้งหมด) จากนั้นท่านนบีก็เอ่ยถึงสภาพของชายผู้หนึ่งที่เดินทางไกล ผมเผ้ารุงรัง ฝุ่นจับ ยืนสองมือขึ้นสู่ท้องฟ้าเฝ้าขอดุอาต่ออัลลอฮ์ ขณะที่ อาหาร เครื่องดื่ม เสื้อผ้าของเขา และเขาบริโภคสิ่งฮารอม แล้วการขอพรของเขาจะถูกตอบรับอย่างไร” (อ้างแล้วหน้า 2)

ในโลกนี้หลังจากความตาย เนื้อหนังมังสาที่เกิดจากการบริโภคสิ่งที่ได้มาโดยฮารอมก็อาจจะถูกไฟนรกเผาไหม้ ดังฮะดีษที่บันทึกโดย อติตริมิซีย

((يَا كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ إِنَّهُ لَا يَزُو لِحُمْ نَبْتٍ مِنْ سُخْتٍ إِلَّا كَانَتْ النَّارُ أَوْلَى بِهِ))

ความว่า “โอ้กะอับ บุตรของอุญญะเราะฮ์เนื้อที่ออกจากสิ่งผิดบัพัญญูตินั้น เหมาะสมกับไฟนรกเป็นที่สุด” (อ้างแล้วหน้า 2)

โดยรวมสิ่งที่เป็นอาหารเป็นที่อนุมัติให้มุสลิมบริโภคได้ทุกอย่างยกเว้นบางสิ่งที่เป็นบัพัญญูติของศาสนาอิสลามได้ห้ามไว้ เช่น สัตว์ที่ตายเอง เลือด สุกกร สัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าว ในอายะฮ์ที่ 173 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ ۗ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ ۗ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (البقرة : 173)

ความว่า “ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์แล้วผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีไข้ผู้เสาะแสวงหา และมีไข้เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ร ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

และอายะฮ์ที่ 3 สูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ۗ ذَٰلِكُمْ فِسْقٌ ۗ الْيَوْمَ يَمَسُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ ۗ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَمَّمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا ۗ فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرٍ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ ۗ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (المائدة : 3)

ความว่า “ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา และการที่พวกเจ้าเสี่ยงทายด้วยไม้ดี้ว เหล่านั้นเป็นการละเมิด วันนี้บรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธา หมดหวังในศาสนาของพวกเจ้าแล้ว ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่ากลัวพวกเขา และจงกลัวข้าเถิด วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว ผู้ใดได้รับความคับขันในความหิวโหย โดยมีไข้เป็นผู้จงใจกระทำบาปแล้วไซ้ร แนนอนอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

มีรายงานว่าท่านนบี ﷺ ห้ามมิให้บริโภคสัตว์ร้ายมีเขี้ยว เช่น หมาป่า เสือ และสิงโต เป็นต้น โดยมีชะดิสบันทึกโดย อัลบุคอรีย มุสลิม ออบูดาวูด อัตติรมิซีย อันนะสาอีย อิบน์มาญะฮ์ และอะฮ์มัด

((كُلُّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ فَأَكْلُهُ حَرَامٌ))

ความว่า “บรรดาสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวไม่อนุมัติให้บริโภค” (ฮะดีษบันทึกโดย al-Bukhariy,2002 : 5530 ; Muslim,1995 : 4988 ; Abu Dawud,1995 : 3802 ; al-Tirmidhiy,1991 : 1477 ; al-Nasa’aiy, 1994 : 4329 ; Ibn Majah,1996 : 3232 ; และ Ahmad,1995 : 7682)

1. 2. 1. 2 งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

สมยศ หวังอับลเลาะ (2554 : 69) ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเลือกบริโภคอาหารฮาลาลของชุมชนมุสลิมให้กรุงเทพมหานคร โดยงานวิจัยนี้พบว่าอาหารฮาลาล (Halal Food) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชาวมุสลิมทั่วโลก ซึ่งชาวมุสลิมทุกคนจะต้องบริโภคอาหารที่ถูกต้องตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม หรือที่เรียกว่าอาหารฮาลาล โดยพิจารณาตั้งแต่แหล่งที่มาของวัตถุดิบจะต้องได้มาอย่างถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลาม และถูกสุขลักษณะตามมาตรฐานสากล ตลอดจนต้องคำนึงถึงความถูกต้องในกระบวนการปรุงแต่งกระบวนการผลิตอย่างถูกต้องในทุกขั้นตอน ทั้งนี้อาหารฮาลาลเป็นเรื่องที่ได้รับความสนใจอย่างมากจากสังคมไทย ไม่ใช่เพียงแต่ชาวไทยมุสลิมที่จำเป็นต้องบริโภคอาหารฮาลาลเท่านั้น แต่ผู้ประกอบการที่ต้องการผลิตอาหารฮาลาลจำหน่ายแก่ผู้บริโภคมุสลิมในประเทศ และส่งออกในตลาดโลกมุสลิม ซึ่งมีความจำเป็นต้องให้ความสนใจอย่างจริงจัง ในกระบวนการผลิตอาหารฮาลาลให้ถูกต้องตามบัญญัติศาสนาอิสลาม และปฏิบัติตามระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการดำเนินกิจการฮาลาล พ. ศ. 2552 โดยจะต้องผ่านการตรวจสอบ และรับรองฮาลาลจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยหรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดแล้วแต่กรณี และหากผู้ขอรับรองฮาลาลประสงค์จะใช้ "เครื่องหมายรับรองฮาลาล" จะต้องได้รับอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายดังกล่าวจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยก่อน กอปรกับประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของโลก เนื่องจากตลาดโลกมุสลิมมีประชากรผู้บริโภค ประมาณเกือบ 2,000 ล้านคน อาหารฮาลาลจึงเป็นช่องทางการตลาด (Market Channel) ที่สำคัญ ซึ่งประเทศไทยควรจะต้องเจาะตลาดอาหารฮาลาลเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด (Market Segmentation) ให้มากขึ้นรัฐบาลปัจจุบันจึงมีนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล เพื่อการส่งออกและได้แปลงนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ทั้งในด้านการคัดสรร วัตถุดิบ การปรับปรุงสถานที่ การเพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการ การควบคุมการผลิตและการให้บริการ การแสวงหาตลาด และการพัฒนากลไกการรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาล ให้เป็นที่น่าเชื่อถือยอมรับของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศสำหรับการประกอบการผลิตอาหารฮาลาลเพื่อบริโภคของชาวมุสลิม ตลอดจนการเลือกซื้ออาหารฮาลาลสำเร็จรูปเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับพี่น้องมุสลิมทุกคนจะต้องมีความรู้มีความเข้าใจ และมีทักษะอย่างแท้จริงในการเลือกบริโภคอาหารฮาลาลเกี่ยวกับเรื่องนี้เราจะสังเกตได้ว่า ประเพณีหรือพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหาร

ฮาลาลของชุมชนมุสลิมในอดีตโดยเฉพาะชาวไร่ ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ หรือที่เรียกว่าชาวชนบทส่วนใหญ่จะประกอบอาหารเองเพื่อให้สมาชิกในครอบครัวได้รับประทาน โดยอาศัยวัตถุดิบที่ได้มาจากแหล่งธรรมชาติ เช่น เนื้อไก่ที่เลี้ยงเอง เนื้อปลาจากคลอง จากบ่อ จากนา พืชผักที่ได้มาจากสวนรอบบ้านโดยมีผู้ใหญ่ได้สอนให้ลูกหลานประกอบอาหารอย่างถูกต้องตามหลักการอิสลาม ซึ่งสังคมมุสลิมในชนบทในอดีตไม่นิยมซื้อหาอาหารสำเร็จรูปจากร้านค้า ร้านอาหารใกล้บ้าน หรือตามซูเปอร์มาร์เก็ต เนื่องจากชุมชนในชนบทมีเวลาว่างสำหรับการประกอบอาหารเอง กอปร กับในบริเวณรอบบ้านมีวัตถุดิบ เช่น พืชผัก และสัตว์เลี้ยง จึงเอื้อต่อการประกอบอาหารเอง แต่สังคมในยุคปัจจุบันมีความเจริญทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนมุสลิมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคม พฤติกรรมการบริโภคเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง และได้รับการพัฒนาตามลำดับ โดยมีอาหารสำเร็จรูปวางจำหน่ายอย่างแพร่หลายกระจายอยู่ทั่วไป

อารยา อายุขเคน (2558 : 3, 132) ทำวิจัยเรื่อง มาตรฐานการดำเนินงานการผลิตอาหารภายใต้เครื่องหมายฮาลาลของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารในจังหวัดนนทบุรี งานวิจัยนี้พบว่า อาหารฮาลาลเป็นหนึ่งในหัวข้อที่สังคมไทยกล่าวถึงมากในระยะหลายปีที่ผ่านมา แต่ความเข้าใจเกี่ยวกับอาหารฮาลาลของคนไทยหลายคนเป็นความเข้าใจที่ค่อนข้างแคบ ส่วนใหญ่รู้เพียงว่าอาหารฮาลาลเป็นอาหารที่มุสลิมบริโภคได้ ซึ่งหมายถึงอาหารที่ไม่มีส่วนผสมที่เป็นหมูและสุรา (อิสรา ศานติ ศาสตร์, 2557) โดยวิถีชีวิตประจำวันของชาวมุสลิมนั้นได้ถูกกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตโดยคัมภีร์อัลกุรอานและอัลฮะดีษ ซึ่งจุดนี้ถือเป็นกรอบในการทำกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันโดยผลิตภัณฑ์ต่างๆจะต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่ฮาลาล ฮาลาลเป็นคำในภาษาอาหรับ หมายถึง อนุมัติ สินค้าที่ฮาลาลจึงหมายถึง สินค้าที่อนุมัติให้ใช้ได้และถือเป็นจุดกำเนิดของอุตสาหกรรมฮาลาล (สถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2557) รูปแบบและลักษณะของธุรกิจอาหารภายใต้เครื่องหมายฮาลาลจดทะเบียนเป็นรูปแบบบริษัท โดยลักษณะเป็นธุรกิจที่ผลิตอาหารในการจัดจำหน่ายและเป็นผู้รับจ้างผลิต การบริหารการดำเนินงานเป็นระบบและแบบแผนตามโครงสร้างของบริษัท ซึ่งควบคุมการทำงานโดยผู้บริหารและหัวหน้างานฝ่ายต่างๆ ซึ่งการดำเนินงานอาหารฮาลาลเป็นการบริหารจัดการจัดการที่เน้นถึงกระบวนการผลิตให้มีคุณภาพโดยเป็นการจัดการและควบคุมกระบวนการผลิต ซึ่งพบว่าการเตรียมความพร้อมในด้านการวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินงานกระบวนการผลิตอาหารฮาลาล การดำเนินงานเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารสำเร็จรูปของการผลิตอาหารฮาลาลและเป็นการดำเนินงานตามหลักมาตรฐานอาหารฮาลาลทุกประการโดยมีการปฏิบัติตามคู่มือ กฎระเบียบการดำเนินงานของพนักงานภายในองค์กรอย่างเคร่งครัดโดยเป็นความร่วมมือทั้งผู้ประกอบการและพนักงานเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานการดำเนินงานการผลิตอาหารภายใต้เครื่องหมายฮาลาลโดยมาตรฐานฮาลาลเป็นการดำเนินงานเหมือนกับมาตรฐานคุณภาพอื่นๆเพียงแต่มีข้อกำหนดการตามบทบัญญัติ

สาธิตา คำสุวรรณ (2553 : 172-174) ทำวิจัยเรื่อง ภาพลักษณ์อาหารฮาลาล แปรนตีไทยในกลุ่มผู้บริโภคมุสลิมตะวันออกกลาง งานวิจัยนี้พบว่าอาหารฮาลาลส่งออกของไทยที่สำคัญในตะวันออกกลาง ได้แก่ (1) อาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป กุ้งแช่เย็นแช่แข็ง ปลาทูน่าในน้ำมันพืชและปลาทูน่าในน้ำเกลือ (2) ข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว ได้แก่ ข้าวขาว และข้าวหอมมะลิ (3) ผักและผลไม้ เช่น ผลไม้กระป๋อง น้ำผัก/น้ำผลไม้กระป๋อง (4) ผลิตภัณฑ์ประเภทเนื้อ เช่น เนื้อไก่แปรรูป (5) เครื่องเทศและเครื่องปรุงรส โดยแต่ละประเทศจะมีรสนิยม และความต้องการในการบริโภคแตกต่างกัน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาสำหรับเอมิเรตส์มีความต้องการให้นำเข้าอาหารทะเลจำพวกปู กุ้ง ปลาหมึก และหอย ส่วนประเทศบาเรนห์ต้องการให้ประเทศไทยส่งกล้วยไปขายมากขึ้น เนื่องจากกล้วยไทยมีรสชาติอร่อยขนาดเล็กน่ารับประทาน สำหรับรสชาติของอาหารชาวอิหร่านจะชอบรับประทานอาหารรสเปรี้ยว มัน และเค็ม ส่วนชาวโอมานชอบอาหารรสจืด อาหารอร่อยถูกปากชาวโอมานคืออาหารที่มีรสชาติใกล้เคียงกับอาหารอินเดีย เป็นต้น

สาเหตุสำคัญที่ผู้ผลิตและส่งออกอาหารฮาลาลของไทย ให้ความสนใจตลาดตะวันออกกลางค่อนข้างน้อยเป็นเพราะ

1. ที่ผ่านมารัฐบาลไม่ให้ความสำคัญกับตลาดตะวันออกกลางอย่างจริงจัง
 2. ผู้ประกอบการไทยจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจที่แท้จริงเกี่ยวกับการทำธุรกิจอาหารฮาลาล ขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับหลักการของอิสลามที่ว่าด้วยเรื่องฮาลาล
 3. ผู้ประกอบการไทยไม่เข้าใจปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจของภูมิภาคตะวันออกกลางในแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน
 4. สินค้าไทยมีราคาค่อนข้างแพง เพราะขาดการสนับสนุนและช่วยเหลือจากรัฐบาลอย่างจริงจังในการลดต้นทุนการผลิต อัตราภาษี และค่าขนส่ง
 5. ผู้ประกอบการขาดการสร้างตราสินค้า (brand name) เป็นของตนเอง ไม่แสวงหาตลาด แต่จะใช้วิธีรับจ้างผลิตสินค้าให้กับประเทศผู้นำเข้าอื่นๆ
 6. ประเทศผู้นำเข้าในตะวันออกกลางบางประเทศ ไม่เชื่อมั่นในมาตรฐานอาหารฮาลาลของผู้ผลิตไทยบางราย
 7. ขาดการประชาสัมพันธ์สินค้าและการส่งเสริมการขายที่ดีทั้งในระดับผู้นำเข้า และผู้บริโภคในระดับครัวเรือน
- ข้อเสนอแนะของการทำตลาดอาหารฮาลาลไทยเพื่อเจาะกลุ่มผู้บริโภคมุสลิมในตะวันออกกลาง มีดังนี้

1. ศึกษาธุรกิจอาหารฮาลาลให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ดำเนินธุรกิจภายใต้ บทบัญญัติของอิสลาม และมาตรฐานการนำเข้าของแต่ละประเทศอย่างเคร่งครัด ศึกษาสภาพตลาด ของประเทศที่จะส่งออกในเชิงลึก

2. ประชาสัมพันธ์อาหารฮาลาลแบรนด์ไทยในตลาดตะวันออกกลางให้มากขึ้น โดยการสื่อสารภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยไปยังผู้บริโภคทุกระดับ

3. สร้างตราสินค้าให้มีภาพลักษณ์สินค้าในเชิงบวก โดยการสร้างมูลค่าเพิ่ม ให้กับสินค้าผ่านการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้กับ อาหาร (creative halal)

4. ช่วงเวลาที่ผู้ประกอบการส่งออกควรร่วมกับห้างสรรพสินค้าหรือร้านค้าจัด รายการส่งเสริมการขายอาหารฮาลาล ณ จุดซื้อมากที่สุด คือเดือนรอมฎอน อีดิลฟิตรี และอีดิลอัฎฮา

5. ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการไทยผลิตและส่งออกอาหารฮาลาลไปสู่ตะวันออก กลาง โดยใช้ตราสินค้าของตนเองแทนการรับจ้างผลิตอาหารแปรรูปในลักษณะ OEM

6. พัฒนาระบบการบริหารต้นทุนการผลิต และระบบโลจิสติกส์ให้มี ประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อลดต้นทุนของสินค้าให้สามารถแข่งขันด้านราคากับประเทศคู่แข่งได้

7. สร้างมาตรฐานการตรวจรับรองฮาลาลให้มีเอกภาพและคุณภาพมากขึ้น โดยให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีแนวทางการปฏิบัติงานเป็นทิศทางเดียวกัน

ศรารุณี อารีย์ และคณะ (2559 : 292-295) ทำวิจัยเรื่อง โอกาสและกลยุทธ์ทางการ เข้าสู่ตลาดของธุรกิจอาหารฮาลาลในอินโดนีเซีย ได้สรุปเกี่ยวกับอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลและตลาด อินโดนีเซียไว้ว่า อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลมีแนวโน้มจะทวีความสำคัญต่อการส่งออกอาหารของไทย มากขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากตลาดอาหารฮาลาลเป็นตลาดที่มีขนาดใหญ่ทั้งในแง่ของจำนวนประชากร มุสลิมในโลกและในแง่ของรายได้ที่เกิดจากอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ประเทศไทยประชากรมุสลิมใน โลกและในแง่ของรายได้ที่เกิดจากอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล ประเทศไทยเป็นแหล่งอุตสาหกรรม การ ผลิตอาหารฮาลาลที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลกและมีอาหารหลากหลายชนิด รัฐบาลที่ผ่านๆมาได้ให้ ความสำคัญกับนโยบายส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลเพื่อการส่งออกสู่ตลาดโลกมุสลิมอย่าง ต่อเนื่อง อินโดนีเซียเป็นหนึ่งในประเทศมุสลิมที่น่าสนใจ เพราะเป็นตลาดใหญ่ที่มุสลิมมากที่สุดในโลก และมีความต้องการนำเข้าอาหารฮาลาลอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นประเทศที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจ อย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

ประเทศไทยส่งออกอาหารฮาลาลไปยังประเทศอินโดนีเซียประมาณ 700 ล้าน เหรียญสหรัฐฯต่อปี ซึ่งหากเปรียบเทียบกับมูลค่าการนำเข้าอาหารฮาลาลของประเทศอินโดนีเซียแล้ว จะพบว่าเป็นจำนวนที่ยังไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม โอกาสในการรุกตลาดธุรกิจฮาลาลอินโดนีเซียจะ เพิ่มขึ้นเนื่องจากในปี 2558 อาเซียนทั้ง 10 ประเทศจะรวมตัวกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

(AEC) นำไปสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน (Single Market and Production Base) เพื่อให้การเคลื่อนย้าย สินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมือเป็นไปอย่างเสรีมากขึ้น ผู้ประกอบการไทยจึงมีโอกาสสูงในการใช้สิทธิประโยชน์จากความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดฮาลาลประเทศอินโดนีเซียโดยใช้สิทธิประโยชน์ภายใต้ความร่วมมือดังกล่าว จากข้อสรุปในการศึกษาวิจัย คณะวิจัยได้พบประเด็นต่างๆ ที่สำคัญที่เป็นทั้งโอกาสและอุปสรรคในเรื่องสู่ทางการเข้าสู่ตลาดธุรกิจฮาลาลในประเทศอินโดนีเซียอยู่พอสมควร ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

โอกาส (Opportunity) และสู่ทางการเข้าสู่ตลาดธุรกิจฮาลาลในประเทศอินโดนีเซีย ได้แก่

1. การรวมตัวของกลุ่มประเทศอาเซียนที่จะเป็นตลาดเดียวกันภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ในปี 2558
2. ตลาดผู้บริโภคขนาดใหญ่ของอินโดนีเซียมีประชากร 245.6 ล้านคนซึ่งมากกว่าร้อยละ 80 เป็นมุสลิม และเป็นสัดส่วนเกือบครึ่งหนึ่งของประชาคมอาเซียนทำให้ความต้องการบริโภคอาหารฮาลาลมีมาก
3. ผู้บริโภคที่มีรายได้สูง คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด และในอนาคตภายใน 5 ปี ผู้มีรายได้ระดับปานกลางมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น 100 ล้านคน
4. การขยายตัวของชุมชนเมืองพร้อมทั้งห้างร้านและศูนย์การค้าขนาดใหญ่
5. คนรุ่นใหม่มีพฤติกรรมการบริโภคแบบตะวันตกและมากกว่าร้อยละ 50 ของรายได้เป็นการใช้จ่ายในเรื่องของการบริโภคอาหาร

ในขณะที่พบอุปสรรค หรือข้อกีดกัน (Threat) เกิดขึ้นอยู่มากอีกเช่นกัน ได้แก่

1. มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี
2. อินโดนีเซียมีความไม่เชื่อมั่นในตรารับรองฮาลาลของไทยในทุกระดับชั้น
3. ปัญหาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้ามีความยุ่งยากซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
4. สภาพภูมิประเทศที่เป็นเกาะแก่งหลายแห่งและมีอาณาบริเวณที่กว้างมากตลอดจนอุปสรรคด้านสาธารณูปโภคพื้นฐานทำให้มีปัญหาด้านการกระจายสินค้า ส่งผลกระทบต่อต้นทุนด้านโลจิสติกส์
5. ยุทธศาสตร์ฮาลาลของคู่แข่งมีความชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากกว่า
6. คู่แข่งขันมีทักษะและความเชี่ยวชาญในการเจาะตลาดอาหารฮาลาลในอินโดนีเซียมากกว่า

ประเทศไทยมีจุดแข็ง (Strength) ในเรื่องฮาลาลอยู่มากได้แก่

1. ประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตอาหารเพื่อการส่งออก

2. ประเทศไทยมีความหลากหลายของวัตถุดิบการเกษตรและมีความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีและบุคลากรในอุตสาหกรรมการแปรรูปอาหาร
3. อาหารฮาลาลไทยมีความหลากหลายและมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในระดับโลก
4. วิทยาศาสตร์ฮาลาลของไทยได้รับการยอมรับอย่างสูงจากหน่วยงานตรวจรับรองฮาลาลของประเทศอินโดนีเซีย (MUI)
5. มี พ. ร. บ. การบริหารองค์กรศาสนาอิสลามปี พ. ศ. 2540 ที่ครอบคลุมถึงกิจการฮาลาล

ในขณะที่เดียวกันยังพบจุดอ่อน (Weakness) ของประเทศไทยที่เป็นสาเหตุขัดขวางการพัฒนาตลาดฮาลาลของไทยไม่ให้มีส่วนแบ่งการตลาดเพิ่มขึ้นได้มากนัก ได้แก่

1. ยุทธศาสตร์ ฮาลาลแห่งชาติถูกกำหนดขึ้นมา แต่ภาครัฐเองก็ยังไม่มีความเข้าใจเรื่องฮาลาลอย่างชัดเจน
2. ขาดการบูรณาการกลยุทธระหว่างองค์กรภาครัฐที่รับผิดชอบในเรื่องฮาลาล ส่งผลให้ทิศทางการส่งออกอาหารฮาลาลไม่เป็นไปตามยุทธศาสตร์ชาติ
3. ขาดฐานข้อมูลอุตสาหกรรมฮาลาลทั้งระบบ
4. องค์กรศาสนายังไม่สามารถนำระเบียบและระบบมาตรฐานฮาลาลที่มีอยู่มาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. บุคลากรด้านฮาลาลยังไม่สามารถนำระเบียบและระบบมาตรฐานฮาลาลที่มีอยู่มาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
6. ทักษะและความเชี่ยวชาญของภาครัฐและผู้ประกอบการในการเจาะตลาดอาหารฮาลาลในตลาดโลกมุสลิมยังมีไม่เพียงพอ
7. อุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของไทยส่วนใหญ่ยังเป็นการรับจ้างผลิตและยังไม่มีแบรนด์ของตนเอง

จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงได้เสนอยุทธศาสตร์ด้านอาหารฮาลาลไว้ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์ด้านอาหารฮาลาลในระดับชาติ
ยุทธศาสตร์ที่ 1 ทบทวนยุทธศาสตร์ฮาลาล และจัดตั้งหน่วยงานกำกับและดูแลยุทธศาสตร์ฮาลาลแห่งชาติอย่างถาวร
- ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมให้ผู้ประกอบการลงทุนผลิตอาหารฮาลาลในรูปแบบนิคมอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลไทย – อินโดนีเซีย
- ยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดงานฮาลาลไทยเทรดแฟร์ ณ ประเทศอินโดนีเซีย

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ขยายความร่วมมือระหว่างองค์กรตรวจรับรองฮาลาลของไทย กับอินโดนีเซียโดยใช้เทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์ฮาลาลเป็นตัวเชื่อม

ยุทธศาสตร์ที่ 5 สร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรธุรกิจไทยที่ เชี่ยวชาญด้านการตลาดสร้างตราสินค้าไทย

2. กลยุทธ์ระดับองค์กร

กลยุทธ์ที่ 1 สร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องฮาลาล กิจกรรมฮาลาลและตลาด ฮาลาล แก่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรศาสนา และองค์กรธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

กลยุทธ์ที่ 2 ประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรฮาลาลของสมาชิกในกลุ่ม IMT-GT ในการจัดทำมาตรฐานฮาลาลร่วมกัน

กลยุทธ์ที่ 3 ปรับปรุงระบบมาตรฐานฮาลาลของไทยให้เป็นไปตาม มาตรฐานสากล

กลยุทธ์ที่ 4 ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสมาคมผู้ประกอบการฮาลาล งานวิจัยทั้งที่กล่าวมาได้นำเสนอความสำคัญของอาหารโดยสังเขป ขณะเดียวกัน วิจัยทั้งที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลด้านการตลาดและยุทธศาสตร์ที่ เกี่ยวข้องอย่างละเอียด ซึ่งผู้วิจัยสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในประเด็นว่าด้วยหลักสำคัญของอาหารใน อิสลามและบทบาทของอาหารฮาลาลในมิติทางอุตสาหกรรมการผลิตและธุรกิจส่งออก

ศอลิหฺ อัลฟาซาน¹⁶ (al-'Fawzan, 1988 : 26) ในวิจัยเรื่อง อัลอฎอิมะฮฺ วะอะฮฺ กามุศ คัยด วัชชะบาอียฺ (الأطعمة وأحكام الصيد الذبائح) กล่าวว่า : อาหารในด้านภาษานั้น ส่วนใหญ่ใช้กับสิ่งที่บริโภคและบางครั้งก็หมายรวมถึงเครื่องดื่มด้วย เช่นที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวใน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 249 สุเราะฮฺ อัลบะเกาะเราะฮฺ

﴿ فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي

وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنِ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ ۗ... ﴾ (البقرة : 249)

ความว่า " ครั้นเมื่อภูอลูตได้นำกำลังทหารออกไป เขาได้กล่าวว่า แท้จริง อัลลอฮฺจะเป็นผู้ทดสอบพวกท่าน ด้วยแม่น้ำสายหนึ่ง ผู้ใดตม้มน้ำจากแม่น้ำนั้น เขาก็จะไม่ใช่พวกของ ฉัน และผู้ใดไม่ชิมมัน แท้จริงเขาเป็นพวกของฉัน นอกจากผู้ควักน้ำด้วยมือของเขาอุ้งมือหนึ่งเท่านั้น...)

ท่านนบี ﷺ บอกถึงสรรพคุณของน้ำซม้ซม้ ตามฮะดีษบันทึกโดยอุมูดาวูด และอัลบัยฮะกี

¹⁶ คือต. ร ศอลิหฺบุตรของฟาซานบุตรของอับดุลลอฮฺ อัลฟาซาน เป็นนักวิชาการร่วมสมัย เกิดปี ค. ศ 1935 ที่เมืองกอซิม ประเทศ ซาอุดีอาราเบีย จากปริญญาเอก จาก มหาวิทยาลัยอิมามมูหัมหมัดบินซาอูด กรุงริยาด ปัจจุบันเป็นสมาชิกสภานักวิชาการอาวุโสของ ประเทศซาอุดีอาราเบีย (al-'Fawzan, 1988 : 5)

((إِنَّهَا طَعَامٌ طَعْمٌ وَشِفَاءٌ سُمْ))

ความว่า “แท้จริงมันเป็นอาหารใช้บริโภคและยารักษาโรค” (ฮะดีษบันทึกโดย Abu Dawud,1991 : 3715 ; และ al-' Baihaqiy,2004 : 7001)¹⁷

ศอลิหฺ อัลเฟาซาน กล่าวว่า : สิ่งต่างๆ รวมทั้งอาหารมี 3 ลักษณะ : หนึ่ง มีแต่โทษไม่มีประโยชน์ เช่นพืชที่มีพิษเป็นอันตรายต่อชีวิต สอง มีแต่ประโยชน์ไม่มีโทษเลย สาม มีประโยชน์และมีโทษ

สิ่งที่มีแต่โทษหรือมีโทษเท่าหรือมากกว่าประโยชน์ไม่อนุมัติให้บริโภค

ส่วนสิ่งที่เป็นประโยชน์หรือมีโทษเล็กน้อยโดยมีประโยชน์มากกว่าโทษ นักวิชาการกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกัน ศอลิหฺ อัลเฟาซาน มีความเห็นว่าทัศนะที่มีน้ำหนักมากที่สุดคือทัศนะที่เห็นว่าสิ่งดังกล่าวเป็นที่อนุมัติโดยแต่เดิมเพราะทัศนะนี้มีหลักฐานที่ถูกต้องและชัดเจนที่สุด

อาหารแบ่งออกเป็นสองประเภท หนึ่งจากพืช ซึ่งนักวิชาการกฎหมายอิสลามมีความเห็นตรงกันว่าอาหารจากพืชที่สะอาดและไม่มีพิษภัยเป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ สอง อาหารที่มีแหล่งที่มาจากสัตว์ซึ่งมี สองชนิดเช่นกัน สัตว์บกและสัตว์น้ำ

สัตว์บก คือสัตว์ที่อาศัยอยู่บนบกเท่านั้น ตามเดิมสัตว์บกเป็นที่อนุมัติให้บริโภคยกเว้นสัตว์บกบางชนิดที่บทบัญญัติศาสนาอิสลามระบุไว้ว่าฮารอม ซึ่งสัตว์บกก็แบ่งออกเป็นสองชนิดเช่นกัน ชนิดที่หนึ่ง สัตว์เชื่อง เช่น ปศุสัตว์ อาทิ วัว แพะ แกะ ไก่บ้าน ชนิดที่สอง สัตว์เปรี้ยว เลื่อน เช่น เนื้อสัตว์ นกกระจอกเทศ กระต่าย

สัตว์น้ำ คือสัตว์ที่อาศัยอยู่เฉพาะแต่ในน้ำถ้าขึ้นบกเป็นเวลานานก็ถึงแก่ชีวิต เช่น ปลา ปลาวาฬ

ศอลิหฺ อัลเฟาซาน (al-'Fawzan, 1988 : 29) ได้สรุปเปรียบเทียบแนวทางของมัซฮับหลักๆ เกี่ยวกับอาหารไว้ว่า : แท้จริงแนวทางของชาวมะดีนะฮฺ เช่น มาลิกและบุคคลอื่นๆ ถือว่าเครื่องดื่มที่ทำให้มีเมามากทั้งหมดฮารอม เพราะมีตัวบทที่ถูกต้องจากนบี ﷺ มากมายระบุไว้ อาหารส่วนใหญ่ตามทัศนะของพวกเขาถือว่าฮาลาลพวกเขาอนุมัติให้บริโภคนกทุกชนิดแม้กระทั่งนกที่มีกรงเล็บ พวกเขารังเกียจที่จะบริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว ขณะที่มียะฮฺสองรายงานจากอิมามมาลิกเกี่ยวกับสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวและแมลงต่างๆมีทั้งทัศนะที่รังเกียจและทัศนะฮารอม ลาและล่อมีรายงานของท่านรังเกียจมากกว่าสัตว์ดุร้าย และมีรายงานอีกว่าท่านเห็นว่าฮารอมโดยถือตามอัสนุนนะฮฺ (วจนะ การปฏิบัติ การยอมรับของท่านนบี ﷺ) ม้าท่านก็มีทัศนะว่าน่ารังเกียจบริโภคแต่น้อยกว่าสัตว์ดุร้าย

¹⁷ ฮะดีษระดับเศาะฮิฮฺ (al-'Albaniy,1988:1/478)

ชาวกูพะฮุซึ่งนำโดยอิมามอบูฮะนีเษมีมีความเห็นแตกต่างกับชาวมะดีนะฮุ และคนทั่วไปในเรื่องเครื่องดื่ม พวกเขาถือว่าเหล้านั้นมาจากองุ่นเท่านั้น สิ่งมีนเมาที่มีปริมาณเล็กน้อย ไม่ฮารอม ยกเว้นที่เป็นเหล้าจากองุ่นหรือจากเหล้าอินทผลัมหรือเหล้าสกัดจากองุ่นหรือมะเดื่อแห้งดิบ หรือจากน้ำองุ่นต้มที่ยังคงมีสภาพต่ำกว่า 1 ส่วน 3 จากคุณสมบัติของมัน พวกเขาไม่อนุมัติให้บริโภคอาหารมากมายหลายชนิดแม้กระทั่ง ม้า แะ พวกเขาถือว่าฮารอมบริโภคมีรายงานว่าอบูฮะนีเษฮุ รังเกียจสัตว์จำพวกแะ สุนัขป่าทะเลทรายและสัตว์ที่คล้ายคลึง

นักวิชาการสายชะดีซมีทัศนะเหมือนกับชาวมะดีนะฮุและบุคคลอื่นๆในเรื่อง เครื่องดื่ม เพราะสอดคล้องกับอัสนุนนะฮุ และมีทัศนะเหมือนกับชาวกูพะฮุในเรื่องที่เกี่ยวกับอาหาร เพราะมีอัสนุนนะฮุที่ถูกต้องจากท่านนบี ﷺ ระบุว่าบรรดาสัตว์ร้ายที่มีเขี้ยว นกที่มีกรงเล็บ และเนื้อ ลา ฯลฯ เป็นสิ่งฮารอมบริโภค แต่นักวิชาการสายชะดีซมีได้มีความเห็นเหมือนชาวกูพะฮุไปเสียทั้งหมดในเรื่อง สัตว์ที่ชาวกูพะฮุเห็นว่าฮารอมบริโภค โดยอนุมัติการบริโภคเนื้อม้า เพราะมีอัสนุนนะฮุที่ถูกต้อง ว่าท่านนบี ﷺ อนุญาตให้บริโภคในช่วงสงครามคัยบ์ และสาวกของท่านนบี ﷺ ก็เคยเชือดม้าและ บริโภคสมัยท่านนบี ﷺ และฮาลาลบริโภคแะ เพราะมีรายงานถูกต้องว่าท่านนบี ﷺ กล่าวว่า “ฉันมิ ห้ามให้บริโภคมัน” เพราะมีคนเคยกินแะในสำรับเดียวกับท่านนบี ﷺ โดยท่านนบี ﷺ ก็ได้ห้ามกิน ชาวชะดีซห้ามกินสัตว์น้อยกว่าชาวกูพะฮุและห้ามเครื่องดื่มมากกว่าชาวมะดีนะฮุ จนกระทั่งอิมาม อะห์หมัดมีความเห็นว่าน้ำผลไม้ และไวน์หลังจากบ่มไว้ 3 วันก็ถือว่าฮารอมไม่อนุญาตให้ดื่ม เพราะ 3 วัน สิ่งเหล่านั้นจะเริ่มเข้มข้น และท่านก็เห็นว่าการดื่มสิ่งที่คั้นจากอินทผลัมแห้งและอินทผลัมสด จาก องุ่นแห้งและองุ่นสดหรือจากอินทผลัม แห้งและองุ่นแห้ง เป็นสิ่งน่ารังเกียจอย่างร้ายแรงและอีก รายงานบอกว่าไม่เป็นที่อนุมัติ (al-'Fawzan, 1988 : 13-29)

ในส่วนของบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอาหารประเภทสัตว์ คอลิหฺ อัลเฟาซาน ได้เน้นศึกษาบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับสัตว์ที่มีอยู่แพร่หลายในแถบประเทศอาหรับ ซึ่งส่วนใหญ่มีอยู่ เป็นจำนวนน้อยในประเทศไทย โดยผู้วิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล จะทำการวิจัยเพิ่มเติมในวิจัยฉบับนี้ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้รับประโยชน์จากวิจัยของคอลิหฺ อัลเฟาซาน เป็นอย่างสูงในประเด็นว่าด้วย ความหมายของอาหารในอิสลาม สภาพอาหารบนพื้นฐานของคุณและ โทษ ประเภทบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหาร และแนวทางของสี่มัซฮับ เกี่ยวกับอาหาร

อับดุลลอฮฺ อัฎฎอริบีย ในวิจัยเรื่อง “อัลอิฎฎออริลาอัลอฎฎอิมะฮ์วัลอฎฎอิมะฮ์ อัลมุฮ์รอมะฮ์” (الاضطرار إلى الأطفعة والأدوية المحرمة) ได้เขียนถึงความสำคัญของอาหารไว้ว่า บทบัญญัติอิสลาม ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเอาใจใส่ต่อมนุษย์ในทุกๆมิติ ปกป้องรักษาผลประโยชน์ ของมนุษย์ทั้งประโยชน์เฉพาะและประโยชน์ส่วนรวม จึงมีบทบัญญัติให้รักษาสัตว์จำเป็น 5 ประการ คือ

หนึ่ง รักษาชีวิต โดยการไม่ละเมิดไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ ที่ทำให้เกิดการเสียชีวิต รวมถึงการรับประทานหรือดองอาหารเครื่องดื่มที่นำไปสู่การเจ็บตาย เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 195 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ۚ وَأَحْسِنُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ

الْمُحْسِنِينَ ﴾ (البقرة : 195)

ความว่า “ และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของ อัลลอฮ์ ﷻ และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริง อัลลอฮ์ ﷻ นั้น ทรงรักผู้กระทำดีทั้งหลาย ”

สอง รักษาสมอง สติปัญญา โดยอิสลามห้ามการรับประทานหรือกระทำการใดๆ ที่ทำให้สติปัญญาได้รับความกระทบกระเทือนด้านลบหรือเสียสติ เช่น การดื่มสุรา ยาเสพติด สิ่งให้โทษทั้งหลาย

สาม รักษาเกียรติยศ ชื่อเสียง โดยห้ามการกระทำที่ทำให้เสื่อมเสียเกียรติของความเป็นมนุษย์ เช่น การผิดประเวณี ผิดลูกเมียผู้อื่น

สี่ รักษาทรัพย์สิน โดยการห้ามละเมิดทรัพย์สินไม่ว่าของตนเองหรือของผู้อื่น เช่น ห้ามฟุ่มเฟือย ขโมย ปล้นสะดม ฉ้อโกงทรัพย์สิน เป็นต้น

ห้า รักษาศาสนา โดยอิสลามไม่อนุญาตให้ดกศาสนา และส่งเสริม สังกาขับให้มีการเชิญชวนไปสู่การมีศรัทธา และเอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ (al-Turify, 1992 : 4)

หนึ่งตัวอย่างที่สำคัญอันบ่งชี้ถึงความสำคัญของอาหารในการรักษาไว้ซึ่งชีวิต สมอง และสติปัญญาคือการทำอิสลามมีบทบัญญัติลักษณะวาญิบให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันบริโภคอาหารฮาลาลเพื่อประทังชีวิต

ปราชญ์อิสลามที่เขียนเกี่ยวกับกฎทั่วไปของฟิรฎะฮ์ว่า วิทยปัญญาการอนุโลมให้รับประทานอาหารต้องห้ามในภาวะจำเป็นคับขันโดยรวมคือเพื่อเป็นการขจัดภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นต่อผู้ที่ประสบภาวะจำเป็นคับขันหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบ วิทยปัญญาการห้ามรับประทานอาหารฮาลาลก่อนที่จะประสบภาวะจำเป็นคับขันเป็นประโยชน์เพื่อรักษาชีวิตของผู้รับประทานเอง เช่น การรับประทานสิ่งมีพิษภัย เหล้า ยาเสพติด สัตว์ตายเอง เลือดที่ไหลขณะเชือด การรับประทานสิ่งดังกล่าวจะเกิดโทษต่อผู้รับประทานเองเป็นผู้แรก หรือเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เช่น การรักษาทรัพย์สินของผู้อื่นมิให้ถูกละเมิดจากการรับประทานของบุคคลอื่นก่อนเกิดภาวะจำเป็นคับขัน (AL-Turify,1992:25)

วะฮฺบะฮฺ อัซซุฮัยลีย¹⁸ เขียนเกี่ยวกับความสำคัญของอาหารในทัศนะของอิสลามและหลักการบริโภคที่ถูกต้องไว้ว่า “อิสลามเอาใจใส่ทั้งร่างกายและวิญญาณโดยมีบทบัญญัติให้บริโภคอาหารในลักษณะจำเป็นเพื่อการดำรงชีวิต และเพื่อปฏิบัติภาระศาสนาบทบัญญัติส่วนที่เกินความจำเป็นก็สามารถบริโภคได้ตราบใดที่ไม่เข้าข่ายฟุ่มเฟือย การบริโภคที่ฟุ่มเฟือยเกินศักยภาพของร่างกายเป็นอันตรายและเป็นสิ่งต้องห้าม การบริโภคเพียงพอดีคือสิ่งพึงประสงค์

สิ่งที่เป็นอาหารคือสิ่งที่ฮาลาลและดีอัลลอฮฺ ﷻ ได้อนุมัติให้แก่มนุษย์ทุกสิ่งที่มีประโยชน์

อาหารมี สอง ประเภท คือพืชและสัตว์ พืชทุกชนิดที่เป็นอาหารอนุมัติให้บริโภคได้ยกเว้นที่เป็นพิษมีพิษภัยและมีเนมา

สัตว์มีสองชนิด คือสัตว์น้ำ สัตว์บก สัตว์น้ำ ปลาเป็นที่อนุมัติโดยไม่มีทัศนะที่ขัดแย้ง ยกเว้นปลาที่โดนน้ำซัดตายไม่เป็นที่อนุมัติในมัซฮับฮนะฟีย สัตว์บก ซากสัตว์บกที่ตายเอง เลือด เนื้อสุกร สิ่งที่เชือดเพื่อการอื่นจากอัลลอฮฺ ﷻ สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีตาย สัตว์ที่ตกเหวตาย สัตว์ที่ถูกขวิดตาย สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกิน สัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา ทั้งหมดนั้นฮารอม

สัตว์ดุร้ายเช่น สุนัขป่า สิงโต ไม่อนุมัติให้บริโภคตามทัศนะของนักวิชาการส่วนใหญ่และเป็นที่ยอมรับแต่นำรังเกียจตามทัศนะของนักวิชาการสายมัซฮับอิมามมาลิก และไม่อนุญาตให้บริโภค สุนัข ลาบ่าน ล่อ แมงป่อง งู หนู มด ผึ้ง เพราะบางอย่างเป็นพิษ และบางอย่างเป็นสิ่งน่ารังเกียจ

และไม่อนุญาตให้บริโภคสิ่งที่เกิดจากสัตว์ที่ฮาลาลให้บริโภคและสัตว์ที่ฮารอมบริโภค เช่น ล่อ ซึ่งเกิดจากการผสมพันธุ์ ของ ม้ากับลา เป็นต้น

อนุมัติให้บริโภคปศุสัตว์ เช่น อูฐ วัว แกะ แพะ โดยหลักฐานจากอัลกุรอาน อนุมัติให้บริโภคสัตว์เปรี๊ยะที่ไม่มีกรงเล็บ เช่น นกพิราบ เป็ด นกกระจอกเทศ ห่าน นกกระทอด และนกลีเก้ๆ อื่นๆ อนุญาตให้บริโภคสัตว์เปรี๊ยะที่ไม่อันตรายดุร้าย เช่น เนื้อสมัน วัวป่า ลาป่า กระต่าย และต๊กแตน เป็นต้น

สัตว์ที่ไม่มีตัวบระบุ สัตว์ที่ไม่มีตัวบพบไม่ว่าจากอัลกุรอาน ฮะดีษหรือมติเอกฉันท์ของนักวิชาการอิสลามมาระบุไม่ว่าลักษณะเจาะจงหรือกว้างๆ ว่า เป็นสิ่งฮาลาลหรือฮารอม และไม่มีคำสั่งให้ฆ่าหรือห้ามฆ่าให้ถือตามส่วนใหญ่จากชาวอาหรับที่สมบูรณ์ ปกติ โดยตามทัศนะ

¹⁸ คือ ดร. วะฮฺบะฮฺ บุตรของมุศฏอฟา อัซซุฮัยลีย เป็นนักวิชาการร่วมสมัยท่านหนึ่ง เกิดปี ค. ศ 1931 ที่ใกล้กรุงดามัสกัส ประเทศซีเรีย จบปริญญาเอกนิติศาสตร์จากมหาวิทยาลัยโคโร ประเทศอียิปต์ เป็นผู้เชี่ยวชาญของสำนักกฎหมายอิสลามหลายสภาด้วยกัน เช่น สภาฯ ที่เมืองฮิดดะฮฺ เมืองมักกะฮฺ ซาอุดีอาระเบีย และสภาฯ ประเทศ อินเดีย ชูदान และอเมริกา ดู <http://th.wikipedia.org> สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2560

นักวิชาการสังกัดมัชฮับซาฟีอีฮ์ คือชาวเมืองที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์และชาวมัคกะฮ์มะดีนะฮ์ญิดตะฮ์ ชาวเมืองตามทัศนะของนักวิชาการสังกัดมัชฮับฮัมบะลียะฮ์ เห็นว่าดีถือว่าฮาลาลบริโภคได้

อัลกุรอานถูกประทานเป็นภาษาอาหรับในสมัยพวกเขา เช่นกันอัลสุหนะฮ์ และนบี ﷺ ก็ถูกส่งมายังพวกเขา ดังนั้นคำต่างๆ ที่ไม่ถูกอธิบายก็ต้องตีความตามขนบธรรมเนียม ประเพณีของอาหรับ

และตามทัศนะของมัชฮับฮัมบะลียะฮ์ สิ่งที่ไม่มีใน มัคกะฮ์ มะดีนะฮ์ ญิดตะฮ์ ก็ให้ถือตามสิ่งที่ คล้ายคลึงที่สุดกับเมืองเหล่านั้น หากไม่คล้ายคลึงเลยก็ให้ถือว่าฮาลาล

ส่วนนักวิชาการมัชฮับซาฟีอีฮ์มีความเห็นว่าหากไม่รู้ว่าเป็นสัตว์อะไรก็ให้ถาม ชาวอาหรับแล้วถือตามชื่อเรียกของพวกเขาในแง่ฮาลาลหรือฮารอม เพราะชื่อถือว่าเป็นหลักยึดและ พวกเขาก็เป็นนักภาษาหากสัตว์นั้นไม่มีชื่อ ณ. ชาวอาหรับก็ให้ถือตามสัตว์ที่มีรูปร่างหรือนิสัยหรือ รสชาติที่คล้ายคลึงที่สุด หากชื่อคล้ายคลึงเท่าเทียมกันหรือไม่มีสิ่งคล้ายคลึงเลย ให้ถือว่าฮาลาลตาม ทัศนะที่ถูกต้องกว่าในมัชฮับซาฟีอีฮ์¹⁹

และสัตว์ที่ชาวอาหรับในสมัยนบี ﷺ รังเกียจ เช่น แมลงต่างๆเป็นสิ่งฮารอม ยกเว้นสิ่งที่มีบัพญญัตินุมนั้ตอย่างชัดเจน เช่น หนูตะเภา แย้ (الضب) (al-Zuhailiy, 2004 : 4/2591-2603)

ยูสุฟ อัลเกาะเราะฮ์อูวียะฮ์²⁰ เขียนเกี่ยวกับอาหารที่มาจากผักไว้ว่า ส่วนในเรื่อง อาหารและเครื่องดื่มที่มาจากผักนั้น มนุษย์เรามีความเห็นคล้ายๆ กัน อิสลามมิได้ห้ามอาหารที่มาจาก พืช ยกเว้นสิ่งที่เกิดจากการนำไปหมักจนกลายเป็นสุรา ไม่ว่าจะเป็นอย่างอื่น อินทผลิม ข้าวบาร์เลย์ หรือ สิ่งอื่นใดก็ตาม ทำนองเดียวกันอิสลามห้ามสิ่งที่มีนมและนมมีผลต่อการทำงานของสมองหรือเป็น อันตรายต่อร่างกาย

แต่อย่างไรก็ตาม เกี่ยวกับเรื่องอาหารที่มาจากสัตว์นั้น มนุษย์เรามีทัศนะที่ แตกต่างกันอย่างกว้างขวาง โดยอิสลามอนุญาตสิ่งที่เป็นประโยชน์

ท่านกล่าวเกี่ยวกับอาหารทะเลและแมลงจำพวกต๊กแตน ชะรือฮะฮ์อิสลามได้ ยกเว้นสัตว์ประเภทปลา ปลาวาฬและสัตว์ทะเลอื่นๆ จากประเภทสัตว์ที่ตายเอง เมื่อท่านนบี ﷺ ได้ถูก ถามเกี่ยวกับทะเลท่านได้ตอบว่า :

¹⁹ (al-Nawawiy, 1927 : 9 : 26)

²⁰ คือต. ร ยูสุฟ บุตรของอัลคูลลอส อัลเกาะเราะฮ์อูวียะฮ์ เป็นนักวิชาการร่วมสมัยเกิดที่เมืองอัลฆอรบียะฮ์ ประเทศอียิปต์ ปี ค. ศ 1926 จบการศึกษาระดับปริญญาเอก จากมหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร ปีค. ศ 1973 เป็นนักพูดนักคิดและนักเขียนอิสลามที่โด่งดังยิ่ง ปัจจุบันดำรง ตำแหน่งประธานสถานนักวิชาการมุสลิมโลก ดู [http : //th. wikipedia. org](http://th.wikipedia.org) สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2559

((هُوَ الطَّهُورُ مَاؤُهُ ، الْحِلُّ مَيْتَتُهُ))

ความว่า : “น้ำทะเลนั้นสะอาดสัตว์ทะเลที่ตายเองสามารถบริโภคได้” (อะดิษ บันทีกโดย Abu Dawud,995 : 83 ; al-Tirmidhiy,1991 : 69 ; al-Nasa’ay ,1994 : 4862 ; I386 ; Ahmad,1995 : 7232 ; Malik,2000 : 41 ; และ al-’Hakim,2002 : 491)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 98 สูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ أَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ ۗ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمُّمُ حُرْمًا ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴾ (المائدة : 96)

ความว่า “ได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าในทะเล และอาหารจากทะเล ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้า และแก่บรรดาผู้เดินทาง และได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าบนบกตราบใดที่พวกเจ้าครองอิหรอมอยู่และจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิดผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวมนำไปสู่พระองค์”

ในการทำงานเดียวกันสัตว์จำพวกต๊กแตนกัก็ได้รับการยกเว้นจากอาหารประเภท สัตว์ที่ตายเองด้วย ท่านนบี ﷺ ได้อนุญาตให้กินสัตว์จำพวกต๊กแตนที่ตายแล้วเพราะปัญหาเกี่ยวกับ เรื่องการฆ่าหรือเชือดมันมิได้เกิดขึ้นมีอะดิษบันทีกโดยอัลบุคอรีย อับูดาวูด อัตติรมิซีย และอันนะสา อียี ท่าน อิบน์ อับู เอาฟา²¹ได้กล่าวว่า

((غزونا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم سبع غزوات نأكل معه الجراد))

ความว่า “พวกเราได้ไปทำสงครามกับท่านนบี 7 ครั้งด้วยกันและเราได้กิน ต๊กแตนกับท่าน” (บันทีกโดย al-’Bukhariy, 2002 : 5495 ; Abu Dawud, 2000 : 3812 ; al-Tirmidhiy, 2000 : 822 และ al-Nasa’ay,2000:4361)

อัสสัยยิด สาบิก²² ให้ความหมายของคำว่า “อาหาร” ไว้ว่า : อาหารคือสิ่งที่ มนุษย์บริโภค บริโภค จากอาหารหลักและอื่นๆ อาหารที่อนุมัติให้บริโภคคืออาหารที่ดี ร่างกาย ปรารถนา

²¹ คืออับดุลลอฮ์ บุตรของอัลกอหมะฮ์ บุตรของคอลิด อัลอัสละมียีเป็นสาวกท่านหนึ่งของท่านนบี หลังจากท่านนบีเสียชีวิตได้ย้ายไปเมือง กุฟะฮ์ และท่านเป็นสาวกนบีนสุดท้ายที่อยู่ที่กุฟะฮ์ เสียชีวิตปี ฮ. ศ. 86 (al-Asqalaniy, 1996 : 256)

²² อัสสัยยิด สาบิก เป็นนักวิชาการชาวอียิปต์ที่มีชื่อเสียงท่านหนึ่ง เกิดปี ค. ศ. 1915 ที่เมืองอัลมะนะบูฟียะฮ์ ประเทศอียิปต์ จบการศึกษา จากมหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร ไคโร เคยทำงานเป็นผู้อำนวยการมัชฮับวัฒนธรรม กระทรวงสาธารณสุขสมบัติของอียิปต์ เคยสอนที่ มหาวิทยาลัยอัลอัซฮาร และมหาวิทยาลัยอุมมุลกุรออ มักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาราเบีย เสียชีวิตปี ค. ศ. 2000 ที่ไคโร อียิปต์ ดู [http : //th.wikipedia.org](http://th.wikipedia.org) สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2558

อาหารส่วนหนึ่งมาจากวัตถุ และบางส่วนมาจากสัตว์ อาหารจากวัตถุ (นักวิชาการกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่หมายถึงพืช) เป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ทั้งหมดยกเว้น สิ่งที่เป็นนะยิส (สกปรก) สิ่งที่เป็นอนนะยิส สิ่งเป็นพิษอันตราย สิ่งมีเนมา และสิ่งที่ได้มาโดยไม่ชอบธรรม

ส่วนอาหารที่มีแหล่งที่มาจากสัตว์ ซึ่งมีที่เป็นสัตว์น้ำ และสัตว์บก สัตว์น้ำ อนุมัติให้บริโภคได้ทั้งหมด ส่วนสัตว์บกมีทั้งที่อนุมัติให้บริโภคและที่ห้ามบริโภค ซึ่งศาสนาอิสลามได้ แจกแจงเป็นรายละเอียดไว้แล้วตามที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 119 สุเราะฮ์ อัลอันอาม

﴿ وَمَا لَكُمْ إِلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ ۗ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۗ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴾ (الأنعام : 119)

ความว่า “และมิอะไรเกิดขึ้นแก่พวกเจ้ากระนั้นหรือ ที่พวกเจ้าไม่บริโภคจาก สิ่งที่พระนามของอัลลอฮ์ ﷻ ถูกกล่าวบนมัน ทั้งๆ ที่พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสิ่ง ที่พระองค์ได้ทรงห้ามแก่พวกเจ้า นอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการ มันเท่านั้น และ แท้จริงมีผู้คนมากมายทำให้ผู้อื่นหลงผิดไป ด้วยความใคร่ใฝ่ต่ำของพวกเขาโดยปราศจากความรู้แท้จริง พระเจ้าของเจ้านั้นคือผู้ที่ทรงรอบรู้อย่างต่อผู้ละเมิดทั้งหลาย”

สัตว์ที่อาศัยอยู่ทั้งในน้ำและบนบก อิบนูอะรอบีย²³ กล่าวว่า : ที่ถูกต้อง สัตว์ที่ อาศัยอยู่ทั้งในน้ำและบนบกนั้นฮารอมเพราะมีความขัดแย้งกันระหว่างหลักฐานที่อนุมัติและหลักฐานที่ ห้าม เลยให้น้ำหนักกับหลักฐานที่ห้ามเป็นการเฉื่อ ส่วนนักวิชาการท่านอื่นๆมีความเห็นว่า สัตว์ทะเลที่ ตายเอง ซึ่งมันอาศัยอยู่ในน้ำเป็นประจําอนุมัติให้บริโภคได้ถึงแม้ว่ามันสามารถอยู่บนบกได้ยกเว้น กบ

สัตว์บกที่ฮารอมบริโภค สัตว์บกที่ฮารอมบริโภคในอัลกุรอานมีอยู่สิบชนิดด้วยกันคือสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีตาย สัตว์ที่ตกเหวตาย สัตว์ที่ถูกขวิดตาย สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้าย กัดกิน สัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา สัตว์ที่ตายเอง เลือด เนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปลี่ยนนามอื่นนอกจาก อัลลอฮ์ ﷻ ที่มันขณะเชือด

สิ่งที่ไม่ถูกระบุไว้ว่าอนุมัติหรือไม่อนุมัติ สิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ไม่กล่าวถึงและไม่มี หลักฐานระบุว่าเป็นสิ่งต้องห้ามก็ให้ถือว่าฮาลาลปฏิบัติตามหลักนิติศาสตร์อิสลามที่ว่า : เดิมทุกอย่าง เป็นสิ่งอนุมัติ (الأصل في الأشياء الإباحة) (Sabiq, 1999 : 2/121-135)

1. 2. 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริโภคอาหารในภาวะคับขัน

1. 2. 2. 1 หนังสืออธิบายความหมายอัลกุรอาน (ตฟสีร์)

²³ อิบนูอะรอบีย คืออูบัยร มุฮัมหมัดบินอับดุลเลาะห์ รู้จักในนามอิบนูอัลอะรอบีย (ศ. ค. 468-ศ. ค. 543) เป็นปราชญ์สังกัคมัชฮับมา ลิกีย เจ้าของหนังสือ “อะกามอัลกุรอาน” (أحكام القرآن) “อัลมะฮะซูลฟีอุศูลอัลฟิกฮ์” (المحصول في أصول الفقه) “กอนูนอัตตะวีล” (فنون التأويل) (al-'Akriy, 2001 : 4/141)

หนังสืออธิบายความหมายอายะฮ์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคในภาวะคับขันชั้นอุกฤษฏ์ทั้งโดยตรงและทางอ้อมและที่ใช้ประกอบเป็นหลักฐานของแต่ละมัซฮับรวมทั้งอายะฮ์ที่ผู้วิจัยใช้ประกอบในการเปรียบเทียบให้น้ำหนักระหว่างทัศนะต่างๆ หนังสือตัฟซีร์ที่เกี่ยวข้องพิจารณาจากลำดับปีเสียชีวิตของผู้เขียนได้แก่ “ตัฟซีร์ อัญญาอับเรีย” ชื่อเต็มคือ “ญามิอุลบะลานฟีตะวีลิลกุรอาน” (تفسير الطبري المسمى جامع البيان في تأويل القرآن) ของมุฮัมมัดบินญะรียร์อัญญาอับเรีย (เสียชีวิต ฮ. ศ. 310) “อัลญามิอุลอิฮฺกามิลกุรอาน” หรือตัฟซีร์อัลกุรอานปีย์” (الجامع لأحكام القرآن) ของมุฮัมมัด บิน อะฮฺมัด อัลอันศอริย อัลกุรอานปีย์ (เสียชีวิต ฮ. ศ. 671) “ตัฟซีร์อัลบะรุลมุฮีม” (تفسير البحر المحیط) ของมุฮัมมัดบินยูสุฟ ออบูฮัยยาน อัลอันดะลุสีย (เสียชีวิต ฮ. ศ. 745) “ตัฟซีร์อัลกุรอานิลอะซีม” หรือ “ตัฟซีร์อิบนิกะษีร” (تفسير القرآن العظيم) ของอิสมาอีลบินกะษีร (เสียชีวิต ฮ. ศ. 774) “ฟัตฮุลกอดีร อัลญามิอ บัยนะฟีนัย อรรวิวายะฮ์วัตดิรอยะฮ์มินอิลมิตตัฟซีร์” (فتح القدير) (الجامع بين فني الرواية والدراية من علم التفسير) ของ มุฮัมมัดบินอลี บิน มุฮัมมัด อัชเชกานีย์ (เสียชีวิต ฮ. ศ. 1250)

หนังสือตัฟซีร์เหล่านี้ได้มีการอธิบายขยายความหมายของอายะฮ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคในภาวะคับขันชั้นอุกฤษฏ์ เช่น อายะฮ์ที่ 173 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ อายะฮ์ที่ 3 ของ สูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ อายะฮ์ที่ 119, 145 ของสูเราะฮ์ อัลอันอาม อายะฮ์ที่ 115 ของสูเราะฮ์ อันนะฮฺล ซึ่งผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ การนำอายะฮ์เหล่านี้มาเป็นหลักฐานประกอบการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างทัศนะต่างๆของมัซฮับกฎหมายอิสลาม ในประเด็นปัญหาการวิจัยนี้อย่างละเอียดในบทที่ 2, 3 และ 4

อย่างไรก็ตามหนังสือตัฟซีร์ดังกล่าวเป็นการอธิบายความหมายและกล่าวถึงทัศนะของนักวิชาการกฎหมายอิสลามในประเด็นปัญหาการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันชั้นอุกฤษฏ์โดยสังเขปสามารถเป็นแนวในการทำความเข้าใจความหมายอายะฮ์ และบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารฮาลาลในยามคับขันโดยรวมได้ แต่การวิจัยนี้จะทำการศึกษาประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียดผ่านทัศนะ หลักฐาน เหตุผล ของมัซฮับทั้งสี่อันมีทั้งหลักฐานที่เป็นลักษณะนิกาย คืออัลกุรอานและอัลฮะดีษ และหลักฐานที่เป็นอักษิย คือที่ใช้สติปัญญา วิจัยหาความสอดคล้องกับตัวบทบัญญัติ

1. 2. 2. 2 หนังสืออธิบายฮะดีษ

หนังสืออธิบายฮะดีษที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันชั้นอุกฤษฏ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และที่ใช้ประกอบเป็นหลักฐานของแต่ละทัศนะรวมทั้งฮะดีษที่ผู้วิจัยใช้ประกอบในการศึกษาเปรียบเทียบให้น้ำหนักระหว่างทัศนะต่างๆ หนังสือ อธิบายฮะดีษที่เกี่ยวข้องพิจารณาจากลำดับปีเสียชีวิตของผู้เขียนได้แก่ “เศาะฮิฮฺมุสลิม บิ ชัรฮิลอิมามมุฮยิดดีนอันนะวะวี”

หรือที่เรียกว่า “อัลมินฮาญู ชัรฮุเศาะฮ์อิหมุสลิม บิน อัลฮัญญูญู” (صحيح مسلم بشرح الإمام محيي) (الدين النووي المسمى المنهاج شرح صحيح مسلم بن الحجاج (فتح الباري بشرح صحيح البخاري) “ฟัตฮุลบารียะ บิซฮุรริศอฮ์อัลบุกอริยะ” (เสียชีวิต ฮ. ศ. 676) “ฟัตฮุลบารียะ บิซฮุรริศอฮ์อัลบุกอริยะ” (เสียชีวิต ฮ. ศ. 852) “สุนันอันนะสาอียะ บิซฮุรริศอฮ์ อัลฮัญญูญูญู” (سنن النسائي بشرح الحافظ جلال الدين السيوطي) ของ ญะลาลุดดีน อัลฮัญญูญูญู (เสียชีวิต ฮ. ศ. 911) “สุนันอับนิมาญะฮ์บิซฮุรริศอฮ์ อัลฮัญญูญูญู” (سنن ابن ماجه بشرح الإمام أبي الحسن الحنفي) ของอับดุลอะฮ์มัด อัลฮัญญูญูญู อัลฮัญญูญูญู (เสียชีวิต ฮ. ศ. 1138) “นัยลุลอฆวอร” (نيل الأوطار) ของมุฮัมมัด บิน อลี บิน มุฮัมมัด อัชเชากานียะ (เสียชีวิต ฮ. ศ. 1255) “อานุลมะฮะอูบุด ชัรฮุสุนันอับิดาอูด” (عون المعبود شرح سنن أبي داود) ของอับดุลมุฮัมมัด ชัมลีล อัคอัลอะฮ์ลีมาอาบาดียะ (เสียชีวิต ฮ. ศ. 1329) “ตุซุฟะตุลอะฮ์วะเซียะบิซฮุรริศอฮ์ อัลฮัญญูญูญู” (تحفة) (الأحوذى بشرح جامع الترمذي) ของอับดุลมุฮัมมัด อัคอัลอะฮ์ลีมาอาบาดียะ บิน อัคอัลอะฮ์ลีมาอาบาดียะ อัลมุบารอกฟู รียะ (เสียชีวิต ฮ. ศ. 1353)

หนังสืออธิบายอะดีซข้างต้นได้อธิบายขยายความหมายของอะดีซที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันขึ้นอุกฤษฏ์ซึ่งการวิจัยนี้จะนำเสนอเพื่อศึกษาเปรียบเทียบอย่างละเอียดในบทที่ 2, 3 และ 4 และกล่าวถึงทัศนะของนักวิชาการกฎหมายอิสลามเพียงสังเขปโดยสามารถใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์บทบัญญัติเชิงเปรียบเทียบได้ในระดับหนึ่งทั้งนี้ การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสี่มีชัยยังจำเป็นที่จะต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็น และเปรียบเทียบระหว่างหลักฐาน เหตุผลของแต่ละทัศนะเพื่อการให้นำหนักแก่ทัศนะที่มีความถูกต้องมากกว่า

1. 2. 2. 3 หนังสือกฎฟิคว์ (القواعد الفقهية)

เป็นหนังสือว่าด้วยกฎฟิคว์โดยรวมครอบคลุมประเด็นปัญหาที่สอดคล้องซึ่งอยู่ภายใต้บทบัญญัติเดียวกัน หนังสือประเภทนี้ เช่น “อัลอัชชะฮ์ วันนะเศออิร” (الأشباه والنظائر) ของ อิบญูญามอัลฮัญญูญูญู “อัลอัชชะฮ์ วันนะเศออิรฟีกอวาอิดิฟุร่ออัชชะฟาอียะ” (الأشباه والنظائر في القواعد) ของญะมาลุดดีน อัคอัลอะฮ์ลีมาอาบาดียะ “อัลกอวาอิด อัลฟิควียะฮ์” (القواعد الوجيز في إيضاح قواعد) ของอลี บิน อะฮ์มัดอัลนัจวี “อัลวะญูฮ์ฟีอิฎฮุฮ์อัลกอวาอิดิฟิควียะ” (الفقه) ของมุฮัมมัด ศิดดีกี บิน อะฮ์มัด บิน มุฮัมมัด อัลบุนนู “อัลกอวาอิด อัลฟิควียะฮ์ อัลกุบรอ วะ มาตะฟัรรออาอันฮา” (القواعد الفقهية الكبرى وما تفرع عنها) ของศอลิฮ บิน ฆอนิม อัลสัจญาด “อัล

มุมนิตอ ฟิลกอวาอิด อัลฟิกฮียะฮ์” (الممتع في القواعد الفقهية) ของ มุสลัม บิน มุฮัมมัด บิน มาญิด อัดดุสะรีย

หนังสือกฏฟิคว์ดังกล่าวได้นำเสนอกฏฟิคว์พร้อมตัวอย่างประกอบ และ บทบัญญัติเฉพาะกาลที่ถูกยกเว้นจากกฏฟิคว์ พร้อมตัวอย่างประกอบ โดยมีการกล่าวกฏฟิคว์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะ “อฎฎออฮูเราะฮ์” จำนวนหนึ่ง เช่น “อฎฎออฮูรอต ตูบียุลมะฮูรอต” (الضرورات) คือ “ความคับขันขั้นอุกฤษฏ์อนุมัติสิ่งต้องห้าม” “มาอูบียุลอิฎฎออฮูเราะฮ์ ยะตะกอด ตารูบิกอดาริฮา” (ما أبيض للضرورة يتقدر بقدرها) คือ “สิ่งที่ถูกอนุญาตโดยอนุโลมให้พิจารณาตามความจำเป็น” “อัลอิฎฎออฮูเราะฮ์ ยุกบียุลอิฎฎออฮูเราะฮ์” (الاضطرار لا يبطل حق الغير) คือ “ความจำเป็นไม่ทำให้สิทธิของผู้อื่นเป็นโมฆะ” “ลาฎฎออฮูเราะฮ์ ลาฎฎออฮูเราะฮ์” (لا ضرر ولا ضرار) คือ “ไม่ทำร้ายตนเองและไม่ทำร้ายผู้อื่น” “อฎฎออฮูรอรุชาล” (الضرر يزال) คือ “ภัยพิบัติต้องถูกขจัด” “อฎฎออฮูรอร ยุคพะอ บิกอดาริลอิมกาน” (الضرر يدفع بقدر الإمكان) คือ ภัยพิบัติถูกขจัดตามความอำนวย” “อฎฎออฮูรอรลา ยุชาลูบิมิซลียเอาบิกฎออฮูรอร” (الضرر لا يزال بمثله أو بالضرر) คือ “ภัยพิบัติจะต้องไม่ถูกขจัดโดยภัยพิบัติเช่นกัน” บรรดากฏฟิคว์ข้างต้น สอดคล้องโดยตรงกับการวิจัยศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารในภาวะคับขัน และผู้วิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์ เปรียบเทียบระหว่างทัศนคติต่างๆได้ค่อนข้างตรงประเด็น

1. 2. 2. 4 หนังสือฟิคว์สังกัตมัซฮับ

นักกฎหมายอิสลามและนักวิชาการอิสลามในอดีตให้ความสำคัญกับงานเขียนเกี่ยวกับอาหารเครื่องดื่มไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประเด็นอื่นๆของกฎหมายอิสลาม โดยจะเห็นได้จากหนังสือแต่ละเล่มจะมีบทว่าด้วยอาหารและเครื่องดื่มปรากฏอยู่เป็นการเฉพาะ และจะมีการกล่าวถึง บทบัญญัติการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันไว้เช่นกัน หนังสือเหล่านั้น พิจารณาจากลำดับปีเสียชีวิตของผู้ก่อตั้งมัซฮับได้แก่

ก. หนังสือฟิคว์ มัซฮับชะนะฟี ได้แก่ “บะดาอิอุศศอนาออิฟิตรีตีบิซชะรอออิ” (بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع) ของออบูบักรบินมัสอูดอัลกาซานีย อัลชะนะฟี “อัลมับสุฎ” (المبسوط) ของ มุฮัมมัดบินอะฮ์มัดอัลสะรอคดีย “ฮาซียะฮ์อิบนิอาบิติน อัลมะฮูรุษะ บิรอตติล มุฮตาร” (حاشية ابن عابدين المعروفة بردالمحتار) ของอิบนิอาบิติน “นะตาอิลุลอัฟการฟิกซ์ฟิรุมุชีวัลอัสรอร (نتائج الأفكار في كشف الرموز و الأسرار) ของอะฮ์มัดบินกูดัร

ข. หนังสือฟิคว์มัซฮับมาลิกีย ได้แก่ “อัลมุวัฎฎอ” (الموطأ) ของอิมามมาลิกบินอนัส “ซัรฮุซซุรกอเนีย อะลามุวัฎฎอ อัลอิมามมาลิก” (شرح الزرقاني على موطأ الإمام مالك) ของมุฮัมมัด บิน อับดุลบากีย บิน ยูสุฟ อัซซุรกอเนีย “อัลมะอุนะฮ์อะลามัซฮับออลิมิมะดีนะฮ์

(المعونة على مذهب عالم المدينة) ของอัลกอฎีอับดุลวะฮฮาบ อัลบามดาดี “อัสซะคีเราะฮ์” (الذخيرة) ของอะฮ์มัด บิน อิดริส อัลกอรอฟี “มะวะฮีบุดดูอะลี ลี ซัรฮิ มุคตะศอรคอลี” (موهب) (الجليل لشرح مختصر خليل) ของมุฮัมมัด บิน มุฮัมมัด บิน อับดิรเราะฮมาน อัลมัฆริบี

ค. หนังสือฟิกฮ์มัฆฮับฮาฟีฮีย ได้แก่ “อัลอุม” (الأوم) ของอิมามอบีอับดิลละฮ์ มุฮัมมัดบิโนอิริส ฮัซฮาฟีฮีย “อัลมัญมูฮ์ ซัรฮุดมุฮฮัซ” (المجموع شرح المهذب) ของ ยะฮยา บิน ซะรอฟอันนะวาเวีย “อัลอะชีซซัรฮุดละญีซ” (العزیز شرح الوجیز) ของอับดุลกะรีม บิน มุฮัมมัด บิน อับดุลกะรีม อรรอฟีฮีย “อัลฮาวียอัลกะบิร” (الحاوي الكبير) ของอลี บิน มุฮัมมัด บิน อัลมาวัรดี “มุฆนีอัลมุฮตาดูอิลามะอริพะฮ์มะฮานี อัลฟาซิลมินฮาญ” (مغني المحتاج إلى معرفة معاني ألفاظ) (المنهاج) ของ มุฮัมมัด บิน อัลคอฎีบ ฮัซซัรบีนิ “นิยาเยตุล มุฮตาดู อีลา ซัรฮิลมินฮาญ” (نهاية) (المنهاج) ของมุฮัมมัด บิน อิลอับบาส อะฮ์มัด บิน ฮัมซะฮ์

ง. หนังสือฟิกฮ์มัฆฮับ ฮัมบะลีฮีย ได้แก่ “อัลมุฆนีฮีย” (المغني) ของ อับดุลลอฮ์ บิน อะฮ์มัด บิน มุฮัมมัด บิน กุตามะฮ์ “กิตาบุลฟุรูก” (كتاب الفروع) ของมุฮัมมัด บิน มุฟลีย อัลมักดีซี “อัลมุบดิอฟีซัรฮิลมุกันอ” (المبدع في شرح المقنع) ของอิบรอฮีม บิน มุฮัมมัด บิน อับดิลละฮ์ บิน มุฮัมมัด บิน มุฟลีย “อัลอินศอฟ ฟิมะอริพะฮ์อรรอญีย มินัลคิลาฟ อะลา มัฆฮับ อัลอิมาม อะฮ์มัดบิโน ฮัมบัล” (الإنصاف في معرفة الراجح من الخلاف على مذهب الإمام أحمد بن حنبل) ของอลี บิน สุลัยมาน บินอะฮ์มัด อัลมัรดาเวีย “กัซฮาฟุลกินาอ” (كشاف القناع) ของมันศูร บิน ยูनुส อัลบุดดี งานเขียนหนังสือฟิกฮ์สังกัดมัฆฮับที่กล่าวมาส่วนใหญ่เน้นบทบัญญัติตามทัศนะ หลักฐาน และเหตุผลของมัฆฮับที่ผู้เขียนสังกัดโดยจะกล่าวถึงทัศนะ หลักฐาน เหตุผลของมัฆฮับ อื่นๆ เพียงสังเขป การศึกษา วิเคราะห์ หลักฐาน เหตุผล การโต้แย้ง การชี้แจง จะให้รายละเอียดและน้ำหนักตามทัศนะมัฆฮับที่ตนสังกัดโดยพหุติเนีย ขณะที่การระบุทัศนะของแต่ละมัฆฮับและหลักฐานต่างๆเป็นลักษณะภาพรวมมักไม่มีการตรวจสอบที่มาและความถูกต้องของหลักฐานอื่นจากอัลกออราน

1. 2. 2. 5 หนังสือฟิกฮ์เปรีเยบเทียบ ได้แก่ “อัลฟิกฮ์อะลลมะซาฮียอัลอรรบะฮีย” (الفقه على المذاهب الأربعة) ของอับดุลเราะฮมาน อัลญะซีรีฮ์ และ “อัลฟิกฮ์อัลอิสลามีย วะอะดิลละตุฮ์” (الفقه الإسلامي وأدلته) ของวะฮะฮ์ อัสซุฮัยลีย

หนังสือฟิกฮ์ประเภทนี้ได้มีการระบุทัศนะ หลักฐานเหตุผลอ้างอิงของแต่ละมัฆฮับพอประมาณ ส่วนการศึกษา วิเคราะห์ เปรียบเทียบหลักฐาน เหตุผล การโต้แย้ง การชี้แจงการให้รายละเอียดและน้ำหนัก ยังคงจำเป็นต้องมีการเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

1. 2. 2. 6 หนังสือฟิกฮ์สมัยใหม่ งานเขียนฟิกฮ์สมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับ บทบัญญัติการบริโภคในภาวะ “อัญญอฮฺรูเราะฮฺ” มีดังนี้

ยูสุฟ อัลเกาะเราะฮฺอูวีย ได้เขียนในหนังสือ อัลฮาลาล วัล ฮารอม ฟิ อัลอิสลาม (الحلال والحرام في الإسلام) เกี่ยวกับความจำเป็นคือสิ่งกำหนดข้อยกเว้นไว้ว่า การห้ามทั้งหมดที่กล่าว มาข้างต้นนั้นใช้ได้สถานการณ์ที่เรามีทางเลือก แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่เป็น เรา ก็จะนำกฎอื่น มาใช้ดังที่เราได้พูดไปแล้วในตอนต้นอัลลอฮฺ ﷻ ทรงพระองค์ก็ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 119 ของซูเราะฮ์ อัลอันอาม ความว่า “...พระองค์ได้ชี้แจงให้แก่ผู้เจ้าถึงสิ่งที่พระองค์ได้ทรงทำให้เป็นที่ฮารอมสำหรับ ผู้เจ้าไว้แล้วเว้นแต่ผู้เจ้าอยู่ในสภาวะคับขัน...” หลังจากที่ได้อ่านถึงการห้ามเกี่ยวกับเนื้อของสัตว์ที่ตาย เอง เลือดและอื่น ๆ แล้ว พระองค์ก็ทรงกล่าวความว่า “...แต่ถ้าผู้ใดตกอยู่ในภาวะคับขัน โดยไม่เจตนา ชัดขึ้นและไม่ใช่ละเมิด ดังนั้น พระผู้อภิบาลของเจ้าเป็นผู้ทรงให้อภัย ผู้ทรงเมตตาเสมอ” บรรดานัก กฎหมายอิสลามเห็นพ้องต้องกันว่าความจำเป็นในกรณีนี้หมายถึงความต้องการอาหารเพื่อบรรเทา ความหิวเมื่อไม่มีอาหารอื่นใดนอกจากอาหารที่ต้องห้าม นักกฎหมายอิสลามบางคนถือว่าอย่างน้อย ที่สุดก็ขอให้เวลาแห่งการขาดอาหารผ่านไปวันหนึ่งกับอีกคืนหนึ่งก่อน หลังจากนั้นแล้ว เขาอาจจะกิน ให้มากเท่าที่จำเป็นเพื่อผ่อนคลายความหิวและรักษาตัวเองให้พ้นจากความตายได้ อิมามมาลิก กล่าวว่า “ปริมาณของมันคือปริมาณที่จะบรรเทาความหิว และเขาจะต้องไม่กินมากเกินไปกว่าที่จะทำให้เขา ดำรงชีวิตอยู่ได้” บางทีการพูดเช่นนี้อาจจะหมายถึงคำพูดของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ว่า “โดยไม่เจตนาชัดขึ้น และไม่ใช่อะละฮฺ” ก็ได้ กล่าวคือไม่ใช่ว่าอยากจะกินมันและกินเกินความจำเป็น ส่วนผู้ที่หิวและตกอยู่ ในความคับขันนั้น อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวไว้ความว่า “ดังนั้น ผู้ใดถูกทำให้คับขันด้วยความหิว ไม่ใช่จง ใจทำบาป ฉะนั้นโดยแน่แท้ อัลลอฮฺเป็นผู้ทรงให้อภัย ผู้ทรงเมตตาเสมอ” (al-Qaradhawi, 1996 : 75, 76)

วะฮฺบะฮ์ อัชชูฮัยลีย ในหนังสือ อัลฟิกฮ์อัลอิสลามียะฮฺ อะดิลละตุฮฺ (الفقه الإسلامي وأدلته) ได้อธิบายความหมายของภาวะคับขันและเงื่อนไขในการอนุโลมให้บริโภคสิ่งฮารอมไว้ ว่า อัญญอฮฺรูเราะฮ์ หมายถึงภาวะที่กล่าวว่าจะถึงแก่ชีวิตด้วยความมั่นใจหรือค่อนข้างมั่นใจ โดยไม่ จำเป็นต้องทนจนใกล้ตาย มัชฮับทั้งสี่เห็นว่า เมื่อตกอยู่ในภาวะคับขันโดยไม่มีอาหารฮาลาลแล้ว ก็ จำเป็นต้องบริโภคอาหารฮารอมตามปริมาณที่สามารถประทังชีวิตได้ หากไม่บริโภคจนกระทั่งทำให้ถึง แก่ชีวิตถือว่าการฝ่าฝืนบทบัญญัติเพราะเป็นการนำตัวเองสู่ความพินาศซึ่งถูกห้ามไว้ใน อัลกุรอาน และเพราะเขาสามารถประทังชีวิตโดยการบริโภคสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ผ่อนปรนให้แก่เขาแล้วในภาวะ คับขันซึ่งเขาจำเป็นต้องปฏิบัติตามเสมือนว่าเขาไม่มีอาหารฮาลาลอยู่ โดยหลักและเงื่อนไขผ่อนปรนใน ภาวะคับขันมีดังต่อไปนี้

1. ความคับขันเกิดขึ้นแล้วมิใช่เป็นเรื่องของอนาคต
2. ไม่มีทางเลือกอื่นที่ฮาลาล
3. มีความจำเป็นเพียงพอที่จะบริโภคสิ่งฮารอม เช่น เพื่อประทังชีวิต หรือรักษาอวัยวะ
4. บริโภคเพียงปริมาณเพื่อประทังชีวิต มิใช่ปริมาณเพื่อความอึดหรืออ่อยตามทัศนะของนักวิชาการส่วนใหญ่ (al-Zuhailiy, 2004 : 2591)

อัสสัยยิด สาบิก ในหนังสือ ฟิกฮุสสุนนะฮ์ (فقه السنة) อธิบายการอนุญาตให้บริโภคอาหารฮารอม ขอบเขต ปริมาณ จำนวน ว่าอนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันบริโภคสัตว์ที่ตายเอง เนื้อสุกร และสิ่งฮารอมอื่นๆได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งชีวิต นัยยะของคำว่าอนุญาตในภาวะดังกล่าวหมายถึง จำเป็นต้องบริโภค เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 29 สูเราะฮ์ อัน-นีสอาอ ความว่า “...และจงอย่าฆ่าตัวของพวกเจ้าเอง แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเมตตาต่อพวกเจ้าเสมอ”

ขอบเขตของภาวะคับขันนั้นเมื่อผู้ใดไม่ได้บริโภคอาหารจนเกิดความหิวโหยหรือโรคภัยอันนำไปสู่การเสียชีวิต ไม่ว่าเขาผู้นั้นจะเป็นผู้เคารพเชื่อฟังหรือฝ่าฝืน อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 173 ของสูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ ความว่า “ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ แล้วผู้ใดได้รับความคับขันโดยมิใช่ผู้เสาะแสวงหา และมีใจเป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ร้ ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอฮ์ เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ” อะบูดาวูดบันทึกว่าท่านอัลฟุญญัยอฺ อัลอามิรียฺได้ไปหาท่านท่านนบี ﷺ แล้วท่านกล่าวว่า : อะไรที่อนุญาตให้เรากินได้บ้างจากสัตว์ที่ตายเอง ? ท่านนบี ﷺ ถามเขาว่า : พวกท่านมีอาหารอะไรบ้างละ? ท่านอัลฟุญญัยอฺ กล่าวว่า : เราดื่มน้ำตอนเช้าและตอนเย็น ท่านนบี ﷺ จึงกล่าวว่า : ขอสาบานว่านั่นคือความหิวโหย ท่านนบี ﷺ จึงอนุญาตให้พวกเขาบริโภคสัตว์ที่ตายเอง อิบน์ฮัซมียกกล่าวว่า : ขอบเขตของความคับขันคือการที่ไม่มีอาหารหรือเครื่องดื่มบริโภคเป็นเวลาหนึ่งวันและหนึ่งคืน หากเกรงว่าความอ่อนล้าที่เกิดจากการขาดอาหาร เครื่องดื่มที่ยืดเยื้อจะนำไปสู่การเสียชีวิตหรือไม่สามารถเดินทางต่อได้อีกทั้งยังเป็นภาวะที่หนักหน่วงต่อตัวเขา เขาสามารถบริโภคอาหารฮารอมเพื่อประทังชีวิตจากความหิว กระจายได้ในภาวะดังกล่าว และการที่เรากำหนดขอบเขตของภาวะคับขันว่า ต้องมีระยะเวลาหนึ่งวันและหนึ่งคืนเป็นอย่างน้อย เพราะท่านนบี ﷻ ห้ามมิให้ถือศีลอดติดต่อกันหนึ่งวันและหนึ่งคืน แต่หากเขากลัวว่าจะเสียชีวิตเนื่องจากขาดอาหารก่อนหนึ่งวันและหนึ่งคืน เขาก็สามารถบริโภคอาหารฮารอมได้ เพราะถือว่าเขาเป็นผู้ที่ตกอยู่ในภาวะความคับขันแล้ว นักกฎหมายอิสลามสังกัดมัซฮับมาลิกียฺมีความเห็นว่า หากเขามีได้บริโภคอะไรเลย

เป็นเวลาสามวันติดต่อกัน อนุญาตให้เขาบริโภคสิ่งฮาลาลที่เขาสามารถหาได้ถึงแม้ว่าจะเป็นทรัพย์สินของผู้อื่น

ปริมาณ จำนวน อนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันบริโภคอาหารฮาลาลจำนวนที่สามารถประทังชีวิตเขาได้ และอนุญาตให้เขาเก็บอาหารฮาลาลเป็นเสบียงยามคับขัน มีรายงานหนึ่งจากอิมามมาลิกและอิมามอะห์หมัด ระบุว่าท่านทั้งสองมีความเห็นว่าอนุญาตให้ ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันบริโภคอาหารฮาลาลจนอิ่มได้ เพราะมีบันทึกจากอะบูดาวูดจากท่านญาบิบินสะมุเราะฮ์ว่า : มีชายคนหนึ่งไปยัง อัลฮัรรอฮฺ เขาพบอูฐตายตัวหนึ่ง ภรรยาเขากล่าวแก่เขาว่า : จงถลกหนังมันเพื่อเราจะได้อาหารและเนื้อของมันออกเป็นชิ้นๆ แล้วเราก็กินมัน เขากล่าวว่า : เราต้องถามท่านนบี ﷺ ก่อน เมื่อเขาถามท่านนบี ﷺ ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า : ท่านมีอาหารอื่นหรือไม่ เขาตอบว่า : ไม่มี ท่านนบีกล่าวว่า : งั้นก็จงกินอูฐนั้นเถิด

สาวกของอะบิซะนิฟะฮฺมีความเห็นว่า ไม่อนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะจำเป็นคับขันบริโภคอาหารฮาลาลจนอิ่ม มีรายงานว่าอิมามซาฟิฮฺ มีสองทรศนะในประเด็นดังกล่าว (Sabig, 1994 : 180)

1. 2. 2. 7 หนังสือทฤษฎี อัญญูรเราะฮ์

งานเขียนเกี่ยวกับทฤษฎีอัญญูรเราะฮ์ อันเป็นเหตุผลหนึ่งของการอนุญาตให้ปฏิบัติสิ่งต้องห้ามตามบทบัญญัติอิสลาม เช่นอนุญาตให้บริโภคสัตว์ตายเองกรณีประสบกับภาวะคับขันได้แก่ “นะศอริยะฮ์ อัญญูรเราะฮ์ อัซซอริยะฮ์” (نظرية الضرورة الشرعية) ของวะฮะบะฮ์ อัซซุฮัยลีย “นะศอริยะฮ์อัญญูรเราะฮ์ฟิลฎินาฮิล อิสลามียวัลกอฮูน” (نظرية الضرورة في الجنائي الإسلامي) (والقانون) ของ ยูซุฟ กอสิม “ฮะกีกะฮ์” อัญญูรเราะฮ์ อัซซอริยะฮ์ วัตฎูบิกอดุฮา อัลมุอาศอเราะฮ์ (حقيقة الضرورة الشرعية وتطبيقاتها المعاصرة) ของ มุฮัมมัดบินฮุเซนอัลญิฮานีย หนังสือเหล่านี้ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎี อัญญูรเราะฮ์ ความเป็นมาหลักฐานการบทบัญญัติอัญญูรเราะฮ์ ในบทบัญญัติอิสลาม สุกุมการนำบทบัญญัติอิสลามมาใช้ในภาวะอัญญูรเราะฮ์ เจื่อนใจการนำบทบัญญัติอิสลามมาใช้ในภาวะอัญญูรเราะฮ์ กรณีทางกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับบทบัญญัติอัญญูรเราะฮ์ กฎพิภคย์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะอัญญูรเราะฮ์ ศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายทั่วไป

1. 2. 2. 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศอลิฮฺ เฟาซาน ในวิจัยเรื่อง อัลอัญญิมะฮ์ วะอะฮฺกามุศคัยด วัชชะบาอิช (الأطعمة وأحكام الصيد والذبائح) เขียนเกี่ยวกับหลักบทบัญญัติ โดยรวมของการบริโภคอาหารในภาวะปกติและการบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะ “อัญญูรเราะฮ์” ว่าและพระองค์ ทรงอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาล ดี ตามความในอายะฮ์ที่ 168 จากสุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ ความว่า “มนุษย์เอ๋ย!จงบริโภคสิ่งอนุมัติที่ดีจากสิ่งที่อยู่ในแผ่นดิน และจงอย่าตามบรรดาก้าวเดินของชัยฏอน (มารร้าย) แท้จริงมันคือ

ศัตรูที่ซัดแฉ่งของพวกเขา” และอายะฮ์ที่ 88 จากสุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮฺ ความว่า “และพวกเขาก็จะบริโภคสิ่งอนุมัติที่ตีจากสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา และพึงยำเกรงอัลลอฮ์ ผู้ซึ่งพวกเขาศรัทธาต่อพระองค์เถิด” ซึ่งเป็นหลักโดยรวมในภาวะปกติ ในขณะที่เดียวกันอัลลอฮ์ได้ทรงกำหนดบทบัญญัติการบริโภคในภาวะคับขัน ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่เหมาะสมกับสภาพดังกล่าว โดยพระองค์ทรงอนุญาตให้บริโภคอาหารที่ถูกต้องห้ามยามปกติเมื่อมีความคับขันได้ตามตามความในอายะฮ์ที่ 173 ของสุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ ความว่า “ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์แล้วผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีไข้ผู้เสาะแสวงหา และมีไข้เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ร ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ” และอายะฮ์ที่ 119 ของสุเราะฮ์ อัลอันอาม ความว่า “และมีอะไรเกิดขึ้นแก่พวกเขากระนั้นหรือที่พวกเขาไม่บริโภคจากสิ่งที่พระนามของอัลลอฮ์ถูกกล่าวบนมัน ทั้งๆ ที่พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเขาแล้ว ซึ่งสิ่งที่พระองค์ได้ทรงห้ามแก่พวกเขา นอกจากสิ่งที่พวกเขาได้รับความคับขันให้ต้องการมันเท่านั้น และแท้จริงมีผู้คนมากมายทำให้ผู้อื่นหลงผิดไปด้วยความใคร่ใฝ่ต่ำของพวกเขาโดยปราศจากความรู้แท้จริง พระเจ้าของเจ้านั้นคือผู้ที่ทรงรอบรู้อย่างต่อผู้ละเมิดทั้งหลาย” และอายะฮ์ที่ 115 ของสุเราะฮ์ อันนะฮล ความว่า “แท้จริง พระองค์ทรงห้ามพวกเขาเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ ดังนั้นผู้ใดที่อยู่ในสภาพคับขัน โดยหลีกเลี่ยงไม่ได้และไม่เป็นผู้ละเมิดแล้ว แท้จริง อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัย ผู้ทรงเมตตาเสมอ” (al-Fawzan, 1988 : 245, 246)

อับดุลลอฮ์ อัฏฏะอ์รียะฮ์²⁴ ในวิจัยเรื่อง อัลอิฎฏิรอรอฮิลอ์อ์อิมะฮ์วัลอ์ดิยะฮ์ อัลมุฮ์รอมะฮ์ (الاضطرار إلى الأطفمة و الأدوية المحرمة) ผู้เขียนได้อธิบายบทบัญญัติการบริโภคอาหารในภาวะปกติ และการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะ “อัลอิฎฏิรอรอฮ์” วิทญปัญญาของการอนุมัติให้บริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันยืนยันทฎกฟิคว์ที่เกี่ยวข้องกับภาวะคับขันไว้ว่า หนึ่งในความกรุณาปรานีของอัลลอฮ์ ﷻ แก่มนุษยชาติ คือการที่พระองค์ทรงประทานบทบัญญัติที่สอดคล้องกับทุกสภาพของมนุษย์ โดยพระองค์ทรงอนุญาตให้มนุษย์บริโภคสิ่งที่ฮาลาลดีมีประโยชน์ต่อร่างกาย และพระองค์ทรงห้ามบริโภคสิ่งที่ฮารอม เป็นโทษ แต่ในยามคับขันพระองค์ก็ทรงอนุโลมให้บริโภคอาหารฮารอมได้

นักกฎหมายอิสลามกล่าวว่า : มีการกระทำต้องห้ามมากมายที่อนุโลมให้กระทำได้ในยามคับขัน เช่น การบริโภคอาหารที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้อื่นโดยมิได้รับอนุญาต เป็นต้น

²⁴คือ ดร. อับดุลลอฮ์บุตรของมุฮัมมัดบุตรของอะหมัดอัฏฏะอ์รียะฮ์ เป็นนักวิชาการร่วมสมัย อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยอิมามมุฮัมมัดบิน สอูด กรุงริยาด ซาอุดีอาระเบีย เป็นเจ้าของหนังสือ “อัลอิฎฏิรอรอฮิลอ์อ์อิมะฮ์วัลอ์ดิยะฮ์ อัลมุฮ์รอมะฮ์” (al-Turify, 1992 : 2)

ทั้งนี้การอนุญาตให้บริโภคอาหารต้องห้ามในยามคับขันเป็นการอิงกับหลักการกฎหมายอิสลาม โดยรวมที่จำเป็นต้องขจัดภัยพิบัติจากมวลมนุษยชาติ วิทยปัญญาการห้ามกระทำสิ่งฮารอมที่ถูกลงโทษในภาวะคับขันเป็นการรักษามนุษย์จากภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำสิ่ง ฮารอมต่อตัวเขาเป็นเบื้องต้น เช่น ภัยจากการดื่มสุรา การกินสัตว์ที่ตายเอง เลือด เนื้อสุกร และอื่นๆ ซึ่งพิษภัยจะประสบต่อผู้บริโภคเหล่านั้นโดยตรงและเป็นบุคคลแรก ดังนั้นการกระทำดังกล่าวจึงถูกห้ามโดยบทบัญญัติอิสลาม อันเป็นการปกป้องประโยชน์แก่นมนุษย์ แต่ถือว่าเป็นวิทยปัญญาแห่งพระเจ้าที่ทรงอนุญาตให้บริโภคสิ่งต้องห้ามในยามจำเป็น เนื่องจากการห้ามบริโภคในภาวะดังกล่าวอาจจะเกิดอันตรายที่รุนแรง ถึงขั้นเสียชีวิตได้ เช่น กรณีไม่มีอาหารใดเลยนอกจากอาหารฮารอม บางครั้งเหตุผล การห้ามกระทำสิ่งฮารอมเพื่อรักษาประโยชน์ของผู้อื่น เช่น การห้ามเอาหรือบริโภคทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิได้รับอนุญาต แต่อิสลามอนุญาตให้เอาหรือบริโภคทรัพย์สินของผู้อื่นได้ในยามคับขัน เพราะการรักษาชีวิตโดยการบริโภคอาหารของผู้อื่นในภาวะดังกล่าวสำคัญกว่าการรักษาทรัพย์สิน และโอกาสการใช้ทรัพย์สินดังกล่าวก็ยังคงมีอยู่ตรงท่าการดำรงอยู่ของผู้บริโภคนั้น การขจัดภัยอันตรายจะต้องอิงกับหลักกฎหมายอิสลามที่บทบัญญัติว่า : ภัยอันตรายจะต้องไม่ถูกขจัดโดยภัยอันตรายที่เท่าหรือรุนแรงกว่า ดังนั้นไม่เป็นที่อนุญาตให้ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันบริโภคอาหารของผู้ที่มีสภาพเดียวกับเขา และไม่อนุญาตให้ฆ่าผู้อื่นเพื่อรักษาชีวิตของตนเองเป็นต้น (al-Turiyfiy, 1992 : 25, 26)

ผู้วิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล ได้รับประโยชน์เป็นอย่างสูงจากวิจัยของ อับดุลลอฮ์ อัฎฎูรียะฮ์ ในประเด็นบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการบริโภคอาหารฮารอมในภาวะคับขัน

กามิล มูซา อาจารย์ประจำคณะอิสลามศึกษาอิมามเอเชีย กรุงเบรุต ประเทศเลบานอน ได้ทำการวิจัยเรื่องมนุษย์ : ความคับขันและอาหารฮารอม ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสัมพัทธ์เกี่ยวกับความหมายของอัญญูรเราะฮ์ ปริมาณสิ่งฮารอมที่อนุญาตให้บริโภคในภาวะคับขัน การบริโภคอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดของร่างกายและเงื่อนไข (Musa,1996:195)

มัซฮับฮนะฟีให้ความหมายว่า อัญญูรเราะฮ์ หมายถึงภาวะที่กลัวว่าจะเกิดภัยแก่ชีวิตหรืออวัยวะเนื่องจากละทิ้งการบริโภคอาหาร ส่วนมัซฮับมาลิกีย ให้ความหมายว่า อัญญูรเราะฮ์ หมายถึง ภาวะที่เกรงว่าจะเสียชีวิต มัซฮับชาฟีอีย ให้ความหมายว่า ภาวะที่เกรงว่าจะเสียชีวิตหรือจะเกิดโรคร้ายที่อันตรายต่อชีวิต ส่วนมัซฮับฮัมบะลีย ให้ความหมายว่า ภาวะที่กลัวว่าจะเสียชีวิต

ปริมาณสิ่งฮารอมที่อนุญาตให้บริโภคในภาวะคับขันตามทัศนะของมัซฮับฮนะฟี คือปริมาณที่ประทังชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของมัซฮับชาฟีอียและมัซฮับฮัมบะลีย ส่วนมัซฮับมาลิกียมีความเห็นว่าอนุญาตให้ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันบริโภคอาหารจนกระทั่งอิ่มได้

ตามที่คณะของมัชฮับชาฟีอี การบริโภคอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดของร่างกายเพื่อรักษาไว้ซึ่งชีวิตเป็นที่อนุญาต โดยมีเงื่อนไขว่าไม่มีสิ่งอื่นที่จะบริโภคได้แล้ว และภัยจากการบริโภคอวัยวะน้อยกว่าภัยที่จะเกิดจากการละการบริโภค (Musa, 1996 : 197)

เอกสารงานวิจัย ที่กล่าวมาทั้งหมดสอดคล้องโดยตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ และผู้วิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารในภาวะคับขันได้เป็นอย่างดี

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.3.1 เพื่อศึกษาบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอาหารฮาลาลด้านวัตถุดิบ
- 1.3.2 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของสี่มัชฮับในกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับอาหารฮาลาลด้านวัตถุดิบ
- 1.3.3 เพื่อวิเคราะห์การใช้หลักการผ่อนปรนเกี่ยวกับการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขัน
- 1.3.4 เพื่อศึกษาทัศนะของมัชฮับที่สามารถนำไปใช้เชิงพาณิชย์ในกลุ่มประเทศมุสลิม

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

- 1.4.1 ทราบถึงบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอาหารฮาลาลด้านวัตถุดิบ
- 1.4.2 ทราบถึงทัศนะของสี่มัชฮับเกี่ยวกับอาหารฮาลาลด้านวัตถุดิบ
- 1.4.3 ทราบถึงการนำหลักการผ่อนปรนเกี่ยวกับการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขัน
- 1.4.4 ผลการศึกษาทัศนะของมัชฮับเกี่ยวกับอาหารฮาลาลสามารถนำไปกำหนดยุทธศาสตร์เชิงพาณิชย์ในอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศมุสลิมได้

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยสี่มัชฮับกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล ผู้วิจัยจะเน้นการศึกษาวิจัยในส่วนแหล่งที่มาของอาหารฮาลาล ด้านวัตถุดิบดั้งเดิม ตามสภาพปกติและสภาพคับขัน และประเด็นที่เกี่ยวข้องคือ อาหารในอิสลาม บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหารในภาวะคับขันในอิสลาม โดยการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสี่มัชฮับกฎหมายอิสลามที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางเป็นหลักคือมัชฮับฮนะฟี, มัชฮับมาลิกีย, มัชฮับชาฟีอี และมัชฮับฮัมบะลีย โดยการศึกษาเปรียบเทียบ

ทัศนะ หลักฐานเหตุผล ข้อโต้แย้ง คำชี้แจงของแต่ละทัศนะ หากพบว่าทัศนะใดมีหลักฐาน เหตุผลที่ถูกต้องหรือมีน้ำหนักมากกว่าผู้วิจัยจะระบุว่าเป็นความเห็นของผู้วิจัย

1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคของมุสลิมโดยรวมพบว่ามุสลิมยังมีความเคร่งครัดในการบริโภคอาหารที่ฮาลาล สิ่งใดที่เคลือบแคลงสงสัยก็จะละทิ้งไม่บริโภคในภาวะปกติ ขณะที่ภาวะไม่ปกติ เช่น ภาวะคับขันอิสลามก็ได้มีบทบัญญัติเป็นทางออกไว้ การศึกษาบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหารในภาวะคับขัน จึงเป็นความครอบคลุม ความสอดคล้องหนึ่งของบทบัญญัติอิสลามตามความเป็นจริงแห่งวิถีชีวิต ในขณะที่มุสลิมมีความนิยมมัซฮับแตกต่างกันไปตามภูมิภาค เพื่อให้การวิจัยนี้มีประโยชน์ในวงกว้างจึงทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสี่มัซฮับเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาลโดยใช้ทฤษฎีการศึกษากฎหมายอิสลามเปรียบเทียบของอุมร์ อัลอัชกอร (Al-'Ashgar, 1997: 9-11) และทฤษฎีการศึกษาเปรียบเทียบของพะรีด อัลอันศอริย (Al-'Ansariy, 2001: 90-93) ทั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการปรับใช้ทฤษฎีศึกษาเปรียบเทียบดังกล่าว ให้สอดคล้องกับบริบทของประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยศึกษา ซึ่งสามารถกำหนดกรอบได้ดังนี้

1. 7 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดข้อตกลงเบื้องต้นไว้ดังนี้

1. 7. 1 การปริวรรตอักษรอาหรับ-ไทย ผู้วิจัยใช้หลักการปริวรรตอักษรอาหรับ-ไทยของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พ. ศ. 2558 ฉบับปรับปรุงยกเว้นบางคำ ผู้วิจัยจะใช้ตามความแพร่หลาย เช่น คำว่าฮาลาล ฮารอม โดยผู้วิจัยจะใช้ตามที่ปรากฏในระเบียบสำนักงานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ว่าด้วยการบริหารกิจการฮาลาล พ.ศ.2558 เป็นต้น

1. 7. 2 ในการแปลความหมายอายะฮ์อัลกุรอานเป็นภาษาไทยผู้วิจัยจะใช้คัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ ประเทศไทย เล่มที่พิมพ์โดยศูนย์กษัตริย์พะยัคเพื่อการพิมพ์อัลกุรอานแห่งนครมะดีนะฮ์ประเทศซาอุดีอาราเบีย ปี พ. ศ. 2542 และอัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทยโดย นายชากีรีน บุญมาเลิศ ปี พ.ศ.2544

1. 7. 3 บทอะดีษที่จะนำมาชี้แจงที่มาพร้อมกับสถานะนั้น ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะบทอะดีษที่ผู้เขียนพาดพิงถึงเท่านั้น อย่างชัดเจนเท่านั้น โดยระบุผู้บันทึก ปีที่พิมพ์ และหมายเลขอะดีษ ส่วนคำกล่าวของบุคคลอื่นจะชี้แจงตามความจำเป็น

1. 7. 4 ข้อมูลที่ได้จากหนังสือตำราต่างๆ ผู้วิจัยจะอ้างอิงด้วยวิธีการเขียนนาม - ปี โดยมีชื่อผู้เขียน ปีที่พิมพ์ และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในเครื่องหมายวงเล็บ ซึ่งจะใช้ปีพุทธศักราชสำหรับหนังสือภาษาไทย และปีคริสต์ศักราชหรือปีฮิจญ์เราะฮ์สำหรับหนังสือต่างประเทศและถ้าหากผู้วิจัยเห็นว่ามีสิ่งสำคัญควรอ้างอิงเพิ่มเติม ผู้วิจัยจะเขียนไว้ในเชิงอรรถ

1. 7. 5 การอธิบายศัพท์ที่เห็นว่าสำคัญหรืออ่านค่อนข้างยากซึ่งถูกกล่าวในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายในเชิงอรรถ

1. 7. 6 การวิภาค การแสดงความคิดเห็น การอ้างอิง ขยายความ หรืออธิบาย ผู้วิจัยจะระบุกล่าวถึงเพิ่มเติมในเชิงอรรถ

1. 7. 7 ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติบุคคล ปีเกิดหรือปีเสียชีวิต ผู้วิจัยนำเสนอเพียงบางส่วนตามความสามารถและโอกาสอำนวย

1. 7. 8 การอธิบายชื่อสถานที่ เมืองหรือประเทศที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจัยจะอธิบายพอสังเขป

1. 7. 9 การแปลตำรา หนังสือและเอกสารต่างๆ ที่เป็นภาษาต่างประเทศมาเป็นภาษาไทยนั้น ผู้วิจัยจะแปลความหมายโดยรวมและจะคงรักษาความหมายของข้อความเดิมในภาษาต่างประเทศไว้

1. 7. 10 รูปแบบการพิมพ์งานวิจัย ผู้วิจัยใช้คู่มือการเขียนและการพิมพ์วิทยานิพนธ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ปี พ. ศ. 2535 และคู่มือการวิจัยเพื่ออิสลามศึกษาของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ปี พ. ศ. 2548

1. 7. 11 การศึกษาเปรียบเทียบ ผู้วิจัยจะศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสี่มัชฮับ กฎหมายอิสลามคือมัชฮับฮนะฟีย มัชฮับมาลิกีย มัชฮับชาฟีอียและมัชฮับฮัมบะลีย เป็นหลัก โดยการศึกษาเปรียบเทียบทัศนะ หลักฐานเหตุผล ข้อโต้แย้ง คำชี้แจงของแต่ละทัศนะ หากพบว่าทัศนะใดมีหลักฐานเหตุผลที่ถูกต้องหรือมีน้ำหนักมากกว่าผู้วิจัยจะระบุว่าเป็นความเห็นของผู้วิจัย

1. 7. 12 ในการศึกษาเพื่อพิสูจน์ทัศนะ เนื้อหาหลักฐานของแต่ละมัชฮับ ผู้วิจัยจะใช้หนังสือที่เป็นที่ยอมรับของมัชฮับนั้นเป็นหลัก

1. 7. 13 ผู้วิจัยจะทับศัพท์ภาษาอาหรับในกรณีศัพท์นั้นเป็นศัพท์เฉพาะทาง โดยพิจารณาความสละสลวยของสำนวนประกอบและจะอธิบายนิยามศัพท์เหล่านั้นตามควรแก่กรณี เช่น อัญญอรุเราะฮ์ มัชฮับ และฮาลาล เป็นต้น

1. 7. 14 ผู้วิจัยใช้วิธีขีดเส้นใต้ข้อความที่ต้องการอ้างอิงเป็นหลักฐานมีความสำคัญหรือต้องการเน้นเป็นพิเศษ

1. 8 นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กฎหมายอิสลาม หมายถึง บทบัญญัติศาสนาอิสลามซึ่งครอบคลุมศาสนพิธี (อิบาดัต) กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มุอามะลาต) กฎหมายครอบครัว (มุนากะหัต) กฎหมายอาญา (ญินายัต) ซึ่งภาษาอาหรับเรียกว่าฟิกฮ์หรือชะรีอะฮ์

2. ฮาลาล หมายถึง สิ่งที่ศาสนาอิสลามอนุญาตให้ยึดถือปฏิบัติได้

3. ฮารอม หมายถึง สิ่งที่ศาสนาอิสลามไม่อนุญาตให้ยึดถือปฏิบัติ

4. มัชฮับ หมายถึง แนวทางหรือสำนักกฎหมายอิสลาม ซึ่งเป็นวิธีวิทยาทางกฎหมายอิสลามของปราชญ์ผู้นำสำนักกฎหมายอิสลามต่างๆ

5. ฎอยยิบัน หมายถึง สิ่งที่ดีมีประโยชน์สะอาด ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการรวมทั้งอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและอาหารสำหรับผู้ป่วย

6. วาญิบ หมายถึง สิ่งที่ต้องปฏิบัติ

7. อุกุูลฟิกฮ์ หมายถึง วิชาหลักกฎหมายอิสลาม

8. อัลกอวาอิด อัลฟิกีฮียะฮ์ หมายถึง วิชากฎหมาย

9. ฟุกอฮาอ หมายถึง ปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายอิสลามหรือนักกฎหมายอิสลามหรือนักกฎหมายอิสลาม

10. อุละมาอ หมายถึง นักวิชาการอิสลามที่มีความเชี่ยวชาญสาขาวิชาต่างๆทั้ง ศาสตร์ด้านอัลกุรอาน ฮะดีษ หลักศรัทธา กฎหมายอิสลาม จริยธรรมอิสลาม และอื่นๆ
11. การอิจญ์ติฮาด หมายถึง การสังเคราะห์ข้อกฎหมายอิสลามโดยนักวิชาการอิสลาม ระดับมัจญ์ตะฮิด จากแหล่งที่มาต่างๆ ของกฎหมายอิสลาม ในกรณีที่ไม่มีความชัดเจนโดยตรง
12. อัจญ์กูรเราะฮ์ หมายถึงภาวะคับขันขั้นอุกฤษฏ์ เพื่อความกระชับผู้วิจัยขอใช้เพียงภาวะคับขัน

1.9 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ ดังต่อไปนี้

- 1.9.1 สัญลักษณ์ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “สุบหานะฮู วะตะอาลา” หมายถึง “มหาบริสุทธิ์แด่พระองค์และความสูงส่ง” เป็นคำที่ใช้กล่าวสรรเสริญและยกย่องอัลลอฮ์ หลังจากที่ได้กล่าวได้เอ่ยนามของพระองค์
- 1.9.2 สัญลักษณ์ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “ศ็อลลัลลอฮู อะลัยฮิ วะสลัลัม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ทรงประทานความโปรดปรานและความสันติแก่ท่าน” เป็นคำที่ใช้กล่าวยกย่องท่านเราะสูลุลลอฮ์ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของท่าน
- 1.9.3 สัญลักษณ์ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “อะลัยฮิสสะลาม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ทรงประทานความความสันติแก่ท่าน” เป็นคำที่ใช้กล่าวยกย่องบรรดาผู้เป็นนบีท่านต่างๆ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของท่าน
- 1.9.4 สัญลักษณ์ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮูอันฮู” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ทรงพอพระทัยต่อเขา” เป็นคำที่ใช้กล่าวให้เกียรติเศาะหาบะฮ์ หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพวกเขา
- 1.9.5 สัญลักษณ์ เป็นภาษาอาหรับที่มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮูอันฮุม” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ทรงพอพระทัยต่อพวกเขา” เป็นคำที่ใช้กล่าวให้เกียรติต่อบรรดาเศาะหาบะฮ์จำนวนสามท่านขึ้นไป หลังจากที่ได้เอ่ยนามของพวกเขา
- 1.9.6 สัญลักษณ์ เป็นภาษาอาหรับ มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮูอันฮา” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ทรงพอพระทัยต่อเธอ” จะเขียนต่อท้ายเศาะหาบียะฮ์ทุกครั้งที่มีการเอ่ยนามของเธอ
- 1.9.7 สัญลักษณ์ เป็นภาษาอาหรับ มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮูอันฮูมา” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ทรงพอพระทัยต่อเขาทั้งสอง” จะเขียนต่อท้ายเศาะหาบะฮ์หรือเศาะหาบียะฮ์จำนวนสองท่าน ทุกครั้งที่มีการเอ่ยนาม

1. 9. 8 สัญลักษณ์ เป็นภาษาอาหรับ มาจากคำว่า “เราะฎียัลลอฮุนนุนา” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ทรงโปรดปรานต่อพวกเธอ” จะเขียนต่อท้ายเศาะหาบียะฮ์จำนวนสามท่านขึ้นไปทุกครั้งที่มีการเอ่ยนามของพวกเธอ

1. 9. 9 สัญลักษณ์ เป็นภาษาอาหรับ มาจากคำว่า “เราะหิมะฮุลลอฮ์” หมายถึง “ขออัลลอฮ์ ทรงเมตตาต่อเขา” จะเขียนต่อท้ายชื่อของบรรดาบรรพชนอิสลามและบรรดาอุละมาอ์เมื่อมีการเอ่ยนามของพวกเขา

1. 9. 10 ... วงเล็บปีกกาใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

1. 9. 11 ((...)) วงเล็บคู่ จะใช้สำหรับตัวบทอะดีษ

1. 9. 12 (...) วงเล็บเดี่ยวจะใช้สำหรับการเขียนอ้างอิง และการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ

1. 9. 13 “...” เครื่องหมายอัฒประกาศจะใช้สำหรับการแปลอัลกุรอาน อะดีษ ชื่อหนังสือและคำพูดของคนสำคัญ

1. 10 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล นี่เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อสืบค้นองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการบริโภคอาหารในภาวะปกติและการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขัน

วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย แหล่งข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลและการสังเคราะห์ ซึ่งมีรายละเอียดตามลำดับดังนี้

1. 10. 1 แหล่งข้อมูล

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะทำ การรวบรวมสืบค้น และศึกษาเปรียบเทียบ วิเคราะห์ จากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ 3 ประเภทหลักคือแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) และแหล่งข้อมูลตติยภูมิ(Tertiary Sources)

1. 10. 1. 1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิดังนี้

1) คัมภีร์อัลกุรอานและหนังสืออะดีษต่างๆ ซึ่งมีอายะฮ์ (อายะฮ์) จากคัมภีร์อัลกุรอาน และอะดีษจำนวนหนึ่งเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ว่าด้วยบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการบริโภคอาหารในภาวะปกติและการบริโภคฮาลาลในภาวะคับขัน โดยข้อมูลจากอัลกุรอานและอะดีษ ที่ถูกต้อง ตรงประเด็น เป็นข้อมูลหลักสำคัญที่สุด เพราะสามารถยืนยันความถูกต้อง แม่นยำ และไม่อาจคัดค้านได้

2) หนังสือ ตำรา หรือ เอกสารพิภุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการบริโภคอาหารในภาวะปกติและการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขัน โดยตรง ทั้งที่เป็นต้นฉบับและที่ใช้อ้างเป็นหลัก

1. 10. 1. 2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งจะหมายถึงหนังสือตำรา หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยทางอ้อมกับประเด็นปัญหาการบริโภคอาหารในภาวะปกติและการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันอันประกอบด้วย

1) หนังสือตีพิมพ์ซีรต่างๆ ที่อธิบาย ขยายความอายะฮ์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการบริโภคอาหารในภาวะปกติและการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันที่ปรากฏอยู่ในการวิจัยนี้

2) หนังสืออธิบายฮะดีษต่างๆ ที่มีปรากฏในการวิจัยนี้

1. 10. 1. 3 แหล่งข้อมูลตติยภูมิ มีเป้าหมายเพื่อใช้ในการอธิบายศัพท์ภาษาอาหรับและภาษาไทย ชื่อสถานที่ เมือง ประเทศ ชิวประวัตินักวิชาการสำคัญๆ ที่ปรากฏในการวิจัยนี้ อันเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการวิจัย ซึ่งมีดังนี้

1) พจนานุกรมอธิบายศัพท์ภาษาอาหรับและภาษาไทยที่ปรากฏในการวิจัยนี้

2) สารานุกรมอธิบายชื่อสถานที่ เมืองหรือประเทศต่างๆ ที่ปรากฏในการวิจัย

3) สารานุกรมต่างๆ ที่อธิบายชีวประวัติ ของนักวิชาการสำคัญๆ ที่มีชื่อปรากฏอยู่ในการวิจัยนี้

1. 10. 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธี แนวทางและหลักเกณฑ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. 10. 2. 1 รวบรวม หนังสือ ตำรา และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา สาระ รายละเอียด รวมถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมไม่ว่าจะเป็นหนังสือที่ประมวล เปรียบเทียบระหว่างมัซฮับ หรือหนังสือที่เป็นหลักของแต่ละมัซฮับเป็นการเฉพาะ

1. 10. 2. 2 ตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุม สมบูรณ์ ของแต่ละทัศนะ เนื้อหาหลักฐาน การโต้แย้ง โดยใช้หนังสือหลักของแต่ละมัซฮับในการอ้างอิงถึงทัศนะนั้นๆ

1. 10. 2. 3 ซี้แจงที่มาของอายะฮ์อัลกุรอานที่ปรากฏในการวิจัยนี้โดยระบุชื่อสูเราะฮ์ และหมายเลขอายะฮ์

1. 10. 2. 4 ซี้แจงที่มาของบรรดาฮะดีษที่ปรากฏในการวิจัยนี้โดยการระบุชื่อผู้บันทึก ผู้รายงาน พร้อมกับหมายเลขหน้าของหนังสือดังกล่าวและซี้แจงสถานะหรือระดับของฮะดีษนั้นๆ ตามความจำเป็น ยกเว้นฮะดีษที่บันทึกโดย อิมามอัลบุคอรียหรืออิมามมุสลิม ผู้วิจัยจะไม่ซี้แจง

สถานะหรือระดับของฮะดีษดังกล่าวทั้งนี้เพราะเป็นที่ยอมรับอย่างเอกฉันท์โดยบรรดานักวิชาการสาขาฮะดีษว่าฮะดีษที่รายงานโดยอิมามทั้งสองหรือท่านใดท่านหนึ่งเป็นฮะดีษที่ถูกต้องใช้เป็นหลักฐานได้

1. 10. 2. 5 ชี้แจงชื่อจริงและชีวประวัติพอสังเขปของปราชญ์อิสลามที่มีชื่อปรากฏในการวิจัยนี้

1. 10. 2. 6 อธิบายชื่อสถานที่ เมืองหรือประเทศที่ปรากฏในการวิจัยนี้

1. 10. 2. 7 อธิบายชื่อกลุ่ม นิกาย ลัทธิหรือ มัซฮับที่ปรากฏในการวิจัยนี้

1. 10. 3 การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารในภาวะปกติและการบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขัน โดยยึดวิธีวิทยาทางกฎหมายอิสลามเป็นหลัก เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างทัศนะของมัซฮับทั้งสี่ ซึ่งเป็นมัซฮับหลักของกฎหมายอิสลามที่ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายในสังคมมุสลิมโดยแต่ละมัซฮับจะมีหลักฐานอ้างอิง ข้อโต้แย้งที่มีแหล่งที่มาจากอัลกุรอาน ฮะดีษ มติเอกฉันท์ของปวงปราชญ์อิสลาม (อิญญ์มาอ) การอนุমান (เกียส) และอื่นๆที่ถูกถือว่าเป็นหลักฐานทางกฎหมายอิสลามได้ตามทัศนะของแต่ละมัซฮับ หรือปราชญ์ท่านใดท่านหนึ่ง ดังนั้นในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ทัศนะหลักฐาน การโต้แย้ง อ้างอิงของแต่ละประเด็นปัญหาผู้วิจัยจึงใช้หลักเกณฑ์ดังนี้

1. 10. 3. 1 **หลักอculosulfiqiyah (หลักกฎหมายอิสลาม)** ซึ่งเป็นหลักกฎหมายอิสลามโดยรวมอันนำไปสู่การเรียนรู้ข้อตัดสินด้านศาสนบัญญัติอิสลามของแต่ละประเด็นปัญหา โดยการศึกษาเกี่ยวกับหลักฐานของฟิกฮ์ ในภาพรวม วิธีการใช้ประโยชน์จากหลักฐานเหล่านั้นและคุณสมบัติของผู้ที่จะใช้ประโยชน์จากหลักฐานสู่ข้อตัดสินด้านศาสนบัญญัติอิสลาม (อัลอะหฺกาม อัชชัร อียะฮฺ)

1. 10. 3. 2 **หลักอัลเกาะวาอิติอัลฟิกฮียะฮฺ (กฎฟิกฮ์)** คือบรรดากฎต่างๆ ของฟิกฮ์ที่ประมวลไว้ซึ่งส่วนใหญ่ของข้อตัดสินด้านศาสนบัญญัติอิสลาม ในประเด็นปัญหาที่คล้ายคลึงหรือจัดอยู่ในหมวดเดียวกัน โดยมีกฎใหญ่ๆที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการวิจัยนี้ 2 กฎคือ

1) อัลมะชกเกาะฮฺ ตัจญ์ลิบุดตัยสิร (المشقة تجلب التيسير) (ความลำบากนำมาซึ่งการผ่อนผัน)

2) อัลฎะรอรฺ ยุซาล (الضرر يزال) (อันตราย ภัยพิบัติต้องถูกขจัด)

1. 10. 3. 3 **หลักการฮะดีษ** ผู้วิจัยจะยึดฮะดีษที่เศาะฮี้ฮฺ (ถูกต้อง) และฮะดีษอะสัน (ดี) ในการให้นำหนักเปรียบเทียบระหว่างทัศนะต่างๆ อย่างไรก็ตามเมื่อมีการขัดแย้งระหว่างฮะดีษด้วยกัน ไม่ว่าจะป็นด้านเนื้อหาหรือระดับของฮะดีษ ผู้วิจัยจะยึดเอาฮะดีษที่มีระดับเหนือกว่า

ประกอบด้วยคำอธิบายของปราชญ์อิสลาม ทั้งนี้หลังจากตรวจสอบความถูกต้องสอดคล้องระหว่างประเด็นปัญหากับเนื้อหาสาระของฮะดีษ

1. 10. 3. 4 ทักษะของอุละมาอ (ปราชญ์) สำหรับทักษะของอุละมาอ ที่มีความเห็นตรงกันหรือ มีเพียงทักษะเดียว ผู้วิจัยจะถือว่าเป็นทักษะที่ถูกต้อง ส่วนทักษะอุละมาอที่มีความเห็นต่างกัน ผู้วิจัยจะให้น้ำหนักถือตาม (ตรึง) ทักษะที่มีหลักฐานถูกต้องสอดคล้องชัดเจนและยังประโยชน์มากที่สุด ในกรณีที่แต่ละทักษะต่างก็มีหลักฐานที่ถูกต้อง ผู้วิจัยจะให้น้ำหนักและถือตามทักษะที่เห็นว่ามีเหมาะสม หรือสอดคล้องกับสภาพการณ์ของอายะฮ์ ฮะดีษและยังประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้หลังจากตรวจสอบความถูกต้องสอดคล้องระหว่างประเด็นปัญหากับทักษะต่างๆ เหล่านี้

1. 10. 4 การสังเคราะห์

หลังจากขั้นตอนการวิเคราะห์ โดยการศึกษาความเห็นหลักฐาน เหตุผล ข้อโต้แย้ง คำชี้แจง ของแต่ละทักษะตามทฤษฎีการศึกษากฎหมายอิสลามเปรียบเทียบของอุมร์ อัลอัชกอร (al-'Ashgar,1997:9-11) และ ทฤษฎีการศึกษาเปรียบเทียบของฟะรีด อัลอันศอริย (al-'Ansoriy,2001:90-93) โดยวิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Comparative method) (المناهج المقارنة) หรือ (منهج المقارنة) ผู้วิจัยจะสังเคราะห์ความเห็น หลักฐาน เหตุผล ข้อโต้แย้ง คำชี้แจง ของแต่ละทักษะโดยการตรวจสอบความถูกต้อง ตรงประเด็น น้ำหนัก หลักฐานและเหตุผลของแต่ละทักษะ ตามวิธีวิทยาของศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานและเหตุผลนั้น ผู้วิจัยจะตัดหลักฐานเหตุผลที่อ่อนไม่ตรงประเด็นหรือมีน้ำหนักน้อยกว่าออก คงเหลือไว้เพียงหลักฐาน เหตุผลที่ถูกต้อง ตรงประเด็นและมีน้ำหนักมากกว่าเป็นข้อพิจารณาหาบทบัญญัติ ซึ่งผลการสังเคราะห์ จะสรุปออกมาเป็นความเห็นของผู้วิจัยและสาเหตุการให้น้ำหนักของทักษะที่เห็นว่าถูกต้องมากที่สุด

1. 11 แหล่งศึกษาและค้นคว้าที่สำคัญ

1. 11. 1 ห้องสมุดวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
1. 11. 2 หอสมุด จอห์น เอฟ เคนเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
1. 11. 3 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยฟาฏอนี
1. 11. 4 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยอิสลามแห่งมะดีนะฮ์ ประเทศซาอุดีอาราเบีย
1. 11. 5 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยอิสลามอิมามมุฮัมมัดบินสะอูดกรุงริยาด ประเทศซาอุดีอาราเบีย
1. 11. 6 เว็บไซต์ต่างๆ

บทที่ 2

อาหารในอิสลาม

2. 1 ความหมายของอาหารในอิสลาม

จากการศึกษาตำรับตำรากฎหมายอิสลาม (ตำราฟิกฮ์) พบว่าก่อนที่นักวิชาการกฎหมายอิสลามจะนำเสนอเนื้อหาสาระรายละเอียดของเรื่องหนึ่งเรื่องใด ส่วนใหญ่ท่านเหล่านั้นมักจะให้นิยามความหมายของ หัวข้อหรือชื่อเรื่องเป็นอาร์ัมภทก่อน

โดยการให้นิยามความหมายจะประกอบด้วยสองด้านด้วยกันคือ หนึ่งด้านภาษา สองด้านศัพท์ทางวิชาการอิสลาม (อิกฎิลลาฮ์) (اصطلاحا) หรือด้านศาสนบัญญัติ (ซัรฮ์) (شرعا)

ซึ่งคำว่า “อาหาร” สามารถให้ความหมายทั้งทางด้านภาษาและศัพท์ทางวิชาการอิสลามหรือทางศาสนบัญญัติ ได้ดังนี้

2. 1. 1 ความหมายของอาหารด้านภาษา นักภาษาศาสตร์อาหรับให้ความหมายของคำว่า “อาหาร” ซึ่งภาษาอาหรับเรียกว่า “อฎูฏอฮาม” ไว้ว่า : อาหารคือสิ่งที่บริโภคได้ มีประโยชน์ต่อร่างกายและหมายรวมถึงเครื่องดื่ม แต่โดยนัยต่างๆ ไปหมายถึงอาหารเป็นส่วนใหญ่ (Ibn Manzur, 1999 : 8/164)

2. 1. 2 ความหมายของอาหารด้านวิชาการอิสลามหรือศาสนบัญญัติ นักวิชาการด้านกฎหมายอิสลามให้ความหมายของคำว่า “อาหาร” ด้านวิชาการหรือด้านศาสนบัญญัติสอดคล้องกับความหมายของอาหารด้านภาษา และบรรดาท่านเหล่านั้นก็ถือรวมว่าเครื่องดื่มก็เป็นหนึ่งในอาหาร ซึ่งสามารถให้นิยามความหมายของอาหารตามศัพท์ทางวิชาการอิสลามได้ว่า : อาหารคือสิ่งที่สามารถใช้กินหรือดื่มได้ (al-Baghdadiy, 1995 : 1/275 ; Ibn Muflih, 2002 : 9/193)

ทั้งนี้การที่นักภาษาศาสตร์วิทยาการอิสลามและนักวิชาการกฎหมายอิสลามหมายรวมเครื่องดื่มเข้าในหมวดอาหารด้วยนั้นเนื่องจากมีหลักฐานอ้างอิงจากคัมภีร์อัลกุรอานซึ่งเป็นธรรมนูญสำคัญสูงสุดของศาสนาอิสลามและชะรีฮ์ซึ่งเป็นธรรมนูญและหลักฐานถัดจากอัลกุรอานระบุถึงนัยยะดังกล่าว ไว้ดังนี้

1. อัลกุรอาน อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ที่ 249 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ

﴿ فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ مُبْتَلِيكُمْ بِنَهَرٍ فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَيْسَ مِنِّي وَمَنْ لَمْ يَطْعَمْهُ فَإِنَّهُ مِنِّي إِلَّا مَنْ اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهِ فَشَرَبُوا مِنْهُ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ فَلَمَّا جَاوَزَهُ هُوَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ قَالُوا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ بِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ قَالَ الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللَّهَ كَمَا مِّنْ فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِتْنَةُ كَثِيرَةٍ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴾ (البقرة : 249)

ความว่า “ครั้นเมื่อภูอลุตได้นำกำลังทหารออกไป เขาได้กล่าวว่า แท้จริงอัลลอฮฺจะเป็นผู้ทดสอบพวกท่าน ด้วยแม่น้ำสายหนึ่ง ผู้ใดตีม้ำจากแม่น้ำนั้น เขาก็ไม่ใช่พวกของฉัน และผู้ใดไม่ชิมมัน แท้จริงเขาเป็นพวกของฉัน นอกจากผู้วิกน้ำด้วยมือของเขาอ้อมมือหนึ่งเท่านั้น แต่แล้วพวกเขาก็ตีม้ำกันจากแม่น้ำนั้น นอกจากส่วนน้อยในหมู่พวกเขาเท่านั้น ครั้นเมื่อภูอลุตและบรรดาผู้ศรัทธาที่ร่วมอยู่กับเขาได้ข้ามแม่น้ำนั้นไป พวกเขาก็กล่าวว่า วันนี้พวกเราไม่มีกำลังใดๆ จะต่อสู้กับญาลุต และไพร่พลของเขาได้ บรรดาผู้ที่เชื่อแน่ว่าพวกเขาจะพบกับอัลลอฮฺได้กล่าวว่า ก็มากน้อยแล้ว พวกน้อยเอาชนะพวกมากได้ ด้วยอนุมัติของอัลลอฮฺ และอัลลอฮฺนั้นทรงอยู่กับผู้อดทนทั้งหลาย”

ตอนต้นอายะฮ์ดังกล่าวอัลลอฮฺ ﷻ กล่าวผ่านทางภูอลุตว่า “ผู้ใดตีม้ำจากลำธารดังกล่าว เขาผู้นั้นมิใช่พลพรรคของภูอลุต โดยพระองค์ทรงใช้คำว่า “ซารีบา” ซึ่งมีความหมายว่า “ตีม” ในภาษาไทย ต่อมาอัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวว่า “และผู้ใดไม่ตีม้ำจากลำธารดังกล่าว เขานั้นเป็นพลพรรคของภูอลุต” โดยพระองค์ทรงใช้คำว่า “ยฺฆอัม” ซึ่งมีความหมายว่า “กิน” ในภาษาไทย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า เครื่องตีมเป็นส่วนหนึ่งจากอาหาร เพราะอัลลอฮฺ ﷻ ใช้คำว่า “กิน” ในการตีม้ำใน อายะฮ์ดังกล่าว (al-Qurtubiy, 1996 : 3/165 ; al-aldalusiy, 1993 : 2/273)

2. อัสสุนนะฮฺ

2. 1 ท่านนบี ﷺ กล่าวถึงคุณสมบัติและประโยชน์ของน้ำซัหมซัหมบางประการไว้ในฮะดีษบันทึกโดยอบูตาวูตและอัตติรมิซีย

((إِنَّهَا طَعَامٌ طَعِمٌ وَشِفَاءٌ سُمِّمٌ))

ความว่า “น้ำซัหมซัหมนั้นเป็นอาหารมีรสชาติและเป็นยารักษาโรค” (อ้างแล้วหน้า 21)

2. 2 ท่านหญิงอาอิชะฮฺ رضي الله عنها²⁵ กล่าวว่า

((مَا لَنَا طَعَامٌ إِلَّا الْأَسْوَدَانِ : التَّمْرُ وَالْمَاءُ))

ความว่า “เราไม่มีอาหารใดเลยนอกจากสองคำคืออินทผลัมและน้ำ” (ฮะดีษบันทึกโดย Ahmad, 1995 : 27151)²⁶

2. 3 ท่านมูอาวิยะฮฺ²⁷ บุตรของกุรเราะฮฺ กล่าววว่า

²⁵ คือมารดาของผู้ศรัทธาท่านหญิงอาอิชะฮฺ رضي الله عنها บุตรีของอบีบกรอับดุลลอฮฺบุตรของอบีกอหาฟะฮฺ อุษมาน อัลกูรอซียะฮฺ อัตติย์มียะฮฺ ภรรยาท่านนบี เสียชีวิต ปี ฮ. ศ. 57 ณ. เมืองมะดีนะฮฺ ดู (IbnAbdilbar, 1995 : 4/1881)

²⁶ ฮะดีษระดับเศาะฮี้ฮฺ (Ahmad, 2001 : 26/178)

²⁷ คือมูอาวิยะฮฺบุตรของกุรเราะฮฺบุตรของอียาสบุตรของฮิลาบุตรของริอาบ อัลมุซันญ์ อัลบศรีย์รายงานฮะดีษจาก อลี, อิบน์อุมร์, อิบน์อับบาส, อบูอูรัยเราะฮฺ, อบูอัยยูบ, อนัส, อัลหะสัน และท่านอื่นๆ ดู (al-'Asqalaniy, 1996 : 470)

((قَالَ مُعَاوِيَةَ : لَقَدْ غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَمَا لَنَا طَعَامٌ إِلَّا الْأَسْوَدَانِ

قَالَ : وَهَلْ تَدْرِي مَا الْأَسْوَدَانِ ؟ قَالَ : لَا . قَالَ : الْمَاءُ وَالتَّمْرُ))

ความว่า “บิดาฉันกล่าวว่า” “เราเคยทำสงครามพร้อมกับท่านนบีเราไม่มีอาหารใดเลยนอกจากสองดำ เจ้ารู้ไหมว่าอะไรคือสองดำ มูอาวิยะฮ์กล่าวว่า “ฉันไม่รู้” กุรเราะฮ์กล่าวว่า “น้ำและอินทผลัม” (ฮะดีษบันทึกโดย al-'Hakim,2002 : 315 ; และ Ahmad,1995 : 27157)²⁸

ประโยคที่ว่า “เราไม่มีอาหารใดเลยนอกจากสองดำคืออินทผลัมและน้ำ” เข้าใจได้ว่าน้ำก็เป็นอาหารชนิดหนึ่ง เพราะสิ่งที่ถูกยกเว้นหลังจากสำนวนปฏิเสธนั้นถือว่าอยู่ในประเภทเดียวกับสิ่งที่ถูกปฏิเสธก่อนหน้านี้ ซึ่งก็คืออาหารในคำกล่าวของท่านหญิงอาอิชะฮ์^{رضي الله عنها} และท่านกุรเราะฮ์ข้างต้น

กอบรรกับบทบาทของน้ำและอาหารสอดคล้องกันในการให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ในแง่ของการดำรงอยู่ของชีวิตและการเจริญเติบโตของร่างกาย โดยน้ำและอาหารเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์

อนึ่งนอกจากมีความสอดคล้องกันระหว่างด้านภาษาและด้านศัพท์ทางวิชาการอิสลามตามนัยการหมายรวมเครื่องดื่มในหมวดอาหารแล้ว พระราชบัญญัติอาหารก็ถือว่าเครื่องดื่มจัดอยู่ในประเภทอาหารตามมาตรา 4 แห่ง พระราชบัญญัติ อาหาร ปี พ. ศ. 2522 ซึ่งระบุว่า อาหารหมายถึงของกินหรือเครื่องค้ำจุนชีวิตได้แก่

(1) วัตถุทุกชนิดที่คนกิน ดื่ม อม หรือ นำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใดๆหรือในรูปลักษณะใดๆแต่ไม่รวมถึงยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทหรือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นแล้วแต่กรณี

(2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหาร รวมถึงวัตถุเจือปนอาหาร สี และเครื่องปรุงแต่งกลิ่น รส (พระราชบัญญัติอาหาร, 2522 : 2)

2.2 ความสำคัญของอาหารในอิสลาม

อิสลามได้ให้ความสำคัญกับเรื่องของอาหารเป็นอย่างยิ่ง โดยสามารถประมวลข้อบ่งชี้ถึงการให้ความสำคัญของอิสลามต่ออาหารได้ ดังนี้

1. อิสลามถือว่าอาหารเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์ไม่สามารถที่จะมีชีวิตอยู่อย่างปกติได้หากปราศจากอาหาร อาหารจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์ศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญกับอาหารในฐานะที่อาหารเป็นสื่อ สาเหตุของ

²⁸ ฮะดีษระดับเศาะฮีฮ์ (al-'Hakim, 2002 : 1353)

การเจริญเติบโตการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสิ่งอื่นๆ เพราะอิสลามถือว่าอาหารและเครื่องดื่มเป็นสาเหตุหนึ่งของการรักษาไว้ซึ่งสองในห้าจากเป้าประสงค์ของบทบัญญัติอิสลาม หรือสิ่งที่จำเป็นในอิสลามเรียกเป็นภาษาอาหรับว่า (مقاصد الشريعة) “มะกอศิด อัชชะรีอะฮ์” หรือ (الضروريات الخمس) “อฏฏะเราะฮ์ริยาต อัลคอม” อันประกอบด้วย

หนึ่ง รักษาชีวิต โดยการไม่ละเมิดไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ ที่ทำให้เกิดการเสียชีวิต รวมถึงการบริโภคหรือดองอาหารเครื่องดื่มที่นำไปสู่การเจ็บตาย อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 195 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ

الْمُحْسِنِينَ﴾ (البقرة : 195)

ความว่า “และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของอัลลอฮ์และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงชอบผู้กระทำดีทั้งหลาย”

สอง รักษาสมอง สติปัญญา โดยอิสลามห้ามการบริโภคหรือกระทำการใดๆ ที่ทำให้สติปัญญาได้รับความกระทบกระเทือนด้านลบหรือเสียสติ เช่น การดื่มสุรา ยาเสพติด สิ่งให้โทษทั้งหลาย เป็นต้น ทั้งนี้ อิสลามมีหลักสำคัญของอาหารอยู่ว่า “หะลาแลฮ์ ตัยยิบัน” คืออาหารที่ถูกต้องตามบทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม ดี มีประโยชน์ สะอาด มีคุณค่าตามหลักโภชนาการ ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 168 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ

عَدُوٌّ مُّبِينٌ﴾ (البقرة : 168)

ความว่า “มนุษย์เอ๋ย! จงบริโภคสิ่งอนุมัติที่ดี ๆ จากสิ่งที่อยู่ในแผ่นดิน และจงอย่าตามบรรดาก้าวเดินของชัยฏอน แท้จริงมันคือศัตรูที่ชัดเจนของพวกเจ้า”

สาม รักษาเกียรติยศ ชื่อเสียง โดยห้ามการกระทำที่ทำให้เสื่อมเสียเกียรติของความเป็นมนุษย์ เช่น การผิดประเวณี เป็นต้น

สี่ รักษาทรัพย์สิน โดยการห้ามละเมิดทรัพย์สินไม่ว่าของตนเองหรือของผู้อื่น เช่น ห้ามฟุ่มเฟือย ขโมย ปล้นสะดม และฉ้อโกงทรัพย์สิน เป็นต้น

ห้า รักษาศาสนา โดยอิสลามไม่อนุญาตให้ตกศาสนา และส่งเสริม สิ่งกำชับให้มีการเชิญชวนไปสู่การศรัทธาและเอกภาพต่ออัลลอฮ์ ﷻ (al-Turify, 1992 : 4)

2. อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญญัติให้มนุษย์บริโภคอันหมายรวมทั้งการกินและการดื่มที่เป็นลักษณะคำสั่งตรงไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานไม่ต่ำกว่า 58 ที่ เช่น

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 88 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ (المائدة : 88)﴾

ความว่า “และพวกเจ้าจงบริโภคสิ่งอนุมัติที่ดี ๆ จากสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงให้เป็นปัจจัยชีพแก่พวกเจ้า และพึงยำเกรงอัลลอฮ์ผู้ซึ่งพวกเจ้าศรัทธาต่อพระองค์เถิด”

และพระองค์ได้ทรงบทยุติให้บริโภคที่เป็นลักษณะคำสั่งทางอ้อมในคัมภีร์อัลกุรอานอีกไม่ต่ำกว่า 99 ที่ด้วยกัน (Muhammad Fuad Abd al-Baqiy, 1996 : 43, 44, 463, 522)

3. อิสลามบทยุติให้มุสลิมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้อาหารแก่ผู้ด้อยากท่านนบี ﷺ กล่าวไว้ในชะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรี ออบูดาวูด และอัลบัยฮะกี

((أَطْعَمُوا الْجَائِعَ ، وَعَوَّدُوا الْمَرِيضَ ، وَفُكُّوا الْعَانِيَّ))

ความว่า “จงให้อาหารแก่ผู้ด้อยาก จงเยี่ยมเยียนคนป่วย และจงปลดปล่อยเชลย” (อ้างแล้วหน้า 11)

บทยุติคำสั่งให้อาหารแก่ผู้ด้อยากแสดงถึงความสำคัญของอาหารในการดำรงชีวิต การมีบทยุติให้อาหารแก่ผู้อื่นที่มีความจำเป็นนัยยะหนึ่งเข้าใจได้ว่าอาหารเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับทุกคนเพราะการบทยุติให้อาหารแก่ผู้อื่นบริโภคเพื่อขจัดความหิวกระหายหรือประทังชีวิตซึ่งอยู่นอกวิสัยตัวตนของผู้ให้ ดังนั้นการที่ผู้ให้บริโภคอาหารเพื่อขจัดความหิวหรือประทังชีวิตของตนเองก็ย่อมจำเป็นโดยเบื้องต้น

4. อิสลามมีบทยุติให้มุสลิมทุกคนจ่ายชะกาตฟิตร (จ่ายสิ่งที่เป็นอาหารหลักของท้องถิ่น) แก่ผู้ยากจนขัดสนเนื่องในโอกาสเสร็จสิ้นการถือศีลอดในเดือนรอมฎอน เพื่อขจัดปัดเป่าความจน สร้างความปิติยินดีแก่ผู้ยากจนขัดสน และเป็นการชำระบาป ความผิดพลาด บกพร่องที่เกิดขึ้นขณะถือศีลอดของผู้จ่ายชะกาตอีกทางหนึ่งด้วย มีรายงานว่าท่านนบี ได้กำหนดให้จ่ายชะกาตฟิตร ปริมาณ 1 ทะนานจากอินทผลัมหรือ ข้าวฟ่าง เหนือมุสลิม ทุกคนไม่ว่าจะเป็นทาส ไท ชาย หญิง เด็ก ผู้ใหญ่ (Mawsuaah al-'Hadith al-Sharif, 2000 : 119, 832)

การที่บทยุติอิสลามกำหนดให้มุสลิมทุกคนจ่ายชะกาตฟิตรเฉพาะที่เป็นอาหารหลักประจำถิ่นให้แก่ผู้ยากจนขัดสนเพื่อเป็นอาหารแก่พวกเขาเหล่านั้นอนุমানได้ถึงความสำคัญของอาหารในอิสลาม ในขณะที่ยังมีชะกาตอีกหลายประเภทซึ่งสามารถจ่ายชะกาตตามประเภทของสิ่งนั้นๆ ให้แก่ผู้มีสิทธิรับจากหรือทั้ง 8 จำพวกได้ อีกทั้งมีอายะฮ์อัลกุรอานและอัลชะดีษจำนวนหนึ่งระบุถึงผลบุญความประเสริฐของการบริจาคทานไม่ว่าจะเป็นอาหารหรือสิ่งอื่นโดยรวมอีกด้วย

5. อิสลามประณามผู้ที่ไม่ส่งเสริมการให้อาหารแก่คนยากจนอนาถา โดยอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในสุเราะฮ์ อัลมาอูน อายะฮ์ที่ 1 ถึง 3 ว่า

(1) ﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ﴾

ความว่า “เจ้าเห็นแล้วมิใช่หรือ ผู้ที่ปฏิเสธการตอบแทน (ในปรโลก)”

(2) ﴿فَذَلِكِ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ﴾

ความว่า “นั่นก็คือผู้ที่ขับไล่เด็กกำพร้า”

(3) ﴿وَلَا يَخْضُ عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ﴾

ความว่า “และไม่สนับสนุนในการให้อาหารแก่ผู้ขัดสน”

ผู้ไม่สนับสนุนการให้อาหารแก่ผู้ขัดสนซึ่งถูกระบุไว้ในอายะฮ์ที่ 3 ของสุเราะฮ์ อัลมาอูนเป็นบุคคลจำพวกหนึ่งที่ถูกประณาม เป็นการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของอาหารอีกทางหนึ่ง เพราะนัยยะของการประณามสิ่งใดหมายถึงความสำคัญและจำเป็นของสิ่งที่ตรงข้ามกับสิ่งนั้นคือการส่งเสริมการให้อาหารแก่ผู้ขัดสน

6. อัลลอฮ์ ﷻ กล่าวถึงความปรานี โปรดปรานสิ่งประทานของพระองค์ที่มีต่อท่าน นบิอาดัมและท่านหญิงหะวาอ์ซึ่งเป็นบิดามารดาของมวลมนุษยชาติทั้งปวงครั้งเมื่อท่านทั้งสองอยู่ในสวรรค์อันเป็นที่เริ่มต้นการใช้ชีวิตหลังจากที่พระองค์ทรงเตือนท่านทั้งสองมิให้หลงตามอภิสัสเซอตน มารร้ายที่เป็นศัตรู และคอยหลอกล่อท่านทั้งสองให้ฝ่าฝืนละเมิดบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ จนต้องออกจากสวรรค์และได้รับความยากลำบากตามมา สิ่งแรกที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวถึงความปรานี โปรดปราน สิ่งประทานของพระองค์ต่อท่านทั้งสองคือเรื่องของการกินว่าท่านทั้งสองจะไม่อดอยากในสวรรค์ พระองค์ทรงกล่าวในอายะฮ์ 117-119 สุเราะฮ์ ฏอฮา

﴿فَقُلْنَا يَا آدَمُ إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجُكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقَى﴾

(طه : 117)

ความว่า “แล้วเราได้กล่าวไว้ว่า “โออาดัมเอ๋ย ! แท้จริงนี่คือศัตรูของเจ้าและของภริยาของเจ้า ดังนั้นอย่าให้มันทำให้เจ้าทั้งสองออกจากสวนสวรรค์ แล้วเจ้าจะได้รับความลำบาก”

(118 : طه) ﴿إِنَّ لَكَ أَلًا تَجُوعُ فِيهَا وَلَا تَعْرِى﴾

ความว่า “แท้จริงในสวนสวรรค์นั้น เจ้าจะไม่หิวและจะไม่ต้องเปลือยกาย”

(119 : طه) ﴿وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَى﴾

ความว่า “และแท้จริงในสวนสวรรค์นั้น เจ้าจะไม่กระหายน้ำ และจะไม่ตากแดด”

7. อิสลามได้กำหนดให้มุสลิมเสียค่าใช้จ่าย ดูแล แก่ผู้ที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบ ไม่ว่าจะ เป็น ภรรยา บุตร บิดามารดา ญาติใกล้ชิด และผู้ที่อยู่ในการครอบครองของเขาไม่ว่าจะเป็นคน หรือสัตว์ โดยค่าใช้จ่ายที่สำคัญคืออาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ซึ่งพบว่าอัลกุรอาน อัลฮะดีษ และ ตำรากฎหมายอิสลามจะกล่าวเรื่องของการเป็นลำดับแรกในการเลี้ยงดูภรรยา (al-'Fawzan, 2002 : 2/449 ; al-Zuhailiy, 2004 : 10/7438)

8. อัลกุรอานและอัลฮะดีษได้กล่าวถึงอาหารบางชนิดไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์ไว้ในลักษณะการแสดงถึงความกรุณาปรานี ความโปรดปราน สิ่งประทาน เป็นอาหาร ยังประโยชน์แก่มนุษย์ ตัวอย่างเช่น น้ำผึ้ง อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ 68, 69 สุเราะฮ์ อันนะฮล

﴿ وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنْ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ﴾

(النحل : 68)

ความว่า “และพระเจ้าของเจ้า ทรงเฉลียวใจ แก่ผึ้งว่าจงทำรังตามภูเขาและตามต้นไม้ และตามที่พวกเขาทำรำนั่น”

﴿ ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلًا يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا شَرَابٌ مُّخْتَلِفٌ

أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴾ (النحل : 69)

ความว่า “แล้วเจ้า(ผึ้ง) จงกินจากผลไม้ทั้งหลาย แล้วจงดำเนินตามทางของพระเจ้าของเจ้า โดยสะดวกสบาย มีเครื่องดื่มที่มีสีสรรต่างๆออกมาจากท้องของมัน ในนั้นมีสิ่งบำบัดแก้ปวงมนุษย์แท้จริงในการนั้น แน่นนอนย่อมเป็นสัญญาณแก่กลุ่มชนผู้ไตร่ตรอง”

ท่านนบี ﷺ กล่าวในฮะดีษที่บันทึกโดยอัลบุคอรี

((الشِّفَاءُ فِي ثَلَاثَةٍ : شَرْبَةِ عَسَلٍ ، وَشَرْطَةِ مِحْجَمٍ ، وَكَيْبَةِ نَارٍ ، وَأَنْهَىٰ أُمَّتِي عَنِ الْكَيِّْ))

ความว่า “การบำบัดรักษาโรคมะเร็ง 3 ประการ คือการดื่มน้ำผึ้ง การกรอกเลือด การนวดด้วยไฟ และเป็นที่ต้องห้ามแก่ประชาชาติของฉันคือการจี้ด้วยเหล็กเผาไฟ” (ฮะดีษบันทึกโดย al-’ Bukhari,2002 : 5681)

อาหารทะเลเนื้อนุ่มสด อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ 14 สุเราะฮ์ อันนะฮล

﴿ وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَىٰ

الْفُلْكَ مَوَآخِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾ (النحل : 14)

ความว่า “และพระองค์คือผู้ทรงทำให้ทะเลเป็นประโยชน์ เพื่อพวกเจ้าจะได้กินเนื้อนุ่มสดจากมัน และพวกเจ้าเอาเครื่องประดับออกจากมัน สำหรับใช้ประดับประดา และเจ้าเห็นเรือแล่นฝ่าคลื่นในท้องทะเล และเพื่อพวกเจ้าจะได้แสวงหาความโปรดปรานของพระองค์ และเพื่อพวกเจ้าจะได้ขอบคุณ”

ปศุสัตว์ อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ 21 สุเราะฮ์ อัลมูมินูน

﴿ وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهَا وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ كَثِيرَةٌ وَمِنْهَا

تَأْكُلُونَ ﴾ (المؤمنون : 21)

ความว่า “และแท้จริงในเรื่องปศุสัตว์ (อูฐ วัว แพะ แกะ) นั้นเป็นบทเรียนสำหรับพวกเจ้า เราให้พวกเจ้าดื่ม สิ่งที่อยู่ในท้องของมัน (น้ำนม) และในตัวมันมีประโยชน์มากมาย สำหรับพวกเจ้าและบางชนิดพวกเจ้าก็บริโภคมัน”

พืชผัก กระเทียม แตงกวา ถั่ว หัวหอม อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ 61 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ

﴿وَإِذْ قُلْتُمْ يَا مُوسَىٰ لَنْ نَصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُنْبِتُ الْأَرْضُ مِنْ بَقْلِهَا وَقِثَّائِهَا وَفُومِهَا وَعَدَسِيهَا وَبَصَلِهَا قَالَ أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَىٰ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ اهْبِطُوا مِصْرًا فَإِنَّ لَكُمْ مِمَّا سَأَلْتُمْ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذَّلِيلَةُ وَالْمَسْكِنَةُ وَبَاءُوا بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿61﴾﴾ (البقرة : 61)

ความว่า “และจงรำลึกถึงขณะที่พวกเจ้ากล่าวว่า โอ้โมซ่า ! เราไม่สามารถจะอดทนต่ออาหารชนิดเดียว อีกต่อไปได้ ดังนั้นจงวิงวอนต่อพระเจ้าของท่านให้แก่เราเถิด พระองค์จะทรงให้ออกมาแก่เราจากสิ่งที่แผ่นดินในหิ้งอกงยขึ้น อันได้แก่พืชผัก แตงกวา กระเทียม ถั่ว และหัวหอม มูซา ได้กล่าวว่าพวกท่านจะขอเปลี่ยนเอาสิ่งที่มีมันเร็วกว่าด้วยสิ่งที่มีมันดีกว่ากระนั้นหรือ? พวกท่านจงลงไปอยู่ในเมืองเถิด แล้วสิ่งที่พวกท่านขอก็จะเป็นของพวกท่าน และความอับยศ และความขัดสนก็ถูกกระหน่ำลงบนพวกเขา และพวกเขาได้นำเอาความกริ้วโกรธจากอัลลอฮฺกลับไป นั่นก็เพราะว่าพวกเขาเคยปฏิเสธสัญญาณต่างๆ ของอัลลอฮฺ และยังฆ่าบรรดานบี โดยปราศจากความเป็นธรรม นั่นก็เนื่องจากความตื้อตันของพวกเขา และพวกเขาจึงได้กลายเป็นผู้ละเมิดขอบเขต”

9. อิสลามมีกฎหมายนิติศาสตร์หรือกฎหมายอิสลามที่ตั้งอยู่เป็นพื้นฐานของการแสวงหาคุณประโยชน์และขจัดปัดเป่าบรรเทาโทษ ซึ่งมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับอาหารเป็นส่วนสำคัญอยู่ด้วย เช่น กฎอัญญาหารอรุชกาล (อันตราย ภัยพิบัติต้องถูกขจัด) (الضرر يزال) และลาฏอรอระเวลาฎิรอร (ไม่ทำร้ายตนเองและไม่ทำร้ายผู้อื่น) (لا ضرر ولا ضرار) ตามข้อกำหนดบทบัญญัติอิสลามเมื่อแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่เชื่อถือได้สั่งให้คนไข้บริโภคหรือละทิ้งอาหารชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นการเฉพาะโดยที่ไม่มีวิธีการรักษาอื่นนอกจากวิธีการดังกล่าวคนไข้ก็จำเป็นต้องปฏิบัติตามคำสั่งแพทย์ อาศัยตามความของกฎหมายนิติศาสตร์อิสลามที่ว่า : อันตรายภัยพิบัติต้องถูกขจัด มิเช่นนั้นแล้วจะเข้าข่ายทำร้ายตนเองซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลาม

10. มีข้อกำหนดบทบัญญัติอิสลามให้บริโภคอาหารก่อนการละหมาดเมื่อท้องหิวหรืออาหารถูกจัดวางไว้เรียบร้อยแล้ว เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกถึงความสำคัญของอาหาร ซึ่งมีผลต่อสมาธิของผู้ละหมาด เนื่องจากผู้ที่ละหมาดในสภาพที่เขี้ยวกระหายหรืออาหารถูกจัดวางไว้เรียบร้อยแล้ว อาจจะไม่สมาธิเท่าที่ควร ท่านนบี ﷺ กล่าวไว้ในฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรียะฮ์และมุสลิมและอัคริมียะฮ์

((إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَحَضَرَ الْعَشَاءُ، فَأَبْدَأُوا بِالْعَشَاءِ))

ความว่า “เมื่อถูกประกาศให้ละหมาดขณะที่อาหารค่ำพร้อมแล้วจึงเริ่มด้วยอาหารค่ำก่อน” (อ้างแล้วหน้า 12)

11. อาหารบางชนิดเป็นที่ต้องห้ามแก่มุสลิมยามปกติ เช่น สุกร ชากสัตว์ตายเอง เลือด เหล้า ฯลฯ แต่เมื่อยามคับขันขั้นอุกฤษฏ์ ก็เป็นที่อนุญาตให้บริโภคได้ ตามข้อกำหนดบทบัญญัติอิสลามอนุญาตให้บริโภคอาหารของผู้อื่นได้ยามคับขันขั้นอุกฤษฏ์ เพื่อเป็นการประทังชีวิตตนเองโดยมีเงื่อนไขว่าต้องไม่เป็นการก่อโทษให้เจ้าของอาหารเท่าหรือหนักกว่าความจำเป็นของผู้ที่กินอาหารดังกล่าว

อาหารจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์จนต้องอนุญาตให้บริโภคอาหารของผู้อื่นก่อนได้ในยามคับขันขั้นอุกฤษฏ์ อนึ่งการปล่อยให้ตนเองอดตายเป็นสิ่งต้องห้ามเป็นอย่างยิ่งในอิสลาม

12. นักวิชาการกฎหมายอิสลามทุกยุคทุกสมัยก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของอาหารเป็นอย่างมาก จนกระทั่งทุกมัซฮับ ได้มีการกำหนดเป็นบทเฉพาะโดยตรงเกี่ยวกับอาหารไว้ในกฎหมายอิสลามไว้บทหนึ่งว่า كتاب الأَطْعِمَة กิตาบอัลอัฏอิมะฮฺ (บทว่าด้วยอาหาร) كتاب الأَشْرَبِيَةِ กิตาบอัลอัชรบะฮฺ (บทว่าด้วยเครื่องดื่ม) เช่น ในหนังสือ “บะดาอิลศ็อนาอีย” (بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع) ของมัซฮับสะนะฟี มีบทชื่อว่ากิตาบอัลอัชรบะฮฺ หนังสือ “อัลฆิระ” (الذخيرة) ของมัซฮับมาลิกีย มีบทชื่อว่า กิตาบอัลอัฏอิมะฮฺ หนังสือ “อัลอุม” (الأم) ของมัซฮับชาฟีอียมีบทชื่อว่ากิตาบอัลอัฏอิมะฮฺ และหนังสือ “กัซซาฟุลกินะฮฺ” (كشاف القناع) ของมัซฮับฮัมบะลีมีบทที่ชื่อว่ากิตาบอัลอัฏอิมะฮฺ เช่นกัน

นักวิชาการสายฮะดีษ ก็มีกำหนดบทว่าด้วยอาหารเป็นการเฉพาะเหมือนอย่างนักวิชาการกฎหมายอิสลามเช่นกันดังเห็นได้จากหนังสือ “เศาะฮิฮอัลบุคอรี” (صحيح البخاري) มีบทที่ชื่อว่า กิตาบอัลอัฏอิมะฮฺ หนังสือ “เศาะฮิฮมุสลิม” (صحيح مسلم) มีบทที่ชื่อว่า กิตาบอัลอัชรบะฮฺ หนังสือ “สุนันอบิดาวูด” (سنن أبي داود) ก็มีทั้งกิตาบอัลอัฏอิมะฮฺและกิตาบอัลอัชรบะฮฺ หนังสือ “ญามิออัตติรมิซีย” (جامع الترمذي) และหนังสือ “สุนันอันนะสาอีย” (سنن النسائي) ก็มีทั้งสองบทเหมือนกับหนังสือสุนันอบิดาวูด หนังสือ “สุนันอิบนิมาญะฮฺ” (سنن ابن ماجه) มีบทที่ชื่อว่า กิตาบอัลอัชรบะฮฺ

และยังมีบทต่างๆ ที่นักกฎหมายอิสลามและนักวิชาฮะดีษได้เขียนไว้ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับอาหารโดยทางอ้อม เช่น กิตาบอัชชะบาอิลหุคศุยูด (كتاب الذبائح والصيد) (บทว่าด้วยการเชือดและการล่าสัตว์)กิตาบอัลอะฎอฮีย (كتاب الأضاحي) (บทว่าด้วยสัตว์เพื่อการพลีทาน)

บาบุลอะกีกอฮฺ (باب العقيقة) (บทว่าด้วยการทำบุญเด็กแรกเกิด) สิ่งดังกล่าวบ่งชี้ถึงความสำคัญของอาหารในทัศนะของอิสลามได้เป็นอย่างดี

2. 3 หลักสำคัญของอาหารในอิสลาม

โดยหลักการเดิมอาหารทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้มุสลิมบริโภคได้ยกเว้นอาหารบางชนิดที่อัลกุรอาน สุนนะฮ์หรือมติเอกฉันท์ของปราชญ์อิสลามที่สามารถวินิจฉัยปัญหาศาสนาได้ด้วยตนเอง ห้ามไว้ ทั้งนี้เพราะอัลลอฮฺ ﷻ ทรงสร้างสรรพสิ่งเพื่อมนุษย์พระองค์ทรงกล่าวในอายะฮ์ 29 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ)

﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مِمَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ (البقرة : 29)

ความว่า “พระองค์คือผู้ที่ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งหมดในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า ภายหลังจากได้ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้า แล้วทำให้มันสมบูรณ์ ขึ้นเป็นเจ็ดชั้นฟ้าและพระองค์ นั้นทรงรอบรู้ในสิ่งทุกอย่าง”

อัลลอฮฺ ﷻ ประทานทุกสิ่งบนโลกนี้ให้แก่บ่าวของพระองค์ พระองค์จะไม่ประทานสิ่งที่ไม่อนุมัติโดยพระองค์จะประทานเฉพาะสิ่งทีอนุมัติเท่านั้น และเป็นการประกาศแก่มนุษย์ทุกคน เพราะพระองค์เริ่มต้นประเด็นโดยกล่าวในอายะฮ์ 21 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ

﴿ ... يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ... ﴾ (البقرة : 21)

ความว่า “...โอ้บรรดามนุษย์ทั้งหลายจงเคารพภักดีต่อพระผู้อภิบาลของสุเจ้าเถิด...”

อาหารที่อนุมัติให้บริโภคในอิสลามนั้นมีหลักสำคัญอยู่ 2 หลัก คือ

2. 3. 1 ฮาลาล หมายถึงเป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ตามข้อกำหนดบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม

2. 3. 2 ฮาลาล หมายถึงดีมีประโยชน์ สะอาด ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการ รวมทั้งอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและอาหารสำหรับผู้ป่วย

อัลคอฎีบอัซซารี²⁹อธิบายคำว่า ฮาลาล ไว้ว่า : อาหารที่ดีต้องประกอบด้วยคุณลักษณะสี่ประการด้วยกันคือ :

หนึ่ง ฮาลาล

สอง สะอาด

สาม ไม่มีพิษภัย

²⁹ คือมุฮัมมัด บิน อะฮฺมัด อัลเคาะฎีบ อัซซารี (ศ. 904-ศ. 971) เป็นปราชญ์ฟิกฮ์ สังกัดมัซฮับชาฟีอีที่รับการยอมรับท่านหนึ่งเจ้าของหนังสือ “มุขนิอัลมุฮตาดญ์อิลามะฮฺริฟะฮฺอะนอัลฟาฮฺอัลมินฮัจญ์” (مغني المحتاج إلى معرفة معاني ألفاظ المنهاج) (al-ZarkAliy, 2002 : 6/222)

สี่ เป็นสิ่งพึงปรารถนา (al-Sharbiniy, 1997 : 4/398)

เนื่องจากอิสลามถือว่าการบริโภคอาหารที่ฮาลาลที่ดีมีประโยชน์ ถูกสุขลักษณะ นอกจากจะทำให้ร่างกายเจริญเติบโต แข็งแรงสมบูรณ์มีภูมิคุ้มกันโรคแล้ว ยังส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งโลกนี้และโลกหน้าอีกด้วย ดุอา (การวิงวอนขอต่ออัลลอฮ์ ﷻ) ของผู้ที่ได้มาซึ่งอาหารและการบริโภคที่ฮาลอม (ไม่อนุมนัต) อาจถูกปฏิเสธไม่ตอบรับจากอัลลอฮ์ ﷻ ดังที่มีชะดิษบันทึกโดยมุสลิมและอัตติรมิซีย

((أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : ((إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا، وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ، فَقَالَ تَعَالَى : { يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوْا مِنْ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا }، وَقَالَ تَعَالَى : { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُّوْا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ } . ثُمَّ ذَكَرَ الرَّجُلُ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ يَا رَبُّ . يَا رَبُّ، وَمَطَعْتُهُ حَرَامًا، وَمَشْرَبُهُ حَرَامًا، وَمَلْبَسُهُ حَرَامًا، وَعُدِّي بِالْحَرَامِ، فَأَنَّى يُسْتَجَابَ لَهُ؟))

ความว่า “จากท่านอบีฮุรัยเราะฮฺ ท่านกล่าวว่า : ท่านนบีกกล่าวว่า : แท้จริงอัลลอฮ์ผู้ทรงสูงส่งนั้นดี พระองค์จะรับเพียงสิ่งที่ดีเท่านั้น และแท้จริงอัลลอฮ์ทรงสั่งแก่บรรดาผู้ศรัทธาเหมือนกับที่พระองค์เคยสั่งต่อบรรดานบีโดยพระองค์กล่าวว่า : (โอ้บรรดานบีทั้งหลาย จงบริโภคจากสิ่งที่ดีๆ และจงปฏิบัติสิ่งที่ดี แท้จริงฉันรู้ถึงสิ่งที่พวกเจ้าปฏิบัติ) และพระองค์กล่าวว่า : (โอ้ บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงบริโภคสิ่งที่เราได้ให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเจ้า จากสิ่งดีๆทั้งหลาย)จากนั้นท่านนบีกก็เอ่ยถึงสภาพของชายผู้หนึ่งที่เดินทางไกล ผมเผ้ารุงรัง ฝุ่นจับ ยืนสองมือขึ้นสู່ท้องฟ้าเฝ้าขอดุอาต่ออัลลอฮ์ ขณะที่ อาหาร เครื่องดื่ม เสื้อผ้าของเขา และเขาบริโภคสิ่งฮาลอม แล้วการขอพรของเขาจะถูกตอบรับอย่างไร” (อ้างแล้วหน้า 2)

ทั้งนี้โดยหลักการเดิมอาหารและเครื่องดื่มทุกชนิดเป็นที่อนุมนัตให้บริโภคยกเว้นดังนี้

1. อาหารที่อัลกุรอานหรือชะดิษระบุว่าฮาลอม (ไม่เป็นที่อนุมนัต) เช่น สุกร ชากสัตว์ตายเอง เลือด และเหล้า เป็นต้น
2. สัตว์ที่มีบทบัญญัติให้ฆ่าทิ้ง เช่น งู แมงป่อง หนู อีกา เหยี่ยว และสัตว์ดุร้ายทุกชนิดตามทรรศนะของนักวิชาการอิสลามบางท่าน
3. สัตว์ที่ห้ามฆ่าเช่น มด ผึ้ง นกเหยี่ยวเล็ก นกหัวขวาน ตามทัศนะของนักวิชาการอิสลามบางท่าน
4. สิ่งเลว น่ารังเกียจ ร่างกายไม่ปรารถนา
5. สิ่งสกปรก เป็นพิษภัย ทำให้มีอาการมีนเมา
6. สิ่งที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น สิ่งที่ได้มาโดยมิชอบ ผิดหลักศาสนาหรือผิดกฎหมาย

2. 4 สภาพอาหารบนพื้นฐานคุณและโทษ

สภาพอาหารบนพื้นฐานของคุณและโทษสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 สภาพ คือ

2. 4. 1 อาหารที่มีแต่คุณประโยชน์ปราศจากโทษ เป็นอาหารที่อนุญาติให้บริโภคโดย
 ดุษฎี ถู้อตามหลักการเดิมที่อัลลอฮฺ ﷻ สร้างสรรพสิ่งต่างเพื่อมนุษย์ชาติพระองค์ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่
 29 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ

﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ

سَمَاوَاتٍ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ (البقرة : 29)

ความว่า “พระองค์คือผู้ที่ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า ภายหลังได้
 ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้า แล้วทำให้มันสมบูรณ์ ขึ้นเป็นเจ็ดชั้นฟ้าและพระองค์ นั้นทรงรอบรู้ในทุกอย่างทุกอย่าง”

อัลลอฮฺ ﷻ ประทานทุกสิ่งบนโลกนี้ให้แก่บ่าวของพระองค์ พระองค์จะไม่ประทานสิ่ง
 ที่ไม่อนุญาติโดยพระองค์จะประทานเฉพาะสิ่งที่ไม่อนุญาติเท่านั้น และเป็นการประกาศแก่มนุษย์ทุกคน
 เพราะพระองค์เริ่มต้นประเด็นโดยกล่าวในอายะฮ์ 21 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ

﴿ ... يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ... ﴾ (البقرة : 21)

ความว่า “... โอ้อบรมตามนุษย์ทั้งหลายจงเคารพภักดีต่อพระผู้อภิบาลของสุเจ้าเกิด...”

2. 4. 2 อาหารที่มีแต่โทษโดยไม่มีประโยชน์เลย เป็นอาหารที่ไม่อนุญาติให้บริโภค
 เพราะการบริโภคอาหารดังกล่าว ทำให้เกิดโทษต่อร่างกายเข้าข่ายทำร้ายตนเองซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามใน
 อิสลาม

อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 195 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ

﴿ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ

الْمُحْسِنِينَ ﴾ (البقرة : 195)

ความว่า “และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของอัลลอฮฺและจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่
 ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริงอัลลอฮฺนั้นทรงชอบผู้กระทำดีทั้งหลาย”

ในอายะฮ์ ที่ 29 สูเราะฮ์ อัลนิซาอ

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ

مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴾ (النساء : 29)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! จงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเจ้า ในระหว่างพวกเจ้าโดยมิ
 ชอบ นอกจากมันจะเป็นการค้าขายที่เกิดจากความพอใจในหมู่พวกเจ้า และจงอย่าฆ่าตัวของพวกเจ้า
 เอง แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ เป็นผู้ทรงเมตตาต่อพวกเจ้าเสมอ”

ท่านนบี ﷺ ได้ห้ามการทำร้ายตนเองและผู้อื่นเอาไว้ในชะดีษบันทึกโดยอิบนุมญาอฮฺ และอัลบัยฮะกีญ์และอัลอัลลอบานีย

((لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ))

ความว่า “ไม่ทำร้ายตนเองและไม่ทำร้ายผู้อื่น” (ชะดีษบันทึกโดย Ibn Majah, 1996 : 2340 ; และ al-’ Baihaqi, 2004 : 7518)

2. 4. 3 อาหารที่มีโทษโดยมีประโยชน์ปะปนเพียงเล็กน้อย เป็นอาหารที่ไม่อนุญาติให้บริโภค เนื่องจากการบริโภคอาหารดังกล่าวเข้าข่ายการทำร้ายตัวเองซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามตามความในอายะฮ์อัลกุรอานและชะดีษที่ถูกกล่าวไว้ในสภาพที่สองของอาหาร

อนึ่งการไม่อนุญาติให้บริโภคอาหารที่มีโทษโดยมีประโยชน์ปะปนอยู่เพียงเล็กน้อยสามารถอนุญาติได้กับการไม่อนุญาติให้ดื่มเหล้าและเล่นการพนันซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ บอกว่ามีประโยชน์แต่โทษของมันนั้นมากกว่าโดยพระองค์ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 219 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ

﴿ يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴾ (البقرة : 219)

ความว่า “พวกเขาจะถามเจ้าเกี่ยวกับน้ำเมา และการพนัน จงกล่าวเถิดว่า ในทั้งสองนั้นมีโทษมากและมีคุณหลายอย่างแก่มนุษย์ แต่โทษของมันทั้งสองนั้นมากกว่าคุณของมัน และพวกเขาจะถามเจ้าว่า พวกเขาจะบริจาคสิ่งใด ? จงกล่าวเถิดว่า สิ่งที่เหลือจากการใช้จ่าย ในงานองนั้นแหละ อัลลอฮ์จะทรงแจกแจงอายะฮ์ทั้งหลายแก่พวกเจ้าหวังว่าพวกเจ้าจะได้ใคร่ครวญ”

2. 4. 4 อาหารที่มีทั้งประโยชน์และโทษเท่าเทียมกัน เป็นอาหารที่ไม่อนุญาติให้บริโภคเช่นกัน เนื่องจากการบริโภคอาหารดังกล่าวเข้าข่ายการทำร้ายตัวเองซึ่งเป็นสิ่งต้องห้าม

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 195 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ

﴿ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ

الْمُحْسِنِينَ ﴾ (البقرة : 195)

ความว่า “และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของอัลลอฮ์และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงชอบผู้กระทำดีทั้งหลาย”

อายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อัลนิจาฮ

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَن تَرَاضٍ

مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴾ (النساء : 29)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! จงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเจ้า ในระหว่างพวกเจ้าโดยมิชอบ นอกจากมันจะเป็นการค้าขายที่เกิดจากความพอใจในหมู่พวกเจ้า และจงอย่าฆ่าตัวของพวกเจ้าเอง แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ เป็นผู้ทรงเมตตาต่อพวกเจ้าเสมอ”

ท่านนบี ﷺ ได้ห้ามการทำร้ายตนเองและผู้อื่นเอาไว้ในชะรีฮ์บันทึกโดยอิบนุมาญะฮฺ และอัลบัยฮะกี

((لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ))

ความว่า “ไม่ทำร้ายตนเองและไม่ทำร้ายผู้อื่น” (อ้างแล้วหน้า 58)

การไม่อนุญาติให้บริโภคอาหารดังกล่าวยังเป็นการอิงกับกฎหมายนิติศาสตร์อิสลามที่ว่า “दारอุลมะฟาสิดเอาลามินญัลบิลมะศอลิหฺ” ซึ่งหมายถึงการขจัดความเลวร้ายสำคัญกว่าการแสวงหาประโยชน์ และยังเป็นการเพื่อผิดเผื่อถูกอีกทางหนึ่งด้วย

2. 4. 5 อาหารที่มีคุณประโยชน์โดยมีโทษปะปนอยู่เพียงเล็กน้อย

นักวิชาการอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับการบริโภคอาหารที่มีคุณประโยชน์โดยมีโทษปะปนอยู่เพียงเล็กน้อย ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น สามทัศนะคือ

ทัศนะที่หนึ่ง อาหารที่มีประโยชน์โดยมีโทษปะปนอยู่เพียงเล็กน้อยเป็นที่อนุมัติให้บริโภคทัศนะนี้เป็นทัศนะของมัชฮับส่วนใหญ่ (al-Shangqitiy,1961:21)

ทัศนะที่สอง อาหารที่มีประโยชน์โดยมีโทษปะปนอยู่เพียงเล็กน้อยไม่เป็นที่อนุมัติให้บริโภคทัศนะนี้เป็นทัศนะของมัชฮับฮนะฟี (al-Shangqitiy,1961:21)

ทัศนะที่สาม ไม่ดำเนินการใดๆจนกระทั่งมีหลักฐานมาระบุทัศนะนี้เป็นทัศนะของอุละมาอ์บางส่วนจากมัชฮับซาฟีอีและฮัมบะลี (Al-Shangqitiy,1961:23)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง ที่มีความเห็นว่าอาหารที่มีประโยชน์โดยมีโทษปะปนอยู่เพียงเล็กน้อยเป็นที่อนุมัติให้บริโภค

หลักฐานจากอัลกุรอานที่หนึ่ง ในอายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ

سَمَاوَاتٍ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿﴾ (البقرة : 29)

ความว่า “พระองค์คือผู้ที่ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า ภายหลังได้ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้า แล้วทำให้มันสมบูรณ์ ขึ้นเป็นเจ็ดชั้นฟ้าและพระองค์ นั้นทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง”

อัลลอฮ์ ﷻ ประทานทุกสิ่งบนโลกนี้ให้แก่บ่าวของพระองค์ พระองค์จะไม่ประทานสิ่งที่ไม่อนุมัติโดยพระองค์จะประทานเฉพาะสิ่งที่อนุมัติเท่านั้น และเป็นการประกาศแก่มนุษย์ทุกคน เพราะพระองค์เริ่มต้นประเด็นโดยกล่าวในตอนต้นของอายะฮ์ที่ 21 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ

﴿... يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ...﴾ (البقرة : 21)

ความว่า “... โอบรรตามนุษย์ทั้งหลายจงเคารพภักดีต่อพระผู้อภิบาลของสุเจ้าเกิด...”

หลักฐานจากอัลกุรอานที่สอง ในอายะฮ์ที่ 119 สูเราะฮ์ อัลอันอาม

﴿وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا دُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا

اضْطُرُّنَا إِلَيْهِ ۗ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ ۗ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ﴾ (الأنعام : 119)

ความว่า “ และมีอะไรเกิดขึ้นแก่พวกเจ้าที่พวกเจ้าไม่บริโภครากจากสิ่งที่พระนามของอัลลอฮ์ถูกกล่าวบนมัน ทั้งๆที่พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งสิ่งที่พระองค์ได้ทรงห้ามแก่พวกเจ้า นอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการมันเท่านั้น”

อัลลอฮ์ ﷻ ตำหนิผู้ที่ไม่บริโภครากที่พระนามของพระองค์ถูกกล่าวบนมัน ถ้าสิ่งเหล่านั้นไม่เป็นที่อนุมัติพระองค์จะไม่ตำหนิผู้ที่งดบริโภครากที่พระนามของพระองค์ถูกกล่าวบนมัน ซึ่งเป็นการชี้ว่าเดิมทีสิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ถูกอนุมัติ และการที่อัลลอฮ์ ﷻ กล่าวว่า (พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งสิ่งที่พระองค์ได้ทรงห้ามแก่พวกเจ้า) มีนัยยะว่าสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ไม่ได้บอกว่าเป็นสิ่งต้องห้าม สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่อนุมัติ

หลักฐานจากฮะดีษ

ท่านนบี ﷺ กล่าวว่าในฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรียะและมุสลิม

((إِنَّ أَعْظَمَ الْمُسْلِمِينَ فِي الْمُسْلِمِينَ حُرْمًا، مَنْ سَأَلَ عَنْ شَيْءٍ لَمْ يُحَرِّمْ عَلَيْهِ))

(المُسْلِمِينَ، فَحَرِّمْ عَلَيْهِمْ مِنْ أَجْلِ مَسْأَلَتِهِ))

ความว่า “มุสลิมที่มีความผิดร้ายแรงที่สุดคือผู้ที่ถามหาสิ่งที่ยังไม่ถูกต้องห้าม และถูกต้องห้ามเพราะการถามหาของเขา” (ฮะดีษบันทึกโดย al-’ Bukhari, 2002 : 7289 ; Muslim, 1995 : 6116)

ฮะดีษดังกล่าวบ่งชี้ว่าทุกสิ่งที่ยังไม่ถูกต้องห้ามยกเว้นโดยการต้องห้ามที่เฉพาะเจาะจง และบางครั้งบางสิ่งถูกต้องห้ามเพราะการถามหาของบางคน นอกจากนั้นทุกสิ่งเป็นที่อนุมัติ

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง ที่มีความเห็นว่าอาหารที่มีประโยชน์โดยมีโทษปะปนอยู่เพียงเล็กน้อยเป็นที่ฮาลาลให้บริโภค

หลักฐานเชิงวิญญัย

อาหารที่มีประโยชน์โดยมีโทษปะปนอยู่เพียงเล็กน้อยมิใช่เป็นอาหารของมนุษย์ โดยหลักการเดิมไม่อนุญาตให้ดำเนินการใดๆในกรรมสิทธิ์ของผู้อื่นจนกว่าจะได้รับอนุญาตจากเจ้าของและทุกสิ่งเป็นของอัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้นอาหารที่มีประโยชน์โดยมีโทษปะปนอยู่เพียงเล็กน้อยจึงไม่อนุมัติให้บริโภคเพราะอัลลอฮ์ ﷻ ยังไม่อนุญาต

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

อาหารดังกล่าวเป็นของมนุษย์ เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างทุกสิ่งทุกสรรพสิ่งสำหรับมนุษย์ โดยพระองค์ทรงกล่าวในอายะฮ์ 29 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ

سَمَاوَاتٍ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ (البقرة : 29)

ความว่า “พระองค์คือผู้ที่ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า ภายหลังจากได้ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้า แล้วทำให้มันสมบูรณ์ ขึ้นเป็นเจ็ดชั้นฟ้าและพระองค์ นั้นทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง”

อัลลอฮ์ ﷻ ประทานทุกสิ่งบนโลกนี้ให้แก่บ่าวของพระองค์ พระองค์จะไม่ประทานสิ่งที่ไม่อนุญาติโดยพระองค์จะประทานเฉพาะสิ่งที่อนุญาติเท่านั้น และเป็นการประกาศแก่มนุษย์ทุกคน เพราะพระองค์เริ่มต้นประเด็นในตอนต้นของอายะฮ์ที่ 21 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿... يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ... ﴾ (البقرة : 21)

ความว่า “...โอ้บรรดามนุษย์ทั้งหลายจงเคารพภักดีต่อพระผู้อภิบาลของสุเจ้าเกิด...”

ข้อโต้แย้งที่สอง

การดำเนินการในกรรมสิทธิ์ของผู้อื่นเป็นที่ต้องห้ามกรณีที่มีการดำเนินการนั้นมิได้รับอนุญาตจากเจ้าของสิทธิ์ แล้วทำให้เจ้าของสิทธิ์ดังกล่าวได้รับความเดือดร้อน ส่วนการดำเนินการที่ไม่กระทบประการใดกับเจ้าของสิทธิ์ เช่น การหลบร่มได้ขายค่านบ้านผู้อื่น เป็นที่อนุญาตให้กระทำได้ ดังนั้นการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์โดยมิโทษปะปนอยู่เพียงเล็กน้อยไม่เกิดผลกระทบใดๆ ต่อพระองค์เลย ขณะที่อาหารที่มีประโยชน์โดยมิโทษปะปนอยู่เพียงเล็กน้อยอัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุญาตให้บริโภคโดยหลักการเดิมและตามนัยยะของอายะฮ์ที่ 29 ของสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ตามหลักฐานของทัศนะที่หนึ่ง (al-'Fawzan, 1988 : 17)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สาม

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

เนื่องจากหลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่อนุญาตบริโภคและทัศนะที่ไม่อนุญาตบริโภคมีความกำกวมจนไม่สามารถให้น้ำหนักแก่ทัศนะใดได้จึงหยุดโดยไม่ดำเนินการใดๆ จนมีหลักฐานมาระบุเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดโดยชัดเจน

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

หลักฐานของทัศนะที่หนึ่งและทัศนะที่สองไม่มีความกำกวมกันแต่ประการใด เพราะหลักฐานของทัศนะที่หนึ่งเป็นหลักฐานจากอัลกุรอานและฮะดีษซึ่งเป็นหลักฐานสูงสุดและสำคัญที่สุดของข้อกำหนดบทบัญญัติอิสลามและเป็นหลักฐานที่ถูกต้องตรงประเด็นไม่สามารถโต้แย้งได้ ในขณะที่หลักฐานของทัศนะที่สองเป็นเพียงหลักฐานเชิงวินิจฉัยมีข้อโต้แย้งที่ไม่สามารถหักล้างได้

ข้อโต้แย้งที่สอง

อาหารเป็นสิ่งสรรสร้างของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ทรงประทานให้แก่บ่าวของพระองค์การไม่ดำเนินการใดๆ ในอาหารดังกล่าวถือเป็นการไม่รู้คุณค่า ไม่ให้เกิดเกียรติแก่สิ่งประทานของอัลลอฮ์ ﷻ และเป็นการละเลยฟุ่มเฟือยโดยฟุตุนัย เนื่องจากไม่ใช่ประโยชน์จากสิ่งที่ถูกสร้างมาเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติ (al-'Fawzan, 1988 : 19)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทัศนะทั้งสามผู้วิจัยเห็นว่าทัศนะที่หนึ่งมีน้ำหนักมากที่สุดเนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้

1. หลักฐานของทัศนะที่สองและสามมีข้อโต้แย้งที่ไม่สามารถหักล้างได้
2. หลักฐานของทัศนะที่หนึ่งถูกต้อง ตรงประเด็นและไม่มีข้อโต้แย้งที่พิจารณาได้
3. ทัศนะที่หนึ่งอิงกับหลักการเดิมคือโดยฐานเดิมทุกสรรพสิ่งเป็นที่อนุมัติ ตราบใดที่ยังไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลผันเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น

2. 5 ประเภทบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหาร

บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยวัตถุติดั้งเดิมของอาหารสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ

2. 5. 1 บทบัญญัติที่ระบุว่าฮาลาล เช่น ปศุสัตว์ เป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวว่า

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 5 สุเราะฮ์ อันนะฮล

﴿وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا ۗ لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ وَمَنَافِعُ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ﴾ (النحل : 5)

ความว่า “และปศุสัตว์ พระองค์ทรงสร้างมันในตัวมันมีความอบอุ่นสำหรับพวกเจ้า และประโยชน์มากมาย และในส่วนหนึ่งจากมันนั้นพวกเจ้าเอามาบริโภคได้ ”

อายะฮ์ที่ 1 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ ۖ أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُنْتَلَىٰ عَلَيْكُمْ

غَيْرِ مُجَلِّي الصَّيِّدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ ۗ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ﴾ (المائدة : 1)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย! จงรักษาบรรดาสัญญา ให้ครบถ้วนเถิด สัตว์ประเภทปศุสัตว์ นั้นได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้าแล้ว นอกจากที่จะถูกอ่านให้พวกเจ้าฟัง โดยที่พวกเจ้ามิใช่

ผู้ที่ให้สัตว์ที่จะถูกล่า นั้น เป็นที่อนุมัติขณะที่พวกเจ้าอยู่ในอิหฺรอหม แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงชี้ขาดตามที่พระองค์ทรงประสงค์”

สัตว์ทะเลและอาหารทะเลเป็นที่อนุมัติ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 96 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ اٰحِلٌّ لَّكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ ۗ وَحُرْمٌ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرْمًا ۗ وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِي اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴾ (المائدة : 96)

ความว่า “ได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าในทะเล และอาหารจากทะเล ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้า และแก่บรรดาผู้เดินทาง และได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าบนบกที่พวกเจ้าครองอิหฺรอหมอยู่และจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิดผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวมนำไปสู่พระองค์”

ท่านนบี ﷺ ตอบข้อซักถามของสาวกเกี่ยวกับการใช้น้ำทะเลทำน้ำละหมาดในทะเลที่ขบถโดยอบูดาวูด อัลดิมิซีย อันนะสาอีย อิบน์มาญะฮ์ มาลิก อะฮ์มัด อัลดารากุญนี อัลดาริมีย และปราชญ์อะดิษท่านอื่นว่า

((هُوَ الطَّهُورُ مَاؤُهُ ، الْحِلُّ مَيْتَتُهُ))

ความว่า : “น้ำทะเลนั้นสะอาดสัตว์ทะเลที่ตายเองสามารถบริโภคได้” (อ้างแล้วหน้า 26)

2. 5. 2 บทบัญญัติที่ระบุว่าฮารอมบริโภค เช่น อาหารสิบชนิด คือสัตว์ที่ตายเอง เลือด สุก ร สัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่มันขณะเชือด สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีตาย สัตว์ที่ตกมาตาย สัตว์ที่ถูกขวิดตาย สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดจนตาย สัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 3 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنزِيرِ وَمَا أُهْلِيَ لِعَیْرِ اللّٰهِ بِهِ وَالمُنْحَنِفَةُ وَالمَوْقُوْدَةُ وَالمُتَرَدِّیَةُ وَالنَّطِیْحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ اِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلٰی النُّصُبِ ۗ وَاَنْ تَسْتَقْسِمُوْا بِالْاَزْلَامِ ۗ ذٰلِكُمْ فِسْقٌ ۗ الْیَوْمَ یَبْسُ الَّذِیْنَ كَفَرُوْا مِنْ دِیْنِكُمْ ۗ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاَحْشَوْنِ ۗ الْیَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ دِیْنَكُمْ وَاَنْتُمْ عَلَیْكُمْ نِعْمَتِیْ وَرَضِیْتُ لَكُمْ الْاِسْلَامَ دِیْنًا ۗ فَمَنْ اضْطُرَّ فِیْ مَحْمَصَةٍ غَیْرِ مُتَجَانِفٍ لِاٰثِمٍ ۗ فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ ﴾ (المائدة : 3)

ความว่า “ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา และการที่พวกเจ้าเสี่ยงทายด้วยไม้ตีหัว เหล่านั้นเป็นการละเมิด วันนี้

บรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธา หมดหวังในศาสนาของพวกเขาแล้ว ดังนั้นพวกเขาจึงอยากลัวพวกเขา และจงกลัวข้าเถิด วันนี้ข้าได้ให้สมบรูณ์แก่พวกเขาแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเขาและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเขาแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเขาแล้ว ผู้ใดได้รับความคับขันในความหิวโหย โดยมีข้าเป็นผู้จงใจกระทำบาปแล้วไซ้ แนนอนอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

ฮารอมบริโภคสัตว์ร้ายมีเขี้ยวและนกที่มีกรงเล็บแหลมคม โดยหลักฐานฮะดีษบันทึกโดยมุสลิมอบูดาวูดและอันนะสาอีย

((عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَنْ كُلِّ ذِي نَابٍ

مِنَ السَّبَاعِ وَكُلِّ ذِي مَخْلَبٍ مِنَ الطَّيْرِ))

ความว่า “จากอิบนุอับบาส³⁰ กล่าวว่า : ท่านนบีห้ามบริโภคสัตว์ร้ายที่มีเขี้ยวและนกที่มีกรงเล็บทุกชนิด” (ฮะดีษบันทึกโดย Muslim,1995 : 4994 ; Abu Dawud,1991 : 3805 และ al-Nasa’iy ,1994 : 4340)

ฮารอมบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลัก โดยมีหลักฐานฮะดีษบันทึกโดยอบูดาวูด อัตติรมิซีย และอิบนุมาญะฮ

((عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَكْلِ الْجَلَالَةِ ،

وَأَلْبَانِهَا))

ความว่า “จากอิบนุอุมร์³¹ กล่าวว่า “ท่านนบีห้ามบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกและห้ามดื่มนมมัน” (ฮะดีษบันทึกโดย Abu Dawud,1991 : 3788 ; al-Tirmidhiy,1991 : 1824 ; และ Ibn Majah,1996 : 3189)³²

ฮารอมบริโภคเนื้อลาบ้านโดยมีหลักฐานฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีฮ มุสลิม

((قال أبو ثعلبة : حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لُحُومَ الْحُمْرِ الْأَهْلِيَّةِ))

ความว่า “อูษะละละบะฮ³³กล่าวว่า : ท่านนบีไม่อนุญาตให้บริโภคเนื้อลาบ้าน” (ฮะดีษบันทึกโดย al-’ Bukhariy,2002 : 5527 ; และMuslim,1995 : 5007)

³⁰ คืออับดุลลอฮ์บุตรของอับบาสบุตรของอับดุลมุฏฏอฮ์บุตรของฮาซิม เป็นลูกพี่ลูกน้องกับท่านนบี เป็นผู้ทรงความรู้ในหมู่สาวกจนได้ชื่อว่ามหาสมุทรของประชาชาติ เสียชีวิตปี ฮ. ศ. 68 ที่เมืองอัญญอบ (al-Dhahabi, 1994 : 4/95)

³¹ คืออับดุลลอฮ์บุตรของอุมร์บุตรของอัลกอฏฏอบ อัลกูรอซีย์อัลอะดะเวียเป็นหนึ่งในบรรดาสาวกท่านนบีที่รายงานฮะดีษจำนวนมาก และเป็นผู้ทรงความรู้หนึ่งในบรรดาสาวกของท่านนบีเสียชีวิต ปีฮ. ศ. 73 ณ. เมืองมักกะฮ (Ibn Abdilbdr, n. d. : 3/950)

³² ฮะดีษระดับเศาะฮี้ฮ (al-’Albaniy, 1985 : 8/149)

³³ คืออูษะละละบะฮอัลคุซานีย เป็นสาวกของท่านนบีท่านหนึ่ง รายงานฮะดีษจากท่านนบีจำนวนหนึ่งตาดิอียี่จำนวนหนึ่งรายงานฮะดีษจากท่านเช่น สะอิด บิน อัลมุสัยยิบ และมักหูน เป็นผู้ที่เคยครั้งครัดในการทำอิบาดะฮจนกระทั่งท่านเสียชีวิตขณะอายุต่ออัลลอฮ์ เสียชีวิตปี ฮ. ศ. 75 (al-’Asqalaniy, 1999 : 553)

2. 5. 3 ไม่มีบทบัญญัติระบุว่าฮาลาลหรือฮารอม อาหารที่ไม่มีตัวบทรบว่าฮาลาลหรือฮารอมให้ถือว่าเป็นสิ่งฮาลาลเพราะโดยหลักการเดิมอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างสรรพสิ่งเพื่อมนุษย์โดยพระองค์ทรงกล่าวในสัวนหนึ่งของอายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا... ﴾ (البقرة : 29)

ความว่า “พระองค์คือผู้ที่ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า...”

อัลลอฮ์ ﷻ ประทานทุกสิ่งบนโลกนี้ให้แก่บ่าวของพระองค์ พระองค์จะไม่ประทานสิ่งที่ไม่อนุมัติโดยพระองค์จะประทานเฉพาะสิ่งที่อนุมัติเท่านั้น และเป็นการประกาศแก่มนุษย์ทุกคนเพราะพระองค์เริ่มต้นประเด็นโดยกล่าวในตอนต้นของอายะฮ์ที่ 21 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ ... يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ... ﴾ (البقرة : 21)

ความว่า “...โอ้บรรดามนุษย์ทั้งหลายจงเคารพภักดีต่อพระผู้อภิบาลของสุเจ้าเกิด...”

ท่านนบี ﷺ กล่าวในอะดิษบันทีกโดยอัลบะกุรียะฮ์และมุสลิม

((إِنَّ أَعْظَمَ الْمُسْلِمِينَ فِي الْمُسْلِمِينَ جُرْمًا، مَنْ سَأَلَ عَنْ شَيْءٍ لَمْ يُحَرِّمْ عَلَى

الْمُسْلِمِينَ، فَحَرَّمَ عَلَيْهِمْ مِنْ أَجْلِ مَسْأَلَتِهِ))

ความว่า “มุสลิมที่มีความผิดร้ายแรงที่สุดคือผู้ที่ถามหาสิ่งที่ยังไม่ถูกต้องห้าม และถูกต้องห้ามเพราะการถามหาของเขา”(อ้างแล้วหน้า 60)

2. 6 บทบาทของอาหารฮาลาลในมิติต่างๆ

อาหารฮาลาลมีบทบาทอิทธิพลและส่งผลต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องขนานาประการโดยสรุปได้ดังนี้

2. 6. 1 อาหารฮาลาลในมิติทางจิตวิญญาณ

การบริโภคอาหารฮาลาลเป็นสิ่งที่ทำให้จิตใจมนุษย์มีความยำเกรงเพิ่มความศรัทธาอันเป็นยอดของความดีงามอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ 88 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا ۗ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴾ (المائدة : 88)

ความว่า “และพวกเจ้าจงบริโภคสิ่งอนุมัติที่ดีๆจากสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเจ้า และพึงยำเกรงอัลลอฮ์ผู้ซึ่งพวกเจ้าศรัทธาต่อพระองค์เกิด”

และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ 197 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ الْحَيُّ أَشْهَرُ مَعْلُومَاتٍ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَيَّ فَلَا رَفْثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَيِّ

وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ ﴾ (البقرة : 197)

ความว่า “(เวลา) การทำฮัจญ์นั้นมีหลายเดือนอันเป็นที่ทราบกันอยู่แล้ว ดังนั้นผู้ใดที่ได้ให้การทำฮัจญ์จำเป็นแก่เขาในเดือนเหล่านั้น แล้ว ก็ต้องไม่มีการสมสู่ และไม่มีการละเมิด และไม่มีการวิวาทใดๆ ใน (เวลา) การทำฮัจญ์ และความดีใดๆ ที่พวกเจ้ากระทำนั้น อัลลอฮฺทรงรู้ดี และพวกเจ้าจงเตรียมเสปียงเถิด แท้จริงเสปียงที่ดีที่สุดนั้นคือความยำเกรง และพวกเจ้าจงยำเกรงข้าเถิด โอ้ ผู้มีปัญญาทั้งหลาย”

ในขณะที่การบริโภคสิ่งต้องห้ามเป็นสาเหตุหนึ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ จะไม่ประสงค์ชำระหัวใจของผู้บริโภคนั้นพระองค์ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 41-42 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِن قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِينَ لَمْ يَأْتُواكَ يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّر قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾
(المائدة : 41)

ความว่า “เราะฮ์สุลเอ๋ย ! จงอย่าให้เป็นที่เสียใจแก่เจ้าซึ่งบรรดาผู้ที่รีบเร่งกันในการปฏิเสธศรัทธาจากหมู่ผู้ที่กล่าวด้วยปากของพวกเขาว่า พวกเราศรัทธาแล้วโดยที่หัวใจของพวกเขาไม่ได้ศรัทธา และจากหมู่ผู้ที่เป็นยิวด้วย โดยที่พวกเขาชอบฟังคำมุสา พวกเขาชอบฟังเพื่อพวกอื่นที่มีได้มุ่งหาเจ้า พวกเขาบิดเบือนบรรดาถ้อยคำหลังจาก (ที่มันถูกวางใน) ที่ของมัน พวกเขา กล่าวว่า หากพวกท่านได้รับสิ่งนี้ก็จงเอามันไว้ และถ้าหากพวกท่านมิได้รับมันก็จงระวัง และผู้ใดที่อัลลอฮฺทรงประสงค์ซึ่งการทดสอบเขาแล้ว เจ้าก็ไม่มีสิทธิแต่อย่างใดจากอัลลอฮฺที่จะช่วยเหลือเขาได้ คนเหล่านี้แหละคือผู้ที่อัลลอฮฺมิทรงประสงค์จะให้หัวใจของพวกเขาสะอาด โดยที่พวกเขาจะได้รับความปลอดภัยในโลกนี้ และจะได้รับการลงโทษอันมหันต์ในปรโลก”

﴿سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّالُونَ لِلسُّخْتِ فَإِنْ جَاءُوكَ فَآخُكُمْ بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِنْ حَكَمْتَ فَآخُكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ (المائدة : 42)

ความว่า “พวกเขาชอบฟังคำมุสา ชอบกินสิ่งต้องห้าม ถ้าหากพวกเขามาหาเจ้า ก็จงตัดสินระหว่างพวกเขา หรือไม่ก็หลีกเลี่ยงพวกเขาเสีย และถ้าหากเจ้าหลีกเลี่ยงพวกเขา พวกเขาก็จะไม่ให้โทษแก่เจ้าได้แต่อย่างใดเลย และหากเจ้าตัดสินใจ ก็จงตัดสินใจระหว่างพวกเขา ด้วยความยุติธรรม แท้จริงอัลลอฮฺนั้นทรงรักบรรดาผู้ที่ยุติธรรม”

2. 6. 2 อาหารฮาลาลในมิติทางสรีระร่างกาย

เนื่องจากการบริโภคอาหารฮาลาลดีมีประโยชน์ถูกต้องตามหลักโภชนาการทำให้ร่างกายมีการเจริญเติบโตอย่างเหมาะสม การบริโภคสิ่งฮาลาลเป็นเหตุให้จิตใจไม่ได้รับการชำระให้สะอาดอาจจะเสื่อมเสียส่งผลต่อสรีระร่างกายได้ ท่านนบี ﷺ กล่าวในชะดีษบันทึกโดย อัลบุคอรีและมุสลิม

((أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ

كُلُّهُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ))

ความว่า “พึงสังวรเถิดว่า แท้จริงในร่างกายนั้นมีก้อนเนื้อก้อนหนึ่ง หากก้อนเนื้อก้อนนั้นดีทุกส่วนของร่างกายจะดีไปด้วย หากก้อนเนื้อก้อนนั้นเสียทุกส่วนของร่างกายก็จะเสียไปด้วย พึงสังวรเถิดว่ามันคือหัวใจ” (ชะดีษบันทึกโดย al-’ Bukhariy,2002 : 52 ; และ Muslim,1995 : 4094)

2. 6. 3 อาหารฮาลาลในมิติทางการดำเนินชีวิต

การบริโภคอาหารฮาลาลเป็นการปลดปล่อยพันธนาการตัวเองจากการก้าวเดินของมารร้ายอย่างหนึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 168 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ إِنَّهُ

لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿ (البقرة : 168)

ความว่า “มนุษย์เอ๋ย!จงบริโภคสิ่งอนุมัติที่ดีๆจากสิ่งที่อยู่ในแผ่นดิน และจงอย่าตามบรรดาก้าวเดินของชัยฏอน (มารร้าย) แท้จริงมันคือศัตรูที่ชัดเจนของพวกเขาเจ้า”

และหมายรวมถึงการหลีกเลี่ยงจากสิ่งชั่วร้ายที่มารร้ายชวนชววยอยู่ เช่น การครอบงำให้ลืมนการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ การล่อลวงให้หลงทาง กีดกันเพื่อให้ออกจากแนวทางที่ถูกต้อง หันเหออกจากแนวทางที่เที่ยงตรง การใช้ให้ทำลามกและความชั่ว โดยอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 19 สูเราะฮ์ อัลมุนาอะละฮ์

﴿ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ ۗ أُولَٰئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ ۗ أَلَا إِنَّ حِزْبَ

الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿ (المجادلة : 19)

ความว่า “ชัยฏอนมารร้ายได้เข้าไปครอบงำพวกเขาเสียแล้ว มันจึงทำให้พวกเขาลืมนการรำลึกถึงอัลลอฮ์ ชนเหล่านั้นคือบรรดาพรรคพวกของชัยฏอน พึงทราบเถิดว่า แท้จริงพรรคพวกของชัยฏอนนั้น พวกเขาเป็นผู้ขาดทุน”

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 19 สูเราะฮ์ อัลฟุรกอน

﴿ لَقَدْ أَضَلَّنِي عَنِ الذِّكْرِ بَعْدَ إِذْ جَاءَنِي وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِلْإِنْسَانِ حُدُولًا ﴾

(الفرقان : 19)

ความว่า “แน่นอน เขาได้ทำให้ฉันหลงผิดจากการตักเตือน หลังจากที่มันได้มันมายังฉัน และชัยฏอนมารร้ายนั้น มันเป็นผู้เหี้ยมหยามมนุษย์เสมอ”

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 24 สุเราะฮ์ อัลนัมล

﴿ وَجَدْتُمَهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِنَ دُونِ اللَّهِ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ

عَنِ السَّبِيلِ فَهُمْ لَا يَهْتَدُونَ ﴾ (النمل : 24)

ความว่า “และฉันได้พบนางและหมู่ชนของนางสักการบูชาดวงอาทิตย์อื่นจากอัลลอฮ์ และมารชัยฏอนได้ทำให้การทำงานของพวกเขากลายเป็นของติงามแก่พวกเขา และได้กีดกันพวกเขาออกจากแนวทางที่ถูกต้อง ดังนั้นพวกเขาจึงไม่ได้อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง”

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 38 สุเราะฮ์ อัลอังกะบูต

﴿ وَعَادًا وَثَمُودَ وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَسَاكِينِهِمْ وَزَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ فَصَدَّهُمْ عَنِ

السَّبِيلِ وَكَانُوا مُسْتَبْصِرِينَ ﴾ (العنكبوت : 38)

ความว่า “และอาดและษะมูด และได้เป็นที่ประจักษ์แก่พวกเขาแล้ว จากที่พำนักของพวกเขา และมารชัยฏอนได้ทำให้การทำงานของพวกเขากลายเป็นที่เพริศแพรวแก่พวกเขา แล้วมันได้หันเหพวกเขาออกจากแนวทางโดยที่พวกเขาเป็นผู้มีสติปัญญาพิจารณา”

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ 21 สุเราะฮ์ อันนูร

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ

بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾ (النور : 21)

ความว่า “โอ้ บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย ! พวกเขาอย่าคิดตามทางเดินของชัยฏอน และผู้ใดติดตามทางเดินของชัยฏอน แท้จริงมันจะชี้ให้ทำการลามกและความชั่ว และหากมิใช่ความโปรดปรานของอัลลอฮ์แก่พวกเขา และความเมตตาของพระองค์แล้ว ก็จะไม่มีการชำระพวกเขาให้บริสุทธิ์ แต่อัลลอฮ์ทรงให้ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์บริสุทธิ์ และอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงไยยืนผู้ทรงรอบรู้”

การบริโภคอาหารฮาลาลเป็นการแสดงออกซึ่งการขอบคุณต่ออัลลอฮ์ ﷻ และพระองค์ก็จะทรงเพิ่มพูนสิ่งดีงามแก่บ่าวผู้ทรงขอบคุณอีก อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวว่

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 7 สุเราะฮ์ อิบรอฮีม

﴿ وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴾ (إبراهيم : 7)

ความว่า “และจงรำลึกขณะที่พระเจ้าของพวกเขาได้ประกาศว่า หากพวกเขาชอบคุณ ข้าก็จะเพิ่มพูนให้แก่พวกเขา และหากพวกเขาเนรคุณ แท้จริงการลงโทษของข้ามันสาหัสยิ่ง”

2. 6. 4 อาหารฮาลาลในมิติทางสังคม

การที่มนุษย์ทุกภาคส่วนของสังคม บริโภคสิ่งที่ฮาลาล สิ่งที่ดีมีประโยชน์ ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม บริโภคสิ่งที่เป็นการเสริมสร้างตนเอง ไม่บริโภคอาหารของผู้อื่น โดยการละเมิด ทำให้ร่างกายเจริญเติบโตในสภาพที่เหมาะสม มีสุขภาพจิต ความคิด พฤติกรรมที่ดีทำให้สังคมโดยรวมเป็นสิ่งที่ดีสงบสุข น่าอยู่ มีความจำเริญ เนื่องจากการบริโภคสิ่งฮาลาลและหลีกเลี่ยงสิ่งฮารอม เป็นการศรัทธาและความยำเกรงอันหนึ่ง ซึ่งความศรัทธาความยำเกรงเป็นสิ่งหนึ่งที่จะนำมาซึ่งความจำเริญอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 96 สุเราะฮ์ อัลอะอฺรอฟ

﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَكِن كَذَّبُوا

فَأَخَذْنَا هُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ (الأعراف : 96)

ความว่า “และหากว่าชาวเมืองนั้นได้ศรัทธากันและมีความยำเกรงแล้วไซ้ร้ แน่แน่นอนเราก็เปิดให้แก่พวกเขาแล้ว ซึ่งบรรดาความเพิ่มพูนจากฟากฟ้า และแผ่นดินแต่ทว่าพวกเขาปฏิเสธ ดังนั้นเราจึงได้ลงโทษพวกเขา เนื่องด้วยสิ่งที่พวกเขาชวนชวายเป็น”

2. 6. 5 อาหารฮาลาลในมิติทางการตอบรับคำขอพร

การบริโภคอาหารที่ฮาลาลเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการตอบรับดุอา การวิงวอนขอจากอัลลอฮ์ ﷻ เนื่องจากผู้ที่ได้มาซึ่งอาหารและการบริโภคที่ไม่ฮาลาล ดุอา การขอพร คำวิงวอนของเขาอาจถูกอัลลอฮ์ ﷻ ปฏิเสธได้ มีฮะดีษบันทึกโดยมุสลิมและอัตติรมิซีย์

((أبي هريرة رضي الله عنه قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : ((إِنَّ اللَّهَ تَعَالَىٰ

طَيِّبٌ لَا يَقْبَلُ إِلَّا طَيِّبًا، وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِمَا أَمَرَ بِهِ الْمُرْسَلِينَ، فَقَالَ تَعَالَىٰ : { يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوا مِنَ

الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا }، وَقَالَ تَعَالَىٰ : { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ } . ثُمَّ ذَكَرَ

الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ أَشْعَثَ أَغْبَرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ يَا رَبُّ . يَا رَبُّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ،

وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَعُدْيَتِي بِالْحَرَامِ، فَأَتَى يُسْتَجَابُ لَهُ؟))

ความว่า “จากท่านอบีฮุร็อยเราะฮ์ ท่านกล่าวว่า : ท่านนบีมูฮัมมัด : แท้จริงอัลลอฮ์ผู้ทรงสูงส่งนั้นดี พระองค์จะรับเพียงสิ่งที่ดีเท่านั้น และแท้จริงอัลลอฮ์ทรงสั่งแก่บรรดาผู้ศรัทธาเหมือนกับที่พระองค์เคยสั่งต่อบรรดานบีโดยพระองค์กล่าวว่า : (โอ้บรรดานบีทั้งหลาย จงบริโภคจากสิ่งที่ดีๆ และจงปฏิบัติสิ่งที่ดี แท้จริงฉันรู้อย่างยิ่งถึงสิ่งที่พวกเขาปฏิบัติ) และพระองค์กล่าวว่า : (โอ้ บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงบริโภคสิ่งที่เราได้ให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเขา จากสิ่งดีๆทั้งหลาย)จากนั้นท่านนบีก็อ่ยถึงสภาพของชายผู้หนึ่งที่เดินทางไกล ผมเผ้ารุงรัง ฝุ่นจับ ยืนสองมือขึ้นสู่ท้องฟ้าเฝ้าขอดุอา

ต่ออัลลอฮ์ ขณะที่ อาหาร เครื่องดื่ม เสื้อผ้าของเขา และเขาบริโภคสิ่งฮาลาล แล้วการขอพรของเขา จะถูกตอบรับอย่างไร” (อ้างแล้วหน้า 2)

2. 6. 6 อาหารฮาลาลในมิติทางวันแห่งการฟื้นคืนชีพ

การไม่บริโภคสิ่งฮาลาลเป็นการรักษาตัวเองให้รอดพ้นจากการลงโทษและไฟนรกของอัลลอฮ์ ﷻ ได้อย่างหนึ่ง ในขณะที่การชอบบริโภคสิ่งฮาลาลเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะถูกลงโทษและไฟนรกเผาไหม้ตามความที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวว่าในอายะฮ์ที่ 41-42 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِن قُلُوبُهُمْ وَمِنَ الَّذِينَ هَادُوا سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخِرِينَ لَمْ يَأْتُواكَ بِكَلِمٍ مِّنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَنْقُورُونَ إِنَّ أَوْلِيَّكُمْ هَذَا فَخُذُوهُ وَإِن لَّمْ تُؤْتُوهُ فَاحْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّر قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴾ (المائدة : 41)

ความว่า “เราะฮ์สุลเอ๋ย ! จงอย่าให้เป็นที่เสียใจแก่เจ้าซึ่งบรรดาผู้ที่รีบเร่งกันในการปฏิเสธศรัทธาจากหมู่ผู้ที่กล่าวด้วยปากของพวกเขาว่า พวกเราศรัทธาแล้วโดยที่หัวใจของพวกเขาไม่ได้ศรัทธา และจากหมู่ผู้ที่เป็นยิวด้วย โดยที่พวกเขาชอบฟังคำมุสา พวกเขาชอบฟังเพื่อพวกอื่นที่มีได้มุ่งหาเจ้า พวกเขาบิดเบือนบรรดาถ้อยคำหลังจาก (ที่มันถูกวางใน) ที่ของมัน พวกเขาบอกว่า หากพวกท่านได้รับสิ่งนี้ก็จงเอามันไว้ และถ้าหากพวกท่านมิได้รับมันก็จงระวัง และผู้ใดที่อัลลอฮ์ทรงประสงค์ซึ่งการทดสอบเขาแล้ว เจ้าก็ไม่มีสิทธิแต่อย่างใดจากอัลลอฮ์ที่จะช่วยเหลือเขาได้ คนเหล่านี้แหละคือผู้ที่อัลลอฮ์มิทรงประสงค์จะให้หัวใจของพวกเขาสะอาด โดยที่พวกเขาจะได้รับความปลอดภัยในโลกนี้ และจะได้รับการลงโทษอันมหันต์ในปรโลก”

﴿ سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّالُونَ لِلسُّخْتِ فَإِن جَاءُوكَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ أَوْ أَعْرِضْ عَنْهُمْ وَإِن تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا وَإِن حَكَمْتَ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴾ (المائدة : 42)

ความว่า “พวกเขาชอบฟังคำมุสา ชอบกินสิ่งต้องห้าม ถ้าหากพวกเขามาหาเจ้า ก็จงตัดสินระหว่างพวกเขา หรือไม่ก็หลีกเลี่ยงพวกเขาเสีย และถ้าหากเจ้าหลีกเลี่ยงพวกเขา พวกเขาก็จะไม่ให้โทษแก่เจ้าได้แต่อย่างใดเลย และหากเจ้าตัดสินใจ ก็จงตัดสินใจระหว่างพวกเขา ด้วยความยุติธรรม แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงรักบรรดาผู้ที่ยุติธรรม”

ท่านนบี ﷺ กล่าวสะดิษบันทีกโดยอัครมิษีฮ์

((يَا كَعْبُ بْنُ عُجْرَةَ إِنَّهُ لَا يَزُومُ لَحْمٍ نَبَتٍ مِنْ سُخْتٍ إِلَّا كَانَتْ النَّارُ أَوْلَى بِهِ))

ความว่า “ไอ้กะอับ บุตรของอุจฺญ์เราะฮฺเนือที่งอกจากสิ่งผิดบทยุญฺติ่นั้น เหมาะสมกับไฟนรกเป็นที่สุด” (อ้างแล้วหน้า 2)

2. 6. 7 อาหารฮาลาลในมิติทางอุตสาหกรรมการผลิต

เนื่องจากมุสลิมเป็นหนึ่งในผู้บริโภครายใหญ่ของโลก ณ ปี พ. ศ. 2553 จำนวนมุสลิมมีไม่ต่ำกว่า 1, 600 ล้านคนและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยงานวิจัยนิวยอร์กเปิดเผยรายงานการคาดการณ์ว่าพลเมืองมุสลิมทั่วโลกอีก 20ปีข้างหน้าคือในปี พ. ศ. 2573 จะเพิ่มขึ้นเป็น 2. 2 พันล้านคน (นิตยสารคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย, 2554 : 12) ในขณะที่ตลาดอาหารฮาลาลเติบโตประมาณปีละ 17, 500 ล้านบาท (Halal Cicot, 2554 : 16) ทำให้หลายๆภูมิภาคตระหนักถึงความสำคัญของอาหารฮาลาล หลายประเทศตื่นตัว เตรียมที่จะเป็นผู้นำหรือศูนย์กลางของกิจการฮาลาล ประเทศไทยก็เล็งถึงความสำคัญอันนี้จึงกำหนดให้มีหน่วยงาน องค์กร โครงการต่างๆ มารองรับอุตสาหกรรมผลิตอาหารฮาลาล อาทิ สถาบันอาหารมัชฮับงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติคณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล คณะกรรมการบริหารกิจการฮาลาลคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาลจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โครงการนิคมอุตสาหกรรมฮาลาลจังหวัดปัตตานี ศูนย์บริการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ฮาลาลจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มผลิตสินค้าฮาลาลชุมชน เป็นต้น

2. 6. 8 อาหารฮาลาลในมิติทางธุรกิจส่งออก

โลกปัจจุบันเชื่อมโยงเข้าด้วยกันด้วยระบบตลาด มีการผลิตแบบอุตสาหกรรมเป็นพื้นฐาน มีการแบ่งงานกันที่ซับซ้อน มีระบบการขนส่ง และระบบโลจิสติกส์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง อัตราการแปรเป็นเมืองยังคงสูง ประชากรราวครึ่งโลกอาศัยอยู่ในเมือง การผลิตอาหารในโลกปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อป้อนสู่ตลาด ที่ผลิตเพื่อบริโภคเองในครัวเรือนมีปริมาณน้อย ตลาดอาหารโลกจึงมีบทบาทอย่างสูงต่อโภชนาการและการสนองอาหารแก่ชาวโลกในปัจจุบันและอนาคต ณ ปี พ. ศ. 2551 มีประชากรมุสลิมถึง 1. 627 พันล้านคนหรือร้อยละ 24. 31 ที่ต้องการบริโภคอาหารที่ได้รับอนุมัติหรืออนุญาตให้บริโภคได้เรียกว่าอาหารฮาลาล โดยมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 12 ต่อปี และสินค้าฮาลาลไม่ได้จำกัดการบริโภคเฉพาะในกลุ่มมุสลิมเท่านั้น แต่ยังได้รับความนิยมแม้ในกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่ใช่มุสลิมที่เน้นในเรื่องสุขภาพที่มองว่าฮาลาลเป็นอาหารที่สะอาดและปลอดภัยได้หันมาบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลมากขึ้นถือว่าเป็นโอกาสทางธุรกิจการผลิตเพื่อส่งออกอีกทางหนึ่ง

บทที่ 3

บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหาร

3. 1 ประเภท/แหล่งที่มาของอาหาร

อาหารตามสภาพที่เป็นวัตถุตั้งเดิมก่อนเข้าสู่กระบวนการบริโภคกระบวนการผลิต มีแหล่งที่มาสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ :

3. 1. 1 สัตว์ เช่น วัว ควาย แพะ แกะ ไก่ กุ้ง หอย ปู และปลา เป็นต้น
3. 1. 2 พืช ผัก ผลไม้ รวมทั้งวัตถุที่เป็นของแข็งของเหลวที่สามารถบริโภคได้ เช่น ผักกาด ผักบุ้ง ผักคะน้า พุเรียน เงาะ มะม่วง ลองกอง เป็นต้น

3. 2 บทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอาหารประเภทสัตว์

3. 2. 1 สัตว์บก เป็นสัตว์ที่อาศัยใช้ชีวิตอยู่บนบก ส่วนใหญ่เป็นสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์บกมีทั้งที่ออกลูกเป็นไข่ เช่น ไก่ เป็ด และพวกที่ออกลูกเป็นตัว เช่น วัว ควาย แพะ แกะ โดยส่วนใหญ่สัตว์ตัวเมียมีนมให้ลูกกิน สัตว์ประเภทนี้มีทั้งที่มีปีก เช่น ไก่ เป็ด นกชนิดต่างๆ และที่ไม่มีปีก เช่น วัว ควาย แพะ แกะ บางชนิดเป็นสัตว์เชื่องอาศัยหรือคุ้นเคยกับผู้คนและอาคารบ้านเรือน หรือเป็นสัตว์เลี้ยงเช่น ไก่บ้าน ไก่เนื้อ วัว ควาย แพะ แกะ (เกศซูลี มุณีแนม, ม. ป. ป. : 8) บางชนิดเป็นสัตว์เลื้อย เปรี้ยว ไม่คุ้นเคย โดดเดี่ยวจากมนุษย์ และอาคารบ้านเรือน เช่น นกป่า เนื้อสมัน ซึ่งแต่ละชนิดมีทั้งที่ฮาลาลให้บริโภคและมีทั้งที่ฮารอมบริโภค โดยรวมสัตว์บกตามหลักการเดิมเป็นสิ่งฮาลาลบริโภคทั้งหมด ยกเว้นสัตว์ที่มีตัวบทรหรือหลักฐานหรือเหตุผลห้ามไว้ (al-'Fawzan, 1988 : 33)

ในขณะเดียวกันก็มีตัวบทรบางชนิดเป็นที่ต้องห้ามบริโภค ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อยกเว้นจากหลักการเดิม โดยบทบัญญัติการต้องห้ามมี 2 ลักษณะคือ

ลักษณะที่หนึ่ง บทบัญญัติการต้องห้ามที่ระบุเจาะจงตัวตนสัตว์ต้องห้ามแต่เดิมอย่างชัดเจน เช่น การห้ามบริโภคสุกร ตามที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในซูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ ส่วนหนึ่งของอายะฮ์ที่ 3 ว่า

﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ الْمَيْتَةُ وَالِدَمُّ وَالْحُنْزِيرُ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذُ

وَالْمَتْرَدِيُّ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ... ﴾ (المائدة : 3)

ความว่า “ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง(นอกจากสัตว์น้ำ) และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา...”

การห้ามบริโภคเนื้อลาบ้าน โดยมีชะดีษบันทึกโดยบุคอรีย มุสลิมและนักบันทึกชะดีษท่านอื่นว่าท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคเนื้อลาบ้าน (Mawsuaah al-'Hadith al-Sharif, 2000 : 475, 1024)

ลักษณะที่สอง บทบัญญัติการต้องห้ามที่ระบุสาเหตุหรือลักษณะสัตว์ต้องห้ามโดยมิได้เจาะจงตัวตนสัตว์แต่เดิม เช่นการห้ามบริโภคสัตว์ที่ตายเอง สัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่มันขณะเชือด สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีตาย สัตว์ที่ตกเหวตาย สัตว์ที่ถูกขวิดตาย สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกิน สัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา ตามพระดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ในอายะฮ์ที่ 3 สูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالِدَمُّ وَالْحُنْزِيرُ وَمَا أُهْلِيَ لغيرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فِسْقٌ الْيَوْمَ يَمْسُ الدِّينَ كُفْرًا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾

(المائدة : 3)

ความว่า “ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา และการที่พวกเจ้าเสี่ยงทายด้วยไม้ตีหัว เหล่านั้นเป็นการละเมิด วันนี้บรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธา หมดหวังในศาสนาของพวกเจ้าแล้ว ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่ากลัวพวกเขา และจงกลัวข้าเถิด วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว ผู้ใดได้รับความคับขันในความหิวโหย โดยมีใจเป็นผู้จงใจกระทำบาปแล้วไซร์ แน่นอนอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

การห้ามบริโภคสัตว์ร้ายมีเขี้ยว มีรายงานของท่านนบี ﷺ ห้ามมิให้บริโภคสัตว์ร้ายมีเขี้ยว เช่น หมาป่า เสือ สิงโต ตามชะดีษบันทึกโดยชาวสุนันทั้งหกและอะหมัด

((كُلُّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ فَكُلُّهُ حَرَامٌ))

ความว่า “บรรดาสัตว์ร้ายมีเขี้ยวไม่อนุญาติให้บริโภค” (อ้างแล้วหน้า 14)

ทั้งนี้อาหารต้องห้ามมี 4 ประเภทใหญ่ๆ คือ

หนึ่ง สัตว์ที่ตายเอง รวมทั้งสัตว์ที่ถูกเชือดที่ผิดเงื่อนไขของหลักการอิสลาม

สอง เลือด

สาม เนื้อสุกร

สี่ สัตว์ที่ถูกเชือดพลีเพื่อผู้อื่นนอกจากอัลลอลฮฺ ﷺ

อัลลอลฮฺ ﷺ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 173 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ

﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ

بِأَعْيُنِهِ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (البقرة : 173)

ความว่า “ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอลฮฺ แล้วผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีไข้ผู้สោះแสวงหา และมีไข้เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซร้ ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอลฮฺเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

โดยสัตว์ต้องห้ามบริโภครวม 4 ประเภทสามารถจำแนกรายละเอียดออกได้เป็น 10 ประเภท ดังนี้

หนึ่ง สัตว์ที่ตายเองรวมทั้งสัตว์ที่ถูกเชือดผิดเงื่อนไขของหลักการอิสลาม

สอง เลือด

สาม เนื้อสุกร

สี่ สัตว์ที่ถูกพลีให้แก่ผู้อื่นนอกจากอัลลอลฮฺ ﷺ

ห้า สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย

หก สัตว์ที่ถูกตีตาย

เจ็ด สัตว์ที่ตกมาตาย

แปด สัตว์ที่ถูกขวิดตาย

เก้า สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกิน

สิบ สัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา

อาหารสิบประเภทดังกล่าวถูกกล่าวรวมไว้ในพระดำรัสของอัลลอลฮฺ ﷺ ในอายะฮ์ที่ 3 สูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮฺ

﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهٍ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ

وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ

فِسْقُ الْيَوْمِ بِيَسِّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ

نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾

(المائدة : 3)

ความว่า “ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอลฮฺ ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และ

สัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากนี้ที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา และการที่พวกเจ้าเสียนายด้วยไม้ดีว เหล่านี้เป็นภาระละเมิด วันนี้บรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธา หมดหวังในศาสนาของพวกเจ้าแล้ว ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่ากลัวพวกเขา และจงกลัวข้าเถิด วันนี้ข้าได้ให้สมบรูณ์แก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว ผู้ใดได้รับความคับขันในความหิวโหย โดยมีข้าเป็นผู้จงใจกระทำบาปแล้วไซ้ แนนอนอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภิบาลโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

อนึ่งการห้ามบริโภคสัตว์นั้น มีหลักสำคัญๆ ดังต่อไปนี้

หนึ่ง มีตัวบทจากอัลกุรอานหรืออัสสุนนะฮฺ ระบุว่าสัตว์ดังกล่าวเป็นสัตว์ที่ห้ามบริโภค เช่นการห้ามบริโภคสุกร สัตว์ที่ตายเอง สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว เป็นต้น

สอง สัตว์ที่ถูกสังเื้อฆ่าทิ้ง เช่น งู แมงป่อง หนู อีกา เหยี่ยวแดง สัตว์ดุร้ายมีพิษ และหมา ตามทัศนะของนักวิชาการบางท่าน โดยท่านเหล่านั้นให้เหตุผลว่า การสังเื้อฆ่าสัตว์ดังกล่าวทิ้งในขณะที่มีบทบัญญัติห้ามฆ่าสัตว์ที่อนุญาตให้บริโภคยกเว้นเพื่อการบริโภคเท่านั้น แสดงว่าสัตว์ที่ถูกสังเื้อฆ่าทิ้งเป็นสัตว์ต้องห้ามบริโภค มิเช่นนั้นจะเข้าข่ายการทำลายทรัพย์สินโดยใช่เหตุ ในขณะที่นักวิชาการอีกส่วนหนึ่งมีความเห็นว่าการสังเื้อฆ่าสัตว์บางประเภททิ้งหรือการห้ามฆ่าสัตว์บางประเภทมิได้ชี้ว่าสัตว์ดังกล่าวเป็นสิ่งต้องห้าม โดยท่านเหล่านั้นให้เหตุผลว่าสัตว์ที่ถูกสังเื้อฆ่าทิ้งเพราะสัตว์เหล่านั้นทำร้าย มีพิษภัยต่อมนุษย์เลยถูกสังเื้อฆ่าทิ้ง ในขณะที่สัตว์บางประเภทห้ามฆ่าเพราะอาจไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อมนุษย์ หรือพิษภัยน้อยมาก และหลักการเดิมของอาหารคืออนุญาตให้บริโภคได้ ตราบใดที่ยังไม่มีหลักฐานเป็นอย่างอื่น (Ibn Rush, 1999 : 1/344)

สาม สัตว์ที่ห้ามฆ่าทิ้ง เช่น มด ผึ้ง นกหัวขวาน ตามทัศนะของนักวิชาการบางท่าน

สี่ สัตว์นารังเกียจสกปรกเป็นพิษหรือมีโทษ (IbnTaimiah, 1997 : 17/178) เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในส่วหนึ่งของอายะฮ์ที่ 157 สุเราะฮ์ อัลอะอฺรอฟ

﴿...وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي

كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

(الأعراف : 157)

ความว่า “...และจะอนุมัติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย และจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขา ซึ่งภาระหนักของพวกเขาและห่วงคอกที่ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขา และให้ความสำคัญแก่เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่าง ที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ ชนเหล่านี้แหละคือบรรดาผู้ที่สำเร็จ”

และอายะฮ์ที่ 195 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ

الْمُحْسِنِينَ﴾ (البقرة : 195)

“และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของอัลลอฮ์และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงชอบผู้กระทำดีทั้งหลาย”

การบริโภคสัตว์นารังเกียจ สกปรก เป็นพิษหรือมีโทษเป็นการบริโภคสิ่งที่เลว และเป็นการโยนตัวเองสู่ความพินาศซึ่งเป็นที่ต้องห้ามตามนัยของสองอายะฮ์ข้างต้น

โดยรวมสัตว์ที่ปราศจากหลักฐานห้ามบริโภคสำคัญๆ ทั้งสี่ดังกล่าวถือว่าเป็นสัตว์อนุญาตให้บริโภค แต่มีสัตว์อีกจำนวนหนึ่งที่นักกฎหมายอิสลามยังมีความเห็นแตกต่างกันว่าเป็นสัตว์อนุญาตให้บริโภคหรือเป็นสัตว์ต้องห้ามบริโภค เนื่องจากยึดหลักฐานเหตุผลหรือตีความสิ่งดังกล่าว หรือ การให้ความหมายของสัตว์ที่ตีอนุมติบริโภค และสัตว์ที่เลว นารังเกียจ ไม่อนุญาตให้บริโภคในบรรทัดฐานที่แตกต่างกัน ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อกำหนดบทบัญญัติของกฎหมายอิสลาม (หุกุม) เกี่ยวกับสัตว์ที่ถูกกล่าวอย่างกว้างขวางในตำรับตำรา หนังสืออ้างอิง ของกฎหมายอิสลามซึ่งส่วนใหญ่จะมีอยู่ในแถบประเทศอาหรับและบริเวณใกล้เคียง สำหรับสัตว์ที่แพร่หลายและควรรู้ในประเทศไทย ผู้วิจัยจะทำการศึกษาหลังจากประเด็นอาหารประเภทเนื้อต้องห้าม โดยสัตว์บกที่นักกฎหมายอิสลามมีทัศนะที่แตกต่างกันและถูกกล่าวถึงมากในตำรากฎหมายอิสลาม คือม้า ลาบ้าน สัตว์ปีกมีกรงเล็บ สัตว์กินสิ่งสกปรก สัตว์นารังเกียจ สัตว์ให้ฆ่าสัตว์ห้ามฆ่า สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว สัตว์ผสมระหว่างสัตว์ฮาลาลบริโภคกับสัตว์ฮารอมบริโภค

3. 2. 1. 1 ม้า

ม้าเป็นหนึ่งในบรรดาสัตว์ที่นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันในการบริโภคมันและถูกกล่าวไว้ในตำรับตำรากฎหมายอิสลามอย่างกว้างขวาง มุสลิมในประเทศไทยไม่ค่อยนิยมบริโภคเนื้อม้ากัน สามารถสรุปทัศนะนักกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับการบริโภคเนื้อม้าได้ 3 ทัศนะ ดังนี้คือ

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าเนื้อม้าเป็นเนื้อที่อนุญาตให้บริโภคได้ เป็นทัศนะของนักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นทัศนะของมัชฮับฮาฟิฮียะ มัชฮับฮัมบะลียะ ทัศนะของมุฮัมหมัดบินอัลหะสันและอับดุลฮุฟสองสาวกของอับดุลอะซิฟะฮ์ และทัศนะของนักกฎหมายอิสลามบางส่วนในมัชฮับมาลิกียะ (al-Nawawiy, 1992 : 2/537 ; al-Mardawiy, 2005 : 10/263 ; al-Kasaniy, 1997 : 4/151 ; IbnJuzy, 1999 : 50)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าการบริโภคเนื้อม้านั้นเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เป็นทัศนะของมัซฮับมาลิกียะฮ์และรายงานหนึ่งจากออบูฮะนีฟะฮ์ (Ibnjuziy, 1999 : 50, al-Kasaniy, 1997 : 4/151 ; al-Dasuqiy, 1997 : 3/117)

ทัศนะที่สาม มีความเห็นว่าการบริโภคเนื้อม้านั้นเป็นสิ่งต้องห้าม เป็นทัศนะของออบูฮะนีฟะฮ์และรายงานหนึ่งจากมัซฮับมาลิกียะฮ์ (al-Kasaniy, 1997 : 4/151 ; al-Dasuqiy, 1997 : 3/117)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าเป็นเนื้อที่อนุญาตให้บริโภคได้

หลักฐานจากฮะดีษ

ฮะดีษที่หนึ่ง ฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรียะฮ์ และมุสลิม

((عَنْ أَسْمَاءَ بِنْتِ أَبِي بَكْرٍ قَالَتْ : " دَبَخْنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ فَرَسًا ، وَنَحْنُ بِالْمَدِينَةِ فَأَكَلْنَاهُ))

ความว่า “จากอัสมาอฺ บินตออบีบักร³⁴นางกล่าวว่า : เราได้เชือดม้าในสมัยนบี ขณะเราอยู่ที่มะดีนะฮ์ และเราก็บริโภคมัน ” (ฮะดีษบันทึกโดย al-’ Bukhariy,2002 : 5519 ; และ Muslim,1995 : 5025)

คำบอกเล่าของอัสมาอฺ رضي الله عنها บินตออบีบักรว่า : “เราได้เชือดม้าในสมัยนบี ขณะเราอยู่ที่มะดีนะฮ์ และเราบริโภคเนื้อม้านี้ดังกล่าว” ซึ่งเนื้อม้านั้นอนุญาตให้บริโภคได้โดยมีนัยยะว่าท่านนบิรับรู้และไม่คัดค้าน

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

คำบอกเล่าของอัสมาอฺ رضي الله عنها เป็นกรณีเฉพาะ เป็นไปได้ว่าม้าแก่แล้วไม่สามารถใช้ต่อสู้อยู่ในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ ได้อีกจึงอนุญาตให้บริโภคมัน (al-’Kasaniy, 1997 : 5/18-19)

คำชี้แจง

ข้อคิดที่นำมาเป็นหลักฐานถือตามความครอบคลุมของถ้อยคำมิใช่เพื่อเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งเป็นการเฉพาะ (al-’Bajiy, 1998 : 8/115)

ข้อโต้แย้งที่สอง

เป็นเพียงคำบอกเล่าของผู้ที่อยู่ร่วมสมัยกับท่านนบิ ﷺ ที่ยังมีได้ระบุว่าท่านนบิ ﷺ รับรู้และอนุญาตจึงถือเป็นหลักฐานมิได้ (al-’Kasaniy, 1997 : 5/18-19)

³⁴ คืออัสมาอฺ رضي الله عنها น้องของท่านหญิงอาอิชะฮ์ رضي الله عنها ภรรยาท่านนบิ ﷺ สามีของนางคืออัสซุบัยรบุตรของอัลเอวาม เป็นสาวกคนหนึ่งของท่านนบิ ﷺ เสียชีวิต ปี ฮ. ศ. 73 (al-’Asqalaniy, 2002 : 3/13)

คำชี้แจงที่หนึ่ง

อัสมาอ์ رضي الله عنها เป็นบุตรสาวของอุมัยร رضي الله عنه เป็นน้องสาวของท่านหญิงอาอิชะฮ์ رضي الله عنها ภรรยาของท่านนบี ﷺ เป็นที่รู้กันว่าครอบครัวท่านอุมัยร رضي الله عنه มีความใกล้ชิดและเคร่งครัดในการปฏิบัติตามนบี ﷺ และหลักการอิสลามโดยรวม จึงมั่นใจได้ว่าบุคคลเหล่านั้นไม่ทำอะไรค้านกับคำสั่งของท่านนบี ﷺ อย่างเด็ดขาด และการบริโภคน้ำของท่านนบี ﷺ ก็รับรู้โดยพัตินัย (al-'Bajiy, 1998 : 8/115)

คำชี้แจงที่สอง

มีสายรายงานหนึ่งอัสมาอ์ رضي الله عنها กล่าวว่า “เราและครอบครัวท่านนบีได้กินน้ำร่วมกัน” สายรายงานนี้สามารถบ่งชี้ได้ว่าท่านนบีรับรู้การบริโภคน้ำดังกล่าว และไม่มีรายงานที่ท่านนบีห้ามจึงถือว่าการบริโภคน้ำนั้นเป็นที่อนุมัติ (al-'Bajiy, 1998 : 8/115)

ฮะดีษที่สอง ฮะดีษบันทึกโดย อัลบุคอรีและมุสลิม

((عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَ نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ يَوْمَ حَيْبَرَ عَنْ لُحُومِ الْخُمُرِ وَرَخَّصَ فِي لُحُومِ الْخَيْلِ))

ความว่า “จากท่านญาบิร³⁵ : แท้จริงท่านนบีห้ามบริโภคน้ำในสรวงและอนูโลมให้บริโภคน้ำในสรวงรายคัยบ์” (ฮะดีษบันทึกโดย al-' Bukhariy,2002 : 5521 ; และ Muslim,1995 : 5051)

คำกล่าวของท่านญาบิรบ่งบอกชัดว่าท่านนบีอนุญาตให้บริโภคน้ำในขณะเดียวกันก็ห้ามบริโภคน้ำในสรวง จึงเข้าใจได้ว่าเนื้อสองอย่างต่างกันในด้านหุกุมโดยน้ำในสรวงนั้นต้องห้าม แต่เนื้อน้ำนั้นอนุมัติบริโภค

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

คำว่าผ่อนปรนหรืออนูโลมตามคำกล่าวของญาบิรมีนัยยะว่าเดิมทีเนื้อน้ำเป็นสิ่งต้องห้ามบริโภคแต่อนูโลมให้บริโภคได้เป็นกรณีเฉพาะเท่านั้นมิใช่เป็นการอนุมัติโดยรวมทั้งหมด (al-'Kasaniy,1997:5/19)

คำชี้แจง

สายรายงานส่วนใหญ่ ระบุคำกล่าวของญาบิรว่า “อนุญาตให้บริโภค” และบางสายรายงานระบุว่า “สิ่งให้บริโภค” จึงทำให้เข้าใจได้ว่าการบริโภคน้ำนั้นเป็นสิ่งอนุมัติโดยรวมมิใช่เป็นการอนูโลมในบางกรณี (al-'Bajiy,1998:8/116)

³⁵ คืออุมัยรบุตรของอับดุลลอฮ์ อัลอันศอรี เป็นผู้ที่หนึ่งที่รายงานฮะดีษจากท่านนบีเป็นจำนวนมาก เสียชีวิตปี ฮ. ศ. 74 บางรายงาน ปีฮ. ศ. 78 (Ibn Abdilbar, 1995 : 1/219)

ข้อโต้แย้งที่สอง

ท่านนบี ﷺ อนุญาตให้บริโภคน้ำมันในภาวะคับขันขั้นอุกฤษเท่านั้น โดยขณะนั้นที่สงครามคัยบ์บรรดากำลังพลมสลิมประสบกับภาวะอดอยากไม่มีอาหารจะบริโภคท่านนบี ﷺ จึงอนุญาตให้บริโภคน้ำมันได้ (al-'Kasaniy,1997:5/19)

คำชี้แจง

หากการอนุญาตให้บริโภคน้ำมันเป็นเพียงกรณีภาวะคับขันขั้นอุกฤษ ลาบ้านก็ควรที่จะได้รับการอนุญาตให้บริโภคน้ำมันได้กว่าน้ำมัน เพราะน้ำมันมีเกียรติและประโยชน์มากกว่าลาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำมันถูกใช้เป็นการขนส่งและสู้รบยามสงคราม และคัยบ์ก็อยู่ในภาวะสงคราม ประกอบกับมีรายงานว่า ท่านนบี ﷺ เคยสั่งให้บรรดาสาวของท่านเทเนือลาบ้านที่ปรุงเสร็จอยู่ในหม้อทิ้งซึ่งเหตุการณ์นั้นท่านและสาวอยู่ในภาวะคับขันขั้นอุกฤษ แต่ก็ยังไม่อนุญาตให้บริโภคน้ำมัน จึงเป็นหลักฐานหนึ่งที่ยืนยันว่า เนือน้ำมันนั้นอนุมัติให้บริโภคได้โดยรวม (al-'Asqalani, 1989 : 9/652)

ข้อโต้แย้งที่สาม

การอนุญาตให้บริโภคน้ำมันค้านกับนัยยะของพระดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ในอายะฮ์ที่ 8 สุเราะฮ์ อัลนะฮล

﴿ وَالْخَيْلِ وَالْبِغَالِ وَالْحَمِيرِ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴾ (النحل : 8)

ความว่า “และม้า และล่อ และลา เพื่อพวกเจ้าจะได้ขี่มันและเป็นเครื่องประดับ และพระองค์ยังทรงสร้างสิ่งอื่นๆ ที่พวกเจ้าไม่รู้”

โดยนัยยะของอายะฮ์นี้ม้าและล่อและลามิไว้เพื่อการขี่และเป็นเครื่องประดับเท่านั้น และไม่อนุมัติให้บริโภคน้ำมัน (al-'Kasaniy,1997:5/19)

คำชี้แจง

อายะฮ์ดังกล่าวมิได้ระบุว่าน้ำมันเป็นที่ต้องห้ามบริโภค ในขณะที่ฮะดีษระบุชัดเจนว่าเนือน้ำมันอนุญาตให้บริโภคได้ การบ่งชี้ของฮะดีษชัดเจน ตรงประเด็น และมีน้ำหนักมากกว่าในปัญหานี้ ประกอบกับอายะฮ์เพียงมิได้กล่าวถึงการบริโภค ซึ่งครอบคลุมการอนุญาตให้บริโภค การบริโภค เนือน้ำมันอนุมัติแต่การงดบริโภคดีกว่า การบริโภคเนือน้ำมันารังเกียจ และการไม่อนุญาตให้บริโภคเลยโดยไม่มีหลักฐานระบุเป็นอย่างหนึ่งเป็นการเฉพาะจึงไม่ถือว่าเป็นหลักฐานในปัญหาการบริโภคเนือน้ำมันแต่อย่างใด (al-'Bajiy,1998:8/116)

ข้อโต้แย้งที่สี่

เมื่อมีหลักฐานห้ามการกินเนื้อม้าตามนัยของอายะฮ์ที่ 8 จากสุเราะฮ์อันนะหฺล และบางสายรายงานฮะดีษ และมีหลักฐานอนุญาตตามฮะดีษของอัสม่า رضي الله عنها และญาบิรจึงให้นำหนักและถือตามหลักฐานห้ามเป็นการเพื่อ (al-'Kasaniy, 1997:5/19)

คำชี้แจง

การเพื่อโดยให้นำหนักและถือตามหลักฐานห้ามกระทำได้แต่มีเงื่อนไขหลายประการหนึ่งในเงื่อนไขคือหลักฐานเท่าเทียม ก้ำกึ่งที่ไม่สามารถพิจารณาเป็นอย่างอื่นได้ แต่ประเด็นการบริโภคเนื้อม้าหลักฐานการอนุญาต ตรงประเด็น ชัดเจน ถูกต้องจึงไม่เข้าข่ายการเพื่อ (al-'Bajiy, 1998:8/116) หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าการบริโภคเนื้อม้าเป็นสิ่งน่ารังเกียจ

หลักฐานเชิงวินิจฉัยที่หนึ่ง

ทัศนะที่สองซึ่งมีความเห็นว่าการบริโภคเนื้อม้าเป็นสิ่งน่ารังเกียจนั้นให้เหตุผลว่าเนื่องจากหลักฐานของทัศนะที่หนึ่งซึ่งอนุมัติให้บริโภคเนื้อม้าได้ และหลักฐานของทัศนะที่สามซึ่งห้ามการบริโภคเนื้อม้ามีความก้ำกึ่งกัน โดยไม่สามารถให้นำหนักและตัดสินชี้ขาดไปทางหนึ่งทางใดได้จึงจำเป็นต้องประยุกต์รวมหาความสอดคล้องความลงตัวของหลักฐานทั้งสองทัศนะจึงเห็นว่าการบริโภคเนื้อม้าเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เพื่อว่าความถูกต้องคือการห้าม (al-'Kasaniy, 1997 : 4/151 ; al-Shangqitiy, 1963 : 3/233)

ข้อโต้แย้ง

หลักฐานของสองทัศนะมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนจึงไม่จำเป็นต้องประยุกต์รวมกันแต่อย่างใด และหลักฐานของทัศนะที่ห้ามก็ไม่ถูกต้อง ไม่ตรงประเด็นพอที่จะเพื่อว่าความถูกต้องคือการห้าม (al-'Bajiy, 1998:8/117)

หลักฐานเชิงวินิจฉัยที่สอง

หากการบริโภคเนื้อม้าไม่เป็นที่น่ารังเกียจจะทำให้มีการนิยมบริโภคเนื้อม้าแล้วม้าก็ต้องถูกเชือดเป็นอาหารมากขึ้นอันจะนำไปสู่การลดน้อยของจำนวนม้าที่จะสร้างความหวานเกรงให้แก่ศัตรูในสงครามตามนัยยะของพระดำรัสของอัลลอฮ์ ﷺ ในอายะฮ์ที่ 60 สุเราะฮ์ อัลอัมฟา

﴿ وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ

وَأَخْرَيْنَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ... ﴾ (الأنفال : 60)

ความว่า “และพวกเจ้าจงเตรียมไว้สำหรับ(ป้องกัน)พวกเขา สิ่งที่พวกเจ้าสามารถ อันได้แก่กำลังอย่างหนึ่งอย่างใด และการผูกม้าไว้ โดยที่พวกเจ้าจะทำให้ศัตรูของอัลลอฮ์ และศัตรูของ

พวกเจ้าหวั่นเกรงด้วยสิ่ง นั้น และพวกอื่น ๆ อีก อื่นจากพวกเขา ซึ่งพวกเจ้ายังไม่รู้จักพวกเขา อัลลอฮ์ ทรงรู้จักพวกเขาดี ...”

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

อายะฮ์ดังกล่าวมิได้บ่งชี้ว่าการบริโภคเนื้อมันเป็นสิ่งน่ารังเกียจเพราะจะทำให้ขาดน้ำ ในการสร้างความหวั่นเกรงแก่ศัตรู เนื่องจากคำกล่าวของอิสมาอิล عليه السلام ที่ว่า “ขณะที่เรายู่ที่มะดีนะฮ์” แสดงว่าการอนุญาตให้กินเนื้อมันก็ยังคงอยู่หลังจากมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ ถ้าการบริโภคเนื้อมันเป็นสิ่งน่ารังเกียจเพราะจะทำให้ขาดน้ำในการสร้างความหวั่นเกรงแก่ศัตรู ท่านนบี ﷺ ก็คงจะยกเลิกการอนุญาตให้กินเนื้อมันหลังจากมีบทบัญญัติการต่อสู้ในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ ประกอบกับปัจจุบัน บทบาทของน้ำในการทำสงครามเกือบจะหมดลงไปทุกขณะ เพราะมนุษย์ได้ประดิษฐ์คิดค้นอาวุธยุทโธปกรณ์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มีคุณภาพมากกว่าน้ำยิ่งนักจนสามารถพูดได้ว่า ปัจจุบันมนุษย์ไม่จำเป็นต้องใช้น้ำในการทำสงครามอีกเลย (al-'Bajiy, 1998:8/117)

ข้อโต้แย้งที่สอง

ตามเหตุผลเชิงปัญญาที่ 2 ดังกล่าว ความน่ารังเกียจในการบริโภคเนื้อมัน เพราะสาเหตุผลสืบเนื่องภายนอก มิใช่ตัวตนหรือหลักการเดิมของเนื้อมัน จึงไม่เข้าข่ายประเด็นปัญหาการบริโภคเนื้อมันที่เป็นประเด็นหนึ่งของการวิจัยนี้

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สาม มีความเห็นว่าการบริโภคเนื้อมันเป็นสิ่งต้องห้าม หลักฐานจากอัลกุรอาน อายะฮ์ที่ 8 สุเราะฮ์ อัลนะฮล

﴿ وَالْخَيْلِ وَالْبَعَالِ وَالْحَمِيرِ لِتَرْكَبُوهَا وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴾ (النحل : 8)

ความว่า “และม้า และล่อ และลา เพื่อพวกเจ้าจะได้ขี่มันและเป็นเครื่องประดับ และพระองค์ยังทรงสร้างสิ่งอื่นๆ ที่พวกเจ้าไม่รู้”

อายะฮ์ดังกล่าวมีนัยยะว่าการบริโภคเนื้อมันไม่เป็นที่อนุมัติ เนื่องจากด้วยข้อบ่งชี้ต่างๆ ดังต่อไปนี้

ข้อบ่งชี้ที่หนึ่ง

ในอายะฮ์ที่ 5 ถึง 7 ของสุเราะฮ์อันนะฮล ซึ่งอยู่ก่อนอายะฮ์ที่ 8 นี้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้แจ้งอย่างละเอียดถึงประโยชน์ของปศุสัตว์ น้ำฝน กลางวัน กลางคืน ดวงอาทิตย์ ดวงดาวต่างๆ พื้นดิน แผ่นน้ำ ทะเล ดังนั้นเมื่ออัลลอฮ์ ﷻ แจ้งในอายะฮ์ที่ 8 ถึงประโยชน์ของ ม้า ล่อ ลา ว่าเพื่อการขับขี่และเป็นเครื่องประดับ โดยมิได้กล่าวถึงประโยชน์เพื่อการบริโภคแสดงว่าเนื้อมันไม่สามารถบริโภคได้ เพราะถ้าหากบริโภคได้อัลลอฮ์ ﷻ จะต้องกล่าวไว้ในอายะฮ์ดังกล่าวอย่างแน่นอน (al-kasaniy, 1997 : 4/151)

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

อายะฮ์ดังกล่าวถูกประทานที่มักกะฮ์ก่อนการอพยพมายังมะดีนะฮ์ ในขณะที่ท่านนบี ﷺ อนุญาตให้บริโภคน้ำมันที่ท่านอยู่ที่มะดีนะฮ์คือหลังการอพยพหลายปี หากการบริโภคน้ำมันเป็นที่ต้องห้ามท่านนบี ﷺ คงไม่อนุญาตให้บริโภคน้ำมันอน (al-'Asqalaniy, 1989 : 9/683)

ข้อโต้แย้งที่สอง

อายะฮ์มิได้ห้ามการบริโภคน้ำมันแต่อย่างใดในขณะที่ชะดีษระบุชัดเจนว่าท่าน นบี ﷺ อนุญาตให้บริโภคน้ำมันและไม่มีรายงานการยกเลิกการอนุญาตดังกล่าวแต่ประการใดเลย ดังนั้นหลักฐานการอนุญาตให้บริโภคน้ำมันจึงถูกต้องตรงประเด็นเป็นอย่างยิ่ง (al-'Asqalaniy, 1989 : 9/683)

ข้อโต้แย้งที่สาม

หากนัยยะของอายะฮ์ดังกล่าวสื่อว่าประโยชน์ของน้ำมันเพียงการชี้และเป็นเครื่องประดับและไม่อนุญาตให้บริโภคน้ำมันจริงตามคำกล่าวอ้าง ดังนั้นการใช้มันในการซักล้าง ขนส่ง หรือ เพื่อประโยชน์อื่นๆ ก็เป็นที่ต้องห้ามเช่นกันเพราะไม่ถูกกล่าวไว้ในอายะฮ์ แต่ก็ไม่มีผู้ใดห้ามใช้มันในการซักล้าง ขนส่ง (al-'Asqalaniy, 1989 : 9/683)

ข้อบ่งชี้ที่สอง

อักษร “ลาม” ในอายะฮ์ (J) เพื่อการบอกเหตุผล โดยอายะฮ์บอกเหตุผลอย่างเจาะจงจำกัด ของการสร้างมัน่าเพื่อการชี้และเป็นเครื่องประดับเท่านั้น การอนุญาตให้บริโภคน้ำมันจึงขัดกับปรากฏการณ์ของอายะฮ์

ข้อโต้แย้ง

อายะฮ์มิได้บ่งชี้การจำกัดประโยชน์ของมัน่า แต่ทว่าเป็นการบอกถึงประโยชน์ส่วนใหญ่ที่มนุษย์ใช้มัน่า คือเพื่อชี้และเป็นเครื่องประดับ โดยมีได้ห้ามการใช้มัน่าเพื่อประโยชน์อื่นๆ ซึ่งมนุษย์ได้รับประโยชน์จากมัน่ามากมายในชีวิตประจำวันอื่นจากชี้และเป็นเครื่องประดับ เหมือนกับชะดีษที่วิวพุดกับเจ้าของว่า “ฉันถูกสร้างมาเพื่อไถนาเท่านั้น” แต่ในความเป็นจริงมนุษย์ก็บริโภคน้ำมันอ้าวและยังใช้ประโยชน์อื่นๆจากอ้าว (al-'Asqalaniy, 1989 : 9/684)

ข้อบ่งชี้ที่สาม

อายะฮ์กล่าวถึงล่อ ลา ต่อเนื่องจากมัน่าในอายะฮ์เดียวกัน มีนัยยะว่าทั้งสามมีหุกุมเหมือนกัน โดยไม่อนุญาตให้บริโภคน้ำมัน่าเหมือนกับการไม่อนุญาตให้บริโภคน้ำมันและลาบ้าน ซึ่งเป็นการอ้างหลักฐานลักษณะสันธานพยานแวดล้อม ดังนั้นการแยกหุกุมมัน่าออกมาต่างหากโดยอนุญาตให้บริโภคน้ำมัน่าจึงต้องแสดงหลักฐาน (al-'Kasaniy, 1997 : 4/151)

ข้อโต้แย้ง

การอ้างหลักฐานลักษณะสันฐานพยานแวดล้อม (ติลาลาตุลอิฏติรอน) เป็นการอ้างหลักฐานที่อ่อนตามทัศนะส่วนใหญ่ของหลักวิชากฎหมายอิสลาม (al-Asqalani, 1989 : 9/652)

ข้อบ่งชี้ที่สี่

อายะฮ์นี้ได้ชื่อว่าเป็นอายะฮ์แห่งประโยชน์เพราะอัลลอฮ์ ﷻ แจ้งเกี่ยวกับประโยชน์ของสรรพสิ่งต่างๆ มากมายหากประโยชน์ของม้าเพื่อการบริโภคร่วมด้วยอัลลอฮ์ ﷻ จะต้องแจ้งอย่างแน่นอนเพราะการบริโภคร่วมประโยชน์โดยตรงต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ อัลลอฮ์ ﷻ คงไม่แจ้งเฉพาะการขี่และเป็นเครื่องประดับซึ่งมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตน้อยกว่าการบริโภคร่วมกับอายะฮ์ที่ 5 ก่อนหน้านี้อัลลอฮ์ ﷻ ก็แจ้งว่าหนึ่งจากประโยชน์ของปศุสัตว์คือเป็นอาหารแก่มนุษย์ ดังนั้นการที่อัลลอฮ์ ﷻ ไม่แจ้งถึงการบริโภคร่วมขณะกล่าวถึงม้า เข้าใจได้ว่าม้าไม่เป็นที่อนุมัติให้บริโภคร่วม (al-'Kasaniy, 1997 : 4/151)

ข้อโต้แย้ง

ในอายะฮ์ดังกล่าวอัลลอฮ์ ﷻ เพียงแจ้งประโยชน์ส่วนใหญ่ที่มนุษย์คุ้นเคยและใช้ประโยชน์จากสัตว์เหล่านั้น แต่ก็ได้ห้ามใช้ประโยชน์อื่นๆ ที่มีได้กล่าวไว้ ซึ่งลักษณะนี้จะยังประโยชน์แก่มนุษย์อย่างครอบคลุม กว้างขวางมากกว่า (al-Asqalani, 1989 : 9/652)

หลักฐานจากฮะดีษ

ฮะดีษที่หนึ่ง ฮะดีษบันทึกโดย อับูดาวูดและอันนะสาอีย

((عَنْ حَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ لُحُومِ الْخَيْلِ ، وَالْبَعَالِ

، وَالْحَمِيرِ))

ความว่า “คอลิดบินอัลวะลีด³⁶กล่าวว่า : ท่านนบีห้ามบริโภคร่วมเนื้อม้า เนื้อล่อ และเนื้อลา” (ฮะดีษบันทึกโดย Abu Dawud, 1991 : 3790 ; และ al-Nasa'iy, 1994 : 4336)

คำพูดของคอลิดระบุชัดเจนว่าท่านนบีห้ามบริโภคร่วมเนื้อม้า การที่นบีห้ามแสดงว่าเนื้อม้าไม่อนุมัติให้บริโภคร่วม

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

ฮะดีษดังกล่าวเป็นฮะดีษผิดปกติ ถูกปฏิเสธ เป็นฮะดีษระดับอ่อน ใช้เป็นหลักฐานไม่ได้ (al-Asqalani, 1989 : 9/652 ; al-Shawkaniy, 1994 : 8/116)

³⁶ คืออับดุลมานูร์หรืออับดุลวะลีด คอลิดบุตรของอัลวะลีดบุตรของอัลมุฮัมมัดเราะฮ์บุตรของอับดุลลอฮ์ อัลกุรอชีย อัลมัคซูมีย เป็นสาวกนบี เป็นนักรบผู้กล้าหาญเสียชีวิตปี ฮ. ศ. 21หรือ22 (Ibn Athir, 1987 : 2/427)

ข้อโต้แย้งที่สอง

มีรายงานอื่นจากคอลิดเช่นกันแต่สายรายงานไม่เป็นที่รู้จัก (al-Asqalaniy, 1989 : 9/652)

ข้อโต้แย้งที่สาม

ตามรายงานฮะดีษดังกล่าวระบุว่าคอลิดเข้าร่วมทำสงครามคัยบ์รในกองทัพมุสลิม แต่ในความเป็นจริงแล้วคอลิดเข้ารับอิสลามหลังจากคัยบ์ร สิ่งนี้ก็เป็นหนึ่งความผิดพลาดของฮะดีษดังกล่าว (al-Asqalaniy, 1989 : 9/652)

ข้อโต้แย้งที่สี่

ท่านอิมามอบูดาวูดกล่าวว่า : การห้ามบริโภคน้ำมันถูกยกเลิกไปแล้ว มีบรรดาสาวกท่านนบี ﷺ มากมายบริโภคน้ำมัน ซึ่งแสดงว่าการบริโภคน้ำมันเป็นที่อนุมัติ (Mawsuaah al-'Hadith al-Sharif, 2000 : 1502)

ฮะดีษที่สอง ฮะดีษบันทึกโดยอัมฏอฮาวีย

((عَنْ جَابِرٍ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لُحُومِ الْخُمْرِ وَالْحَيْلِ

وَالْبِعَالِ))

ความว่า “ญาบิรกล่าวว่า : ท่านนบีห้ามบริโภคน้ำมัน เนื้อสัตว์ และเนื้อล่อ” (ฮะดีษบันทึกโดย al-Tirmidhiy, 1991 : 825)

คำพูดของญาบิรระบุชัดเจนว่าท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคน้ำมัน การที่ท่านนบี ﷺ ห้ามแสดงว่าเนื้อสัตว์ไม่เป็นที่อนุมัติให้บริโภค

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

ฮะดีษดังกล่าวเป็นฮะดีษระดับอ่อนใช้เป็นหลักฐานไม่ได้ (al-Asqalaniy, 1989 : 9/652 ; al-Shawkaniy, 1994 : 8/116)

ข้อโต้แย้งที่สอง

มีอีกรายงานหนึ่งในการบันทึกของท่านอิมามอันนะสาอียะฮ์ที่สายรายงานน่าเชื่อถือมากกว่าสายรายงานห้ามการบริโภคน้ำมันว่า “พวกเราบริโภคน้ำมัน ฉันกล่าวว่า : แล้วเนื้อล่อละ เขากล่าวว่า : เนื้อล่อบริโภคไม่ได้” (Mawsuaah al-'Hadith al-Sharif, 2000 : 2370) ดังนั้นจากรายงานที่สองในฮะดีษท่านญาบิรที่น่าเชื่อถือกว่า อนุมัติให้บริโภคน้ำมัน จึงถือตามรายงานอนุญาต

ข้อโต้แย้งที่สาม

ไม่มีการกล่าวถึงการห้ามบริโภคน้ำมันเลยในบรรดาสายรายงานฮะดีษญาบิรทั้งหมดที่แข็งแกร่งกว่าสายรายงานห้ามบริโภค

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

หากเนื้อมันเป็นที่ยอมรับให้บริโภคก็จะต้องอนุมัติให้เชือดทำกุรบาน (เชือดสัตว์พลีทานช่วงพิธีฮัจญ์ด้วย

ข้อโต้แย้ง

ไม่จำเป็นเสมอไปว่าเนื้อสัตว์ที่ยอมรับให้บริโภคจะต้องเป็นที่ยอมรับให้ทำกุรบานด้วย เพราะมีสัตว์บกหลายชนิดและสัตว์น้ำทั้งหมดไม่มีบทบัญญัติให้เชือดทำกุรบานแต่ก็มีบทบัญญัติให้บริโภคได้

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการพิจารณา ศึกษาหลักฐานและเหตุผลของทั้งสามทัศนะ ผู้วิจัยเห็นว่าทัศนะที่เห็นว่าการบริโภคเนื้อมันเป็นที่ยอมรับ มีน้ำหนักมากที่สุดเนื่องจากสาเหตุดังนี้คือ

1. หลักฐานของทัศนะที่เห็นว่าการบริโภคเนื้อมันเป็นที่ยอมรับเป็นหลักฐานที่ถูกต้องตรงประเด็น และยังไม่มีการยกเลิก

2. หลักฐานจากอัลกุรอานของทัศนะที่เห็นว่าการบริโภคเนื้อมันเป็นที่ยอมรับมีได้ระบุว่าการบริโภคเนื้อมันเป็นที่ยอมรับที่ปรากฏก็เพียงแค่ว่าบอกระยะสำคัญที่มนุษย์นิยมคุ้นเคยของมันเป็นที่ยอมรับ จึงไม่ตรงกับประเด็นการบริโภคเนื้อมันเป็นที่ยอมรับแต่อย่างใด

3. ฮะดีษทั้งสองที่ทัศนะที่เห็นว่าการบริโภคเนื้อมันเป็นที่ยอมรับมีหลักฐานฮะดีษคอลิด เป็นฮะดีษผิดปกติ ส่วนสายรายงานไม่เป็นที่ยอมรับและวันเวลาการเข้ารับอิสลามของคอลิดที่ถูกระบุในฮะดีษดังกล่าวก็ผิดพลาด

ส่วนฮะดีษญาบิรก็เป็นฮะดีษระดับอ่อนมีสายรายงานอื่นที่ถูกต้องน่าเชื่อถือว่าจะระบุว่าอนุญาตให้บริโภคเนื้อมันได้

4. หลักฐานเชิงวินิจฉัยที่กล่าวมาถูกข้อโต้แย้งที่เป็นปรากฏการณ์จริงแพร่หลายเป็นที่รับรู้ของมนุษย์โดยทั่วไปทั้งกลางจนไม่สามารถอ้างเป็นหลักฐานได้

5. การประยุกต์รวมหลักฐานของทัศนะที่ถือว่าการบริโภคเนื้อมันเป็นที่ยอมรับจะเกี่ยวเนื่องไม่สอดคล้องกับหลักและเงื่อนไขของการประยุกต์รวมหลักฐานจึงไม่สามารถนำมาเป็นหลักฐานได้ในขณะที่หลักฐานการอนุญาตให้บริโภคเนื้อมันถูกต้องชัดเจนเป็นที่สุด

3. 2. 1. 2 ลาบ้าน

ลาเป็นสัตว์บกสี่เท้ามีสองชนิดคือหนึ่ง ลาบ้าน สอง ลาป่าหรือลาเถื่อนเปรี้ยว

การบริโภคเนื้อลาป่าเป็นที่ยอมรับ เพราะมีรายงานจากญาบิรบินอับดุลลอฮ์ ท่านกล่าวในฮะดีษบันทึกโดยอิมามมุสลิม

((أَكَلْنَا زَمَنَ حَيْبَرَ الْحَيْلِ ، وَحُمَرَ الْوَحْشِ ، وَنَهَانَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ

الْحَمَارِ الْأَهْلِيِّ))

ความว่า “เราได้บริโภคเนื้อม้าและเนื้อลาป่าในช่วงสงครามคัยบ์ร และท่านนบีห้ามเรามีให้บริโภคเนื้อลาบ้าน” (ฮะดีษบันทึกโดย Muslim,1995 : 5023)

ส่วนการบริโภคเนื้อลาบ้านนั้นนักกฎหมายอิสลามมีความเห็นออกเป็นสองทัศนะ คือ ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าการบริโภคเนื้อลาบ้านเป็นสิ่งต้องห้าม เป็นทัศนะของนักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่ (al-Kasaniy, 1997 : 4/153 ; al-Nawawiy, 1992 : 3/ ; al-Mardawiy, 1996 : 10/355)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าการบริโภคเนื้อลาบ้านนั้นเป็นที่ยอนุญาตแต่นำรังเกียจเป็นอยู่อย่างยิ่งเป็นทัศนะที่เป็นที่รับทราบมากที่สุดจากอิมามมาลิก (Ibn-Juziy, 1999 : 150 ; al-Baghdadiy, 1997 : 2/702)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง ซึ่งมีความเห็นว่าการบริโภคเนื้อลาบ้านเป็นสิ่งต้องห้าม

หลักฐานจากฮะดีษ

ทัศนะที่หนึ่ง ซึ่งเห็นว่าการบริโภคเนื้อลาบ้านนั้นเป็นสิ่งต้องห้ามมีฮะดีษมากมายหลายสายรายงานที่ระบุว่าบริโภคเนื้อลาบ้านนั้นเป็นที่ต้องห้าม ฮะดีษ หลักๆ มีดังต่อไปนี้

1. ฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย และมุสลิม

((عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ لُحُومِ الْحُمُرِ

الْأَهْلِيَّةِ يَوْمَ حَيْبَرَ))

ความว่า “อิบนุอุมร์กล่าวว่า : ท่านนบีห้ามบริโภคเนื้อลาบ้านสมัยสงครามคัยบ์ร” (ฮะดีษบันทึกโดย al-' Bukhariy,2002 : 5521 ; และ Muslim,1995 : 5009)

2. ฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย และมุสลิม

((قَالَ أَبُو ثَعْلَبَةَ : حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لُحُومَ الْأَهْلِيِّ))

ความว่า “อับดุลอะซฮะบกล่าวว่า : ท่านนบีไม่อนุญาตให้บริโภคเนื้อลาบ้าน (อ้างแล้ว หน้า 64)

3. ฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย และมุสลิม

((عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ : نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَوْمَ حَيْبَرَ عَنِ

لُحُومِ الْحُمُرِ الْإِنْسِيَّةِ نَضِيجًا وَنَيْئًا))

ความว่า “อัลบรอรอฮฺ บิน อาชิบ³⁷ กล่าวว่า : ท่านนบีห้ามเรามีให้บริโภคเนื้อลาบ้าน ช่วงสงครามคัยบรไม่ว่าจะเป็นเนื้อสุกหรือเนื้อสด” (ฮะดีษบันทึกโดย al-’ Bukhariy,2002 : 5525 ; และ Muslim,1995 : 5014)

ฮะดีษทั้งสามและฮะดีษอื่นๆที่มีความหมายเหมือนกันเป็น ฮะดีษที่ถูกต้องซึ่งทั้งหมดระบุว่าห้ามบริโภคเนื้อลาบ้านทั้งสิ้น จึงจำเป็นต้องถือตามนั้น

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะทั้งสอง มีความเห็นว่าการบริโภคเนื้อลาบ้านเป็นสิ่งฮาลาลแต่น่ารังเกียจเป็นอย่างยิ่ง

หลักฐานจากอัลกุรอาน อายะฮ์ที่ 145 สุเราะฮ์ อัลอันอาม

﴿ قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِّغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ (الأنعام : 145)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า ฉันไม่พบว่าในสิ่งที่ถูกให้เป็นอายะฮ์แก่ฉันนั้น มีสิ่งต้องห้ามแก่ผู้บริโภคที่จะบริโภคมัน นอกจากสิ่งนั้นเป็นสัตว์ที่ตายเอง หรือเลือดที่ไหลออก หรือเนื้อสุกร แท้จริงมันเป็นสิ่งโสภม หรือเป็นสิ่งละเมิด ซึ่งถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮฺ ﷻ ที่มัน ถ้าผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีไข้เป็นผู้แสวงหา และมีไข้ผู้ละเมิด แล้วไซ้ แท้จริงพระเจ้าของเจ้านั้น เป็นผู้ทรงอภัยโทษ เป็นผู้ทรงเอ็นดูเมตตา”

อายะฮ์ ดังกล่าวระบุว่าสัตว์ 4 ประเภทเท่านั้นที่ห้ามบริโภคคือสัตว์ที่ตายเอง เลือดที่ไหลออกมา เนื้อสุกร สิ่งที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮฺ ﷻ ขณะเชือดมัน นอกจากนั้นเป็นสิ่งอนุมัติให้บริโภคได้ทั้งหมด รวมทั้งเนื้อลาบ้าน และมีรายงานว่า อิบนุอับบาสซึ่งเป็นสาวกท่านนบี ﷺ ที่มีความโดดเด่นในด้านวิชาการก็มีความเห็นว่าเนื้อลาบ้านสามารถบริโภคได้ถือตามความของอายะฮ์ดังกล่าว (al-’Baghdadiy, 1997 : 2/702)

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

อายะฮ์ดังกล่าวถูกประทานที่นครมักกะฮ์ก่อนอพยพมายังมะดีนะฮฺ ในขณะที่บทบัญญัติการห้ามบริโภคเนื้อลาบ้านเกิดขึ้นที่มะดีนะฮฺ ซึ่งเป็นเหตุการณ์หลังการอพยพแล้ว จึงเป็นบทบัญญัติที่ถือปฏิบัติกันมาว่าการบริโภคเนื้อลาบ้านเป็นสิ่งต้องห้าม (al-’Asqalaniy, 1997 : 9/655)

³⁷ คืออัลบรอรอฮฺบุตรของอาชิบบุตรของอัลหาริษบุตรของอะดียัลอัลอองศอรียัลอัลเอาสีย ย้ายไปอยู่เมืองกุฟะฮฺ เสียชีวิตปี ฮ. ศ. 72 (al-’Asqalaniy, 1996 : 60)

ข้อโต้แย้งที่สอง

การอ้างความรวมของอายะฮ์ดังกล่าวเพื่ออนุญาตให้บริโภคเนื้อสัตว์ทุกชนิด ยกเว้น 4 ประเภทที่ถูกกล่าวไว้ในอายะฮ์ อาจใช้ได้กับสัตว์ที่ไม่มีหลักฐานห้ามไว้ แต่เนื้อลาบ้านมีชะดีชมากมายหลายสายรายงานห้ามบริโภคจึงไม่เข้าข่ายความรวมของอายะฮ์ดังกล่าว (al-'Asqalaniy, 1997 : 9/655)

ข้อโต้แย้งที่สาม

มีรายงานว่าท่านอิบนุอับบาสได้เปลี่ยนความเห็นมาถือตามทัศนะที่เห็นว่าเนื้อลาบ้านห้ามบริโภคหลังจากท่านได้ฟังคำบอกเล่าจากบรรดาสาวกหลายคนของท่านนบี ﷺ และหลังจากท่านได้ถกประเด็นดังกล่าวกับท่านอลิบิบนอบีฏอลิบ (al-Jawziyah, 1997 : 5/322)

ข้อโต้แย้งที่สี่

หนึ่งจากสาเหตุการประทานอายะฮ์ที่ 145 สุเราะฮ์อัลอันอามเพื่อเป็นการหักล้างผู้ตั้งภาคีที่ห้ามหลายสิ่งหลายอย่างจากอาหารที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุมัติให้บริโภคจึงเป็นการแจ้งพวกเขาว่าอาหารต้องห้ามในขณะนั้น 4 ประเภทเท่านั้น (al, Mubarakpuri, 2000 : 455)

หลักฐานจากชะดีชบันทึกโดยอบูดาวูด

((قال غَالِبُ بْنُ أَبِي جَرٍّ، قَالَ : أَصَابَتْنَا سَنَةٌ فَلَمْ يَكُنْ فِي مَالِي شَيْءٌ أُطْعِمُ أَهْلِي إِلَّا شَيْءًا مِنْ حُمْرٍ، وَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَرَّمَ لُحُومَ الْحُمُرِ الْأَهْلِيَّةِ، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَصَابَتْنَا السَّنَةُ وَلَمْ يَكُنْ فِي مَالِي مَا أُطْعِمُ أَهْلِي إِلَّا سِمَانَ الْحُمْرِ، وَإِنَّكَ حَرَّمْتَ لُحُومَ الْحُمُرِ الْأَهْلِيَّةِ، فَقَالَ : أَطْعِمَ أَهْلَكَ مِنْ سَمِينِ حُمْرِكَ، فَإِنَّمَا حَرَّمْتُهَا مِنْ أَجْلِ جَوَالِ الْقُرْبَى))

ความว่า “ขอลิบบุตรของอับญูร³⁸กล่าวว่า : มีอยู่ปีหนึ่งเราประสบกับความยากลำบาก ฉันเองไม่มีทรัพย์สินที่จะเลี้ยงดูครอบครัว นอกจากลาบ้านอ้วนๆจำนวนหนึ่งฉันเลยไปหาท่านนบีแล้วกล่าวแก่ท่านว่า : ท่านห้ามมิให้บริโภคเนื้อลาบ้านแต่ขณะนี้เราประสบกับความยากลำบากเป็นอย่างมาก ท่านนบีจึงกล่าวว่า “จงเลี้ยงดูครอบครัวของท่านด้วยลาของท่าน แท้จริงฉันห้ามบริโภคลาบ้านเพราะมันกินสิ่งสกปรกเท่านั้น” (ชะดีชบันทึกโดย Abu Dawud, 1991 : 3809)

ในชะดีชดังกล่าวท่านนบี ﷺ อนุญาตให้บริโภคเนื้อลาได้ และท่านบอกเหตุผลที่เคยห้ามว่าเพราะมันกินสิ่งสกปรกซึ่งเป็นสาเหตุสืบเนื่องภายนอก มิใช่หลักการเดิมของเนื้อลาบ้าน ประกอบกับมีอีกหลายสายรายงานที่บอกสาเหตุการห้ามเนื้อลาบ้านเพราะเป็นทรัพย์สินที่ได้จากสงคราม ยังไม่ได้แบ่งตาม 5 หมวด หรือเป็นทรัพย์สินที่ถูกปล้นสดมภ์มาหรือเพราะจำเป็นต้องใช้มันจึงต้องคง

³⁸ คือขอลิบบุตรของอับญูรอัลมุขะนีย เป็นผู้นำของเผ่ามุซันนะฮ์ และเป็นสาวกของท่านนบี ท่านหนึ่ง (al-'Asqalaniy, 1995 : 378)

เอาไว้ ซึ่งทั้งหมดเป็นสาเหตุสืบเนื่องภายนอก ดังนั้นหลักการเดิมของเนื้อลาบ้านคือการอนุมัติให้บริโภคน้ำ

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

ฮะดีษดังกล่าวเป็นฮะดีษระดับอ่อน สับสน และผิดปกติอย่างร้ายแรง มีการรายงานที่แตกต่างของสาเหตุการห้ามบริโภคน้ำเนื้อลาบ้านอย่างมากมาย และขัดแย้งกับบรรดาฮะดีษที่ถูกต้องอย่างชัดเจน ฮะดีษขอลิบดังกล่าวจึงนำมาเป็นหลักฐานไม่ได้ (al-'Asqalaniy, 1999 : 9/656 ; al-Nawawiy, 1995 : 13/93)

ข้อโต้แย้งที่สอง

หากว่าฮะดีษดังกล่าว เป็นฮะดีษที่ถูกต้อง ก็สามารถใช้เป็นหลักฐานการอนุมัติให้บริโภคน้ำเนื้อลาบ้านได้กรณีมีความคับขันขั้นอุกฤษฏ์เท่านั้น เพราะขอลิบเองก็ยอมรับว่า ท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคน้ำเนื้อลาบ้านแต่ด้วยความคับขันขั้นอุกฤษฏ์ของท่านขอลิบ ท่านจึงขอคำปรึกษาจากท่านนบี ﷺ

ข้อโต้แย้งที่สาม

รายงานสาเหตุการห้ามผลสืบเนื่องภายนอกทั้งหมดที่มีใช้หลักการเดิมของเนื้อลาบ้านอันเป็นเหตุให้หลักการเดิมของเนื้อลาบ้านเป็นที่อนุมัติให้บริโภคน้ำเนื้อลาบ้านนั้น แตกต่างขัดแย้งกันเองเพราะเป็นการคาดเดาของผู้รายงานทั้งหมด จึงใช้เป็นหลักฐานไม่ได้ ในขณะที่มีรายงานสาเหตุของการห้ามบริโภคน้ำเนื้อลาบ้านที่เป็นตัวตนของลาบ้านเองในฮะดีษที่ถูกต้องที่สุดที่บันทึกโดย อัลบุคอรีและมุสลิม ระบุว่าเพราะลาบ้านเป็นสิ่งโสภณ (Mawsuaah al-'Hadith al-Sharif, 2000 : 475, 1025) ดังนั้นจึงเป็นหลักฐานได้อย่างดีว่าลาบ้านนั้นไม่เป็นที่อนุญาตให้บริโภคน้ำ

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

เพราะลาบ้านเป็นสัตว์ที่มนุษย์ใช้ขี่เหมือนม้า ดังนั้นการบริโภคน้ำเนื้อลาบ้านก็เป็นสิ่งอนุมัติที่น่ารังเกียจเหมือนอย่างการบริโภคน้ำเนื้อม้า

ข้อโต้แย้ง

หลักฐานเชิงวินิจฉัยดังกล่าวเป็นการกียาส³⁹ ที่ขัดแย้งกับหลักฐานที่ถูกต้องที่ไม่อนุมัติให้บริโภคน้ำเนื้อลาบ้าน การกียาสดังกล่าวจึงเป็นโมฆะ

³⁹ คือการผนวกสิ่งที่ไม่มีความกำหนดโดยบัญญัติเข้ากับสิ่งที่มีตัวกำหนดโดยบัญญัติ เพราะทั้งสองมีเหตุผลในการกำหนดโดยบัญญัติที่เหมือนกัน (อิสมาแอ อาลี, 2552 : 74)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการพิจารณาศึกษา หลักฐานและเหตุผลของทั้งสองทัศนะ ผู้วิจัยเห็นว่าทัศนะของมัซฮับส่วนใหญ่ที่ห้ามการบริโภคเนื้อลาบ้านเป็นทัศนะที่มีน้ำหนักมากที่สุดเนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. หลักฐานของทัศนะที่เห็นว่าการบริโภคเนื้อลาบ้านเป็นสิ่งต้องห้ามมีมากมายหลายสายรายงานและถูกต้องทั้งหมด
2. อายะฮ์อัลกุรอานที่ทัศนะที่เห็นว่าอนุมัติให้บริโภคเนื้อลาบ้านแต่นำรังเกียจเป็นอย่างยิ่ง นำมาอ้างเป็นการอ้างไม่ตรงประเด็น โดยมีได้บ่งชี้ถึงสิ่งที่พวกเขากล่าวอ้าง
3. ฮะดีษที่ทัศนะที่อนุมัติให้บริโภคเนื้อลาบ้านนำมาเป็นหลักฐานเป็นฮะดีษที่อ่อนผิดปรกติมากและมีข้อโต้แย้งมากมายที่ไม่สามารถหักล้างได้ จึงไม่สามารถนำมาเป็นหลักฐานได้
4. การกียาสของทัศนะที่อนุมัติให้บริโภคเนื้อลาบ้านเป็นโมฆะเพราะขัดแย้งกับหลักฐานที่ถูกต้องอย่างชัดเจน

3. 2. 1. 3 สัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคม

สัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคมใช้กรงเล็บในการจับสัตว์หรือสิ่งอื่นๆ การล่า การป้องกันตัว และโจมตีทำร้ายผู้อื่น เช่น เหยี่ยว นกอินทรี ยีราฟ และอื่นๆ

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นเกี่ยวกับการกินสัตว์ปีกที่มีกรงเล็บออกเป็นสองทัศนะดังนี้

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้บริโภคสัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคม เป็นทัศนะของนักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่เป็นทัศนะของอิมามอบูฮะนีฟะฮ์ อิมาม อัชชาฟีอีย์ อิมาม อะหมัด (al-Marghinaniy, 1995 : 4/399 ; al-Nawawiy, 1992 : 2/538 ; Ibn Muflih, 1997 : 6/295)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคม เป็นทัศนะของอิมามมาลิก (al-Baghdadiy, 1997 : 2/700)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าฮารอมบริโภคสัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคม

หลักฐานจากฮะดีษ

ฮะดีษที่หนึ่ง บันทึกโดย มุสลิม อบูดาวูดและอันนะสาอีย์

((عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَنْ كُلِّ ذِي نَابٍ

مِنَ السَّبَاعِ وَكُلِّ ذِي مِخْلَبٍ مِنَ الطَّيْرِ))

ความว่า “จากอิบนิอับบาสกล่าวว่่า : ท่านนบีห้ามบริโภคสัตว์ร้ายที่มีเขี้ยวและนกที่มีกรงเล็บทุกชนิด” (อ้างแล้วหน้า 64)

ฮะดีษที่สอง บันทึกโดยอัคริมิเซีย

((عَنْ جَابِرٍ قَالَ : حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَغْنِي يَوْمَ خَيْبَرَ لُحُومَ

الْحُمْرِ الْإِنْسِيَّةِ وَلُحُومِ الْبَعَالِ وَكُلِّ ذِي نَابٍ مِنْ السَّبَاعِ وَكُلِّ ذِي مِخْلَبٍ مِنَ الطَّيْرِ))

ความว่า “จากญาบิรกล่าวว่่า : ท่านนบีห้ามมิให้บริโภคช่วงสงครามคัยบ์ร เนื้อลาบ้าน เนื้อล่อ สัตว์ร้ายที่มีเขี้ยวและนก ที่มีกรงเล็บทุกชนิด” (ฮะดีษบันทึกโดย al-Tirmidhiy,1991 : 1478)

ฮะดีษทั้งสองระบุอย่างชัดเจนว่าท่านนบีห้ามมิให้บริโภคนกทุกชนิดที่มีกรงเล็บฮะดีษที่หนึ่งผู้รายงานคืออิบนุอับบาสส่วนฮะดีษที่สองผู้รายงานคือญาบิร และยังมีฮะดีษอีกจำนวนหนึ่งที่มีผู้รายงานอื่นจากสองท่านดังกล่าวแต่ความหมายเหมือนกัน ทำให้ทัศนะที่เห็นว่าไม่อนุญาตให้บริโภคนกทุกชนิดที่มีกรงเล็บนั้นน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น เพราะประชาชาติผู้ทรงธรรมจะไม่รวมหัวกันโกหกและผิดพลาดอย่างเด็ดขาด

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าฮาลาลบริโภคสัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคม

หลักฐานจากอัลกุรอาน อายะฮ์ที่ 145 สุเราะฮ์ อัลอันอาม

﴿ قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُمْحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا

مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِعَيِّرٍ لِّلَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ

رَحِيمٌ ﴿ (الأنعام : 145)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด) ว่าฉันไม่พบว่่าในสิ่งที่ถูกให้เป็นอายะฮ์แก่ฉันนั้น มีสิ่งต้องห้ามแก่ผู้บริโภคที่จะบริโภคมัน นอกจากสิ่งนั้นเป็นสัตว์ที่ตายเอง หรือเลือดที่ไหลออก หรือเนื้อสุกร แท้จริงมันเป็นสิ่งโสมน หรือเป็นสิ่งละเมิด ซึ่งถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ที่มัน ถ้าผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีไชเป็นผู้แสวงหา และมีไชผู้ละเมิด แล้วไชร์ แท้จริงพระเจ้าของเจ้านั้น เป็นผู้ทรงอภัยโทษ เป็นผู้ทรงเอ็นดูเมตตา”

อายะฮ์ดังกล่าวระบุว่่า อาหาร 4 ประเภทเท่านั้นที่ห้ามบริโภคคือสัตว์ที่ตายเอง เลือดที่ไหลออกมา เนื้อสุกร สิ่งที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ขณะเชือดมัน นอกจากนั้นเป็นสิ่งอนุมัติให้บริโภคได้ทั้งหมด รวมทั้งนกที่มีกรงเล็บ ถือตามความของอายะฮ์ดังกล่าว

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

อายะฮ์ดังกล่าวถูกประทานทีนครมักกะฮ์ ก่อนอพยพมายัง มะดีนะฮ์ ในขณะที่บทบัญญัติการห้ามบริโภคนกที่มีกรงเล็บ เกิดขึ้นที่มะดีนะฮ์ ซึ่งเป็นเหตุการณ์หลังการอพยพแล้ว จึง

เป็นบทบัญญัติที่ถือปฏิบัติกันมา ว่าการบริโภคคนที่มีกรงเล็บเป็นสิ่งต้องห้าม (al'Maqdisiy, 2001 : 11/68)

ข้อโต้แย้งที่สอง

การอ้างความรวมของอายะฮ์ดังกล่าวเพื่ออนุญาตให้บริโภคเนื้อสัตว์ทุกชนิด ยกเว้น 4 ประเภท ที่ถูกกล่าวไว้ในอายะฮ์ อาจใช้ได้กับสัตว์ที่ไม่มีหลักฐานห้ามไว้ แต่นกที่มีกรงเล็บมีชะดิษจำนวนมากหลายสายรายงานห้ามบริโภค จึงไม่เข้าข่ายความรวมของอายะฮ์ดังกล่าว (al'Maqdisiy, 2001 : 11/68)

ข้อโต้แย้งที่สาม

หนึ่งจากสาเหตุการประทานอายะฮ์ดังกล่าว เพื่อเป็นการหักล้างผู้ตั้งภาคีที่ห้ามหลายสิ่งหลายอย่าง จากอาหารที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุมัติให้บริโภคจึงเป็นการแจ้งพวกเขาว่าอาหารต้องห้ามในขณะนั้น 4 ประเภทเท่านั้น (al'Maqdisiy, 2001 : 11/68)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการพิจารณา ศึกษาหลักฐานของทั้งสองทัศนะ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าทัศนะที่ห้ามการบริโภคคนที่มีกรงเล็บเป็นทัศนะที่มีน้ำหนักมากที่สุดเนื่องจากสาเหตุ ดังต่อไปนี้

1. หลักฐานของทัศนะที่เห็นว่าการบริโภคสัตว์ปีกที่มีกรงเล็บเป็นสิ่งที่ต้องห้าม ชัดเจนถูกต้อง ตรงประเด็นและมีหลายสายรายงาน
2. อายะฮ์อัลกุรอานที่ทัศนะที่อนุมัติให้บริโภคสัตว์ปีกที่มีกรงเล็บนำมาอ้างเป็นการอ้างไม่ตรงประเด็นโดยมีข้อโต้แย้งที่ไม่สามารถหักล้างได้

3. 2. 1. 4 สัตว์กินสิ่งสกปรก

สัตว์กินสิ่งสกปรก มีชื่อในภาษาอาหรับว่า “**ملاجه**” ญัลลาละฮ์หรือญิลลาละฮ์คือ สัตว์ทุกชนิดที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารไม่ว่าจะเป็นสัตว์ปีกหรือสัตว์ไม่มีปีก เลี้ยงลูกด้วยนมหรือด้วยสิ่งอื่น เช่น วัว แพะ ควาย ไก่ เป็ด นกและสิ่งอื่นๆ จึงได้ชื่อว่า “ญัลลาละฮ์” นักกฎหมายอิสลามมีทัศนะที่แตกต่างกันเกี่ยวกับ “ญัลลาละฮ์” ใน 3 ประเด็นหลัก คือ

ประเด็นที่หนึ่ง ข้อกำหนดการบริโภคญัลลาละฮ์

ประเด็นที่สอง ปริมาณสิ่งสกปรกที่กินแล้วจึงได้ชื่อว่า “ญัลลาละฮ์”

ประเด็นที่สาม ระยะเวลาการกักขังญัลลาละฮ์ เพื่อให้สามารถบริโภคเนื้อมันได้

ข้อกำหนดการบริโภคญัลลาละฮ์

นักกฎหมายอิสลามมีทัศนะเกี่ยวกับการบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหาร ออกเป็นสามทัศนะ ดังนี้

ทัศนะที่หนึ่ง ไม่อนุญาตให้บริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหาร ทัศนะนี้เป็นรายงานหนึ่งจากอิมามอะห์หมัด ทัศนะหนึ่งในมัซฮับอัชชาฟีอีย (al-Nawawiy, 1957 : 4/304 ; al-Maqdisiy, 1962 : 3/529)

ทัศนะที่สอง การบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรก เป็นอาหารเป็นสิ่งน่ารังเกียจ ทัศนะนี้เป็นอีกรายงานหนึ่งจากอิมามอะห์หมัด ทัศนะที่ถูกต้องที่สุดในมัซฮับอัชชาฟีอียและมัซฮับหะนาฟียะฮ์ และรายงานหนึ่งในมัซฮับมาลิกีย (al-Nawawiy, 1957 : 4/304 ; al-Maqdisiy, 1962 : 3/529 ; al-Kasaniy, 1997 : 4/153)

ทัศนะที่สาม อนุญาตให้บริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารได้ เป็นทัศนะของอิมามมาลิก (al-'Hattab, 1995 : 3/229)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าฮารอมบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลัก

หลักฐานจากอะดีษ บันทีกโดยอบูดาอูดและอັตติรมิซีย และอิบนุมาญะฮ์
 ((عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَكْلِ الْجَلَاءَةِ ،

وَأَلْبَانِهَا))

ความว่า “จากอิบนุอุมร์กล่าวว่า “ท่านนบีห้ามบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกและห้ามดื่มนมมัน (อ้างแล้วหน้า 64)

อะดีษอิบนุอุมร์ข้างต้นท่านนบี ﷺ ห้ามมิให้บริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหาร ในหลักวิชากฎหมายอิสลามการห้ามที่ไม่มีหลักฐานหรือพยานแวดล้อมมาเปลี่ยนเป็นอย่างอื่นแสดงว่าสิ่งที่ถูกห้ามเป็นสิ่งที่ไม่อนุญาตให้กระทำ ดังนั้นการบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารจึงเป็นสิ่งต้องห้าม

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่ากรบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลักน่ารังเกียจ

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

อะดีษอิบนุอุมร์ทัศนะที่ไม่อนุญาตให้บริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารนำมาเป็นหลักฐาน คือ

((عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَكْلِ الْجَلَاءَةِ ،

وَأَلْبَانِهَا))

ความว่า “จากอิบนุอุมร์กล่าวว่า “ท่านนบีห้ามบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกและห้ามดื่มนมมัน” (อ้างแล้วหน้า 64)

ท่านนบี ﷺ มิได้ห้ามตัวตนของสัตว์ดังกล่าวแต่การห้ามเพราะสาเหตุสืบเนื่องภายนอกคือการกินสิ่งสกปรกเป็นอาหารอย่างมากก็แค่ทำให้เนื้อเปลี่ยนไป ซึ่งก็มีได้ทำให้เนื้อดังกล่าวเป็นเนื้อต้องห้าม เหมือนกับเนื้อสัตว์ที่เชือดถูกต้องตามหลักการแต่ต่อมาเกิด เน่า เหม็น มีกลิ่น (al-Nawawiy, 1957 : 4/304 ; al-Maqdisiy, 1962 : 3/529 ; al-Hattah, 1995 : 3/229)

ข้อโต้แย้ง

อะดิษอิบนุอุมร์ท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหาร เป็นการห้ามครอบคลุมสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารทั้งหมดโดยมิได้แยกแยะสาเหตุ ดังนั้นสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารก็ไม่อนุญาติให้บริโภค และการกียาสสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารกับเนื้อสัตว์ที่เชือดถูกต้องตามหลักการแล้วเกิดเน่าเหม็นมีกลิ่น เป็นการกียาสที่โมฆะ เพราะขัดแย้งกับตัวบทอะดิษ

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สาม มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารได้

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

ตัวตนของสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกมิได้เปลี่ยนเป็นสิ่งสกปรกเพราะอาหารนั้น เฉกเช่นอวัยวะของผู้ที่ดื่มเหล้าก็ไม่ถูกถือว่าสกปรกเพราะผลจากการดื่มเหล้า และคนกาฟิรที่บริโภคสุกรและสิ่งต้องห้ามอื่นๆ ก็ไม่ถือว่าตัวตนเขาสกปรกเพราะสิ่งดังกล่าว เพราะมิเช่นนั้นเขาก็ต้องสกปรกตลอดไปถึงแม้ว่าเขาได้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามและอาบน้ำชำระร่างกายตามหลักศาสนาอิสลามแล้วก็ตาม (al-Hattab, 1995 : 3/229)

ข้อโต้แย้ง

ท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารเป็นการห้ามครอบคลุมสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารทั้งหมดโดยไม่ระบุสาเหตุ จึงไม่อนุญาติให้บริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารทุกชนิด และผู้ที่ดื่มเหล้า คนกาฟิรอาหารของเขาส่วนใหญ่ก็มีไซเหล้าหรือสุกร ผิดกับญัลลาละฮ์ซึ่งอาหารหลักของมันคือสิ่งสกปรก

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการพิจารณาศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานของทั้งสามทัศนะผู้วิจัยเห็นว่าทัศนะที่ห้ามบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารมีน้ำหนักมากที่สุดเนื่องจากสาเหตุ ดังนี้

1. ปรากฏข้อห้ามบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารอย่างถูกต้องชัดเจนตามอะดิษที่รายงานโดยอิบนุอุมร์
2. หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่เห็นว่าการบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารเป็นที่อนุญาติหรือทัศนะที่เห็นว่าการบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารเป็นหลักฐานเชิงวินิจฉัยที่มีข้อโต้แย้งและเป็นโมฆะ เพราะขัดแย้งกับตัวบทอะดิษที่ห้ามบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารอย่างชัดเจน

ปริมาณสิ่งสกปรกที่สัตว์กินแล้วจึงได้ชื่อว่า “ญูลาลละฮ์”

นักกฎหมายอิสลามที่มีความเห็นว่าการบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารนั้นไม่เป็นที่อนุญาต มีความเห็นแตกต่างกันในปริมาณสิ่งสกปรกที่เมื่อสัตว์กินเข้าไปแล้วจึงได้ชื่อว่า “ญูลาลละฮ์” ออกเป็นสี่ทัศนะ ดังนี้

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าสัตว์กินสิ่งสกปรกเพียงเล็กน้อยก็ถือว่าสัตว์นั้นเป็น “ญูลาลละฮ์” แล้ว เป็นมัซฮับมาลิกีย (al-Hattab, 1995 : 3/229)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารจำนวนมากจึงถือว่าเป็น “ญูลาลละฮ์” หากสัตว์ดังกล่าวกินสิ่งสกปรกเพียงเล็กน้อยก็ยังไม่ถือว่าเป็น “ญูลาลละฮ์” เป็นทัศนะหนึ่งในมัซฮับฮัมบะลีย (al-Maqdisiy, 1962 : 3/529)

ทัศนะที่สาม มีความเห็นว่าสัตว์ที่ได้ชื่อว่า “ญูลาลละฮ์” คือสัตว์ที่อาหารส่วนใหญ่ของมันคือสิ่งสกปรก เป็นมัซฮับฮัมบะลีย มัซฮับฮะนะฟีและทัศนะหนึ่งในมัซฮับชาฟีอีย (al-Maqdisiy, 1962 : 3/529 ; al-Kasanniy, 1997 : 5/39 ; al-Nawawiy, 1996 : 9/28)

ทัศนะที่สี่ มีความเห็นว่ากลิ่นเป็นบรรทัดฐานหลักในการให้ชื่อสัตว์ว่าเป็น “ญูลาลละฮ์” หากสัตว์กินสิ่งสกปรกแล้วทำให้กลิ่นตัวหรือเหงื่อของสัตว์มีกลิ่นเหม็นสกปรกก็ถือว่าสัตว์นั้นเป็น “ญูลาลละฮ์” เป็นทัศนะที่ถูกต้องในมัซฮับชาฟีอีย (al-Nawawiy, 1996 : 9/28)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าสัตว์กินสิ่งสกปรกเพียงเล็กน้อยก็ถือว่าสัตว์นั้นเป็น “ญูลาลละฮ์” แล้ว

หลักฐานจากอะดิษบันติกโดยอบูดาวูดและอัตติรมิซีย์และอิบนุมานูฮะฮ์

((عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَكْلِ الْجَلَالَةِ،

وَأَلْبَانِيًا))

ความว่า “จากอิบนุมุรกรกล่าววว่า “ท่านนบีห้ามบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกและห้ามดื่มนมมัน” (อ้างแล้วหน้า 64)

อะดิษดังกล่าว และอะดิษอื่นๆ ที่ความหมายเหมือนกันนี้ ท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารโดยมิได้ระบุปริมาณว่ามากหรือน้อย ดังนั้นสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเพียงเล็กน้อยก็เข้าร่วมในชื่อสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารด้วยจึงไม่อนุมัติให้บริโภคสัตว์ดังกล่าว

ข้อโต้แย้ง

คำว่า “ญูลาลละฮ์” ในอะดิษเป็นคำที่แสดงว่าการกินสิ่งสกปรกเป็นจำนวนมาก (ศีมฮอฮ์ มุบาละฆอฮ์) ซึ่งการกินจำนวนเล็กน้อยมิได้ถูกหมายรวมในคำดังกล่าว ดังนั้นสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกจำนวนเล็กน้อยจึงยังมีได้ชื่อว่า “ญูลาลละฮ์” (al-'Maqdisiy, 1962 : 3/529)

หลักฐานเชิงวินิจัย

ศาสนาอิสลามห้ามดื่มเหล้าไม่ว่าจะดื่มปริมาณมากหรือน้อย เพราะทั้งหมดก็ได้ชื่อว่า “เหล้า” เช่นกันสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารไม่ว่าปริมาณมากหรือน้อยก็ได้ชื่อว่า “ญัลลาละฮ์” เหมือนกัน ดังนั้นจึงไม่อนุมัติให้บริโภคน้ำ (al-'Hattab, 1995 : 3/229)

ข้อโต้แย้ง

เหล้าเป็นสิ่งสกปรกในตัวตนของมันเองแต่เดิมอัลลอฮ์ ﷻ และนบี ﷺ ก็ห้ามการดื่มเหล้าในทุกๆปริมาณ ในขณะที่คำว่า “ญัลลาละฮ์” บ่งชี้ถึงปริมาณที่เป็นจำนวนมาก ปริมาณเล็กน้อยจึงไม่เข้าข่ายดังกล่าว (al-'Maqdisiy, 1962 : 3/529)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารจำนวนมากจึงถือว่าเป็น “ญัลลาละฮ์”

หลักฐานเชิงวินิจัย

ฮะดีษที่ท่านนบี ﷺ ห้ามการบริโภคน้ำ “ญัลลาละฮ์” ท่านนบี ﷺ ใช้คำหรือสำนวนที่แสดงว่าทำเป็นประจำจำนวนมาก (ศ็หฺอฮฺมุบาละฆอฮฺ) ดังนั้นเมื่อสัตว์กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารในปริมาณมากๆก็ถือว่าเป็น “ญัลลาละฮ์” และในขณะเดียวกัน มีข้อกำหนดบทบัญญัติในอิสลามหลายๆอย่างที่ถูกผ่อนผัน อนุโลมในกรณีที่มีปริมาณหรือจำนวนน้อย (al-'Maqdisiy, 1962 : 3/529)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สาม มีความเห็นว่าสัตว์ที่ได้ชื่อว่า “ญัลลาละฮ์” คือสัตว์ที่อาหารส่วนใหญ่ของมันคือสิ่งสกปรก

หลักฐานจากฮะดีษ บันทึกโดยอบูดาอูดและอัคริมิซีย์และอิบนุมาญะฮฺ

((عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ كُلِّ الْجَلَالَةِ ،

وَأَلْبَانِيَا))

ความว่า “จากอิบนุอุมร์กล่าววว่า “ท่านนบีห้ามบริโภคน้ำสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกและห้ามดื่มนมมัน” (อ้างแล้วหน้า 64)

ฮะดีษอิบนุอุมร์ข้างต้นและฮะดีษอื่นๆ ที่ท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคน้ำสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารท่านนบี ﷺ ใช้คำว่า “ญัลลาละฮ์” เป็นศ็หฺอฮฺมุบาละฆอฮฺหมายถึงสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารในปริมาณ จำนวนมากๆ เป็นประจำหรือบ่อยครั้ง จึงได้ชื่อว่า “ญัลลาละฮ์” ตามสำนวนฮะดีษ

หลักฐานเชิงวินิจัย

เนื้อของสัตว์จะเป็นผลมาจากอาหารที่มันกินเข้าไป เมื่อสัตว์กินสิ่งสกปรกจำนวนมากๆ เนื้อของมันก็จะเปลี่ยนเป็นเนื้อสกปรกเหมือนอาหารที่มันกิน (al-'Kasaniy, 1997 : 5/39)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สี่ มีความเห็นว่าการเป็นบรรทัดฐานหลักในการให้ชื่อสัตว์ว่าเป็น “ญัลลาละฮ์” หากสัตว์กินสิ่งสกปรกแล้วทำให้กลิ่นตัวหรือเหงื่อของสัตว์มีกลิ่นเหม็นสกปรกก็ถือว่าสัตว์นั้นเป็น “ญัลลาละฮ์”

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

กลิ่นเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งถึงอิทธิพลหรือผลกระทบจากอาหารที่สัตว์กินเข้าไป ถ้าสัตว์กินสิ่งสกปรก แล้วยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงกลิ่นสกปรก แสดงว่าเนื้อสัตว์ดังกล่าวยังไม่ได้รับอิทธิพลจากสิ่งสกปรกนั้น หากปรากฏว่าเนื้อหรือกลิ่นตัวมีกลิ่นเหม็น สกปรกตั้งข้อสงสัยได้ว่าสัตว์ได้รับอิทธิพลจากสิ่งสกปรกนั้นจนเกิดการเปลี่ยนแปลงของกลิ่นเนื้อตัวหรือเหงื่อกลายเป็นสิ่งสกปรก (al-'Nawawiy, 1996 : 9/28)

ข้อโต้แย้ง

การยึดเอากลิ่นเป็นบรรทัดฐานในการให้ชื่อสัตว์ว่าเป็นสัตว์กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหรือไม่เป็นเพียงการคาดการณ์ที่ไม่มีตัวบ่งชี้รองรับซึ่งการคาดการณ์ดังกล่าวอาจถูกหรือผิด จึงเอามาเป็นบรรทัดฐานหลักฐานไม่ได้ กอปรกับเนื้อของสัตว์แต่ละชนิดมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งสกปรกต่างกัน การเปลี่ยนแปลง ของเนื้อสัตว์แต่ละชนิด ช้า เร็ว มาก น้อยจึงแตกต่างกัน ดังนั้นจึงไม่สามารถเอามาเป็นบรรทัดฐานได้ (al-'Maqdisiy, 1962 : 3/531)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบ หลักฐานของแต่ละทัศนะ ผู้วิจัยเห็นว่าทัศนะที่กล่าวว่าเป็น “ญัลลาละฮ์” คือสัตว์ที่อาหารส่วนใหญ่ของมันคือสิ่งสกปรกเนื่องจากสาเหตุ ดังนี้

1. ทัศนะอื่นๆ ใช้หลักฐานเชิงวินิจฉัยที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละทัศนะก็ไม่สอดคล้องกับตัวบทฮะดีษเกี่ยวกับ “ญัลลาละฮ์”
2. คำว่า “ญัลลาละฮ์” ตามฮะดีษอิบนุอุมร์เป็น “ศ็อฮุมบะลาอะฮุฮ์” ที่แสดงว่าเป็นการกินอาหารสกปรกเป็นจำนวนมากเป็นประจำ

ระยะเวลาการกักขังญัลลาละฮ์

นักกฎหมายอิสลามที่มีความเห็นว่าการบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลักหรืออาหารส่วนใหญ่ของมันนั้นไม่เป็นที่อนุมัติ มีความเห็นตรงกันว่า การกักขังสัตว์ดังกล่าวไว้ไม่ให้กินสิ่งสกปรกสามารถทำให้สัตว์นั้นเป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ แต่ท่านเหล่านั้นก็มีความเห็นแตกต่างกัน ในระยะเวลาการกักขังที่ทำให้สัตว์ดังกล่าวเป็นที่อนุญาตให้บริโภคได้โดยสามารถสรุปทัศนะเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าวได้ ดังนี้

ทัศนะที่หนึ่ง มัชฮับฮาฟิฮียะและรายงานหนึ่งในมัชฮับฮะนะฟียะ มีความเห็นที่ไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอนในการกักขัง โดยที่เมื่อใดที่กลิ่น ร่องรอยสิ่งสกปรกนั้นหายไปจากตัวสัตว์สัตว์ดังกล่าวก็เป็นที่อนุญาตให้บริโภคได้ (al-Kasaniy, 1997 : 5/40 ; al-Nawawiy, 1996 : 5/28)

ทัศนะที่สอง รายงานหนึ่งในมัซฮับฮัมบะลีย มีความเห็นว่าระยะเวลาการกักขังสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลักมีกำหนด 3 วันจึงสามารถบริโภคสัตว์ดังกล่าวได้ (al-Maqdisiy, 1962 : 3/530)

ทัศนะที่สาม อีกรายงานหนึ่งในมัซฮับฮัมบะลียมีความเห็นว่าไก่อควรจะกักขัง 3 วัน (al-Kasaniy, 1997 : 5/40)

ทัศนะที่สี่ อีกรายงานหนึ่งในมัซฮับฮัมบะลียมีความเห็นว่าไก่ต้องกักขัง 3 วัน แพะ และ 7 วัน สัตว์อื่นๆ 40 วัน (al-Maqdisiy, 1962 : 3/530)

ทัศนะที่ห้า อีกรายงานหนึ่งในมัซฮับฮัมบะลียมีความเห็นว่าไก่อกักขัง 3 วัน แพะ 4 วัน อุฐู วัว 10 วัน (IbnAbidin, 1997 : 5/217)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการเปรียบเทียบทัศนะต่างๆแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าทัศนะที่มีน้ำหนักมากที่สุดคือ ทัศนะที่มีความเห็นว่าไม่มีกำหนดเวลาที่แน่นอน ตายตัวในการกักขังสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลัก โดยที่เมื่อใดที่กลิ่นร่องรอยสิ่งสกปรกนั้นหายไปจากสัตว์ สัตว์ดังกล่าวก็เป็นอันอนุญาตให้บริโภคได้ เนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้

1. ไม่มีหลักฐานจากอัลกุรอานหรือฮะดีษกำหนดเวลาที่แน่นอนในการกักขังสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหาร
2. ธรรมชาติของสัตว์แต่ละชนิดมีการตอบสนองและการคงอยู่ของอาหารในกระเพาะอาหารแตกต่างกัน ในขณะที่จุดประสงค์ของการกักขังสัตว์เพื่อให้กลิ่นร่องรอยของสิ่งสกปรกหายไปจากตัวสัตว์ ดังนั้นเมื่อใดที่สิ่งสกปรกหายไปจากตัวสัตว์ก็เป็นที่ยอมรับให้บริโภคสัตว์ดังกล่าวได้

3. 2. 1. 5 สัตว์นารังเกียจ

อิสลามอนุมัติให้บริโภคอาหารที่มีคุณค่าและห้ามบริโภคอาหารที่เลว นารังเกียจมีโทษ โดยที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 157 สุเราะฮ์ อัลอะอฺรอฟ

﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۗ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ ۗ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (الأعراف : 157)

ความว่า“คือบรรดาผู้ปฏิบัติตามเราะสูล ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็นที่พวกเขา ถูกจารึกไว้ ณ ที่พวกเขา ทั้งในอัต-เตารอต และในอัลอินญิลโดยที่เขา จะใช้พวกเขาให้กระทำให้สิ่งที่ชอบและห้ามพวกเขามีให้กระทำให้สิ่งที่ไม่ชอบและจะอนุมัติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย และจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขา ซึ่งภาระหนัก

ของพวกเขาและห่วงคอที่ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขา และให้ความสำคัญแก่เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่าง ที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร้ ชนเหล่านี้แหละคือบรรดาผู้ที่สำเร็จ”

อาหารที่เลวน่ารังเกียจนั้นแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ

ประเภทที่หนึ่ง อาหารที่เลวน่ารังเกียจด้วยตัวตนเดิมของมัน เช่น สัตว์ที่ตายเอง ซากสัตว์ เลือด สุกร

ประเภทที่สอง อาหารที่เลวน่ารังเกียจเพราะการได้มาของอาหารผิดหลักศาสนาหรือกฎหมายบ้านเมือง เช่น อาหารที่ได้มาด้วยการขโมย ปล้น ชิง วิ่งราว หรือด้วยวิธีการผิดๆ ทั้งหลาย

มีอาหารบางชนิดรวมทั้งอาหารประเภทสัตว์ที่ไม่มีตัวบพระบุว่าเป็นอาหารที่ดี อนุมัติให้บริโภคหรือเป็นอาหารที่เลวน่ารังเกียจห้ามบริโภค ในส่วนของสัตว์เองนักกฎหมายอิสลามมีความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับบรรทัดฐานที่จะใช้ในการพิจารณาว่าสัตว์ชนิดไหนเป็นสัตว์ที่ดีอนุมัติให้บริโภค และสัตว์ชนิดไหนเป็นสัตว์ที่เลวน่ารังเกียจไม่อนุญาตให้บริโภค โดยสามารถสรุปความเห็นในประเด็นดังกล่าวได้เป็น 2 ทศนะใหญ่ๆ ดังนี้

ทศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่า บรรทัดฐานการกำหนดว่าสัตว์ชนิดไหนดีมีคุณค่า อนุมัติให้บริโภคและสัตว์ชนิดไหนเลวน่ารังเกียจ ไม่อนุญาตให้บริโภคถือตามการพิจารณาของชาวอาหรับ เป็นทศนะของมัซฮับฮนะฟียะ มัซฮับชาฟีอียะ มัซฮับฮัมบะลียะ (Ibn Abidin, 1997 : 5/194 ; al-Nawawiy, 1996 : 9/25 ; Ibn Qudamah, 1992 : 11/64)

โดยมัซฮับชาฟีอียะมีความเห็นว่าชาวอาหรับที่จะใช้เป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาเป็นเกณฑ์ คือชาวอาหรับที่อาศัยอยู่ในเมืองมีฐานะดีและสภาพบ้านเมืองอยู่ในภาวะอุดมสมบูรณ์

ในขณะที่มัซฮับฮัมบะลียะมีความเห็นว่าชาวอาหรับที่จะใช้เป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาเป็นเกณฑ์คือชาวอาหรับที่อาศัยอยู่ในเมืองแถบแคว้นหิญาซคือเมืองมักกะฮฺ มะดีนะฮฺ และญิดดะฮฺ

ทศนะที่สอง มีความเห็นว่าสิ่งดีๆคือสิ่งที่อนุมัติให้บริโภค สิ่งที่เลวน่ารังเกียจคือสิ่งต้องห้ามโดยการอนุมัติพิจารณาตามการดี มีคุณค่า ประโยชน์ การไม่อนุมัติพิจารณาตามความน่ารังเกียจและโทษของตัวตนของสัตว์นั้นๆ ทั้งนี้ไม่ใช่ว่าการพิจารณาของชาวอาหรับหรือมนุษย์ผู้ใดเป็นเกณฑ์ตัดสิน เป็นทศนะของมัซฮับมาลิกียะและอิบนุตุยมิยะฮฺ (al-Qurtubiy, 1996 : 7/300 ; Ibn Taimiah, 2002 : 17/148)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่า บรรทัดฐานการกำหนดว่าสัตว์ชนิดไหนดีมีคุณค่าอนุมัติให้บริโภคและสัตว์ชนิดไหนเลวน่ารังเกียจ ไม่อนุญาตให้บริโภคถือตามการพิจารณาของชาวอาหรับ เป็นทัศนะของมัซฮับฮนะฟียะ มัซฮับชาฟีอียะ มัซฮับฮัมบะลียะ

หลักฐานจากอัลกุรอานในอายะฮ์ที่ 157 สูเราะฮ์ อัลอะอฺรอฟ

﴿ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۗ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ ۗ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾ (الأعراف : 157)

ความว่า “คือบรรดาผู้ปฏิบัติตามเราะสูล ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็นที่พวกเขา พบเขาถูกจารึกไว้ ณ ที่พวกเขา ทั้งในอ็อต-เตารอต และในอัลอินญิลโดยที่เขา จะใช้พวกเขาให้กระทำในสิ่งที่ชอบและห้ามพวกเขามิให้กระทำในสิ่งที่ไม่ชอบและจะอนุมัติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่เลวทั้งหลาย และจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขาซึ่งภาระหนักของพวกเขาและห่วงคอกที่ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขา และให้ความสำคัญแก่เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่าง ที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร ชนเหล่านี้แหละคือบรรดาผู้ที่สำเร็จ”

สิ่งดี ๆ ในอายะฮ์ดังกล่าวมิใช่หมายถึงสิ่งอนุมัติ เพราะถ้าเป็นเช่นนั้นจะเป็นการซ้ำซ้อนที่ยังมิได้อธิบายความ แต่ทว่าความหมายสิ่งที่ดี ๆ ในอายะฮ์ดังกล่าวคือสิ่งที่ชาวอาหรับเห็นว่าดีและสิ่งที่เลวคือสิ่งที่ชาวอาหรับเห็นว่าไม่ดี น่ารังเกียจ

ข้อโต้แย้ง

ตามความของอายะฮ์ดังกล่าว (...และจะอนุมัติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขาซึ่งสิ่งที่เลวทั้งหลาย...) เป็นการบอกเล่าแจ้งข่าวจากอัลลอฮ์ ﷻ ว่าท่านนบี ﷺ จะทำอย่างไรในอายะฮ์ ซึ่งปรากฏว่า หลังจากนั้นท่านนบี ﷺ ก็อนุมัติสิ่งดี ๆ และห้ามสิ่งเลว น่ารังเกียจ เช่นท่านห้าม บริโภคสัตว์ร้ายมีเขี้ยว นกที่มีกรงเล็บ หรือสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลักเป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากประโยคในอายะฮ์ดังกล่าวเป็นประโยคบอกเล่า (Ibn Taimiyah, 2002 : 17/148 ; al-Nawawiy, 1996 : 9/25)

หลักฐานเชิงวินิจฉัยที่หนึ่ง

อัลกุรอานเป็นภาษาอาหรับและถูกประทานลงมาท่ามกลางชาวอาหรับดังนั้นพวกเขาย่อมรู้ความหมาย และเจตนาารมณ์ของอายะฮ์ดียิ่งและมากกว่าผู้อื่นจึงถือการพิจารณาของพวกเขาเป็นเกณฑ์

หลักฐานเชิงวินิจัยที่สอง

ชาวอาหรับเป็นชนแห่งความสมดุล ไม่หมกมุ่นอยู่กับสิ่งสกปรก เลวน่ารังเกียจ และไม่คร่ำครึจนปฏิเสธความอุดมสมบูรณ์อันนำไปสู่การจำกัดอาหารการกินของมนุษย์โดยไม่จำเป็น (al-Nawawiy, 1996 : 9/25)

ข้อโต้แย้ง

การถือเอาพิจารณาญาณของชาวอาหรับเป็นเกณฑ์ตัดสินว่าสัตว์ชนิดใดดีหรือเลวเป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงเสมอไป เพราะชาวอาหรับส่วนหนึ่งก็นิยมบริโภคสิ่งที่เป็นพิษภัยต่อสุขภาพแม้กระทั่งส่วนหนึ่งที่เป็นโรคก็ยังคงบริโภคสิ่งที่แพทย์ห้ามบริโภคเพื่อลดความรุนแรงหรือการกำเริบของโรคนั้น อาหรับสมัยก่อนนิยมกินเลือด กินสัตว์ตายเองซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลาม ชาวกูเรซซึ่งเป็นเผ่าของท่านนบี ﷺ ก็นิยมบริโภคอาหารบางชนิดที่เป็นที่ต้องห้ามในอิสลาม และก็ยังรังเกียจอาหารบางชนิดที่อิสลามอนุญาตให้บริโภค

ท่านนบี ﷺ เองซึ่งเป็นชาวอาหรับตระกูลกูเรซก็ไม่ได้ใช้ความรู้สึกของตนเองในการห้ามบริโภคอาหารบางชนิด มีบันทึกในหนังสือฮะดีษของอัลบุคอรี มุสลิม และนักบันทึกฮะดีษท่านอื่นๆ ว่าเคยมีคนนำเนื้อกบ (ซึ่งปทานุกรมอาหรับ-ไทยให้ความหมายว่าแยะทะเลทราย) มาให้ท่านนบี ﷺ บริโภคแต่ท่านปฏิเสธ จึงมีผู้ถามท่านว่ากบเป็นสิ่งต้องห้ามบริโภคหรือท่านนบี ﷺ ท่านตอบว่า มิใช่อย่างนั้น แต่เพราะมันไม่มีที่ท้องถื่นของฉันฉันจึงรู้สึกรังเกียจมัน และปรากฏว่ามีสาวกของท่านนบี ﷺ บริโภคแยะดังกล่าวต่อหน้าท่านท่านก็ได้ห้ามปรามแต่ประการใด ประกอบกับไม่มีรายงานที่ท่านนบี ﷺ และบรรดาสาวกของท่านใช้บรรทัดฐานความรู้สึกของตนเองในการอนุญาตหรือห้ามบริโภคสัตว์ชนิดใดเป็นการเฉพาะเลย (IbnTaimiyah, 2002 : 17/178)

หลักฐานเชิงวินิจัยที่สาม

หากจะใช้พิจารณาญาณของมนุษย์ทั้งหมดเป็นเกณฑ์ตัดสินว่าสัตว์ชนิดไหนดีหรือสัตว์ชนิดไหนเลวเพื่อเป็นบรรทัดฐานของการอนุมัติหรือห้ามบริโภคสัตว์จะทำให้เกิดข้อกำหนดบทบัญญัติอิสลามที่แตกต่างกันอย่างมากมาย เพราะต่างคนต่างความคิดต่างความรู้สึก ต่างความคุ้นชิน ดังนั้นการถือเอาพิจารณาญาณชาวอาหรับเป็นบรรทัดฐานในสิ่งดังกล่าว จะนำมาซึ่งความเป็นเอกภาพของข้อกำหนดบทบัญญัติ (al-Nawawiy, 1996 : 9/26)

ข้อโต้แย้ง

ชาวอาหรับเองก็มีความคิด ความรู้สึก ความคุ้นชินที่แตกต่างกัน และมีปรากฏว่า ชาวอาหรับก็นิยมบริโภคอาหารหลายชนิดที่เป็นที่ต้องห้าม และปฏิเสธที่จะบริโภคอาหารหลายชนิดที่เป็นที่อนุมัติในอิสลามตามที่กล่าวไว้ในข้อโต้แย้งหลักฐานเชิงวินิจัยที่สอง

ประกอบกับอาหารับเป็นเพียงส่วนหนึ่งหรือกล่าวได้ว่าเป็นเพียงส่วนน้อยของประชากรโลก มีสัตว์จำนวนมากมายหลายชนิดที่ไม่มีปรากฏในแถบอาหารับ หากถือเอาพิจารณาญาณของชาวอาหารับเป็นเกณฑ์ ตัดสินจะทำให้การพิจารณาไม่ครอบคลุมไม่หลากหลาย อาจจะไปสู่การสร้างควมคับแคบใ้มนุษย์หรือการเปิดอิสระเสรีอย่างไร้ขอบเขตในด้านอาหารได้ (IbnTaimiyah, 2002 : 17/179)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าสิ่งดีๆคือสิ่งทีอนุมัติให้บริโภค สิ่งทีเลวน่ารังเกียจคือสิ่งต้องห้ามโดยการอนุมัติพิจารณาตามการตี มีคุณค่า ประโยชน์ การไม่อนุมัติพิจารณาตามความน่ารังเกียจและโทษของตัวตนของสัตว์นั้นๆ ทั้งนี้ไม่ใช่การพิจารณาของชาวอาหารับหรือมนุษย์ผู้ใดเป็นเกณฑ์ตัดสิน

หลักฐานจากอัลกุรอานทีหนึ่งในอายะฮ์ที่ 145 สุเราะฮ์ อัลอันอาม

﴿ قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعُمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِعَيِّرٍ لِّلَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ (الأنعام : 145)

ความว่า“จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า ฉันไม่พบว่าในสิ่งทีถูกให้เป็นอายะฮ์แก่ฉันนั้น มีสิ่งต้องห้ามแก่ผู้บริโภคทีจะบริโภคมัน นอกจากสิ่งนั้นเป็นสัตว์ทีตายเอง หรือเลือดทีไหลออกหรือเนื้อสุกร แท้จริงมันเป็นสิ่งโสภม หรือเป็นสิ่งละเมิด ซึ่งถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ทีมัน ถ้าผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีใช่เป็นผู้แสวงหา และมีใช่ผู้ละเมิด แล้วไซ้ แท้จริงพระเจ้าของเจ้านั้น เป็นผู้ทรงภัยโทษ เป็นผู้ทรงเอ็นดูเมตตา”

อายะฮ์ดังกล่าวระบุว่อาหาร 4 ประเภทเท่านั้นทีห้ามบริโภคคือสัตว์ทีตายเอง เลือดทีไหลออกมา เนื้อสุกร สัตว์ทีถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ขณะเชือด นอกจากนั้นเป็นสิ่งอนุมัติให้บริโภคได้ทั้งหมด จึงไม่จำเป็นต้องใช้พิจารณาญาณของผู้ใดเป็นเกณฑ์ในการอนุมัติหรือห้ามบริโภคสัตว์ชนิดใดอีก

ข้อโต้แย้งทีหนึ่ง

อายะฮ์ดังกล่าวถูกประทานทีนครมักกะฮ์ก่อนการอพยพมายังมะดีนะฮ์ถือเป็นความรวมเท่านั้น เพราะหลังจากนั้นท่านนบี ﷺ ได้ห้ามไม่ให้บริโภคสัตว์บางชนิด เช่น ลาบ้าน สัตว์ทีกินสิ่งสกปรกเป็นอาหาร สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว นกทีมีกรงเล็บ เป็นต้น สัตว์เหล่านี้จึงถือว่าเป็นข้อระบุเจาะจง ยกเว้นส่วนหนึ่งจากความรวมของอายะฮ์ดังกล่าว (al-'Maqdisiy, 1992 : 11/64)

ข้อโต้แย้งทีสอง

หนึ่งจากสาเหตุการประทานอายะฮ์ดังกล่าว เพื่อเป็นการหักล้างผู้ตั้งภาคีทีห้ามหลายสิ่งหลายอย่างจากอาหารทีอัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุมัติให้บริโภค อายะฮ์ดังกล่าวจึงเป็นการแจ้ง

แก่พวกเขาว่าอาหารต้องห้ามในขณะนั้น 4 ประเภทเท่านั้น แต่ต่อมาก็มีการห้ามบริโภคอาหารบางชนิดเพิ่มเติม เช่น ตัวอย่างตามข้อโต้แย้งที่หนึ่ง (al-'Maqdisiy, 1992 : 11/64)

หลักฐานจากอัลกุรอานที่สองในอายะฮ์ที่ 4 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَرِيعٌ الْحِسَابِ ﴿المائدة : 4﴾

ความว่า “เขาเหล่านั้นจะถามเจ้าว่า มีอะไรบ้างที่ถูกอนุมัติแก่พวกเขา จงกล่าวเถิด ที่ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้านั้นคือสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และบรรดาสัตว์สำหรับล่าเนื้อที่พวกเจ้าฝึกสอนมัน พวกเจ้าจงบริโภคจากสิ่งที่มันจับมาให้แก่พวกเจ้า และจงกล่าวพระนามของอัลลอฮฺบนมันเสียก่อน และจงกลัวเกรงอัลลอฮฺเถิด แท้จริงอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงรวดเร็วในการชำระสอบสวน”

หากความหมายของคำว่าสิ่งดี ๆ (อัญมณียิบาต) คือสิ่งที่อนุมัติ ประโยคในอายะฮ์ดังกล่าวก็ไม่มีประโยชน์เพิ่มเติมอันใด แต่เป็นความซ้ำซ้อนกับต้นอายะฮ์จึงเป็นที่ทราบได้ว่าสิ่งดี และสิ่งเลวเป็นลักษณะที่อยู่ในตัวตนของสรรพสิ่งตามอายะฮ์ดังกล่าว และมีขีดเอาความชอบพอของมนุษย์เป็นเกณฑ์ตัดสินความดีความเลวของอาหาร เนื่องจากมีมนุษย์จำนวนไม่น้อยเฝ้าตร้อยกับการบริโภคอาหารที่เป็นพิษเป็นภัยหรืออาหารที่หม้อห้ามสำหรับคนไข้

หลักฐานจากอัลกุรอานที่สาม

อายะฮ์ที่ 157 สุเราะฮ์ อัลอะฮฺรอฟ

﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۗ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ ۗ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿الأعراف : 157﴾

ความว่า “คือบรรดาผู้ปฏิบัติตามเราะสูล ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็นที่พวกเขา ถูกจารึกไว้ ณ ที่พวกเขา ทั้งในอิต-เตารอต และในอัลอินญิลโดยที่เขา จะใช้พวกเขาให้กระทำในสิ่งที่ชอบและห้ามพวกเขามีให้กระทำในสิ่งที่ไม่ชอบและจะอนุมัติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่เลวทั้งหลาย และจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขา ซึ่งภาระหนักของพวกเขาและห่วงคอที่ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขา และให้ความสำคัญแก่เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่าง ที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร้ เขาเหล่านั้นแหละคือบรรดาผู้ที่สำเร็จ”

อายะฮ์ข้างต้นเป็นการบอกเล่าแจ้งข่าวจากอัลลอฮ์ ﷻ ว่าท่านนบี ﷺ จะอนุมัติสิ่งดีๆ และห้ามสิ่งเลวทั้งหลาย ซึ่งปรากฏว่าหลังจากนั้นท่านนบี ﷺ ก็อนุมัติสิ่งดีๆ และห้ามสิ่งเลวน่ารังเกียจมากมายหลายอย่าง เช่น ห้ามบริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว นกที่มีกรงเล็บ หรือสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหาร เป็นต้น ดังนั้นสิ่งทีนอกเหนือจากที่อัลกุรอานและฮะดีษห้ามไว้ก็เป็นที่ยอนุญาตให้บริโภคได้ทั้งหมดโดยไม่จำเป็นต้องถือเอาพิจารณาอนุญาตของมนุษย์ผู้ใดมาเป็นเกณฑ์ตัดสินอีก

หลักฐานจากฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย และมุสลิม

((عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا عَنْ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ أَنَّهُ دَخَلَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْتَ مَيْمُونَةَ فَأَتَنِي بِضَبِّ مَخْنُودٍ فَأَهْوَى إِلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَيَدِهِ فَقَالَ بَعْضُ التَّسْوَةِ أَخْبِرُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَا يُرِيدُ أَنْ يَأْكُلَ فَقَالُوا هُوَ ضَبُّ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَرَفَعَ يَدَهُ فَقُلْتُ أَحْرَامٌ هُوَ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ لَا وَلَكِنْ لَمْ يَكُنْ بِأَرْضِ قَوْمِي فَأَجِدُنِي أَعَاظُهُ قَالَ خَالِدٌ فَاجْتَرَرْتُهُ فَأَكَلْتُهُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْظُرُ))

ความว่า “จาก अबดุลลอฮ์บุตรของ अबบาส จากคอลิดบุตรของอัลวะลีด คอลิดได้ไปบ้านของมัยมูนะฮ์⁴⁰ กับท่านนบีแล้วมีคนเอาฎอบอย่าง (แย้ทะเลทราย) มาให้กิน ท่านนบีก็ยื่นมือเพื่อจะเอามันมากิน มีหญิงบางคนกล่าวขึ้นว่า : จงบอกท่านนบีว่าสิ่งที่ท่านกำลังจะกินเป็นอะไร พวกเขาก็ตกลงว่า : มันเป็นฎอบ ท่านนบีจึงผละมือออกไม่หยิบมันมากิน ฉัน (คอลิด) จึงกล่าวว่า : มันเป็นสิ่งฮารอมบริโภค หรือท่านนบี? ท่านกล่าวว่า : มิใช่เช่นนั้นหรอก แต่มันไม่มีที่ท้องถื่นของฉันฉันจึงขยะแขยงมัน. คอลิดกล่าวว่า : แล้วฉันก็ฝืนเคี้ยวกินมันโดยท่านนบีมองดูอยู่” (ฮะดีษบันทึกโดย al-’ Bukhari,2002 : 5536 ; และ Muslim,1995 : 5034)

ในฮะดีษดังกล่าวท่านนบี ﷺ ขยะแขยงและไม่บริโภคแย้ทะเลทราย เพราะมันเป็นสิ่งแปลก ไม่มีที่บ้านเมืองของท่าน แต่ท่านก็ได้ห้ามบริโภคมัน บ่งชี้ว่าท่านนบี ﷺ เองก็ได้ถือเอาบรรทัดฐานความรู้สึกรู้สึกของท่านเป็นเกณฑ์ในการอนุญาตสิ่งดีๆ หรือห้ามบริโภคสิ่งเลวๆต่างๆ และการไม่คั่นชิน หรือขยะแขยงสัตว์ต่างถื่นก็ได้เป็นเหตุผลของการห้ามบริโภคสัตว์ดังกล่าวเช่นกัน

หลักฐานเชิงวินิจฉัยที่หนึ่ง

ไม่มีรายงานว่าท่านนบี ﷺ หรือบรรดาสาวกของท่านอนุญาตให้กินสัตว์หนึ่งสัตว์ใดเพราะอาหารับกินอาหารับชอบ และเช่นกันไม่มีปรากฏว่าท่านนบี ﷺ หรือบรรดาสาวกของท่านห้าบริโภคสัตว์หนึ่งสัตว์ใดเพราะอาหารับรังเกียจขยะแขยงไม่คั่นชิน (Ibn Taimiyah, 2002 : 17/180)

⁴⁰ คือมัยมูนะฮ์บุตรของอัลหาริษอัลฮิลาลียะฮ์อัลอามิรียะฮ์ เกิดก่อนการอพยพมายังมะดีนะฮ์ เป็นภรรยาคนสุดท้ายของท่านนบี เสียชีวิตปี ฮ. ศ. 51 (Ibn al-’Athir, 1987 : 3/53)

หลักฐานเชิงวินิจฉัยที่สอง

การใช้พิจารณาญาณของมนุษย์เป็นเกณฑ์ ตัดสินว่าสัตว์ชนิดไหนดี หรือสัตว์ชนิดไหนเลวเพื่อเป็นบรรทัดฐานในการอนุมัติหรือห้ามบริโภคสัตว์จะทำให้เกิดข้อกำหนดคหบดีบัญญัติอิสลามที่แตกต่างกันอย่างมากมายไร้เอกภาพ เพราะต่างคนต่างความคิด ต่างความรู้สึกรู้สึก ต่างความคุ้นชิน ต่างความนิยม ในขณะที่การถือตามสิ่งที่อัลกุรอานหรือฮะดีษระบุไว้จะมีความเป็นเอกภาพในทัศนะและการปฏิบัติ (Ibn Taimiyah, 2002 : 17/180)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทัศนะทั้งสองผู้วิจัยมีความเห็นว่าทัศนะที่สองซึ่งมีความเห็นว่าสิ่งใดๆที่อนุมัติให้บริโภคสิ่งที่เลวน่ารังเกียจคือสิ่งต้องห้ามตามอัลกุรอานและฮะดีษ โดยไม่ใช้การพิจารณาญาณของมนุษย์คนใดทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. หลักฐานของทัศนะที่หนึ่งซึ่งเห็นว่าสัตว์ใดๆที่อนุมัติให้บริโภคและสัตว์เลวน่ารังเกียจ ไม่อนุมัติให้บริโภคนั้นให้ถือตามการพิจารณาของชาวอาหรับเป็นหลักฐานที่ยังมีข้อโต้แย้งที่ไม่สามารถหักล้างได้
2. หลักฐานของทัศนะที่สองที่ให้ถือตามอัลกุรอานและฮะดีษโดยไม่ใช้การพิจารณาญาณของมนุษย์คนใดเป็นหลักฐานที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและมีเอกภาพมากกว่า
3. มัชฮับในทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นแตกต่างกันว่าจะถือตามอาหรับแถบไหนเป็นบรรทัดฐาน และยังมีเห็นแตกต่างกันในสัตว์บางชนิดเช่น หนูตะเภา เม่น ว่าเป็นสัตว์เลวน่ารังเกียจหรือไม่ ซึ่งความเห็นแตกต่างในประเด็นเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงความอ่อนแอของหลักการพิจารณาสัตว์ดี สัตว์เลว ตามความรู้สึกนึกคิดหรือรสนิยมของมนุษย์

3. 2. 1. 6 สัตว์ที่ถูกสั่งให้ฆ่าและสัตว์ที่ห้ามฆ่า

มีสัตว์บางชนิดอนุญาตหรือถูกสั่งให้ฆ่าในศาสนาอิสลามเช่น งู แมงป่อง หนูหมา อีกา เหยี่ยว จิ้งจก ตู๊กแก ดังในฮะดีษบันทึกโดยมุสลิม และอิบนุมาญะฮฺ

((عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : حُمْسٌ

فَوَاسِقٌ يُقْتَلْنَ فِي الْحِلِّ وَالْحَرَمِ : الْحَبِيَّةُ وَالْغُرَابُ الْأَبْقَعُ وَالْفَأْرَةُ وَالْكَلْبُ الْعُقُورُ وَالْحَدَايَا))

ความว่า “ท่านหญิงอาอิชะฮฺกล่าวว่า : ท่านนบีมูฮัมมัดกล่าวว่า : สัตว์เลวห้าชนิดถูกฆ่าในเขตอนุญาตและเขตหวงห้าม : งู อีกา หนู หมา เหยี่ยว” (ฮะดีษบันทึกโดย Muslim, 1995 : 2862 ; และ Ibn Majah, 1996 : 3087)

อะดิษบันทึกโดยบุคอรี และมุสลิม

((عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : خَمْسٌ مِنَ الدَّوَابِّ كُلُّهُنَّ فَاسِقٌ، يُفْتَلَنُ فِي الْحَرَمِ : الْعُرَابُ، وَالْحِدَاةُ، وَالْعُقْرُبُ، وَالْفَأْرَةُ، وَالْكَلْبُ الْعُمُورُ))

ความว่า “จากท่านหญิงอาอิชะฮฺ แท้จริงท่านนบีกกล่าวว่า : มีสัตว์เลวห้าชนิด ถูกฆ่าในเขตหวงห้าม : อีกา เหยี่ยว แมงป่อง หนู หมา” (อะดิษบันทึกโดย al-’ Bukhari,2002 : 1828 ; และ Muslim,1995 : 2863)

อะดิษ บันทึกโดยมุสลิมและอิบนุมาญะฮฺ

((عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَاصٍ : أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَرَ بِقَتْلِ الْوَزْغِ وَسَمَاءِهُ فُؤُوسًا))

ความว่า “จากสะอูดบินอบีวักกอศ⁴¹ แท้จริงท่านนบีสั่งให้ฆ่าจิ้งจก ตุ๊กแก และท่านให้เชื่อมั่นว่า : ไอ้เลวเล็ก” (อะดิษบันทึกโดย Muslim,1995 : 5844 ; และ Ibn Majah,1996 : 3230)

และเช่นกันมีสัตว์บางชนิดเช่นกันที่ห้ามมิให้ฆ่า เช่น มด ผึ้ง นกหัวขวาน เหยี่ยวเล็ก กบ ดังในอะดิษบันทึกโดยอบูดาวูดและอิบนุมาญะฮฺ

((عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ قَتْلِ أَرْبَعٍ مِنَ الدَّوَابِّ التَّمَلَّةُ وَالنَّحْلَةُ وَالْهُدْهُدُ وَالصُّرْدُ))

ความว่า “จากอิบนุอับบาสกล่าวว่า : ท่านนบิห้ามฆ่าสัตว์สี่ชนิด : มด ผึ้ง นกหัวขวาน และเหยี่ยวแดง” (อะดิษบันทึกโดย Abu Dawud,1991 : 5267 ; และ Ibn Majah,1996 : 3224)⁴²

อะดิษบันทึกโดยอบูดาวูดและอันนะสาอีย

((عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُثْمَانَ : أَنَّ طَبِيْبًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ضِفْدَعٍ يَجْعَلُهَا فِي دَوَاءٍ ، فَنَهَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ قَتْلِهَا))

⁴¹ คือสะอูดบุตรของมาลิก กุรอซียะเป็นคนที่เข้ารับอิสลาม เป็น 1 ใน 6 ของสภาที่ปรึกษา และ 1 ใน 10 ของผู้ที่ถูกแจ้งว่าเข้าสวรรค์โดยไม่ต้องสืบสวน เสียชีวิต ที่มะดีนะฮฺ ปีศ. ศ. 55 (Ibn al-’Athir, 1987 : 2/452)

⁴² อะดิษระดับเศาะฮี้ฮฺ (al-’Albaniy, 2002 : 8/122)

ความว่า “จากอับดุลเราะหมานบุตรของอุษมาน⁴³กล่าวว่า : มีหมอคนหนึ่งถามท่านนบีถึงการเอากบทำยา ท่านนบีจึงห้ามฆ่ามัน” (ฮะดีษบันทึกโดย Abu Dawud, 1991 : 5267 ; และ al-Nasa’iyy , 1994 : 4363)⁴⁴

จากหลักฐานการอนุญาตหรือสั่งให้ฆ่าและการห้ามมิให้ฆ่าสัตว์บางชนิดนักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันว่าการสั่งให้ฆ่าและการห้ามมิให้ฆ่าสัตว์บางชนิดเป็นหลักฐานการห้ามบริโภคสัตว์ดังกล่าวหรือไม่ ซึ่งสามารถสรุปความเห็นของนักกฎหมายอิสลามได้สองทัศนะดังต่อไปนี้

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าการสั่งให้ฆ่าและการห้ามมิให้ฆ่าสัตว์ เป็นหลักฐานของการห้ามบริโภคสัตว์ดังกล่าวเป็นทัศนะของมัซฮับซาฟิฮีย และรายงานหนึ่งในมัซฮับฮัมบะลีย (al-Nawawiy, 1992 : 3/272 ; al-Mardawiy, 1997 : 10/361)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าการสั่งให้ฆ่าและการห้ามมิให้ฆ่าสัตว์มิได้เป็นหลักฐานของการห้ามบริโภคสัตว์ดังกล่าวแต่อย่างใด เป็นทัศนะของรายงานหนึ่งในมัซฮับฮัมบะลีย (al-Mardawiy, 1997 : 10/361)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าการสั่งให้ฆ่าและการห้ามมิให้ฆ่าสัตว์ เป็นหลักฐานของการห้ามบริโภคสัตว์ดังกล่าว

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

การบริโภคสัตว์ที่ถูกใช้ให้ฆ่าทิ้งหรือห้ามมิให้ฆ่าทิ้งไม่เป็นที่อนุมัติ (ฮารอม) เพราะการสั่งให้ฆ่าสัตว์ดังกล่าวขณะที่ห้ามฆ่าสัตว์ที่อนุญาตให้บริโภคเพื่อการอื่นจากการบริโภคมีนัยยะว่า การบริโภคสัตว์ที่ถูกใช้ให้ฆ่าทิ้งเป็นสิ่งต้องห้าม เพราะหากการบริโภคสัตว์ดังกล่าวฮาลาลท่านนบี ﷺ จะไม่อนุญาตหรือสั่งให้ทำลายสัตว์เหล่านั้นทิ้งอย่างเด็ดขาดเนื่องจากการทำลายทรัพย์สินและฟุ่มเฟือย

ส่วนการห้ามฆ่าสัตว์ก็เป็นหลักฐานว่าสัตว์นั้นต้องห้ามบริโภคชนิดหนึ่ง เนื่องจากถ้าสัตว์ดังกล่าวฮาลาลบริโภคท่านนบี ﷺ ก็จะไม่ห้ามฆ่ามันเพราะการห้ามฆ่าเป็นการห้ามกินโดยปริยายและเพราะเมื่อมันถูกฆ่าก็สามารถนำเนื้อมันมาบริโภคได้ไม่เข้าข่ายทำลายทรัพย์สินและฟุ่มเฟือย (al-Mardawiy, 1997 : 10/361)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าการสั่งให้ฆ่าและการห้ามมิให้ฆ่าสัตว์มิได้เป็นหลักฐานของการห้ามบริโภคสัตว์ดังกล่าวแต่อย่างใด

⁴³ คืออับดุลเราะหมานบุตรของอุษมาน บุตรของอับยัดิลลาฮ อัสกูรอซีย อัดตัยมีย อัลหิญาซีย (al-'Asqalaniy, 1996 : 288)

⁴⁴ ฮะดีษระดับเศาะฮี้ฮ์ (al-'Albaniy, 2002 : 10/330)

หลักฐานเชิงวินิจฉัยที่หนึ่ง

การใช้ให้ฆ่าหรือการห้ามมิให้ฆ่าสัตว์บางชนิดไม่เป็นหลักฐานว่าสัตว์นั้นต้องห้ามบริโภค เพราะจากการประมวลหลักฐานจากอัลกุรอานและฮะดีษพบว่าเดิมของสรรพสิ่งรวมทั้งสัตว์นั้นเป็นที่อนุมัติจะเป็นที่ต้องห้ามก็ต่อเมื่อมีหลักฐานมาระบุว่าสัตว์นั้นเป็นที่ต้องห้าม ซึ่งปรากฏว่ายังไม่มีหลักฐานระบุว่าสัตว์ที่ถูกให้ฆ่าและสัตว์ที่ห้ามมิให้ฆ่าเป็นสัตว์ต้องห้ามบริโภคจึงถือตามฐานเดิมของสรรพสิ่งซึ่งเป็นที่อนุมัติ (al-Shawkaniy, 1994 : 8/144)

หลักฐานเชิงวินิจฉัยที่สอง

ท่านนบี ﷺ ใช้ให้ฆ่าสัตว์บางชนิดเพราะเป็นสัตว์ดุร้าย เลว เป็นพิษภัยแก่มนุษย์จึงใช้ให้ฆ่าสัตว์ดังกล่าวเพื่อกันพิษภัยจากสัตว์เหล่านั้นมิใช่เพราะสัตว์ดังกล่าว เป็นที่ต้องห้าม และการที่ท่านนบี ﷺ ห้ามฆ่าสัตว์บางชนิดอาจจะเพราะว่าสัตว์ดังกล่าวมีพิษภัยหรืออันตรายน้อย (al-Shawkaniy, 1994 : 8/144)

ข้อโต้แย้ง

หลักฐานเชิงวินิจฉัยที่สองเป็นเพียงการคาดการณ์ที่ไม่สามารถนำมาเป็นหลักฐานได้ประกอบกับกรณีการที่มีหมอสอบถามท่านนบี ﷺ เพื่อนำกบซึ่งไม่มีพิษภัย (และมีมนุษย์จำนวนมากนิยมบริโภคกบ) ไปทำยา แต่ท่านนบี ﷺ ห้ามฆ่ามัน การห้ามฆ่ากบกรณีนี้ก็ไม่ได้แสดงว่าเพราะกบมีอันตรายน้อยจึงห้ามฆ่า (al-Nawawiy, 1992 : 10/362)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทัศนะทั้งสอง พบว่าหลักฐานและเหตุผลของของทัศนะที่หนึ่งที่มีความเห็นว่าการใช้ให้ฆ่าหรือห้ามฆ่าสัตว์บางชนิดเป็นตัวอย่างว่าสัตว์ดังกล่าวไม่เป็นที่อนุมัติให้บริโภคเนื่องจากสาเหตุดังนี้

1. เพราะการที่ท่านนบี ﷺ ใช้ให้ฆ่าสัตว์บางชนิดทั้งมีนัยยะว่า สัตว์ดังกล่าวน่ารังเกียจ สกปรก มีพิษภัย ในตัวตนของมันจึงไม่อนุญาตให้บริโภค เพื่อป้องกันมิให้คุณลักษณะของสัตว์ดังกล่าวเข้าไปมีบทบาทอิทธิพลต่อความคิดทัศนคติ พฤติกรรมและสุขภาพอนามัยของผู้ที่จะบริโภคมัน

2. การที่ท่านนบี ﷺ ห้ามฆ่าสัตว์บางชนิด การห้ามฆ่าสัตว์ นั้นๆ ก็คือการห้ามบริโภคมันโดยปริยาย เพราะไม่อนุญาตให้บริโภคสัตว์ทั้งเป็น และสัตว์หลายชนิดก็ต้องเชือดตามบทบัญญัติของอิสลามก่อนจึงจะอนุญาตให้มุสลิมบริโภคได้ ดังนั้นเมื่อท่านนบี ﷺ ห้ามฆ่าสัตว์บางชนิดก็อนุมานได้ว่าสัตว์ดังกล่าวไม่เป็นที่อนุญาตให้บริโภคโดยพฤตินัย

3. 2. 1. 7 สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว

สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว ใช้เขี้ยวในการล่าเหยื่อเป็นอาหารหรือใช้เขี้ยวป้องกันตนเอง หรือเพื่อทำร้ายผู้อื่นเช่น เสือ สิงโต หมาป่า การบริโภคสัตว์ประเภทนี้นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันออกเป็นสองทัศนะ คือ

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้บริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว เป็นทัศนะของนักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่และรายงานหนึ่งจากมัซฮับมาลิกีย (al-Marghinaniy, 1995 : 4/399 ; al-Nawawiy, 1992 : 3/271 ; al-Mardawiy, 1996 : 10/355 ; MALik, 2004 : 351)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว แต่น่ารังเกียจ ซึ่งเป็นรายงานหนึ่งจากมัซฮับมาลิกีย (Ibn Rush, 2000 : 3/23)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้บริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว

หลักฐานจากฮะดีษที่หนึ่ง บันทึกโดยอัลบุคอรีและมุสลิม

((عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ أَكْلِ كُلِّ

ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ))

ความว่า “จากอับดุลอะลาอ์คษานีย : แท้จริงท่านนบีห้ามบริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวทุกชนิด” (ฮะดีษบันทึกโดย al-’ Bukhariy, 2002 : 5530 ; และ Muslim, 1995 : 4989)

ฮะดีษที่สอง บันทึกโดยมุสลิม อัตติรมิซีย อันนะสาอียและอิบนุมาญะฮ์

((كُلُّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ فَكُلُّهُ حَرَامٌ))

ความว่า “การกินสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวทุกชนิดเป็นสิ่งฮารอม” (อ้างแล้วหน้า 14)

ฮะดีษที่สาม บันทึกโดยมุสลิมอบูดาวูดและอันนะสาอีย

((عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَنْ كُلِّ ذِي نَابٍ

مِنَ السَّبَاعِ وَكُلِّ ذِي مِخْلَبٍ مِنَ الطَّيْرِ))

ความว่า “จากอับนิอับบาส กล่าวว่่า : ท่านนบีห้ามบริโภคสัตว์ดุร้ายที่มีเขี้ยวและนกมีกรงเล็บทุกชนิด” (อ้างแล้วหน้า 64)

ฮะดีษทั้งสามข้างต้นและฮะดีษอื่นๆ ซึ่งมีความหมายเหมือนกันในขณะที่ยุ้รายงานหลายคน ระบุดัดเจนว่่าท่านนบี ﷺ ห้ามการบริโภคเนื้อสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวและท่านยังย้ำอีกว่่าการบริโภคสัตว์ดังกล่าวเป็นสิ่งต้องห้าม การที่มีผู้รายงานมากมายหลายคนแต่ให้ความหมายเหมือนกันเป็นสิ่งที่ยืนยันความถูกต้องและความน่าเชื่อถืออย่างหนึ่ง เพราะประชาชาติผู้ทรงธรรมจะไม่รวมหัวกันโกหกและกระทำในสิ่งที่ผิด (al-’Mardawiy, 1996 : 10/355)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง ความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์ดุร้าย มีเขี้ยว แต่นำรังเกียจ

หลักฐานจากอัลกุรอานอายะฮ์ที่ 145 สุเราะฮ์ อัลอันอาม

﴿ قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوْحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِّعَيِّرِ اللَّهُ بِهٖ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ (الأنعام : 145)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า ฉันไม่พบว่าในสิ่งที่ถูกให้เป็นอายะฮ์แก่ฉันนั้น มีสิ่งต้องห้ามแก่ผู้บริโภคที่จะบริโภคมัน นอกจากสิ่งนั้นเป็นสัตว์ที่ตายเอง หรือเลือดที่ไหลออก หรือเนื้อสุกร แท้จริงมันเป็นสิ่งโสภม หรือเป็นสิ่งละเมิด ซึ่งถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ที่มัน ถ้าผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีไฉเป็นผู้แสวงหา และมีไฉผู้ละเมิด แล้วไซ้ไร แท้จริงพระเจ้าของเจ้านั้น เป็นผู้ทรงอภัยโทษ เป็นผู้ทรงเอ็นดูเมตตา”

อายะฮ์ ดังกล่าวระบุสัตว์ 4 ประเภทเท่านั้นที่ห้ามบริโภคคือสัตว์ที่ตายเอง เลือดที่ไหลออกมา เนื้อสุกร สิ่งที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ขณะเชือดมัน นอกจากนั้นเป็นสิ่งอนุมัติให้บริโภคได้ทั้งหมด รวมทั้งสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว แต่เนื่องจากท่านนบี ﷺ ได้ห้ามบริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว จึงหลอมรวมอายะฮ์ที่ 145 ของสุเราะฮ์อัลอันอามซึ่งมีนัยยะว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์ทุกชนิด ยกเว้นสัตว์ 4 ประเภทที่ถูกห้ามไว้ในอายะฮ์ดังกล่าวกับบรรดาอะติษะที่ท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว เป็นข้อกำหนดบทบัญญัติการบริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวว่าอนุมัติแต่นำรังเกียจ

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

อายะฮ์ดังกล่าวถูกประทานที่นครมักกะฮ์ก่อนอพยพมายังมะดีนะฮ์ ในขณะที่บทบัญญัติการห้ามบริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวเกิดขึ้นที่มะดีนะฮ์ ซึ่งเป็นเหตุการณ์หลังการอพยพแล้ว จึงเป็นบทบัญญัติที่ถือปฏิบัติกันมาว่าการบริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวเป็นสิ่งต้องห้าม (al-Nawawiy, 1992 : 3/271)

ข้อโต้แย้งที่สอง

การอ้างความรวมของอายะฮ์ดังกล่าวเพื่ออนุญาตให้บริโภคเนื้อสัตว์ทุกชนิด ยกเว้น 4 ประเภทที่ถูกกล่าวไว้ในอายะฮ์ อาจใช้ได้กับสัตว์ที่ไม่มีหลักฐานห้ามไว้ แต่สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวมีอะติษะ มากมายหลายสายรายงานห้ามบริโภคจึงไม่เข้าข่ายความรวมของอายะฮ์ดังกล่าว (al-Nawawiy, 1992 : 3/271)

ข้อโต้แย้งที่สาม

หนึ่งจากสาเหตุการประทานอายะฮ์ดังกล่าวเพื่อเป็นการหักล้างผู้ตั้งภาคีที่ห้ามหลายสิ่งหลายอย่างจากอาหารที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุมัติให้บริโภคจึงเป็นการแจ้งพวกเขาว่าอาหาร

ต้องห้ามในขณะนั้น 4 ประเภทเท่านั้น แต่ต่อมาท่านนบี ﷺ ก็ได้ห้ามบริโภคสัตว์บางชนิดเพิ่มเติม รวมทั้งสัตว์ร้ายมีเขี้ยวด้วย ซึ่งปรากฏอยู่ในหลักฐานของทัศนะที่หนึ่งแล้ว (al-Nawawiy, 1992 : 3/271)

ข้อโต้แย้งที่สี่

หนึ่งจากหลักฐานว่ามีการห้ามบริโภคอาหารบางชนิดหลังจากอายะฮ์ดังกล่าว คือการที่นักวิชาการกฎหมายอิสลามมีมติเป็นเอกฉันท์ว่าการบริโภคอูจจาเราะปัสสาวะและแมลงสกปรก นำรังเกียจเป็นสิ่งต้องห้าม (Ibn Kathir, 1993 : 2/183 ; al-Qurtubiy, 1996 : 7/116)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทั้งสองทัศนะ ผู้วิจัยเห็นว่า ทัศนะที่ห้ามการบริโภคเนื้อสัตว์ร้ายมีเขี้ยวเป็นทัศนะที่มีน้ำหนักมากที่สุด เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. หลักฐานของทัศนะที่เห็นว่าการบริโภคเนื้อสัตว์ร้ายมีเขี้ยวเป็นสิ่งต้องห้าม มีมากมายหลายสายรายงานมีความหมายเดียวกันและถูกต้อง ซึ่งไม่มีรายงานว่า อัลกุรอานและหะดีษ เปลี่ยนข้อกำหนดบทบัญญัติการบริโภคเนื้อสัตว์ร้ายมีเขี้ยวเป็นอย่างอื่นจึงถือตามความของหลักฐาน การห้ามดังกล่าว

2. อายะฮ์อัลกุรอานที่ทัศนะที่อนุมติให้บริโภคเนื้อสัตว์ร้ายมีเขี้ยวได้แต่นำ รังเกียจนำมาอ้าง เป็นการอ้างไม่ตรงประเด็นและมีข้อโต้แย้งถึงข้อบ่งชี้ที่กล่าวอ้างซึ่งไม่สามารถหักล้าง ได้

3. 2. 1. 8 สัตว์ที่เกิดจากการผสมระหว่างสัตว์ฮาลาลกับสัตว์ฮารอม

มีสัตว์บางชนิดที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างสัตว์ที่อนุญาตให้บริโภคกับสัตว์ ที่ต้องห้ามบริโภคเช่น ล่อซึ่งเกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างม้ากับลาบ้าน นักกฎหมายอิสลามมีความเห็น เกี่ยวกับการบริโภคสัตว์ดังกล่าวออกเป็นสองทัศนะ คือ

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่า สัตว์ที่เกิดจากการผสมพันธุ์กันระหว่างสัตว์ ฮาลาลบริโภคกับสัตว์ฮารอมบริโภคเป็นที่ยอมรับว่าต้องห้ามบริโภค เป็นทัศนะของนักวิชาการกฎหมายอิสลาม ส่วนใหญ่ (al-Kasaniy, 1997 : 4/151 ; al-Shafi'aisy, 1993 : 2/369 ; Ibn Qudamah, 1992 : 13/319)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าสัตว์ที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างสัตว์ฮาลาล บริโภคกับสัตว์ฮารอมบริโภคเป็นที่ยอมรับว่าบริโภคได้แต่นำรังเกียจเป็นอย่างยิ่ง เป็นรายงานหนึ่งจาก อิมามมาลิก (al-Baghdadiy, 1997 : 3/702 ; al-Baghdadiy, 1995 : 1/277)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่า สัตว์ที่เกิดจากการผสม พันธุ์กันระหว่างสัตว์ฮาลาลบริโภคกับสัตว์ฮารอมบริโภคเป็นที่ยอมรับว่าต้องห้ามบริโภค

หลักฐานเชิงวิวินิจฉัย

สัตว์ที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างสัตว์ที่อนุญาตให้บริโภคกับสัตว์ที่ไม่อนุญาตให้บริโภคเป็นการรวมระหว่างสิ่งอนุมัติกับสิ่งต้องห้ามจึงให้นำหนักไปทางการต้องห้าม เนื่องจากมีสิ่งต้องห้ามเจือปนอยู่ (al-'Kasaniy, 1997 : 4/151)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าสัตว์ที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างสัตว์ฮาลาลบริโภคกับสัตว์ฮารอมบริโภคเป็นที่อนุญาตให้บริโภคได้แต่นำรังเกียจเป็นอย่างยิ่ง

หลักฐานจากอัลกุรอานในอายะฮ์ที่ 145 สุเราะฮ์อัลอันอาม

﴿ قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (الأنعام : 145)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า ฉันไม่พบว่าในสิ่งที่ถูกให้เป็นอายะฮ์แก่ฉันนั้น มีสิ่งต้องห้ามแก่ผู้บริโภคที่จะบริโภคมัน นอกจากสิ่งนั้นเป็นสัตว์ที่ตายเอง หรือเลือดที่ไหลออก หรือเนื้อสุกร แท้จริงมันเป็นสิ่งโสภม หรือเป็นสิ่งละเมิด ซึ่งถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ที่มัน ถ้าผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีใช่เป็นผู้แสวงหา และมีใช่ผู้ละเมิดแล้วไซ้ แท้จริงพระเจ้าของเจ้านั้น เป็นผู้ทรงอภัยโทษ เป็นผู้ทรงเอ็นดูเมตตา”

อายะฮ์ดังกล่าวระบุว่าอาหาร 4 ประเภทเท่านั้นที่ห้ามบริโภคคือสัตว์ที่ตายเอง เลือดที่ไหลออกมา เนื้อสุกร สิ่งที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ขณะเชือดมัน นอกจากนั้นเป็นสิ่งอนุมัติให้บริโภคได้ทั้งหมด รวมทั้งสัตว์ที่เกิดจากการผสมของสัตว์ฮาลาลกับสัตว์ฮารอมบริโภค (al-'Baghdadiy, 1997 : 3/702)

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

อายะฮ์ดังกล่าวถูกประทานที่นครมักกะฮ์ ก่อนอพยพไปยังมะดีนะฮ์ในขณะที่ บทบัญญัติการห้ามบริโภคสัตว์บางชนิดก็ยังมีขึ้นหลังการอพยพไปยังมะดีนะฮ์ (al-'Maqdisiy, 1992 : 13/319)

ข้อโต้แย้งที่สอง

การอ้างความรวมของอายะฮ์ดังกล่าวเพื่ออนุญาตให้บริโภคเนื้อสัตว์ทุกชนิด ยกเว้น 4 ประเภท ที่ถูกกล่าวไว้ในอายะฮ์ อาจใช้ได้กับสัตว์ทั่วไปโดยหลักการเดิม แต่ไม่รวมสัตว์ที่เกิดจากการผสมของสัตว์ฮาลาลกับสัตว์ฮารอมบริโภค เพราะสัตว์ดังกล่าวมีสิ่งฮารอมเจือปนอยู่จึงไม่เข้าข่ายความรวมของอายะฮ์ดังกล่าว (al-'Maqdisiy, 1992 : 13/319)

ข้อโต้แย้งที่สาม

หนึ่งจากสาเหตุการประทานอายะฮ์ดังกล่าว เพื่อเป็นการหักล้างผู้ตั้งภาคีที่ห้ามหลายสิ่งจากอาหารที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุมัติให้บริโภคจึงเป็นการแจ้งพวกเขาว่าอาหารต้องห้ามในขณะนั้น 4 ประเภทเท่านั้น (al-'Maqdisiy, 1992 : 13/319)

ข้อโต้แย้งที่สี่

หนึ่งจากหลักฐานว่ามีการห้ามบริโภคอาหารบางชนิดหลังจากอายะฮ์ดังกล่าวคือการที่นักวิชาการกฎหมายอิสลามมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า การบริโภคของจาระ ปัสสาวะ และแมลงสกปรก นำรังเกียจเป็นสิ่งต้องห้าม (al-'Maqdisiy, 1992 : 13/319)

หลักฐานจากชะดิษบันติกโดยอัคริมิซียและอิบนุมาญะฮ

((قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْحَلَالُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، وَالْحَرَامُ مَا حَرَّمَ

اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، وَمَا سَكَتَ عَنْهُ، فَهُوَ مِمَّا عَمَّا عَنْهُ))

ความว่า “ท่านนบีกกล่าวว่า : สิ่งฮาลาลคือสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงอนุมัติในคัมภีร์ของพระองค์ สิ่งฮารอมคือสิ่งที่อัลลอฮ์ไม่ทรงอนุมัติในคัมภีร์ของพระองค์ และสิ่งที่พระองค์ไม่กล่าวถึงนั้น เป็นสิ่งที่พระองค์ทรงอนุมัติ” (ชะดิษบันติกโดย al-Tirmidhiy, 1991 : 1726 ; และ Ibn Majah, 1996 : 3367)

เข้าใจจากชะดิษดังกล่าวว่าสิ่งอนุมัติและสิ่งไม่อนุมัติอัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดไว้หมดแล้วในอัลกุรอาน ส่วนสิ่งที่พระองค์ไม่ระบุว่าจะฮารอมหรือฮาลาลไว้ในอัลกุรอานเป็นที่อนุมัติ สัตว์ที่เกิดจากสัตว์ฮาลาลกับฮารอมบริโภคมิได้ถูกกล่าวไว้ในอัลกุรอานจึงเป็นสัตว์ที่อนุมัติให้บริโภคได้ (al-Baghdadiy, 1995 : 1/277)

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

ชะดิษดังกล่าวเป็นชะดิษที่สายรายงานไม่ถึงไปยังท่านนบี ﷺ ตามทัศนะที่ถูกต้องที่สุด และไม่เป็นชะดิษที่ถูกบันทึกไว้ตามทัศนะของอิมามอัลบุคอรี และมิผู้รายงานสองท่านที่ขาดคุณสมบัติของผู้รายงานชะดิษที่ถูกต้องคือสัยฟ บิน ฮารูนและสัยฟ บิน มุฮัมหมัดจากอาศิมจึงเป็นชะดิษที่ใช้เป็นหลักฐานไม่ได้ (al-'Kasaniy, 1997 : 4/152)

ข้อโต้แย้งที่สอง

หากชะดิษดังกล่าวเป็นชะดิษที่ถูกต้องโดยสมบูรณ์ แต่มีชะดิษมากมายที่ระบุว่าท่านนบี ﷺ ได้ห้ามบริโภคสัตว์บางชนิดที่มีถูกกล่าวได้ในอัลกุรอานเช่น ลาบ้าน ล่อ ญูลาละฮ์ สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว เป็นต้น (al-'Kasaniy, 1997 : 4/152)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทัศนะทั้งสอง ผู้วิจัยเห็นว่า ทัศนะที่ห้ามการบริโภคสัตว์ที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างสัตว์ฮาลาลบริโภคกับสัตว์ฮารอมบริโภคมีน้ำหนักมากกว่าเนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้

1. อายะฮ์อัลกุรอานที่ทัศนะที่อนุมัติให้บริโภคเนื้อสัตว์ดังกล่าวนำมาอ้างเป็นการอ้างไม่ตรงประเด็นและมีข้อโต้แย้งถึงข้อบ่งชี้ที่ไม่สามารถหักล้างได้
2. ฮะดีษที่ทัศนะที่อนุมัติให้บริโภคเนื้อสัตว์ดังกล่าวนำมาเป็นหลักฐานเป็นฮะดีษที่ขาดคุณสมบัติ เงื่อนไขของฮะดีษถูกต้องจึงนำมาเป็นหลักฐานมิได้
3. สัตว์ดังกล่าวเป็นสัตว์ที่มีพ่อพันธุ์หรือแม่พันธุ์ที่ไม่อนุญาตให้บริโภคซึ่งมีการเจือปนระหว่างสิ่งอนุมัติและสิ่งไม่อนุมัติให้บริโภคจึงให้น้ำหนักไปที่ทัศนะที่ไม่อนุมัติให้บริโภคอย่าง การเจือปนระหว่างเหล้ากับนมซึ่งให้น้ำหนักไปทางไม่อนุมัติ
4. การไม่อนุมัติให้บริโภคสัตว์ดังกล่าวเป็นการเผื่อ เพราะอย่างน้อยสัตว์ดังกล่าวก็เป็นสัตว์คลุมเครือซึ่งการหลีกเลี่ยงสิ่งคลุมเครือเป็นบทบัญญัติและความดีงามหนึ่งของอิสลาม ท่านนบี ﷺ กล่าวในฮะดีษบันทึกโดย อัลบุคอรี และมุสลิม

((إِنَّ الْحَلَالَ بَيِّنٌ ، وَإِنَّ الْحَرَامَ بَيِّنٌ ، وَبَيْنَهُمَا مُشْتَبِهَاتٌ لَا يَعْلَمُهُنَّ كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ ، فَمَنْ اتَّقَى الشُّبُهَاتِ اسْتَبْرَأَ لِدِينِهِ وَعَرْضِهِ ، وَمَنْ وَقَعَ فِي الشُّبُهَاتِ وَقَعَ فِي الْحَرَامِ ، كَالرَّاعِي يَرَعَى حَوْلَ الْحِمَى يُوشِكُ أَنْ يَرِنَعَ فِيهِ))

ความว่า “แท้จริงสิ่งอนุมัติชัดเจน และสิ่งต้องห้ามก็ชัดเจนแล้ว และระหว่างทั้งสองนั้นมีสิ่งคลุมเครืออยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่งมนุษย์จำนวนมากไม่รู้ ดังนั้นผู้ใดที่หลีกเลี่ยงสิ่งคลุมเครือเขาได้ทำให้ศาสนาและเกียรติของเขาบริสุทธิ์แล้ว และผู้ใดทำในสิ่งคลุมเครือเขตกอยู่ในสิ่งต้องห้ามแล้วเหมือนอย่างผู้ที่เลี้ยงสัตว์ใกล้สถานที่ต้องห้ามเขาเกือบจะถล่ำเข้าไปในเขตหวงห้ามนั้น” (ฮะดีษบันทึกโดย al-’ Bukhariy,2002 : 52; และ Muslim,1995 : 4094)

3. 2. 2 สัตว์น้ำ

สัตว์น้ำในตำรากฎหมายอิสลามส่วนใหญ่จะเรียกว่าสัตว์ทะเล หมายถึงสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำหรือมีวงจรชีวิตส่วนหนึ่งอยู่ในน้ำหรืออาศัยอยู่ในบริเวณที่น้ำท่วมถึงและไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้หากมิได้อยู่ในน้ำนานๆ เช่น ปลา กุ้ง ปู หอย เต่า ตะพาบน้ำ จระเข้ เป็นต้น (al-Sharbiniy, 1997 : 4/297 ; รัซซัย สันติกุล, 2542 : 13)

3. 2. 2. 1 สัตว์น้ำทั่วไป

โดยพื้นฐานหรือหลักการเดิมโดยรวมสัตว์น้ำเป็นที่อนุมัติให้บริโภคเกือบทุกชนิด อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อัลปะเกาะเราะฮ์

﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ... ﴾ (البقرة : 29)

ความว่า “พระองค์คือผู้ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า ...”

ในอายะฮ์ที่ 20 สุเราะฮ์ ลุกมาน

﴿ أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ

نِعْمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً وَمِنَ النَّاسِ مَن يُجَادِلُ فِي اللَّهِ بِغَيْرِ عِلْمٍ وَلَا هُدًى وَلَا كِتَابٍ مُّنبِئٍ ﴾ (لقمان : 20)

ความว่า “พวกเจ้ามีเห็นดอกหรือว่า แท้จริงอัลลอฮ์ทรงอำนวยการความสะดวกให้แก่พวกเจ้าสิ่งที่มีอยู่ในชั้นฟ้าทั้งหลายและสิ่งที่มีอยู่ในแผ่นดิน และพระองค์ได้ทรงประทานความโปรดปรานมากมายของพระองค์อย่างครบครันแก่พวกเจ้า ทั้งที่เปิดเผยและที่ซ่อนเร้นและในหมู่มนุษย์มีผู้โต้เถียงในเรื่องของอัลลอฮ์โดยปราศจากความรู้และปราศจากแนวทางที่ถูกต้องและปราศจากคัมภีร์ที่ให้ความสว่าง (แก่พวกเขา)”

ในอายะฮ์ที่ 13 สุเราะฮ์ อัลญาชียะฮ์

﴿ وَسَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لآيَاتٍ

لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴾ (الجاثية : 13)

ความว่า “ และพระองค์ทรงทำให้สิ่งที่อยู่ในชั้นฟ้าทั้งหลาย และสิ่งที่อยู่ในแผ่นดินเป็นประโยชน์แก่พวกเจ้า ทั้งหมดนี้มาจากพระองค์แท้จริงในการนั้น แน่นนอนย่อมเป็นสัญญาณสำหรับหมู่ชนผู้ใคร่ครวญ”

ในอายะฮ์ที่ 96 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلنَّاسِ وَلَا لَكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَّا

دُمْتُمْ حُرْمًا وَانْتَهَى إِلَيْهِ نُحُشْرُونَ ﴾ (المائدة : 96)

ความว่า “ได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าในทะเล และอาหารจากทะเล ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้า และแก่บรรดาผู้เดินทาง และได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าบนบกตราบใดที่พวกเจ้าครองอิห์รออมอยู่และจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิดผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวมนำไปสู่พระองค์”

ในอายะฮ์ที่ 14 สุเราะฮ์ อัลนหล

﴿ وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا

وَتَرَى الْقُلُكَّ مَوَآخِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴾ (النحل : 14)

ความว่า “และพระองค์คือผู้ทรงทำให้ทะเลเป็นประโยชน์ เพื่อพวกเจ้าจะได้กินเนื้อนุ่มสดจากมัน และพวกเจ้าเอาเครื่องประดับออกจากมัน สำหรับใช้ประดับราคา และเจ้าเห็น

เรือแล่นฝ่าคลื่นในท้องทะเล และเพื่อพวกเขาจะได้แสวงหาความโปรดปรานของพระองค์ และเพื่อพวกเขาจะได้ขอบคุณ”

ท่านนบี ﷺ กล่าวในชะดีษบันทึกโดยอัลฮากิม

((قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْحَلَالُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، وَالْحَرَامُ

مَا حَرَّمَ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، وَمَا سَكَتَ عَنْهُ، فَهُوَ مِمَّا عَفَا عَنْهُ))

ความว่า “ ฮาลาลคือสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงอนุมัติในคัมภีร์ของพระองค์และฮารอมคือสิ่งที่พระองค์ทรงห้ามในคัมภีร์ของพระองค์ ส่วนสิ่งที่พระองค์ไม่กล่าวไว้คือสิ่งที่พระองค์ทรงอนุโลม” (อ้างแล้วหน้า 113)

แม้ว่านัยยะของบรรดาอายะฮ์อัลกุรอานและชะดีษข้างต้นบ่งชี้ว่าสัตว์น้ำหรือสัตว์นั้นเป็นที่อนุญาตให้บริโภคได้ทั้งหมดยกเว้นสัตว์ที่มีตัวบดห้ามบริโภค แต่นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันในรายละเอียดซึ่งสามารถสรุปได้เป็นสี่ทัศนะดังต่อไปนี้

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าสัตว์น้ำทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโภค ทัศนะของมัชฮับมาลิกียและเป็นทัศนะที่ถูกต้องที่สุดใน มัชฮับ ซาฟิอีย (al-Baghdadiy, 1997 : 2/700 ; al-Sharbiniy, 1997 : 4/291)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าสัตว์น้ำทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโภคยกเว้นจระเข้ กบ งู เป็นทัศนะของมัชฮับฮัมบะลี (Ibn Qudamah, 1992 : 3/539)

ทัศนะที่สาม มีความเห็นว่าสัตว์น้ำทุกชนิดไม่เป็นที่อนุมัติให้บริโภคยกเว้นปลา ทั้งนี้ปลาที่ตายปกติโดยไม่มีสาเหตุก็ไม่เป็นที่อนุมัติให้บริโภคเช่นกัน เป็นทัศนะของมัชฮับฮันะฟี และทัศนะหนึ่งในมัชฮับซาฟิอีย (al-Kasaniy, 1997 : 5/35 ; al-Nawawiy, 1996 : 9/32)

ทัศนะที่สี่ มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคเฉพาะปลาเท่านั้น ส่วนสัตว์น้ำอื่นจากปลานั้นข้อกำหนดการบริโภคให้พิจารณาตามข้อกำหนดการบริโภคสัตว์บกที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เช่น หมาน้ำ สุกรน้ำ ก็ไม่อนุมัติให้บริโภค นกน้ำ เป็ดน้ำสามารถบริโภคได้ เป็นทัศนะหนึ่งในมัชฮับซาฟิอียและฮัมบะลี (al-Nawawiy, 1996 : 9/32 ; Ibn Qudamah, 1992 : 3/529)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าสัตว์น้ำทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโภค

หลักฐานจากอัลกุรอานอายะฮ์ที่ 96 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวเกี่ยวกับอาหารจากทะเล ในอายะฮ์ที่ 96 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿أَحَلَّ لَكُمْ صَيْدَ الْبَحْرِ وَطَعَامَهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلنَّاسِ وَالْحَرَامُ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا

دُمْتُمْ حُرْمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿ (المائدة : 96)

ความว่า “ได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าในทะเล และอาหารจากทะเล ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้า และแก่บรรดาผู้เดินทาง และได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าบนบกตราบใดที่พวกเจ้าครองอิหรอมอยู่และจงอย่าเกรงอัลลอฮ์เถิดผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวมนำไปสู่พระองค์”

อายะฮ์ดังกล่าวแสดงถึงการอนุมัติจากอัลลอฮ์ ﷻ ให้บริโภคอาหารรวมทั้งสัตว์ทะเลและสัตว์น้ำทุกชนิดได้ไม่ว่าที่ถูกล่าหรือตายเองเพราะคำว่า “สัตว์ล่าในทะเล” (ศัยดุลปะหฺรฺ) หมายถึงสิ่งที่ถูกล่า ถูกจับได้ และคำว่า “อาหารทะเล” (ฏอฮฺฮฺอามฺฮฺ) หมายถึงสัตว์ที่เกยหาดตายหรือที่ตายลอยอยู่ในทะเล (IbnKathir, 1993 : 2/96)

หลักฐานจากฮะดีษ

ท่านนบี ﷺ ได้ตอบข้อซักถามของสาวกของท่านเกี่ยวกับการใช้น้ำทะเลเพื่ออาบน้ำละหมาดโดยท่านตอบในฮะดีษบันทึกโดยชาวสุนันทั้งสี่และมาลิก อะหฺมัด อัสฮากิม อัลดาร์กูฎนีญ อัตตาริมียฺ และท่านอื่นๆ อัลบุคอรีเย กล่าวว่าเป็นฮะดีษที่ต้อง

((هُوَ الطَّهُورُ مَاؤُهُ ، الْجِلُّ مَيْتَتُهُ))

ความว่า “น้ำทะเลนั้นสะอาด สัตว์ที่ตายในทะเลสามารถบริโภคได้” (อ้างแล้ว หน้า 26)

ฮะดีษดังกล่าวเป็นหลักฐานแสดงว่าสัตว์ทะเลทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโภค เพราะเมื่อสัตว์ทะเลที่ตายแล้วเป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ ดังนั้น สัตว์ทะเลเป็นๆ ที่ถูกล่าถูกจับได้ก็เป็น ที่อนุมัติให้บริโภคได้โดยเบื้องต้น

ก็อปกับไม่มีหลักฐานจากอัลกุรอานและฮะดีษห้ามการบริโภคสัตว์น้ำชนิดใด เป็นการเฉพาะยกเว้นสัตว์ที่เป็นพิษเป็นอันตราย

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

ประมวลความจากนัยยะของอัลกุรอานและฮะดีษเกี่ยวกับพื้นฐานหรือหลักการเดิมโดยรวมของสรรพสิ่งนั้นคือการอนุมัติให้ใช้ประโยชน์ ใช้บริโภค เพราะอัลลอฮ์ ﷻ สร้างสรรพสิ่งเพื่อมนุษย์ ดังนั้นเมื่อไม่มีหลักฐานห้ามการบริโภคสัตว์น้ำใดๆเป็นการเฉพาะก็ถือตามหลักการเดิมคือการอนุมัติให้บริโภคสัตว์น้ำได้ทั้งหมดยกเว้นที่มีหลักฐานห้ามเท่านั้น (al-Sharbiniy, 1997 : 4/291)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าสัตว์น้ำทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโภคยกเว้นจระเข้ กบ งู

หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวเกี่ยวกับอาหารจากทะเลในอายะฮ์ที่ 96 สุเราะฮ์

อัลมาอิดะฮ์

﴿ أَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلنَّسِيَّانِ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا

ذُكِرْتُمْ حُرْمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴾ (المائدة : 96)

ความว่า “ได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าในทะเล และอาหารจากทะเล ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้า และแก่บรรดาผู้เดินทาง และได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าบนบกตราบใดที่พวกเจ้าครองอิห์รอมนอยู่และจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิดผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวมนำไปสู่พระองค์”

อายะฮ์ดังกล่าวแสดงถึงการอนุมัติจากอัลลอฮ์ ﷻ ให้บริโภคอาหารรวมทั้งสัตว์ทะเล และสัตว์น้ำทุกชนิดได้ ไม่ว่าจะที่ถูกล่าหรือตายเอง เพราะคำว่า “สัตว์ล่าในทะเล” (ศัยดุลบะหฺรฺ) หมายถึงสิ่งที่ถูกล่าถูกจับได้ และคำว่า “อาหารทะเล” (ฏอฮฺอามุฮฺ) หมายถึง สัตว์ที่เกยหาดตายหรือที่ตายลอยอยู่ในทะเล (Ibn Kathir, 1993 : 2/96)

ยกเว้นกบเพราะมีรายงานว่าท่านนบี ﷺ ห้ามมิให้ฆ่ามันและยกเว้นงูเพราะมันเป็นสัตว์น่ารังเกียจ เลว และจะระเซ้เพราะมันกินเนื้อมนุษย์เป็นอาหาร (อ้างแล้วหน้า 129)

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

สัตว์น้ำตามความหมายที่นักกฎหมายอิสลามให้นิยามไว้คือสัตว์ที่อยู่แต่เฉพาะในน้ำหากอยู่บนบกเป็นเวลานานจะสิ้นชีวิต ดังนั้นกบและงูจึงมิใช่สัตว์น้ำตามนิยามดังกล่าวและตามหลักสากลกบจัดอยู่ในประเภทสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ดังนั้นการยกเว้นกบและงูจากสัตว์น้ำที่อนุญาตให้บริโภคจึงไม่ตรงประเด็น (al-Sharbiniy, 1997 : 4/291)

ข้อโต้แย้งที่สอง

การอนุมัติให้บริโภคสัตว์น้ำเป็นพื้นฐานหรือหลักการเดิม หากมีการยกเว้นหรือไม่อนุมัติจึงต้องมีหลักฐานการไม่อนุมัติหรือเหตุผลสาเหตุที่ทำให้ไม่อนุมัติจากอัลกุรอานหรือชะดีษหรือมติเอกฉันท์ของนักกฎหมายอิสลามและไม่มีปรากฏว่าตวับทหลักฐานเหล่านั้นไม่อนุมัติให้บริโภคสัตว์น้ำบางชนิดเพราะสาเหตุเป็นสัตว์เลว น่ารังเกียจหรือเพราะกินเนื้อมนุษย์เป็นอาหาร (Ibn Qudamah, 1992 : 3/529)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สาม มีความเห็นว่าสัตว์น้ำทุกชนิดไม่เป็นที่อนุมัติให้บริโภคยกเว้นปลา ทั้งนี้ปลาที่ตายปกติโดยไม่มีสาเหตุก็ไม่เป็นที่อนุมัติให้บริโภคเช่นกัน

ทัศนคติที่สี่ มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโศกเฉพาะปลาเท่านั้น ส่วนสัตว์น้ำอื่นจากปลานั้นข้อกำหนดการบริโศกให้พิจารณาตามข้อกำหนดการบริโศกสัตว์บกที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เช่น หมาน้ำ สุกรน้ำ ก็ไม่อนุมัติให้บริโศก นกน้ำ เป็ดน้ำสามารถบริโศกได้

หลักฐานจากอัลกุรอาน ในอายะฮ์ที่ 157 สูเราะฮ์ อัลอะอฺรอฟ

﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَا أُولَئِهِمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ ۙ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (الأعراف : 157)

ความว่า “คือบรรดาผู้ปฏิบัติตามร่อซูล ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็นที่พวกเขาพบเขาถูกจารึกไว้ ณ ที่พวกเขา ทั้งในอัต-เตารอต และในอัลอินญิลโดยที่เขา จะใช้พวกเขาให้กระทำในสิ่งที่ชอบและห้ามพวกเขามีให้กระทำในสิ่งที่ไม่ชอบและจะอนุมัติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่เลวทั้งหลาย และจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขา ซึ่งภาระหนักของพวกเขาและห่วงคอที่ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขา และให้ความสำคัญแก่เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่าง ที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร้ ฆนเหล่านี้แหละคือบรรดาผู้ที่สำเร็จ”

ในอายะฮ์ดังกล่าวอัลลอฮ์ ﷻ ห้ามสิ่งที่เลวทั้งหลาย สัตว์น้ำทั้งหมดเป็นสิ่งที่เลว น่ารังเกียจ จึงไม่เป็นที่อนุมัติให้บริโศก (al-'Kasaniy, 1997 : 5/35)

ข้อโต้แย้ง

เกณฑ์การพิจารณาว่าสัตว์ชนิดไหนดีสัตว์ชนิดไหนเลวตามทัศนะที่ถูกต้องคือการถือตามอัลกุรอานและฮะดีษ สัตว์ชนิดอัลกุรอานหรือฮะดีษอนุมัติคือสิ่งที่ดี สัตว์ชนิดใดที่อัลกุรอานหรือฮะดีษห้ามถือว่าเป็นสัตว์เลว⁴⁵ ส่วนสัตว์น้ำไม่มีปรากฏว่าอัลกุรอานหรือฮะดีษระบุห้ามเฉพาะเจาะจงหรือระบุว่าเป็นสัตว์เลวที่เป็นที่ต้องห้ามบริโศก จึงถือตามหลักการเดิมคือสัตว์น้ำทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโศกยกเว้นสัตว์ที่อัลกุรอานหรือฮะดีษห้ามบริโศก (al-'Baghdadiy, 1997 : 2/701)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนคติที่สี่ มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโศกเฉพาะปลาเท่านั้น ส่วนสัตว์น้ำอื่นจากปลานั้นข้อกำหนดการบริโศกให้พิจารณาตามข้อกำหนดการบริโศกสัตว์บกที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เช่น หมาน้ำ สุกรน้ำ ก็ไม่อนุมัติให้บริโศก นกน้ำ เป็ดน้ำสามารถบริโศกได้

⁴⁵ ดูประเด็นสัตว์น่ารังเกียจและความเห็นของผู้วิจัยหน้า 120

หลักฐานเชิงวินิจัย

ปลาอนุญาตให้บริโภค ส่วนสัตว์น้ำอื่นจากปลาให้พิจารณาตามข้อกำหนด บทบัญญัติการบริโภคสัตว์บกที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน เป็นการอนุมานเปรียบเทียบโดยใช้สัตว์บก เป็นฐานหลักและเพราะชื่อทั้งสัตว์บกและสัตว์น้ำเหมือนกันจึงใช้ข้อกำหนดบทบัญญัติเดียวกัน

(al-Sharbiniy, 1997 : 4/299)

ข้อโต้แย้ง

การอนุมานเปรียบเทียบดังกล่าวถือเป็นโมฆะใช้เป็นหลักฐานไม่ได้เพราะ ขัดแย้งกับใจความของอัลกุรอานที่อนุญาตสัตว์น้ำทั้งหมด ตามที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 96 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ أَحَلَّ لَكُمْ صَيْدَ الْبَحْرِ وَطَعَامَهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلْيَاثِرَةِ وَحَرَّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدَ الْبَرِّ مَا

ذُمُّمُكُمْ حُرْمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴾ (المائدة : 96)

ความว่า “ได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าในทะเล และอาหารจากทะเล ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้า และแก่บรรดาผู้เดินทาง และได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้า ซึ่ง สัตว์ล่าบนบกตราบใดที่พวกเจ้าครองอิหรอมอยู่และจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิดผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวม นำไปสู่พระองค์” (al-'Baghdadiy, 1997 : 2/701)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานของทัศนะทั้งสี่ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หลักการและพื้นฐานเดิมโดยรวมสัตว์ทะเลหรือสัตว์น้ำเป็นที่อนุมัติให้บริโภคทั้งหมดยกเว้นสัตว์น้ำที่ อัลกุรอานหรือฮะดีษห้ามมิให้บริโภคหรือมีคุณลักษณะต้องห้ามตามนัยยะของอัลกุรอานหรือฮะดีษ เช่น มีพิษ เป็นภัยเนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. หลักฐานการอนุมัติสัตว์น้ำทุกชนิดถูกต้องและน่าเชื่อถือมากกว่าและไม่ปรากฏว่าอัลกุรอานหรือฮะดีษห้ามมิให้บริโภคสัตว์น้ำชนิดใดเป็นการเฉพาะ
2. หลักฐานของทัศนะอื่นๆ มีข้อโต้แย้งที่ไม่สามารถหักล้างได้
3. ส่วนสัตว์น้ำที่มีคุณลักษณะต้องห้ามตามนัยยะของอัลกุรอานหรือฮะดีษ โดยรวมเป็นที่ต้องห้ามบริโภคเช่นสัตว์น้ำมีพิษเป็นภัย เช่น งูน้ำ ปลาปักเป้า ปลามังกร แมงกะพรุนไฟ เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 195 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ

الْمُحْسِنِينَ ﴾ (البقرة : 195)

ความว่า “และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของอัลลอฮ์และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงชอบผู้กระทำดีทั้งหลาย”

และท่านนบี ﷺ กล่าวในชะติษบันทึกโดยอิบนุมาญะฮ์และอัลบัยฮะกีญ อัลอัลบานียุกกล่าวว่า เป็นชะติษที่ถูกต้อง

((لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ))

ความว่า “ไม่ทำร้ายตนเองและไม่ทำร้ายผู้อื่น” (อ้างแล้วหน้า 58)

3. 2. 2. 2 สัตว์น้ำที่ตาย

สัตว์น้ำที่ตายเนื่องจากสองสาเหตุหลักคือ

สาเหตุที่หนึ่ง สาเหตุภายนอกที่ปรากฏชัด เช่น ตายเพราะการถูกมนุษย์ไล่ล่า หรือชนกระทบของแข็ง หินหรือน้ำแข็งตายหรือโดนกดโดนทับโดนแทง

สาเหตุที่สอง ตายเองตามปกติธรรมชาติ

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับข้อกำหนดการบริโภคสัตว์น้ำที่ตายทั้งสองสาเหตุ โดยสามารถสรุปได้เป็นสองประเด็นคือสัตว์น้ำที่ตายโดยมีสาเหตุและสัตว์น้ำที่ตายปกติธรรมดา

ก. สัตว์น้ำที่ตายโดยมีสาเหตุ

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นเกี่ยวกับการบริโภคสัตว์น้ำที่ตายโดยมีสาเหตุภายนอกปรากฏชัดเช่นถูกไล่ล่ากระทบชนของแข็ง น้ำแข็งตายออกเป็นสองทัศนะคือ

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์น้ำที่ตายทุกชนิด เป็นทัศนะของนักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่ (al-Baghdadiy, 1997 : 2/700 ; al-Nawawiy, 1992 : 3/275 ; Ibn Qudamah, 1992 : 13/299)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าสัตว์น้ำที่ตายไม่เป็นที่อนุมัติให้บริโภคยกเว้นปลาเป็นทัศนะของมัซฮับฮนะฟีและทัศนะหนึ่งในมัซฮับชาฟีอี (al-Kasaniy, 1973 : 5/35 ; al-Nawawiy, 1996 : 9/32)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์น้ำที่ตายทุกชนิด

หลักฐานจากอัลกุรอานอายะฮ์ที่ 96 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ أَجَلٌ لَّكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلنَّسِيَّانِ وَخَرِمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ

مَا دُمْتُمْ حُرْمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴾ (المائدة : 96)

ความว่า “ได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าในทะเล และอาหารจากทะเล ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้า และแก่บรรดาผู้เดินทาง และได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้า ซึ่ง

สัตว์ล่าบนบกตราบใดที่พวกเจ้าครองอิห์รอมอยู่และจงยำเกรงอัลลอฮฺเถิดผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวมนำไปสู่พระองค์”

คำว่า “อาหารทะเล” หมายถึงสัตว์น้ำที่ตายในทะเลเพราะนอกจากสัตว์ล่าในทะเลแล้วไม่มีอาหารทะเลอื่นใดนอกจากสัตว์น้ำที่ตายตามความเห็นของอิบนุอับบาสและนักวิชาการอิสลามส่วนใหญ่ (al-Shangqitiy, 1972 : 1/90)

ดังนั้นอายะฮ์ดังกล่าวจึงเป็นหลักฐานการอนุมัติให้บริโภคสัตว์น้ำได้ทั้งหมดรวมทั้งสัตว์น้ำที่ตายทั้งหมดเนื่องจากไม่มีหลักฐานการยกเว้นใจความของอายะฮ์

หลักฐานจากฮะดีษที่หนึ่ง

ท่านนบี ﷺ ได้ตอบข้อซักถามเกี่ยวกับการใช้น้ำทะเลเพื่ออาบน้ำละหมาดในฮะดีษบันทึกโดยชาวสุนันทั้งสี่และมาลิก อะหฺมัด อัลฮากิม อัลดาร์ฎนีย์ อัลดาริมีย์ ท่านอื่นๆ และอัลบุคอรียกกล่าวว่า เป็นฮะดีษที่ถูกต้อง

((هُوَ الطَّهُورُ مَاؤُهُ ، الْحِلُّ مَيْتَتُهُ))

ความว่า “น้ำทะเลนั้นสะอาดสัตว์ที่ตายในทะเลสามารถบริโภคได้” (อ้างแล้วหน้า 26)

ฮะดีษดังกล่าวเป็นหลักฐานแสดงว่าสัตว์น้ำทุกชนิดรวมทั้งสัตว์น้ำที่ตายทั้งหมดเป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ทั้งหมด

หลักฐานจากฮะดีษที่สองบันทึกโดยอัลบุคอรีและมุสลิมและท่านอื่นๆ

มีรายงานจากท่านญาบิรว่า ท่านนบี ﷺ ได้แต่งตั้งให้ท่านอับดุลอะฮฺนาทหารมุสลิมไปยังสมรภูมิอัลคัฎบ บรรดาทหารมุสลิมประสบกับความอดอยากอย่างรุนแรง ระหว่างเดินทางได้พบปลาตายมาเกยฝั่งตัวใหญ่ บรรดาทหารมุสลิมก็ได้บริโภคปลานั้นเป็นเวลาทั้งสองสัปดาห์ เมื่อบรรดาทหารเหล่านั้นกลับมายังมะดีนะฮ์ก็ได้ถามท่านนบี ﷺ ถึงข้อกำหนดบทบัญญัติการบริโภคปลาตายดังกล่าวท่านนบี ﷺ ตอบว่า : อนุมัติให้บริโภคปลานั้นได้มันเป็นปัจจัยยังชีพที่อัลลอฮฺ ﷻ ส่งมาให้แก่พวกท่าน จงให้เราบริโภคบ้างหากยังมีเหลืออยู่ พวกเขาก็ได้ให้แก่ท่านนบี ﷺ แล้วท่านก็ได้ทานมัน (Mawsuaah al-'Hadith al-Sharif, 2000 : 473, 1023)

ฮะดีษดังกล่าวท่านนบี ﷺ อธิบายข้อกำหนดบทบัญญัติของการบริโภคปลาตายริมฝั่งทะเลว่าเป็นสิ่งอนุมัติและท่านเองก็บริโภคมันเป็นหลักฐานว่าสัตว์น้ำที่ตายเป็นที่อนุมัติให้บริโภคโดยไม่มีการยกเว้น และแก่ทุกคนทั้งคนที่อดอยากคับขันและคนที่อยู่ในภาวะปกติทั่วไป ท่านอบูบักร์ ﷓ กล่าวว่า : สัตว์น้ำที่ตายในทะเลนั้น อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทำการเชื้อดให้แก่พวกท่านแล้ว (al-Asqalaniy, 1989 : 9/615)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าสัตว์น้ำที่ตายไม่เป็นที่
อนุมัติให้บริโภคยกเว้นปลา

หลักฐานจากอัลกุรอานที่หนึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 3 สุเราะฮ์
อัลมาอิดะฮ์

﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالِدَمُّ وَالْحُنْزِيرُ وَمَا أُهْلِيَ لغيرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ
وَالْمُؤَفَّقَةُ وَالْمُتَرَدِّدَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ
ذَلِكَ فِسْقٌ الْيَوْمَ يَمْسُ الدِّينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ
عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ ﴾ (المائدة : 3)

ความว่า “ ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อ
สุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตี
ตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากนี้ที่พวกเจ้าเชือด
กัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา และการที่พวกเจ้าเสียหายด้วยไม้ตี เหล่านี้เป็นารละเมิด
วันนี้ บรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธา หมดหวังในศาสนาของพวกเจ้าแล้ว ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่ากลัวพวกเขา
และจงกลัวข้าเถิด วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่
พวกเจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว ผู้ใด
ได้รับความคับขันในความหิวโหย โดยมีใจเป็นผู้จงใจกระทำความบาปแล้วไซ้ แน่นอนอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรง
อภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ ”

เข้าใจจากอายะฮ์ดังกล่าวได้ว่าสัตว์ที่ตายเองเป็นที่ต้องห้ามบริโภคและการที่
ท่านนบี ﷺ ยกเว้นสัตว์ที่ตายเองสองชนิดว่าสามารถบริโภคได้คือปลาและตักแตนแสดงว่าโดย
หลักการหรือพื้นฐานเดิมสัตว์ที่ตายเองเป็นที่ต้องห้ามบริโภคยกเว้นสิ่งที่มีถูกยกเว้นโดยตัวบทของ
อัลกุรอานหรือฮะดีษและปรากฏว่าสัตว์น้ำที่ตายอื่นจากปลาไม่มีปรากฏหลักฐานยกเว้นจึงถือปฏิบัติ
ตามหลักเดิมคือไม่อนุมัติให้บริโภค (al-'Kasaniy, 1973 : 5/35)

ข้อโต้แย้ง

อายะฮ์ดังกล่าวเป็นอายะฮ์ทั่วไปและเป็นการห้ามสัตว์ที่ตายเองจากสัตว์บก
ตามข้อบ่งชี้สภาพแวดล้อมและสาเหตุการประทานอายะฮ์

ถึงแม้ว่าการห้ามบริโภคสัตว์ตายเองครอบคลุมสัตว์ทุกชนิดรวมทั้งสัตว์น้ำแต่
มีหลักฐานจำนวนหนึ่งที่ยกเว้นสัตว์น้ำที่ตายออกจากการห้ามดังกล่าวเช่น หลักฐานของทัศนะที่หนึ่ง
แสดงว่าการบริโภคสัตว์น้ำที่ตายเป็นที่อนุมัติ (al-'Nawawiy, 1996 : 9/32)

หลักฐานจากอัลกุรอานที่สอง อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 157 สูเราะฮ์

อัลอะฮรอฟ

﴿ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ
وَالْإِنْجِيلِ يَا أُولَئِهِمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ
إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ ۙ أُولَئِكَ هُمُ
الْمُقْلِحُونَ ﴾ (الأعراف : 157)

ความว่า “คือบรรดาผู้ปฏิบัติตามร่อซูล ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็นที่พวกเขา พบเขาถูกจารึกไว้ ณ ที่พวกเขา ทั้งในอ็อต-เตารอต และในอัลอินญิลโดยที่เขา จะใช้พวกเขาให้กระทำในสิ่งที่ชอบและห้ามพวกเขามิให้กระทำในสิ่งที่ไม่ชอบและจะอนุมัติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่เลวทั้งหลาย และจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขา ซึ่งภาระหนักของพวกเขและห่วงคอที่ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขา และให้ความสำคัญแก่เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่าง ที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร้ เขาเหล่านี้แหละคือบรรดาผู้ที่สำเร็จ”

ในอายะฮ์ที่ 157 สูเราะฮ์ อัลอะฮรอฟอัลลอฮฺ ﷻ ห้ามบริโภคสิ่งเลวทั้งหลาย สัตว์น้ำอื่นจากปลาเป็นสัตว์เลวจึงไม่อนุญาตให้บริโภค

ข้อโต้แย้ง

เกณฑ์การพิจารณาว่าสัตว์ชนิดไหนดีเป็นที่อนุมัติให้บริโภคและสัตว์ชนิดไหนเลวเป็นที่ต้องห้ามนั้นเป็นเอกสิทธิ์ของอัลลอฮฺ ﷻ และท่านนบี ﷺ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานจากอัลกุรอาน ฮะดีษหรือมติเอกฉันท์ของนักวิชาการอิสลามว่าสัตว์น้ำอื่นจากปลาเป็นสัตว์เลว ดังนั้นจึงถือตามหลักการหรือพื้นฐานเดิมคืออนุมัติให้บริโภคตราบใดที่ยังไม่มีหลักฐานการห้าม (al-'Baghdadiy, 1997 : 2/700)

หลักฐานจากฮะดีษบันทึกโดยอบูดาวูดและอันนะสาอีย

((عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عُمَانَ : أَنَّ طَبِيئًا سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ

ضِفْدَعٍ يَجْعَلُهَا فِي دَوَاءٍ ، فَنَهَاهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ قَتْلِهَا))

ความว่า “จากอับดุลเราะหมาน บุตรของอุษมานกล่าวว่า : มีหมอคนหนึ่งถามท่านนบีถึงการเอาคบทำยา ท่านนบีจึงห้ามฆ่ามัน” (อ้างแล้วหน้า 107)

ฮะดีษดังกล่าวท่านนบี ﷺ ห้ามมิให้ฆ่าซึ่งหมายถึงห้ามมิให้บริโภคคบกบซึ่งเป็นสัตว์น้ำชนิดหนึ่งอื่นจากปลาทำให้อนุমানได้ว่าสัตว์น้ำอื่นจากปลาทั้งที่มีชีวิตและที่ตายไม่เป็นที่อนุมัติให้บริโภค (al-Nawawiy, 1996 : 9/32)

ข้อโต้แย้ง

ตามนियามสัตว์น้ำของมัซฮับฮนะฟีเยเองและนักวิชาการส่วนใหญ่รวมทั้งหลักสากลบมิใช่สัตว์น้ำแต่เป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ดังนั้นการอ้างฮะดีษดังกล่าวจึงไม่ตรงประเด็นและใช้เป็นหลักฐานในประเด็นสัตว์น้ำที่ตายโดยมีสาเหตุมิได้ (al-'Baghdadiy, 1997 : 2/701)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทัศนะทั้งสองผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทัศนะที่หนึ่งที่มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์น้ำที่ตายโดยมีสาเหตุเนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. หลักฐานของทัศนะที่หนึ่งถูกต้องตรงประเด็นและไม่ปรากฏหลักฐานที่ถูกต้องตรงประเด็นมายกเว้นโดยห้ามมิให้บริโภคสัตว์น้ำที่ตายโดยมีสาเหตุ
2. หลักฐานของทัศนะที่สองไม่ตรงประเด็นและมีข้อโต้แย้งที่ไม่สามารถหักล้างได้
3. ถ้อยตามหลักการหรือพื้นฐานเดิมของสรรพสิ่งคืออนุญาตให้บริโภคใช้ประโยชน์ได้ตราบใดที่ยังไม่มีหลักฐานห้าม

ข. สัตว์น้ำตายเอง

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันเกี่ยวกับการบริโภคสัตว์น้ำที่ตายเองตามปกติธรรมชาติโดยไม่มีสาเหตุภายนอกมาทำให้ตายซึ่งสามารถสรุปได้เป็นสองทัศนะคือ

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์น้ำรวมทั้งปลาที่ตายเองได้ เป็นทัศนะของนักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่ (al-Hattab, 1995 : 3/229 ; al-Nawawiy, 1992 : 3/274 ; Ibn Qudamah, 1992 : 11/40)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้บริโภคสัตว์น้ำที่ตายเอง โดยมีนักวิชาการบางท่านในมัซฮับฮนะฟีเยกล่าวว่า การบริโภคสัตว์น้ำที่ตายเองเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เป็นทัศนะของมัซฮับฮนะฟีเย (al-Sarakhsiy, 2002 : 11/233 ; al-Kasaniy, 1997 : 4/145 ; al-Marghina

niy, 1995 : 4/353) ทั้งนี้ผู้ที่เห็นว่าไม่อนุญาตและผู้ที่จะเห็นว่าน่ารังเกียจยึดหลักฐานและเหตุผลเดียวกัน

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์น้ำรวมทั้งปลาที่ตายเองได้

หลักฐานจากอัลกุรอานในอายะฮ์ที่ 96 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ أَجَلٌ لَّكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلنَّيَّارَةِ وَحُرْمٌ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ

مَا دُمْتُمْ حُرْمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴾ (المائدة : 96)

ความว่า “ได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าในทะเล และอาหารจากทะเล ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้า และแก่บรรดาผู้เดินทาง และได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าบนบกตราบใดที่พวกเจ้าครองอิหรอมอยู่และจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิดผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวมนำไปสู่พระองค์”

คำว่า “อาหารทะเล” หมายถึง สัตว์น้ำที่ตายในทะเล เพราะนอกจากสัตว์ล่าในทะเลแล้วไม่มีอาหารทะเลอื่นใดนอกจากสัตว์น้ำที่ตาย ตามความเห็นของอิบน์อับบาสและนักวิชาการอิสลามส่วนใหญ่

ดังนั้นอายะฮ์ที่ 96 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ จึงเป็นหลักฐานการอนุมัติให้บริโภคสัตว์น้ำได้ทั้งหมดรวมทั้งสัตว์น้ำที่ตายเนื่องจากไม่มีหลักฐานการยกเว้นใจความของอายะฮ์ (al-Hattab, 1995 : 3/229)

หลักฐานจากฮะดีษที่หนึ่ง

ท่านนบี ﷺ ได้ตอบในฮะดีษบันทึกโดยชาวสุนันทั้งสี่และมาลิก อะห์มัด อัลฮากิม อัลดาร์กูญีย์ อัตตาริมีย์ และท่านอื่นๆ อัลบุคอรียกกล่าวว่า เป็นฮะดีษที่ถูกต้อง

((هُوَ الطَّهْرُ مَاؤُهُ ، الْحِلُّ مَيْتَتُهُ))

ความว่า “น้ำทะเลนั้นสะอาด สัตว์ที่ตายในทะเลสามารถบริโภคได้” (อ้างแล้วหน้า 26)

ฮะดีษดังกล่าวเป็นหลักฐานแสดงว่าสัตว์น้ำทุกชนิด รวมทั้งสัตว์น้ำที่ตายเป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ทั้งหมด

หลักฐานจากฮะดีษที่สอง

มีรายงานจากท่านญาบิร ว่าท่านนบี ﷺ ได้แต่งตั้งให้ท่านอบูอัยยะฮ์นำทหารมุสลิมไปยังสมรภูมิอัลคัฎบ์บรรดาทหารมุสลิมประสบกับความอดอยากอย่างรุนแรง ระหว่างเดินทางได้พบปลาตายมาเกยฝั่งตัวใหญ่ บรรดาทหารมุสลิมก็ได้บริโภคปลานั้นเป็นเวลากว่าสองสัปดาห์ เมื่อบรรดาทหารเหล่านั้นกลับมาถึงมะดีนะฮ์ก็ได้ถามท่านนบี ถึงข้อกำหนดบทบัญญัติการบริโภคปลาตายดังกล่าว ท่านนบี ตอบว่า : อนุมัติให้บริโภคปลานั้นได้ มันเป็นปัจจัยยังชีพที่อัลลอฮ์ส่งมาให้แก่พวกท่าน จงให้เราบริโภคบ้างหากยังมีเหลืออยู่ พวกเขาก็ได้ให้แก่ท่านนบี แล้วท่านก็ได้ทานมัน (บันทึกโดยอัลบุคอรีและมุสลิมและท่านอื่นๆ)

ฮะดีษดังกล่าวท่านนบี ﷺ บอกข้อกำหนดบทบัญญัติของการบริโภคปลาตายริมฝั่งทะเลว่าเป็นสิ่งอนุมัติและท่านเองก็บริโภคมันเป็นหลักฐานว่าสัตว์น้ำที่ตายเป็นที่อนุมัติให้บริโภคโดยไม่มีการยกเว้นและแก่ทุกคนทั้งคนที่อดอยากคับขันและคนที่อยู่ในภาวะปกติทั่วไปท่านอบูบักร์ رضي الله عنه กล่าวว่า : สัตว์น้ำที่ตายในทะเลนั้น อัลลอฮ์ ได้ทำการเชือดให้แก่พวกท่านแล้ว (al-'Hattab, 1995 : 3/299)

หลักฐานจากฮะดีษที่สาม

ฮะดีษบันทึกโดยอิบนุมาญะฮฺ อัดดาร์กูญนีและอะหฺมัด

((أَحَلَّتْ لَنَا مَيْتَاتِنِ : الْحُوتِ وَالْجَرَادِ))

ความว่า “ท่านนบีกกล่าวว่า : เป็นที่อนุมัติให้แก่เราสัตว์ที่ตายเองสองชนิดคือปลาและตั๊กแตน” (ฮะดีษบันทึกโดย Ibn Majah, 1996 : 3218 ; al-Darqutniy, 1996 : 972 ; และ Ahmad, 1995 : 7531)

ในฮะดีษดังกล่าวท่านนบี ﷺ กล่าวว่าเป็นที่อนุมัติให้เราบริโภคสองชนิดจากสัตว์ที่ตายคือปลาและตั๊กแตน คำว่า “สัตว์ที่ตาย” ครอบคลุมรวมถึงปลาที่ตายเอง ดังนั้นปลาที่ตายเองจึงเป็นที่อนุญาตให้บริโภคได้ ประกอบกับไม่มีหลักฐานห้ามบริโภคปลาที่ตายเองจึงถือตามหลักการหรือพื้นฐานเดิมคืออนุญาตให้บริโภคได้

ข้อโต้แย้ง

คำว่า “สัตว์ที่ตาย” ในฮะดีษหมายถึงปลาที่ตายเนื่องจากสาเหตุถูกล่า หรือน้ำแห้งหรือชนกระทบของแข็งหรือถูกน้ำทะเลพัดพาจนตายโดยไม่ครอบคลุมปลาที่ตายเองที่ปราศจากสาเหตุจึงไม่เป็นที่อนุมัติให้บริโภคปลาที่ตายเองโดยปราศจากสาเหตุ (al-Saraksy, 2002 : 11/322)

ข้อชี้แจง

ไม่มีหลักฐานที่ถูกต้องระบุว่า “สัตว์ที่ตาย” คือสัตว์หรือปลาที่ตายเนื่องจากสาเหตุเท่านั้นโดยไม่รวมความปลาที่ตายตามปกติธรรมดาปราศจากสาเหตุ ดังนั้นปลาที่ตายตามปกติธรรมดาจึงมีข้อกำหนดบทบัญญัติเหมือนกับปลาที่ตายโดยมีสาเหตุภายนอกคืออนุญาตให้บริโภค (al-'Maqdisiy, 1992 : 11/43)

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

ปลาที่ตายเนื่องจากมีสาเหตุภายนอกและปลาที่ตายตามปกติธรรมดาปราศจากสาเหตุ เป็นปลาที่ตายเหมือนกันปลาที่ตายบนบกเนื่องจากมีสาเหตุภายนอกหรือไม่มีสาเหตุ โดยตายปกติเป็นที่อนุมัติให้บริโภค เช่นกันปลาที่ตายในทะเลทั้งที่มีสาเหตุและไม่มีสาเหตุก็เป็นที่อนุมัติให้บริโภคเพราะทั้งหมดคือปลาที่ตายและการบริโภคไม่มีเงื่อนไขการเชือดดังนั้นปลาที่ตายจะ

โดยมีสาเหตุหรือไม่มีสาเหตุจึงเป็นที่อนุมัติให้บริโภคทั้งหมด (al-Asqalaniy, /989 : 9/534 ; Ibn Qudamah, 1992 : 11/41)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้บริโภค สัตว์น้ำที่ตายเอง โดยมีนักวิชาการบางท่านในมัซฮับฮนะฟียกเว้นว่าการบริโภคสัตว์น้ำที่ตายเองเป็น สิ่งน่ารังเกียจ

หลักฐานจากอัลกุรอานอายะฮ์ที่ 3 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالِدَمُّ وَالْحَنْزِيرُ وَمَا أُهْلِيَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَفَّةُ وَالْمَوْفُودَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالتَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَفْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكَ فِيسْقُ الْيَوْمِ بِيَسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَحْمَصَةٍ غَيْرٍ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (المائدة : 3)

ความว่า “ ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อ สุกกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากที่พวกเจ้า เชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา และการที่พวกเจ้าเสี่ยงทายด้วยไม้ดัด เหล่านั้นเป็นการ ละเมิด วันนี้ บรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธา หมดหวังในศาสนาของพวกเจ้าแล้ว ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่ากลัว พวกเขา และจงกลัวข้าเถิด วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้า แล้ว ผู้ใดได้รับความคับขันในความหิวโหย โดยมีไม่ใช่เป็นผู้จงใจกระทำบาปแล้วไซ้ แน่นอนอัลลอฮ์นั้น เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

อายะฮ์ดังกล่าวอัลลอฮ์ ﷻ ห้ามบริโภคสัตว์ที่ตายเอง ปลาที่ตายปกติ ธรรมชาติโดยปราศจากสาเหตุก็เข้าข่ายสัตว์ที่ตายเองจึงไม่อนุญาตให้บริโภคเช่นกัน (al-'Kasaniy, 1997 : 4/145)

ข้อโต้แย้ง

อายะฮ์ดังกล่าวเป็นอายะฮ์ทั่วไป แต่มีหลักฐานการยกเว้นหรืออนุญาตให้ บริโภคสัตว์ที่ตายเองบางชนิดรวมทั้งปลาที่ตายเองตามปกติธรรมชาติตามที่ถูกกล่าวไว้แล้วในหลักฐาน ของทัศนะที่หนึ่ง (al-'Maqdisiy,1992 : 11/45)

หลักฐานจากอะดิษบันติกโดยอะบูดาวิด

((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَا أَلْقَاهُ الْبَحْرُ ، أَوْ جَزَرَ عَنْهُ ،

فَكُلُّهُ ، وَمَا مَاتَ فِيهِ ، وَطَفَا ، فَلَا تَأْكُلُوهُ))

ความว่า “แท้จริงท่านนบีมูฮัมมัดกล่าวว่า : สิ่งที่ทะเลพัดหรือน้ำลดจนทำให้ตายจงบริโภคมัน และจงอย่าบริโภคสิ่งที่ตายในทะเลแล้วลอยเหนือน้ำทะเล” (อะดิษบันติกโดย Abu Dawud,1991 : 3815)

อะดิษดังกล่าวท่านนบีมูฮัมมัด ﷺ ห้ามบริโภคสัตว์รวมทั้งปลาที่ตายโดยปกติธรรมดาไม่มีสาเหตุภายนอกมาทำให้มันตาย (al-'Kasaniy, 1997 : 4/145)

ข้อโต้แย้ง

อะดิษดังกล่าวเป็นอะดิษที่นำมาเป็นหลักฐานไม่ได้เพราะเป็นอะดิษที่อ่อนและขัดแย้งกับอะดิษที่ถูกต้องซึ่งเป็นหลักฐานของการอนุญาตให้บริโภค(al-'Asqalaniy, 1995 : 9 /533)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทัศนะทั้งสองผู้วิจัยเห็นว่าทัศนะที่หนึ่ง ที่มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์น้ำรวมทั้งปลาที่ตายเองตามปกติโดยปราศจากสาเหตุภายนอกมีน้ำหนักมากกว่าเนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. อายะฮ์อัลกุรอานที่ทัศนะที่ไม่อนุญาตให้บริโภคปลาที่ตายเองนำมาเป็นหลักฐานนั้นเป็นอายะฮ์ทั่วไปที่ไม่อนุญาตให้บริโภคสัตว์ตายเองทั่วไปซึ่งมีอายะฮ์อัลกุรอานและอะดิษมายกเว้นโดยอนุญาตให้บริโภคสัตว์น้ำที่ตายเองรวมทั้งปลาได้

2. อะดิษที่ทัศนะไม่อนุญาตให้บริโภคปลาตายเองนำมาเป็นหลักฐานเป็นอะดิษที่อ่อนและขัดแย้งกับหลักฐานที่ถูกต้องอะดิษดังกล่าวจึงนำมาเป็นหลักฐานมิได้

3. หลักฐานและเหตุผลที่อนุญาตให้บริโภคปลาที่ตายเองเป็นหลักฐานที่ถูกต้องมีสามารถโต้แย้งได้

4. บรรดาสาวกของท่านนบีมูฮัมมัด ﷺ เช่น ญาบิร, อุบัยดฺ, อิบน์อับบาส, และท่านอื่นๆ ﷺ ก็มีความเห็นว่า อนุญาตให้บริโภคปลาที่ตายเองได้ (al-Asqalaniy, 1989 : 9/534 ; al-Nawawiy, 1994 : 13/88)

3. 2. 3 สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำหรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก เป็นสัตว์ที่อาศัยอยู่ในน้ำและบนบก ส่วนใหญ่สืบพันธุ์โดยการผสมพันธุ์นอกลำตัว ตัวอย่างสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำเช่น เต่า

กบ เขียด จระเข้ อีงอ่าง คางคก ปู ตะพาบน้ำ นกน้ำ เป็ด ห่าน เป็นต้น (al-Nawawiy, 1996 : 9/28 ; IbnQudamah, 1996 : 1/593)

นักวิชาการกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกัน เกี่ยวกับการบริโภค สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ โดยสามารถสรุปได้ เป็นสี่ทัศนะ ดังนี้

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้บริโภคสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำทุกชนิด เป็นทัศนะของมัชฮับฮนะฟีย (al-Kasaniy, 1973 : 4/144 ; al-Marghinaniy, 1995 : 4/353)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำทุกชนิด เป็นทัศนะของมัชฮับมาลิกีย (al-Baghdadiy, 1997 : 2/77 ; al-Baghdadiy, 1995 : 2/275)

ทัศนะที่สาม มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำได้ยกเว้น กู กบ เขียด อีงอ่าง คางคก ปู จระเข้และเต่า ทั้งนี้ในส่วนสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำที่อนุญาตให้บริโภคจำเป็นต้องผ่านการเชือดตามหลักการศาสนาอิสลาม เป็นทัศนะของมัชฮับฮาฟีอีย (al-Nawawiy, 1994 : 1/28 ; al-Ramliy, 1993 : 8/151)

ทัศนะที่สี่ มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำได้ยกเว้นกบ เขียด อีงอ่าง คางคก จระเข้ โดยสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำที่อนุญาตให้บริโภคนั้นหากเป็นสัตว์มีเลือดจำเป็นต้องผ่านการเชือดตามหลักศาสนาอิสลามยกเว้นสัตว์ที่ไม่มีเลือดเช่น ปูสามารถบริโภคได้โดยไม่ต้องผ่านการเชือด เป็นทัศนะของมัชฮับฮัมบะลีย (Ibn Qudamah, 1992 : 13/344 ; Ibn Qudamah, 1996 : 1/593)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้บริโภคสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำทุกชนิด

หลักฐานจากอัลกุรอานอายะฮ์ที่ 157 สุเราะฮ์ อัลอะฮรอฟ

﴿ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾ (الأعراف : 157)

ความว่า “คือบรรดาผู้ปฏิบัติตามเราะสูล ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็นที่พวกเขาพบ เขาถูกจารึกไว้ ณ ที่พวกเขา ทั้งในอัต-เตารอต และในอัลอินญิลโดยที่เขาจะใช้พวกเขาให้กระทำในสิ่งที่ชอบและห้ามพวกเขามีให้กระทำในสิ่งที่ไม่ชอบและจะอนุญาติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่เลวทั้งหลายและจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขาซึ่งภาระหนักของพวกเขาก็ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขาและให้ความสำคัญแก่

เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่างที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร้ คนเหล่านี้แหละคือ บรรดาผู้ที่สำเร็จ”

ในอายะฮ์ดังกล่าวอัลลอฮ์ ﷻ ห้ามสิ่งที่เลวทั้งหลาย สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำทั้งหมดเป็นสิ่งที่เลวน่ารังเกียจจึงไม่เป็นที่อนุมัติให้บริโภค (al-'Kasaniy, 1973 : 4/144)

ข้อโต้แย้ง

เกณฑ์การพิจารณาว่าสัตว์ชนิดไหนดีสัตว์ชนิดไหนเลวตามทัศนะถูกต้องคือการถือตามอัลกุรอานและฮะดีษ สัตว์ชนิดอัลกุรอานฮะดีษอนุมัติคือสิ่งที่ดี สัตว์ชนิดใดที่อัลกุรอานหรือฮะดีษห้ามถือว่าเป็นสัตว์เลว⁴⁶ ส่วนสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำไม่มีปรากฏว่าอัลกุรอานหรือฮะดีษระบุห้ามเฉพาะเจาะจงหรือระบุเป็นสัตว์เลวที่เป็นที่ต้องห้ามบริโภคจึงถือตามหลักการเดิมคือสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำทุกชนิดที่อนุมัติให้บริโภคยกเว้นสัตว์ที่อัลกุรอานหรือฮะดีษห้ามบริโภค (Ibn Taimiyah, 2002 : 17/180)

หลักฐานจากฮะดีษ

ท่านนบี ﷺ กล่าวในฮะดีษบันทึกโดยอัคริมีย

((دَعْ مَا يَرِيْبُكَ إِلَىٰ مَا لَا يَرِيْبُكَ))

ความว่า “จงละทิ้งจากสิ่งที่สุเจ้าแคลงใจไปยังสิ่งที่สุเจ้ามั่นใจ” (ฮะดีษบันทึกโดย al-Darimiy, 1996 : 579)⁴⁷

ในฮะดีษดังกล่าวท่านนบี ﷺ สั่งให้ละทิ้งสิ่งที่ไม่ชัดเจนที่ทำให้เกิดกลางแคลงใจสงสัย สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำเป็นสัตว์ที่ไม่มีตัวบพระบุดชัดเจนว่าอนุญาตหรือห้ามบริโภคทำให้เกิดความแคลงใจสงสัย ลิงเลที่จะบริโภคดังนั้นจึงเป็นสิ่งหนึ่งที่ต้องห้ามบริโภค

ข้อโต้แย้ง

ไม่มีความแคลงใจสงสัยใดๆ ในการอนุญาตให้บริโภคสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำเพราะโดยพื้นฐานหลักการเดิมอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างทุกสรรพสิ่งรวมทั้งสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำเพื่อมนุษย์พระองค์ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ

سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ (البقرة : 29)

⁴⁶ ดูประเด็นสัตว์น่ารังเกียจและความเห็นของผู้วิจัยหน้า 120

⁴⁷ ฮะดีษระดับเศาะฮี้ฮ์ (al-'Albaniy, 1985 : 7/55)

ความว่า “พระองค์คือผู้ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า ภายหลังจากได้ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้า และได้ทำให้มันสมบูรณ์ขึ้นเป็นเจ็ดชั้นฟ้า และพระองค์นั้นได้ทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง”

ดังนั้นเมื่อไม่มีตัวบทหรือหลักฐานห้ามการบริโภคสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำจึงถือปฏิบัติตามพื้นฐานหลักการเดิมคือการอนุญาตให้บริโภคสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำได้ (al-'Baghdadiy, 1997 : 2/77)

หลักฐานเชิงวินิจัย

สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำมิใช่ปลาจึงไม่อนุมัติให้บริโภค (al-Sarakhsiy, 2002 : 1/233)

ข้อโต้แย้ง

ไม่มีตัวบทหรือหลักฐานว่าสัตว์น้ำหรือสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำอนุญาตให้บริโภคได้เฉพาะปลาเท่านั้น แต่ทว่าจากการพิจารณาหลักฐานกล่าวได้ว่าทุกๆ สิ่งในน้ำหรือบนบกที่ ไม่มีโทษ ไม่มีหลักฐานห้ามเป็นที่อนุญาตให้บริโภคได้ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ

سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ (البقرة : 29)

ความว่า “พระองค์คือผู้ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า ภายหลังจากได้ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้า และได้ทำให้มันสมบูรณ์ขึ้นเป็นเจ็ดชั้นฟ้า และพระองค์นั้นได้ทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง”

ในอายะฮ์ที่ 96 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ أَحَلَّ لَكُمْ صَيْدَ الْبَحْرِ وَطَعَامَهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلنَّسَاءِ وَحَرَّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدَ الْبَرِّ مَا دُمُّمُ

حُرْمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴾ (المائدة : 96)

ความว่า “ได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้าซึ่งสัตว์ล่าในทะเลและอาหารจากทะเลทั้งนี้เพื่อเป็น สิ่งอำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้าและแก่บรรดาผู้เดินทางและได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าซึ่งสัตว์ล่าบนบกที่ราบ ใดที่พวกเจ้าครองอิหม่ามอยู่และจงยำเกรงอัลลอฮ์ผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวมนำไปสู่พระองค์”

พระองค์ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ที่ 157 สุเราะฮ์ อัลอะฮ์รอฟ

﴿ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ

يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ

وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ

الْمُفْلِحُونَ ﴾ (الأعراف : 157)

ความว่า “คือบรรดาผู้ปฏิบัติตามรอซูล ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็นที่พวกเขา พบเขา ถูกจารึกไว้ ณ ที่พวกเขา ทั้งในอัต-เตวารอต และในอัลอินญิลโดยที่เขา จะใช้พวกเขาให้กระทำในสิ่งที่

ชอบและห้ามพวกเขามิให้กระทำในสิ่งที่ไม่ชอบและจะอนุมัติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่เลวทั้งหลาย และจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขา ซึ่งภาระหนักของพวกเขาและห่วงคอกที่ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขา และให้ความสำคัญแก่เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่าง ที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร้ ชนเหล่านี้แหละคือบรรดาผู้ที่สำเร็จ” (al-'Baghdadiy, 1997 : 2/79)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคน้ำจืดที่ค้างคาวค้างคาวน้ำทุกชนิด

หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวเกี่ยวกับอาหารจากทะเลในอายะฮ์ที่ 96 สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์

﴿ أَحَلَّ لَكُمْ صَيْدَ الْبَحْرِ وَطَعَامَهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلْيَاثَةِ وَحَرَّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدَ الْبَرِّ مَا دُمُّمُ

حُرْمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴾ (المائدة : 96)

ความว่า “ได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าในทะเล และอาหารจากทะเล ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้า และแก่บรรดาผู้เดินทาง และได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าบนบกที่พวกเจ้าครองอิสรภาพอยู่และจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิดผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวมนำไปสู่พระองค์”

อายะฮ์ดังกล่าวแสดงถึงการอนุมัติจากอัลลอฮ์ ﷻ ให้บริโภคน้ำจืดรวมทั้งสัตว์ทะเลและสัตว์น้ำทุกชนิดได้ไม่ว่าที่ถูกล่าหรือตายเองเพราะคำว่า “สัตว์ล่าในทะเล” (ศัยดุลบะหฺร) หมายถึงสิ่งที่ถูกล่าจับได้ และคำว่า “อาหารทะเล” (ฏอฮฺอามุฮฺ) หมายถึงสัตว์ที่เกยหาดตายหรือที่ตายลอยอยู่ในทะเล สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำก็มีลักษณะดังกล่าวรวมอยู่ด้วยจึงเข้าข่ายในความหมายรวมของอายะฮ์เลยเป็นที่อนุมัติให้บริโภคน้ำจืดเหมือนสัตว์ทะเลหรือสัตว์น้ำเพราะสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำก็ใช้ชีวิตส่วนหนึ่งอยู่ในน้ำ (Ibn Kathir, 1993 : 2/96)

หลักฐานจากฮะดีษบันทึกโดยชาวสุนันทั้งสี่และมาลิกและอะหมัดและอัลฮากิมและอัดดาร์กูณีย์และอัดดารีมีเย่และท่านอื่นๆอัลบุคอรี กล่าวว่าเป็นฮะดีษที่ถูกต้อง

ท่านนบี ﷺ ได้ตอบข้อซักถามของสาวกของท่านเกี่ยวกับการใช้น้ำทะเลเพื่ออาบน้ำละหมาดโดยท่านตอบว่า

((هُوَ الطَّهُورُ مَاؤُهُ ، الْحِلُّ مَيْتَتُهُ))

ความว่า “น้ำทะเลนั้นสะอาด สัตว์ที่ตายในทะเลสามารถบริโภคได้” (อ้างแล้วหน้า

ฮะดีษดังกล่าวเป็นหลักฐานแสดงว่าสัตว์ทะเลหรือสัตว์น้ำรวมทั้งสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโภค เพราะเมื่อสัตว์ทะเลเป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ ดังนั้นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำซึ่งใช้ชีวิตส่วนหนึ่งในน้ำก็เป็นที่ยอมรับบริโภคได้ โดยเช่นกัน

กอบปรักบ์ไม่มีหลักฐานจากอัลกุรอานและฮะดีษห้ามการบริโภคสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำชนิดใดเป็นการเฉพาะ ยกเว้นสัตว์ที่เป็นพิษ เป็นอันตราย (al-'Baghdadiy, 1995 : 2/275)

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

ประมวลความจากนัยยะของอัลกุรอานและฮะดีษเกี่ยวกับพื้นฐานหรือหลักการเดิมโดยรวมของสรรพสิ่งนั้นคือการอนุมัติให้ใช้ประโยชน์ ใช้บริโภค เพราะอัลลอฮ์ ﷻ สร้างสรรพสิ่งเพื่อมนุษย์ ดังนั้นเมื่อไม่มีหลักฐานห้ามการบริโภคสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำใดๆ เป็นการเฉพาะก็ถือตามหลักการเดิมคือการอนุมัติให้บริโภคสัตว์น้ำและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำได้ทั้งหมดยกเว้นที่มีหลักฐานห้ามเท่านั้น (al-'Baghdadiy, 1995 : 2/275)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สาม มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำได้ยกเว้น งู กบ เขียด อิงอ่าง คางคก ปู จระเข้และเต่า ทั้งนี้ในส่วนสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำที่อนุญาตให้บริโภคจำเป็นต้องผ่านการเชือดตามหลักการศาสนาอิสลาม

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สาม เหมือนกับหลักฐานและเหตุผลเดียวกับทัศนะที่สองแต่ยกเว้นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำดังต่อไปนี้

งู เพราะเป็นสัตว์เลื้อยงูมีพิษเป็นภัยต่อมนุษย์และท่านนบี ﷺ สั่งให้ฆ่า

สัตว์จำพวกกบเขียด อิงอ่าง เพราะเป็นสัตว์เลื้อยงูมีพิษและท่านนบี ﷺ ห้ามฆ่ามัน

จระเข้ เพราะเป็นสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวซึ่งท่านนบี ﷺ ห้ามมิให้บริโภค

เต่า เพราะเป็นสัตว์เลื้อยงูมีพิษเปรี้ยว ดุร้าย

ปู เพราะเป็นสัตว์เลื้อยงูมีพิษเปรี้ยว (al-Ramliy, 1993 : 8/151 ; al-Nawawiy, 1996 : 9/28)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สี่ มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำได้ยกเว้นกบ เขียด อิงอ่าง คางคก จระเข้ โดยสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำที่อนุญาตให้บริโภคนั้นหากเป็นสัตว์มีเลือดจำเป็นต้องผ่านการเชือดตามหลักศาสนาอิสลามยกเว้นสัตว์ที่ไม่มีเลือดเช่น ปูสามารถบริโภคได้โดยไม่ต้องผ่านการเชือด

ความเห็นและหลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สี่เหมือนกับหลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สาม แต่ทัศนะที่สี่อนุญาตให้บริโภค เต่าและปูได้ เพราะเต่า มิได้เป็นสัตว์ดุร้ายหรือน่ารังเกียจ ใช้ชีวิตส่วนหนึ่งบนบกและสามารถเชือดเต่าตามหลักศาสนาอิสลามได้ และปูนั้นไม่มีเลือดจึงไม่ต้องเชือด (Ibn Duwayyan, 1989 : 2/415 ; Ibn Qudamah, 1996 ; 1/593)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทั้งสี่ทัศนะผู้วิจัยมีความเห็นว่าทัศนะที่สี่ที่มีความเห็นว่าอนุญาตให้ มีน้ำหนักมากที่สุดเนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. ทัศนะที่สี่สอดคล้องกับบทบัญญัติเดิมของอิสลามเกี่ยวกับสรรพสิ่งว่าเดิมที่สรรพสิ่งเป็นสิ่งฮาลาล トラバใดที่ไม่มีหลักฐานห้าม ซึ่งไม่ปรากฏหลักฐานห้ามรับประทานสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำอย่างเฉพาะเจาะจง

2 เหตุผลเชิงวินิจฉัยของทัศนะที่สี่สอดคล้องกับบทบัญญัติอิสลามมากที่สุด

3. 3 อาหารต้องห้ามประเภทเนื้อสัตว์

ตามหลักฐานหลักการเดิมอาหารทุกชนิดรวมทั้งอาหารประเภทสัตว์ที่สะอาดดีมีประโยชน์และไม่มีหลักฐานตัวบทหรือมติเอกฉันท์ของปราชญ์มุสลิมที่สามารถวินิจฉัยปัญหาศาสนาได้ด้วยตัวเองห้ามไว้ เป็นอาหารที่อนุมัติให้บริโภคได้ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ

سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ (البقرة : 29)

ความว่า “พระองค์คือผู้ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า ภายหลังได้ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้า และได้ทำให้มันสมบูรณ์ขึ้นเป็นเจ็ดชั้นฟ้า และพระองค์นั้นได้ทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง”

ท่านนบี ﷺ กล่าวในฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรียะฮ์และมุสลิม

((إِنَّ أَعْظَمَ الْمُسْلِمِينَ فِي الْمُسْلِمِينَ جُرْمًا، مَنْ سَأَلَ عَن شَيْءٍ لَمْ يُحْرَمْ عَلَى

الْمُسْلِمِينَ، فَحُرِّمَ عَلَيْهِمْ مِنْ أَجْلِ مَسْأَلَتِهِ))

ความว่า “มุสลิมที่มีความผิดร้ายแรงที่สุดคือผู้ที่ถามหาสิ่งที่ยังไม่ถูกต้องห้ามและถูกต้องห้ามเพราะการถามหาของเขา”(อ้างแล้วหน้า 60)

มีอาหารประเภทสัตว์จำนวนหนึ่งที่มีหลักฐานห้ามมิให้บริโภคดังตัวอย่างหลักๆต่อไปนี้

1. อาหารเก้าชนิดหรือสิบชนิดรวมทั้งเลือดที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้ามมิให้บริโภคตามอายะฮ์ที่ 3 ของสุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ โดยพระองค์ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 3 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالِدَمُّ وَالْحُنْمُ الْخَنِزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْحَنِفَةُ وَالْمَوْقُودَةُ
وَالْمُتَرَدِّيَّةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذُلِكُمْ
فِسْقُ الْيَوْمِ بِيَسِّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ
نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾
(المائدة : 3)

ความว่า “ ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และ
สัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และ
สัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากที่พวกเจ้าเชือดกัน และ
สัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา และการที่พวกเจ้าเสี่ยงทายด้วยไม้ตีว เหล่านั้นเป็นการละเมิด วันนี้
บรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธา หมดหวังในศาสนาของพวกเจ้าแล้ว ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่ากลัวพวกเขา และ
จงกลัวข้าเถิด วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวก
เจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว ผู้ใดได้รับ
ความคับขันในความหิวโหย โดยมีไซเป็นผู้จงใจกระทำบาปแล้วไซริ้ แนนอนอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัย
โทษผู้ทรงเมตตาเสมอ ”

อาหารต้องห้ามในอายะฮ์ดังกล่าวมีอยู่ 10 ชนิด คือ

1. 1 สัตว์ตายเองคือสัตว์ที่ตายเองตามธรรมชาติโดยมิได้ถูกฆ่าหรือถูกล่าโดยมนุษย์
หรือสัตว์หรืออุปกรณ์ที่ ศาสนาอิสลามอนุญาตให้ใช้ในการล่า การฆ่าหรือมิได้ถูกเชือดตามหลักการ
อิสลาม ซึ่งสามารถสรุปเหตุผลการห้ามบริโภคสัตว์ที่ตายเองได้ ดังนี้

(ก) การกินเนื้อที่ตายเองเป็นสิ่งที่น่าขยะแขยงต่อความรู้สึกของคนที่มีความเจริญและ
คนที่มีความคิด ในทุกสังคมก็ถือว่าการกินสิ่งดังกล่าวเป็นการขัดต่อเกียรติของมนุษย์ นอกจากนี้แล้ว
เราจะสังเกตเห็นว่าคนที่นับถือคัมภีร์ของพระเจ้าทุกคนจะห้ามการกินเนื้อสัตว์ที่ตายเอง และ
พวกเขาก็จะไม่กินเนื้อสัตว์เว้นแต่ว่ามันจะถูกฆ่าเสียก่อน ส่วนเรื่องวิธีการฆ่าสัตว์นั้นอาจจะแตกต่างกัน
ไปบ้าง

อนึ่งข้อยกเว้นจากสัตว์ที่ตายเองสองชนิดที่สามารถบริโภคได้คือสัตว์ทะเลหรือสัตว์
น้ำที่ตายเองและตักแตน โดยอัลลอฮ์ ﷻ กล่าวเกี่ยวกับสัตว์ทะเลที่ตายเอง ในอายะฮ์ที่ 96 สูเราะฮ์ อัล
มาอิดะฮ์

﴿ أَحَلَّ لَكُمْ صَيْدَ الْبَحْرِ وَطَعَامَهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ

حُرْمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴾ (المائدة : 96)

ความว่า “ได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าในทะเล และอาหารจากทะเล ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้า และแก่บรรดาผู้เดินทาง และได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าบนบกที่พวกเจ้าครองอิทธิพลอยู่และจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิดผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวมนำไปสู่พระองค์”

หลักฐานจากอะดิษบันทึกโดยชาวสุนันทั้งสี่และมาลิกและอะหมัดและอัลฮากิมและอัลดาร์กูณีย์และอัลดาริมีย์และท่านอื่นๆ อัลบุคอรียกกล่าวว่า เป็นอะดิษที่ถูกต้อง

ท่านนบี ﷺ ได้ตอบข้อซักถามของสาวกของท่านเกี่ยวกับการใช้น้ำทะเลเพื่ออาบน้ำละหมาดโดยท่านตอบว่า

((هُوَ الطَّهُورُ مَاؤُهُ ، الْحِلُّ مَيْتَتُهُ))

ความว่า “น้ำทะเลนั้นสะอาด สัตว์ที่ตายในทะเลสามารถบริโภคได้” (อ้างแล้วหน้า 26)

1. 2 เลือด เป็นสิ่งน่ารังเกียจต่อความรู้สึกของมนุษย์ในการดื่มหรือกินเลือด และการดื่มหรือกินเลือดอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพด้วย มีข้อยกเว้นจากเลือดสองชนิดที่อนุญาตให้บริโภคได้คือตับและม้าม ท่านอิบนุอุมร์กล่าวว่า : ท่านนบี ﷺ กล่าวในอะดิษบันทึกโดยอิบนุมาญะฮ์ อัลดาร์กูณีย์ และอะฮฺหมัด

((أَحَلَّتْ لَنَا مَيْتَاتَانِ وَدَمَانِ ، فَأَمَّا الْمَيْتَاتَانِ : فَأَلْحُوتُ وَالْجُرَادُ ، وَأَمَّا الدَّمَانِ : فَأَلْكَبِدُ

وَالطَّحَالِ))

ความว่า “เป็นที่อนุมัติให้แก่เราสัตว์ที่ตายเองและเลือดอย่างละสองชนิด สัตว์ตายเองสองชนิดคือปลาและตั๊กแตนส่วนเลือดสองชนิดคือตับและม้าม” (อะดิษบันทึกโดย Ibn Majah, 1996 : 3218 ; al-Darqutniy, 1996 : 972 ; และ Ahmad, 1995 : 7531)⁴⁸

1. 3 สุกร การห้ามกินสุกรในอิสลามเป็นที่รู้จักกันดีของคนทั่วไปในอัลกุรอานห้ามการบริโภคสุกรไว้ในสิ่งที่ด้วยกันคือสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์อายะฮ์ที่ 173 สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์อายะฮ์ที่ 3 สุเราะฮ์อัลอันอาม อายะฮ์ที่ 145 ซูเราะฮ์อันนะหฺล อายะฮ์ที่ 115 ในคัมภีร์ไบเบิลของชาวคริสเตียนก็มีการห้ามบริโภคสุกรไว้เช่นกัน⁴⁹

มีนักวิชาการอิสลามได้ค้นหาสาเหตุการห้ามกินสุกรซึ่งสามารถสรุปเหตุผลสำคัญได้ดังนี้ (ตอบคำถามเพื่อนต่างศาสนิก : 56-59 ; ทะลาลและหะรอมในอิสลาม : 69-73)

(ก) การกินเนื้อสุกรก่อให้เกิดโรคหลายอย่าง

⁴⁸ อะดิษระดับเศาะฮี้ฮ์ (al-'Albaniy, 1985 : 8/164)

⁴⁹ คัมภีร์ไบเบิลฉบับเลวีนิติ 11 : 7-8 และเฉลยธรรมบทบัญญัติ 14 : 8 และไบเบิลฉบับอิสยาห์ บทที่ 65 : 2-5

ผู้ที่มิใช่มุสลิมและผู้ปฏิเสธพระเจ้าจะยอมรับสิ่งใดก็ตามเมื่อสิ่งนั้นได้รับการยืนยันด้วยเหตุผล ตรรกะและวิทยาศาสตร์ การกินเนื้อสุกรสามารถทำให้เกิดโรคต่างๆ ได้ไม่น้อยกว่า 70 โรค คนที่บริโภคเนื้อสุกรสามารถที่จะได้รับพยาธิานาชนิดเข้าไปในร่างกาย เช่น พยาธิตัวกลม พยาธิปากขอ เป็นต้น แต่พยาธิชนิดที่เป็นอันตรายที่สุดก็คือ Taenia Solium หรือที่เรียกกันในภาษาทั่วไปว่า “พยาธิตัวแบน” ซึ่งมีลักษณะยาวมากและมันฝังตัวอยู่ในลำไส้ ไข่ของมันเข้าไปในกระแสเลือดและสามารถไปถึงอวัยวะทุกส่วนของร่างกาย ถ้ามันเข้าไปในสมองมันก็สามารถทำให้สูญเสียความจำ ถ้ามันเข้าไปในตา มันก็สามารถทำให้ตาบอดถ้ามันเข้าไปในตับมันก็สามารถทำลายตับได้ มันสามารถทำลายอวัยวะแทบทุกส่วนของร่างกาย พยาธิอีกชนิดหนึ่งก็คือ Trichura Tichurasis

คนทั่วไปมีความเข้าใจผิดๆ ว่าถ้าหุงต้มดี ๆ ไข่พยาธิเหล่านี้ก็จะตาย แต่ในการศึกษาวิจัยที่ทำในสหรัฐอเมริกาพบว่าในจำนวนผู้ป่วย 24 รายที่มีสาเหตุมาจากพยาธิ Trichura Tichurasis นั้น มีจำนวน 22 ราย ได้เอาเนื้อสุกรมาปรุงต้มอย่างดีแล้ว นี่เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าไข่พยาธิที่อยู่ในเนื้อสุกรไม่ตายในอุณหภูมิหุงต้มปกติ

(ข) เนื้อสุกรมีวัตถุสร้างไขมัน

เนื้อสุกรมีสารสร้างกล้ามเนื้อน้อยและมีไขมันมากเกินไป ไขมันนี้สะสมอยู่ในเส้นเลือดและสามารถก่อให้เกิดความดันโลหิตสูงและโรคหัวใจ จึงไม่ใช่เรื่องน่าประหลาดอะไรที่ชาวอเมริกันกว่า 50% เป็นโรคความดันโลหิตสูง

(ค) สุกรเป็นหนึ่งในบรรดาสัตว์ที่สกปรก

สุกรเป็นหนึ่งในบรรดาสัตว์ที่สกปรกที่สุดบนโลก มันอาศัยอยู่ในสิ่งสกปรกและแม้กระทั่งในกองอุจจาระ มันเป็นตัวกำจัดสิ่งปฏิกูลที่ดีที่สุดที่พระเจ้าสร้างมา ในหมู่บ้านที่ไม่มีห้องส้วมสมัยใหม่และชาวบ้านถ่ายอุจจาระในที่โล่งแจ้ง ตัวกำจัดอุจจาระคือสุกร

บางคนอาจโต้แย้งว่าในประเทศที่ก้าวหน้าอย่างเช่นออสเตรเลีย สุกรได้รับการเลี้ยงดูในสภาพที่สะอาดและถูกสุขอนามัย แต่ถึงกระนั้นก็ตามสุกรก็ถูกเลี้ยงไว้ในคอกรวมกัน ไม่ว่าจะพยายามจะเลี้ยงมันในสภาพที่สะอาดอย่างไร มันก็เป็นสิ่งสกปรกโดยธรรมชาติ มันกินแม้กระทั่งอุจจาระของมันเองและของตัวอื่น

(ง) สุกรเป็นสัตว์ที่ไร้ยางอาย

สุกรเป็นสัตว์ที่ไร้ยางอาย มันเป็นสัตว์ประเภทเดียวที่เชิญชวนพวกมันให้มีเพศสัมพันธ์กับคู่ของมัน ในสหรัฐอเมริกาคนส่วนใหญ่กินเนื้อสุกร หลายครั้งหลังจากงานเลี้ยงแต่งงาน ผู้ร่วมงานเลี้ยงจะแลกเปลี่ยนภรรยากัน กล่าวคือหลายคนพูดว่า “คุณนอนกับภรรยาของผมและผมจะนอนกับภรรยาของคุณ”

1. 4 สัตว์ที่ถูกพลีให้แก่ผู้อื่นนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ หมายถึงสัตว์ที่ถูกเชือดโดยที่ผู้เชือดกล่าวนามอื่นไปจากอัลลอฮ์ ﷻ เช่น กล่าวชื่อเทพเจ้าอื่นๆ ในอดีตเมื่อเวลาฆ่าสัตว์พวกอาหรับที่บูชารูปปั้นจะเอ่ยนามบรรดาเทวรูปของพวกตน เช่น ลาดาทหรืออุซซา ซึ่งการกระทำเช่นนี้เป็นรูปแบบอย่างหนึ่งของการปฏิบัติศาสนกิจด้วยเช่นกัน สำหรับกรณีนี้ เหตุผลที่ห้ามล้วนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความศรัทธาทั้งสิ้น กล่าวคือเพื่อป้องกันรักษาความเชื่อในเอกภาพของอัลลอฮ์ ﷻ เพื่อให้การปฏิบัติศาสนกิจบริสุทธิ์และเพื่อขจัดการตั้งภาคีกับอัลลอฮ์ ﷻ ไม่ว่าจะในรูปแบบใดก็ตาม

ความจริงแล้วเมื่ออัลลอฮ์ ﷻ ได้สร้างมนุษย์ขึ้นมาและให้เขาควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่บนโลก สร้างสัตว์ขึ้นมาและอนุญาตให้เขาฆ่ามันเพื่อนำมาเป็นอาหาร ดังนั้นเมื่อก่อนจะฆ่าสัตว์มนุษย์จึงควรประกาศนามของอัลลอฮ์ ﷻ ออกมาเพื่อเป็นการแสดงว่าเขาได้ขออนุญาตที่จะเอาชีวิตของมันจากผู้สร้างขึ้นมาและถ้าหากผู้ใดเอ่ยนามอื่นไปจากอัลลอฮ์ ﷻ ก็หมายถึงเขามีได้ขออนุญาตจากพระองค์ ดังนั้นเนื้อของมันจะต้องถูกปฏิเสธ

1. 5 สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย หมายถึงสัตว์ที่ถูกรัดคอตายด้วยเชือกหรือด้วยวิธีใดๆ ที่ทำให้สัตว์หายใจไม่ออกจนตาย

1. 6 สัตว์ที่ถูกตีจนตาย หมายถึงสัตว์ที่ถูกตีหรือถูกขว้างด้วยวัตถุใดๆจนตายโดยมิได้เชือดตามหลักศาสนาอิสลาม

1. 7 สัตว์ที่ตกมาตาย หมายถึงสัตว์ที่ตายเพราะตกลงมาเองหรือถูกโยนลงมาจากที่สูงหรือตกลงไปในห้วยหรือบ่อหรือหุบเขาหรือที่ลุ่มลึกและลึกจนตาย

1. 8 สัตว์ที่ถูกขวิดตาย หมายถึงสัตว์ที่ถูกสัตว์อื่นขวิดจนตาย

1. 9 สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกิน หมายถึงสัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกินและตายด้วยเหตุ

ดังกล่าว

สัตว์ข้อ 1. 5 ถึง 1. 9 เป็นสัตว์ที่จัดอยู่ในประเภทสัตว์ที่ตายเอง หลังจากที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ห้ามบริโภคนิสัตว์ที่ตายเองในอายะฮ์ที่ 3 จากสุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์พระองค์ก็ได้ให้ข้อยกเว้นไว้ว่า “เว้นแต่ที่สุเจ้าเชือดกัน” หมายถึงว่าถ้าหากใครมาพบสัตว์ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่และเชือดมันทันเนื้อของสัตว์นั้นก็เป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ คำว่า “ยังมีชีวิตอยู่” นั้นหมายถึงเรายังเห็นสัญญาณของการมีชีวิตของมันอยู่

การห้ามบริโภคนิสัตว์ที่ตายเองนอกจากเป็นการเสี่ยงจากอันตรายที่มีต่อสุขภาพจากการบริโภคนิสัตว์ดังกล่าวแล้ว อัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงเมตตาผู้ทรงปรีชาญาณต้องการที่จะสอนมนุษย์ให้มีความต้องการที่จะสอนคนให้มีความเมตตากรุณาต่อสัตว์และป้องกันมิให้มันได้รับอันตราย มนุษย์จะต้องไม่ปล่อยละเลยจนมันถูกรัดคอหรือตกลงมาจากที่สูงหรือถูกขวิดในการต่อสู้กับสัตว์อื่นและ

จะต้องไม่ทรมาณมันด้วยการเขี่ยตีอย่างรุนแรงเหมือนอย่างกับพวกรับจ้างเลี้ยงสัตว์ทำหรือยูแหยให้ สัตว์ต่อสู้กันจนกระทั่งสัตว์ตัวหนึ่งทำให้สัตว์อีกตัวหนึ่งได้รับบาดเจ็บหรือชีวิตสัตว์อีกตัวหนึ่งจนตาย

สำหรับเหตุผลในการห้ามกินสัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกินนั้นก็เพื่อที่จะเป็นการรักษา ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ไว้ กล่าวคือมุสลิมจะต้องไม่ลดตัวลงไปกินซากของสัตว์ในยุคป่าเถื่อนนั้น ผู้คนจะกินสิ่งที่ถูกสัตว์ป่าทึ้งไว้ไม่ว่าจะเป็นแกะ อูฐ หรือวัวก็ตาม ดังนั้นอัลลอฮ์ ﷻ จึงได้ห้ามบรรดาผู้ ศรัทธามีให้ปฏิบัติตามพวกป่าเถื่อน

1. 10 สัตว์ที่ถูกพลี (บูชายัญ) คือสัตว์ที่ถูกเชือดพลีให้แก่บรรดาเทวรูปต่างๆ

อาหารเนื้อสัตว์ต้องห้ามประเภทที่สิบก็คือสัตว์ที่ถูกเชือดพลีให้แก่บรรดาเทวรูปต่างๆ ในยุคป่าเถื่อนนั้น ช้างหน้าของบรรดาเทวรูปรอบกะอเบฮะฮะมีแท่นบูชาตั้งอยู่ และพวกบูชาเจวิดจะ เชือดสัตว์บนแท่นหรือไม่ก็ใกล้กับแท่นนี้ เพื่อที่จะแสวงหาความใกล้ชิดกับเทพเจ้าของพวกเขา

การเชือดสัตว์ดังกล่าวนี้เหมือนกับ “ที่ถูกพลีให้แก่ผู้อื่นนอกไปจากอัลลอฮ์ ﷻ” ซึ่งทั้งสองต่างก็เป็นการบูชาเทพเจ้าจอมปลอมเหมือนกัน จะแตกต่างกันก็ตรงที่ว่าในกรณีของ “ที่ถูก พลีให้แก่ผู้อื่นนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ” นั้นการเชือดสัตว์มิได้กระทำในบริเวณที่ตั้งรูปปั้นบูชาแต่มีการ กล่าวชื่อของเทวรูปบูชานั้นในตอนเชือดพลี ส่วนในกรณีสัตว์ที่ถูกพลี(บูชายัญ)นั้นการเชือดสัตว์กระทำ ต่อหน้ารูปปั้นบูชาและบนแท่นบูชาโดยตรง ดังนั้นจึงไม่จำเป็นที่จะต้องเอ่ยนามของเทวรูปที่ตนจะ เชือดสัตว์บูชาให้

เนื่องจากแท่นบูชาเหล่านี้อยู่ในเขตกะอเบฮะฮะ มันจึงอาจเป็นไปได้ที่จะมีคนคิดว่าการ พลีอุทิศเหล่านี้มีเจตนาที่จะให้ความเคารพต่อกะอเบฮะฮะ แต่เพื่อที่จะขจัดความคิดดังกล่าวออกไปจาก จิตใจของคน คัมภีร์กุรอานจึงได้ประกาศไว้อย่างชัดเจนว่าการกระทำดังกล่าวจัดอยู่ในประเภท เดียวกับที่ถูกบูชาให้แก่ผู้อื่นนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ

1. 11 ลาบ้าน เป็นสัตว์อีกชนิดหนึ่งที่มีฮะดีษกล่าวห้ามไว้มิให้บริโภค

ฮะดีษที่หนึ่ง ฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย และมุสลิม

((عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ

الْأَهْلِيَّةِ يَوْمَ حَيْبَرَ))

ความว่า “อิบนุอุมร์ กล่าวว่า : ท่านนบีห้ามบริโภคเนื้อลาบ้านสมัยสงครามคัยบ์ร” (อ้างแล้วหน้า 86)

ฮะดีษที่สอง ฮะดีษบันทึกโดย อัลบุคอรีย มุสลิม และนักบันทึกฮะดีษท่านอื่นๆ

((قَالَ أَبُو ثَعْلَبَةَ : حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لُحُومَ الْحُمْرِ الْأَهْلِيَّةِ))

ความว่า “อูษะละบะฮุกกล่าวว่่า : ท่านนบีไม่อนุญาตให้บริโภคนื้อลาบ้าน” (อ้างแล้วหน้า 64)

ฮะดีษที่สาม ฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย มุสลิม และนักบันทึกอัลฮะดีษ ท่านอื่นๆ
 ((عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ قَالَ : نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَوْمَ خَيْبَرَ عَنْ
 لُحُومِ الْخُمْرِ الْإِنْسِيَّةِ نَضِيجًا وَنَيْئًا))

ความว่า “อัลบรอรอฮ บินอาซิบ กล่าวว่่า : ท่านนบีห้ามเรามาให้บริโภคนื้อลาบ้านช่วงสงครามคัยบ์รไม่ว่าจะเป็นนื้อสุกหรือนื้อสด” (อ้างแล้วหน้า 78)

ฮะดีษทั้งสามและฮะดีษอื่นๆที่มีความหมายเหมือนกันเป็นฮะดีษที่ถูกต้อง ซึ่งทั้งหมดระบุว่า ห้ามบริโภคนื้อลาบ้าน ทั้งสิ้น

1. 12 นกที่มีกรงเล็บ นกที่มีกรงเล็บแข็งแรงแหลมคมใช้กรงเล็บในการจับสัตว์หรือสิ่งอื่นๆ การล่า การป้องกันตัว โจมตี และทำร้ายผู้อื่น เช่น เหยี่ยว นก อินทรี อีแร้ง

ฮะดีษบันทึกโดยมุสลิมอบูดาวูดและอันนะสาอีย
 ((عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَنْ كُلِّ ذِي نَابٍ
 مِنَ السَّبَاعِ وَكُلِّ ذِي مِخْلَبٍ مِنَ الطَّيْرِ))

ความว่า “จากอิบนีอับบาส กล่าวว่่า : ท่านนบีห้ามบริโภคนื้อสัตว์ร้ายที่มีเขี้ยว และนกที่มีกรงเล็บทุกชนิด” (อ้างแล้วหน้า 64)

1. 13 สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว เช่น สุนัข สิงโต เสือ ช้าง ลิง ก็เป็นสัตว์อีกประเภทหนึ่งที่ท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภค

ฮะดีษบันทึกโดยมุสลิม อบูดาวูด และอันนะสาอีย
 ((عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَنْ كُلِّ ذِي نَابٍ
 مِنَ السَّبَاعِ وَكُلِّ ذِي مِخْلَبٍ مِنَ الطَّيْرِ))

ความว่า “จากอิบนีอับบาส กล่าวว่่า : ท่านนบีห้ามบริโภคนื้อสัตว์ร้ายที่มีเขี้ยว และนกทุกชนิดที่มีกรงเล็บทุกชนิด” (อ้างแล้วหน้า 64)

1. 14 สัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลัก

ฮะดีษบันทึกโดยอบูดาวูด อัตติรมิซีย์และอิบนุมาญะฮ
 ((عَنْ ابْنِ عُمَرَ قَالَ : نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَكْلِ الْجَلَالَةِ ،

وَأَلْبَانِهَا))

ความว่า “จากอิบนุอุมร์ กล่าวว่า “ท่านนบีห้ามบริโภคสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกและห้ามดื่มนมมัน (อ้างแล้วหน้า 64)

1. 15 สัตว์นะญิสหรือสัตว์สกปรก เช่น สุกร สุนัข

1. 16 สัตว์เป็นพิษ หมายถึงสัตว์ที่เมื่อมนุษย์บริโภคเข้าไปแล้วก่อให้เกิดอันตรายต่อร่างกาย เช่น คางคก งูบางชนิด เพราะการบริโภคสัตว์เป็นพิษเป็น การทำร้ายร่างกายตนเองซึ่งเป็นสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้ามไว้โดยพระองค์ทรงกล่าวในอายะฮ์ 195 สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ

الْمُحْسِنِينَ ﴾ (البقرة : 195)

ความว่า “และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของอัลลอฮ์และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงชอบผู้กระทำความดีทั้งหลาย”

และพระองค์ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อัลนิซาฮ์

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ

مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴾ (النساء : 29)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! จงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเจ้า ในระหว่างพวกเจ้าโดยมิชอบ นอกจากมันจะเป็นการค้าขายที่เกิดจากความพอใจในหมู่พวกเจ้า และจงอย่าฆ่าตัวของพวกเจ้าเอง แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเมตตาต่อพวกเจ้าเสมอ”

ท่านนบี ﷺ กล่าวในฮะดีษบันทึกโดยอิบนุมาญะฮ์และอัลบัยฮะกี๊ อัลอัลบานียะฮ์บอกว่าเป็นฮะดีษที่ถูกต้อง

((لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ))

ความว่า “อย่าทำร้ายตัวเองและอย่าทำร้ายคนอื่น” (อ้างแล้วหน้า 58)

1. 17 สัตว์ถูกสั่งให้ฆ่าทิ้ง ตามทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่าสัตว์ที่ถูกสั่งให้ฆ่าทิ้ง เช่น งู แมงป่อง หนู หมา อีกา เหยี่ยว จิ้งจก ตั๊กแก เป็นสัตว์ที่ไม่อนุญาตให้บริโภค เพราะท่านนบี ﷺ จะไม่สั่งให้ฆ่าหรือทำลายสิ่งใดนอกจากจะต้องมีเหตุผลอันเป็นประโยชน์ การบริโภคสัตว์ที่ถูกใช้ให้ฆ่าทิ้งหรือห้ามมิให้ฆ่าทิ้งไม่เป็นที่อนุมัติ (ฮารอม) เพราะการสั่งให้ฆ่าสัตว์ดังกล่าวขณะที่ห้ามฆ่าสัตว์ที่อนุญาตให้บริโภคเพื่อการอื่นจากการบริโภคมีนัยยะว่าการบริโภคสัตว์ที่ถูกใช้ให้ฆ่าทิ้งเป็นสิ่งต้องห้าม เพราะหากการบริโภคสัตว์ดังกล่าวฮาลาล ท่านนบี ﷺ จะไม่อนุญาตหรือสั่งให้ทำลายสัตว์เหล่านั้นทั้งอย่างเด็ดขาด เนื่องจากการทำลายทรัพย์สินและฟุ่มเฟือย

1. 18 สัตว์ที่ห้ามฆ่า ตามทัศนะของผู้วิจัยเห็นว่าสัตว์ที่ห้ามฆ่า เช่น มด ผึ้ง นก หัวขวาน และเหยี่ยวแดง เป็นสัตว์ที่ไม่อนุญาตให้บริโภค เนื่องจากถ้าสัตว์ดังกล่าวฮาลาลบริโภคท่านนบี ﷺ ก็จะไม่ห้ามฆ่ามัน เพราะเมื่อมันถูกฆ่าก็สามารถนำเนื้อมันมาเป็นอาหารได้ ดังนั้นการห้ามฆ่ามันก็เท่ากับเป็นการห้ามบริโภคมันโดยพฤตินัย

1. 19 สัตว์ที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างสัตว์ที่ฮาลาลบริโภคกับสัตว์ที่ฮารอมบริโภค เช่น ล่อที่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างม้ากับลาบ้าน เนื่องจากในสัตว์ดังกล่าวมีส่วนผสมของสัตว์สายพันธุ์ฮารอมอยู่ซึ่งไม่สามารถแยกออกจากกันได้เหมือนอย่างการผสมระหว่างนมกับเหล้า จึงให้น้ำหนักไปทางฮารอมบริโภคและเป็นการเพื่อผลิตเพื่อถูก

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวเกี่ยวกับการห้ามสิ่งบริโภคสิ่งเลวไว้ในอายะฮ์ที่ 157 สูเราะฮ์ อัลอะอฺรอฟ

﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (الأعراف : 157)

ความว่า “คือบรรดาผู้ปฏิบัติตามร่อซูล ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็นที่พวกเขา พบเขาถูกจารึกไว้ ณ ที่พวกเขา ทั้งในอัต-เตารอต และในอัลอินญิลโดยที่เขา จะใช้พวกเขาให้กระทำในสิ่งที่ชอบและห้ามพวกเขามีให้กระทำในสิ่งที่ไม่ชอบและจะอนุญาติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่เลวทั้งหลาย และจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขา ซึ่งภาระหนักของพวกเขและห่วงคอที่ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขา และให้ความสำคัญแก่เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่าง ที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร้ ชนเหล่านี้แหละคือบรรดาผู้สำเร็จ”

ท่านนบี ﷺ ก็ได้ห้ามการบริโภคสิ่งสกปรกโดยมีรายงานอะดิษบันทึกโดยอัลบุคอรีย ออบูดาวูด อัตติรมิซีย์และอันนะสาอีย

((أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي الْفَأْرَةِ تَفْعُ فِي السَّمَنِ إِنْ كَانَ جَامِدًا فَأَلْفَوْهَا

وَمَا حَوْلَهَا وَإِنْ كَانَ مَائِعًا فَأَرْيُوهَا))

ความว่า “แท้จริงท่านนบีได้กล่าวเกี่ยวกับหนูที่ตกลงไปในมันเนยว่า : หากมันเนยนั้นเป็นเนยแข็งก็ให้อาหนูและเนยข้างๆที่หนูตกลงไปที่เสีย (ส่วนที่เหลือกินได้) และหากมันเนยเป็นเนยเหลวก็ให้เททิ้งทั้งหมด” (อะดิษบันทึกโดย al-’ Bukhariy,2002 : 5540 ; Abu Dawud,1991 : 3798 ; al-Tirmidhiy,1991 : 1798 และ ; al-Nasa’aiy ,1994 : 4263)

การที่ท่านบิ ให้เทเนยทิ้งทั้งหมดโดยมิให้บริโศครณีเนยนั้นเป็นเนยเหลว เพราะหนูนั้นสกปรก ซึ่งความสกปรก ของมันอาจจะขยายปนเปื้อนกับเนยเหลวที่ท่านจึงสั่งให้เททิ้งทั้งหมด บ่งชี้ว่าสิ่งสกปรกนั้นต้องห้ามบริโศ

1. 20 สัตว์มีโทษหรือเป็นพิษเป็นภัย สัตว์ที่เมื่อมนุษย์บริโศครณีเข้าไปแล้วทำให้เกิดพิษ ภัยถือว่าเป็นสัตว์ที่ต้องห้ามบริโศ เพราะการบริโศครณีสัตว์ดังกล่าวถือว่าเป็นการทำลายตนเองซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลาม

อัลลอฮ ทรงกล่าวในอายะฮที่ 195 สูเราะฮ อัลปะเกาะเราะฮ

﴿ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ

الْمُحْسِنِينَ ﴾ (البقرة : 195)

ความว่า “และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของอัลลอฮและจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริงอัลลอฮนั้นทรงชอบผู้กระทำดีทั้งหลาย”

ในอายะฮที่ 29 สูเราะฮ อัลนิซาอ

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ

مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴾ (النساء : 29)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! จงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเจ้า ในระหว่างพวกเจ้าโดยมิชอบ นอกจากมันจะเป็นการค้าขายที่เกิดจากความพอใจในหมู่พวกเจ้า และจงอย่าฆ่าตัวของพวกเจ้าเอง แท้จริงอัลลอฮเป็นผู้ทรงเมตตาต่อพวกเจ้าเสมอ”

ท่านบิ ได้ห้ามการทำร้ายตนเองและผู้อื่นเอาไว้ในอะดีษบันทีกโดยอิบนุมานูฮะฮ์ และอัลบัยฮะกี

((لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ))

ความว่า “ไม่ทำร้ายตนเองและไม่ทำร้ายผู้อื่น” (อ้างแล้วหน้า 58)

1. 21 สัตว์ที่ทำให้มีนเมาบกร่องหรือเสียด สัตว์ที่เมื่อมนุษย์ บริโศครณีเข้าไปแล้วทำให้เกิดอาการมีนเมา บกร่องหรือเสียด ถือว่าเป็นสัตว์ต้องห้ามบริโศครณีในอิสลามเพราะข้อกำหนด บทบัญญัติของสิ่งมีนเมาอนุญาตได้กับข้อกำหนดบทบัญญัติของเหล่าซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามตามบทบัญญัติอิสลาม อัลลอฮ ทรงห้ามการดื่มเหล้าไว้ในอายะฮที่ 90 สูเราะฮ อัลมาอิดะฮ

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ

فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ (المائدة : 90)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! ที่จริงสุราและการพนันและแท่นหินสำหรับเชือดสัตว์บูชายัญ และการเสี่ยงดี นั้นเป็นสิ่งโสมนอนเกิดจากการกระทำของชัยฏอน ดังนั้นพวกเจ้าจงห่างไกลจากมันเสียเพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับความสำเร็จ”

ท่านนบี ﷺ กล่าวในฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย และมุสลิม

((كُلُّ مُسْكِرٍ حَمْرٌ , وَكُلُّ حَمْرٍ حَرَامٌ))

ความว่า “ท่านนบีกล่าววว่า : ทุกสิ่งที่ทำให้มึนเมาเป็นเหล้าและเหล้าทุกชนิดฮารอม”

(Mawsuaah al-'Hadith al-Sharif, 2000 : 479, 1036)

1. 22 อาหารที่ร่างกายไม่ปรารถนาเมื่อบริโภคแล้วเป็นพิษต่อร่างกาย

1. 23 อาหารที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น

3. 4 บทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอาหารประเภทสัตว์ที่ควรรู้ในสังคมไทยมุสลิม

ฮาลาลและฮารอมจากอาหารประเภทสัตว์ในประเทศไทยที่ควรรู้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาข้อกำหนดของบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับสัตว์ที่เคยเป็นประเด็นถกเถียงสนใจของสังคมมุสลิมไทยหรือที่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสัตว์ที่มุสลิมควรรู้ถึงข้อกำหนดของบทบัญญัติอิสลามในการบริโภคมัน เช่น แมว กระจง ตาย เต่า ตะพาบน้ำ แมงดา และกระรอก

3. 4. 1 แมว

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นเกี่ยวกับการบริโภคแมวออกเป็นสามทัศนะ คือ ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าการบริโภคแมวไม่เป็นที่อนุมัติ เป็นทัศนะของนักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่ (Ibn Abidin, 1997 : 5/1997 ; al-Nawawiy, 1992 : 3/272 ; Ibn Muflih, 2003 : 6/295)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าการบริโภคแมวเป็นที่อนุมัติแต่น่ารังเกียจ เป็นทัศนะของมัซฮับมาลิกีย (al-Hattab, 1995 : 3/236)

ทัศนะที่สาม มีความเห็นว่าอนุมัติให้บริโภคเฉพาะแมวป่าเท่านั้น เป็นรายงานหนึ่งในมัซฮับฮาฟิฮียและฮัมบะลีย (al-Nawawiy, 1992 : 3/272 ; al-Mardawiy, 1996 : 10/355)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าการบริโภคแมวไม่เป็นที่อนุมัติ

หลักฐานจากฮะดีษบันทึกโดยอบูดาวูด อัตติรมิซีย์และอิบนุมาญะฮฺ

((عَنْ جَابِرٍ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ أَكْلِ الْهَرِّ وَأَكْلِ ثَمَنِهَا))

ความว่า “จากญาบิร : แท้จริงท่านนบีห้ามมิให้บริโภคและซื้อขายแมว” (ฮะดีษบันทึกโดย Abu Dawud, 1991 : 3807 ; และ al-Tirmidhiy, 1991 : 1280)⁵⁰

⁵⁰ ฮะดีษระดับอ่อน (al-'Albaniy, 1985 : 8/140)

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

แมวเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่มีเชี่ยวชาญใช้ในการจู่โจม ป้องกันตัวหรือขย้ำเหยื่อจึงเข้าร่วมในสัตว์ที่ไม่อนุญาตให้บริโภครวมเพราะเข้าข่ายสัตว์ร้ายมีเชี่ยวชาญซึ่งท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภค (ดูหน้า 176)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าการบริโภคแมวเป็นที่อนุมัติแต่บารังเกียจ

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

แมวถึงแม้จะเป็นสัตว์ร้าย แต่โดยปกติจะไม่ทำร้ายผู้อื่นจึงเป็นการบารังเกียจที่จะบริโภคมัน (al-Baghdadiy, 1995 : 2/276)

ข้อโต้แย้ง

ตามฮะดีษญาบิร ท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคและซื้อขายแมวทุกชนิดโดยมิได้แยกแยะว่าเป็นแมวที่ดีหรือแมวที่ทำร้ายผู้อื่น ดังนั้นการห้ามดังกล่าวจึงครอบคลุมแมวทุกชนิดอย่างเท่าเทียมกัน เพราะไม่มีหลักฐานการยกเว้นหรือแยกแยะ (Ibn Abidin, 1997 : 5/199)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สาม มีความเห็นว่าอนุมัติให้บริโภคเฉพาะแมวป่าเท่านั้น

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

แมวมีสองชนิดคือแมวบ้านและแมวป่า และเป็นที่อนุมัติให้บริโภคแมวป่าเหมือนอย่างการอนุมัติให้บริโภคลาป่า (al-Nawawiy, 1992 : 3/272 ; al-Mardawiy, 1996 : 10/355)

ข้อโต้แย้ง

ตามฮะดีษของญาบิรท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคและซื้อขายแมวทั้งหมดโดยมิได้แยกแยะว่าแมวบ้านหรือแมวป่า ส่วนลาป่านั้นท่านนบี ﷺ บอกลถึงการอนุมัติให้บริโภคไว้ชัดเจน ดังนั้นการอนุমানให้อนุมัติบริโภคแมวป่าตามการอนุมัติให้บริโภคลาป่าจึงเป็นการอนุমানที่ไม่ถูกต้องเพราะข้อกำหนดบทบัญญัติของฐานเดิมต่างกัน (Ibn Muflih, 2003 : 6/295)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทั้งสามทัศนะผู้วิจัยมีความเห็นว่าทัศนะที่ไม่อนุมัติให้บริโภคแมวเป็นทัศนะที่มีน้ำหนักมากที่สุดเนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. ทัศนะที่ไม่อนุมัติ ให้บริโภคแมวมีฮะดีษที่เป็นหลักฐานอย่างชัดเจนว่าท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคและซื้อขายแมว โดยมิได้แยกแยะว่าการห้ามดังกล่าวเฉพาะแมวบ้านหรือแมวป่า ดังนั้นการห้ามบริโภคและซื้อขายจึงครอบคลุมแมวทั้งหมด
2. แมวจัดอยู่ในประเภทสัตว์ร้ายมีเชี่ยวชาญซึ่งท่านนบี ﷺ ห้ามการบริโภคสัตว์ร้ายมีเชี่ยวชาญและสัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคมแข็งแรง

3. มนุษย์ปกติไม่ปรารถนาที่จะบริโภคแมวเป็นอาหาร
4. หลักฐานหรือเหตุผลของทัศนะที่สองและสามมีข้อโต้แย้งที่ไม่สามารถหักล้างได้

3. 4. 2 กระจ่าย

นักวิชาการด้านกฎหมายอิสลามมีความเห็นเกี่ยวกับการบริโภคกระจ่ายออกเป็นสองทัศนะ คือ

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคกระจ่ายได้ เป็นทัศนะของมัซฮับทั้งสี่ และนักวิชาการอิสลามส่วนใหญ่ (al-Zaila'iy, 1985 : 5/295 ; al-Abdariy, 1987 : 3/230 ; al-'Nawawiy, 1992 : 3/272 ; al-'Mardawiy, 1997 : 10/363)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่ากรบริโภคกระจ่าย เป็นสิ่งน่ารังเกียจ เป็นทัศนะของอับดุลลอฮฺ บิน อัมรฺและอิกริมะฮฺและอิบนอบิลัยลา (al-Qurtubiy, 1997 : 7/123)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าอนุญาตให้บริโภคกระจ่ายได้

หลักฐานจากอะดิษบันติกโดย อัลบุคอรีย และมุสลิม

((عَنْ أَنَسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ، قَالَ : أَنْفَجْنَا أَرْبَابًا وَنَحْنُ بِمَرِّ الطُّهْرَانِ ، فَسَعَى الْقَوْمُ فَلَعِبُوا ، فَأَخَذْتُهَا فَحِجْتُ بِهَا إِلَى أَبِي طَلْحَةَ ، فَدَبَحَهَا فَبَعَثْتُ بِوَرَكَيْهَا - أَوْ قَالَ : بِفَخْدَيْهَا - إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَبِلَهَا))

ความว่า “จากอนัสท่านกล่าวว่า : ขณะที่เราอยู่ที่มรรูซเซาะรอน เราได้ช่วยกันไล่กระจ่ายตัวหนึ่ง จนกระทั่งทั้งคณะเมื่อยล้า แล้วฉันก็จับมันได้ ฉันนำไปให้อับดุลลอฮฺหะซ็อด และท่านก็ได้ส่งสะโวก หรือเขา และเขากล่าวว่า : ชาวอนของมันเป็นไปให้ท่านนบีและท่านก็รับมัน” (อะดิษบันติก โดย al-' Bukhariy, 2002 : 5535 ; และ Muslim, 1995 : 5048)

อะดิษข้างต้นบรรดาสาวกของท่านนบี ﷺ ไล่จับกระจ่ายเพื่อเป็นอาหารและยังได้มอบส่วนหนึ่งจากเนื้อกระจ่ายให้แก่ท่านนบี ﷺ และท่านก็รับมันเป็นหลักฐานว่าเนื้อกระจ่าย เป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ เพราะหากการบริโภคกระจ่ายเป็นสิ่งต้องห้ามท่านนบี ﷺ คงจะไม่รับเนื้อกระจ่ายดังกล่าวและจะต้องชี้แจงข้อกำหนดบทบัญญัติอิสลาม

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่ากรบริโภคกระจ่าย เป็นสิ่งน่ารังเกียจ

หลักฐานจากอะดิษที่หนึ่ง บันติกโดยอิบนูมาญะฮฺ

((خُرَيْمَةُ بِنُ جَزْءٍ فُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ، مَا تَقُولُ فِي الْأَرْبَابِ ؟ قَالَ لَا أَكُلُهُ وَلَا أَحْرِمُهُ ، قَالَتْ فَإِنِّي أَكُلُ مَا لَا تُحْرِمُهُ. وَلِمَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ نُبِئْتُ أَنَّهَا تَدْمِي))

ความว่า “คุซัยมะฮฺ บิน ญุฮุฮฺ⁵¹ กล่าวว่า : ฉันกล่าวว่า : โอ้ท่านนบีท่านมีความเห็นอย่างไร เกี่ยวกับกระต่าย ? ท่านนบีตอบว่า : ฉันไม่บริโภคร แต่ฉันก็ไม่ห้ามผู้อื่นบริโภคร ฉันกล่าวว่า : ทำไมละท่านนบี? ท่านนบีกล่าวว่า : ฉันได้รับการแจ้งว่ามันมีประจำเดือน” (อะดิษบันทีกโดย Ibn Majah,1996 : 3245)⁵²

ตามอะดิษดังกล่าว การที่ท่านนบี ﷺ ไม่ห้ามผู้อื่นบริโภครกระต่าย แต่ตัวท่านเองนั้นไม่บริโภครมัน เป็นที่เข้าใจได้ว่าการบริโภครกระต่ายเป็นสิ่งอนุญาตแต่น่ารังเกียจ

ข้อโต้แย้ง

สายรายงานของอะดิษดังกล่าวอ่อนนำมาเป็นหลักฐานมิได้ และมีอะดิษ มากมายที่ระบุว่าท่านนบี ﷺ เองก็บริโภครและท่านยังให้บรรดาสาวกของท่านบริโภครมันอีกด้วย (al-Asqalaniy, 1989 : 9/579)

หลักฐานจากอะดิษที่สอง บันทีกโดยอบูดาวูด

((عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بِلَفْظٍ : جِيءَ بِهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَأْكُلْهَا

وَلَمْ يَنْهَ عَنْهَا وَرَعَمَ أَنَّهَا تَحِيضٌ))

ความว่า “จาก अबูดุลลอฮฺ บิน อัมรฺ⁵³ ท่านกล่าวว่า : ผู้คนนำกระต่ายมาให้ท่านนบี แต่ท่านไม่บริโภครและท่านก็ไม่ได้ห้ามผู้อื่นบริโภครมัน ท่านอ้างว่ามันมีประจำเดือน” (อะดิษบันทีกโดย Abu Dawud,1991 : 3792)⁵⁴

ตามอะดิษดังกล่าว การที่ท่านนบี ﷺ ไม่ห้ามผู้อื่นบริโภครกระต่ายแต่ตัวท่านเองนั้นไม่บริโภครมัน เป็นที่เข้าใจได้ว่าการบริโภครกระต่ายเป็นสิ่งอนุญาตแต่น่ารังเกียจ

ข้อโต้แย้ง

การที่ท่านนบี ﷺ ไม่บริโภครกระต่าย เป็นความรู้สึกส่วนตัวไม่ได้บ่งชี้ว่าการบริโภครกระต่ายเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ ด้วยหลักฐานการที่ท่านมิได้ห้ามบรรดาสาวกของท่านบริโภคร และมีหลายรายงานท่านใช้ให้สาวกของท่านบริโภครกระต่ายหากการบริโภครกระต่ายเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจท่านคงไม่ใช้ให้สาวกท่านบริโภครอย่างแน่นอน เพราะโดยหลักแล้วท่านนบี ﷺ จะไม่ใช้ให้ทำสิ่งที่น่ารังเกียจ (al-Qurtubiy, 1996 : 7/123)

⁵¹ คือคุซัยมะฮฺบุตรของญะฮะฮฺ อัลอะสะดีย อัลอะสะละมีย มีพี่น้องคือหับบานและคอลิด เป็นสาวกของท่านนบี (al-Asqalaniy, 1996 : 133)

⁵² อะดิษระดับอ่อน (al-'Albaniy, 1988 : 259)

⁵³ คือ अबูดุลลอฮฺบุตรของอัมรฺบุตรของอัลอะคาบุตรของฮาอิมบุตรของสุัยคอัลอะสะฮฺมีย เป็นผู้ที่ยังมีอะดิษมาก ผู้หนึ่งเสียชีวิตที่ อัจญ์ออบ (al-'Asqalaniy, 1996 : 257)

⁵⁴ อะดิษสายรายงานอ่อน (al-'Albaniy, 1991 : 373)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทัศนะทั้งสองผู้วิจัยเห็นว่าทัศนะที่อนุญาตให้บริโภคระตายเป็นทัศนะที่ถูกต้องเนื่องจากสาเหตุ ดังต่อไปนี้

1. หลักฐานของทัศนะที่อนุญาตให้บริโภคระตายเป็นหลักฐานที่ถูกต้องและเป็นอะดีซที่มีการบันทึกโดยนักบันทึกอะดีซมากมาย
2. หลักฐานของทัศนะที่ถือว่าการบริโภคระตายเป็นสิ่งน่ารังเกียจ อะดีซของคุซัยมะฮฺบิณญ์ซายรายงานอ่อนนำมาเป็นหลักฐานมิได้ ส่วนอะดีซของอัคดุลลอฮฺบิณอัมรูกีมีข้อโต้แย้ง ที่ไม่สามารถหักล้างได้

3. 4. 3 เต่า

เต่าจัดอยู่ในจำพวกสัตว์เลือดเย็น ในชั้นสัตว์เลื้อยคลาน เต่ามีกระดูกที่แข็งแรงคลุมบริเวณหลังเรียกว่า “กระดอง” ซึ่งประกอบด้วยแคลเซียมเป็นส่วนใหญ่ เต่าสามารถหดหัว ขา และหาง เข้าในกระดองเพื่อป้องกันตัวได้ เต่าเป็นสัตว์ที่ไม่มีฟัน แต่มีริมฝีปากที่แข็งแรงและคม ใช้ขบกัดอาหารแทนฟัน เต่าอาศัยและใช้ชีวิตหนึ่งอยู่ในน้ำ ซึ่งมีอาศัยทั้งน้ำจืดและทะเล เต่าจึงถูกจัดอยู่ในประเภทสัตว์น้ำ แต่เต่าบางจำพวกก็ไม่ต้องอาศัยน้ำเลยเรียกว่า “เต่าบก” (จิราภรณ์ เชื้อไทย, 2547 : 106)

นักวิชาการกฎหมายอิสลามมีความเห็นเกี่ยวกับการบริโภคเต่าออกเป็นสามทัศนะด้วยกัน คือ

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่า การบริโภคเต่าเป็นที่อนุมัติ เป็นทัศนะของมัชฮับมาลิกียะฮ์และรายงานหนึ่งในมัชฮับฮาฟีอีเยฮ์และฮัมบะลีเยฮ์ (al-Baghdadiy, 1995 : 1/275 ; al-Nawawiy, 1996 : 9/30 ; Ibn Qudamah, 1992 : 13/344)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่า การบริโภคเต่าเป็นสิ่งต้องห้าม เป็นทัศนะของมัชฮับฮาฟีอีเยฮ์และรายงานหนึ่งในมัชฮับฮะนะฟีเยฮ์ (al-Ramliy, 1993 : 8/151 ; al-Kasaniy, 1997 : 4/144)

ทัศนะที่สาม มีความเห็นว่า การบริโภคเต่าเป็นสิ่งอนุมัติแต่น่ารังเกียจ รายงานหนึ่งในมัชฮับฮะนะฟีเยฮ์ (al-'Kasaniy, 2001 : 4/144)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่า การบริโภคเต่าเป็นที่อนุมัติ

หลักฐานจากอัลกุรอานอายะฮ์ที่ 145 สุเราะฮ์อัลอันอาม

﴿ قُلْ لَا أُحَدِّثُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِّعَيِّرٍ لِّلَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ (الأنعام : 145)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า ฉันไม่พบว่าในสิ่งที่ถูกให้เป็นอายะฮ์แก่ฉันนั้น มีสิ่งต้องห้ามแก่ผู้บริโภคนอกจากสิ่งนั้นเป็นสัตว์ที่ตายเอง หรือเลือดที่ไหลออก หรือน้ำมันสุกร แท้จริงมันเป็นสิ่งโสมน หรือเป็นสิ่งละเมิด ซึ่งถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ที่มัน ถ้าผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีใช่เป็นผู้แสวงหา และมีใช่ผู้ละเมิด แล้วไซ้ แท้จริงพระเจ้าของเจ้านั้น เป็นผู้ทรงอภัยโทษ เป็นผู้ทรงเอ็นดูเมตตา”

อายะฮ์ดังกล่าวระบุว่าการบริโภคอาหารสี่ประเภทเท่านั้นที่ห้ามบริโภค คือสัตว์ที่ตายเอง เลือดที่ไหลออกมา น้ำมันสุกร สิ่งที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ขณะเชือดมัน นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่อนุมัติให้บริโภคได้ทั้งหมดรวมทั้งเต่า (al-Nawawiy, 1996 : 9/30)

ข้อโต้แย้ง

หนึ่งจากสาเหตุการประทานอายะฮ์ดังกล่าว เพื่อเป็นการหักล้างผู้ตั้งภาคีที่ห้ามหลายสิ่งหลายอย่างจากอาหารที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุมัติให้บริโภคจึงเป็นการแจ้งพวกเขาว่าอาหารต้องห้ามในขณะนั้น 4 ประเภทเท่านั้น (al-Marghinaniy, 1995 : 4/352)

และปรากฏว่าหลังจากการประทานอายะฮ์ดังกล่าวท่านนบี ﷺ ได้ห้ามบริโภคอาหารบางชนิดอีก เช่น ลาบ้าน สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว นกมีกรงเล็บ เป็นต้น และท่านยังบอกเหตุผลถึงการห้ามบริโภคสัตว์บางชนิดว่า เพราะมันเป็นสัตว์สกปรกน่ารังเกียจซึ่งเต่าก็เป็นสัตว์น่ารังเกียจชนิดหนึ่งด้วย

คำชี้แจง

ถึงแม้ว่าจะมีการห้ามบริโภคสัตว์บางชนิดหลังจากการประทานอายะฮ์ที่ 145 ของสุเราะฮ์อัลอันอามแล้วก็ตามแต่ไม่ปรากฏการห้ามบริโภคเต่าเป็นการเฉพาะ และหลักเกณฑ์ข้อกำหนดว่าสัตว์ชนิดไหนเป็นสัตว์สกปรก น่ารังเกียจไม่อนุญาตให้บริโภคเป็นเอกสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ﷻ หรือนบี ﷺ มิใช่การถือตามความรู้สึกของมนุษย์ที่หลากหลายแตกต่างกัน⁵⁵

หลักฐานจากอะดิษบันทีกโดยอัครมิซีย์และอิบนุมาญะฮ

((قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْحَلَالُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، وَالْحَرَامُ مَا

حَرَّمَ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، وَمَا سَكَتَ عَنْهُ، فَهُوَ مِمَّا عَفَا عَنْهُ))

ความว่า “ท่านนบีกกล่าวว่า : สิ่งฮาลาลคือสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงอนุมัติในคัมภีร์ของพระองค์ สิ่งฮารอมคือสิ่งที่อัลลอฮ์ไม่ทรงอนุมัติในคัมภีร์ของพระองค์ ส่วนสิ่งที่พระองค์ไม่กล่าวถึงนั้นเป็นสิ่งที่พระองค์ทรงอนุโลม” (อ้างแล้วหน้า 113)

เต่าไม่ถูกห้ามไว้ในอัลกุรอานและอะดิษจึงเป็นสัตว์หนึ่งที่อนุโลมให้บริโภคได้

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่า การบริโภคเต่าเป็นสิ่งต้องห้าม

⁵⁵ ดูประเด็นสัตว์น่ารังเกียจและความเห็นของผู้วิจัยหน้า 120

หลักฐานจากอัลกุรอานอายะฮ์ที่ 157 สุเราะฮ์ อัลอะอฺรอฟ

﴿ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾ (الأعراف : 157)

ความว่า “คือบรรดาผู้ปฏิบัติตามร่อซูล ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็นที่พวกเขา พบเขา ถูกจารึกไว้ ณ ที่พวกเขา ทั้งในอัต-เตารอต และในอัลอินญิลโดยที่เขาจะใช้พวกเขาให้กระทำในสิ่งที่ดีและห้ามพวกเขามีให้กระทำในสิ่งที่ไม่ชอบและจะอนุมัติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่เลวทั้งหลาย และจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขา ซึ่งภาระหนักของพวกเขและห่วงคอที่ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขา และให้ความสำคัญแก่เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่าง ที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร้ ชนเหล่านี้แหละคือบรรดาผู้สำเร็จ”

อายะฮ์ดังกล่าวอัลลฮอ ทรงแจ้งว่าท่านนบี จะห้ามบริโภคนิสเวททั้งหลาย เต่าเป็นสัตว์เลวชนิดหนึ่งจึงถือว่า เป็นสิ่งต้องห้ามบริโภคนิสเวท (al-Ramliy, 1993 : 8/151)

ข้อโต้แย้ง

บรรทัดฐานการกำหนดว่าสัตว์ชนิดใดดีเป็นที่อนุญาตบริโภคนิสเวทและสัตว์ชนิดไหนเลวห้ามบริโภคนิสเวท เป็นเอกสิทธิ์ของอัลลฮอ หรือนบี และไม่มีปรากฏว่าอัลกุรอานหรือฮะดีษระบุว่เต่าเป็นสัตว์ที่เลวไม่อนุญาตให้บริโภคนิสเวท (al-Nawawiy, 1966 : 9/30)

หลักฐานเชิงวิจฉัย

เต่าเป็นสัตว์ที่เลวและการบริโภคนิสเวทเต่าทำให้เกิดพิษภัยจึงห้ามบริโภคนิสเวท (al-Ramliy, 1993 : 8/151 ; al-Kasaniy, 1997 : 4/144)

ข้อโต้แย้ง

ไม่มีหลักฐานว่าเต่าเป็นสัตว์ที่เลวและก็มีผู้คนมากมายนิยมบริโภคนิสเวทเต่าแต่ไม่ปรากฏว่ามีพิษภัยเนื่องจากการบริโภคนิสเวทเต่าที่เป็นที่เชื่อถือหรือยืนยันได้ (al-'Baghdadiy, 1995 : 1/275)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สาม มีความเห็นว่าการบริโภคนิสเวทเต่าเป็นสิ่งอนุมัติแต่น่ารังเกียจ

หลักฐานเชิงวิจฉัย

เต่าเป็นสัตว์ประเภทสัตว์เลื้อยคลานที่เลวจึงเป็นการน่ารังเกียจที่จะบริโภคนิสเวทมัน (al-'Kasaniy, 2001 : 4/144)

ข้อโต้แย้ง

ไม่มีหลักฐานที่แสดงว่าเต่าเป็นสัตว์ที่เลว และมีผู้คนมากมายบริโภคเต่า (al-'Baghdadiy, 1995 : 1/275)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทั้งสามทัศนะผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทัศนะที่หนึ่ง ซึ่งมีความเห็นว่าการบริโภคเต่าเป็นที่อนุมัติมีน้ำหนักมากที่สุดเนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. โดยหลักการเดิมทุกสิ่งถูกสร้างมาเพื่อประโยชน์ให้แก่มนุษย์ดังนั้นทุกสิ่งจึงเป็นที่อนุญาตให้มนุษย์ใช้ประโยชน์ไม่ว่าจะเป็นการบริโภคหรือใช้สอยตราบใดที่ไม่ปรากฏข้อห้ามจากตัวบท เช่นกันเต่าซึ่งไม่ปรากฏตัวบทห้ามบริโภค จึงถือตามหลักการเดิมคืออนุมัติให้บริโภคได้

2. เต่าไม่มีลักษณะต้องห้ามอย่างชัดเจนจากตัวบทของอัลกุรอานและฮะดีษไม่ว่าจะเป็น สัตว์เลว น่ารังเกียจ สัตว์สกปรก สัตว์ดุร้าย มีเขี้ยว สัตว์มีกรงเล็บ สัตว์มีพิษ สัตว์กินสิ่งสกปรก เป็นอาหารหลัก สัตว์ถูกสั่งให้ฆ่าสัตว์ห้ามฆ่า สัตว์ที่เกิดจากการผสมของสัตว์ฮาลาลกับสัตว์ฮารอม และอื่นๆ ซึ่งเป็นลักษณะสัตว์ห้ามบริโภค

3. หลักฐานของทัศนะที่ไม่อนุญาตให้บริโภคเต่ามีข้อโต้แย้งที่มีน้ำหนัก เหตุผลที่สามารถรับฟังได้

3. 4. 4 ตะพาบน้ำ

ตะพาบหรือ ตะพาบน้ำ (อังกฤษ : Soft-shelled turtle) เป็นเต่าจำพวกหนึ่ง อยู่ในวงศ์ Trionychidae ลักษณะโดยทั่วไปมีลำตัวแบน จมูกแหลม กระดองอ่อนนุ่ม มีกระดองหลังค่อนข้างเรียบแบน กระดองมีลักษณะเป็นหนังที่ค่อนข้างแข็งเฉพาะในส่วนกลางกระดอง แต่บริเวณขอบจะมีลักษณะนุ่มแผ่นกระดองจะปราศจากแผ่นแข็งหรือรอยต่อ ซึ่งแตกต่างจากกระดองของเต่าอย่างสิ้นเชิง กระดองส่วนท้องหุ้มด้วยผิวหนังเรียบ มีส่วนที่เป็นกระดูกน้อยมาก กระดองจะมีรูปร่างกลมเมื่อยังมีขนาดเล็ก และจะรีขึ้นเล็กน้อยเมื่อโตเต็มวัยตั้งแต่คอส่วนบนไปจรดขอบกระดองจะมีตุ่มแข็งเล็กๆ ขึ้นอยู่ ส่วนหัวมีขนาดใหญ่ คอเรียวยาวและสามารถเอี้ยวกลับมาด้านข้างๆ ได้ มีจมูกค่อนข้างยาวแต่มีขนาดเล็กและส่วนปลายจมูกอ่อน ตามีขนาดเล็กโปนออกมาจากส่วนหัวอย่างเห็นได้ชัด มีฟันขากรรไกรแข็งแรงและคม มีหนังหุ้มกระดูกคล้ายริมฝีปาก ขาทั้งสี่แผ่กว้างที่นิ้วจะมีพังผืดเชื่อมติดต่อกันแบบใบพายอย่างสมบูรณ์ มีเล็บเพียง 3 นิ้ว และมีหางสั้น

มักอาศัยอยู่ในน้ำมากกว่าบนบก โดยตะพาบสามารถกอดานอยู่ใต้น้ำได้นานกว่าเต่า แม้จะหายใจด้วยปอด แต่เมื่ออยู่ในน้ำตะพาบจะใช้อวัยวะพิเศษช่วยหายใจเหมือนปลาเรียกว่า Rasculavpharyngeal capacity (คำนี้ คำอูตม, 2031 : 11)

เนื่องจากตะพาน้ำเป็นเต่าจำพวกหนึ่งดังนั้นความเห็นของนักวิชาการกฎหมายอิสลามหรือข้อกำหนดบทบัญญัติกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับการบริโภคตะพาน้ำ จึงถือตามข้อกำหนดบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับการบริโภคเต่า⁵⁶

3. 4. 5 แมงดา

เมอโรสโทมาทา (ชื่อวิทยาศาสตร์ : Merostomata) จัดอยู่ในประเภทสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังเป็นสัตว์น้ำที่แบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ

หนึ่ง แมงดาทะเล ในปัจจุบันเหลือเพียง 5 ชนิด จัดว่าเป็นเซริเซอราตาที่มีขนาดใหญ่ที่สุด มีความยาวถึง 60 เซนติเมตร ที่พบเป็นฟอสซิลยาวถึง 2 เมตร ด้านหลังของคาราเพซมีตาประกอบ 1 คู่ ด้านล่างของเซฟาโรทอแรกซ์เป็นที่ตั้งของระยางค์ทั้ง 6 คู่ โดยระยางค์ขา 3 คู่ มีลักษณะเป็นก้ามหนีบ ยกเว้นขาคู่สุดท้ายใช้ในการกวาดโคลน ทราบ ปล้องส่วนท้องจะรวมกัน ด้านท้ายสุดจะยื่นยาวออกเป็นหาง ด้านล่างของส่วนท้องเป็นที่ตั้งของเหงือก 5 คู่ และมีแผ่นปิดเหงือก แมงดาทะเลเป็นสัตว์ที่ไม่เป็นอันตราย จะใช้ระยางค์ขาคู่สุดท้ายดันขุดดินไปด้านหลังเพื่อฝังตัวลงในโคลนหรือทราย การดำรงชีวิตกินทั้งพืชและกินซาก รวมทั้งสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังที่มีลำตัวอ่อนนุ่ม

สอง แมงดานาเป็นพวกมวนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดและนิยมบริโภคกันทุกภาคของประเทศไทย ตัวโตเต็มที่มีขนาดประมาณ 3 นิ้ว ตัวผู้มีขนาดเล็กกว่าตัวเมีย ขนาดลำตัวของตัวผู้ยาวประมาณ 70-75 มิลลิเมตร ตัวเมียขนาดประมาณ 80-85 มิลลิเมตร มีลำตัวยาวเป็นรูปไข่ ด้านท้องและทางด้านหลังมีลักษณะแบน หัวสีน้ำตาลแก่ปนเขียว ตาสีดำ ปีกสีเกือบดำยกเว้นบริเวณขอบบางส่วนของปีกมีสีน้ำตาลอ่อน ขาคู่หน้าเป็นแบบขาว่ายน้ำ และมีขนอ่อนสีน้ำตาลคลุมตลอดทั้งขา ปากเป็นแบบเจาะดูดลักษณะเป็นท่อยาวออกมาจากด้านหน้าของส่วนหัวและเก็บซ่อนไว้ด้านล่างของศีรษะ ปลายปากมีลักษณะคล้ายหนามแหลมเรียวยาวใช้แทงเข้าไปในร่างกายนัยแล้วดูดกินน้ำเหลวๆในตัวเหยื่อ อาหารของแมงดานา ได้แก่ ลูกกบ ลูกอ๊อด ลูกอึ่งอ่าง ปู ปลา กุ้ง ส่วนท้ายของท้องมีปลายโผล่ออกมาเรียกว่าระยางค์ (Apical abdominal appendage) ลักษณะเป็นเส้นเรียวยาว 2 เส้นคู่กัน ประกอบด้วยขนที่ละเอียดและไม่เปียกน้ำทำหน้าที่ในการหายใจโดยใช้ระยางค์นี้โผล่ขึ้นมาจากผิวน้ำเพื่อดูดออกซิเจนแล้วนำไปเก็บในลำตัวทางปลายท่อ

แหล่งที่พบ แมงดานามีชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในน้ำโดยอาศัยอยู่ในแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่เป็นน้ำนิ่ง เช่น น้ำตามนาข้าว หนอง บึง เป็นต้น ออกหาอาหารในตอนกลางวัน ในตอนกลางคืนเมื่ออากาศเย็นลง ในน้ำมีออกซิเจนอยู่น้อย ซึ่งไม่เพียงพอต่อความต้องการแมงดานาจึงบินออกจากแหล่งน้ำบินวนเวียนอยู่ใกล้ๆ ที่อาศัยอยู่เมื่อใกล้สว่างจึงอาศัยแสงจากดวงอาทิตย์ที่สะท้อนกับผิวน้ำที่เรียกว่า "ยูวี" เป็นตัวนำทางในการบินกลับแหล่งน้ำ

⁵⁶ ดูประเด็นข้อกำหนดบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับการบริโภคเต่าหน้า อ้างแล้วหน้า 181

ประโยชน์และความสำคัญ แมงดานาตัวผู้ที่มีกลิ่นฉุน ชาวบ้านนิยมนำไปตำเป็น น้ำพริก น้ำแจ่ว ปน ส่วนตัวเมียสามารถนำไปปรุงอาหารดังกล่าวได้เช่นเดียวกันแต่ไม่เป็นที่นิยมเพราะ มีกลิ่นฉุนน้อยกว่า หากหาแมงดานาตัวเมียได้มาก ก็จะนำไปจี่ ก้อย ดอง ใช้ได้ทั้งตัวผู้และตัวเมีย (อธยา กังสุวรรณ, 2541 : 241-243)

จากการที่แมงดาถูกจัดอยู่ในประเภทสัตว์น้ำ จึงสามารถสรุปทัศนคติของนักกฎหมาย อิสลามเกี่ยวกับการบริโภคแมงดาได้เป็นสองทัศนะ ดังต่อไปนี้

ทัศนะที่หนึ่ง ทัศนะของมัชฮับฮนะฟีและทัศนะหนึ่งในมัชฮับชาฟีอียมีความเห็นว่า แมงดาเป็นสัตว์ต้องห้ามบริโภค

ทัศนะที่สอง ทัศนะของมัชฮับมาลิกียและมัชฮับฮัมบะลียและทัศนะที่ถูกต้องใน มัชฮับชาฟีอียมีความเห็นว่า การบริโภคแมงดาเป็นที่อนุญาต

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง

หลักฐานจากอัลกุรอานอายะฮ์ที่ 157 สุเราะฮ์ อัลอะฮรอฟ

﴿ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾ (الأعراف : 157)

ความว่า “คือบรรดาผู้ปฏิบัติตามเราะฮ์สุล ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็นที่พวกเขา พบ เขาถูกจารึกไว้ ณ ที่พวกเขา ทั้งในอัต-เตอรอต และในอัลอินญิลโดยที่เขา จะใช้พวกเขาให้กระทำในสิ่ง ที่ชอบและห้ามพวกเขามีให้กระทำในสิ่งที่ไม่ชอบและจะอนุมัติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และ จะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่เลวทั้งหลาย และจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขา ซึ่งภาระหนัก ของพวกเขาและห่วงคอที่ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขา และให้ความสำคัญแก่ เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่าง ที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร้ ชนเหล่านี้แหละคือ บรรดาผู้ที่สำเร็จ”

ในอายะฮ์ดังกล่าวอัลลฮอ ห้ามสิ่งที่เลวทั้งหลายสัตว์น้ำทั้งหมดรวมทั้งแมงดาเป็น สิ่งที่เลวน่ารังเกียจจึงไม่เป็นที่อนุมัติให้บริโภค

ข้อโต้แย้ง

เกณฑ์ การพิจารณาว่าสัตว์ชนิดไหนดีสัตว์ชนิดไหนเลวตามทัศนะถูกต้องคือการถือ ตามอัลกุรอานและฮะดีษ สัตว์ชนิดในอัลกุรอาน ฮะดีษอนุมัติคือสิ่งที่ดี สัตว์ชนิดใดที่อัลกุรอานหรือ ฮะดีษ ห้ามถือว่าเป็นสัตว์เลว ส่วนของสัตว์น้ำรวมทั้งแมงดาไม่มีปรากฏว่าอัลกุรอานหรือฮะดีษระบุ

ห้ามเฉพาะเจาะจงหรือระบุว่าเป็นสัตว์เลวที่เป็นที่ห้ามบริโภคจึงถือตามหลักการเดิมคือแมงดาเป็น
ที่อนุมัติให้บริโภคเพราะอัลกุรอานหรือฮะดีษมิได้ห้ามบริโภค

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง

หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวเกี่ยวกับอาหารจากทะเลในอายะฮ์ที่ 96 สูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ أَحَلَّ لَكُمْ صَيْدَ الْبَحْرِ وَطَعَامَهُ مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلنَّسَاءِ وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ

حُرْمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴾ (المائدة : 96)

ความว่า “ได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าในทะเล และอาหารจากทะเล ทั้งนี้เพื่อ
เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้า และแก่บรรดาผู้เดินทาง และได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าบน
บกตราบใดที่พวกเจ้าครองอิทธิพลอยู่และจงยำเกรงอัลลอฮ์เถิดผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวมนำไปสู่
พระองค์”

อายะฮ์ดังกล่าวแสดงถึงการอนุมัติจากอัลลอฮ์ ﷻ ให้บริโภคอาหารรวมทั้งสัตว์ทะเล
และสัตว์น้ำทุกชนิดรวมทั้งแมงดาได้เพราะคำว่า “สัตว์ล่าในทะเล” และ “อาหารทะเล” ครอบคลุมถึง
แมงดาด้วยเช่นกัน

หลักฐานจากฮะดีษ

ท่านนบี ﷺ ได้ตอบข้อซักถามของสาวกของท่าน เกี่ยวกับการใช้น้ำทะเลเพื่ออาบน้ำ
ละหมาด โดยท่านตอบว่าในฮะดีษบันทึกโดยชาวสุนันทั้งสี่และมาลิก อะหมัด อัลฮาติม อัลดาร์กูนิย
อัลดาริมีย และท่านอื่นๆ อัลบุคอรีย กล่าวว่าเป็นฮะดีษที่ถูกต้อง

((هُوَ الطَّهُورُ مَاؤُهُ ، الْحِلُّ مَيْتَتُهُ))

ความว่า “น้ำทะเลนั้นสะอาด สัตว์ที่ตายในทะเลสามารถบริโภคได้” (อ้างแล้วหน้า
26)

ฮะดีษดังกล่าวเป็นหลักฐานแสดงว่าสัตว์ทะเลทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโภค เพราะ
แมงดาเป็นสัตว์น้ำชนิดหนึ่งคำว่า “สัตว์ทะเลที่ตายเอง” หรือสัตว์ที่ถูกล่า ถูกฆ่าก็ครอบคลุมแมงดาด้วย
เช่นกัน กอปรกับไม่มีหลักฐานจากอัลกุรอานและฮะดีษห้ามการบริโภคแมงดาเป็นการเฉพาะ

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

ประมวลความจากนัยยะของอัลกุรอานและฮะดีษเกี่ยวกับพื้นฐานหรือหลักการเดิม
โดยรวมของสรรพสิ่งนั้นคือการอนุมัติให้ใช้ประโยชน์ใช้บริโภค เพราะอัลลอฮ์ ﷻ สร้างสรรพสิ่งเพื่อ
มนุษย์ ดังนั้นเมื่อไม่มีหลักฐานห้ามการบริโภค สัตว์น้ำรวมทั้งแมงดาใดๆเป็นการเฉพาะก็ถือตาม
หลักการเดิมคือการอนุมัติให้บริโภค สัตว์น้ำรวมทั้งแมงดาได้ทั้งหมดยกเว้นที่มีหลักฐานห้ามเท่านั้น

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทัศนะทั้งสอง ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการบริโภคแมงดาเป็นที่อนุญาตเนื่องจากสาเหตุ ดังต่อไปนี้

1. หลักฐานการอนุมัติให้บริโภคสัตว์น้ำทุกชนิดรวมทั้งแมงดาถูกต้องและน่าเชื่อถือมากกว่าและไม่ปรากฏว่าอัลกุรอานหรือฮะดีษห้ามบริโภคแมงดา
2. หลักฐานของทัศนะที่ห้ามการบริโภค แมงดามีข้อโต้แย้งที่ไม่สามารถหักล้างได้
3. แมงดาไม่ได้เป็นสัตว์ต้องห้ามบริโภคตามนัยยะของอัลกุรอานหรือฮะดีษ เช่นเป็นสัตว์มีพิษมีภัย ในขณะที่เดียวกันก็มีผู้คนจำนวนมากนิยมบริโภคแมงดาและไม่ปรากฏว่าเกิดผลข้างเคียงที่เป็นพิษแต่อย่างใด

3. 4. 6 กระรอก

กระรอก เป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม มีขนาดลำตัวเล็ก ขนปุยปกคลุมทั่วทั้งร่างกาย นัยน์ตากลมดำ หางเป็นพวงฟู จัดอยู่ในประเภทสัตว์ฟันแทะ

กระรอกอาจแบ่งได้เป็น 3 พวกใหญ่ ๆ ได้แก่ กระรอกต้นไม้ กระรอกดิน และกระรอกบิน

กระรอกต้นไม้เป็นกระรอกที่มักพบเห็นได้บ่อยและคุ้นเคยกันดีมีหางยาวเป็นพวงสวยงาม มีกรงเล็บแหลมคมและมีใบหูใหญ่บางชนิดมีปอยขนที่หู ส่วนกระรอกบินนั้นจะมีพังผืดข้างลำตัว สำหรับกางเพื่อร่อนจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งมักหากินในตอนกลางคืน มีตาสะท้อนแสงไฟ กระรอกดินมักจะมีรูปร่างสั้นและลำสั้นกว่ากระรอกต้นไม้ มีขาหน้าแข็งแรงใช้สำหรับการขุดดิน หางของกระรอกดินนั้นจะสั้นกว่าหางของกระรอกต้นไม้และไม่ฟูเป็นพวงนัก และเช่นเดียวกับสัตว์ฟันแทะชนิดอื่น ๆ กระรอกจะมีนิ้วเท้าหลังข้างละ 5 นิ้ว และนิ้วเท้าหน้าข้างละ 4 นิ้ว ตรงส่วนที่น่าจะเป็นนิ้วโป้งจะกลายเป็นปุ่มนูน ๆ ซึ่งถูกพัฒนาให้เหมาะสำหรับจับอาหารมาแทะ

กระรอกเป็นสัตว์ที่คล่องแคล่วว่องไวมาก อาหารของกระรอกคือผลไม้ และเมล็ดพืชเป็นหลัก แต่กระรอกก็ยังชอบกินแมลงด้วยเหมือนกัน โดยเฉพาะกระรอกขนาดใหญ่อย่างพญากระรอก นั้นบางครั้งก็ยังคงกินไขนกเป็นอาหารอีกด้วย (เริงฤทธิ์ คงเมือง, 2548 : 86)

นักวิชาการกฎหมายอิสลามมีความเห็นเกี่ยวกับการกินกระรอกออกเป็นสามทัศนะดังต่อไปนี้

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าการบริโภคกระรอกเป็นสิ่งต้องห้าม เป็นทัศนะของมัซฮับฮะนะฟีและทัศนะหนึ่งในมัซฮับชาฟีอีและฮัมบะลี (al-Kasaniy, 1997 : 4/152 ; al-Nawawiy, 1996 : 9/13 ; al-Mardawiy, 1996 : 10/312)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าการบริโภคกระรอกเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ เป็นทัศนะของมัซฮับมาลิกีย (al-Baghdadiy, 1995 : 1/276 ; al-Baghdadiy, 1997 : 2/701)

ทัศนะที่สาม มีความเห็นว่าการบริโภคกระรอกเป็นสิ่งที่อนุญาต เป็นทัศนะที่ถูกต้อง
ในมัซฮับชาฟีอีและทัศนะหนึ่งในมัซฮับฮัมบะลี (al-Nawawiy, 1996 : 9/13 ; al-Ramli, 1993 :
8/153 ; al-Mardawiy, 1996 : 10/312 ; Ibn Qudamah, 1996 : 12/326)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าการบริโภคกระรอกเป็นสิ่ง
ต้องห้าม

หลักฐานจากฮะดีษที่หนึ่งบันทึกโดยอัลบุคอรี และมุสลิม

((عَنْ أَبِي ثَعْلَبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ أَكْلِ كُلِّ

ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ))

ความว่า “จากอับดุลอะซะด อัลคานานีย์ : แท้จริงท่านนบีห้ามบริโภคสัตว์ร้ายมี
เขี้ยวทุกชนิด (อ้างแล้วหน้า 109)

ฮะดีษที่สอง บันทึกโดย มุสลิมและอัคริมิซีย์และอันนะสาอีย์และอิบนุมาญะฮฺ

((كُلُّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ فَأَكْلُهُ حَرَامٌ))

ความว่า “การกินสัตว์ร้ายมีเขี้ยวทุกชนิดเป็นสิ่งฮารอม” (อ้างแล้วหน้า 14)

ฮะดีษทั้งสองข้างต้นและฮะดีษอื่นๆ ซึ่งมีความหมายเหมือนกันในขณะที่ยุริบายาน
หลายคน ระบุชัดเจนว่าท่านนบี ﷺ ห้ามการบริโภคเนื้อสัตว์ร้ายมีเขี้ยว และท่านยังย้ำอีกว่าการ
บริโภคสัตว์ดังกล่าวเป็นสิ่งต้องห้าม การที่มีผู้รายงานมากมายหลายคนแต่ให้ความหมายเหมือนกันเป็น
เครื่องยืนยันถึงความถูกต้องความน่าเชื่อถืออย่างหนึ่ง เพราะประชาชาติผู้ทรงธรรมจะไม่รวมหัวกันโกหก
และกระทำในสิ่งที่ผิด (al-'Kasaniy, 1997 : 4/152)

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

การจัดให้กระรอกอยู่ในประเภทสัตว์ร้ายมีเขี้ยวที่ท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคไม่
สอดคล้องกับความเป็นจริงเพราะกระรอกไม่มีเขี้ยวและมีได้เป็นสัตว์ร้าย ซึ่งมีผู้คนจำนวนมากนิยม
นำกระรอกมาเลี้ยงเพื่อดูเล่น หรือนำเนื้อกระรอกมาปรุงเป็นอาหาร (al-Shawkaniy, 1994 : 5/18 ;
Ibn Taimiah, 2002 : 8/126)

ข้อโต้แย้งที่สอง

มีสัตว์บางชนิดที่ท่านนบี ﷺ อนุญาตให้บริโภคซึ่งมีลักษณะทางสายพันธุ์และกายภาพ
คล้ายคลึงกับกระรอก เช่น แอ้ทะเลทราย หรือการที่ท่านนบี ﷺ อนุญาตให้บริโภคภูอบู (สุนัขป่า
ทะเลทรายหรือไฮยีนา) ซึ่งมีนิสัยดุร้ายและกินอาหารที่สกปรกกว่ากระรอก สามารถอนุมานได้ว่า
กระรอกมิได้เป็นสัตว์ร้ายมีเขี้ยวที่ต้องห้ามบริโภค (al-Shawkaniy, 1994 : 5/18 ; Ibn Taimiah,
2002 : 8/126)

ข้อโต้แย้งที่สาม

มัชฮับฮะนะฟีมีความเห็นว่าการบริโภคอิกาไรนาเป็นที่ยอนุญาตโดยให้เหตุผลว่า เพราะมันมิใช่เนกดูร่ายและอาหารของมันคือเมล็ดพืช ผัก ผลไม้ ซึ่งเป็นสิ่งสะอาด มิใช่กินสิ่งสกปรก (al-Marghinaniy, 1995 : 4/352) เหตุผลดังกล่าวก็สอดคล้องกับหนึ่งจากเหตุผลการอนุญาตให้บริโภคกระรอกโดย กระรอกมิได้เป็นสัตว์ดูร่ายและกระรอกก็กินผัก ผลไม้ เป็นอาหารหลัก

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

กระรอกเหมือนกับหนูนาซึ่งใช้เขี้ยวกัดแทะสิ่งต่างๆ จึงเป็นสัตว์ที่ห้ามบริโภคชนิดหนึ่ง

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

กระรอกถูกจัดให้อยู่ในประเภทสัตว์ฟันแทะมิใช่เป็นสัตว์ดูร่ายมีเขี้ยวที่ท้านบีบ ห้ามบริโภค (al-Marghinaniy, 1995 : 4/352)

ข้อโต้แย้งที่สอง

การอนุমানบทบัญญัติการบริโภคกระรอกเหมือนกับบทบัญญัติการบริโภคหนูนา เป็นการอนุমানที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เพราะสัตว์สองชนิดดังกล่าวมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านสายพันธุ์อาหารการกินและธรรมชาติการใช้ชีวิต (al-Marghinaniy, 1995 : 4/352)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าการบริโภคกระรอกเป็นสิ่งน่ารังเกียจ

หลักฐานจากอัลกุรอานอายะฮ์ที่ 145 สุเราะฮ์อัลอันอาม

((قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ)) (الأنعام : 145)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า ฉันไม่พบว่าในสิ่งที่ถูกให้เป็นอายะฮ์แก่ฉันนั้น มีสิ่งต้องห้ามแก่ผู้บริโภคที่จะบริโภคมัน นอกจากสิ่งนั้นเป็นสัตว์ที่ตายเอง หรือเลือดที่ไหลออก หรือเนื้อสุกร แท้จริงมันเป็นสิ่งโสมน หรือเป็นสิ่งละเมิด ซึ่งถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ที่มัน ถ้าผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีชีไฟเป็นผู้แสวงหา และมีชีผู้ละเมิด แล้วไซ้ แท้จริงพระเจ้าของเจ้านั้น เป็นผู้ทรงอภัยโทษ เป็นผู้ทรงเอ็นดูเมตตา”

อายะฮ์ ดังกล่าวระบุว่า อาหาร 4 ประเภท เท่านั้นที่ห้ามบริโภคคือสัตว์ที่ตายเอง เลือดที่ไหลออกมา เนื้อสุกร สิ่งที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ขณะเชือดมัน นอกจากนั้นเป็นสิ่งอนุมัติให้บริโภคได้ทั้งหมดรวมทั้งกระรอกสามารถบริโภคได้ถือตามความของอายะฮ์ดังกล่าว

แต่มีชะดีชหลายชะดีชที่รายงานของท่านนบี ﷺ ห้ามมิให้บริโภคสัตว์ร้ายมีเขี้ยว กระรอกก็เป็นสัตว์ร้ายมีเขี้ยวชนิดหนึ่งแต่ไม่ทำร้ายสิ่งอื่น ข้อกำหนดบทบัญญัติการบริโภค กระรอก จึงเป็นสิ่งที่น่ารังเกียจแต่ไม่ถึงขั้นฮารอม เป็นการหลอมรวมระหว่าง อาเยฮ์ ที่ 145 ของสุเราะฮ์ อัลอัน อามกับบรรดาชะดีชที่ห้ามการบริโภคสัตว์ร้ายมีเขี้ยว (al-'Baghdadiy, 1995 : 1/275)

ข้อโต้แย้ง

การหลอมรวมระหว่าง อาเยฮ์ที่ 145 ของสุเราะฮ์ อัลอันอาม กับบรรดาชะดีชที่ห้าม การบริโภคสัตว์ร้าย มีเขี้ยวดังกล่าว ไม่มีหลักฐานหรือตัวบทที่ชัดเจนมารองรับจึงใช้เป็นหลักฐานว่า การบริโภคกระรอกเป็นสิ่งน่ารังเกียจไม่ได้ (al-'Mardawiy, 1996 : 10/312)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สาม ความเห็นว่าการบริโภคกระรอกเป็นสิ่งที่ อนุญาต

หลักฐานจากอัลกุรอานที่หนึ่งในอาเยฮ์ที่ 145 สุเราะฮ์อัลอันอาม

﴿ قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِعَيِّبٍ لَعَنَ اللَّهُ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (الأنعام : 145)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า ฉันไม่พบว่ามีสิ่งที่ถูกให้เป็นอาเยฮ์แก่ฉันนั้น มี สิ่งต้องห้ามแก่ผู้บริโภคที่จะบริโภคมัน นอกจากสิ่งนั้นเป็นสัตว์ที่ตายเอง หรือเลือดที่ไหลออก หรือเนื้อ สุกกร แท้จริงมันเป็นสิ่งโสมน หรือเป็นสิ่งละเมิด ซึ่งถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ที่มัน ถ้าผู้ใดได้รับความ คับขัน โดยมีใช้เป็นผู้แสวงหา และมีใช้ผู้ละเมิด แล้วไซ้ แท้จริงพระเจ้าของเจ้านั้นเป็นผู้ทรงภัยโทษ เป็นผู้ทรงเอ็นดูเมตตา”

อาเยฮ์ดังกล่าว ระบุว่า สัตว์ 4 ประเภท ต้องห้ามบริโภคคือสัตว์ที่ตายเอง เลือดที่ ไหลออกมา เนื้อสุกร สัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ขณะเชือด ซึ่งกระรอกมิได้เป็นหนึ่งใน บรรดาสัตว์ต้องห้ามดังกล่าว กระรอกจึงเป็นสัตว์อนุญาตให้บริโภคได้

ข้อโต้แย้งที่หนึ่ง

อาเยฮ์ดังกล่าวถูกประทานที่นครมักกะฮ์ก่อนการอพยพมายังมะดีนะฮ์ถือเป็นความ รวมเท่านั้น เพราะหลังจากนั้นท่านนบี ﷺ ได้ห้ามมิให้บริโภคสัตว์บางชนิด เช่น ลาบ้าน สัตว์ที่กินสิ่ง สกปรกเป็นอาหาร สัตว์ดุร้าย มีเขี้ยว นกที่มีกรงเล็บ เป็นต้น สัตว์เหล่านี้จึงถือว่าเป็นข้อระบุเจาะจง ยกเว้นส่วนหนึ่งจากความรวมของอาเยฮ์ดังกล่าว (al-'Kasaniy, 1997 : 4/152)

ข้อโต้แย้งที่สอง

หนึ่งจากสาเหตุการประทานอาเยฮ์ดังกล่าว เพื่อเป็นการหักล้างผู้ตั้งภาคีที่ห้ามหลาย สิ่งหลายอย่างจากอาหารที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุมัติให้บริโภค อาเยฮ์ดังกล่าวจึงเป็นการแจ้งแก่พวกเขา

ว่าอาหารต้องห้ามในขณะนั้น 4 ประเภทเท่านั้น แต่ต่อมาก็มีการห้ามบริโภคอาหารบางชนิดเพิ่มเติม เช่นตัวอย่างตามข้อโต้แย้งที่หนึ่ง (al-'Kasaniy, 1997 : 4/152)

คำชี้แจง

ถึงแม้ว่า หลังจากการประทานอายะฮ์ดังกล่าวยังมีการห้ามบริโภคอาหารบางชนิดเพิ่มเติมตามที่กล่าวมา แต่ไม่ปรากฏมีตัวบทหรือหลักฐานห้ามการบริโภคกระรอกแต่อย่างใด จึงถือตามหลักการเดิมคือทุกสิ่งที่มีประโยชน์ไม่มีโทษเป็นที่อนุมัติรวมทั้งกระรอก (al-'Maqdisiy, 1996 : 12/326)

หลักฐานจากอัลกุรอานที่สอง อายะฮ์ที่ 4 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلَّبِينَ
تَعْلَمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ
الْحِسَابِ﴾ (المائدة : 4)

ความว่า “เขาเหล่านั้นจะถามเจ้าว่า มีอะไรบ้างที่ถูกอนุมัติแก่พวกเขา จงกล่าวเถิด ที่ถูกอนุมัติพวกเจ้านั้นคือสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และบรรดาสัตว์สำหรับล่าเนื้อที่พวกเจ้าฝึกสอนมัน พวกเจ้าจงบริโภคจากสิ่งที่มันจับมาให้แก่พวกเจ้า และจงกล่าวพระนามของอัลลอฮ์บนมันเสียก่อน และจงเกรงกลัวอัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงรวดเร็วในการชำระสอบสวน”

หลักฐานจากอัลกุรอานที่สามในอายะฮ์ที่ 157 สุเราะฮ์ อัลอะฮรอฟ

﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ
يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ
وَالْأَعْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ
الْمُقْلِحُونَ﴾ (الأعراف : 157)

ความว่า “คือบรรดาผู้ปฏิบัติตามร่อซูล ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็นที่พวกเขา พบเขาถูกจารึกไว้ ณ ที่พวกเขา ทั้งในอัต-เตารอต และในอัลอินญิลโดยที่เขา จะใช้พวกเขาให้กระทำในสิ่งที่ชอบและห้ามพวกเขามีให้กระทำในสิ่งที่ไม่ชอบและจะอนุมัติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่เลวทั้งหลาย และจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขา ซึ่งภาระหนักของพวกเขาและห่วงคอที่ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขา และให้ความสำคัญแก่เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่าง ที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร้ คนเหล่านี้แหละคือบรรดาผู้ที่สำเร็จ”

สองอายะฮ์ดังกล่าวระบุว่าสิ่งที่อนุมัติให้บริโภคคือสิ่งดีทั้งหลาย กระรอกก็เป็นสิ่งดีชนิดหนึ่งเพราะไม่เป็นพิษภัย มีใช้สัตว์เลวหรือสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวและก็ได้กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลัก ดังนั้นการบริโภคกระรอกจึงเป็นสิ่งอนุมัติ (al-'Mardawiy, 1996 : 10/312)

หลักฐานจากฮะดีษบันทึกโดยอัคริมิซีย์และอิบนุมาญะฮฺ

((قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : الْحَلَالُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، وَالْحَرَامُ مَا حَرَّمَ

اللَّهُ فِي كِتَابِهِ، وَمَا سَكَتَ عَنْهُ، فَهُوَ مِمَّا عَمَّا عَنْهُ))

ความว่า “ท่านนบีมูฮัมมัดกล่าวว่า : สิ่งฮาลาลคือสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงอนุมัติในคัมภีร์ของพระองค์ สิ่งฮารอมคือสิ่งที่อัลลอฮ์ไม่ทรงอนุมัติในคัมภีร์ของพระองค์ และสิ่งที่พระองค์ไม่กล่าวถึงนั้นเป็นสิ่งที่พระองค์ทรงอนุโลม (อ้างแล้วหน้า 113)

เข้าใจจากฮะดีษดังกล่าวว่าสิ่งที่อนุมัติและสิ่งที่ไม่อนุมัติอัลลอฮ์ ﷻ ได้กำหนดไว้แล้วในอัลกุรอาน ส่วนสิ่งที่พระองค์ไม่ระบุว่าฮารอมหรือฮาลาลไว้ในอัลกุรอานเป็นที่อนุโลมกระรอกมิได้ ถูกกล่าวไว้ในอัลกุรอานจึงเป็นสัตว์ที่อนุโลมให้บริโภคได้ (al-'Mardawiy, 1996 : 10/312)

หลักฐานเชิงวินิจฉัยที่หนึ่ง

โดยหลักการเดิมอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งหลายเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์ในการใช้สอย กินดื่ม อุปโภคบริโภค และอื่นๆ ดังที่พระองค์ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮฺ

﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مِمَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ

سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ (البقرة : 29)

ความว่า “พระองค์คือผู้ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งหมดในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า ภายหลังได้ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้า และได้ทำให้มันสมบูรณ์ขึ้นเป็นเจ็ดชั้นฟ้า และพระองค์นั้นได้ทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง”

ดังนั้น สิ่งใดที่ไม่มีหลักฐานหรือตัวบทห้ามเอาไว้ก็ถือว่าเป็นสิ่งอนุมัติ ซึ่งกระรอกก็เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่ไม่มีหลักฐานห้ามบริโภคจึงเป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ (al-Nawawiy, 1996 : 9/122 ; Ibn Qudamah, 1996 : 13/326)

หลักฐานเชิงวินิจฉัยที่สอง

กระรอกถือว่าเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่ถูกอนุมัติให้บริโภคได้ ซึ่งข้อกำหนดบทบัญญัติการบริโภคกระรอกอนุমানได้กับข้อกำหนดบทบัญญัติการบริโภคกบฏอูบอ (สุนัขป่าทะเลทรายหรือไฮยีนา) หรือ ยัรบูอ (หนูทะเลทราย หนูจิ้งจกหรือเกอร์บิล)ซึ่งสัตว์ทั้งสองมีหลักฐานการอนุมัติให้

บริโภคได้⁵⁷ ในขณะที่กระรอกซึ่งเป็นสัตว์ที่สะอาด และอ่อนโยนกว่าสัตว์ทั้งสองจึงยอมที่จะได้รับการอนุมัติให้บริโภคได้ยิ่งกว่า

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทั้งสามทัศนะผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทัศนะที่สามซึ่งอนุญาตให้บริโภคกระรอกได้เป็นทัศนะที่มีน้ำหนักมากที่สุดเนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. เนื่องจากหลักฐานหรือตัวบทและเหตุผลที่ทัศนะที่หนึ่งและที่สองนำมาใช้เป็นหลักฐานไม่สอดคล้องกับประเด็นปัญหาและมีข้อโต้แย้งที่ไม่สามารถชี้แจงหรือหักล้างได้โดยคหฺฎิ
2. เนื่องจากหลักฐานหรือตัวบทและเหตุผลของทัศนะที่สามสอดคล้องกับประเด็นปัญหา และใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด
3. ข้อโต้แย้งที่มีต่อหลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สามถูกชี้แจงและหักล้างได้

3. 5 อาหารอื่นจากสัตว์

อาหารของมนุษย์มาจากสองแหล่งคือสัตว์และพืช

ก่อนหน้านี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประเด็นสำคัญๆ เกี่ยวกับอาหารประเภทสัตว์ ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาเกี่ยวกับอาหารประเภทอื่นจากสัตว์คือพืช

พืช

การจัดจำแนกพืชสามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน เช่น การแบ่งพืช ออกเป็น 3 กลุ่ม คือกลุ่มไม้ล้มลุก กลุ่มไม้พุ่ม กลุ่มไม้ยืนต้น หรือการจัดพืชเป็นหมวดหมู่ตามประโยชน์ที่ได้รับจากพืช คือพืชที่นำมาใช้เป็นอาหาร ใช้ก่อสร้าง ใช้เป็นยารักษาโรค และใช้เป็นเชื้อเพลิง เป็นต้น ปัจจุบันมีการจำแนกพืชตามสปีชีส์ (สกุล สายพันธุ์, ชีววิทยาพืช, 2548 : 178)

พืชมีประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรง เช่น มนุษย์กินพืชเป็นผักผลไม้ ใช้เส้นใยพืชเป็นเครื่องนุ่งห่ม ทางอ้อม เช่น มนุษย์กินสัตว์ สัตว์กินพืช ใช้เส้นใยของตัวไหมที่กินพืชเป็นอาหารทำเครื่องนุ่งห่ม หรือเส้นที่ทำจากขนสัตว์ที่กินพืชเป็นอาหารเป็นต้น (พฤกษศาสตร์, 2540 : 135)

ตามหลักการเดิมของข้อกำหนดบทบัญญัติอิสลาม พืชโดยวัตถุตั้งเดิม เป็นสิ่งที่อนุมัติให้บริโภคได้ ทั้งนี้เพราะอัลลอฮฺ ﷻ ทรงสร้างพืช และสรรพสิ่งทั้งมวลเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ พระองค์ทรงกล่าวในอายะฮฺที่ 29 สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ

⁵⁷ สะดีซ การอนุมัติให้บริโภคฎอบฮฺ บันทึกโดยนักบันทึกสะดีซทั้งห้า (Ibntaimiah, 2002 : 8/126 ; al-Asqalaniy, 1996 : 13/326) ส่วนฮฺรบุอ มีรายงานว่าอุมร์กำหนดให้ผู้ครองหรือรอมขณะทำพิธีหัจญ์ หรืออุมเราะห์ที่ล่าหรือฆ่าฮฺรบุอจ่ายค่าปรับเป็นลูกแพะ (al-shafaiy, 1993 : 2/298 ; al-Nawawiy, 1996 : 4/152)

﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ اسْتَوَىٰ إِلَى السَّمَاءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ (البقرة : 29)

ความว่า “พระองค์คือผู้ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า ภายหลังได้ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้า และได้ทำให้มันสมบูรณ์ขึ้นเป็นเจ็ดชั้นฟ้า และพระองค์นั้นได้ทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง”

ทั้งนี้นักกฎหมายอิสลามก็ได้กำหนดลักษณะหรือเงื่อนไขของพืชที่อนุมัติให้บริโภคไว้ดังนี้

3. 5. 1 พืชฮาลาลบริโภค

ลักษณะหรือเงื่อนไขของพืชโดยมิติวัตถุดิบดั้งเดิมที่ฮาลาลบริโภค มีดังต่อไปนี้

1. สะอาด พืชที่อนุมัติให้บริโภคต้องเป็นพืชที่สะอาด พืชที่สะอาดถือว่าเป็นพืชที่ดีที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุญาตให้บริโภคพระองค์ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 157 สูเราะฮ์ อัลอะฮฺรอฟ

﴿ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾ (الأعراف : 157)

ความว่า “คือบรรดาผู้ปฏิบัติตามร่อซูล ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็นที่พวกเขา พบเขาถูกจารึกไว้ ณ ที่พวกเขา ทั้งในอัต-เตอรอต และในอัลอินญิลโดยที่เขา จะใช้พวกเขาให้กระทำในสิ่งที่ชอบและห้ามพวกเขามีให้กระทำในสิ่งที่ไม่ชอบและจะอนุมัติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่เลวทั้งหลาย และจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขา ซึ่งภาระหนักของพวกเขและห่วงคอกที่ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขา และให้ความสำคัญแก่เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่าง ที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร้ ชนเหล่านี้แหละคือบรรดาผู้ที่สำเร็จ”

2. ตีมีประโยชน์ ไม่มีโทษ อิสลามกำชับให้บริโภคแต่สิ่งดี ๆ มีประโยชน์ ไม่มีโทษ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวเกี่ยวกับการให้บริโภคอาหารที่ตีมีประโยชน์ไว้ในหลายๆ อายะฮ์ด้วยกัน เช่น พระองค์ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 157 สูเราะฮ์ อัลอะฮฺรอฟ

﴿ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾ (الأعراف : 157)

ความว่า “คือบรรดาผู้ปฏิบัติตามร่อซูล ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็นที่พวกเขา พบเขา ถูกจารึกไว้ ณ ที่พวกเขา ทั้งในอัต-เตารอต และในอัลอินญิลโดยที่เขา จะใช้พวกเขาให้กระทำในสิ่งที่ชอบและห้ามพวกเขามีให้กระทำในสิ่งที่ไม่ชอบและจะอนุมัติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่เลวทั้งหลาย และจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขา ซึ่งภาระหนักของพวกเขาและห่วงคอที่ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขา และให้ความสำคัญแก่เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่าง ที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร้ คนเหล่านี้แหละคือบรรดาผู้ที่สำเร็จ”

อายะฮ์ที่ 32 สุเราะฮ์ อัลอะอรอฟ

﴿ قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي

الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴾ (الأعراف : 32)

ความว่า “จงกล่าวเถิด(มุฮัมมัด) ว่าผู้ใดเล่าที่ให้เป็นที่ต้องห้าม ซึ่งเครื่องประดับร่างกาย จากอัลลอฮ์ ที่พระองค์ได้ทรงให้ออกมาสำหรับบ่าวของพระองค์ และบรรดาสิ่งดี ๆ จากปัจจัยยังชีพ จงกล่าวเถิด(มุฮัมมัด) ว่าสิ่งเหล่านั้นสำหรับบรรดาผู้ที่ศรัทธา ในชีวิตความเป็นอยู่แห่งโลกนี้ (และสำหรับพวกเขา) โดยเฉพาะ ในวันกิยามะฮ์ ในทำนองนั้นแหละเราจะแจกแจงอายะฮ์ทั้งหลายแก่ผู้ที่รู้”

อายะฮ์ที่ 168 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ

عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴾ (البقرة : 168)

ความว่า “มนุษย์เอ๋ย! จงบริโภคสิ่งอนุมัติที่ดี ๆ จากสิ่งที่อยู่ในแผ่นดิน และจงอย่าตามบรรดาก้าวเดินของชัยฏอน แท้จริงมันคือศัตรูที่ซัดแฉงของพวกเขา”

อายะฮ์ที่ 4 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ

تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكَنَّ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعٌ

الْحِسَابِ ﴾ (المائدة : 4)

ความว่า “เขาเหล่านั้นจะถามเจ้าว่า มีอะไรบ้างที่ถูกอนุมัติแก่พวกเขา จงกล่าวเถิด ที่ถูกอนุมัติแก่พวกเขานั้นคือสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และบรรดาสัตว์สำหรับล่าเนื้อที่พวกเขาฝึกสอนมัน พวกเจ้าจงบริโภคจากสิ่งที่มันจับมาให้แก่พวกเขา และจงกล่าวพระนามของอัลลอฮ์บนมันเสียก่อน และจงกล่าวกรงอัลลอฮ์เถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงรวดเร็วในการชำระสอบสวน”

3. ไม่ทำให้มันเมาหรือไม่ทำให้บกพร่องหรือเสียสติ โดยพืชที่อนุมัติให้บริโภคคือพืชที่เมื่อมนุษย์บริโภคเข้าไปแล้วมิได้ทำให้เกิดความผิดปกติต่อร่างกาย และสมอง สติปัญญาหรือมีปฏิกิริยาต้านลบ (al-Baghdadiy, 1995 : 2/276 ; al-Nawawiy, 1996 : 4/212)

3. 5. 2 พืชฮารอมบริโภค

ลักษณะของพืชโดยมีตัวตูดดั้งเดิมที่ต้องห้ามบริโภคมีดังนี้

1. สกปรก (นะญิส) บทบัญญัติอิสลามห้ามมิให้บริโภคสิ่งเลวทั้งหลาย สิ่งสกปรกเป็นสิ่งเลวชนิดหนึ่งจึงเป็นสิ่งที่ถูกห้ามบริโภค

อัลลอฮ์ ﷻ ได้กล่าวเกี่ยวกับการห้ามสิ่งบริโภคสิ่งเลวไว้ในอายะฮ์ที่ 157 สูเราะฮ์ อัลอะอรอฟ

﴿الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ (الأعراف : 157)

ความว่า “คือบรรดาผู้ปฏิบัติตามร่อซูล ผู้เป็นนบีที่เขียนอ่านไม่เป็นที่พวกเขา พบเขาถูกจารึกไว้ ณ ที่พวกเขา ทั้งในอัต-เตารอต และในอัลอินญิลโดยที่เขา จะใช้พวกเขาให้กระทำในสิ่งที่ชอบและห้ามพวกเขามิให้กระทำในสิ่งที่ไม่ชอบและจะอนุมัติให้แก่พวกเขาซึ่งสิ่งดี ๆ ทั้งหลาย และจะให้เป็นที่ต้องห้ามแก่พวกเขา ซึ่งสิ่งที่เลวทั้งหลาย และจะปลดเปลื้องออกจากพวกเขา ซึ่งภาระหนักของพวกเขาและห่วงคอที่ปรากฏอยู่บนพวกเขา ดังนั้นบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อเขา และให้ความสำคัญแก่เขาและช่วยเหลือเขา และปฏิบัติตามแสงสว่าง ที่ถูกประทานลงมาแก่เขาแล้วไซ้ร ชนเหล่านี้แหละคือบรรดาผู้ที่สำเร็จ”

ท่านนบี ﷺ ห้ามการบริโภคสิ่งสกปรกโดยมีรายงานฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย อับูดาวูด อัตติรมิซีย์และอันนะซะอีย

((أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِي الْفَأْرَةِ تَفْعُ فِي السَّمَنِ إِنْ كَانَ جَامِدًا فَأَلْفُوهَا وَمَا حَوْلَهَا وَإِنْ كَانَ مَائِعًا فَأَرْيُوهَا))

ความว่า “แท้จริงท่านนบีได้กล่าวเกี่ยวกับหนูที่ตกลงไปในมันเนยว่า : หากมันเนยนั้นเป็นเนยแข็งก็ให้อาหนูและเนยข้างๆที่หนูตกลงไปทิ้งเสีย (ส่วนที่เหลือกินได้) และหากมันเนยเป็นเนยเหลวก็ให้เททิ้งทั้งหมด” (อ้างแล้วหน้า 143)

การที่ท่านนบี ﷺ ให้เทเนยทิ้งทั้งหมดโดยมิให้บริโศครณีเนยนั้นเป็นเนยเหลว เพราะหนูนั้นสกปรก ซึ่งความสกปรก ของมันอาจจะขยายปนเปื้อนกับเนยเหลวที่ท่านจึงสั่งให้เททิ้งทั้งหมด บ่งชี้ว่าสิ่งสกปรกนั้นต้องห้ามบริโศคร

2. มีโทษหรือเป็นพิษ เป็นภัย พิษที่เมื่อมนุษย์บริโศครเข้าไปแล้วทำให้เกิดพิษภัยถือว่าเป็นพิษที่ต้องห้ามบริโศคร เพราะการบริโศครที่ผิดดังกล่าวถือว่าเป็นการทำลายตนเองซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามในอิสลาม

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 195 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴾ (البقرة : 195)

ความว่า “และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของอัลลอฮ์และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้นทรงชอบผู้กระทำดีทั้งหลาย”

อายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อัลนิซาอ

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴾ (النساء : 29)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! จงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเจ้า ในระหว่างพวกเจ้าโดยมิชอบ นอกจากมันจะเป็นการค้าขายที่เกิดจากความพอใจในหมู่พวกเจ้า และจงอย่าฆ่าตัวของพวกเจ้าเอง แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเมตตาต่อพวกเจ้าเสมอ”

ท่านนบี ﷺ ได้ห้ามการทำร้ายตนเองและผู้อื่นเอาไว้ในชะดีษบันทึกโดยอิบนุมาญะฮ์ และอัลบัยฮะกี๊ อัลอัลบานียุบอกว่าเป็นชะดีษที่ถูกต้อง

((لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ))

ความว่า “ไม่ทำร้ายตนเองและไม่ทำร้ายผู้อื่น” (อ้างแล้วหน้า 58)

3. พิษที่ทำให้มีนเมาบกร่องหรือเสียดิ พิษที่เมื่อมนุษย์ บริโศครเข้าไปแล้วทำให้เกิดอาการมีนเมา บกร่อง หรือเสียดิ ถือว่าเป็นพิษต้องห้ามบริโศครในอิสลามเพราะข้อกำหนด บทบัญญัติของสิ่งมีนเมาอนุญาตได้กับข้อกำหนดบทบัญญัติของเหล่าซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามตามบทบัญญัติอิสลาม อัลลอฮ์ ทรงห้ามการดื่มเหล้าไว้ในอายะฮ์ที่ 90 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ (المائدة : 90)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! ที่จริงสุราและการพนันและแท่นหินสำหรับเชือดสัตว์บูชายัญ และการเสียดัวนั้นเป็นสิ่งโสมนมอันเกิดจากการกระทำของชัยฏอน ดังนั้นพวกเจ้าจงห่างไกลจากมันเสียเพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับความสำเร็จ”

ท่านนบี ﷺ กล่าวไว้ในฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย และมุสลิม

((كُلُّ مُسْكِرٍ حَمْرٌ , وَكُلُّ حَمْرٍ حَرَامٌ))

ความว่า “ท่านนบีกล่าวว่า : ทุกสิ่งที่ทำให้มึนเมาเป็นเหล้าและเหล้าทุกชนิดฮารอม”

(อ้างแล้วหน้า 175)

Prince of Songkla University
Pattani Campus

บทที่ 4

ภาวะคับขันในอิสลาม

เพื่อให้การวิจัยสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้ศึกษาภาวะคับขันในอิสลามในหัวข้อ ความหมายของภาวะคับขัน หลักฐานการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขัน การใช้บทบัญญัติอิสลามในภาวะคับขัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4. 1 ความหมายของภาวะคับขัน

นิยามความหมายของภาวะคับขันซึ่งหมายถึงอัญญอรูเราะฮ์ในภาษาอาหรับ ประกอบด้วยความหมายสองด้าน คือหนึ่ง ด้านภาษา สองด้านศัพท์ทางวิชาการอิสลาม ซึ่งหมายถึง อักฎิลายหรือด้านศาสนบัญญัติซึ่งหมายถึง ชัรอันในภาษาอาหรับ

4. 1. 1 ความหมายของภาวะคับขันด้านภาษา

ภาวะคับขันด้านภาษามาจากคำว่า “อัญญอรูเราะฮ์” (الضرورة) มาจากคำว่า “ฎอรอรอ” (ضرر) และ “ฎอรออ” (ضر) เป็นคำนามที่เป็นรากศัพท์ (اسم مصدر) ของคำว่า “อัลอฎฎอรออ” (الاضطرار) ความหมายเชิงภาษา อัญญอรูเราะฮ์ หมายถึงความจำเป็น ความต้องการ (Ibn Manzur, 1997 : 8/46)

อัลฟัยรุซอบาดี⁵⁸ ให้ความหมาย อัญญอรูเราะฮ์ว่า หมายถึง ความจำเป็น (al-fayruz abadiy, 1978 : 187)

อิบรอฮีม มุศฎอฟา และคณะ ให้ความหมาย อัญญอรูเราะฮ์ ว่าหมายถึง ความจำเป็น ความยากลำบาก ภัยพิบัติ ที่รุนแรงอันไม่สามารถปัดเป่าได้ (al-mua, jam al-wasit, 1972 : 1/537) นอกจากนี้การใช้ศัพท์ และกลุ่มคำนี้ในอัลกุรอานรวมทั้งสิ้น 75 ครั้ง ดังปรากฏอยู่ในสารบัญพจนานุกรมอัลกุรอาน (المعجم المفهرس لألفاظ القرآن الكريم) ของมุฮัมมัดฟูอาด อับดุลบาเกีย (Muhammad Fuad Abd al-Baqi, 1996 : 515, 516)

ดังตัวอย่างเช่น

1. สุเราะฮ์ อัล-มาอิดะฮฺ อายะฮ์ที่ 3

⁵⁸อัลฟัยรุซ อบาดี คือมุฮัมมัด บิน ยะฮูบ อัจชีรอซี (ศ. 729-ศ. 817) ผู้แต่งหนังสือ “อัลลามีย อัลออลิมอัลอิญาบ” (اللامع المعجم العجاบ) “อัลกอมุส อัลมุฮิฏ” (القاموس المحيط) (al-zarkAliy, 2002, 3/175)

﴿... الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمِهِ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (المائدة : 3)

ความว่า “... วันนี้ บรรดาผู้ปฏิบัติเสถียรศรัทธา หมดหวังในศาสนาของพวกเขาแล้ว ดังนั้นพวกเขาจึงอย่างกลัวพวกเขา และจงกลัวข้าเถิด วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเขาแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเขาและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเขาแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเขาแล้ว ผู้ใดได้รับความคับขันในความทิวโหย โดยมีใจเป็นผู้จงใจกระทำบาปแล้วไซ้ร้ แน่นนอนอัลลอฮ์ นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

2. สุเราะฮ์ อัลอันอาม อายะฮ์ที่ 145

﴿قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعُمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مِيتَةً أَوْ دَمًا

مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِعَيْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (الأنعام : 145)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า ฉันไม่พบว่าในสิ่งที่ถูกให้เป็นอายะฮ์แก่ฉันนั้น มีสิ่งต้องห้ามแก่ผู้บริโภคที่จะบริโภคมัน นอกจากสิ่งนั้นเป็นสัตว์ที่ตายเอง หรือเลือดที่ไหลออก หรือเนื้อสุกร แท้จริงมันเป็นสิ่งโสภม หรือเป็นสิ่งละเมิด ซึ่งถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ที่มัน ถ้าผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีใจเป็นผู้แสวงหา และมีใจผู้ละเมิด แล้วไซ้ร้ แท้จริงพระเจ้าของเจ้านั้น เป็นผู้ทรงอภัยโทษ เป็นผู้ทรงเอ็นดูเมตตา”

3. สุเราะฮ์ อันนะหฺล อายะฮ์ที่ 115

﴿إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنزِيرِ وَمَا أُهْلًا لِعَيْرِ اللَّهِ بِهِ ۖ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ

بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (النحل : 115)

ความว่า “แท้จริง พระองค์ทรงห้ามพวกเขาเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ ดังนั้นผู้ใดที่อยู่ในสภาพคับขัน โดยหลีกเลี่ยงไม่ได้และไม่ใช่ผู้ละเมิดแล้ว แท้จริง อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัย ผู้ทรงเมตตาเสมอ”

ในสารานุกรมฮะดีษ “อัลมูอญิม อัลมูฟิฮรือสลิลอัลฟาซ คำว่า อัลญูฮูรเราะฮ์” และกลุ่มศัพท์ ปรากฏอยู่ในตำราฮะดีษทั้งเก้า⁵⁹ จำนวน 180 ครั้ง ดังตัวอย่างเช่น

⁵⁹หนังสือฮะดีษทั้งเก้า คือ “ศอฮ์ฮัลบุดอริย” (صحیح البخاری) “ศอฮ์ฮุสลิม” (صحیح مسلم) “สุนันอบิดาวัต” (سنن أبي داود) “สุนันอันนะสาอีย” (سنن النسائي) “สุนันอัตติรมิซีย” (سنن الترمذي) “สุนันอิบนิมาญะฮ” (سنن ابن ماجه) “อัลมูวัญญะฮ” (الوطا) “มุสนัดอะฮ์มัด” (مسند أحمد) “สุนัน อัตติรมิซีย” (سنن الدارمي)

1. ฮะดีษบันทึกโดยอะฮฺมัด⁶⁰ อันนะสาอียะ⁶¹ และอิบนุมาญะฮะ⁶² ท่านร่อซูล กล่าวว่า
 ((مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثًا مِنْ غَيْرِ ضُرُورَةٍ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ))

ความว่า “ผู้ใดที่ทิ้งละหมาด ญุมอะฮ์สามครั้งโดยไม่มีความจำเป็น อัลลอฮ์จะประทับตราหัวใจของเขา” (ฮะดีษบันทึกโดย Ahmad, 1995 : 31751 : al-Nasa’i, 1994 : 1370 ; และ Ibn Majah, 1996 : 1125)

2. ฮะดีษ บันทึกโดย อัลบุคอรี⁶³ และมุสลิม⁶⁴ อันนะสาอียะ และมาลิก⁶⁵

((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ أَنْفَقَ زَوْجِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، نُوْدِيَ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ : يَا عَبْدَ اللَّهِ هَذَا خَيْرٌ، فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّلَاةِ دُعِيَ مِنْبَابِ الصَّلَاةِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرَّيَّانِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا عَلَى مَنْ دُعِيَ مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ مِنْ ضُرُورَةٍ، فَهَلْ يُدْعَى أَحَدٌ مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ كُلِّهَا ؟. قَالَ : نَعَمْ، وَأَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ))

ความว่า “ผู้ใดที่ใช้จ่ายสองอย่างในหนทางของอัลลอฮ์เขาถูกเรียกจากประตูสวรรค์ ว่า : โอ้บ่าวของอัลลอฮ์สิ่งนี้เป็นความประเสริฐยิ่ง ผู้ใดเป็นชาวละหมาดเขาถูกเชิญเข้าสวรรค์ทาง ประตูละหมาด ผู้ใดเป็นชาวญิฮาดเขาถูกเชิญเข้าสวรรค์ทางประตูญิฮาด ผู้ใดเป็นชาวถือศีลอดเขาถูกเชิญเข้าสวรรค์ทางประตูรียาน ผู้ใดเป็นชาวบริจาคทานเขาถูกเชิญเข้าสวรรค์ทางประตูบริจาคทาน ท่านอบูบักร رضي الله عنه กล่าวว่า โอ้ท่านเราะฮ์ลุส แต่ละคนไม่จำเป็นต้องถูกเชิญให้เข้าสวรรค์จากทุกประตูใช้ ไหมมีไหมผู้ที่ถูกเชิญให้เข้าสวรรค์จากทุกประตู ท่านเราะฮ์ลุสกล่าวว่า : มี ฉันหวังว่าท่านเป็นคนหนึ่ง

⁶⁰อะฮฺมัด บิน มุฮัมมัด บิน ฮันบัล เป็นผู้ก่อตั้งมัซฮับฮัมบะลียะ เป็นผู้หนึ่งที่เคร่งครัดและสมณะ แต่งตำราจำนวนหนึ่ง เช่น “อัลมุสนัด” (المسند) “อัลฮุซุด” (الرهدة) (al-Dhahabi, 2001 : 11/177)

⁶¹อันนะสาอียะ ชื่อว่า อะฮฺมัด บิน ฮุอัยบ (ฮ. ศ. 215-ฮ. ศ. 303) เป็นปราชญ์ฮะดีษที่ได้รับการยอมรับท่านหนึ่ง เจ้าของหนังสือ “สุนันอันนะสาอียะ” (سنن النسائي) (al-Dhahabi, 1984 : 14/132)

⁶²อิบนุมาญะฮะ ชื่อว่า มุฮัมมัด บิน ยะซิด อัลกอซวีนิย (ค. ศ. 824-ค. ศ. 886) เป็นปราชญ์ฮะดีษที่ได้รับการยอมรับท่านหนึ่ง เจ้าของหนังสือ “สุนันอิบนุมาญะฮะ” (سنن ابن ماجه) “อัตตัจฟีร” (التفيسير) (al-sindi, 1996 : 1/24-28)

⁶³อัลบุคอรี ชื่อว่า มุฮัมมัด บิน อิสมาแอล อัลบุคอรี (ฮ. ศ. 194 - ฮ. ศ. 256) เป็นปราชญ์ฮะดีษที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด แต่งตำรา “อัลญามิอ์อัศเศาะฮียะฮ์” (الجامع الصحيح) ตำรา “อัตตารีค” (التاريخ) (al-Asqalani, 1904 : 9/47)

⁶⁴มุสลิม บิน อัลฮัจญญญ อัลนัยสาบูรี (ฮ. ศ. 204-ฮ. ศ. 261) เป็นปราชญ์ฮะดีษที่ได้รับความเชื่อถือมากที่สุดท่านหนึ่ง แต่งหนังสือ “เศาะฮียะฮ์มุสลิม” (صحيح مسلم) (al-Dhahabi, 1968 : 2/588)

⁶⁵มาลิก บิน อนัส อัลมะดะนีย (ฮ. ศ. 93-ฮ. ศ. 179) เป็นนักปราชญ์ฮะดีษและฟิกฮ์ และเป็นผู้นำมัซฮับมาลิกียะ ซึ่งเป็นหนึ่งในสี่มัซฮับที่แพร่หลายกว้างขวาง หนังสือของท่านชื่อ “อัลมุวัฏฏะฮะฮ์” (الموطأ) (al-Dhahabi, 1994 : 8/48)

จากพวกเขาเหล่านั้น” (ฮะดีษบันทึกโดย al-Bukhariy, 2002 : 1897 ; Muslim, 1995 : 671 ; al-Nasa’iyy, 1994 : 2240 ; และ Malik, 2000 : 511)

3. ฮะดีษบันทึกโดย อัลบุคอรี

((عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَابِسٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ : قُلْتُ لِعَائِشَةَ أَنْتَهِيَ النَّبِيُّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- أَنْ تُؤْكَلَ لُحُومُ الْأَصْحَابِ فَوْقَ ثَلَاثٍ؟ قَالَتْ : مَا فَعَلْتُ إِلَّا فِي عَامِ جَاءَ النَّاسُ فِيهِ، فَأَرَادَ أَنْ يُطْعِمَ الْعِنْيُ الْفَقِيرَ. وَإِنْ كُنَّا لَنَرْفَعُ الْكُرَاعَ فَمَا كُنَّا بَعْدَ خَمْسِ عَشْرَةَ. قِيلَ : مَا اضْطَرَّكُمْ إِلَيْهِ؟ فَضَحِكْتُ، قَالَتْ : مَا شَبِعَ آلَ مُحَمَّدٍ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- مِنْ حُبِّ بَرٍّ مَا دُومَ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ حَتَّى لَحِقَ بِاللَّهِ.))

ความว่า “จากอับดุลเราะมาน บิน อาบิสจากพ่อของเขา กล่าวว่า : ฉันกล่าวแก่ท่านหญิงอาอิชะฮ์ว่า : ท่านนบีเคยห้ามไม่ให้เก็บเนื้อ قربานไว้กินเกินสามวันใช่ไหม ท่านหญิงอาอิชะฮ์กล่าวว่าท่านเราะฮ์ลุไม่เคยทำเช่นนั้นเว้นแต่ปีที่ขาดแคลนอาหารเท่านั้น ท่านต้องการให้ทุกคนรวยและคนจนได้บริโภคอาหารกันอย่างทั่วหน้า แต่ทว่าเราเคยกินซากแกะมากกว่า 15 วัน มีผู้กล่าวว่า : อะไรที่ทำให้พวกท่านจำเป็นต้องทำเช่นนั้น ? นางยิ้มแล้วกล่าวว่า : วงศ์วานท่านนบี มุฮัมมัด ไม่เคยกินขนมปังข้าวสาลีจิ้มแกมอ่อมเกินสามวันจนกระทั่งเสียชีวิต” (ฮะดีษบันทึกโดย al-Bukhariy, 2002 : 5423)

จึงกล่าวได้ว่า “อัญญอรุเราะฮ์” ด้านภาษาคือความคับขันขั้นออกฤกษ์

4. 1. 2 ความหมายของภาวะคับขันด้านศัพท์ทางวิชาการหรือความหมายของภาวะคับขันด้านศัพท์ทางวิชาการด้านศาสนบัญญัติ พอประมวลตามการให้นิยามของอุลามะฮ์ ที่เป็นที่ยอมรับของแต่ละมัซฮับ ได้ดังนี้

1. มัชฮับฮนะฟี

อัลฮะมะวี⁶⁶ ให้ความหมายว่า อัญญอรุเราะฮ์ หมายถึง การตกอยู่ในสภาพที่หากไม่บริโภคสิ่งฮาลาลแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิต (al-Hamawiy, 1871 : 1/119)

อัลญุศศอศ⁶⁷ ให้ความหมายว่า อัญญอรุเราะฮ์ หมายถึง สภาพที่กลัวว่าจะเกิดภัยแก่ชีวิตหรืออวัยวะเนื่องจากละทิ้งการกินอาหารดังกล่าว (al-Jassas, 1995 : 1/159)

⁶⁶อัลฮะมะวี ชื่อว่า อูอัลอับบาส ชิบาบุตรดิน อะฮ์มัดบินมุกกี อัลฮะมะวี (เสียชีวิต ค. ศ. 1677) ปรากฏผู้สังกัดมัซฮับฮนะฟีที่โดดเด่นท่านหนึ่ง เชี่ยวชาญเรื่องฟิกฮ์ อุลลอัลฟิกฮ์ และภาษาศาสตร์ (al-Dhahabiy, 1994 : 1/239)

⁶⁷อัลญุศศอศ คืออะฮ์มัด บิน อะลี อัลญุศศอศ (ฮ. ศ. 305-ฮ. ศ. 370) เป็นปรากฏผู้สังกัดมัซฮับฮนะฟี ถือว่าเป็นผู้นำมัซฮับฮนะฟีที่กรุงแบกแดดในศตวรรษที่ 4 แต่งหนังสือ “อะฮ์กามอัลกุรอาน” (أحكام القرآن) (Ibn Imad, 1991 : 4/231)

อัลญุรญานีย⁶⁸ ให้ความหมายว่า อัญญอรูเราะฮ์ หมายถึง การประสพภัยพิบัติที่ไม่สามารถจัดปัดเป่าได้ (al-Jurjaniy, 1998 : 37)

2. มัชฮับมาลิกีย

อัดดาร์ดีร์⁶⁹ ให้ความหมายว่าอัญญอรูเราะฮ์ หมายถึง สภาพการณ์ที่จะต้องรักษาชีวิตจากความตายหรือภัยพิบัติอันรุนแรง (al-Dardir, 1993 : 2/183)

อัดดุสุกี⁷⁰ ให้ความหมายว่าอัญญอรูเราะฮ์ หมายถึง สภาพความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตอย่างมั่นใจหรือค่อนข้างมั่นใจ (al-Dusuqiy, 1994 : 2/136)

3. มัชฮับซาฟิอีย

อรรรอฟีอีย⁷¹ ให้ความหมายว่าอัญญอรูเราะฮ์ หมายถึง ภาวะการกลัวว่าจะเสียชีวิตหรือจะเกิดโรคร้ายแรงต่อร่างกาย (al-Rafaiy, 1997 : 12/158)

อัสสุยูฏีย⁷² ให้ความหมายว่าอัญญอรูเราะฮ์ หมายถึง การตกอยู่ในสภาพที่หากไม่บริโภคสิ่งฮารอมแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิต (al-Suyuti, 1959 : 85)

4. มัชฮับ ฮัมบะลีย

อิบนุฟลีย⁷³ ให้ความหมายว่าอัญญอรูเราะฮ์ หมายถึง สภาพความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตหรือจะเกิดการเจ็บป่วยการตกขบวนจากคณะจนถึงแก่ชีวิต (Ibn Muflih, 2000 : 9/205)

อัลมาร์ดาวิ⁷⁴ ให้ความหมายว่าอัญญอรูเราะฮ์ หมายถึง สภาพความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิต (al-Mardawiy, 1997 : 10/319)

⁶⁸อัลญุรญานีย คืออิลิบิน มุฮัมมัด บินอิลิอัลญุรญานีย (ฮ. ศ. 740 – ฮ. ศ. 816) เป็นปราชญ์สังกัดมัชฮับฮนะฟีย ที่เชี่ยวชาญหลายสาขาวิชา แต่งหนังสือ “อัดตะอริฟาท” (التعريفات) (al-Jurjaniy, 1998 : 6-12)

⁶⁹อัดดาร์ดีร์ คืออะฮ์มัดบินอะฮ์มัด อัลอะดะวีย รู้จักในนามอะฮ์มัด อัดดาร์ดีร์ (ค. ศ. 1715-ค. ศ. 1786) เป็นปราชญ์ สังกัดมัชฮับมาลิกีย เชี่ยวชาญวิชาฟิกข์และอุสูลอัลฟิกข์ แต่งหนังสือ “ซัรฮุมตะศอรคอลลีล” (شرح مختصر خليل) (Ibn SAlim nakhlup, 2003 : 1/137)

⁷⁰อัดดุสุกี คือมุฮัมมัด บิน อะฮ์มัด บิน อะรอฟะฮ์ (เสียชีวิต ค. ศ. 1815) เป็นปราชญ์ สังกัดมัชฮับมาลิกีย เชี่ยวชาญวิชาฟิกข์ นะฮอ์ แต่งหนังสือ “ฮาซียะฮ์อะลาซัรฮ์อัดดาร์ดีร์” (حاشية على شرح الدردير) (al-ZarkAliy, 2002 : 1/221)

⁷¹อรรรอฟีอีย คืออับดุลกะรีม บินมุฮัมมัด (เสียชีวิต ฮ. ศ. 623) เป็นปราชญ์อาวุโส ของมัชฮับซาฟิอีย เจ้าของหนังสือ “อัลอะชีซ ซัรฮ์อัลวะญูซ” (العزیز شرح الوجيز) (al-Dhahabi, 1994 : 4/179)

⁷²อัสสุยูฏีย (ฮ. ศ. 849 – ฮ. ศ. 911) นักวิชาการชาวอียิปต์ มีนามเต็มว่า ญะลาลุদ্ดีน อับดุลเราะหมาน บิน อบูบักร์ บินมุฮัมมัด เรียบเรียงตำราในสาขาวิชาต่างๆ ไม่น้อยกว่า 300 เรื่อง (al-ZarkAliy, 2002 : 3/301)

⁷³อิบนุฟลีย คือมุฮัมมัดบินมุฟลีย อัลมัคดิสีย (ค. ศ. 1310-ค. ศ. 1362) เป็นปราชญ์สังกัดมัชฮับฮัมบะลีย ถือว่าเป็นศิษย์อาวุโสของอิบนุฏัยมียะฮ์ท่านหนึ่ง เจ้าของหนังสือ “อัลฟุรูกฟี อัลฟิกข์ อัลฮัมบะลีย” (الفروع في الفقه الحنبلي) (al-ZarkAliy, 2002/171)

⁷⁴อัลมาร์ดาวิ คืออิลิ บินสุลัยมาน อัลมาร์ดาวิ (ฮ. ศ. 817 – ฮ. ศ. 885) เป็นปราชญ์สังกัดมัชฮับฮัมบะลีย เชี่ยวชาญวิชาฟิกข์ ฮะดีษ และอุสูลอัลฟิกข์ เจ้าของหนังสือ “อัลอินศอฟฟิมะรีฟะฮ์ อรรรอญูฮิมินอัลคีลาฟ” (الإينصاف في معرفة الراجح من الخلاف) (al-Mardawiy, 1997 : 1/5)

บางนิยามที่กล่าวมาให้ความหมายของสภาพความคับขันหรือ “อัญญอรุเราะฮ์” เฉพาะแค่บทว่าด้วยการบริโภคอาหาร แต่จากการศึกษา พบว่าสภาพความคับขันครอบคลุมทุกบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตตามนัยยะนิยามอัญญอรุเราะฮ์ที่ให้ความหมายโดยอัลญารฎานีย อัดดาร์ดีร์อัดดุสุกี ยัรรอฟีอีย อิบนูมุลียและอัลมรดาวีย และตามความของอัลญอรานและฮะดีษที่กล่าวถึงสภาพความคับขันและกลุ่มคำศัพท์อัญญอรุเราะฮ์ ไว้ในหลายบทบัญญัติ ดังเช่น

1. บทบัญญัติการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันอัลลอฮ์ ﷻ กล่าวไว้ในสุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮ์ที่ 173 ว่า

﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (البقرة : 173)

ความว่า “ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ แล้วผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีผู้ใช้แสหา แสวงหา และมีใช้เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอฮ์ เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

2. บทบัญญัติการอิมานะฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ กล่าวไว้ในสุเราะฮ์ อัลอัมบิยาฮฺ อายะฮ์ที่ 66 ว่า

﴿ قَالَ أَتَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ ﴾ (الأنبياء : 66)

ความว่า “เขากล่าวว่าพวกท่านเคารพสักดิ์สิ่งอื่นนอกจากอัลลอฮ์ ที่มันไม่ให้คุณแก่พวกท่านและไม่ให้โทษแก่พวกท่านแต่อย่างใดเลย กระนั้นหรือ?”

3. บทบัญญัติการตอบรับดุอาอ์ การปลดเปลื้องความชั่ว การแต่งตั้งผู้ปกครอง อัลลอฮ์ ﷻ กล่าวไว้ในสุเราะฮ์ อัน-นัมลฺ อายะฮ์ที่ 62 ไว้

﴿ أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ إِنَّ اللَّهَ ۖ لَعَلِيمٌ مُّذَكِّرُونَ ﴾ (النمل : 62)

ความว่า “หรือผู้ใดเล่าจะตอบรับผู้ร้องทุกข์ เมื่อเขาวิงวอนขอต่อพระองค์ และทรงปลดเปลื้องความชั่วร้ายนั้น และทรงทำให้พวกเจ้าเป็นผู้ปกครองแผ่นดิน จะมีพระเจ้าอื่นคู่เคียงกับอัลลอฮ์อีกหรือ? ส่วนน้อยเท่านั้นที่พวกเจ้าจะใคร่ครวญ”

4. ฮะดีษ เกี่ยวกับบทบัญญัติการขาดละหมาด ญุมอะฮ์ โดยไม่มีความจำเป็น บันทึกลงโดย อะฮมัด อันนะสาอีย และอิบนุมาญะฮฺ ท่านเราะฮ์ลุส ﷻ กล่าวว่า

((مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثًا مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ))

ความว่า “ผู้ใดทิ้งละหมาด ญุมอะฮ์สามครั้งโดยไม่มีความจำเป็น อัลลอฮ์จะประทับตราหัวใจของเขา” (อ้างแล้วหน้า 170)

5. ฮะดีษเกี่ยวกับความประเสริฐของการละหมาด การถือศีลอดการบริจาค การจ่ายซะกาต การใช้จ่ายในหนทางของอัลลอฮ์ ﷺ บันทึกโดย อัลบุคอรี และมุสลิม ท่านเราะฮ์ลุกล่าวว่

((أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، نُوْدِيَ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ : يَا عَبْدَ اللَّهِ هَذَا خَيْرٌ، فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّلَاةِ دُعِيَ مِنْبَابِ الصَّلَاةِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الْجِهَادِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الْجِهَادِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصِّيَامِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الرِّيَّانِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الصَّدَقَةِ دُعِيَ مِنْ بَابِ الصَّدَقَةِ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ : بِأَبِي وَأُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا عَلَى مَنْ دُعِيَ مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ مِنْ ضَرُورَةٍ، فَهَلْ يُدْعَى أَحَدٌ مِنْ تِلْكَ الْأَبْوَابِ كُلِّهَا ؟. قَالَ : نَعَمْ، وَأَرْجُو أَنْ تَكُونَ مِنْهُمْ))

ความว่า “ผู้ใดที่ใช้จ่ายสองอย่างในหนทางของอัลลอฮ์เขาถูกเรียกจากประตูสวรรค์ ว่า : โอ้บ่าวของอัลลอฮ์สิ่งนี้เป็นความประเสริฐยิ่ง ผู้ใดเป็นชายละหมาดเขาถูกเชิญเข้าสวรรค์ทางประตูละหมาด ผู้ใดเป็นชาวญิฮาดเขาถูกเชิญเข้าสวรรค์ ทางประตูญิฮาด ผู้ใดเป็นชาวถือศีลอดเขาถูกเชิญเข้าสวรรค์ทางประตูริยยาน ผู้ใดเป็นชาวบริจาคตานเขาถูกเชิญเข้าสวรรค์ทางประตูบริจาคตาน ท่านอบูบักร์ رضي الله عنه กล่าวว่ โอ้ท่านเราะฮ์ลุแต่ละคนไม่จำเป็นต้องถูกเชิญให้เข้าสวรรค์จากทุกประตูใช้ไหม มีไหมผู้ที่ถูกเชิญให้เข้าสวรรค์จากทุกประตู ท่านเราะฮ์ลุกล่าวว่ : มี ฉันท้หวังว่าท่านเป็นคนหนึ่งจากพวกเขาเหล่านั้น” (อ้างแล้วหน้า 171)

6. ฮะดีษเกี่ยวกับบทบัญญัติการเก็บอาหารไว้ยามจำเป็นบันทึกโดยอัลบุคอรี

((عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَابِسٍ عَنْ أَبِيهِ قَالَ : قُلْتُ لِعَائِشَةَ أَنْتَهِيَ النَّبِيُّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- أَنْ تُؤْكَلَ لُحُومُ الْأَضَاحِيِّ فَوْقَ ثَلَاثِ؟ قَالَتْ : مَا فَعَلَهُ إِلَّا فِي عَامِ جَاءَ النَّاسُ فِيهِ، فَأَرَادَ أَنْ يُطْعَمَ الْعَنِيُّ الْفَقِيرَ. وَإِنْ كُنَّا لَنَرْفَعُ الْكِرَاعَ فَنَأْكُلُهُ بَعْدَ خَمْسِ عَشْرَةَ. قِيلَ : مَا اضْطَرَّكُمْ إِلَيْهِ؟ فَضَحِكَتُ، قَالَتْ : مَا شَبِعَ آلَ مُحَمَّدٍ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- مِنْ حُبِّ بَرٍّ مَأْدُومٍ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ حَتَّى لِحِقَ بِاللَّهِ.))

ความว่า “ จากอัฏรเราะมาน บิน อาบิส⁷⁵จากพ่อของเขา กล่าวว่า : ฉันกล่าวแก่ท่านหญิงอาอิชะฮ์⁷⁶ว่า : ท่านนบีเคยห้ามไม่ให้เก็บเนื้อ قربานไว้กินเกินสามวันใช่ไหม ท่านหญิงอาอิชะฮ์กล่าวว่าท่านเราะสุลไม่เคยทำเช่นนั้นเว้นแต่ปีที่ขาดแคลนอาหารเท่านั้น ท่านต้องการให้ทั้งคนรวยและคนจนได้บริโภคอาหารกันอย่างทั่วหน้า แต่ที่ว่าเราเคยกินซากะมากกว่า 15 วัน มีผู้กล่าวว่า : อะไรที่ทำให้พวกท่านจำเป็นต้องทำเช่นนั้น ? นางยิ้มแล้วกล่าวว่า : วงศ์วานท่านนบี มุฮัมมัดไม่เคยกินขนมปังข้าวสาลีจิ้มแกมอิมกินสามวันจนกระทั่งเสียชีวิต (อ้างแล้วหน้า 171)

จึงกล่าวไว้ว่า “อัญญอรูเราะฮ์” โดยความหมายรวมคือสภาพความคับขันขั้นอุกฤษฏ์ที่หากไม่กระทำการสิ่งต้องห้ามแล้วจะเกิดความเสียหายแก่อวัยวะหรือถึงแก่ชีวิตได้

ส่วน “อัญญอรูเราะฮ์” ในบริบทของอาหาร คือสภาพความคับขันขั้นอุกฤษฏ์ ที่หากไม่บริโภคอาหารฮาลาลแล้วจะเกิดความเสียหายแก่อวัยวะหรือถึงแก่ชีวิตได้

4. 2 หลักฐานการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขัน

อัลกุรอานและฮะดีษหรืออัสสุนนะฮ์ ซึ่งเป็นแหล่งที่มาหรือหลักฐานหลักของบทบัญญัติอิสลามได้อธิบายหลักการบริโภคอาหารในภาวะคับขันไว้ในหลายอายะฮ์และหลายฮะดีษดังตัวอย่างเช่น

4. 2. 1 หลักฐานจากอัลกุรอาน

4. 2. 1. 1 สุเราะฮ์ อัล - บะเกาะเราะฮฺ อายะฮ์ที่ 173

﴿إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ

غَيْرِ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ (البقرة : 173)

ความว่า “ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ แล้วผู้ใดได้รับความคับขันโดยมิใช่ผู้เสาะแสวงหา และมีใช่เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ร้ ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

⁷⁵อัฏรเราะมาน บิน อาบิส บิน รอปีอะฮ์ อัลนัคอีย อัลกุฟีย (al-Asqalaniy, 1988 : 9/464)

⁷⁶มารดาของผู้ศรัทธาท่านหญิงอาอิชะฮ์ رضي الله عنها บุตรีของอบีบักร์อับดุลลอฮ์บุตรของอบีกอฮาพะฮุ อุษมาน อัลกุรอชียะฮ์ อัตตัยมียะฮ์ ปรยาท่านนบี เสียชีวิต ปี ฮ. ศ. 57 ณ. เมืองมะดีนะฮ์ (Ibn Abd al-Bar, 1992 : 4/1887)

อัลกุรฎูบีย⁷⁷ กล่าวว่า : อัลลอฮ์ ﷻ อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันเนื่องจากไม่สามารถบริโภคสิ่งฮาลาลได้ (al-Qurtubiy, 1966 : 2/232)

4. 2. 1. 2 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮฺ อายะฮ์ที่ 3

﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالِدَمُّ وَالْحَنْزِيرُ وَمَا أُهْلِيَ لِعَیْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْفُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فِسْقٌ الْيَوْمَ يَمْسَ الدِّينَ الْكَفَرُؤَا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (المائدة : 3)

ความว่า “ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากนี้ที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา และการที่พวกเจ้าเสียหายด้วยไม้ตี เหล่านั้นเป็นการละเมิดวันนี้ บรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธา หมดหวังในศาสนาของพวกเจ้าแล้ว ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่ากลัวพวกเขา และจงกลัวข้าเถิด วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว ผู้ใดได้รับความคับขันในความหิวโหย โดยมีเซเป็นผู้จงใจกระทำบาปแล้วไซ้ แน่นอนอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

อัลกุรฎูบีย กล่าวว่า (فمن اضطر في مخمصة) คือผู้ที่มีความคับขันที่ต้องกินสัตว์ที่ตายเองและสิ่งฮาลาลทุกชนิดที่ถูกห้ามกินในอายะฮ์นี้ และ(مخمصة) คือความอดอยากท้องว่างปราศจากอาหาร (غير متجانف لإثم) คือไม่มีเจตนาที่จะฝ่าฝืนบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ (al-Qurtubiy, 1966 : 6/64, 65)

4. 2. 13 สุเราะฮ์ อัลอันอาม อายะฮ์ที่ 145

﴿قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِئْسًا أَهْلًا لِعَیْرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (الأنعام : 145)

⁷⁷อัลกุรฎูบีย คือมุฮัมมัด บินอะฮ์มัด อัลกุรฎูบีย (เสียชีวิต ฮ. ศ. 671) เป็นปราชญ์อาวุโสที่โดดเด่นด้านอธิบายอัลกุรอานเจ้าของ หนังสือ “อัลญามิอะลิลอะฮ์กามอัลกุรอาน” (الجامع لأحكام القرآن) (al-Dhahabiy, 1994 : 5/322)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า ฉันไม่พบว่าในสิ่งที่ถูกให้เป็นอายะฮ์ แก่ฉันนั้นมีสิ่งต้องห้ามแก่ผู้บริโภคนั้น นอกจากสิ่งนั้นเป็นสัตว์ที่ตายเอง หรือเลือดที่ไหล ออก หรือเนื้อสุกร แท้จริงมันเป็นสิ่งโสภณ หรือเป็นสิ่งละเมิด ซึ่งถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ที่มัน ถ้า ผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีไซเป็นผู้แสวงหา และมีไซผู้ละเมิด แล้วไซรั แท้จริงพระเจ้าของเจ้านั้น เป็นผู้ทรงอภัยโทษ เป็นผู้ทรงเอ็นดูเมตตา”

อัญญาบะรีย⁷⁸ อธิบายว่า : ผู้ใดที่มีความจำเป็นต้องบริโภคสิ่งที่อัลลอฮ์ห้าม ไม่ว่าจะเป็สัตว์ที่ตายเอง เลือดที่ไหลออกมาขณะทำการเชือด เนื้อสุกร หรือสัตว์ที่ถูกเชือดโดยละเมิด บทบัญญัติอัลลอฮ์ ซึ่งถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ที่มัน เขาบริโภคเพราะมีความคับขันไม่มีอาหาร อื่นจะบริโภค มิใช่บริโภคเพื่อความอร่อย และเมื่อเขาบริโภคแล้ว การบริโภคตามความจำเป็นเท่านั้น คือเพื่อประทังชีวิตโดยมิได้เลยเกิดเกินขอบเขตปริมาณที่ได้รับอนุญาต การบริโภคนั้นจึงไม่เป็น ความผิดอันใด (al-Tabariy, 1997 : 5/381)

4. 2. 1. 4 สุเราะฮ์ อัลอันอาม อายะฮ์ที่ 119

﴿ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا

مَا اضْطُررْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴾ (الأنعام : 119)

ความว่า “และมีอะไรเกิดขึ้นแก่พวกเจ้าที่พวกเจ้าไม่บริโภคจากสิ่งที่พระ นามของอัลลอฮ์ ถูกกล่าวบนมัน ทั้งๆ ที่พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งสิ่งที่พระองค์ได้ทรง ห้ามแก่พวกเจ้านอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการมันเท่านั้น”

อัญญาบะรีย อธิบายว่า : อะไรละที่ห้ามสุเจ้ามิให้บริโภคสิ่งที่ถูกเชือดถูกต้อง ตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม ทั้งๆ ที่อัลลอฮ์ ได้แจกแจงให้แก่เจ้าแล้วถึงสิ่งที่ต้องห้ามบริโภค ตามความในสุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ อายะฮ์ที่ 3 ซึ่งสุเจ้าได้รู้สิ่งต้องห้ามบริโภคดังกล่าวอย่างชัดเจน ดังนั้นจึงบริโภคสิ่งฮาลาล และจงระวังการบริโภคสิ่งฮารอมยกเว้น เมื่อสุเจ้ามีความคับขันที่จะต้อง บริโภคสิ่งฮารอมดังกล่าวจึงเป็นที่อนุญาตให้บริโภคได้ตราบใดที่สุเจ้าตกอยู่ในภาวะคับขัน (al-Tabariy, 1997 : 5/322)

4. 2. 1. 5 สุเราะฮ์อันนะหฺล อายะฮ์ที่ 115

﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ۖ فَمَنْ

اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (النحل : 115)

⁷⁸อัญญาบะรีย คือมุฮัมมัด บิน ญะรียร์ อัญญาบะรีย (ศ. ศ. 224 – ศ. ศ. 310) ปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญวิชาอธิบายอัลกุรอานและ ประวัติศาสตร์ สามารถวินิจฉัยปัญหาศาสนาโดยตนเอง ไม่เลียนแบบใคร (al-ZarkAliy, 2002 : 6/294)

ความว่า “แท้จริง พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้าเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพ้ออื่นจากอัลลอฮ์ ดังนั้นผู้ใดที่อยู่ในสภาพคับขัน โดยหลีกเลี่ยงไม่ได้และไม่เป็นผู้ละเมิดแล้ว แท้จริง อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัย ผู้ทรงเมตตาเสมอ”

อายะฮ์ อัลกุรอานทั้งห้าที่กล่าวมาได้แจกแจงถึงสิ่งฮารอมบรีโศคตามความของอายะฮ์ทั้งห้า คือสัตว์ที่ตายเอง เลือดที่ไหลออกขณะเชือด เนื้อสุกร สัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นอัลลอฮ์ ﷻ ที่มันขณะเชือด สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีตาย สัตว์ที่ตกเหวตาย สัตว์ที่ถูกขวิดตาย สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกินจนตาย และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา โดยนอกจาก 10 สิ่ง ฮารอมบรีโศคเพิ่มเติมอีกจำนวนหนึ่ง เช่น สัตว์ร้ายมีเขี้ยว นกที่มีกรงเล็บ และลาบ้าน แต่กรณีที่มีมนุษย์ตกอยู่ในภาวะคับขันไม่สามารถบรีโศคสิ่งฮาลาลได้ อัลลอฮ์ ﷻ จึงอนุมัติให้บรีโศคสิ่งฮารอมดังกล่าวได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งชีวิตของมนุษย์

4. 2. 1. 6 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮ์ที่ 195

﴿ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ

الْمُحْسِنِينَ ﴾ (البقرة : 195)

ความว่า “และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของ อัลลอฮ์ และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้น ทรงรักผู้กระทำดีทั้งหลาย ”

อัลลอฮ์ ﷻ ห้ามการนำตัวเองสู่ความพินาศ การที่ไม่บรีโศคสิ่งฮารอมในภาวะคับขัน ซึ่งไม่สามารถบรีโศคสิ่งฮาลาลได้แล้วถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการนำตนเองสู่ความพินาศ ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ห้ามตามความของอายะฮ์นี้ ดังนั้นอนุมัติได้ว่าอัลลอฮ์ ﷻ อนุมัติหรือกำหนดบทบัญญัติให้บรีโศคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันได้

2. 2. 1. 7 สุเราะฮ์ อัน-นิซาอฺ อายะฮ์ที่ 29

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنِ

تَرَاضٍ مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴾ (النساء : 29)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! จงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเจ้า ในระหว่างพวกเจ้า โดยมีชอบ นอกจากมันจะเป็นการค้าขายที่เกิดจากความพอใจในหมู่พวกเจ้า และจงอย่าฆ่าตัวของพวกเจ้าเอง แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเมตตาต่อพวกเจ้าเสมอ”

อัลลอฮ์ ﷻ ห้ามการฆ่าตัวเอง การที่ไม่บรีโศคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันที่สามารถประทังชีวิตได้ ในขณะที่ไม่สามารถบรีโศคสิ่งฮาลาลได้แล้วถือว่าเป็นการฆ่าตัวเองอย่างหนึ่ง ซึ่งอัลลอฮ์ห้ามตามความของอายะฮ์นี้ ดังนั้นอนุมัติได้ว่าอัลลอฮ์ ﷻ อนุมัติหรือกำหนดบทบัญญัติให้บรีโศคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันได้

4. 2. 1. 8 สุเราะฮ์ อันนะหฺล อายะฮ์ที่ 106

﴿مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أُكْرِهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ وَلَكِنْ مَنْ

شَرَحَ بِالْكَفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ (النحل : 106)

ความว่า “ผู้ใดปฏิเสธศรัทธาต่ออัลลอฮ์หลังจากที่เขาได้รับศรัทธาแล้ว(เขาจะได้รับ ความกริ้วจากอัลลอฮ์) เว้นแต่ผู้ที่ถูกบังคับทั้งๆ ที่หัวใจของเขาเปี่ยมไปด้วยศรัทธา แต่ผู้ใดเปิดหัวใจ ของเขาด้วยการปฏิเสธศรัทธา พวกเขาก็จะได้รับความกริ้วจากอัลลอฮ์และสำหรับพวกเขาจะได้รับการลงโทษอย่างมหันต์”

อัลลอฮ์ ﷻ ไม่โกรธกริ้วต่อผู้ที่กล่าวคำปฏิเสธศรัทธาเพราะถูกบังคับในขณะที่หัวใจ ของเขายังคงเต็มเปี่ยมด้วยความศรัทธา การถูกบังคับจากผู้มีอำนาจอิทธิพลถือว่า เป็นภาวะความ คับขันอย่างหนึ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอภัยให้ ตามนัยยะของอายะฮ์นี้ จึงอนุมานได้ว่าเป็นที่อนุญาตให้ บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันได้ตราบใดที่ผู้ตกอยู่ในภาวะดังกล่าวไม่มีเจตนาแสวงหาความอโรย และไม่กินเกินปริมาณที่ได้รับอนุญาต

4. 2. 2 หลักฐานจากชะดีษและอัลฮันนะฮ์

4. 2. 2. 1 ชะดีษบันติกโดยอะฮฺมัดและอัลบัยฮะกีเย⁷⁹และอัลฮากิม⁸⁰จากออบู วากิตอัลลัยซีเย

((عَنْ أَبِي وَقِيدٍ اللَّيْثِيِّ، قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا بِأَرْضٍ تُصَيَّبُ بِهَا مَحْمَصَةٌ،

فَمَا يَحِلُّ لَنَا مِنَ الْمَيْتَةِ؟ قَالَ : إِذَا لَمْ تَصْطَبِحُوا، وَلَمْ تَعْتَبِقُوا، وَلَمْ تَحْتَفِقُوا بَقْلًا، فَسَأْنَا نَكْمَ بِهَا))

ความว่า “จากออบูวากิต อัลลัยซีเย⁸¹ ท่านกล่าวว่า : โอ้ท่านเราะสูลุลลอฮ์ ที่หนึ่ง เราประสบกับความอดอยากหิวโหยอย่างหนัก ไม่มีอาหารที่จะบริโภคเลย ไม่ทราบว่าเราสามารถ บริโภคสัตว์ที่ตายเองได้หรือไม่ ? ท่านเราะสูลุลลอฮ์ว่า : หากไม่มีเครื่องต้ม ไม่มีอาหารแม้กระทั่ง อินทผลัม หรือ เมล็ดพืชพันธุ์ ก็อนุญาตให้กินสัตว์ที่ตายเองดังกล่าวได้” (Ibn Hambal, 1995 : 17/83 ; al-Bihaqiy, 1923 : 9/356 ; al-Hakim, 2002 : 1367)

⁷⁹อัลบัยฮะกีเย คืออะฮฺมัด บิน อัลฮุเซนอัลบัยฮะกีเย (ศ. ค. 384-ศ. ค. 458) เป็นปราชญ์ด้านชะดีษและวิชาเอกภาพที่โดดเด่นท่านหนึ่ง เจ้าของหนังสือ “อัลฮันนะฮ์ อัลกุบรอ” (السنن الكبرى) (al-Dhahabiy, 1994 : 18/165)

⁸⁰อัลฮากิม คือออบูอับดุลลอฮ์ อัลฮากิม อัลนัยสาบุรีย (เสียชีวิต ศ. ค. 405) เป็นปราชญ์ ที่เชี่ยวชาญ และเป็นที่ยอมรับด้านวิชาชะดีษ ท่านหนึ่งเจ้าของหนังสือ “อัลมุสตัดรอก” (المستدرک) (al-Dhahabiy, 1994 : 17/163)

⁸¹ออบูวากิต อัลลัยซีเย เป็นสาวกของท่านนบีศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม ท่านอิหม่ามบุคอเรียกล่าวว่าท่านชื่อ อัลหาริช อิบนู เอาฟ เสียชีวิตเมื่อปี ศ. ค. 65 ท่านเข้าร่วมสมรภูมิมิตร และพิชิตเมืองมกกะฮ์ (al-Dhahabiy, 2/575-576)

4. 2. 2. 2 สะตีสขบ้นทีกโดยอะฮฺมัดและอัลบัยฮะกีเย และอบูดาอุด

((عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ، أَنَّ رَجُلًا، نَزَلَ الْحَرَّةَ وَمَعَهُ أَهْلُهُ وَوَلَدُهُ فَقَالَ رَجُلٌ إِنَّ نَافَةَ لِي صَلَّتْ فَإِنْ وَجَدْتَهَا فَأَمْسِكْهَا فَوَجَدَهَا، فَلَمْ يَجِدْ صَاحِبَهَا فَمَرَضَتْ فَقَالَتْ امْرَأَتِي : انْحَرْهَا فَأَبَى فَنَفَقَتْ فَقَالَتْ : اسْلُخْهَا حَتَّى نُقَدِّدَ شَحْمَهَا، وَلَحْمَهَا، وَنَأْكُلَهَا، فَقَالَ : حَتَّى أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : فَأَتَاهُ فَسَأَلَهُ فَقَالَ «هَلْ عِنْدَكَ غَنَى يُغْنِيكَ؟»، قَالَ : لَا قَالَ : «فَكُلُّوَهَا» قَالَ : فَجَاءَ صَاحِبُهَا فَأَخْبَرَهُ الْخَبَرَ فَقَالَ : هَلَا كُنْتَ نَحَرْتَهَا قَالَ : اسْتَحْيَيْتُ مِنْكَ))

ความว่า “จากญาบิรบินสะมุเราะฮ์⁸² ชายคนหนึ่งพร้อมภรรยาและบุตรพักที่อัลฮัรเราะฮ์ (ชานเมืองมะดีนะฮ์) มีชายคนหนึ่งกล่าวแก่เขาว่า : อูฐตัวเมียของฉันพลัดหลง หากท่านเจอมันช่วยจับมันไว้ด้วย เมื่อชายที่มาจับครอบครวัเจออูฐแต่หาเจ้าของไม่พบ อูฐตัวนั้นใช้ ภรรยาจึงเสนอแก่เขาว่า ให้เชือดอูฐตัวนั้นเสีย แต่เขาปฏิเสธจนกระทั่งอูฐตัวนั้นตาย ภรรยาจึงกล่าวแก่เขาว่า : จงถลกหนังอูฐเพื่อเราจะฆ่าและมันอูฐทำเป็นเนื้อตากแห้งไว้กิน สามีกกล่าวว่า : ต้องถามท่านเราะฮ์สุลก่อน สามีกก็ถามท่านเราะฮ์สุลเรื่องการบริโภคอูฐที่ตายเองดังกล่าวท่านเราะฮ์สุลถามว่า : ท่านมีอาหารอื่นที่จะบริโภคหรือไม่ที่ไม่ใช่อูฐนั้น? เขาตอบว่า : ไม่มีเลย ท่านเราะฮ์สุลจึงกล่าวว่า : งั้นก็จงบริโภคอูฐนั้นเถิด หลังจากนั้นเจ้าของอูฐก็มาเจอกับชายผู้นั้นเขาจึงเล่าให้เจ้าของอูฐฟังเรื่องอูฐตายตัวนั้น เจ้าของอูฐจึงกล่าวว่า : แล้วทำไมไม่เชือดอูฐนั้นก่อนที่มันจะตายละ ? ชายผู้นั้นกล่าวว่า : ฉันเกรงใจท่าน” (สะตีสขบ้นทีกโดย al-'Baihaqi, 2004 : 5722 ; และ Abu Dawud, 1995 : 3816)

อัลกุรอานทั้งแปดอายะฮ์และสะตีสขบ้นทีกทั้งสองข้างต้นเป็นรากฐานของกฎฟิคว์ว่า ด้วยบรรดาหลักฐานและบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับภาวะคับขันหรือ “อฎฎออฮูรอต” (الضرورات) ในภาษาอาหรับ โดยปราชญ์ด้านฟิคว์บทบัญญัติสำนักนิกายฮันฟีฟิคว์ดังกล่าวว่า “อฎฎออฮูรอตตุบิฮ์ลมะฮฺซุรอต” (الضرورات تبيح المحظورات) หมายถึงความคับขันฉุกเฉินอันมีสิ่งต้องห้าม และ “อฎฎออฮูรอรุฮาล” (الضرر يزال) หมายถึง ภัยพิบัติต้องถูกขจัด อิบน์ญะญีม⁸³ กล่าวว่า : กฎข้อที่ห้า “อฎฎออฮูรอรุฮาล” (الضرر يزال) “ภัยพิบัติต้องถูกขจัด” มีกฎฟิคว์ หลายกฎที่เกี่ยวข้องกับกฎที่หนึ่ง : “อฎฎออฮูรอตตุบิฮ์ลมะฮฺซุรอต” (الضرورات تبيح المحظورات) “ความคับขันฉุกเฉินอันมีสิ่งต้องห้าม” โดยมีตัวอย่างสุกุ่มที่เกี่ยวข้อง เช่น อนุญาตให้บริโภคสัตว์ที่ตายเอง และอนุญาตให้ใช้เหล้าเพื่อกลืนอาหารที่ติดค้างได้ในกรณีคับขัน” (al-Hamawiy, 1987 : 1/118)

⁸²ญาบิร บิน สะมุเราะฮ์ (เสียชีวิต ฮ. ศ. 76) เป็นสาวกท่านเราะฮ์สุล รายงานสะตีสขบ้นทีกจาก อุมัร สะฮุด และอบูอัยยูบ (al-Dhahabiy, 1994 : 3/187)

⁸³อิบน์ญะญีม คือซัยนุลออบิดีน บิน อิบรอฮีม อัลมัสรี ยู้จักกันในนามอิบน์ญะญีม (เสียชีวิต ฮ. ศ. 970) เป็นปราชญ์สังกัดมัซฮับสะนะฟีฟิคว์ที่เชี่ยวชาญด้านฟิคว์ และอูสูลอัลฟิคว์ท่านหนึ่ง เจ้าของหนังสือ “อัลอัชบะฮ์วัลนัฎาอิร” (الأشبه والنظائر) (al-Dhahabiy, 1994 : 3/64)

4. 2. 2. 3 สะต๊ะขบ้นทีกโดยอบูดาวูด⁸⁴และอัคริมิซีย⁸⁵

((عَنِ الْحَسَنِ ، عَنْ سَمْرَةَ بْنِ جُنْدُبٍ ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ : إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ عَلَى مَا شِئْتُمْ فَإِنْ كَانَ فِيهَا صَاحِبُهَا فَلَيْسَتْ أَدْنَاهُ ، فَإِنْ أَذِنَ لَهُ فَلْيُخْتَلَبْ وَلْيُشْرَبْ ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهَا فَلْيَصَوِّتْ ثَلَاثًا ، فَإِنْ أَجَابَهُ فَلَيْسَتْ أَدْنَاهُ وَإِلَّا فَلْيُخْتَلَبْ وَلْيُشْرَبْ وَلَا يَحْمِلَنَّ))

ความว่า “จากอัลฮะสัน⁸⁶จากสะมุเราะฮ์บินญุนดูบ⁸⁷ แท้จริงท่านนบีกกล่าวว่า : เมื่อคนใดจากพวกท่านไปยังปศุสัตว์ของผู้อื่น ก็จงขออนุญาตจากเจ้าของปศุสัตว์นั้นได้ หากไม่มีผู้ใดอยู่ ณ ที่ปศุสัตว์นั้นเลยก็จงส่งเสียงเรียกสามครั้ง หากมีคนตอบมาก็จงขออนุญาตจากเขาหากไม่มีใครตอบก็สามารถรีดและตีมนมปศุสัตว์นั้นได้แต่อย่าได้นำพาไปที่อื่น” (สะต๊ะขบ้นทีกโดย Abu Dawud, 1995 : 2619 ; และ al-Tirmidhiy, 1991 : 1298)

4. 2. 2. 4 สะต๊ะขบ้นทีกโดยอะฮมัดและอิบนุมัจญะฮ

((عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، قَالَ : " إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ حَائِطًا فَأَرَادَ أَنْ يَأْكُلَ ، فَلْيُنَادِ يَا صَاحِبَ الْحَائِطِ ، ثَلَاثًا ، فَإِنْ أَجَابَهُ ، وَإِلَّا فَلْيَأْكُلْ ، وَإِذَا مَرَّ أَحَدُكُمْ بِإِبِلٍ فَأَرَادَ أَنْ يَشْرَبَ مِنْ أَلْبَانِهَا ، فَلْيُنَادِ يَا صَاحِبَ الْإِبِلِ ، أَوْ يَا رَاعِيَ الْإِبِلِ ، فَإِنْ أَجَابَهُ ، وَإِلَّا فَلْيُشْرَبْ ، وَالضِّيَافَةُ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ ، فَمَا زَادَ فَهُوَ صَدَقَةٌ))

ความว่า “จากอะบิสะอิด⁸⁸แท้จริงท่านเราะฮ์ลุกลกล่าวว่า : เมื่อคนหนึ่งคนใดจากพวกท่านไปยังสวนของผู้อื่น เมื่อต้องการกินสิ่งที่มีอยู่ในสวนจงเรียกเจ้าของสวนก่อนสามครั้ง หากเจ้าของสวนตอบก็จงขออนุญาตจากเจ้าของสวน หากไม่มีคนตอบเขาก็สามารถกินจากสวนนั้นได้ และผู้ใดที่เดินผ่านอูฐเมื่อต้องการจะตีมนมอูฐก็จงเรียกเจ้าของอูฐหรือผู้เลี้ยงอูฐหากเจ้าของอูฐตอบก็จงขออนุญาตจากเขาก่อนหากไม่มีคนตอบก็สามารถตีมนมอูฐนั้นได้” (สะต๊ะขบ้นทีกโดย Ahmad, 1995 : 2151 ; และ Ibn Majah, 1996 : 2513)

⁸⁴อบูดาวูด คือสุลัยมาน บิน อัลอัยซอ อัลสิฏตานีย (เสียชีวิต ฮ. ศ. 278) เป็นปราชญ์ที่เชี่ยวชาญและเป็นที่ยอมรับด้านสะต๊ะขบ้นทีกหนึ่งเจ้าของหนังสือ “สุนนอบีดาวูด” (سنن أبي داود) ท่านเรียนกับคณาจารย์ที่เชี่ยวชาญด้านสะต๊ะขบ้นทีกมากมาย เช่น อะฮมัด อัคริมิซีย และอันนะสาอีย (al-Dhahabi, 1994 : 13/203)

⁸⁵อัคริมิซีย คือออบูอิส่า มุฮัมมัด บิน อีสา บิน สุเราะฮ์ อัคริมิซีย (เสียชีวิต ฮ. ศ. 279) เป็นศิษย์ของอัลญุคอรีย มีความเชี่ยวชาญโดดเด่นด้วยวิชาสะต๊ะขบ้นทีกหนึ่ง เป็นเจ้าของหนังสือ “อัลญามิออลกะบิร อัลมะอรูฟบิสุนนอัคริมิซีย” (الجامع الكبير المعروف بسنن الترمذي) (al-Dhahabi, 1994 : 13/270)

⁸⁶อัลฮะสัน คืออัลฮะสันบินยะฮ์ฮ์อัลบะคอริย (ฮ. ศ. 21-ฮ. ศ. 110) เป็นตาบิอีย เป็นปราชญ์ที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในสมัยของท่านที่เมืองอัลบะศเราะฮ์ (al-Dhahabi, 194 : 2/242)

⁸⁷สะมุเราะฮ์ บิน ญุนดูบ อัลฟาซริย หนึ่งในอูลมะฮอฮาบะฮ์ ฟ่านักอยู่ที่เมืองบะศเราะฮ์ เป็นผู้หนึ่งที่รายงานสะต๊ะขบ้นทีกจำนวนมาก เสียชีวิตปี ฮ. ศ. 58 หรือ 59 (al-Dhahabi, 1994 : 3/184-186)

⁸⁸อบูสะอิด คือสะอิดบินมาลิก (เสียชีวิต ฮ. ศ. 74) เป็นสาวกท่านเราะฮ์ลุกล⁸⁹ ท่านหนึ่งรายงานสะต๊ะขบ้นทีกจำนวน 1170 สะต๊ะขบ้นทีกที่เมืองมะดีนะฮ์ (al-Dhahabi/994 : 3/138)

อัชเชากานีย์⁸⁹ กล่าวว่า : จำนวนของบรรดาอะดีษบทนี้บ่งชี้ว่าอนุญาตให้บริโภคนอกจากสวนและตีมนมปศุสัตว์ของผู้อื่นเมื่อส่งเสียงเรียกแล้วสามครั้งไม่ว่าบุคคลดังกล่าวจะตกอยู่ในภาวะคับขันหรือไม่ เพราะท่านเราะซูลกล่าวเพียงว่า : “...เมื่อมายังและต้องการกิน...” (إِذَا أَتَى... إِذَا أَتَى... إِذَا أَتَى...) โดยมีได้กำหนดกรอบ และมีได้กำหนดเวลาและสำนวนของบรรดาอะดีษบ่งชี้ว่าอนุญาตให้บริโภคแค่เพียงพอและห้ามนำออกไม่ว่ามากหรือน้อย (al-Shawkaniy, 1994 : 8/175)

4. 2. 2. 5 อะดีษบันทึกโดย อิบน์มาญะฮฺ

((عن أبي هريرة ، قَالَ : بَيْنَمَا نَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ ، إِذْ رَأَيْنَا إِبِلًا مَصْرُورَةً بِبَعْضِهِ الشَّجَرِ ، فَتُبْنَا إِلَيْهَا ، فَتَادَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، فَرَجَعْنَا إِلَيْهِ ، فَقَالَ : إِنَّ هَذِهِ الْإِبِلَ لِأَهْلِ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ هُوَ فُوتُهُمْ ، وَيُؤْمِنُهُمْ بَعْدَ اللَّهِ ، أَيَسُرُّكُمْ لَوْ رَجَعْتُمْ إِلَى مَزَاوِدِكُمْ فَوَجَدْتُمْ مَا فِيهَا فَدُهِبَ بِهِ أَتْرُونَ ذَلِكَ عَدْلًا ؟ قَالُوا : لَا ، قَالَ : فَإِنَّ هَذَا كَذَلِكَ ، فُلْنَا : أَفَرَأَيْتَ إِنْ اخْتَجْنَا إِلَى الطَّعَامِ وَالشَّرَابِ ؟ فَقَالَ : كُلْ وَلَا تَحْمِلْ ، وَاشْرَبْ وَلَا تَحْمِلْ))

ความว่าจาก “ออบูฮุรัยเราะฮ์⁹⁰ กล่าวว่า : ขณะที่เรายู่กับท่านเราะซูลในการเดินทางหนึ่งเราเห็นอูฐถูกมัดเต้านมติดอยู่ที่กิ่งไม้ เราก็มุ่งไปยังมันท่านเราะซูลจึงเรียกพวกเรา เมื่อเรากลับไปยังท่าน ท่านกล่าวว่า : อูฐนี้เป็นของมุสลิมบ้านหนึ่ง นมอูฐเป็นอาหารและความจำเป็นของพวกเขาหลังจากอัลลอฮฺพวกท่านดีใจไหมหากพวกท่านกลับไปยังถุสเสียบึงเดินทางของพวกท่านแล้วพวกท่านพบว่า มันโดนเอาไปเสียแล้ว ท่านถือเป็นอย่างนั้นเป็นความเที่ยงธรรมหรือ ? พวกเขตอบว่า : ไม่ท่านเราะซูลกล่าวว่า : แท้จริงสิ่งนี้ก็เช่นกัน พวกเราจึงกล่าวว่า : ท่านเห็นอย่างไรหากเรามีความจำเป็นต้องกินดื่ม ? ท่านเราะซูลกล่าวว่า : จงกินและจงดื่มแต่อย่านำพา” (อะดีษบันทึกโดย Ibn Majah, 1996 : 2303)

อะดีษทั้งห้าข้างต้น เป็นส่วนหนึ่งจากหลักฐานการอนุญาตให้บริโภคอาหารต้องห้าม เช่น สัตว์ที่ตายเอง อาหาร เครื่องดื่ม ผักผลไม้ที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นได้ ในภาวะคับขัน

⁸⁹ อัชเชากานีย์ คือมุฮัมมัด บิน อลีย์ อัลเชากานีย์ (ศ. 1173 – 1225) เกิดที่เขตเชากาน เมืองเคอลาน เสียชีวิตที่เมืองคอนอาอ แห่งเยเมน เชี่ยวชาญด้านตัฟซีร อะดีษ กฎหมายอิสลาม อุกุลลิกฤษ ประวัติศาสตร์ ภาษาและวรรณคดีอาหรับ และอื่นๆเป็นผู้พิพากษาแห่งเมืองคอนอาอ เรียกร้องตำราที่สำคัญ เช่น “นัยล์ อัลเอาฎอร์” (نيل الأوطار) (al-ZarkAtiy, 2002 : 6/298)

⁹⁰ ออบูฮุรัยเราะฮ์ คืออับดุลเราะมาน บิน ศอครัดคุสีย (เสียชีวิต ศ. 57) เป็นสาวกที่ใกล้ชิดท่านเราะซูล และรายงานอะดีษมากที่สุดท่านหนึ่ง (al-Asqalani, 1995 : 4/267)

4. 3 การใช้บทบัญญัติอิสลามในภาวะคับขัน

ผลการศึกษาดัวบทบัญญัติอัลกุรอานและฮะดีษในประเด็นหลักฐานการอนุญาตให้บริโภคล้างฮารอมในภาวะคับขัน พบว่า บทบัญญัติอิสลามอนุญาตให้บริโภคล้างฮารอมในภาวะคับขันได้ ส่วนการใช้บทบัญญัติอิสลามเพื่อการบริโภคล้างฮารอมในภาวะคับขันหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า เมื่อมุสลิมตกอยู่ในภาวะคับขันไม่มีอาหารฮาลาลบริโภคเขาจำเป็นต้องบริโภคล้างฮารอมหรือเขาสามารถเลือกที่จะไม่บริโภคล้างฮารอมดังกล่าวก็ได้ ถึงแม้ว่าการไม่บริโภคจะนำไปสู่การเสียชีวิต นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นในประเด็นดังกล่าวออกเป็นสองทัศนะ ดังนี้

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าการใช้บทบัญญัติอิสลาม เพื่อการบริโภคล้างฮารอมในภาวะคับขันเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ (มุบาฮ) มิใช่เป็นสิ่งที่วาญิบที่จำเป็นต้องกระทำโดยที่หากผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันไม่บริโภคล้างฮารอมจนกระทั่งเขาเสียชีวิตเขาก็มิได้มีความผิดอันใด เป็นทัศนะหนึ่งในมัซฮับซาฟีอีและฮัมบะลี และทัศนะของออบูยูสุฟ จากมัซฮับฮนะฟี (al-Nawawiy, 1996 : 9/42 ; al-Maqdisiy, 1995 ; 11/74 ; al- Zailaiy, 192 : 5/185)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าเป็นวาญิบหรือความจำเป็นสำหรับผู้ตกอยู่ในภาวะคับขัน ต้องบริโภคล้างฮารอมเพื่อประทังชีวิตเมื่อประสบภาวะหิวโหย ไม่มีสิ่งฮาลาลบริโภคโดยหากเขาละบริโภคล้างดังกล่าว แล้วทำให้เขาเสียชีวิต ถือว่าเขามีความผิด ยกเว้นกรณีเขาไม่รู้ว่าการบริโภคล้างฮารอมในภาวะคับขันนั้นเป็นที่อนุมัติและเขาประสงค์ที่หลีกเลี่ยงจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติโดยการกินล้างฮารอม เขาได้รับการยกโทษไม่มีความผิดเช่นมุสลิมใหม่ที่ยังไม่ทราบบทบัญญัติอิสลามหรือผู้ที่รับอิสลามในมาตุภูมิที่เป็นปรปักษ์กับอิสลาม เป็นทัศนะของมัซฮับฮนะฟี และเป็นทัศนะที่ถูกต้องของมัซฮับมาลิกีย มัซฮับ ซาฟีอี และมัซฮับฮัมบะลี ซึ่งทัศนะนี้ถือว่า เป็นทัศนะส่วนใหญ่ของนักกฎหมายอิสลาม (al- Zailaiy, 1892 : 5/185 ; al-Dusugiy, 1994 : 2/136 ; al – Sharbiniy, 1997 : 4/306 ; al-Maqdisiy, 1995 : 11/74)

สาเหตุความเห็นต่าง

สาเหตุที่นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันออกเป็นสองทัศนะต่อประเด็นการใช้บทบัญญัติอิสลามเพื่อการบริโภคล้างฮารอมในภาวะคับขันว่าเป็นเพียงสิ่งที่สามารถกระทำได้ (มุบาฮ) หรือเป็นสิ่งที่วาญิบที่จำเป็นต้องปฏิบัติหากไม่ปฏิบัติถือว่ามีความผิด เนื่องจากมีความเห็นแตกต่างกันในการแปลตีความการอนุญาตให้บริโภคล้างฮารอมในภาวะคับขันว่า การอนุญาตดังกล่าวเป็นการไม่ถือความเอาผิดจากผู้ที่บริโภคล้างฮารอม โดยที่บทบัญญัติตัวตนของสิ่งนั้นยังคงฮารอมอยู่หรือการอนุญาตดังกล่าวเป็นการยกเลิกสุกุ่มบทบัญญัติความเป็นฮารอมของสิ่งนั้น แล้วมันก็กลายเป็นสิ่งฮาลาลเช่น ขนมปัง น้ำ หรือสิ่งอื่นๆ ที่ฮาลาลตั้งแต่เดิม ทัศนะแรกมีความเห็นว่าการอนุญาตให้บริโภคล้างฮารอมในภาวะคับขันเป็นเพียงการยกเลิกความผิดเท่านั้นโดยไม่ยกเลิกความเป็นฮารอมของสิ่งต้องห้ามเหล่านั้น เพราะความเป็นฮารอมยังคงสถิตอยู่ในตัวตนของสิ่งต้องห้ามเหล่านั้นตลอดกาล

โดยไม่เลือนหายแม้กระทั่งในภาวะคับขัน ดังนั้นสุกฺุมของสิ่งเหล่านั้นก็ยังคงฮารอมอยู่ แต่โทษทัณฑ์ความผิด ถูกยกเลิกเนื่องจากภาวะคับขัน เมื่อมุสลิมละการไม่กินสิ่งฮารอมในภาวะคับขัน ก็เสมือนกับเขาละกินของฮารอมจึงถือว่าเขาไม่ได้ทำผิดอะไร แต่มีข้อโต้แย้งว่าถึงแม้ว่าความเป็นฮารอมของสิ่งต้องห้ามเหล่านั้นยังคงสถิตอยู่ในตัวของมันตลอดเวลาโดยไม่สิ้นหายแม้กระทั่งยามคับขัน แท้จริงการห้ามบริโภคด้วยเหตุผลดังกล่าวเนื่องจากเป็นความกรุณาต่อมุสลิมเพื่อมิให้เกิดโทษแก่เขา เนื่องจากกินสิ่งฮารอมที่เป็นโทษ และความกรุณาปราณีที่จะเกิดเป็นรูปธรรมในภาวะคับขันได้ก็โดยการยกเลิกความเป็นฮารอม ของสิ่งนั้นอย่างสิ้นเชิง เพราะการเสียชีวิตเป็นภัยที่ร้ายแรงกว่าภัยการบริโภคอาหารฮารอม โดยกฏฟิคว์แล้วยอมแบกรับภัยเบาบางเพื่อหลบเลี่ยงภัยที่รุนแรงกว่า ส่วนทัศนะที่สองมีความเห็นว่า ความคับขันยกเลิกความเป็นฮารอมของสิ่งต้องห้ามทั้งหลาย โดยทำให้สิ่งเหล่านั้นเป็นสิ่งอนุมัติสำหรับผู้ที่อยู่ภาวะคับขันเฉกเช่นอาหารฮาลาลอื่นๆ เนื่องจากอัลลอฮ์ ﷻ ยกเว้นสภาพความคับขันจากความเป็นฮารอมด้วยดำรัสของพระองค์ที่ว่า ((...إِلا ما اضطررتم...)) ความว่า “...นอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขัน...” หลังจากพระดำรัสของพระองค์ ((... وقد فصل لكم...)) ความว่า “...ทั้งๆ ที่พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งสิ่งที่พระองค์ได้ทรงห้ามแก่พวกเจ้า...”

เพราะว่าการยกเว้นจากการห้ามถือว่าการอนุญาต จึงเข้าใจได้ว่าการห้ามนั้นเฉพาะสภาพปกติด้วยความสมัครใจ เมื่อเกิดความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตจากการหิวกระหายหรือถูกบังคับถือว่าภาวะความคับขันเกิดขึ้นอย่างแท้จริงแล้ว สิ่งฮารอมดังกล่าวเลยถูกผนวกรวมกับ อาหาร เครื่องดื่มที่ฮาลาลแต่เดิม จึงอนุญาตให้บริโภคได้ หากผู้ที่อยู่ภาวะคับขันละการบริโภคจนถึงแก่ชีวิตเขามีความผิดเพราะการละบริโภคอาหารในภาวะดังกล่าวจนถึงแก่ชีวิตเสมือนว่าเป็นการจงใจฆ่าตัวตาย ซึ่งเป็นสิ่งฮารอม (Zaidan, 1999 : 160)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าการใช้บทบัญญัติอิสลาม เพื่อการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ (มุบาฮ) มิใช่เป็นสิ่งที่วาญิบที่จำเป็นต้องกระทำโดยที่หากผู้ที่อยู่ภาวะคับขันละการกินสิ่งฮารอมจนกระทั่งเขาเสียชีวิตเขาก็มิได้มีความผิดอันใด

หลักฐานจากอัลกุรอานหนึ่ง อายะฮ์ที่ 119 สุเราะฮ์ อัลอันอาม

﴿ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا دُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا

اضطررتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴾ (الأنعام : 119)

ความว่า “และมีอะไรเกิดขึ้นแก่พวกเจ้ากระนั้นหรือ ? ที่พวกเจ้าไม่บริโภคจากสิ่งที่พระนามของอัลลอฮ์ถูกกล่าวบนมัน ทั้งๆ ที่พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสิ่ง ที่พระองค์ได้ทรงห้ามแก่พวกเจ้า นอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการ มันเท่านั้น และแท้จริงมีผู้คน

มากมายทำให้ผู้อื่นหลงผิดไป ด้วยความใคร่ใฝ่ต่ำของพวกเขาโดยปราศจากความรู้แท้จริง พระเจ้าของเจ้านั้นคือผู้ที่ทรงรอบรู้อยิ่งต่อผู้ละเมิดทั้งหลาย”

หลักฐานจากอัลกุรอานสองอายะฮ์ที่ 173 สุเราะฮ์ อัล - บะเกาะเราะฮ์

﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ

بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (البقرة : 173)

ความว่า “ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ แล้วผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีไข้ผู้เสาะแสวงหา และมีไข้เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ร ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

หลักฐานจากอัลกุรอานสามอายะฮ์ที่ 3 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالْدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَفَةُ وَالْمَوْفُودَةُ

وَالْمُتَرَدِّيَّةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ

فَسِقُّ الْيَوْمِ يَنْسَبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ

نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَحْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمِهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾

(المائدة : 3)

ความว่า “ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา และการที่พวกเจ้าเสี่ยงทายด้วยไม้ตีว เหล่านั้นเป็นการละเมิด วันนี้บรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธา หมดหวังในศาสนาของพวกเจ้าแล้ว ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่ากลัวพวกเขา และจงกลัวข้าเถิด วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว ผู้ใดได้รับความคับขันในความหิวโหย โดยมีไข้เป็นผู้จงใจกระทำบาปแล้วไซ้ร แน่นอนอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

ความหมายตามลักษณะอักษร (الظاهر) ของอายะฮ์ทั้งสามสื่อความว่า การบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันเป็นเพียงการอนุมัติเท่านั้นไม่ใช่เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องปฏิบัติหรือวาญิบแต่อย่างใด ดังนั้นบทบัญญัติการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะดังกล่าวจึงถือตามสำนวนที่ปรากฏตามลักษณะอักษรของอายะฮ์และถือว่าการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันเป็นเพียงการอนุญาตถือตามสำนวนที่ปรากฏตามลักษณะอักษรของตัวบท มีข้อโต้แย้งว่าการให้อภัยไม่เอาผิดกับการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันครอบคลุมทั้งสองสถานะ สถานะการอนุมัติ หรือญะวาซ และสถานะความจำเป็นต้องปฏิบัติหรือ

วาญิบ หากมีพยานแวดล้อมเจาะจงว่าเป็นอย่างไรก็ดีถือปฏิบัติตามนั้น สำหรับประเด็นการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันมีพยานแวดล้อมที่เจาะจงว่าเป็นสิ่งวาญิบต้องปฏิบัติมิใช่เป็นเพียงแค่การอนุญาติตามหลักฐานของทัศนะที่สอง

หลักฐานจากสาวกท่านเราะสูล ﷺ

((عن عبد الله بن خذافة أنه أسرهُ الرُّومُ ، فَحَبَسَهُ طَاغِيَتُهُمْ فِي بَيْتٍ فِيهِ مَاءٌ مَمْرُوجٌ بِحَمْرٍ ، وَلَحْمٌ خَنْزِيرٍ مَشْوِيٌّ ، لِيَأْكُلَهُ وَيَشْرَبَ الْحَمْرَ ، وَتَرَكَهُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ، فَلَمْ يَفْعَلْ ، ثُمَّ أَخْرَجُوهُ حِينَ حَشُّوا مَوْتَهُ ، فَقَالَ : وَاللَّهِ لَقَدْ كَانَ اللَّهُ أَحْلَهُ لِي ، فَإِنِّي مُضْطَرٌّ ، وَلَكِن لَمْ أَكُنْ لِأَشْمِتْكُمْ بِدِينِ الْإِسْلَامِ))

ความว่า “มีรายงานจากอับดุลลอฮฺ บิน อุษาพะฮ์ อัซซะมี⁹¹ สาวกท่านหนึ่งของท่านเราะสูลท่านเล่าว่าทรชนแห่งโรมันได้จับเขาขังในบ้านหลังหนึ่งโดยให้เหล้าผสมน้ำ และเนื้อสุกร ซึ่งเป็นอาหารแก่เขา แต่เขาไม่กินไม่ดื่มสามวันเต็ม เขาทิวกระหายจนกระทั่งศรีษะโองนเอียงพวกเขาเกรงว่า อับดุลลอฮฺจะเสียชีวิต จึงปล่อยตัวเขา”ท่านอับดุลลอฮฺกล่าวว่า : “แท้จริงอัลลอฮฺอนุญาตให้ฉันบริโภคสิ่งฮารอมแล้วเพราะฉันตกอยู่ในภาวะคับขันแต่ฉันไม่บริโภคเพราะฉันไม่ยอมให้คุณตูกเหยียดหยามอิสลาม” (al-Maqdisiy, 1995 : 11/74)

เรื่องราวดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าหากการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันเป็นสิ่งจำเป็นต้องปฏิบัติ อับดุลลอฮฺซึ่งเป็นสาวกอาวุโสท่านหนึ่งของท่านเราะสูล ﷺ ย่อมไม่ละการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันเป็นแน่ จึงอนุมานได้ว่าบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันเป็นเพียงการอนุญาตเท่านั้นมิใช่เป็นสิ่งจำเป็นต้องถือปฏิบัติแต่อย่างใด มีข้อโต้แย้งว่า เรื่องราวดังกล่าว เป็นการวินิจฉัยส่วนตัวของท่านอับดุลลอฮฺ ไม่สามารถนำมาเป็นหลักฐานเพื่อหักล้างหลักฐานที่ขัดแย้งของทัศนะที่สองได้ และเหตุการณ์ดังกล่าวท่านอับดุลลอฮฺ เป็นผู้ตีความตามคำกล่าวของท่านที่ว่า “แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ อนุญาตให้ฉันบริโภคสิ่งฮารอมแล้วเพราะฉันตกอยู่ในภาวะคับขัน แต่ฉันไม่บริโภค เพราะฉันไม่ยอมให้คุณตูกเหยียดหยามอิสลาม” และเหตุการณ์ดังกล่าวก็ยังจำเป็นต้องได้รับการตรวจสอบความถูกต้องเนื่องจากสายรายงานเรื่องราวดังกล่าว เช่น ฎิรอรฺ บิน อัมรฺ อุมร์ บิน อัลมุซีเราะฮ์ และอะฏอ์อ์บิณอญฺลาน เป็นผู้ที่นักวิชาการสายอะดิษและประวัติผู้รายงานไม่ยอมรับอย่างกว้างขวางและสายรายงานขาดตอน (al-Asqalaniy, 1986 : 7/306 ; al-Asqalaniy, 1996 : 331)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าการใช้บัญญัติอิสลามเพื่อการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันเป็นสิ่งวาญิบ (จำเป็น) ต้องปฏิบัติ

⁹¹อับดุลลอฮฺ บิน อุษาพะฮ์ บิน กัยสฺ บิน อติยฺ อัซซะมี เข้ารับอิสลามตั้งแต่เริ่มแรก เคยอพยพไปอะบะชะฮ์ เป็นทูตของท่านเราะสูล

ﷺ ไปยังกัศรอ รายงานอะดิษจำนวนไม่มาก เสียชีวิตสมัยคอลีฟะฮ์อุสมาน (al-Dhahabi, 1994 : 2/11-16)

หลักฐานจากอัลกุรอานหนึ่ง อายะฮ์ที่ 195 สูเราะฮ์ อัล - บะเกาะเราะฮ์
﴿ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا ۗ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ ﴾ (البقرة : 195)

ความว่า “ และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของอัลลอฮ์ และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้า
สู่ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริงอัลลอฮ์นั้น ทรงรักผู้กระทำดีทั้งหลาย ”

การไม่บริโภคล้างอารอมซึ่งเป็นสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันจนกระทั่งเสียชีวิต ถือว่าเป็น
การโยนตัวเองสู่ความพินาศอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งต้องห้ามโดยบทบัญญัติอิสลาม ดังนั้นการบริโภคล้าง
อารอมในภาวะคับขันจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องถือปฏิบัติ (al-Maqdisiy, /995 : 11/74)

หลักฐานที่สอง อายะฮ์ที่ 29 สูเราะฮ์ อัน-นิซาอ

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ
مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴾ (النساء : 29)

ความว่า “ ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! จงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเจ้า ในระหว่างพวกเจ้าโดยมิ
ชอบ นอกจากมันจะเป็นการค้าขายที่เกิดจากความพอใจในหมู่พวกเจ้า และจงอย่าฆ่าตัวของพวกเจ้า
เอง แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเมตตาต่อพวกเจ้าเสมอ ”

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้ามการฆ่าตัวเอง ผู้ที่ละการบริโภคล้างอารอมที่ถูกอนุญาตให้
บริโภคในภาวะคับขันจนกระทั่งถึงแก่ชีวิตถือว่าการฆ่าตัวเองที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงห้ามอย่างหนึ่ง
ดังนั้นการบริโภคล้างอารอมที่ถูกอนุญาตให้บริโภคได้ในยามคับขันจึงเป็นสิ่งจำเป็นต้องถือปฏิบัติ
เพราะผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันสามารถที่จะบริโภคล้างอารอมที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอนุญาตให้เขาในภาวะ
คับขันได้ ดังนั้นเขาจำเป็นต้องบริโภคล้างอารอมในภาวะดังกล่าวเสมือนว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งฮาลาลแต่เดิม
(al-Maqdisiy, 1995 : 11/74)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทั้งสองทัศนะ ผู้วิจัยมีความเห็น
ว่าทัศนะที่สองที่มีความเห็นว่าเป็นวาญิบสำหรับผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันต้องบริโภคล้างอารอมเพื่อ
ประทั้งชีวิตเมื่อประสพภาวะหิวกระหาย ไม่มีสิ่งฮาลาลบริโภคโดยหากเขาไม่บริโภคล้างดังกล่าวแล้วทำ
ให้เขาเสียชีวิตถือว่าเขามีความผิด ยกเว้นกรณีเขาไม่รู้และไม่สามารถแสวงหาความรู้ได้เลย เนื่องจาก
สาเหตุดังต่อไปนี้

1. หลักฐานของทัศนะที่สองชัดเจนตรงประเด็นมากกว่า

2. ท่านมัสรุก⁹² กล่าวว่า : ผู้ใดตกอยู่ในภาวะคับขันที่จะต้องกินสัตว์ที่ตายเองหรือเลือดที่ไหลออกขณะเชือดหรือเนื้อสุกรแล้วเขาไม่กินไม่ดื่มจนกระทั่งเขาเสียชีวิตเขาเข้านรก (al-Bihagiy, 1923 : 9/357)

3. อัลอิซ บิน अबดुสสะลาม⁹³ กล่าวว่า : ผู้ใดที่มีความคับขันที่จะต้องบริโภคสิ่งสกปรก (นะญิส) เพื่อประทังชีวิตเขาจำเป็นต้องบริโภคมันเพราะ ภัยพิบัติจากการสิ้นชีวิตหรืออวัยวะรุนแรงกว่าภัยของการกินสิ่งสกปรก (Ibn Abdussalam, 1968 : 1/81)

อิบน์ตุยมิยะฮ์⁹⁴ กล่าวว่า : และผู้ที่มีความคับขันจำเป็นต้องบริโภคสิ่งที่ประทังชีวิตเขาได้ ผู้ใดที่มีความคับขันที่ต้องบริโภคสัตว์ที่ตายเองหรือน้ำสกปรก ที่สามารถประทังชีวิตได้แต่เขาละการบริโภคจนเขาเสียชีวิตเขาตกนรก แท้จริงสิ่งสกปรกโสมมทั้งหลายถูกอนุญาตให้แก่ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันบริโภคได้ อนุญาตให้ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันซึ่งไม่สามารถบริโภคสิ่งฮาลาลได้บริโภคสัตว์ตายเอง เลือดที่ไหลออกมาขณะที่เชือด และเนื้อสุกร และอนุญาตให้ดื่มน้ำสกปรกและน้ำปัสสาวะในยามคับขันได้ (Ibn Taimiah, 2002 : 21/79, 80)

4. 4 ภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอม

บทว่าด้วยภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมเพื่อประทังชีวิตกรณีไม่มีหรือไม่สามารถบริโภคสิ่งฮาลาลได้ จะทำการศึกษาในหัวข้อขอบเขตภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอม สภาพภาวะคับขัน ปริมาณ จำนวน ลำดับ และเงื่อนไขของการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะอนุญาตหรือภาวะคับขัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4. 4. 1 ขอบเขตภาวะคับขัน

เมื่อมุสลิมตกอยู่ในภาวะคับขันไม่มีหรือไม่สามารถที่จะบริโภคสิ่งฮาลาลได้หรือถูกบังคับให้บริโภคสิ่งฮารอมเป็นที่ยอนุญาตให้ผู้ตกอยู่ในภาวะดังกล่าวบริโภคสิ่ง ฮารอมเพื่อเป็นการรักษาอวัยวะและชีวิตได้ โดยนักกฎหมายอิสลามมีทัศนะที่ใกล้เคียงกันเกี่ยวกับสภาพหรือขอบเขตภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมได้ ดังนี้

⁹²มัสรุก คือมัสรุก บิน อัลอับตะฮฺ เป็นดาบิอีย รายงานสะดิษจากอุบัย บิน กะอับ อุมร์ อบูบักร มุอาซ บิน ญะบัล คอบบาบ อาอิชะฮ์ อิบน์มุสอูด (al-Dhahabiy, 1994 : 4/64)

⁹³อัลอิซอิบน์อับดุสสะลาม คืออับดุลอะชีซ บิน अबدุสสะลาม (ฮ. ศ. 577-ฮ. ศ. 660) เป็นปราชญ์สังกัด มัซฮับฮาฟิยะฮ์ท่านหนึ่งได้สมญานามว่า “สุลฎอนอุละมาฮ์” (سلطان العلماء) เจ้าของหนังสือ “อัลเกาะวาอิต อัลกุบรอ” (القواعد الكبرى) (al-Subkiy, 1927 : 8/209)

⁹⁴อิบน์ตุยมิยะฮฺ เป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ด้านต่างๆ เช่น ตัฟซีร ฮะดีษ กฎหมายอิสลาม และอื่นๆ ค้นพบข้อชี้ขาดทางศาสนาบางประการที่ต่างจากความเห็นของมัซฮับทั้งสี่อย่างสิ้นเชิง ทำให้ถูกจำคุกและถูกเนรเทศหลายครั้ง เสียชีวิตในที่จ้องจำในปี ฮ. ศ. 728 เรียบเรียงตำรามากมาย เช่น “มััจมูอ ฟะตาวา” (مجموع فتاوى) “อัลสิยาสะฮฺ อัลซัรอียะฮฺ” (السياسة الشرعية) (al-Zarkaliy, 1994 : 1/144)

มัซฮับฮนะฟีมี มีความเห็นว่า สภาพความคับขันที่เกิดจากความหิวโหยนั้นคือสภาพที่ทางคณาจารย์บริโภคน้ำแล้วกลัวว่าเสียชีวิตหรืออวัยวะหนึ่งอวัยวะใดเสียหาย ผู้ใดที่ถูกบังคับข่มขู่จากผู้มีอิทธิพลให้บริโภคน้ำสะอาดโดยเขาถูกขู่ว่าหากไม่บริโภคน้ำสะอาดเขาจะถูกฆ่าหรือถูกตัดอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดถือว่าสภาพของเขาเข้าข่ายภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคน้ำสะอาดได้ หากเขาละไม่บริโภคน้ำสะอาดในภาวะดังกล่าวโดยที่เขาทราบดีว่าบทบัญญัติอิสลามอนุญาตให้เขาบริโภคน้ำสะอาดในภาวะดังกล่าวได้จนเขามีอันเป็นไปถือว่าเขามีความผิด แต่หากเขาไม่รู้ถึงบทบัญญัติดังกล่าวและเขามีความประสงค์ที่จะยืนหยัดอยู่บนบทบัญญัติอิสลามโดยไม่บริโภคน้ำสะอาดต้องห้ามตามความเข้าใจของเขาถือว่าเขาพ้นผิดหากเขาถูกบังคับจากผู้มีอิทธิพลให้บริโภคน้ำสะอาดเพียงแต่การขู่ว่าหากไม่บริโภคน้ำสะอาดเขาจะถูกจองจำ ถูกพันธนาการโดยที่สามารถบริโภคน้ำสะอาดได้ ก็ไม่เป็นที่อนุญาตให้เขาบริโภคน้ำสะอาดเพราะสภาพเขายังไม่เข้าข่ายภาวะความคับขันที่อนุญาตให้บริโภคน้ำสะอาดได้ (al-Bazdawiy, 1987 : 1518) บทบัญญัติการอนุญาตให้บริโภคน้ำสะอาดเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขันเนื่องจากประสบกับความหิวโหย และบทบัญญัติการอนุญาตให้บริโภคน้ำสะอาดเนื่องจากการถูกบังคับข่มขู่จากผู้มีอิทธิพล เป็นบทบัญญัติเดียวกันคือการอนุญาตเพราะความหิวโดยไม่มีการบริโภคน้ำสะอาดเพื่อประทังชีวิต และการถูกบังคับข่มขู่ให้ผู้บริโภคน้ำสะอาด เป็นภาวะความคับขันขั้นออกฤทธิ์ที่เหมือนกันคือการกลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิตหากละการบริโภคน้ำสะอาดในภาวะดังกล่าว (al-'Jassas, 1995 : 1/159)

มัซฮับมาลิกีย มีความเห็นว่า สภาพความคับขันที่อนุญาตให้บริโภคน้ำสะอาดได้คือสภาพความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตอย่างมั่นใจหรือค่อนข้างมั่นใจ (al-Dusuqiy, 1994 : 2/136) หรือการรักษาชีวิตจากความตาย หรือภัยพิบัติอันรุนแรง (al-Dardir, 1993 : 2/183) ทั้งนี้การอนุญาตให้บริโภคน้ำสะอาดในภาวะคับขันนั้นไม่มีเงื่อนไขว่าผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันต้องมีสภาพใกล้ตายหรือถึงเวลาตายก่อนแล้วจึงจะสามารถบริโภคน้ำสะอาดได้ เพราะการบริโภคน้ำสะอาดในภาวะดังกล่าวไม่เกิดประโยชน์อันใดอีกต่อไป (al-Zarganiy, 1936 : 3/95)

มัซฮับชาฟีอีย มีความเห็นว่า สภาพความคับขันที่อนุญาตให้บริโภคน้ำสะอาดได้คือสภาพการตกอยู่ในภาวะที่หากไม่บริโภคน้ำสะอาดแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิต หรือภาวะการกลัวว่า เมื่อละการบริโภคน้ำสะอาดแล้วกลัวว่าจะเสียชีวิตหรือกลัวว่าจะเกิดโรคร้ายแรงต่อร่างกาย (al-Suyuti, 1959 : 85 ; al-Rafaiy, 1997 : 12/58) โดยอนุญาตให้ผู้ตกอยู่ในภาวะหิวโหยอาหารซึ่งเกรงว่าจะเสียชีวิตหรือป่วยหนักขึ้นไข้อย่างช้าๆ ตกขบวนจากคณะหรืออาจทำให้อ่อนเพลียจนไม่สามารถเดินหรือขึ้นยานพาหนะบริโภคน้ำสะอาดในภาวะดังกล่าวได้ ส่วนเพียงความหิวโหยรุนแรง ยังไม่ถือว่าเป็นความคับขันที่อนุญาตให้บริโภคน้ำสะอาดได้ ทั้งนี้ความหิวโหยที่อนุญาตให้บริโภคน้ำสะอาดนั้นไม่จำเป็นต้องอดอาหารจนถึงเวลาใกล้ตาย หากผู้ใดอดอาหารจนถึงเวลาใกล้ตายก็ไม่เป็นที่อนุญาตให้เขาบริโภคน้ำสะอาดอีกแล้ว เพราะการบริโภคน้ำสะอาดในเวลาดังกล่าวจะไม่เกิดประโยชน์ใดๆ อีกเลย หาก

เขาหิวโหยจนหมดกำลังและทำให้เกิดอันตรายต่อตัวเขาก็เป็นที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งต้องห้ามได้ (al-Shafaiy, 1993 : 2/396 ; al-Nawawiy, 1992 : 2/549)

มัซฮับฮัมบะลีย มีความเห็นว่า ภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมได้นั้น คือ ความกลัวว่าจะเสียชีวิตจากความหิวโหย หากกลัวว่าจะเสียชีวิตจากการอดอาหารหรือกลัวว่าเมื่ออดอาหารแล้วจะทำให้อ่อนเพลียจนไม่สามารถเดินทางต่อจนตกขบวนจากคณะหรือไม่สามารถขึ้นยานพาหนะ แล้วนำไปสู่การเสียชีวิตได้ก็เป็นที่ยอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมได้ (al-Maqdisiy, 1985 : 3/530 ; al-Buhutiy, 1997 : 4/247, 248)

อิบนุกุดามะฮ์⁹⁵ กล่าวว่า “ตามทัศนะที่ถูกต้องในมัซฮับฮัมบะลีย ภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมได้คือภาวะที่กลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตหากไม่บริโภคอาหาร และอีกทัศนะหนึ่งในมัซฮับคือกลัวว่าจะเกิดโทษโดยมีกล่าวไว้ในหนังสือมุนตะคอบ (المنتخب) ว่าหรือทำให้ล้มป่วยหรือตกขบวนจากคณะแล้วทำให้เสียชีวิต” (al-Maqdisiy, 1985 : 3/531)

ลักษณะขอบเขตภาวะคับขันทั้งสี่มัซฮับกฎหมายอิสลามมีความเห็นใกล้เคียงกัน จึงกล่าวได้ว่า ภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมได้คือภาวะที่หากไม่บริโภคสิ่งใดแล้วเขาจะเสียชีวิตหรือเกือบเสียชีวิตหรือกลัวว่าจะสูญเสียชีวิต ทั้งนี้การอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมในภาวะดังกล่าวไม่จำเป็นว่ามีความมั่นใจในการเสียชีวิต เกือบเสียชีวิต และเสียชีวิต จะเกิดขึ้นจริงอย่างแน่นอน แต่เพียงความค่อนข้างมั่นใจว่าสิ่งดังกล่าวจะเกิดขึ้นก็ถือว่าเข้าข่ายภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมได้แล้ว เช่นกันผู้ที่ถูกบังคับข่มขู่จากผู้มีอิทธิพลให้บริโภคสิ่งฮารอมเมื่อเขาค่อนข้างมั่นใจว่าสิ่งที่มีอิทธิพลขู่ว่าจะเกิดขึ้นจริงหากเขาไม่บริโภคสิ่งฮารอมก็เป็นที่ยอนุญาตให้เขาบริโภคสิ่งฮารอมนั้นได้โดยไม่จำเป็นต้องมั่นใจอย่างแน่นอนว่าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นจริง เพราะมนุษย์ไม่สามารถรู้สิ่งเร้นลับหรือความในใจของผู้อื่นได้อย่างแน่นอน (al-Nawawiy, 1992 : 2/550 ; al-Suyutiy, 1959 : 85)

4. 4. 2 สภาพภาวะคับขัน

สภาพภาวะคับขันว่าด้วยบทบัญญัติการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมได้ มีสองสภาพ ดังนี้

หนึ่ง สภาพภาวะคับขันเนื่องจากความหิวโหยอดอยากขาดอาหารที่ครอบคลุมอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เช่น สภาพที่ถูกกล่าวไว้ในชะดิซ บันทีกโดย อะฮฺมัด อัลบัยฮะกี และ อัลฮากิม

⁹⁵อิบนุกุดามะฮ์ อัลมักดิสีย (ฮ. ศ. 705 – ฮ. ศ. 744) นักวิชาการอิสลาม มีความเชี่ยวชาญด้านชะดิซ กฎหมายอิสลาม อูศูลฟิคว์ภาษาอาหรับ เรียบเรียงตำราที่สำคัญๆ เช่น ชัรห์ อัลตัสฮิล (شرح التسهيل) (al-Ba Ba'Labakki, 1992 : 34)

((عَنْ أَبِي وَاقِدٍ اللَّيْثِيِّ, قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ, إِنَّا بِأَرْضٍ تُصَيِّبُنَا بِهَا مَحْمَصَةٌ,

فَمَا يَجِلُّ لَنَا مِنَ الْمَيْتَةِ ؟ قَالَ : إِذَا لَمْ تَصْطَبِحُوا, وَلَمْ تَغْتَبِقُوا, وَلَمْ تَحْتَفِقُوا بَقْلًا, فَشَأْنُكُمْ بِهَا))

ความว่า “จากอบูวาqid อัลลัยซีย์ ท่านกล่าวว่า : โอ้ท่านเราะสูล ที่หนึ่ง เราประสบกับความอดอยากหิวโหยอย่างหนัก ไม่มีอาหารที่จะบริโภคเลย ไม่ทราบที่เราสามารถบริโภคสัตว์ที่ตายเองได้หรือไม่ ? ท่านเราะสูลกล่าวว่า : หากไม่มีเครื่องดื่ม ไม่มีอาหารแม้กระทั่งอินทผลัม หรือ เมล็ดพืชพันธุ์ ก็อนุญาตให้กินสัตว์ที่ตายเองดังกล่าวได้” (อ้างแล้วหน้า 182)

และในชะดีษบันทึกโดย อะฮมัด อัลบัยฮะกี และอบูดาวูด

((عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ أَنَّ رَجُلًا نَزَلَ الْحَرَّةَ وَمَعَهُ أَهْلُهُ وَوَلَدُهُ فَقَالَ رَجُلٌ إِنَّ نَافَةَ لِي

صَلَّتْ فَإِنْ وَجَدْتَهَا فَأَمْسِكْهَا فَوَجَدَهَا فَلَمْ يَجِدْ صَاحِبَهَا فَمَرَضَتْ فَقَالَتْ امْرَأَتُهُ انْحَرْهَا فَأَبَى فَنَفَقَتْ فَقَالَتْ اسْلُخْهَا حَتَّى نُقَدِّدَ شَحْمَهَا وَلَحْمَهَا وَنَأْكُلَهُ فَقَالَ حَتَّى أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَاهُ فَسَأَلَهُ فَقَالَ هَلْ عِنْدَكَ غَنَى يُغْنِيكَ قَالَ لَا قَالَ فَكُلُوهَا قَالَ فَجَاءَ صَاحِبُهَا فَأَخْبَرَهُ الْحَبْرَ فَقَالَ هَلَّا كُنْتَ نَحَرْتَهَا قَالَ اسْتَحْيَيْتُ مِنْكَ))

ความว่า “จากอบูบิรบินสะมุเราะฮ์ ชายคนหนึ่งพร้อมภรรยาและบุตรพักที่อัลฮัรเราะฮ์ (ซานเมืองมะดีนะฮ์) มีชายคนหนึ่งกล่าวแก่เขาว่า : อูฐตัวเมียตัวหนึ่งของฉันพลัดหลง หากท่านเจอมันช่วยจับมันไว้ด้วย เมื่อชายที่มากับครอบครัวเจออูฐแต่หาเจ้าของไม่พบ อูฐตัวนั้นป่วย ภรรยาจึงเสนอแก่เขาว่า ให้เชือดอูฐตัวนั้นเสีย แต่เขาปฏิเสธจนกระทั่งอูฐตัวนั้นตาย ภรรยาจึงกล่าวแก่เขาว่า : จงถลกหนังอูฐเพื่อเราจะชำแหละเนื้อและมันอูฐทำเป็นเนื้อตากแห้งไว้กิน สามิ กล่าวว่า : ต้องถามท่านเราะสูลก่อนสามิก็มาถามท่านเราะสูลเรื่องการบริโภคอูฐที่ตายเองดังกล่าว ท่านเราะสูลถามว่า : ท่านมีอาหารอื่นที่จะบริโภคหรือไม่ที่ไม่ใช่อูฐ ? เขาตอบว่า : ไม่มีเลย ท่านเราะสูลจึงกล่าวว่า : งั้นก็จงบริโภคอูฐนั้นเถิด หลังจากนั้นเจ้าของอูฐก็มาเจอกับชายผู้นั้นเขาจึงเล่าให้เจ้าของอูฐฟังเรื่องดังกล่าว เจ้าของอูฐจึงกล่าวว่า : แล้วทำไมไม่เชือดอูฐนั้นก่อนที่มันจะตายละ ? ชายผู้นั้นกล่าวว่า : ฉันเกรงใจท่าน” (อ้างแล้วหน้า 180)

สอง สภาพภาวะคับขัน เนื่องจากความหิวโหยอดอยากขาดอาหารที่ไม่ครอบคลุมกว้างขวางและไม่ต่อเนื่อง เช่น สภาพที่ถูกล่าวไว้ในชะดีษ บันทึกโดย อิบน์มาญะฮ์

((عن أبو هريرة قال بينما نحن مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في سفر إذ

رأينا إبلاً مضرورةً بعضاه الشجر فئبنا إليها فنادانا رسول الله صلى الله عليه وسلم فرجعنا إليه فقال إن هذه الإبل لأهل بيت من المسلمين هو قوتهم ويمنهم بعد الله أيسرکم لو رجعتم إلى مزادكم فوجدتم ما فيها قد ذهب به أترؤن ذلك عدلاً قالوا لا قال فإن هذا كذلك قلنا أفرأيت إن احتجنا إلى الطعام والشراب فقال كل ولا تحمِلْ واشرب ولا تحمِلْ))

ความว่า “อบูฮุรَيْرَةَ⁹⁶ กล่าวว่า : ขณะที่เราอยู่กับท่านเราะสูลในการเดินทางหนึ่งเราเห็นอุฐฏุกมัดเต้านมติดอยู่ที่กิ่งไม้ เราก็มุ่งไปยังมันท่านเราะสูลจึงเรียกพวกเรา เมื่อเรากลับไปยังท่านท่านกล่าวว่า : อุฐนี้ เป็นของมุสลิมบ้านหนึ่ง นมอุฐเป็นอาหารและความจำเริญของพวกเขา หลังจากอัลลอฮ์พวกท่านดีใจใหม่หากพวกท่านกลับไปยังทุ่งเสบียงเดินทางของพวกท่านแล้วพวกท่านพบว่า มันโดนเอาไปเสียแล้ว ท่านถือว่าอย่างนั้นเป็นความเที่ยงธรรมหรือ ? พวกเขตอบว่า : ไม่ ท่านเราะสูลกล่าวว่า : แท้จริงสิ่งนี้ก็เช่นกัน พวกเราจึงกล่าวว่า : ท่านเห็นอย่างไรหากเรามีความจำเป็นต้องกินดื่ม ? ท่านเราะสูลกล่าวว่า : “จงกินและจงดื่มแต่อย่านำพา” (อ้างแล้วหน้า 219)

4. 4. 3 ปริมาณจำนวนสิ่งฮารอมที่อนุญาต

ในสภาพภาวะคับขันเนื่องจากความหิวโหยอดอยากขาดอาหารที่ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่อง อนุญาตให้ผู้ที่มีประสพภาวะดังกล่าวบริโภคสิ่งฮารอมจนอิ่มได้ (Ibn Abidin, 1979 : 6/238 ; al-Dardir, 1993 : 1/233 ; al-Nawawiy, 1992 : 2/550 ; al-Maqdisiy, 1985 : 3/531) ส่วนในสภาพภาวะคับขันเนื่องจากความหิวโหยอดอยากขาดอาหารที่ไม่ครอบคลุม กว้างขวาง และไม่ต่อเนื่องอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมปริมาณที่พอประทังชีวิตได้ และไม่อนุญาตให้บริโภคเกินความอิ่ม (al-Nawawiy, 1992 : 2/550 ; al-Maqdisiy, 1985 : 3/531) ส่วนการบริโภคจนอิ่มในภาวะคับขันเนื่องจากความอดอยากที่ไม่ครอบคลุมกว้างขวางและไม่ต่อเนื่องนั้นนักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันดังต่อไปนี้

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าอนุญาตให้ผู้ที่พักอยู่ในภาวะคับขันดังกล่าวบริโภคสิ่งฮารอมปริมาณที่สามารถประทังชีวิตได้เท่านั้นและไม่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมจนกระทั่งอิ่มในภาวะดังกล่าว เป็นทัศนะของมัซฮับฮนะฟีล ทัศนะที่มีน้ำหนักกว่าในมัซฮับชาฟีอี และรายงานที่ถูกต้องกว่าของมัซฮับฮัมบะลีล (Ibn Abidin, 1979 : 6/338 ; al-Nawawiy, 1992 : 2/551 ; al-Maqdisiy, 1985 : 6/552)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าอนุญาตให้ผู้ที่พักอยู่ในภาวะคับขันดังกล่าวบริโภคสิ่งฮารอมจนอิ่มได้ เป็นทัศนะของมัซฮับมาลิกีย ทัศนะหนึ่งของมัซฮับชาฟีอี และรายงานหนึ่งในมัซฮับฮัมบะลีล (al-Dardir, 1993 : 1/233 ; al-Nawawiy, 1992 : 2/551 ; al-Maqdisiy, 1985 : 3/552)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าอนุญาตให้ผู้ที่พักอยู่ในภาวะคับขันดังกล่าวบริโภคสิ่งฮารอมปริมาณที่สามารถประทังชีวิตได้เท่านั้นและไม่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมจนกระทั่งอิ่มในภาวะดังกล่าว

⁹⁶อบูฮุรَيْرَةَ คืออับดุลเราะมาน บิน ศอครัดคุสัย (เสียชีวิต ฮ. ศ. 57) เป็นสาวกที่ใกล้ชิดท่านเราะสูล ﷺ และรายงานฮะดีษมากที่สุดท่านหนึ่ง (al-Asgalani, 1995 : 4/267)

หลักฐานจากอัลกุรอาน อายะฮ์ที่ 173 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ

﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (البقرة : 173)

ความว่า “ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ แล้วผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีไข้ผู้เสาะแสวงหา และมีไข้เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ร ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

ตามความของอายะฮ์ดังกล่าวอัลลอฮ์ ﷻ อนุญาตให้ผู้ที่ถูกอยู่ในภาวะคับขันบริโภคสัตว์ที่ตายเองและสิ่งฮารอมอื่นๆได้ เมื่อเขาบริโภคจนสามารถประทังชีวิตได้แล้วก็ไม่ถือว่าเขาเป็นผู้ที่มีความคับขันอีกต่อไป จึงไม่เป็นที่อนุญาตให้เขาบริโภคต่อจนเกินการประทังชีวิต เพราะภาวะความคับขันได้หมดสิ้นไปจากเขาแล้วบทบัญญัติหลังจากการบริโภคสิ่งฮารอมจนสามารถประทังชีวิตได้แล้วจึงเหมือนกับการบริโภคสิ่งฮารอมโดยไม่มีความจำเป็นซึ่งเป็นที่ต้องห้ามและอัลลอฮ์ ﷻ กำหนดเงื่อนไขการอนุญาตให้ผู้ที่ถูกอยู่ในภาวะคับขันบริโภคสิ่งฮารอมไว้ว่าจะต้องมีไข้เป็นการเสาะแสวงหาและมีไข้เป็นการละเมิดขอบเขต อันหมายรวมถึงมิใช่การกินเพื่อความเอร็ดอร่อยตามอารมณ์และมีไข้การกินจนกระทั่งอิม (al-Qurtubiy, 1966 : 2/231 ; al-Nawawiy, 1992 : 2/551)

หลักฐานจากฮะดีษ ฮะดีษบันทึกโดย อัตติรมิซีย และอิบนุมญาอูฮฺ ท่านเราะฮ์ลุกล่าวว่

((مَا مَلَأَ آدَمِيٌّ وَعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنٍ بِحَسْبِ ابْنِ آدَمَ أَكْلَاتُ يُتَمَنَّ صَلْبُهُ فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ فَتُلْتُ لِطَعَامِهِ وَتُلْتُ لِشَرَابِهِ وَتُلْتُ لِنَفْسِهِ))

ความว่า “ไม่มีภาชนะไหนที่มนุษย์บรรจุสิ่งของจะเลวกว่าท้องของเขา เพียงพอแล้วสำหรับเขาการบริโภคอาหารเพียงน้อยนิดเพื่อให้กระดูกสันหลังยังคงอยู่ได้ หากว่าเขาจำเป็นต้องบริโภคอาหารเพิ่มก็จงแบ่งท้องของเขาเป็นสามส่วน 1/3 เพื่ออาหาร อีก 1/3 เพื่อเครื่องดื่ม และ 1/3 เพื่อหายใจ” (ฮะดีษบันทึกโดย al-Tirmidhiy, 1991 : 2380 ; และ Ibn Majah, 1996 : 3349)

ตามความของฮะดีษดังกล่าวท่านเราะฮ์ลุ ﷺ แบ่งท้องออกเป็น 3 ส่วน หนึ่งส่วนเพื่ออาหาร อีกหนึ่งส่วนเพื่อเครื่องดื่ม และอีกหนึ่งส่วนเพื่อไว้หายใจ การแบ่งนี้สำหรับการบริโภคอาหารฮาลาล ดังนั้นการบริโภคอาหารฮารอมในภาวะคับขันจึงควรที่จะบริโภคตามความจำเป็นเท่านั้น

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

สิ่งฮารอมที่ถูกลงโทษให้ปฏิบัติเนื่องจากความคับขันนั้นอนุญาตให้ปฏิบัติได้ตามความจำเป็นเท่านั้น ดังนั้นเมื่อผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันบริโภคสิ่งฮารอมในปริมาณที่สามารถประทังชีวิตได้แล้วก็ไม่เป็นที่อนุญาตให้เขาบริโภคสิ่งฮารอมเพิ่มได้อีก เพราะเขาไม่มีความคับขันที่จะต้องบริโภคสิ่งฮารอมอีกต่อไป (al-Turiyfy, 1992 : 39)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าอนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันดังกล่าวบริโภคสิ่งฮารอมจนอิ่มได้

หลักฐานจากอะดิษหนึ่งอะดิษบันทึกโดยอะฮฺมัด อัลบัยฮะกี และอบูดาอูด

((عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ أَنَّ رَجُلًا نَزَلَ الْحَرَّةَ وَمَعَهُ أَهْلُهُ وَوَلَدُهُ فَقَالَ رَجُلٌ لِي نَافَةَ لِي ضَلَّتْ فَإِنْ وَجَدْتَهَا فَأَمْسِكْهَا فَوَجَدَهَا فَلَمْ يَجِدْ صَاحِبَهَا فَمَرَضَتْ فَقَالَتْ امْرَأَتُهُ انْحَرْهَا فَأَبَى فَفَقَعَتْ فَقَالَتْ اسْلُحْهَا حَتَّى نُفَدِّدَ شَحْمَهَا وَلَحْمَهَا وَنَأْكُلُهَا فَقَالَ حَتَّى أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَاهُ فَسَأَلَهُ فَقَالَ هَلْ عِنْدَكَ غَنَى يُغْنِيكَ قَالَ لَا قَالَ فَكُلُوهَا قَالَ فَجَاءَ صَاحِبُهَا فَأَخْبَرَهُ الْخَبَرَ فَقَالَ هَلَّا كُنْتُ نَحَرْتَهَا قَالَ اسْتَحْيَيْتُ مِنْكَ))

ความว่า “จากญาบิรบินสมุเราะฮ์ ชายคนหนึ่งพร้อมภรรยาและบุตรพักที่อัลฮัรเราะฮ์(ซานเมืองมะดีนะฮ์) มีชายคนหนึ่งกล่าวแก่เขาว่า : อูฐตัวเมียตัวหนึ่งของฉันพลัดหลง หากท่านเจอมันช่วยจับมันไว้ด้วย เมื่อชายที่มาจับคร่อมคร่าวเจออูฐแต่หาเจ้าของไม่พบ อูฐตัวนั้นใช้ ภรรยาจึงเสนอแก่เขาว่า ให้เชือดอูฐตัวนั้นเสีย แต่เขาปฏิเสธจนกระทั่งอูฐตัวนั้นตาย ภรรยาจึงกล่าวแก่เขาว่า : จงถลกหนังอูฐเพื่อเราจะชำแหละเนื้อและมันอูฐทำเป็นเนื้อตากแห้ง ไว้กิน สามิ กล่าวว่ : ต้องถามท่านเราะฮูลก่อนสามิก็มาถามท่านเราะฮูลเรื่องการบริโภคอูฐที่ตายเองดังกล่าว ท่านเราะฮูลถามว่า : ท่านมีอาหารอื่นที่จะบริโภคหรือไม่ที่ไม่ใช้อูฐ ? เขาตอบว่า : ไม่มีเลย ท่านเราะฮูลจึงกล่าวว่า : งั้นก็จงบริโภคอูฐนั้นเถิด หลังจากนั้นเจ้าของอูฐก็มาเจอกับชายผู้นั้นเขาจึงเล่าให้เจ้าของอูฐฟังเรื่องอูฐตายตัวนั้น เจ้าของอูฐจึงกล่าวว่า : แล้วทำไมไม่เชือดอูฐนั้นก่อนที่มันจะตายละ ? ชายผู้นั้นกล่าวว่า : ฉันเกรงใจท่าน” (อ้างแล้วหน้า 180)

ท่านเราะฮูล ﷺ อนุญาตให้ชายผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันไม่มีอาหารจะบริโภคบริโภคอูฐตายเองซึ่งเป็นสิ่งฮารอมโดยที่ท่านเราะฮูล ﷺ มิได้กำหนดปริมาณจำนวนไว้ แสดงว่าผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันสามารถบริโภคสิ่งฮารอมได้โดยไม่จำกัดจำนวน

ข้อโต้แย้ง

การที่ท่านเราะฮูล ﷺ ถามชายผู้นั้นว่า : ท่านมีอาหารอื่นที่จะบริโภคหรือไม่ที่ไม่ใช้อูฐ ? เขาตอบว่า : ไม่มีเลย เป็นหลักฐานแสดงว่า ความอดอยากอาหารอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอนุญาตให้บริโภคจนอิ่มได้ ส่วนความอดอยากที่ไม่ครอบคลุมกว้างขวางและไม่ต่อเนื่องอนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ใน

ภาวะคับขันดังกล่าวบริโภคปริมาณที่พอประทังชีวิตได้เท่านั้นเพราะภาวะดังกล่าวเป็นความคับขันที่อนุญาตให้ปฏิบัติสิ่งฮารอมได้ตามความจำเป็น

หลักฐานจากฮะดีษสอง ฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรี และมุสลิม จำนวนฮะดีษเป็นของมุสลิม

((عَنْ جَابِرٍ قَالَ بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَرَ عَلَيْنَا أبا عُبَيْدَةَ نَتَلَّقِي عَيْرًا لُثْرَيْشٍ وَرَوَدَنَا جَرَابًا مِنْ تَمْرٍ لَمْ يَجِدْ لَنَا غَيْرَهُ فَكَانَ أَبُو عُبَيْدَةَ يُعْطِينَا تَمْرَةً تَمْرَةً قَالَ فَقُلْتُ كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ بِهَا قَالَ نَمَصُّهَا كَمَا يَمَصُّ الصَّبِيُّ ثُمَّ نَشْرِبُ عَلَيْهَا مِنَ الْمَاءِ فَتَكْفِينَا يَوْمَنَا إِلَى اللَّيْلِ وَكُنَّا نَضْرِبُ بِعَصِيَّتِنَا الْحَبَطَ ثُمَّ نَبْلُهُ بِالْمَاءِ فَتَأْكُلُهُ قَالَ وَأَنْطَلَقْنَا عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ فَرَفَعَ لَنَا عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ كَهَيْئَةِ الْكَيْسِ الضَّحْمِ فَأَتَيْنَاهُ فَإِذَا هِيَ دَابَّةٌ تُدْعَى الْعَنْبَرِ قَالَ قَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ مَيْتَةٌ ثُمَّ قَالَ لَا بَلْ نَحْنُ رُسُلُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ اضْطُررْتُمْ فَكُلُوا قَالَ فَأَقَمْنَا عَلَيْهِ شَهْرًا وَنَحْنُ ثَلَاثُ مِائَةٍ حَتَّى سَمِنَّا قَالَ وَلَقَدْ رَأَيْنَا نَعْتَرِفُ مِنْ وَقْبِ عَيْنِهِ بِالْقِلَالِ الدُّهْنِ وَنَقَطَعُ مِنْهُ الْفِدْرَ كَالثَّوْرِ أَوْ كَقَدْرِ الثَّوْرِ فَلَقَدْ أَحَدَ مِنَّا أَبُو عُبَيْدَةَ ثَلَاثَةَ عَشَرَ رَجُلًا فَأَقْعَدَهُمْ فِي وَقْبِ عَيْنِهِ وَأَحَدٌ ضِلْعًا مِنْ أَضْلَاعِهِ فَأَقَامَهَا ثُمَّ رَحَلَ أَعْظَمَ بَعِيرٍ مَعَنَا فَمَرَّ مِنْ تَحْتِهَا وَتَرَوَدْنَا مِنْ لَحْمِهِ وَشَائِقُ فَلَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ أَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرْنَا ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ هُوَ رِزْقُ اللَّهِ لَكُمْ فَهَلْ مَعَكُمْ مِنْ لَحْمِهِ شَيْءٍ فَنُطْعِمُونَا قَالَ فَأَرْسَلْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُ فَأَكَلَهُ))

ความว่า “จากญาบิร ท่านกล่าวว่า ท่านเราะฮ์ลุสได้ส่งเราโดยแต่งตั้งให้อบูอัยยะฮ์⁹⁷ เป็นหัวหน้านำเราไปเพื่อตัดกองคาราวานของชาวกุเรช⁹⁸ท่านเราะฮ์ลุสได้มอบอินทผลัม 1 ถุงเป็นเสบียง โดยท่านไม่มีสิ่งอื่นที่จะให้แก่เราเลย อบูอัยยะฮ์ให้อินทผลัมแก่เราทีละเม็ด อบูอัยชบุรเฎาะมา : แล้วพวกท่านทำอย่างไรกับอินทผลัมนั้นญาบิรตอบว่า : เราดูอินทผลัมเหมือนทารกดูนมแล้วเราก็กินน้ำ เราทำเช่นนั้นสามารถอยู่ได้เป็นวันและคืน เราตีเลาะไปไม้แล้วจุ่มน้ำนำมากิน ขณะเราเดินทางริมฝั่งทะเล มีสิ่งหนึ่งคล้ายกองทรายขนาดมทิม่าไหลมาเกยตื้น เราเข้าไปใกล้มันพบว่ามันเป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง มีชื่อเรียกว่า อันบ์ร (วาฬ) อบูอัยยะฮ์พูดว่า : มันเป็นสัตว์ที่ตายเอง แล้วท่านพูดต่ออีกว่า : ไม่ แต่ทว่าเราเป็นทูตของท่านเราะฮ์ลุสและกำลังอยู่ในหนทางของอัลลอฮ์และพวกท่านกำลังประสบกับภาวะคับขัน ดังนั้นจึงกินมันเถิด เราทั้ง 300 คนกินมันเป็นเวลา 1 เดือน จนเราอ้วน ญาบิรกล่าวว่า : ฉันเห็น

⁹⁷อบูอัยยะฮ์ คืออาบิร บิน อัลดุลลอฮ์ บิน อัลญุรรอฮ์ เข้ารับอิสลามตั้งแต่แรก และเป็นหนึ่งในผู้ต่อบุบักร์ อัศคิติกตั้งใจจะให้เป็นคอลีฟะฮ์หลังจากท่าน เป็นผู้ที่ท่านนบีฮัยยันว่าเป็นชาวสวรรค์ ท่านรายงานฮะดีษน้อยแต่ร่มในสมรภูมิเยอะ (al-Dhahabiy, 1994 : 2/137)

⁹⁸เผ่ากุเรช เป็นต้นเผ่าของฟิฏ อิบน์ กิยานะฮ์ อิบน์คุซัยมะฮ์ อิบน์มุคร์ริกะฮ์ อิบน์ อิลยาส อิบน์มุฏ็อร อิบน์ นิซาร อิบน์มะฮอด อิบน์อัดนาน ตระกูลที่ใกล้ชิดกับเผ่ากุเรชที่สุดคือลูกหลานของตระกูลกินะฮะฮ์ต่อมาก็คือตระกูล บนีอะฮ์มัด ถัดมาอ็ฏลุ ถัดมาก็ฮุซัยล (Ibn Kaldul, 1996 : 2/377)

พวกเราเอาภาชนะตักมันอันบับ (วาฟ)จากโพรงตาของมัน เราตัดอันบับ (วาฟ)เหมือนว้าวหรือตัดขนาดเท่าว้าว อบูอุบัยดะฮ์ ให้ชาย 13 คนจากพวกเรานั่งในโพรงตาของอันบับ (วาฟ) แล้วเอากระดูกซี่โครงของมันหนึ่งอันปักมันแล้วให้อูฐตัวผู้ส่วนใหญ่บรรทุกเสปียง เดินลอดผ่านใต้ซี่โครงนั้น เราเอาเนื้อตากแห้งของอันบับ (วาฟ)นั้นเป็นเสปียง เมื่อเราถึงมะดีนะฮ์พบท่านเราะฮ์ลุสเรเล่าให้ท่านฟัง ท่านกล่าวว่ามันเป็นปัจจัยยังชีพที่อัลลอฮ์ประทานให้พวกท่าน เนื้อมันยังมีเหลือให้เราได้ทานบ้างไหม ? เราส่งเนื้ออันบับ (วาฟ)ให้ท่านเราะฮ์ลุสแล้วท่านก็ทานมัน” (สะดิษบันทิกโดย al-'Bukhariy, 2002 : 4362 ; และ Muslim, 1995 : 49981)

สาวกท่านเราะฮ์ลุส ﷺ ที่เดินทางไปตักกองคาราวานกุเรชดังกล่าวบริโภคนันบับ (วาฟ)จนอิม ซึ่งพวกเขาถือว่ามันเป็นสัตว์ตายเอง และนำติดตัวเป็นเสปียงกลับไปยังท่านเราะฮ์ลุส ﷺ ที่มะดีนะฮ์และเล่าให้ท่านเราะฮ์ลุส ฟัง ท่านกล่าวว่า : มันเป็นสิ่งฮาลาล และถามบรรดาสาวกว่าเนื้ออันบับ (วาฟ)ดังกล่าวยังมีเหลือให้ท่านทานบ้างหรือไม่ : บรรดาสาวกส่งเนื้อตากแห้งของอันบับ (วาฟ)ให้ท่านเราะฮ์ลุส ﷺ และท่านก็ทานมัน เรื่องราวนี้ชี้ให้เห็นว่าเป็นที่อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะคับขันบริโภคนันบับฮาลาลจนอิมได้ (al-Qurtubiy, 1966 : 2/228)

ข้อโต้แย้ง

หนึ่ง อันบับ (วาฟ) ดังกล่าวเป็นสัตว์น้ำที่ตายเอง ซึ่งเป็นที่อนุญาตให้บริโภคนันบับโดยไม่ต้องเชือด ท่านเราะฮ์ลุส ﷺ บริโภคเป็นหลักฐานว่าสัตว์น้ำที่ตายเองเป็นที่อนุญาตให้บริโภคนันบับได้โดยไม่ต้องผ่านการเชือดตามบทบัญญัติอิสลามแต่อย่างใด

สอง ตามสมมุติฐานว่าบรรดาสาวกเหล่านั้นถือว่าอันบับ (วาฟ)ดังกล่าวเป็นสัตว์ที่ตายเองและพวกเขาบริโภคนันบับเป็นที่อนุญาตแก่พวกเขาให้บริโภคนันบับได้เพราะความอดอยากของพวกเขาครอบคลุมอย่างต่อเนื่อง

หลักฐานเชิงวินิจัย

อาหารฮาลาลที่อนุญาตให้บริโภคนันบับในภาวะคับขันปริมาณพอประทังชีวิต ก็เป็นที่อนุญาตให้บริโภคนันบับได้ เหมือนอย่างอาหารฮาลาลทั่วไป (al-Nawawiy, 1992 : 9/40 ; al-Maqdisiy, 1995 : 11/73)

ข้อโต้แย้ง

การบริโภคนันบับฮาลาลและการบริโภคนันบับฮาลาลมีความแตกต่างกัน การบริโภคนันบับฮาลาลไม่อนุญาตให้บริโภคนันบับเกินความจำเป็น เนื่องจากการอนุญาตบริโภคนันบับฮาลาลไม่เป็นที่อนุญาตนอกจากในภาวะคับขันเท่านั้น ต่างจากอาหารฮาลาลที่อนุญาตให้บริโภคนันบับได้ทุกภาวะ

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทั้งสองทัศนะผู้วิจัยมีความเห็นว่า ทัศนะที่หนึ่ง ซึ่งมีความเห็นว่าอนุญาตให้ผู้ที่ยังอยู่ในภาวะคับขันเนื่องจากความอดอยากขาดอาหาร เครื่องดื่มที่ไม่ครอบคลุมกว้างขวางและไม่ต่อเนื่อง บริโภคสิ่งหารอมปริมาณที่พอประทังชีวิตได้เท่านั้น และไม่อนุญาตให้บริโภคจนอิ่มเป็นทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่าด้วยสาเหตุดังต่อไปนี้

1. หลักฐานของทัศนะที่สองมีข้อโต้แย้งที่ไม่สามารถหักล้างได้
2. คำวินิจฉัยของทัศนะที่หนึ่งสอดคล้องกับตัวบทของอัลกุรอานและฮะดีษมากกว่า
3. ผู้ที่ได้รับอนุญาตให้บริโภคสิ่งหารอมในภาวะคับขันเนื่องจากความอดอยากที่ไม่ครอบคลุมกว้างขวางและไม่ต่อเนื่องเขามีโอกาสและสามารถหาอาหารฮาลาลทานได้เมื่อเขาบริโภคอาหารหารอมพอประทังชีวิตและผ่านวิกฤติดังกล่าวไปแล้ว

4. ความเห็นของทัศนะที่หนึ่งสอดคล้องกับกฎฟิคว์ “อัญญูเราะฮ์ ตุกอดัตริบิก อุดะริฮา” (الضرورة تقدر بقدرها) อันหมายถึง : บทบัญญัติการอนุโลมถูกกำหนดตามความจำเป็น (al-Nadwiy, 1994 : 104)

4. 4. 4 ลำดับการบริโภคอาหารฮารอม

นักกฎหมายอิสลามได้เขียนเกี่ยวกับกรณีที่ถูกยึดอยู่ในภาวะคับขันจะต้องบริโภคสิ่งหารอม ซึ่งมีอยู่หลายชนิดว่าเขาจะต้องเลือกบริโภคชนิดไหนก่อนหลัง โดยนักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่จะพิจารณาลำดับการบริโภคระหว่างทรัพย์สินของผู้อื่น สัตว์ตายเองและการกินสัตว์ล่าของผู้ครองอิสรอมเพื่อทำฮัจญ์⁹⁹ หรืออุมเราะฮ์¹⁰⁰ ประเด็นการกินสัตว์ล่าของผู้ครองอิสรอมเพื่อทำฮัจญ์ หรืออุมเราะฮ์เป็นกรณีเฉพาะผู้ที่ไม่ไปประกอบพิธีฮัจญ์หรืออุมเราะฮ์ที่นครมักกะฮ์ซึ่งเป็นบริบทเฉพาะ และสิ่งที่เกิดขึ้นน้อยมากในสภาพปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการศึกษาลำดับการบริโภคสิ่งหารอมระหว่างทรัพย์สินของผู้อื่นกับสัตว์ตายเอง โดยปรากฏว่าด้านฟิคว์มีความเห็นออกเป็นสองทัศนะดังนี้

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่า ให้ผู้ที่ยังอยู่ในภาวะคับขันที่จะต้องบริโภคสิ่งหารอมให้ผู้ นั้นบริโภคสัตว์ตายเองก่อนอาหารซึ่งเป็นทรัพย์สินของผู้อื่น เป็นทัศนะของมัซฮับชาฟีอีและมัซฮับฮัมบะลีและส่วนหนึ่งจากนักฟิคว์มัซฮับฮันะฟี (al-Hamawiy, 1870 : 1/124 ; al-Ansoriy, 1885 : 1/573 ; al-Maqdisiy, 1995 : 1/78)

⁹⁹ฮัจญ์ คือการประกอบพิธีแสวงบุญที่มหานครมักกะฮ์โดยการตั้งเจตนา และครองชุดอิสรอม การเดินวนรอบกะบะฮ์ การเดินและวิ่งเหยาะๆระหว่างภูเขาศอฟาและมารวะฮ์ การพักที่ทุ่งอะรอฟะฮ์ การพักค้างคืนที่มัจญะลิมะฮ์ การขว้างเสาหินที่มินา การโกนหรือขลิบผม การเช็ดสัตว์พลีหลังจากขว้างเสาหิน การเดินวน อ่าลากะบะฮ์ (al-Zuhailiy, 2004 : 3/2/35-2/36)

¹⁰⁰อุมเราะฮ์ คือการประกอบพิธีแสวงบุญที่มหานครมักกะฮ์โดยการตั้งเจตนาและครองชุดอิสรอม การเดินวนรอบกะบะฮ์ การเดินและวิ่งเหยาะๆระหว่างภูเขาศอฟาและมารวะฮ์ และการโกนหรือขลิบผม (al-Zuhailiy, 2004 : 3/2/136)

ทัศนคติที่สอง มีความเห็นว่าให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันที่จะต้องบริโภคสิ่งฮารอม บริโภคอาหารซึ่งเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่เจ้าของไม่มีความจำเป็นต่ออาหารดังกล่าวก่อนสัตรีตายเอง เป็นทัศนคติของมัซฮับมาลิกียและส่วนหนึ่งจากนักกฎหมายอิสลามมัซฮับฮนะฟี และทัศนคติบางส่วนจากมัซฮับชาฟีอี (al-Dardir, 1993 : 2/185 ; al-Hamawiy, 1870 : 1/124 ; al-Nawawiy, 1992 : 9/40)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนคติหนึ่ง มีความเห็นว่า ให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันที่ต้องบริโภคสิ่งฮารอมให้ผู้นั้นบริโภคสัตรีตายเองก่อนอาหารซึ่งเป็นทรัพย์สินของผู้อื่น

หลักฐานเชิงวินิจฉัยหนึ่ง

การบริโภคสัตรีตายเองในภาวะคับขันไม่ต้องชดใช้ซึ่งต่างจากการบริโภคอาหารของผู้อื่นที่จะต้องชดใช้ และการอนุญาตบริโภคสัตรีตายเองในภาวะคับขันมีตัวบทจากอัลกุรอานและฮะดีษ ขณะที่การอนุญาตให้บริโภคอาหารซึ่งเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมิได้รับอนุญาต เป็นบทบัญญัติโดยการวินิจฉัยมิใช่ตัวบทหลักฐานโดยตรง (al-Ansoriy, 1885 : 1/573)

ข้อโต้แย้ง

การบริโภคอาหารซึ่งเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นในยามคับขันพร้อมกับชดใช้ค่าเสียหาย ทำให้ไม่ต้องบริโภคสัตรีที่ตายเองที่ถูกต้องห้ามในภาวะปกติโดยตัวบทและเป็นที่รู้ว่าสัตรีตายเองนั้นมีพิษภัยมากกว่า แต่อนุญาตให้บริโภคน้ำดื่มในภาวะคับขันเพื่อขจัดภัยที่อันตรายกว่าคือการรักษาชีวิตในขณะที่การอนุญาตให้บริโภคอาหารซึ่งเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นในภาวะคับขันก็เป็นบทบัญญัติโดยตัวบทอัลกุรอานเช่นกัน ตามความของอายะฮ์ที่ 119 สุเราะฮ์ อัลอันอาม

﴿ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا دُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا

اضْطُررْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لِّيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بَغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴾ (الأنعام : 119)

ความว่า “และมีอะไรเกิดขึ้นแก่พวกเจ้ากระนั้นหรือ? ที่พวกเจ้าไม่บริโภคจากสิ่งที่พระนามของอัลลอฮ์ถูกกล่าวบนมัน ทั้งๆ ที่พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสิ่งที่พระองค์ได้ทรงห้ามแก่พวกเจ้า นอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการ มันเท่านั้น และแท้จริงมีผู้คนมากมายทำให้ผู้อื่นหลงผิดไป ด้วยความใคร่ใฝ่ต่ำของพวกเขาโดยปราศจากความรู้แท้จริง พระเจ้าของเจ้านั้นคือผู้ที่ทรงรอบรู้อย่างต่อผู้ละเมิดทั้งหลาย”

ตามความของพระดำรัส “...ทั้งๆที่พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้า แล้วซึ่งสิ่งที่พระองค์ได้ทรงห้ามแก่พวกเจ้า นอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการมันเท่านั้น...” อายะฮ์นี้มิได้ระบุเจาะจงว่าอนุญาตให้บริโภคสัตรีตายเองในภาวะคับขันได้ แต่ระบุว่าในภาวะคับขันอนุญาตให้บริโภคทุกสิ่งที่เคยถูกห้ามได้รวมทั้งอาหารที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่น (al-'Hamawiy, 1870 : 1/124)

หลักฐานเชิงวินิจฉัยสอง

สิ่งที่เป็นสิทธิ์ของอัลลอฮฺ ﷻ เช่น สัตว์ที่ตายเองตั้งอยู่บนพื้นฐานการผ่อนปรนและอภัยในขณะที่สิทธิ์ของมนุษย์ เช่น ทรัพย์สินของผู้อื่นตั้งบนพื้นฐานของความตระหนี่ชี้เหนียวทะเลาะวิวาท จึงจำเป็นต้องเริ่มที่สิทธิ์ของอัลลอฮฺ ﷻ คือบริโภคนิสัตว์ตายเองก่อนในภาวะคับขัน (al-Maqdisiy, 1995 : 11/78)

ข้อโต้แย้ง

การที่ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันบริโภคนิสัตว์ที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นมิได้ หมายความว่าทรัพย์สินนั้นจะสูญสิ้นไปเพราะผู้ที่บริโภคนิสัตว์นั้นจะต้องชดใช้ให้แก่เจ้าของอาหารที่เขาบริโภคไปเพื่อระงับความหิวประทังชีวิตโดยเขาจะไม่ได้ต้องบริโภคนิสัตว์ที่ตายเองซึ่งมีโทษรุนแรงกว่ามาก

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าให้ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันที่ต้องบริโภคนิสัตว์หรืออาหารซึ่งเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่เจ้าของไม่มีความจำเป็นต่ออาหารดังกล่าวก่อนสัตว์ตายเอง

อายะฮ์ที่ 119 สุเราะฮ์ อัลอันอาม

﴿ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا

اضْطُررْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لِّيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴾ (الأنعام : 119)

ความว่า “และมีอะไรเกิดขึ้นแก่พวกเจ้ากระนั้นหรือ? ที่พวกเจ้าไม่บริโภคจากสิ่งที่พระนามของอัลลอฮ์ถูกกล่าวบนมัน ทั้งๆ ที่พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสิ่งที่พระองค์ได้ทรงห้ามแก่พวกเจ้า นอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการ มันเท่านั้น และแท้จริงมีผู้คนมากมายทำให้ผู้อื่นหลงผิดไป ด้วยความใคร่ใฝ่ต่ำของพวกเขาโดยปราศจากความรู้แท้จริง พระเจ้าของเจ้านั้นคือผู้ที่ทรงรอบรู้อย่างต่อผู้ละเมิดทั้งหลาย”

ตามอายะฮ์ข้างต้นอัลลอฮ์ ﷻ อนุญาตให้บริโภคนิสัตว์หรืออาหารในภาวะคับขันโดยมิได้จัดลำดับแต่อย่างใด ดังนั้นสิ่งที่ควรบริโภคนิสัตว์ก่อนคือสิ่งที่มีโทษต่อร่างกายน้อยที่สุดอาหารที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นเป็นอาหารที่สะอาดปราศจากพิษภัย ฮาลาลในตัวเองจึงสมควรที่จะบริโภคนิสัตว์ตายเอง (al-Dardir, 1993 : 2/185)

หลักฐานเชิงวินิจฉัยหนึ่ง

ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันสามารถที่จะบริโภคนิสัตว์ที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นอย่างฮาลาลได้ โดยเขาจ่ายชดใช้ให้แก่เจ้าของอาหารนั้น เสมือนว่าอาหารนั้นฮาลาลตั้งแต่ต้นเพราะเจ้าของยินยอมมอบให้ จึงไม่เป็นที่อนุญาตให้เขาบริโภคนิสัตว์ตายเองก่อนอาหารที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่น

หลักฐานเชิงวินิจฉัยสอง

อาหารที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นเป็นอาหารที่สะอาดการต้องห้ามเกิดขึ้นจากสาเหตุภายนอกจึงควรที่จะบริโภคในภาวะคับขันก่อนอาหารที่ต้องห้ามโดยตัวตนของมันเองเช่น สัตว์ตายเอง (al-Nawawiy, 1992 : 9/40)

ความเห็นของผู้วิจัย

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่า ให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันต้องบริโภคสิ่งฮาลาล บริโภคอาหารซึ่งเป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่เจ้าของไม่มีความต้องการแล้ว ก่อนสัตว์ที่ตายเองมีน้ำหนักมากกว่าด้วยสาเหตุดังต่อไปนี้

1. หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่งมีข้อโต้แย้งที่ไม่สามารถชี้แจงได้
2. หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สองไม่มีข้อโต้แย้งที่เป็นเหตุผล
3. ความต้องห้ามของอาหารที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่น ที่เจ้าของไม่มีความต้องการอาหารดังกล่าวแล้วเป็นความต้องการห้ามเกี่ยวกับสิทธิการบริโภคอาหารดังกล่าวเปรียบได้กับการยืมที่มีการส่งคืนเมื่อสะดวก จึงง่ายกว่าการบริโภคสัตว์ตายเองที่ต้องห้ามโดยตัวตนของมัน

4. 4. 5 เงื่อนไขการบริโภคสิ่งฮาลาล

ปราชญ์ด้านฟิกฮ์มีงานเขียนเกี่ยวกับเงื่อนไขของการบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันไว้ดังต่อไปนี้

1. ความคับขันเกิดขึ้นจริงณปัจจุบันแล้วมิใช่เป็นการคาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิต อวัยวะในขณะนั้นอย่างค่อนข้างมั่นใจตามประสบการณ์ หรือการถึงแก่ชีวิตจะเกิดขึ้นจริงหากไม่บริโภคสิ่งฮาลาลในเวลานั้น โดยไม่จำเป็นว่าจะต้องมั่นใจอย่างแน่นอนว่าจะถึงแก่ชีวิตหากไม่บริโภคสิ่งฮาลาล และไม่จำเป็นต้องรอจนถึงเวลาใกล้ตายแล้วจึงจะบริโภคสิ่งฮาลาล เพราะเมื่อถึงเวลาดังกล่าวการบริโภคก็ไม่เกิดประโยชน์อันใด และไม่เป็นที่อนุญาตให้บริโภคแล้วตามที่มัซฮับฮาฟีอีระบุไว้ (al-Nawawiy, 1996 : 9/119)

อัลฮะมะวี ย กล่าวว่า : ความคับขัน หมายถึงการตกอยู่ในสภาพที่หากไม่บริโภคสิ่งฮาลาลแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิตสภาพเช่นนี้เป็นที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลได้ (al-Hamawiy, 1871 : 1/119)

อัลดุสุกี ย กล่าวว่า : ความคับขันหมายถึงสภาพความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตอย่างมั่นใจหรือค่อนข้างมั่นใจ (al-Dusuqi, 1994 :)

2. มีความคับขันที่จะต้องบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เพราะไม่มีหรือไม่สามารถที่จะบริโภคสิ่งฮาลาลได้จะโดยสภาพความอดอยาก หิวโหยปราศจากอาหารฮาลาลหรือถูกบังคับจากผู้มีอิทธิพลที่สามารถทำตามคำขู่บังคับ เขาจึงจำเป็นต้องบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตหรือปิดเป่าภัยพิบัติ เพราะสาเหตุที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขัน

คือมีความคับขันที่จะต้องบริโภคอาหาร ดังนั้น เมื่อไม่มีอาหารฮาลาลจึงอนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลอมได้ (al-Zuhailiy, 2004 : 4/2603)

3. มีความคับขันและเหตุผลที่บัพัญญูตีแห่งอิสลามอนุมัติให้บริโภคสิ่งฮาลอมได้ เช่น จำเป็นต้องบริโภคสิ่งฮาลอมเพื่อรักษาชีวิตหรืออวัยวะโดยกลัวว่าหากไม่บริโภคสิ่งฮาลอมแล้วจะมีอันเป็นไปเนื่องจากความหิวโหยหรือกลัวว่าหากไม่บริโภคสิ่งฮาลอมแล้วจะเหนื่อยล้าอ่อนแอไม่สามารถเดินต่อหรือตกขบวนจากคณะหรือไม่สามารถขึ้นพาหนะจนถึงแก่ชีวิต ตามทัศนะของมัซฮับชาฟีอี และฮัมบะลีย์ ทุกสิ่งที่เป็นสาเหตุผ่อนปรนให้สามารถทำตะยัมมุมนั้น ก็เป็นข้อผ่อนปรนให้สามารถบริโภคสิ่งฮาลอมได้ เช่น กลัวว่าจะเจ็บไข้ได้ป่วย เรือรังกงเกิดความปลอดภัยแก่ร่างกายก็ถือว่าเป็นความคับขันอย่างหนึ่งที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลอมได้ (al-Sarakhsiy, 2002 : 8/29 ; al-Qarafiyy, 1994 : 4/109 ; al-Rafaiyy, 1997 : 12/158 ; Ibn Muflih, 2000 : 9/205)

4. ผู้มีความคับขันต้องบริโภคสิ่งฮาลอมจะต้องไม่เจตนาละเมิดสิ่งที่บัพัญญูตีอิสลามห้ามละเมิดอย่างเด็ดขาด เช่น การฆ่าผู้อื่นที่บัพัญญูตีอิสลามมีบัพัญญูตีให้ปกป้องรักษาเพื่อนำเนื้อผู้ที่ถูกฆ่ามาบริโภค การกระทำที่ทำให้ตกศาสนา เพื่อให้ได้บริโภคสิ่งฮาลอม เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นภัยอันตรายโดยตัวของมันเองตามทัศนะของนักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่ (al-Sarakhsiy, 2002 : 8/28 ; al-Dusuqiy, 1994 : 2/138 ; al-Ansoriyy, 1993 : 8/23 ; al-Ruhaibahiy, 1961 : 6/23)

5. อนุญาตให้ผู้ที่มีความจำเป็นต้องบริโภคอาหารฮาลอมบริโภคตามความจำเป็นพอประทังชีวิตได้ตามทัศนะของนักกฎหมายอิสลามที่มีน้ำหนักมากกว่า ซึ่งเป็นทัศนะของนักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่เพราะการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลอมเนื่องจากความคับขันที่ได้รับการอนุโลมและบัพัญญูตีการอนุโลมถูกกำหนดตามความจำเป็น (Ibn Abidin, 1979 : 6/338 ; al-Nawawiy, 1992 : 2/551 ; al-Maqdisiy, 1985 : 3/552 ; al-Nadwiy, 1994 : 102)

6. ภาวะความคับขันที่ต้องบริโภคอาหารฮาลอมเกิดขึ้นตามวิถีมิใช่ เกิดขึ้นเพราะเจตนาของผู้สร้างสถานการณ์ให้คับขันโดยมีเจตนาจะบริโภคอาหารฮาลอนั้น และเมื่อผู้มีความคับขันบริโภคอาหารฮาลอมก็ให้บริโภคปริมาณจำนวนที่จำเป็นพอประทังชีวิตมิใช่ตามอารมณ์ เพื่อความเอร็ดอร่อยถือโอกาสสวาปามจนเกินความจำเป็น อัลลอฮ์ ﷻ กล่าวในอายะฮ์ที่ 173 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ

بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (البقرة : 173)

ความว่า “ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแค่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ แล้วผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีใช้ผู้เสาะแสวงหา และมีใช้เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ไร ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริง อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

อัลกุฎฎีย์กล่าวว่า : ความหมายของ “อัลบาซี” (الباعِي) ผู้เสาะแสวงหา ตามทัศนะของอัสสุตดีย คือมิใช่เป็นผู้เสาะแสวงหาเพื่อบริโภคด้วยความเอร็ดอร่อยตามอารมณ์ปรารถนาของตน “วะลาอาด” (ولا عَاد) มิใช่เป็นผู้ละเมิดขอบเขตคือเมื่อมีความคับขันต้องบริโภคอาหารหารอมก็ให้บริโภคตามความจำเป็นมิใช่บริโภคจนกระทั่งอิม (al-Qurtubiy, 1966 : 2/231) อัลลอฮ์ ﷻ กล่าวในอายะฮ์ที่ 115 สูเราะฮ์ อันนะฮล

﴿إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَالْخَنِزِيرَ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ۚ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ

بَاطِحٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (النحل : 115)

ความว่า “แท้จริง พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้าเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ ดังนั้นผู้ใดที่อยู่ในสภาพคับขัน โดยหลีกเลี่ยงไม่ได้และไม่เป็นผู้ละเมิดแล้ว แท้จริง อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัย ผู้ทรงเมตตาเสมอ”

4.5 ประเด็นปัญหา

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาในบทนี้ถึงประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับการบริโภคสิ่งหารอมในภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิดบทบัญญัติ สิ่งทีอนุญาตให้บริโภคในภาวะคับขัน การบริโภคเนื้อมนุษย์ในภาวะคับขัน การเก็บอาหารหารอมไว้เป็นเสบียงและวิทย์ปัญญาการผ่อนผันในภาวะคับขัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.5.1 การบริโภคสิ่งหารอมในภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิดบทบัญญัติ

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นเกี่ยวกับการอนุญาตให้บริโภคสิ่งหารอมสำหรับผู้ที่มีความคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติอิสลามออกเป็นสองทัศนะดังนี้

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นหนึ่งในมัซฮับฮัมบะลีมีความเห็นว่า อนุญาตให้ผู้มีความคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติอิสลามบริโภคสิ่งหารอมได้ เป็นทัศนะของมัซฮับฮันะฟียรายงานหนึ่งจากอิมามมาลิกทัศนะที่อ่อนในมัซฮับชาฟีอีย (al-'Jassas ; al-Maqdisiy, 1985 : 3/532)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้ผู้ที่มีความคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติอิสลามบริโภคสิ่งหารอม เป็นทัศนะของมัซฮับมาลิกีย ทัศนะเป็นที่รู้จักกันในมัซฮับชาฟีอียและมัซฮับฮัมบะลี (al-Bajay, 1991 : 3/141 ; al-Ramliy, 1871 : 8/22 ; al-Maqdisiy, Ibn Rush, 1978 : 1/387, 1983 : 11/75)

หลักฐานของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นหนึ่งในมัซฮับฮัมบะลีมีความเห็นว่า อนุญาตให้ผู้มีความคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติอิสลามบริโภคสิ่งฮารอมได้

หลักฐานจากอัลกรุอานหลักฐานที่หนึ่ง อายะที่ 119 สุเราะฮ์อัน-อาม

﴿ وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا دُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا

اضْطُررْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ ﴾ (الأنعام : 119)

ความว่า “ และมีอะไรเกิดขึ้นแก่พวกเจ้าที่พวกเจ้าไม่บริโภคจากสิ่งที่พระนามของอัลลอฮ์ ถูกกล่าวบนมัน ทั้งๆที่พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งสิ่งที่พระองค์ได้ทรงห้ามแก่พวกเจ้านอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการมันเท่านั้น”

อัลลอฮ์ ﷻ ยกเว้นการห้ามบริโภคสิ่งฮารอมขณะมีความคับขัน ผู้ที่มีความคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติอิสลามก็เข้าข่ายผู้ที่มีความคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมเพื่อรักษาชีวิตได้ (al-'Jassas, 1988 : 3/11)

ข้อโต้แย้ง

อายะฮ์ดังกล่าวให้ความหมายทั่วไปซึ่งมีหลักฐานการห้ามมิให้ผู้ที่มีความคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติบริโภคสิ่งฮารอมมากำหนดเฉพาะเจาะจงว่าไม่อนุญาตให้บริโภค ดังนั้นจำเป็นต้องถือตามหลักฐานเฉพาะเจาะจง (al-Razi, 1933 : 5/26)

ข้อชี้แจง

หลักฐานการกำหนดเฉพาะเจาะจงว่าอนุญาตให้ผู้ที่ยึดอยู่ในภาวะคับขันที่ไม่ละเมิดเท่านั้นบริโภคสิ่งฮารอมเพื่อประทังชีวิตได้ เป็นหลักฐานการตีความที่สื่อได้หลายบริบทมิใช่เป็นความหมายตามตัวบทของหลักฐานโดยตรง ดังนั้นจึงถือปฏิบัติตามความหมายทั่วไปของอายะฮ์ที่อนุญาตให้ทุกคนที่ยึดอยู่ในภาวะคับขันบริโภคสิ่งฮารอม เพื่อประทังชีวิตได้ซึ่งสอดคล้องกับความหมายตามลักษณะอักษร (الظاهر) มากกว่า (al-'Maqdisiy, 1985 : 3/532)

หลักฐานจากอัลกรุอานหลักฐานที่สอง ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์อัน-นิซาอ

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ

مِنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴾ (النساء : 29)

ความว่า “ ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! จงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเจ้า ในระหว่างพวกเจ้าโดยมิชอบ นอกจากมันจะเป็นการค้าขายที่เกิดจากความพอใจในหมู่พวกเจ้า และจงอย่าฆ่าตัวของพวกเจ้าเอง แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเมตตาต่อพวกเจ้าเสมอ”

หลักฐานจากอัลกรุอานหลักฐานที่สาม ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 195 สุเราะฮ์อัล-บะเกาะเราะฮ์

﴿ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ۚ وَأَحْسِنُوا ۗ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ

الْمُحْسِنِينَ ﴾ (البقرة : 195)

ความว่า “ และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของ อัลลอฮ์ และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริง อัลลอฮ์นั้น ทรงรักผู้กระทำความดีทั้งหลาย ”

ทั้งสองอายะฮ์อัลลอฮ์ ﷻ ห้ามฆ่าตัวเองและห้ามโยนตัวสู่ความพินาศ ดังนั้นการละการบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อรักษาชีวิตขณะตกอยู่ในภาวะคับขันถึงแม้ว่าโดยการละเมิดบทบัญญัติอิสลามถือว่าการฆ่าตัวเอง และโยนตัวเองสู่ความพินาศอย่างหนึ่งซึ่งเป็นที่ต้องห้าม และอิสลามมีบทบัญญัติให้พิทักษ์รักษาชีวิตจนสุดความสามารถถึงเป็นการอนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันได้ถึงแม้ว่าผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันนั้นละเมิดบทบัญญัติอิสลาม (al-'Maqdisiy, 1985 : 3/532)

ข้อโต้แย้ง

ทั้งสองอายะฮ์เป็นอายะฮ์ที่ให้ความหมายทั่วไป “อาม” (عام) ซึ่งมีหลักการห้ามมิให้ผู้มีความคับขันโดยเขาละเมิดบทบัญญัติบริโภคสิ่งฮาลาลมากำหนดเฉพาะเจาะจงว่าไม่อนุญาตให้บริโภคจึงต้องถือตามหลักเฉพาะเจาะจงที่บ่งชี้ว่าไม่อนุญาตให้ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติอิสลามบริโภคสิ่งฮาลาล (al- Razi, 1933 : 5/26)

ข้อชี้แจง

หลักการกำหนดเฉพาะเจาะจงว่าอนุญาตให้ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันที่ไม่ละเมิดเท่านั้นบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตได้ เป็นหลักการตีความที่สื่อได้หลายบริบทมิใช่เป็นความหมายตามตัวบทของหลักฐานโดยตรง ดังนั้นจึงถือปฏิบัติตามความหมายทั่วไปของอายะฮ์ที่อนุญาตให้ทุกคนที่ตกอยู่ในภาวะคับขันบริโภคสิ่งฮาลาล เพื่อประทังชีวิตได้ สอดคล้องกับความหมายตามลักษณะอักษร (الظاهر) มากกว่า (al-'Jassas, 1985 : 3/112)

หลักฐานเชิงวินิจฉัยหลักฐานที่หนึ่ง

ขณะผู้ละเมิดบทบัญญัติตกอยู่ในภาวะคับขันเช่นน้ำกำลังจะจมนหรือไฟกำลังจะเผาไหม้ตัวเขาโดยเขากำลังนอนหลับอยู่เป็นความจำเป็นสำหรับผู้เห็นเหตุการณ์ต้องช่วยเขาให้รอดชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าว ดังนั้นการอนุญาตให้ผู้ละเมิดที่กำลังตกอยู่ในภาวะคับขันรักษาชีวิตโดยการบริโภคสิ่งฮาลาลจึงสมควรยิ่งกว่า เมื่อมีสัตว์ร้ายจะทำอันตรายต่อผู้ละเมิดบทบัญญัติ เช่น ช้างจู่โจม งูแมงป่อง กัด เป็นที่อนุญาตให้เขาปกป้องตนเองถึงแม้จะต้องฆ่าสัตว์เหล่านั้น

อนุญาตหรืออาจกล่าวได้ว่าจำเป็นแก่ผู้ซึ่งละเมิดบทบัญญัติที่กำลังตกอยู่ในภาวะคับขันบริโภคอาหารจากผู้ที่มีมอบให้เขาโดยสมัครใจ เช่นกันเป็นที่อนุญาตให้แก่ผู้ซึ่งละเมิดบทบัญญัติที่กำลังตกอยู่ในภาวะคับขันบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิต เนื่องจากมีเหตุผลร่วมกันคือปิดเป่าภัยอันตรายให้แก่ชีวิต

อนุญาตให้ผู้ที่มีความคับขันบริโภคอาหารซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้อื่นที่ผู้ถือกรรมสิทธิ์ไม่มีความจำเป็นต่ออาหารนั้นแล้วถึงแม้ว่าเจ้าของกรรมสิทธิ์ไม่ยินยอมหรือจะโดยการบังคับก็ตามที่ซึ่งการบริโภคอาหารดังกล่าวเป็นสิ่งต้องห้ามยามไม่มีความคับขัน เช่นกันอนุญาตให้ผู้ที่พักอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติบริโภคอาหารฮารอมเพื่อประทังชีวิต (al-'Maqdisiy, 1985 : 3/533)

ข้อโต้แย้ง

หลักฐานเชิงวิญญัยที่กล่าวมาผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติสามารถที่จะปลดปล่อยตนเองออกจากการละเมิด และรับข้อผ่อนปรนได้โดยการเตาบะฮ์หรือการกลับเนื้อกลับตัว หากเขายังไม่กลับเนื้อกลับตัวเขาคือผู้ที่ฆาตกรรมตนเอง ทั้งนี้เนื่องจากการผ่อนปรนเป็นการช่วยเหลือให้มีชีวิตอยู่ หากผู้ที่ละเมิดบทบัญญัติได้รับการผ่อนปรนให้บริโภคอาหารฮารอมเพื่อประทังชีวิตได้ การผ่อนปรนตามสภาพดังกล่าว เป็นการช่วยเหลือส่งเสริมให้การละเมิดยังคงมีอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นสิ่งที่ค้านกับบทบัญญัติอิสลามอันสูงส่งเป็นอย่างยิ่ง เพราะการละเมิดเป็นสิ่งต้องห้ามการผ่อนปรนให้ผู้ที่พักอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาเป็นผู้ละเมิดบริโภคสิ่งฮารอมได้จึงเป็นการช่วยเหลือการละเมิดที่บทบัญญัติอิสลามห้ามอย่างเด็ดขาด อัซฮาฎิบีย¹⁰¹ กล่าวว่า : ไม่มีการผ่อนปรนใดๆแก่ผู้ที่หลงใหลอยู่กับการละเมิด เพราะการผ่อนปรนในสภาพดังกล่าวคือตัวตนของการฝ่าฝืนบทบัญญัติ (al-Shatibiy, n. d. : 337)

ข้อชี้แจง

ส่วนใหญ่ผู้ที่ละเมิดบทบัญญัติเป็นผู้ที่ไม่รู้รายละเอียดอย่างครอบคลุมหรือไม่มีความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามบทบัญญัติโดยมักทำตามอารมณ์ใฝ่ต่ำยามปกติวิสัยเสมอ ดังนั้น การปฏิบัติตามบทบัญญัติให้กลับเนื้อกลับตัวก่อนการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมเพื่อประทังชีวิต เพื่อการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมประทังชีวิตยามคับขัน จึงเป็นเรื่องที่ยากในการปฏิบัติเป็นอย่างมากสำหรับผู้ละเมิดฝ่าฝืน การปฏิบัติตามข้อโต้แย้งข้างต้นที่บทบัญญัติให้กลับเนื้อกลับตัวก่อนการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมเพื่อประทังชีวิตอาจเป็นชนวนทำให้ผู้ละเมิดดังกล่าวเสียชีวิตได้ เมื่อเขาไม่กลับเนื้อกลับตัวไม่สามารถบริโภคอาหารประทังชีวิตได้ ขณะที่การละเมิดบทบัญญัติเป็นสิทธิของอัลลอฮ์ ﷻ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการผ่อนปรนอนุโลม มีความกรุณา เมตตาปราณีการให้อภัยเป็นที่ตั้ง การรังชีวิตเป็นความจำเป็นหนึ่งของบทบัญญัติอิสลาม และการอนุญาตให้ผู้ที่พักอยู่ในภาวะคับขันบริโภคสิ่ง

¹⁰¹อิบรอฮีมบินมุซา อัซฮาฎิบีย เสียชีวิต ฮ. ศ. 790 เป็นทั้งนักกัฟฮิร และนักกฎหมายอิสลาม เป็นผู้นำมัซฮับมาลิก ในกรุงกรานาดา เรียบเรียงตำราสำคัญๆ เช่น “อัลมุวาฟะกัฮ์ ฟิอุศูล อัลฟิฮ์” (الموافقات في أصول الفقه) “อัลเอียะติศอม” (الإعتصام) (al-Ba'labakki, 1992 : 256)

ฮารอมเพื่อประทังชีวิตมิใช่เป็นการช่วยเหลือให้เกิดการฝ่าฝืนต่อเนื่อง แต่เป็นการช่วยเหลือชีวิตมนุษย์ ที่หวังว่าหากเขายังคงมีลมหายใจอยู่เขาจะได้กลับเนื้อกลับตัว (al-'Maqdisiy, 1985 : 3/533)

หลักฐานเชิงวินิจฉัยหลักฐานที่สอง

มีบทบัญญัติจำนวนหนึ่งที่เป็นข้อผ่อนปรนให้แก่ผู้ที่ละเมิดและผู้ที่ไม่ละเมิด บทบัญญัติอันเนื่องมาจากความคับขัน เช่น อนุญาตให้ผู้ที่ละเมิดประจำถิ่นละศีลอดรวมฏอนได้เมื่อเขาเป็นไข้ อนุญาตให้ผู้ที่เดินทางโดยที่เขาเป็นผู้ละเมิดทำตะยัมมูม¹⁰²ได้เมื่อไม่มีน้ำ อนุญาตให้ผู้ที่ละเมิดประจำถิ่นลูปบนรองเท้าหุ้มข้อด้วยน้ำเป็นต้น มีรายงานว่าท่านเราะสูล ﷺ อนุญาตให้ลูปบนรองเท้าหุ้มข้อด้วยน้ำหนึ่งวันหนึ่งคืนสำหรับผู้ประจำถิ่นและสามวันสามคืนสำหรับคนเดินทาง โดยที่ท่านมิได้แยกแยะว่าต้องเป็นผู้กัฎีหรือผู้ละเมิด จึงอนุมานได้ว่าผู้ละเมิดก็มีสิทธิ์ได้รับการผ่อนปรนหากมีความคับขันเช่นกันการบริโภคสิ่งฮารอมของผู้ที่ละเมิดยามเขามีความคับขันก็เป็นการผ่อนปรนอย่างหนึ่ง (al-'Jassas, 1995 : 1/158)

ข้อโต้แย้ง

การผ่อนปรนเพื่อประโยชน์ของบทบัญญัติมีความแตกต่างกับการผ่อนปรนเพื่อประโยชน์ของมนุษย์ การไม่อนุญาตให้ผู้ที่มีความคับขันบริโภคสิ่งฮารอมเนื่องจากการละเมิด เป็นแนวทางที่จะให้เขาได้หลุดพ้นจากการละเมิดโดยการเตาบะฮ์ เมื่อเขาเตาบะฮ์¹⁰³แล้วก็เป็นที่อนุญาตแก่เขาบริโภคอาหารที่เคยเป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับเขา ถึงแม้ว่ามีบทบัญญัติผ่อนปรนหลายประการที่มีผลต่อผู้ที่ไม่ละเมิดและผู้ที่ละเมิด แต่การบริโภคอาหารฮารอมของผู้ละเมิดในยามคับขันมีหลักฐานเฉพาะมายกเว้นบทบัญญัติการผ่อนปรนดังกล่าวจึงเป็นที่ต้องห้ามมิให้ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาละเมิดบริโภคอาหารฮารอม (al-'Bajiy, 1991 : 3/141)

ข้อชี้แจง

การอนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาเป็นผู้ละเมิดบริโภคสิ่งฮารอมเพื่อประทังชีวิต มิใช่เป็นการผ่อนปรนเนื่องจากการละเมิด แต่ทว่าเป็นการผ่อนปรน เนื่องจากความคับขันที่อัลลอฮฺทรงประทานให้กับทุกคน ซึ่งไม่มีหลักฐานการแยกแยะระหว่างผู้กัฎีกับผู้ละเมิดโดยตรงมาเฉพาะเจาะจง (al-'Maqdisiy, 1985 : 3/533)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้ผู้ที่มีความคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติอิสลามบริโภคสิ่งฮารอม

หลักฐานจากอัลกรุอานหลักฐานที่หนึ่ง อายะฮ์ที่ 173 สูเราะฮ์ อัล - บะเกาะเราะฮฺ

¹⁰²อิตตะยัมมูม คือการใช้ฝุ่นสะอาดปะหน้า และมีจนถึงข้อศอกเพื่อเปลื้องสิ่งสกปรกนามธรรมออกจากร่างกาย โดยสามารถใช้แทนการอาบน้ำละหมาดการอาบน้ำเพื่อชำระสิ่งสกปรกนามธรรมในกรณีจำเป็นได้ (al-Yuryaniy, 1998 : 98)

¹⁰³อิตเตาบะฮ์ คือการกลับเนื้อกลับตัวโดยการเสียใจกับความผิดที่ผ่านมา ตั้งใจแน่วแน่ว่าจะไม่กลับไปทำผิดอีก ละทิ้งความผิดดังกล่าว และส่งคืนสิทธิ์ให้แก่เจ้าของ (al-Yuryaniy, 1998 : 95)

﴿إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (البقرة : 173)

ความว่า “ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์แล้วผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีผู้ใช้ผู้แสวงหา และมิใช่เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ร้ ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

การบริโภคสิ่งต้องห้ามตามอายะฮ์ข้างต้นเป็นบทบัญญัติแก่ทุกคนยกเว้นผู้ที่มีความคับขันที่มีคุณสมบัติมิใช่ผู้แสวงหาและมิใช่เป็นผู้ละเมิดขอบเขต ซึ่งผู้ละเมิดบทบัญญัติขาดคุณสมบัติดังกล่าว เพราะคำว่าผู้ละเมิดกับผู้ไม่ละเมิดตรงกันข้ามกัน การละเมิดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ว่าจะเป็นการเดินทาง การกิน หรืออื่นๆ ก็ได้ชื่อว่าเป็นผู้ละเมิดแล้ว ดังนั้นวลี “มิใช่ผู้แสวงหาและมิใช่เป็นผู้ละเมิด” จะยังไม่ถูกบทบัญญัติเว้นแต่ต้องปราศจากการละเมิดใดๆทั้งสิ้น ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาละเมิดก็ได้ชื่อว่าเขาเป็นผู้ละเมิดคนหนึ่งจึงยังคงอยู่ภายใต้บทบัญญัติที่ว่า “ที่จริงพระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้น เพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกรและสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ ...” (al-Ramliy, 1933 : 5/24)

ข้อโต้แย้ง

ปราชญ์ด้านอรรถาธิบายอัลกุรอานส่วนใหญ่อธิบาย “...มิใช่ผู้แสวงหาและมิใช่ผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ร้...” ว่าไม่แสวงหาที่จะบริโภคสิ่งฮาลาลโดยที่สามารถบริโภคสิ่งฮาลาลได้ และไม่ละเมิดขอบเขตโดยไม่บริโภคเกินปริมาณที่จำเป็น (al-Qurtubiy, 1997 : 2/226 ; al-Tabariy, 1997 : 2/91 ; al-'Jassas, 1995 : 1/56)

หลักฐานจากอัลกุรอานหลักฐานที่สอง อายะฮ์ที่ 3 สุเราะฮ์ อัล - มาอิดะฮ์

﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فِسْقٌ الْيَوْمَ يَمْسَسُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (المائدة : 3)

ความว่า “ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา และการที่พวกเจ้าเสี่ยงทายด้วยไม้ดิว เหล่านั้นเป็นการละเมิด วันนี้บรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธา หมดหวังในศาสนาของพวกเจ้าแล้ว ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่ากลัวพวกเขา และ

จงกลัวข้าเถิด วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว ผู้ใดได้รับความคับขันในความหิวโหย โดยมีไซ้เป็นผู้จงใจกระทำบาปแล้วไซ้ แน่นอนอัลลอฮ์ นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

อัลลอฮ์ ﷻ ห้ามทุกคนบริโภคสิ่งฮารอมที่พระองค์แจกแจงไว้ในอายะฮ์ข้างต้น โดยพระองค์อนุญาตให้ผู้ที่มีความคับขันที่มีไซ้เป็นผู้จงใจกระทำบาปบริโภคสิ่งฮารอมเหล่านั้นได้ยามคับขัน ซึ่งผู้ละเมิดบทบัญญัติเป็นผู้หนึ่งที่ยังใจกระทำบาปจึงไม่เป็นที่อนุญาตให้เขาบริโภคสิ่งฮารอมในสภาพดังกล่าวได้ (al-Ramliy, 1871 : 8/22)

ข้อโต้แย้ง

หลังจากที่อัลลอฮ์ทรงแจกแจงสิ่งต้องห้ามบริโภคแล้วพระองค์ทรงกล่าวว่า ((...إلّا ما اضطررتم إليه...)) “...นอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการมันเท่านั้น...” ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 119 สุเราะฮ์ อัล - อาม บ่งชี้ว่าการอนุญาต ให้บริโภคสิ่งฮารอมในขณะที่ประสบภาวะคับขันเป็นการผ่อนปรนที่ครอบคลุมผู้กัศดีและผู้ละเมิด

และคำรัสของพระองค์ในส่วนของอายะฮ์ที่ 173 สุเราะฮ์อัล-บะเกาะเราะฮ์ ((...بغ ولاعاد...)) ความว่า...โดยมีไซ้ผู้เสาะแสวงหาและมีไซ้เป็นผู้ละเมิดขอบเขต...และส่วนหนึ่งของอายะฮ์ที่ 3 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะ ((...غير متجانف لائم...)) ความว่า “...โดยมีไซ้เป็นผู้จงใจกระทำบาปแล้วไซ้...” สื่อความเป็นไปได้ทุกการเสาะแสวงหาการละเมิด การจงใจกระทำบาปไม่ว่าจะเป็นเรื่องบริโภคอาหารหรือการก่อกบฏต่อผู้นำ การปล้นสะดม และอื่นๆดังนั้นไม่เป็นการอนุญาตให้บทบัญญัติเฉพาะเจาะจงใจความของอายะฮ์อื่นเช่น ความว่า “...นอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการมันเท่านั้น...” กับเพียงความเป็นไปได้หลายความหมาย แต่ทว่าต้องให้ความหมายสอดคล้องตามความทั่วไปของอายะฮ์โดยไม่บทบัญญัติเฉพาะเจาะจงตราบใดที่ไม่มีหลักฐานให้เฉพาะเจาะจง (al-Jasas, 1995 : 1/156)

ข้อชี้แจง

คำรัสอัลลอฮ์ ﷻ ﴿...بغ ولاعاد...﴾

ความว่า “...โดยมีไซ้ผู้เสาะแสวงหาและมีไซ้เป็นผู้ละเมิดขอบเขต...”

ครอบคลุมรวมการเสาะแสวงหาและผู้ละเมิดขอบเขตทั้งหมดไม่มีการยกเว้นอันใดเป็นการเฉพาะรวมทั้งผู้ละเมิดที่ตกอยู่ในภาวะคับขัน ดังนั้นหากมีการละเมิดใดเกิดขึ้นก็ไม่เป็นที่อนุญาตให้ผู้ละเมิดนั้นบริโภคอาหารฮารอมในสภาพดังกล่าว

ส่วนการบทบัญญัติเฉพาะเจาะจงเฉพาะการบริโภคอาหารเป็นการเจาะจงที่ปราศจากหลักฐานความจำเป็นและไม่สอดคล้องกับหลักการและมีข้อบ่งชี้ว่าการบทบัญญัติคำรัสอัลลอฮ์ ﷻ

ความว่า “...โดยมิใช่ผู้เสาะแสวงหาและมิใช่เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้...” ไว้ในหมวดการบริโภคอาหารไม่ถูกต้องหลายประการดังนี้

หนึ่ง คาร์ฮัลลอฮฺ ﴿...غیر باغ ولا عاد...﴾

ความว่า “...โดยมิใช่ผู้เสาะแสวงหาและมิใช่เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้...” เป็นฮาล (حال) “สภาพ” ของความคับขันซึ่งความคับขันจะต้องคงอยู่คู่กับการไม่เสาะแสวงหาและการไม่ละเมิดขอบเขตจึงอนุโลมให้บริโภคอาหารฮารอมดังกล่าวได้ ซึ่งการไม่เสาะแสวงหาและการไม่ละเมิดขอบเขตดังกล่าวไม่สามารถที่จะบัพัญญัตติใช้กับการบริโภคอาหารได้ตามสภาพของอายะฮ์นี้ เพราะความคับขันจะจบสิ้นทันทีที่มีการบริโภคอาหาร

สอง โดยธรรมชาติมนุษย์รังเกียจที่จะบริโภคสัตว์ที่ตายเองและเลือดที่ไหลออกขณะเชือดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งจากสิ่งต้องห้ามบริโภคตามความของอายะฮ์ที่ 173 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ และอายะฮ์ที่ 3 สูเราะฮ์อัลมาอิดะฮฺ หากห้ามมิให้เสาะแสวงหาและห้ามมิให้ละเมิดขอบเขตว่าด้วยบริบทของการบริโภคในภาวะคับขันการห้ามนั้นก็ไม่มีผลอันใดและการกำหนดเงื่อนไขการไม่เสาะแสวงหาและการไม่ละเมิดขอบเขตเกี่ยวกับการบริโภคอาหารในสภาพดังกล่าวเป็นการกำหนดเงื่อนไขที่ไม่มีประโยชน์อันใดเลย (al-Ramliy, 1871 : 8/32)

ข้อโต้แย้ง

โดยธรรมชาติมิใช่ว่ามนุษย์ทุกคนจะรังเกียจสัตว์ตายเองหรือเลือดที่ไหลออกขณะเชือดและสิ่งฮารอมอื่นๆ เนื่องจากมนุษย์จำนวนไม่น้อยที่นิยมกินสัตว์ตายเอง เลือดที่ไหลออกขณะเชือดและสิ่งฮารอมอื่นๆ โดยเฉพาะสังคมาฟิรหรือสังคมุสลิมที่ปะปนกับกาฟิร

สาม การไม่เสาะแสวงหาและการไม่ละเมิดขอบเขตบ่งชี้การปฏิเสธสาระัตถะของการเสาะแสวงหาและการละเมิดทุกรูปแบบ การละเมิดในบริบทของการบริโภคเป็นสาระัตถะหนึ่งของการละเมิด การปล้นสดมภ์ การก่อกบฏก็เป็นสาระัตถะของการละเมิดเช่นกัน ดังนั้นการปฏิเสธการละเมิดจึงต้องครอบคลุมทุกสาระัตถะของการละเมิด การเฉพาะเจาะจงแต่เฉพาะการละเมิดในบริบทของการบริโภคอาหารอย่างเดียวเป็นการผิดวิสัยไม่ตอบโจทย์

สี่ ข้อบ่งชี้ทั้งสามข้างต้นสอดคล้องกับความในอายะฮ์ที่ 3 สูเราะฮ์อัลมาอิดะฮฺ

﴿...فمن اضطر في مخمصة غير متجانف لإثم فإن الله غفور رحيم...﴾

ความว่า “...ผู้ใดได้รับความคับขันในความหิวโหยโดยมิใช่เป็นผู้จงใจกระทำบาปแล้วไซ้ แน่นอนอัลลอฮ์นั้นเป็นผู้ทรงอภัยผู้ทรงเมตตาเสมอ...”

อัลลอฮ์ ﴿﴾ แจกแจงว่าผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันที่ได้รับอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมคือผู้ที่ไม่จงใจกระทำบาป โดยหมายถึงผู้ที่ไม่เสาะแสวงหาไม่ละเมิดขอบเขตใดๆ เลย (al-Razy, 1933 : 5/25)

ข้อโต้แย้ง

การอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะดังกล่าว เนื่องจากมีความคับขันไม่ใช่ผลของการรักดีหรือการละเมิด และปราชญ์ด้านอรรถาธิบายอัลกุรอานส่วนใหญ่ให้คำอธิบายว่า : ไม่แสวงหาที่จะบริโภคสิ่งฮาลาลขณะที่สามารถบริโภคสิ่งฮาลาลได้ และไม่ละเมิดขอบเขตโดยไม่บริโภคเกินปริมาณที่จำเป็น (al-'Jassas, 1995 : 1/156)

หลักฐานจากปราชญ์อาวุโส

อิบนุฮะซิมีย¹⁰⁴ รายงานจากมุญาฮิด¹⁰⁵ อธิบายคำรัสอัลลอฮ์ส่วนหนึ่งจากอายะฮ์ที่ 173 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أُهْلِيَ بِهِ لَعَبْرِ اللَّهِ فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ

وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ (البقرة : 173)

ความว่า " ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพื่ออื่นจากอัลลอฮ์ แล้วผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีผู้เสาะแสวงหา และมีใช้เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ร ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ "

ความว่า "...โดยมีผู้เสาะแสวงหาและมีใช้เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ร..." ว่าไม่อยู่ดีธรรม ไม่ละเมิดต่อมุสลิม มุญาฮิดกล่าวว่า : ผู้ใดออกไปเพื่อปล้นสะดมหรือออกไปเพื่อการละเมิด บทบัญญัติของอัลลอฮ์แล้วเขามีความจำเป็นที่จะต้องบริโภคสัตว์ที่ตายเองก็ไม่ใช่ที่อนุญาตให้เขาบริโภค และผู้ใดที่ออกไปในหนทางของอัลลอฮ์แล้วประสบกับภาวะคับขันเป็นที่อนุญาตให้เขาบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะดังกล่าวได้มีรายงานจากสะอีดบินุบิรอธิบายความอายะฮ์ (فمن اضطر غير باغ ولا عاد...))

ความว่า "...และผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีผู้เสาะแสวงหาและมีใช้เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ร..." ว่า : ผู้ใดที่ออกไปในหนทางของอัลลอฮ์และเกิดมีความคับขันก็อนุญาตให้เขาบริโภคอาหารฮาลาลนั้นได้ ส่วนผู้ที่ออกไปปล้นสะดมก็ไม่มีข้อผ่อนปรนสำหรับเขาที่จะบริโภคสิ่งฮาลาลนั้น (Ibn Hazmiy, 1927 : 7/428)

¹⁰⁴อิบนุฮะซิมีย (ฮ. ศ. 384 – ฮ. ศ. 456) เชี่ยวชาญทั้งในกฎหมายอิสลาม ฮะดีษ อัลมุลกะลาม วารณคดีอาหรับ เรียบเรียงตำราที่สำคัญ เช่น "อัลมัทมลา" (المحلى) "อัลอิหาม" (الإحكام) (al-Dhahabiy, 2001 : 18/184)

¹⁰⁵มุญาฮิด บิน ญะบَّر อนุอัลฮัจญัจญ์ อัลมักกี (เสียชีวิต ฮ. ศ. 104) เป็นตาบิอีย เป็นปราชญ์อธิบายอัลกุรอานที่เป็นที่ยอมรับท่านหนึ่งท่านเรียนการอธิบายอัลกุรอานจากอิบนุอับบาส (al-Dhahabiy, 1994 : 6/161)

ข้อโต้แย้ง

ทัศนะของอิบนุอัซมีย มุญาฮิดและสะอีดบินญุบัยร ชัดแย้งกับทัศนะของปราชญ์ด้าน อรรถาธิบายอัลกุรอานส่วนใหญ่ เช่น อิบนุอับบาส อิกริมะฮ์กอตาตะฮ์อะฆออ์ อัศสุตดีย อรรอบีอ อัสสะอดีย อัลฮัรรอซีย อัลญุศกอซ อัศสุญญีย ที่อธิบายการไม่เสาะแสวงหาว่า ไม่แสวงหาที่จะบริโภค สิ่งหารอมขณะที่สามารถบริโภคสิ่งฮาลาลได้ และไม่ละเมิดขอบเขตโดยไม่บริโภคเกินปริมาณที่จำเป็น (al-Tabariy, 1997 : 2/91 ; al-Qurtubiy, 1997 : 2/228 ; al-Shawkaniy, 1997 : 1/314)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่าหลักฐานและเหตุผลของทั้งสองทัศนะมีน้ำหนักใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจึงเห็นว่าอนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาเป็นผู้ละเมิดฝ่าฝืนบทบัญญัติ บริโภคสิ่งหารอมได้และควรที่จะกลับเนื้อกลับตัวก่อนการบริโภคสิ่งหารอมในสภาพดังกล่าว เพื่อเลี่ยง ข้อขัดแย้งระหว่างสองทัศนะ ส่วนโทษของความผิดฐานเขาละเมิดบทบัญญัติเป็นกรณีระหว่างเขากับอัลลอฮ์เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ทัศนะที่อนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาเป็นผู้ละเมิด ฝ่าฝืน บทบัญญัติบริโภคสิ่งหารอมได้เป็นทัศนะของปราชญ์ด้านอรรถาธิบายอัลกุรอานส่วนใหญ่ เช่น อิบนุ อับบาส¹⁰⁶ อิกริมะฮ์¹⁰⁷ มุกอติล¹⁰⁸ กอตาตะฮ์¹⁰⁹ อะฆออ์¹¹⁰ อัศสุตดีย¹¹¹ อรรอบีอ¹¹² อัลฮะสัน¹¹³

¹⁰⁶อิบนุ อับบาส คืออับดุลลอฮฺ บิน อับบาส บิน อับดุลมุฏฏออลิบ บิน ฮาซิม เป็นลูกพี่ลูกน้องกับท่านเราะฮูล เป็นผู้ทรงความรู้ในหมู่สาวกท่านเราะฮูล จนได้ชื่อว่ามหาสมุทรของประชาชาติ เสียชีวิต ฮ. ศ. 68 ที่เมืองฏออิบ (al-ZarkAliy, 1993 : 4/95)

¹⁰⁷อิกริมะฮ์ คืออิกริมะฮ์ บินอัมมาร อัลฮะนะฟีย (เสียชีวิต ฮ. ศ. 159) เป็นปราชญ์ยุคตาบิอีน สังกัดมัซฮับฮะนะฟีย มีความเชี่ยวชาญ วิชาฮะดีษและสายรายงานท่านหนึ่ง (al-Dhahabiy, 1994 : 5/44)

¹⁰⁸มุกอติล บิน สุลัยมาน อัล - บัลคีย เป็นปราชญ์ด้านวิชาดีฟซีร อัลกุรอาน เป็นเจ้าของหนังสือ ดีฟซีรชื่อว่า “ดีฟซีร มุกอติล เสียชีวิต เมื่อปี ฮ. ศ. 150 ที่เมือง บัสเราะฮฺ (al-Dhahabiy, 2002 : 7/281)

¹⁰⁹กอตาตะฮ์ บิน ดะอามะฮฺ อัศ-ละดูลียฺ เสียชีวิตปี ฮ. ศ. 118 เป็นปราชญ์ที่เชี่ยวชาญด้านภาษา ประวัติบุคคล และประวัติศาสตร์ของชนชาติอาหรับ เป็นปราชญ์ด้านฮะดีษ และดีฟซีร (al-Dhahabiy, 2001 : 5/270-283)

¹¹⁰อะฆออ์ บิน อปีเราะฮฺบาส (เสียชีวิต ฮ. ศ. 114) เป็นตาบิอีย เคยเป็นทาส ปราชญ์พิกฮ์ที่โดดเด่นท่านหนึ่ง เป็นมุฟตี และผู้รายงานฮะดีษในสมัยท่าน (al-Dhahabiy, 1994 : 5/29)

¹¹¹อัศ-สุตดีย คืออิสมาอิล บิน อับดุลเราะฮฺมาน บิน อบีกีร์มะฮฺ อัศ-สุตดีย เคยศึกษากับท่านอิบนุอับบาส อนัส บิน มาลิกเสียชีวิตเมื่อปี ฮ. ศ. 127 (al-Dhahabiy, 2001 : 5/264-265)

¹¹²อรรอบีอ คืออิบนุ กุซัยม อัช-เชารีย เป็นปราชญ์ รุ่นตาบิอีน ชาวกุฟะหฺ เป็นศิษย์ของอับดุลเลาะฮฺ อิบนุ มัสอูด เป็นนักวิชาการด้านฮะดีษ - เสียชีวิตที่เมืองกุฟะหฺ เมื่อปี ฮ. ศ. ที่ 65 (al-Dhahabiy เล่ม4 หน้า 258-262)

¹¹³อัลฮะสัน คืออัลฮะสัน บิน ยะฮฺสา อัลบะศอริย (ฮ. ศ. 21-ฮ. ศ. 110) เป็นตาบิอีย ท่านได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในสมัยท่านที่เมืองอัลบัสเราะฮ์ (al-Dhahabiy, 1994 : 2/242)

อิบनुซัยด์¹¹⁴ อิบनुฮุซัยบ¹¹⁵ อัลกุฎฎิบีย อัลญออบะรีย อัชเชากานีย อัศสะอดีย¹¹⁶ อัลฮัรรอซีย¹¹⁷ อัลญุศศอศ อัศศุญญีย (al-Tabariy, 1997 : 2/91 ; al-Qurtubiy, 1997 : 2/228 ; al-Shawkaniy, 1997 : 1/314 ; al-saadiy, 1997 : 65 ; al-Harrasiy, 2001 : 1/42 ; al-'Jassas, 1995 : 1/156 ; al-Suyuti, 2000 : 1/308 ; al-Andalusiy, 1993 : 1/164 ; lbnkathir, 1993 : 1/195)

2. ทศนะที่อนุญาตให้ผู้ตกอยู่ภาวะคับขันโดยที่เขาเป็นผู้ละเมิดฝ่าฝืนบทบัญญัติบริโภคลิงฮารอมได้ สอดคล้องกับหลักบทบัญญัติอิสลามและวิธีวิทยาทางกฎหมายอิสลามที่ให้อิสรภาพและความหมายทั่วไปของตัวบทตราบใดที่ยังไม่มีหลักฐานการเฉพาะเจาะจง

3. เดิมการบริโภคอาหารเป็นสิ่งอนุญาตหรือจำเป็น สภาพที่ผู้ละเมิดฝ่าฝืนประสบภาวะคับขันที่จะต้องบริโภคลิงฮารอมเพื่อประทังชีวิตเป็นสภาพที่จำเป็นต้องมีหลักฐานมาแจกแจงบทบัญญัติเป็นอย่างยิ่งหากว่าเป็นสิ่งต้องห้าม เมื่อไม่มีหลักฐานการห้ามก็ถือตามบทบัญญัติเดิมคืออนุญาต

4. การผ่อนปรนเป็นความเมตตากรุณาปรานีจากอัลลอฮ์ที่ประทานให้แก่บ่าว เป็นบทบัญญัติที่กว้างขวางเพื่อแผ้วถางที่ว่ามีภาวะความคับขันไม่ว่าด้วยสาเหตุอันใด ทางออกก็คือการผ่อนปรนจึงไม่ควรที่จะจำกัดกรอบการผ่อนปรน โดยไม่มีหลักฐาน ฉะนั้นเมื่อผู้ละเมิดประสบภาวะคับขันก็เป็นที่ยอนุญาตให้เขาบริโภคอาหารเพื่อประทังชีวิตได้

5. หากว่าการละเมิดเป็นเหตุผลการไม่อนุญาตให้ผู้ละเมิดที่ประสบภาวะคับขันบริโภคลิงฮารอมเพื่อประทังชีวิต ดังนั้นก็ไม่เป็นที่ยอนุญาตให้ผู้ละเมิดที่ประสบภาวะคับขันบริโภคลิงฮาลาลเช่นกัน หรือไม่ประสบภาวะคับขันเนื่องจากมีสาเหตุร่วมคือการละเมิด บทบัญญัติลักษณะเช่นนี้จะนำมาซึ่งความเดือดร้อนให้แก่มนุษย์อย่างกว้างขวาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติอิสลามอย่างแน่นอน

¹¹⁴อิบनुซัยด์ คืออาบูอัสซะฆาอ ญาบิร บินซัยด์ อัลยะฮะมดีย เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านฮะดีษ ฟิเกฮ์ และตัฟซีร์ ได้มีโอกาสศึกษากับท่านอิบनुฮับบาส เสียชีวิต เมื่อปีฮ.ศ. 93 ที่เมืองบัสเราะฮฺ (al-'Dhahabiy, 1994 : 5/231)

¹¹⁵อิบनुฮุซัยบ คือออบูสะอิด ชะฮฺรฺ บินฮุซัยบ อัศ-อซฮารีย อัช-ชามีย เป็นปราชญ์อาวุโสรุ่นดาบีอิน รายงานหะดีษจาก เศาะฮาบะฮฺหลายท่าน เช่น ออบูฮุรَيْرَةَ ออบูอับบาส และอุมมุสะละมะฮฺ เสียชีวิต เมื่อ ปี ฮ.ศ. 100 (al-Dhahabiy 2001, 4 : 373-378)

¹¹⁶อัศสะอดีย คืออับดุลเราะมาน บินนาศิร อัศ-สะอดีย จากตระกูลอะหมิม เป็นเจ้าของตัฟซีร์อัลกุรอานที่ชื่อว่า “ตัยสิรุลกะรีม อัล-เราะมาน” เสียชีวิต เมื่อปี ฮ.ศ. 1376 ที่เกาะซีม ซาอุดีอาราเบีย (al- Saadiy, 2011 : 3)

¹¹⁷อัลฮัรรอซีย คือออบูยะสัน อิมาดุดดีน อาลี บินมุหัมมัด บินอาลี อัลญุอบริ เป็นที่รู้จักในนามอัลฮัรรอซีย สังกัด มัชฮับฮาฟีอีย เจ้าของหนังสือ ตัฟซีร์ “อะฮกามุลกุรอาน” เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านตัฟซีร์ และศาสนบัญญัติ เสียชีวิต เมื่อปี ฮ.ศ. 504 ที่เมืองแบกแดด ประเทศอิรัก (al-Dhahabiy, 2001 : 19/350-352)

4. 5. 2 สิ่งที่อนุญาตในภาวะคับขัน

เป็นที่อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะคับขันบริโภคสิ่งฮาลาลที่สามารถประทังชีวิตได้ (Ibn Rush, 1978 : 1/461 ; Ibn Abidin, 1979 : 5/238 ; al-Dardir, 1993 : 2/185 ; al-sharbinini, 8/595 ; al-'Buhutiy, 1997 : 6/248)

อัลลอฮ์กล่าวในสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์อายะฮ์ที่ 173

﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخَنزِيرِ وَمَا أُهْلَ بِهِ لِغَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (البقرة : 173)

ความว่า “ที่จริงที่พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้านั้นเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพ้ออื่นจากอัลลอฮ์ แล้วผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมิใช่ผู้เสาะแสวงหา และมิใช่เป็นผู้ละเมิดขอบเขตแล้วไซ้ร้ ก็ไม่มีบาปใดๆ แก่เขา แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

อัลกุรฎูบีย กล่าวว่่า : อัลลอฮ์ ﷻ อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขัน เนื่องจากไม่สามารถบริโภคสิ่งฮาลาลได้ (al-Qurtubiy, 1966 : 2/232)

อายะฮ์ที่ 3 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์

﴿ حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخَنزِيرِ وَمَا أُهْلَ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَفَةُ وَالْمَوْفُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْلَامِ ذَلِكُمْ فِسْقٌ الْيَوْمَ يَمَسُّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرٍ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ (المائدة : 3)

ความว่า “ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา และการที่พวกเจ้าเสี่ยงทายด้วยไม้ตีว่ เหล่านั้นเป็นการละเมิด วันนี้บรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธา หมดหวังในศาสนาของพวกเจ้าแล้ว ดังนั้นพวกเจ้าจงอย่ากลัวพวกเขา และจงกลัวข้าเถิด วันนี้ข้าได้ให้สมบูรณ์แก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว ผู้ใดได้รับความคับขันในความทิวโหย โดยมิใช่เป็นผู้จงใจกระทำบาปแล้วไซ้ร้ แน่นอนอัลลอฮ์ นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

อัลกุรฎูบีย กล่าวว่่า : (فمن اضطر في مخصصة) คือผู้ที่มีความคับขันที่ต้องกินสัตว์ที่ตายเองและสิ่งฮารอมทุกชนิดที่ถูกห้ามกินในอายะฮ์นี้ และ(مخصصة) คือความอดอยากที่องว่างปราศจากอาหาร (غير متجانف لإثم) คือไม่มีเจตนาที่จะฝ่าฝืนบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ (al-Qurtubiy, 1966 : 6/64, 65)

อายะฮ์ที่ 145 สุเราะฮ์ อัลอันอาม

﴿قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِعَبِيرِ اللَّهِ بِهِ فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (الأنعام : 145)

ความว่่า “จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่่า ฉันไม่พบว่่าในสิ่งที่ถูกให้เป็่นอายะฮ์แก่ฉันนั้น มีสิ่งต้องห้ามแก่ผู้บริโภคนอกจากสิ่งนั้นเป็่นสัตว์ที่ตายเอง หรือเลือดที่ไหลออก หรือเนื้อสุกร แท้จริงมันเป็่นสิ่งโสภม หรือเป็่นสิ่งละเมิด ซึ่งถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่มัน ถ้าผู้ใดได้รับความคับขัน โดยมีใช่เป็่นผู้แสวงหา และมีใช่ผู้ละเมิด แล้วไซ้ร้ แท้จริงพระเจ้าของเจ้านั้น เป็่นผู้ทรงอภิโยช เป็่นผู้ทรงเอ็นดูเมตตา”

อัญญอบะรีย อธิบายว่่า : ผู้ใดที่มีความจำเป็นต้องบริโภคสิ่งทีอัลลอฮ์ ﷻ ห้ามไม่ว่่าจะเป็่นสัตว์ที่ตายเอง เลือดที่ไหลออกมาขณะทำการเชือด เนื้อสุกร หรือสัตว์ที่ถูกเชือดโดยละเมิดบทบัญญัติอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งถูก เปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่มัน เขาบริโภคเพราะมีความคับขันไม่มีอาหารอื่นจะบริโภค มีใช่บริโภคเพื่อความอ่ร่อย และเมื่อเขาบริโภคแล้ว เขาบริโภคตามความจำเป็นเท่านั้น คือเพื่อประทังชีวิต โดยมีได้เลยเถิดเกินขอบเขตปริมาณทีได้รับอนุญาตการบริโภคดังกล่าวจึงไม่เป็่นความผิดอันใด (al-Tabariy, 1997 : 5/381)

สุเราะฮ์ อัลอันอาม อายะฮ์ที่ 119

﴿وَمَا لَكُمْ إِلَّا أَنْ تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَّا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ﴾ (الأنعام : 119)

ความว่่า “ และมีอะไรเกิดขึ้นแก่พวกเจ้าทีพวกเจ้าไม่บริโภคจากสิ่งทีพระนามของอัลลอฮ์ ถูกกล่าวบนมัน ทั้ๆทีพระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งสิ่งทีพระองค์ได้ทรงห้ามแก่พวกเจ้านอกจากสิ่งทีพวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการมันเท่านั้น”

อัญญอบะรีย อธิบายว่่า : อะไรเล่าทีห้ามสุเจ้ามิให้บริโภคสิ่งทีถูกเชือดถูกต้องตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม ทั้ๆทีอัลลอฮ์ ﷻ ได้แจกแจงให้แก่เจ้าแล้วถึงสิ่งทีต้องห้ามบริโภคตามความในสุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ อายะฮ์ที่ 3 ซึ่งสุเจ้าได้รับรู้สิ่งต้องห้ามบริโภคดังกล่าวอย่างชัดเจน ดังนั้นจงบริโภคสิ่งฮาลาล และจงระวังจากการบริโภคสิ่งฮารอมยกเว้นเมื่อสุเจ้ามีความคับขันทีจะต้อง

บริโภคสิ่งฮารอมดังกล่าวจึงเป็นที่อนุญาตให้บริโภคได้ตราบไตที่สุเจ้าตกอยู่ในภาวะคับขัน (al-Tabariy, 1997 : 5/322)

อายะฮ์ที่ 115 สุเราะฮ์อันนะฮล

﴿ إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنزِيرِ وَمَا أُهْلِيَ لِعَیْرِ اللَّهِ بِهِ ۖ فَمَنْ اضْطُرَّ غَیْرَ

بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾ (النحل : 115)

ความว่า “แท้จริง พระองค์ทรงห้ามพวกเจ้าเพียงแต่สัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งเสียงที่มันเพ้ออื่นจากอัลลอฮ์ ดังนั้นผู้ใดที่อยู่ในสภาพคับขันโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้และไม่เป็นผู้ละเมิดแล้ว แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัย ผู้ทรงเมตตาเสมอ”

อายะฮ์ อัลกุรอานทั้งห้าที่กล่าวมาได้แจกแจงถึงสิ่งฮารอมบริโภคตามความของอายะฮ์ทั้งห้าคือสัตว์ที่ตายเอง และเลือดที่ไหลออกขณะเชือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นอัลลอฮ์ ﷻ ที่มันขณะเชือด และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกินจนตาย และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นหินบูชา โดยนอกจาก 10 สิ่งฮารอมบริโภคที่ถูกกล่าวไว้ในกุรอานและอัลสุนวนะฮ์ได้แจกแจงสิ่งฮารอมบริโภคเพิ่มเติมอีกจำนวนหนึ่ง เช่น สัตว์ร้ายมีเขี้ยว นกที่มีกรงเล็บ และลาบ้าน แต่กรณีที่มีมนุษย์ตกอยู่ในภาวะคับขันไม่สามารถบริโภคสิ่งฮาลาลได้ อัลลอฮ์ ﷻ จึงอนุมัติให้บริโภคสิ่งฮารอมดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งชีวิตของมนุษย์

อายะฮ์ที่ 195 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ

﴿ وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ۚ وَأَحْسِنُوا ۚ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ

الْمُحْسِنِينَ ﴾ (البقرة : 195)

ความว่า “ และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของ อัลลอฮ์ และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริง อัลลอฮ์นั้นทรงรักผู้กระทำดีทั้งหลาย ”

อัลลอฮ์ ﷻ ห้ามการนำตัวเองสู่ความพินาศ การที่ไม่บริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันซึ่งไม่สามารถบริโภคสิ่งฮาลาลได้แล้วถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการนำตนเองสู่ความพินาศ ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ห้ามตามความของอายะฮ์นี้ ดังนั้นอนุมานได้ว่าอัลลอฮ์ ﷻ อนุมัติหรือกำหนดบทบัญญัติให้บริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันได้

อายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อัน-นิซาอ

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالِكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ

مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴾ (النساء : 29)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! จงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเขา ในระหว่างพวกเขาโดยมิชอบ นอกจากมันจะเป็นการค้าขายที่เกิดจากความพอใจในหมู่พวกเขา และจงอย่าฆ่าตัวของพวกเขาเอง แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเมตตาต่อพวกเขาเสมอ”

อัลลอฮ์ ﷻ ไม่โกรธกริ้วต่อผู้ที่กล่าวคำปฏิเสศศรัทธาเพราะถูกบังคับในขณะที่หัวใจของเขาเต็มเปี่ยมด้วยความศรัทธา การถูกบังคับจากผู้มีอำนาจอิทธิพลถือว่าเป็นภาวะความคับขันอย่างหนึ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงอภัยให้ ตามนัยยะของอายะฮ์นี้ จึงอนุมานได้ว่าเป็นที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันได้ตราบดีที่ผู้ตกอยู่ในภาวะดังกล่าวไม่มีเจตนาแสวงหาความอโรยและไม่กินเกินปริมาณที่ได้รับอนุญาต

อะดีษบันทีกโดยอะฮ์มัดและอัลบัยฮะกีเยจากอบูวาเก็ดอัลลียะซี

((عَنْ أَبِي وَقِيدٍ اللَّيْثِيِّ، قَالَ : قُلْتُ : يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّا بِأَرْضٍ نُصَيِّبُهَا بِهَا مَحْمَصَةٌ،

فَمَا يَحِلُّ لَنَا مِنَ الْمَيْتَةِ؟ قَالَ : إِذَا لَمْ تَصْطَبِحُوا، وَلَمْ تَغْتَبِقُوا، وَلَمْ تَحْتَفِقُوا بَقْلًا، فَسَأْنَا نَكْمَ بِهَا))

ความว่า “จากอบูวาเก็ด อัลลียะซี ท่านกล่าวว่า : โอ้ท่านเราะสูล ที่หนึ่ง เราประสบกับความอดอยากหิวโหยอย่างหนัก ไม่มีอาหารที่จะบริโภคเลย ไม่ทราบที่เราสามารถบริโภคสัตว์ที่ตายเองได้หรือไม่ ? ท่านเราะสูลกล่าวว่า : หากไม่มีเครื่องดื่ม ไม่มีอาหารแม้กระทั่งอินทผลัมหรือ เมล็ดพืชพันธุ์ ก็อนุญาตให้กินสัตว์ที่ตายเองดังกล่าวได้” (อ้างแล้วหน้า 216)

อะดีษบันทีกโดยอะฮ์มัดและอัลบัยฮะกีเย และอบูดาอูด

((عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ أَنَّ رَجُلًا نَزَلَ الْحَرَّةَ وَمَعَهُ أَهْلُهُ وَوَلَدُهُ فَقَالَ رَجُلٌ إِنَّ نَاقَةَ لِي

صَلَّتْ فَإِنْ وَجَدْتَهَا فَأَمْسِكْهَا فَوَجَدَهَا فَلَمْ يَجِدْ صَاحِبَهَا فَمَرَضَتْ فَقَالَتْ امْرَأَتُهُ انْحَرْهَا فَأَبَى فَنَفَقَتْ فَقَالَتْ اسْلُخْهَا حَتَّى نُقَدِّدَ شَحْمَهَا وَلَحْمَهَا وَنَأْكُلَهُ فَقَالَ حَتَّى أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَاهُ فَسَأَلَهُ فَقَالَ هَلْ عِنْدَكَ غَنَى يُغْنِيكَ قَالَ لَا قَالَ فَكُلُوهَا قَالَ فَجَاءَ صَاحِبُهَا فَأَخْبَرَهُ الْخَبَرَ فَقَالَ هَلَّا كُنْتَ نَحَرْتَهَا قَالَ اسْتَحْيَيْتُ مِنْكَ))

ความว่า “จากญาบิรบินสะมุเราะฮ์ ชายคนหนึ่งพร้อมภรรยาและบุตรพักที่อัลฮัรเราะฮ์ซานเมืองมะดีนะฮ์ มีชายคนหนึ่งกล่าวแก่เขาว่า : อูฐตัวเมียตัวหนึ่งของฉันพลัดหลง หากท่านเจอมันช่วยจับมันไว้ด้วย เมื่อชายที่มาจับครอบครัวยุติแล้วแต่หาเจ้าของไม่พบ อูฐตัวนั้นใช้ ภรรยาจึงเสนอแก่เขาว่า ให้เชือดอูฐตัวนั้นเสีย แต่เขาปฏิเสธจนกระทั่งอูฐตัวนั้นตาย ภรรยาจึงกล่าวแก่เขาว่า : จงถลกหนังอูฐเพื่อเราจะเนื้อและมันอูฐทำเป็นเนื้อตากแห้ง ไว้กิน สามี่ กล่าวว่า : ต้องถามท่านเราะสูลก่อนสามี่ก็มาถามท่านเราะสูลเรื่องการบริโภคอูฐที่ตายเองดังกล่าว ท่านเราะสูลถามว่า : ท่านมีอาหารอื่นที่จะบริโภคหรือไม่ที่ไม่ใช่อูฐ ? เขาตอบว่า : ไม่มีเลย ท่านเราะสูลจึงกล่าวว่า : งั้นก็จงบริโภคอูฐนั้นเถิด หลังจากนั้นเจ้าของอูฐก็มาเจอกับชายผู้นั้นเขาจึงเล่าให้เจ้าของอูฐฟังเรื่องอูฐตายตัว

นั่น เจ้าของอุฐจึงกล่าวว่า : แล้วทำไมไม่เชือดอุฐนั้นก่อนที่มันจะตายละ ? ชายผู้นั้นกล่าวว่า : ฉันทเกรงใจท่าน” (อ้างแล้วหน้า 180)

ทั้งนี้นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นแตกต่างกันในการอนุญาตให้ตีมเหล่าและบริโศคเนื่องมนุษย์ในภาวะคับขันดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

การตีมเหล่า

ทั้งสี่มีชัยมีความเห็นว่าอนุญาตให้ตีมเหล่าเพื่อกลืนอาหารสิ่งติดคอที่เป็นอันตรายได้ในภาวะคับขันไม่มีสิ่งอื่นสามารถทำให้กลืนสิ่งเหล่านั้นได้นอกจากเหล่า (al-kasaniy, 1982 : 5/113 ; al-Mawwag, 1907 : 3/233 ; al-Ansoriy, n. d. : 1/571 ; al-Buhutiyy, 1997 : 6/252) เนื่องจากมีบทบัญญัติให้รักษาชีวิตจนสุดความสามารถและห้ามทำลายชีวิตอัลลอฮ์กล่าว ในอายะฮ์ที่ 195 สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ว่า

﴿وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ۚ وَأَحْسِنُوا ۗ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ

الْمُحْسِنِينَ﴾ (البقرة : 195)

ความว่า “ และพวกเจ้าจงบริจาคในทางของ อัลลอฮ์ และจงอย่าโยนตัวของพวกเจ้าสู่ความพินาศ และจงทำดีเถิด แท้จริง อัลลอฮ์นั้น ทรงรักผู้กระทำดีทั้งหลาย ”

ในอายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์อัน-นิซาฮ์ว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ

مِّنْكُمْ وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾ (النساء : 29)

ความว่า “ ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! จงอย่ากินทรัพย์สินของพวกเจ้า ในระหว่างพวกเจ้าโดยมิชอบ นอกจากมันจะเป็นการค้าขายที่เกิดจากความพอใจในหมู่พวกเจ้า และจงอย่าฆ่าตัวของพวกเจ้าเอง แท้จริงอัลลอฮ์เป็นผู้ทรงเมตตาต่อพวกเจ้าเสมอ ”

บทบัญญัติการอนุญาตให้ตีมเหล่าเพื่อกลืนอาหารหรือสิ่งติดคางอันตรายที่คอในภาวะคับขันนั้นเป็นบทบัญญัติหรือผู้ตีมเหล่าในสภาพนั้นกับอัลลอฮ์ ส่วนโลกดุนยาหากพบผู้ตีมเหล่าในรัฐที่ใช้กฎหมายอิสลามปกครองก็ให้มองที่หลักฐานพยานแวดล้อมและเจตนารมณ์ของผู้ตีม

อิบนุอัลอะรอเบีย อัลมาลิกีย กล่าวว่า : การตีมเหล่าเพื่อกลืนอาหารหรือสิ่งติดคางอันตรายที่คอในภาวะคับขันเป็นบทบัญญัติที่อนุญาตระหว่างผู้ตีมกับอัลลอฮ์ ส่วนหน้าที่ของเราหากหลักฐานประจักษ์พยานแวดล้อมพบว่าเขาตีมเพื่อกลืนสิ่งติดคอจริงก็ไม่มีภาระลงโทษต่อเขา แต่หากไม่มีหลักฐานประจักษ์พยานแวดล้อมว่าการตีมเพื่อกลืนสิ่งติดคอจริงเราก็ลงโทษเขา (Ibn al-Arabiyy, 1957 : 1/57)

ส่วนการตีมเหล่าเพื่อดับกระหายหิวโหยในภาวะคับขันที่ไม่มีสิ่งอื่นนอกจากเหล่านักกฎหมายอิสลามมีความเห็นออกเป็นสองทัศนะดังนี้

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้ดื่มเหล้าเพื่อดับกระหาย หิวโหย ถึงแม้ว่ามีความคับขัน มัซฮับมาลิกีย ซาฟิอียและฮัมบะลีย (al-Mawwaq, 1907 : 3/233 ; al-Ansoriy, n. d. : 4/159 ; al-Buhuotiy, 1997 : 6/252)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่า อนุญาตให้ดื่มเหล้าเพื่อดับกระหาย หิวโหยได้เมื่อมีความคับขันขั้นออกุฎฎ์ได้ เป็นมัซฮับฮะนะฟียและทัศนะในมัซฮับซาฟิอีย (Ibn Abidin, 1979 : 6 / 338 ; al-Nawawiy, n. d. : 9/43)

สาเหตุความเห็นต่าง

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นต่างกันในคุณสมบัติของเหล้าว่าสามารถดับกระหายดับความหิวโหยได้หรือไม่? นักกฎหมายอิสลามที่เห็นว่าเหล้าสามารถดับกระหายดับความหิวโหยได้จึงอนุญาตให้ดื่มเหล้าเพื่อดับกระหายดับความหิวโหยในภาวะคับขันได้ ส่วนนักกฎหมายอิสลามที่เห็นว่าเหล้าไม่สามารถดับความกระหาย ไม่สามารถดับความหิวโหยได้จึงไม่อนุญาตให้ดื่มเหล้าเพื่อการดังกล่าวถึงแม้ว่าจะมีความคับขัน

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้ดื่มเหล้าเพื่อดับกระหาย หิวโหย ถึงแม้ว่ามีความคับขัน

หลักฐานเชิงวินิจฉัยหลักฐานที่หนึ่ง

การดื่มเหล้าเพื่อดับกระหาย ดับความหิวโหยยามคับขันอาจนำไปสู่การติดเหล้าในอนาคตได้ ยามไม่คับขัน (al'-Mawwaq, 1907 : 3/233)

ข้อโต้แย้ง

การอนุญาตให้ดื่มเหล้ายามคับขันไม่ได้เป็นการฝึกความเคยชินให้ติดเหล้ายามปกติ เห็นได้จากมีบทบัญญัติอนุญาตให้บริโภคสัตว์ตายเอง เลือดที่ไหลออกขณะเชือดและสิ่งฮารอมอื่นๆ ยามคับขันแต่ไม่ปรากฏว่ามีผู้ติดบริโภคสัตว์ตายเอง เลือดที่ไหลออกขณะเชือดและสิ่งฮารอมอื่นๆ ยามปกติ

หลักฐานเชิงวินิจฉัยหลักฐานที่สอง

การดื่มเหล้าไม่สามารถดับความกระหายและความหิวโหยได้ แต่มันกลับเพิ่มความกระหายความหิวโหย (al'-Mawwaq, 1907 : 3/233)

ข้อโต้แย้ง

ข้อเท็จจริงเหล้าสามารถดับกระหายและดับความหิวโหยได้เพราะเหล้ามีส่วนประกอบของน้ำ แอลกอฮอล์และสารอื่นๆซึ่งน้ำเป็นส่วนผสมหลักมากที่สุดจึงดับกระหายและดับความหิวโหยเพื่อประทังชีวิตได้โดยหลักฐานประจักษ์พยาน กาฬโรคจำนวนไม่น้อยดื่มเหล้าแทนน้ำและสามารถมีชีวิตอยู่ได้เป็นแรมปี

หลักฐานเชิงวินิจฉัยหลักฐานที่สาม

สัตว์ตายเองเป็นหนึ่งในสิ่งฮาลาลที่ถูกบทบัญญัติอนุญาตให้บริโภคในภาวะคับขัน โดยอัลกุรอานขณะที่เหล่ามิถุกกล่าวบทบัญญัติอย่างสัตว์ตายเอง (al-Buhutiy, N. d. : 3/358)

ข้อโต้แย้ง

บทบัญญัติการอนุญาตให้บริโภคสัตว์ตายเองในภาวะคับขันถูกกล่าวในอัลกุรอาน ในบางอายะฮ์มีบทบัญญัติให้บริโภคสิ่งฮาลาลทั้งปวงในภาวะคับขันเช่น ส่วนหนึ่งของอายะฮ์ที่ 119 สุเราะฮ์อัลอันอาม อัลลอฮ์กล่าวว่า

﴿وَمَا لَكُمْ إِلَّا أَنْ تَأْكُلُوا مِمَّا دُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا

اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ﴾ (الأنعام : 119)

ความว่า “ และมีอะไรเกิดขึ้นแก่พวกเจ้าที่พวกเจ้าไม่บริโภคจากสิ่งที่พระนามของอัลลอฮ์ ถูกกล่าวบนมัน ทั้งๆที่พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งสิ่งที่พระองค์ได้ทรงห้ามแก่พวกเจ้า นอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการมันเท่านั้น ”

และอัลลอฮ์ได้แจกแจงว่าเหล่าเป็นสิ่งต้องห้ามในหลายที่เช่น อายะฮ์ที่ 219 สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمَا أَكْبَرُ مِنْ

تَنفَعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ﴾ (البقرة : 219)

ความว่า “ พวกเขาจะถามเจ้าเกี่ยวกับน้ำเมา และการพนัน จงกล่าวเถิดว่า ในทั้งสองนั้นมีโทษมากและมีคุณหลายอย่างแก่มนุษย์ แต่โทษของมันทั้งสองนั้นมากกว่าคุณของมัน และพวกเขาจะถามเจ้าว่า พวกเขาจะบริจาคสิ่งใด ? จงกล่าวเถิดว่า สิ่งที่เหลือจากการใช้จ่าย ในทำนองนั้นแหละ อัลลอฮ์จะทรงแจกแจงอายะฮ์ทั้งหลายแก่พวกเจ้าหวังว่าพวกเจ้าจะได้ใคร่ครวญ ”

อายะฮ์ที่ 90 สุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ

﴿فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ (المائدة : 90)

ความว่า “ ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! ที่จริงสุราและการพนันและแท่นหินสำหรับเชือดสัตว์บูชายัญ และการเสี่ยงดิว นั้นเป็นสิ่งโสมนอนเกิดจากการกระทำของชัยฏอน ดังนั้นพวกเจ้าจงห่างไกลจากมันเสียเพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับความสำเร็จ ”

อายะฮ์ที่ 33 สุเราะฮ์อัลอะออรอฟ

﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ

تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ (الأعراف : 33)

ความว่า “ จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) ว่า แท้จริงสิ่งที่พระเจ้าของฉันทรงห้ามนั้น คือ บรรดาสิ่งที่ชั่วชาน่ารังเกียจ ทั้งเป็นสิ่งที่เปิดเผยจากมันและสิ่งที่ไม่เปิดเผย และสิ่งที่เป็นบาป และการ ชมเชยรังแกโดยไม่เป็นธรรม และการที่พวกเจ้าให้เป็นภาคแก่อัลลอฮ์ซึ่งสิ่งที่พระองค์มิได้ทรงประทาน หลักฐานใดๆ ลงมาแก่มันนั้น และการที่พวกเจ้ากล่าวให้อภัย แก่อัลลอฮ์ในสิ่งที่พวกเจ้าไม่รู้”

บรรดาอายะฮ์ดังกล่าวบ่งชี้ว่า เหล่าเป็นสิ่งฮารอม และความคับขันที่มีบทบัญญัติ อนุโลมให้กระทำการฮารอมได้ครอบคลุมทุกสิ่งฮารอม ดังนั้นการกล่าวถึงสัตว์ที่ตายเองและสิ่งต่อเนื่อง ซึ่งถูกอนุโลมให้บริโภคได้ในอายะฮ์ก็มีได้เป็นอุปสรรคในการรวมความสิ่งฮารอมที่ถูกกล่าวในอายะฮ์ อื่นว่าด้วยบทบัญญัติการอนุโลมเนื่องจากความคับขันแต่อย่างใดและเมื่อเหตุผลการอนุญาตให้บริโภค สัตว์ตายเองในภาวะคับขันคือการรักษาชีวิตและกลัวว่าจะเสียชีวิตหากละการบริโภคดังกล่าว ซึ่ง เหตุผลข้างต้นก็มีปรากฏในการบริโภคสิ่งฮารอมอื่นๆรวมทั้งเหล่าในภาวะคับขัน ดังนั้นบทบัญญัติการ อนุโลมให้ดื่มเหล้าเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขันจึงเป็นที่อนุญาตเช่นการบริโภคสัตว์ตายเอง (al-’Jassas, n. d. : 1/159, 160)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่า อนุญาตให้ดื่มเหล้าเพื่อดับ กระหาย หิวโหยได้เมื่อมีความคับขันขั้นอุกฤษฏ์ได้

หลักฐานจากอัลกุรอานส่วนหนึ่งของอายะฮ์ที่ 119 สุเราะฮ์อัลอันอาม

﴿وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ إِلَّا مَا

اضْطُررْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لِّيُضِلُّونَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ﴾ (الأنعام : 119)

ความว่า “ และมีอะไรเกิดขึ้นแก่พวกเจ้าที่พวกเจ้าไม่บริโภคจากสิ่งที่พระนาม ของอัลลอฮ์ ถูกกล่าวบนมัน ทั้งๆที่พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งสิ่งที่พระองค์ได้ทรงห้ามแก่ พวกเจ้านอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการมันเท่านั้น”

อัลลอฮ์อนุญาตให้บริโภคทุกสิ่งที่พระองค์แจกแจงว่าเป็นสิ่งต้องห้ามเมื่อมีความ คับ ขัน โดยหลักฐานการยกเว้นของวลี ความว่า“...นอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการมัน เท่านั้น...” เหล่าก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ถูกแจกแจงว่าเป็นสิ่งต้องห้ามดังนั้นบทบัญญัติการดื่มเหล้าในภาวะคับ ขันจึงเป็นที่อนุญาตเช่นกัน (al-Nawawiy, n.d. : 9/43)

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

เหตุผลการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันคือเพื่อรักษาชีวิต ซึ่งเหตุผล ดังกล่าวก็มีในการดื่มเหล้ายามคับขันเช่นกัน ดังนั้นบทบัญญัติของสิ่งเหล่านั้นจึงเหมือนกันคือการ อนุญาต (Ibn Abidin, 1979 : 6/338)

ความเห็นของผู้วิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบหลักฐานและเหตุผลของทั้งสองทัศนะผู้วิจัยมีความเห็นว่าอนุญาตให้ดื่มเหล้าในยามคับขันเพื่อประทังชีวิตได้ ด้วยสาเหตุดังต่อไปนี้

1. หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่งมีข้อโต้แย้งที่ไม่สามารถชี้แจงได้ ขณะที่หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สองสอดคล้องกับตัวบทและปราศจากข้อโต้แย้ง

2. อนุমানเปรียบเทียบบทบัญญัติการดื่มเหล้าซึ่งเป็นสิ่งฮารอมในภาวะคับขันกับบทบัญญัติการบริโภคสิ่งฮารอมอื่นๆในภาวะคับขันซึ่งเป็นบทบัญญัติการอนุญาต (al-Buhutiyy, 1997 : 6/254)

4. 5. 3 การเก็บอาหารฮารอมเป็นเสบียง

นักกฎหมายอิสลามมีความเห็นเกี่ยวกับการเก็บอาหารฮารอมไว้เพื่อเป็นเสบียงออกเป็นสองทัศนะดังนี้

ทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าอนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะคับขันเก็บอาหารฮารอมไว้เป็นเสบียงได้เมื่อหมดความจำเป็นก็ให้ทิ้งมันเสีย เป็นของมัชฮับมาลิกีย มัชฮับชาฟีอีย และรายงานหนึ่งจากอิมามอะฮ์มัด (al-Dardir, n. d. : 1/233 ; al-Nawawiy, n. d. : 9/42 ; al-Maqdisiy, 1923 : 11/73, 74)

ทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้เก็บอาหารฮารอมไว้เป็นเสบียง รายงานที่สองจากอิมามอะฮ์มัด (al-Maqdisiy, 1983 : 11/74)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่าอนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะคับขันเก็บอาหารฮารอมไว้เป็นเสบียงได้เมื่อหมดความจำเป็นก็ให้ทิ้งมันเสีย

หลักฐานจากฮะดีษหลักฐานที่หนึ่งฮะดีษบันทึกโดยอะฮ์มัด อัลบัยฮะกีเยและอบูดาวูด

((عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ أَنَّ رَجُلًا نَزَلَ الْحَرَّةَ وَمَعَهُ أَهْلُهُ وَوَلَدُهُ فَقَالَ رَجُلٌ إِنَّ نَافَةَ لِي ضَلَّتْ فَإِنْ وَجَدْتَهَا فَأَمْسِكْهَا فَوَجَدَهَا فَلَمْ يَجِدْ صَاحِبَهَا فَمَرَضَتْ فَقَالَتْ امْرَأَةٌ أَنْحَرَهَا فَأَبَى فَنَفَقَتْ فَقَالَتْ اسْلُخْهَا حَتَّى نُقَدِّدَ شَحْمَهَا وَلِحْمَهَا وَنَأْكُلَهُ فَقَالَ حَتَّى أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَتَاهُ فَسَأَلَهُ فَقَالَ هَلْ عِنْدَكَ غِنَى يُغْنِيكَ قَالَ لَا قَالَ فَكُلُوهَا قَالَ فَجَاءَ صَاحِبُهَا فَأَخْبَرَهُ الْخَبَرَ فَقَالَ هَلَّا كُنْتُ نَحَرْتَهَا قَالَ اسْتَحْيَيْتُ مِنْكَ))

ความว่า “จากญาบิรบินสมุเราะฮ์ ชายคนหนึ่งพร้อมภรรยาและบุตรพักที่อัลฮัรเราะฮ์ (ซานเมืองมะดีนะฮ์) มีชายคนหนึ่งกล่าวแก่เขาว่า : อูฐตัวเมียตัวหนึ่งของฉันพลัดหลง หากท่านเจอมันช่วยจับมันไว้ด้วย เมื่อชายที่มาจับครอบครัวยุติแต่หาเจ้าของไม่พบ อูฐตัวนั้นใช้ภรรยาจึงเสนอแก่เขาว่า ให้เชือดอูฐตัวนั้นเสีย แต่เขาปฏิเสธจนกระทั่งอูฐตัวนั้นตาย ภรรยาจึงกล่าว

แก่เขาว่า : จงถลกหนังอูฐเพื่อเราจะฆ่าแหละเนื้อและมันอูฐทำเป็นเนื้อตากแห้ง ไว้กิน สามี่ กล่าวว่่า : ต้องถามท่านเราะฮ์สุลก่อนสามี่ก็มาถามท่านเราะฮ์สุลเรื่องการบริโภคอูฐที่ตายเองตั้งกล่าว ว่าท่านเราะฮ์สุลถามว่า : ท่านมีอาหารอื่นที่จะบริโภคหรือไม่ที่ไม่ใช่อูฐ ? เขาตอบว่า : ไม่มีเลย ท่านเราะฮ์สุลจึงกล่าวว่่า : จั๊นก็จงบริโภคอูฐนั้นเถิด หลังจากนั้นเจ้าของอูฐก็มาเจอกับชายผู้นั้นเขาจึงเล่าให้เจ้าของอูฐฟังเรื่องอูฐตายตัวนั้น เจ้าของอูฐจึงกล่าวว่่า : แล้วทำไมไม่เชือดอูฐนั้นก่อนที่มันจะตายละ ? ชายผู้นั้นกล่าวว่่า : ฉันทกรงใจท่าน” (อ้างแล้วหน้า 180)

ท่านเราะฮ์สุล ﷺ อนุญาตให้ผู้ชายและครอบครัวบริโภคเนื้ออูฐตายเองในภาวะคับขัน และตามคำบอกเล่าของชายผู้นั้นเนื้ออูฐบางส่วนก็มีการตากแห้งไว้บริโภค แสดงว่าการเก็บอาหารฮารอมไว้เป็นเสบียงในภาวะคับขันเป็นที่อนุญาต

หลักฐานจากฮะดีษหลักฐานที่สอง ฮะดีษบันทึกโดยอัลบุคอรีย และมุสลิม จำนวนฮะดีษเป็นของมุสลิม

ความว่าจากญาบิร ท่านกล่าวว่่า

((عَنْ جَابِرٍ قَالَ بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَرَ عَلَيْنَا أَبَا عُبَيْدَةَ نَتَلَقَى عَيْرًا لِقَرْشٍ وَرَوَدَنَا جِرَابًا مِنْ تَمْرٍ لَمْ يَجِدْ لَنَا غَيْرَهُ فَكَانَ أَبُو عُبَيْدَةَ يُعْطِينَا تَمْرَةً تَمْرَةً قَالَ فَعُلْتُ كَيْفَ كُنْتُمْ تَصْنَعُونَ بِهَا قَالَ نَمَصُّهَا كَمَا يَمَصُّ الصَّبِيُّ ثُمَّ نَشْرَبُ عَلَيْهَا مِنَ الْمَاءِ فَتَكْفِينَا يَوْمَنَا إِلَى اللَّيْلِ وَكُنَّا نَضْرِبُ بِعَصِيَّتِنَا الْحَبَطَ ثُمَّ نَبُئُهُ بِالْمَاءِ فَأَكُلُهُ قَالَ وَانْطَلَقْنَا عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ فَرَفَعْنَا لَنَا عَلَى سَاحِلِ الْبَحْرِ كَهَيْئَةِ الْكُتَيْبِ الضَّخْمِ فَأَتَيْنَاهُ فَإِذَا هِيَ دَابَّةٌ تُدْعَى الْعَنْبَرِ قَالَ قَالَ أَبُو عُبَيْدَةَ مَيْتَةٌ ثُمَّ قَالَ لَا بَلْ نَحْنُ رُسُلُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ اضْطَرَّرْتُمْ فَكُلُوا قَالَ فَأَقَمْنَا عَلَيْهِ شَهْرًا وَنَحْنُ ثَلَاثُ مِائَةٍ حَتَّى سَمِينَا قَالَ وَقَدْ رَأَيْتُنَا نَعْتَرِفُ مِنْ وَقْبِ عَيْنِهِ بِالْقِلَالِ الدُّهْنِ وَنَتَمَطِّعُ مِنْهُ الْفِدْرَ كَالثَّوْرِ أَوْ كَقَدْرِ الثَّوْرِ فَقَدْ أَخَذَ مِنَّا أَبُو عُبَيْدَةَ ثَلَاثَةَ عَشَرَ رَجُلًا فَأَقْعَدَهُمْ فِي وَقْبِ عَيْنِهِ وَأَخَذَ ضِلْعًا مِنْ أَضْلَاعِهِ فَأَقَامَهَا ثُمَّ رَحَلَ أَعْظَمَ بَعِيرٍ مَعَنَا فَمَرَّ مِنْ تَحْتِهَا وَتَرَوَدْنَا مِنْ لَحْمِهِ وَشَاتِقٍ فَلَمَّا قَدِمْنَا الْمَدِينَةَ أَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَذَكَرْنَا ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ هُوَ رِزْقُ اللَّهِ لَكُمْ فَهَلْ مَعَكُمْ مِنْ لَحْمِهِ شَيْءٌ فَتُطْعَمُونَا قَالَ فَأَرْسَلْنَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُ فَأَكَلَهُ))

ความว่า “จากญาบิร ท่านกล่าวว่่า ท่านเราะฮ์สุลได้ส่งเราโดยแต่งตั้งให้อุบุอัยดะฮ์ เป็นหัวหน้านำเราไปเพื่อตักกองคาราวานของชาวกุเรซท่านเราะฮ์สุลได้มอบอินทผลัม 1 ถู เป็นเสบียง โดยท่าน ไม่มีสิ่งอื่นที่จะให้แก่เราเลย อุบุอัยดะฮ์ให้อินทผลัมแก่เราทีละ เม็ด อุบุอัยซุบิรถามว่า : แล้วพวกท่านทำอย่างไรกับอินทผลัมนั้นญาบิรตอบว่า : เราดูอินทผลัม เหมือนทารกดูนมแล้วเราก็ ตีมน้ำเราทำเช่นนั้นสามารถอยู่ได้เป็นวันและคืน เราตีเลาะใบไม้แล้วจุ่มน้ำนำมากิน ขณะเราเดินทางริมฝั่งทะเล มีสิ่งหนึ่งคล้ายกองทรายขนาดมหึมาไหลมาเกยตื้น เราเข้าไปใกล้มันพบว่ามันเป็นสัตว์ชนิด

หนึ่ง มีชื่อเรียกว่า อันบ์ (วาฬ) อบูอัยดะฮ์พูดว่า : มันเป็นสัตว์ที่ตายเอง แล้วท่านพูดต่ออีกว่า : ไม่ แต่ทว่าเราเป็นทูตของท่านเราะสุลและกำลังอยู่ในหนทางของอัลลอฮ์และพวกท่านกำลังประสบกับภาวะคับขันดังนั้นจึงกินมันเถิด เราทั้ง 300 คนกินมันเป็นเวลา 1 เดือน จนเราอ้วน ญาบิรกล่าวว่า : ฉันทเห็นพวกเราเอาภาชนะตักมันอันบ์ (วาฬ)จากโพรงตาของมัน เราตัดอันบ์ (วาฬ)เหมือนวัวหรือตัดขนาดเท่าวัว อบูอัยดะฮ์ ให้ชาย 13 คนจากพวกเรานั่งในโพรงตาของอันบ์ (วาฬ) แล้วเอากระดูกซี่โครงของมันหนึ่งอันปอกมันแล้วให้อูฐตัวผู้ส่วนใหญ่บรรทุกทุกเสปียง เดินลอดผ่านใต้ซี่โครงนั้น เราเอาเนื้อตากแห้งของอันบ์ (วาฬ)นั้นเป็นเสปียง เมื่อเราถึงมะดีนะฮ์พบท่านเราะสุลเราเล่าให้ท่านฟัง ท่านกล่าวว่า มันเป็นปัจจัยยังชีพที่อัลลอฮ์ประทานให้พวกท่าน เนื้อมันยังมีเหลือให้เราได้อีกไหม ? เราส่งเนื้ออันบ์ (วาฬ)ให้ท่านเราะสุลแล้วท่านก็ทานมัน” (อ้างแล้วหน้า 195)

จากอะดิษข้างต้นคณะของอบูอัยดะฮ์บริโภคนเนื้ออันบ์ (วาฬ)แล้วได้อาหารเนื้อตากแห้งบางส่วนกลับมะดีนะฮ์ ท่านเราะสุล ﷺ ยังขอแบ่งบริโภคเป็นหลักฐานว่าอนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะคับขันเก็บอาหารฮารอมเป็นเสปียงได้ (al-Dardir, n.d. : 1/233)

หลักฐานเชิงวินิจฉัย

การนำอาหารฮารอมเป็นเสปียงติดตัวมิได้เป็นสิ่งต้องห้าม ตราบใดที่ไม่บริโภคมันนอกจากภาวะคับขัน (al-Dardir, n.d. : 1/233)

หลักฐานและเหตุผลของทัศนะที่สอง มีความเห็นว่าจะไม่อนุญาตให้เก็บอาหารฮารอมไว้เป็นเสปียง

หลักฐานและเหตุผลเชิงวินิจฉัย

การเก็บอาหารฮารอมไว้เป็นเสปียงเป็นการกระทำเกินขอบเขตของสิ่งที่ถูกอนุญาตเนื่องจากความคับขัน (al-'Maqdisiy, 1983 : 11/74)

ข้อโต้แย้ง

การเก็บอาหารฮารอมไว้เป็นเสปียงไม่ถือว่าเป็นการกระทำเกินขอบเขตของสิ่งที่ถูกอนุญาตเนื่องจากความคับขัน เพราะถึงแม้อาหารดังกล่าวถูกเก็บเป็นเสปียงแต่จะไม่อนุญาตให้บริโภคยกเว้นในภาวะคับขันเท่านั้น (al-Nawawiy, n.d. : 9/42)

ความเห็นของผู้วิจัย

อนุญาตให้เก็บอาหารฮารอมไว้เป็นเสปียงเมื่อภาวะคับขันได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อภาวะอดอยาก หิวโหย เป็นความคับขันที่ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่องโดยมีเงื่อนไขว่า จะต้องไม่บริโภคอาหารดังกล่าวยกเว้นเมื่อประสบภาวะคับขัน เมื่อมีอาหารฮาลาลที่ทั้งอาหารฮารอมเสียเนื่องจากหลักฐานของทัศนะที่หนึ่งถูกต้องและมีน้ำหนักมากกว่า

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสรุปการวิจัยเรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล โดยแบ่งเป็นวัตถุประสงค์การวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย แหล่งข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทบทวนนิติอิสลามเกี่ยวกับอาหารฮาลาลด้านวัตถุประสงค์ ศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของสี่มัซฮับในกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับอาหารด้านวัตถุประสงค์ วิเคราะห์การใช้หลักการผ่อนปรนเกี่ยวกับการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขัน และศึกษาทัศนะของมัซฮับที่สามารถนำไปใช้เชิงพาณิชย์ในกลุ่มประเทศมุสลิม

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาหารในอิสลาม
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาวิเคราะห์บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหาร และประเด็นปัญหาที่ควรรู้

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาวิเคราะห์กฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารในภาวะคับขัน

ขั้นตอนที่ 4 การวิเคราะห์ สรุป และนำเสนอรายงานการวิจัย

แหล่งข้อมูล

ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยจะทำการรวบรวม สืบค้น ศึกษาเปรียบเทียบ และวิเคราะห์ จากแหล่งข้อมูลที่สำคัญ 3 ประเภทหลักคือแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) และแหล่งข้อมูลตติยภูมิ (Tertiary Sources)

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิดังนี้

1) คัมภีร์อัลกุรอานและหนังสือฮะดีษต่างๆ ซึ่งมีอายะฮ์ (อายะฮ์) จากคัมภีร์อัลกุรอาน และฮะดีษจำนวนหนึ่งเกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ว่าด้วยอาหารฮาลาลในภาวะปกติและภาวะคับขัน โดยข้อมูลจากอัลกุรอานและฮะดีษที่ถูกต้อง ตรงประเด็น เป็นข้อมูลหลักสำคัญที่สุด เพราะสามารถยืนยันความถูกต้องแม่นยำและไม่อาจคัดค้านได้

2) หนังสือ ตำรา หรือ เอกสารพิภคท์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาอาหารฮาลาลในภาวะปกติและภาวะคับขันที่เป็นต้นฉบับและที่ใช้อ้างเป็นหลัก

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งจะหมายถึงหนังสือตำรา หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องโดยทางอ้อมกับประเด็นปัญหาอาหารในภาวะปกติและภาวะคับขันอันประกอบด้วย

1) หนังสือตีพิมพ์ต่างๆ ที่อธิบาย ขยายความอายะฮ์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาอาหารฮาลาลในส่วนของวัตถุประสงค์ดั้งเดิม ตามสภาพปกติและภาวะคับขันที่ปรากฏอยู่ในการวิจัยนี้

2) หนังสืออธิบายฮะดีษต่างๆ ที่มีปรากฏในการวิจัยนี้

แหล่งข้อมูลตติยภูมิ มีเป้าหมายเพื่อใช้ในการอธิบายศัพท์ภาษาอาหรับและภาษาไทย ชื่อสถานที่ เมือง ประเทศ ชิวประวัตินักวิชาการสำคัญๆ ที่ปรากฏในการวิจัยนี้อันเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการวิจัย ซึ่งมีดังนี้

1) พจนานุกรมอธิบายศัพท์ภาษาอาหรับและภาษาไทยที่ปรากฏในการวิจัยนี้

2) สารานุกรมอธิบายชื่อสถานที่ เมืองหรือประเทศต่างๆ ที่ปรากฏในการวิจัยนี้

3) นามานุกรมต่างๆ ที่อธิบายชีวประวัติ ของนักวิชาการสำคัญๆ ที่มีชื่อปรากฏอยู่ในการวิจัยนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการดำเนินการวิจัยนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ในการดำเนินการวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธี แนวทางและหลักเกณฑ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้

1. รวบรวม หนังสือ ตำรา และเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหา สาระรายละเอียด รวมถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมไม่ว่าจะเป็นหนังสือที่ประมวลเปรียบเทียบระหว่างมัซฮับ (มัซฮับ) หรือหนังสือหลักของแต่ละมัซฮับ (มัซฮับ) เป็นการเฉพาะ

2. ตรวจสอบความถูกต้อง ครอบคลุม สมบูรณ์ ของแต่ละทัศนะ เนื้อหา หลักฐาน การโต้แย้ง โดยใช้หนังสือหลักของแต่ละมัซฮับในการอ้างอิงถึงทัศนะนั้นๆ

3. ชี้แจงที่มาของอายะฮ์ อัลกุรอานที่ปรากฏในการวิจัยนี้โดยระบุชื่อสูเราะฮ์ และหมายเลขอายะฮ์ ก่อนการนำเสนออายะฮ์อัลกุรอาน

4. ชี้แจงที่มาของบรรดาฮะดีษที่ปรากฏในการวิจัยนี้ โดยการระบุชื่อผู้บันทึก ปีที่พิมพ์ และหมายเลขฮะดีษ

5. ชี้แจงชื่อจริงและชีวประวัติพอสังเขปของปราชญ์อิสลามที่มีชื่อปรากฏในการวิจัยนี้

6. อธิบายชื่อสถานที่ เมืองหรือประเทศที่ปรากฏในการวิจัยนี้
7. อธิบายชื่อกลุ่ม นิกาย ลัทธิ หรือมัชฮับที่ปรากฏในการวิจัยนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหารและการบริโภคในภาวะปกติและการบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันระหว่างสี่มัชฮับตามวิธีวิทยาทางกฎหมายอิสลามเปรียบเทียบ (قاعدة البحث الفقهي الإسلامي المقارن)

การสังเคราะห์

หลังจากขั้นตอนการวิเคราะห์ โดยการศึกษาความเห็นหลักฐาน เหตุผล ข้อโต้แย้ง คำชี้แจง ของแต่ละทัศนะตามทฤษฎีการศึกษากฎหมายอิสลามเปรียบเทียบของอุมร์ อัลอัชกอร์ (al-'Ashgar,1997:9-11) และทฤษฎีการศึกษาเปรียบเทียบของพะรีด อัลอันศอริย (al-'Ansoriy,2001:90-93) โดยวิธีการวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Comparative method) (المقارن) หรือ (منهج المقارنة) ผู้วิจัยจะสังเคราะห์ความเห็น หลักฐาน เหตุผล ข้อโต้แย้ง คำชี้แจง ของแต่ละทัศนะโดยการตรวจสอบความถูกต้อง ตรงประเด็น น้ำหนัก หลักฐานและเหตุผลของแต่ละทัศนะ ตามวิธีวิทยาของศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับหลักฐานและเหตุผลนั้น ผู้วิจัยจะตัดหลักฐาน เหตุผลที่อ่อนไม่ตรงประเด็นหรือมีน้ำหนักน้อยกว่าออก คงเหลือไว้เพียงหลักฐาน เหตุผลที่ถูกต้อง ตรงประเด็นและมีน้ำหนักมากกว่าเป็นข้อพิจารณาหาบทบัญญัติ ซึ่งผลการสังเคราะห์ จะสรุปออกมาเป็นความเห็นของผู้วิจัยและสาเหตุการให้น้ำหนักของทัศนะที่เห็นว่าถูกต้องมากที่สุด

5.1 สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 3 ตอนดังนี้

1. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาหารในอิสลาม
2. บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหารและประเด็นปัญหาที่ควรรู้
3. กฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารในภาวะคับขัน

5.1.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาหารในอิสลาม

5.1.1.1 ความหมายของอาหารในอิสลาม

นิยามความหมายของอาหาร มีสองด้าน คือด้านภาษา และด้านศัพท์ทางวิชาการอิสลามหรือทางศาสนบัญญัติ

- 1) อาหารด้านภาษา คือสิ่งที่บริโภคได้ มีประโยชน์ต่อร่างกาย และหมายรวมถึงเครื่องดื่ม

2) อาหารด้านศัพท์ทางวิชาการอิสลามหรือทางศาสนบัญญัติ มีความหมายสอดคล้องกับความหมายด้านภาษา อาหารคือ : สิ่งที่สามารถใช้กินหรือดื่มได้

การหมายรวมเครื่องดื่มไว้ในหมวดอาหารสอดคล้องกับพระราชบัญญัติอาหารปี พ. ศ. 2522 ตามมาตรา 4 แห่ง พระราชบัญญัติดังกล่าว (Ibn Manzur, 1999 : 8/164 ; IbnMuflih, 20002 : 9/193 ; พระราชบัญญัติอาหารปี พ. ศ. 2522 มาตรา 4)

5. 1. 1. 2 ความสำคัญของอาหารในอิสลาม

สามารถประมวลข้อบ่งชี้ที่อิสลามให้ความสำคัญต่ออาหาร ได้ดังนี้

1) อิสลามถือว่า อาหารเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างดี เพราะอิสลามบทบัญญัติว่า อาหารและเครื่องดื่มเป็นสาเหตุหนึ่งของการรักษาซึ่งสองในห้าของสิ่งที่จำเป็นในอิสลามอันประกอบด้วย ปกป้องรักษาศาสนา ปกป้องรักษาชีวิต ปกป้องรักษาสติปัญญา ปกป้องรักษาเกียรติยศ ชื่อเสียงและปกป้องรักษาทรัพย์สิน

2) อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบทบัญญัติให้มนุษย์ บริโภค ทั้งที่เป็นลักษณะคำสั่งตรงไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานไม่ต่ำกว่า 58 ที่ และที่เป็นลักษณะคำสั่งอ้อมอีกไม่ต่ำกว่า 99 ที่

3) อิสลามบทบัญญัติให้มุสลิมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้อาหารแก่ผู้ด้อยกอันแสดงถึงความสำคัญของอาหารในการดำรงชีวิตในทรรศนะของอิสลามอีกอย่างหนึ่ง

4) อิสลามบทบัญญัติให้มุสลิมทุกคนจ่ายซะกาตฟิตรี (จ่ายสิ่งที่เป็นอาหารหลักของท้องถิ่น) แก่ผู้ยากจนขัดสน เนื่องในโอกาสการถือศีลอดในเดือนรอมฎอนซึ่งอนุমানได้ถึง ความสำคัญของอาหารในอิสลามเช่นกัน

5) อิสลามประณามผู้ไม่ส่งเสริมการให้อาหารแก่คนยากจนอนาถา

6) อิสลามกล่าวถึงความปรานี ความโปรดปรานของพระองค์ที่มีต่อท่านนบีอาดัมและท่านหญิงหะวอา ครั้นเมื่อท่านทั้งสองอยู่ในสวรรค์อันเป็นการเริ่มต้นของชีวิต สิ่งแรกที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวถึง ความปรานีโปรดปรานของพระองค์ต่อท่านทั้งสองคือเรื่องของอาหารการกินว่าท่านทั้งสองจะไม่อดอยากในสวรรค์

7) อิสลามกำหนดให้มุสลิมเสียค่าใช้จ่ายดูแลแก่ผู้ที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบครอบครองของเขาไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ โดยค่าใช้จ่ายที่ถูกกล่าวถึงเป็นลำดับแรกคืออาหาร

8) อัลกุรอานและหะดีษได้กล่าวถึงอาหารบางชนิดไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์ไว้ในลักษณะการแสดงถึงความปรานี ความโปรดปราน เป็นอาหารยังประโยชน์แก่มนุษย์ เช่น น้ำผึ้ง อาหารทะเลเนื้อนุ่มสด ปศุสัตว์ พืชผัก กระจับปี่ แดงกวา ถั่ว หัวหอม โหระพา กระจับปี่ สะระแหน่ ผักชี ขิง อินทผลัมสด ทับทิม องุ่น และขนมปังหน้าเนื้อ เป็นต้น

9) อิสลามมีกฎหมายทางนิติศาสตร์หรือกฎหมายอิสลามที่ตั้งอยู่เป็นพื้นฐานของการแสวงหาคุณประโยชน์ และขจัดปัดเป่าบรรเทาโทษ ซึ่งมีเนื้อหาสาระของอาหารเป็นส่วนสำคัญอยู่ด้วย เช่น กฎอัญญาะรอรุซาล (อันตราย ภัยพิบัติต้องถูกขจัด) เป็นต้น

10) มีบทบัญญัติอิสลามให้บริโภคอาหารก่อนการละหมาดเมื่อท้องหิวหรืออาหารถูกจัดวางไว้เรียบร้อยแล้ว

11) อาหารบางชนิดเป็นที่ต้องห้ามแก่มุสลิมยามปกติ เช่น สุกร ชากสัตว์ตายเอง เลือด และเหล้า แต่เมื่อยามภาวะคับขันขึ้นออกอุษฎ์ก็เป็นที่ยอนุญาตตามความคับขันนั้นๆได้

12) นักวิชาการอิสลามไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการอะดีษ (วจนะ กิจวัตร การยอมรับ ของนบี ﷺ) หรือนักกฎหมายอิสลามต่างก็ให้ความสำคัญกับเรื่องของอาหารกันในทุกยุคทุกสมัย โดยในตำราของท่านเหล่านั้นจะมีการกำหนดเป็นบทเฉพาะทั้งที่โดยตรงและโดยอ้อมเกี่ยวกับอาหารไว้เป็นการเฉพาะ

5. 1. 1. 3 หลักสำคัญของอาหารในอิสลาม

อาหารที่อนุมัติให้บริโภคในอิสลามนั้นมีหลักสำคัญอยู่ 2 หลักใหญ่ๆ คือ ฮาลาล (เป็นที่อนุมัติ) และฮาลาลฮัยบ (ตีมีโภชนาการ)

ทั้งนี้โดยหลักการเดิมอาหารและเครื่องดื่มทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโภคยกเว้น ดังนี้

1) อาหารที่อัลกุรอานหรืออะดีษระบุว่าฮารอม (ไม่เป็นที่อนุมัติ) เช่น สุกร ชากสัตว์ตายเอง เลือด และเหล้า เป็นต้น

2) สัตว์ที่มีบทบัญญัติให้ฆ่าทิ้ง เช่น งู แมงป่อง หนู อีกา เหยี่ยว และสัตว์ดุร้ายทุกชนิดตามทรรศนะของนักวิชาการอิสลามบางท่าน

3) สัตว์ที่ห้ามฆ่าเช่น มด ผึ้ง นกเหยี่ยวเล็ก นกหัวขวาน ตามทรรศนะของนักวิชาการอิสลามบางท่าน

4) สิ่งเลว น่ารังเกียจ ร่างกายไม่ปรารถนา (al-Sharbiniy, 1997 : 4/398)

5) สิ่งสกปรก เป็นพิษภัย ทำให้มีอาการมีนเมา

6) สิ่งที่เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้อื่น สิ่งที่ได้มาโดยมิชอบ ผิดหลักศาสนาหรือผิด

กฎหมาย

5. 1. 1. 4 สภาพอาหารบนพื้นฐานคุณและโทษ

อาหารมีอยู่ 5 สภาพด้วยกัน คือ

1) อาหารที่มีแต่คุณประโยชน์ ปราศจากโทษ

2) อาหารที่มีแต่โทษโดยไม่มีประโยชน์

3) อาหารที่มีโทษ โดยมีประโยชน์ปะปนอยู่เพียงเล็กน้อย

4) อาหารที่มีทั้งประโยชน์และโทษเท่าเทียมกัน

5) อาหารที่มีคุณประโยชน์โดยมีโทษปะปนอยู่เพียงเล็กน้อย

อาหารที่มีเฉพาะโทษ หรือโทษมากกว่าประโยชน์หรือทั้งคุณและโทษเท่าเทียมกัน ไม่เป็นที่อนุมัติให้มุสลิมบริโภค

ส่วนอาหารที่เป็นคุณประโยชน์ หรือมีโทษเพียงเล็กน้อย นักวิชาการอิสลามมีความเห็นสามทรรศนะ ดังนี้

ทรรศนะที่หนึ่ง มีความเห็นว่า สิ่งดังกล่าวเป็นที่อนุมัติตั้งแต่ดั้งเดิม

ทรรศนะที่สอง มีความเห็นว่า สิ่งดังกล่าวไม่เป็นที่อนุมัติจนกว่าจะมีหลักฐานการอนุมัติมายืนยัน

ทรรศนะที่สาม ไม่ดำเนินการใดๆจนกว่า จะมีหลักฐาน ที่ระบุเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด

ทรรศนะที่ถูกต้องและมีน้ำหนักมากที่สุดคือทรรศนะที่หนึ่ง เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงสร้างทุกสรรพสิ่ง เพื่อ ยังประโยชน์ให้กับมนุษย์ ประกอบกับทรรศนะที่สองและสามยังไม่มีหลักฐานที่เป็นรูปธรรม (al-Fawzan, 1988 : 13-15)

5. 1. 1. 5 ประเภทบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหาร

บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหารสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) บทบัญญัติที่ระบุนำอาหารที่อนุมัติบริโภค เช่น อาหารทะเล ดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ ที่ 96 จากสูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ ความว่า “ ได้ถูกอนุมัติ แก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าในทะเล และอาหารจากทะเล ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกแก่พวกเจ้า และแก่บรรดาผู้เดินทาง และได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าซึ่งสัตว์ที่ล่าบนบก トラบใดที่พวกเจ้าครองอิหมอมอยู่ และจงยำเกรงอัลลอฮ์ ﷻ เถิด ผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวมนำไปสู่พระองค์”

ปศุสัตว์ เป็นที่อนุมัติดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ที่ 1 ของ สูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลายจงรักษาสัญญาให้ครบถ้วนเถิด สัตว์ประเภทปศุสัตว์ นั้นได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้าแล้ว นอกจากที่ถูกอ่านให้พวกเจ้าฟัง โดยที่พวกเจ้ามิใช่ผู้ที่ให้สัตว์ที่จะถูกล่า นั้นเป็นที่อนุมัติขณะที่พวกเจ้าอยู่ในอิหมอม แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงชี้ขาดตามที่พระองค์ทรงประสงค์”

2) บทบัญญัติที่ระบุนำอาหารที่ไม่อนุมัติให้บริโภค เช่น อาหาร 10 ชนิดที่ไม่อนุมัติให้บริโภคตามที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ที่ 3 ของสูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ ความว่า “ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งสัตว์ที่ตายเองและเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่มัน (ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูก

ชีวิตตาย และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา และการที่พวกเจ้าเสียนหายด้วยไม้ตี เหล่านี้เป็นกราะละเมิด วันนี้บรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธาหมดหวังในศาสนาของพวกเจ้าแล้วดังนั้นจงอย่ากลัวพวกเขา และจงกลัวข้าเถิด วันนี้ข้าได้ให้สมบรูณ์แก่พวกเจ้าแล้วซึ่งศาสนาของพวกเจ้าและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเจ้าแล้ว ผู้ใดได้รับความคับขันในความหิวโหยโดยมิใช่เป็นผู้จงใจกระทำความบาปแล้วไซ้ แน่นอนอัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

3) ไม่มีบทบัญญัติระบุว่าฮารอม สิ่งที่ไม่มีบทบัญญัติระบุว่าฮารอม ก็ให้ถือว่าสิ่งนั้นเป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ ถ้อยตามกฎทางศาสนบัญญัติที่ว่า “ฐานเดิมของสรรพสิ่งนั้นเป็นสิ่งอนุมัติ” ตามนัยของหลักฐาน เช่นที่ อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ที่ 29 ของสุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ ความว่า “พระองค์คือผู้ที่ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า ภายหลังจากได้ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้า แล้วได้ทำให้มันสมบรูณ์ ขึ้นเป็นเจ็ดชั้นฟ้าและพระองค์นั้นทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง” (al-Fawzan, 1988 : 17-19)

ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า “มุสลิมที่มีความผิดร้ายแรงที่สุดคือผู้ที่ตามหาสิ่งที่ยังไม่ถูกต้องห้าม และถูกต้องห้ามเพราะการถามหาของเขา” (บันทึกโดย อัลบุคอรีและมุสลิม)¹¹⁸

5. 1. 1. 6 บทบาทของอาหารฮาลาลในมิติต่างๆ

อาหารฮาลาลมีบทบาท และส่งผลต่อสิ่งที่เกี่ยวข้องนานาประการโดยพอสรุปเป็นสังเขป ดังนี้

1) อาหารฮาลาลในมิติทางจิตวิญญาณ

การบริโภค อุบอดสิ่งฮาลาล เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้จิตใจมนุษย์มีความยำเกรงอันเป็นยอดของความดีงามตามความอายะฮ์ที่ 88 ของสุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮฺ ความว่า “และพวกเจ้าจงบริโภคสิ่งที่ดีๆ จากสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเจ้า และพึงยำเกรงอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ซึ่งพวกเจ้าศรัทธาต่อพระองค์เถิด”

ในขณะที่การบริโภคของต้องห้ามก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ จะไม่ประสงค์ชำระหัวใจของผู้บริโภคนั้น ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในตอนท้ายของอายะฮ์ที่ 41 และตอนต้นของอายะฮ์ที่ 42 ของสุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮฺ ความว่า “...ชนเหล่านี้แหละคือผู้ที่อัลลอฮฺ ﷻ มิทรงประสงค์จะให้หัวใจของพวกเขาสะอาด โดยที่พวกเขาจะได้รับความอัปยศในโลกนี้ และจะได้รับการลงโทษอันมหันต์ในปรโลก พวกเขาชอบฟังคำมุสา ชอบกินสิ่งที่ต้องห้าม.... ”

¹¹⁸อ้างแล้วหน้า 73

2) อาหารฮาลาลในมิติทางสรีระร่างกาย

เนื่องจากการบริโภคสิ่งที่ยาลาลดี มีประโยชน์ถูกต้องตามหลักโภชนาการทำให้ร่างกายมีการเจริญเติบโตอย่างความเหมาะสม การบริโภคสิ่งต้องห้ามเป็นเหตุให้จิตใจไม่ได้รับการชำระให้สะอาดอาจจะเสื่อมเสีย ส่งผลต่อสรีระร่างกายได้ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า “... ฟังรู้เถิดว่า แท้จริงในร่างกายนั้นมีก้อนเนื้อก้อนหนึ่ง หากก้อนเนื้อก้อนนั้นดี ทุกส่วนของร่างกายจะดีไปด้วย หากก้อนเนื้อนั้นเสียทุกส่วนของร่างกายก็จะเสียไปด้วย ฟังรู้เถิดว่า มันคือหัวใจ...” (บันทึกโดยอัลบุคอรียะและมุสลิม)

3) อาหารฮาลาลในมิติทางการดำเนินชีวิต

การบริโภคอาหารฮาลาลเป็นการปลดปล่อยพันธนาการตัวเองจากการตามก้าวเดินของมารร้ายอย่างหนึ่ง อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ที่ 168 ของสุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮ์ ความว่า “มนุษย์เอ๋ย! จงบริโภคสิ่งที่ยอนุมัติที่ดีๆ จากสิ่งที่อยู่ในแผ่นดิน และจงอย่าตามบรรดาก้าวเดินของชัยฏอน(มารร้าย) แท้จริงมันคือศัตรูที่ซัดแฉ่งของพวกเจ้า” และหมายรวมถึงการหลีกเลี่ยงจากสิ่งชั่วร้ายที่มารร้ายชวนชวายเป็นอยู่ เช่น การครอบงำให้สืบทอดราลิกถึงอัลลอฮ์ ﷻ การล่อลวงให้หลงทาง กีดกันเพื่อให้ออกจากแนวทางที่ถูกต้อง หันเหออกจากแนวทางที่เที่ยงตรง การใช้ให้ทำลามกและความชั่ว ตามความในอายะฮ์ที่ 19 ของสุเราะฮ์อัลมุนาอะละฮ์ อายะฮ์ที่ 29 ของสุเราะฮ์อัลฟุรกอน อายะฮ์ที่ 24 ของสุเราะฮ์อันนัมล อายะฮ์ที่ 38 ของสุเราะฮ์อัลอังกะบูต อายะฮ์ที่ 21 ของสุเราะฮ์อันนุร

อีกทั้งการบริโภคอาหารฮาลาลเป็นการแสดงออกซึ่งการขอบคุณต่ออัลลอฮ์ ﷻ และพระองค์ก็ทรงเพิ่มพูนสิ่งที่ดีงามแก่บ่าวผู้ขอบคุณอีก อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ที่ 114 ของสุเราะฮ์อันนะฮล ความว่า “พวกเจ้าจงบริโภคในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานให้เป็นปัจจัยยังชีพแก่พวกเจ้าซึ่งเป็นที่อนุมัติที่ดี และพวกเจ้าจงขอบคุณต่อความโปรดปรานของอัลลอฮ์ ﷻ หากพวกเจ้าเคารพภักดีเฉพาะพระองค์เท่านั้น” และในอายะฮ์ที่ 7 ของสุเราะฮ์อิบรอฮีม ความว่า “และจงรำลึกขณะที่พระเจ้าของพวกเจ้าได้ประกาศว่า หากพวกเจ้าขอบคุณ ข้าก็จะเพิ่มพูนให้แก่พวกเจ้า และหากพวกเจ้าเนรคุณ แท้จริงการลงโทษของข้ามันสาหัสยิ่ง”

4) อาหารฮาลาลในมิติทางสังคม

การที่มนุษย์ทุกภาคส่วนของสังคม บริโภคสิ่งที่ยาลาล สิ่งที่ดีมีประโยชน์ ถูกต้องตามหลักโภชนาการ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม บริโภคสิ่งที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง ไม่บริโภคอาหารของผู้อื่นโดยการละเมิด ทำให้ร่างกายเจริญเติบโตในสภาพที่เหมาะสม มีสุขภาพจิต ความคิด พฤติกรรมที่ดีทำให้สังคมโดยรวมเป็นสังคมที่สงบสุข น่าอยู่ มีความจำเริญ เนื่องจากการบริโภคสิ่ง

ฮาลาลและหลีกเลี่ยงสิ่งฮารอม เป็นการศรัทธาและความยำเกรงอันหนึ่ง ซึ่งความศรัทธาความยำเกรง เป็นสิ่งหนึ่งที่จะนำมาซึ่งความจำเริญ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 96 สูเราะฮ์ อัลอะอรอฟ ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ (الأعراف : 96)

ความว่า “และหากว่าชาวเมืองนั้นได้ศรัทธากันและมีความยำเกรงแล้วไซ้ร้ แนนอนเราก็เปิดให้แก่พวกเขาแล้ว ซึ่งบรรดาความเพิ่มพูนจากฟากฟ้า และแผ่นดินแต่ทว่าพวกเขา ปฏิเสธ ดังนั้นเราจึงได้ลงโทษพวกเขา เนื่องด้วยสิ่งที่พวกเขาชวนชวนไว้”

5) อาหารฮาลาลในมิติทางการตอบรับคำขอพร

การบริโภคอาหารฮาลาลเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการตอบรับดุอา (การวิงวอนขอ จากอัลลอฮ์ ﷻ) เนื่องจากผู้ที่ได้มาซึ่งอาหารและการบริโภคที่ไม่อนุมุติ ดุอาของเขาอาจถูกปฏิเสธ จากอัลลอฮ์ ﷻ ได้ ท่านอบูฮุรัยเราะฮ์กล่าวว่า : ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า : แท้จริงอัลลอฮ์ผู้ทรงสูงส่งนั้นดี พระองค์จะรับเพียงสิ่งที่ดีเท่านั้น และแท้จริงอัลลอฮ์ทรงสั่งแก่บรรดาผู้ศรัทธาเหมือนกับที่พระองค์เคย สั่งแก่บรรดานบี ﷺ โดยพระองค์กล่าวว่า : (โอ้บรรดานบีทั้งหลาย จงบริโภคจากสิ่งที่ดีๆ และจง ปฏิบัติสิ่งที่ดี แท้จริงฉันรู้ยิ่งถึงสิ่งที่พวกเจ้าปฏิบัติ) จากนั้นท่านนบี ﷺ ก็กล่าวในฮะดีษบันทึกโดย มุสลิมและติรมิซีย์ ก็เอ่ยถึงสภาพของชายผู้หนึ่งที่เดินทางไกล ผมเผ้ารุงรัง ฝุ่นจับ ยกสองมือขึ้นสู้ ท้องฟ้าเฝ้าขอดุอาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ขณะที่อาหาร เครื่องดื่ม เสื้อผ้าของเขา และเขาบริโภคสิ่งที่ไม่อนุมุติ แล้วการ ขอพรของเขาจะถูกตอบรับอย่างไร

6) อาหารฮาลาลในมิติทางวันแห่งการฟื้นคืนชีพ

การไม่บริโภคสิ่งต้องห้ามเป็นการรักษาตัวเองให้รอดพ้นจากการลงโทษและไฟ นรกของอัลลอฮ์ ﷻ ได้อย่างหนึ่ง ดังนั้นการชอบบริโภคสิ่งต้องห้ามจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่จะถูกลงโทษ และถูกไฟนรกเผาไหม้ ตามความท้ายของอายะฮ์ที่ 41 และตอนต้นของอายะฮ์ที่ 42 ของสูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ ความว่า “.....ชนเหล่านี้แหละคือผู้ที่อัลลอฮ์มิทรงประสงค์จะให้หัวใจของพวกเขาสะอาด โดยที่พวกเขาจะได้รับความอภัยในโลกลี้ และจะได้รับการลงโทษอันมหันต์ในปรโลก พวกเขาชอบฟัง คำมุสา ชอบกินสิ่งที่ต้องห้าม.... ”

ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า “ไอ้กะอับ บุตรของฮุจเราะฮ์ เนื้อที่ออกจากสิ่งผิด บทบัญญัตินั้นเหมาะสมกับไฟนรกเป็นที่สุด” (บันทึกโดยอติรมิซีย์และท่านกล่าวว่าฮะดีษนี้ดี แปลก อัลบานียกล่าวว่า เป็นฮะดีษที่ถูกต้อง)¹¹⁹

7) อาหารฮาลาลในมิติทางอุตสาหกรรมการผลิต

¹¹⁹ อ้างแล้วหน้า 2

เนื่องจากมุสลิมเป็นหนึ่งในผู้บริโภครายใหญ่ของโลก ณ ปี พ. ศ. 2553 จำนวนมุสลิมมีไม่ต่ำกว่า 1, 600 ล้านคน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยงานวิจัยนิวฟอรัมเปิดเผย รายงานการคาดการณ์ว่าพลเมืองมุสลิมทั่วโลกอีก 20 ปีข้างหน้าคือในปี พ. ศ. 2573 จะเพิ่มขึ้นเป็น 2.2 พันล้านคน (นิตยสารคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย, 2554 : 12) ในขณะที่ตลาดอาหารฮาลาลเติบโตประมาณปีละ 17, 500 ล้านบาท และในปี 2553 ปี เดียวมีมูลค่าถึง 42 พันล้านบาท (Halal Cicot, 2554 : 16) ทำให้หลายๆ ภูมิภาคตระหนักถึงความสำคัญของอาหารฮาลาล หลายประเทศตื่นตัว เตรียมที่จะเป็นผู้นำหรือศูนย์กลางของกิจการฮาลาล ประเทศไทยก็เล็งถึงความสำคัญอันนี้จึงกำหนดให้มีหน่วยงาน องค์กร โครงการต่างๆ มารองรับอุตสาหกรรมการผลิตอาหารฮาลาล อาทิ สถาบันอาหารมีชัยงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ คณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาล คณะกรรมการบริหารกิจการฮาลาลคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาลจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันฮาลาลมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โครงการนิคมอุตสาหกรรมฮาลาลจังหวัดปัตตานี ศูนย์บริการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ฮาลาลจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มผลิตสินค้าฮาลาลชุมชน เป็นต้น

8) อาหารฮาลาลในมิติทางธุรกิจส่งออก

โลกปัจจุบันเชื่อมโยงเข้าด้วยกันด้วยระบบตลาด มีการผลิตแบบอุตสาหกรรมเป็นพื้นฐาน มีการแข่งขันที่ซับซ้อน มีระบบการขนส่ง และระบบโลจิสติกส์ที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง อัตราการแปรเป็นเมืองยังคงสูง ประชากรราวครึ่งโลกอาศัยอยู่ในเมือง การผลิตอาหารในโลกปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการผลิตเพื่อป้อนสู่ตลาดที่ผลิตเพื่อบริโภคเองในครัวเรือนมีปริมาณน้อย ตลาดอาหารโลกจึงมีบทบาทอย่างสูงต่อโภชนาการและการสนองอาหารแก่ชาวโลกในปัจจุบันและอนาคต ณ ปี พ. ศ. 2551 มีประชากรมุสลิมถึง 1. 627 พันล้านคนหรือร้อยละ 24. 31 ที่ต้องการบริโภคอาหารที่ได้รับอนุมัติหรืออนุญาตให้บริโภคได้เรียกว่าอาหารฮาลาล โดยมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 12 ต่อปี และสินค้าฮาลาลไม่ได้จำกัด การบริโภคเฉพาะในกลุ่มมุสลิมเท่านั้น แต่ยังได้รับความนิยมแม้ในกลุ่มผู้บริโภคที่ไม่ใช่มุสลิมที่เน้นในเรื่องสุขภาพที่มองว่าฮาลาลเป็นอาหารที่สะอาดและปลอดภัย ได้หันมาบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาลมากขึ้นถือว่าเป็นโอกาสทางธุรกิจการผลิตเพื่อส่งออกอีกทางหนึ่ง (รอบรู้เรื่องฮาลาลในอุตสาหกรรมอาหาร, 2537 : 151-157)

5. 1. 2 บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหารและประเด็นปัญหาที่ควรรู้

5. 1. 2. 1 ประเภท/แหล่งที่มาของอาหาร

อาหารตามสภาพที่เป็นวัตถุดิบดั้งเดิมก่อนเข้ากระบวนการ กรรมวิธีการผลิตมีแหล่งที่มา และสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

- 1) สัตว์ เช่น วัว แพะ แกะ และไก่ เป็นต้น

2) อื่นจากสัตว์คือพืช ผัก ผลไม้ รวมทั้งที่เป็นของแข็ง และของเหลวหรือวัตถุ เช่น ผักกาด ผักบุง ผักคะน้า ทุเรียน และเงาะ เป็นต้น

5. 1. 2. 2 บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยวัตถุติดดั้งเดิมของอาหาร

บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยวัตถุติดดั้งเดิมของอาหารสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ

1) บทบัญญัติที่ระบุว่าฮาลาล เช่น ปศุสัตว์ สัตว์น้ำ และพืชผักผลไม้ โดยมีเงื่อนไขว่าต้องสะอาด ดี มีประโยชน์ ถูกต้องตามหลักโภชนาการและปราศจากพิษภัย เช่น ที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ที่ 1 ของสุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงรักษาบรรดาสัญญาให้ครบถ้วนเถิด สัตว์ประเภทปศุสัตว์นั้นได้ถูกอนุมัติแก่พวกเจ้าแล้ว นอกจากที่จะถูกอ่านให้พวกเจ้าฟัง โดยที่พวกเจ้ามิใช่ผู้ที่ให้สัตว์ที่จะถูกล่า่นั้นเป็นที่อนุมัติ ขณะที่พวกเจ้าอยู่ในอิหฺรอหม แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงชี้ขาดตามที่พระองค์ทรงประสงค์” และในอายะฮ์ที่ 5 ของสุเราะฮ์ อันนะฮฺล ความว่า และปศุสัตว์ที่พระองค์ทรงสร้างมันในตัวมันมีความอบอุ่นสำหรับพวกเจ้า และมีประโยชน์มากมาย และในส่วนหนึ่งจากมันนั้นพวกเจ้าเอามาบริโภคได้”

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวเกี่ยวกับน้ำทะเลและซากสัตว์ในทะเล ความว่า “น้ำทะเลนั้นสะอาด สัตว์ทะเลที่ตายเองสามารถบริโภคได้” (บันทึกโดยชาวสุนันทั้ง 4 มาลิก อะหมัด อัลฮากิม อัลดาร์กูนิย อัลดาริมีย และนักบันทึกอะดิษท่านอื่นๆ อัลบุคอรียกเล่าว่าเป็นอะดิษที่ถูกต้อง)¹²⁰

2) บทบัญญัติที่ระบุว่าฮารอม เช่น ที่อัลลอฮ์ ﷻ ระบุไว้ในอายะฮ์ที่ 3 ของสุเราะฮ์อัลมาอิดะฮ์ ความว่า “ได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้าแล้ว ซึ่งสัตว์ที่ตายเอง และเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่มันขณะเชือด และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย และสัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกินนอกจากที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา และการที่พวกเจ้าเสียหายด้วยไม้ตี...” เป็นต้น ท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคสัตว์ที่ดุร้ายมีเขี้ยว เช่น หมาป่า เสือ และสิงโต โดยท่านกล่าวว่า “บรรดาสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวไม่อนุญาตให้บริโภค” (บันทึกโดยชาวสุนันทั้ง 6 และอะหมัด) เป็นต้น

3) ไม่มีบทบัญญัติระบุเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด หมายถึงสิ่งที่ไม่มีการบัญญัติระบุว่าฮาลาลหรือฮารอม นักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่ถือว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งฮาลาล ถ้อยตามกฎทางนิติศาสตร์อิสลามที่ว่า “เดิมของสรรพสิ่งนั้นเป็นที่อนุมัติ” อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ที่ 29 ของสุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ ความว่า “พระองค์คือผู้ที่ได้สร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเจ้า....” และในอายะฮ์ที่ 119 ของสุเราะฮ์อัลอันอาม ความว่า “และมีอะไรเกิดแก่พวกเจ้าที่พวกเจ้าไม่บริโภคสิ่งที่พระนามของอัลลอฮ์ถูกกล่าวบนมัน ทั้งๆที่พระองค์ทรงแจกแจงแก่พวกเจ้าแล้วซึ่งสิ่งที่พระองค์ได้ทรง

¹²⁰ อ้างแล้วหน้า 31

ห้ามแก่พวกเจ้า นอกจากสิ่งที่พวกเจ้าได้รับความคับขันให้ต้องการมันเท่านั้น” และในอายะฮ์ที่145 ของ สูเราะฮ์อัลอันอาม ความว่า “จงกล่าวเถิด(มุฮัมมัด)...” อัลลอฮ์ ﷻ ทรงแจ้งว่าเนื้อสัตว์ทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ยกเว้นสี่ชนิดใหญ่เท่านั้น ดังนั้นนอกจากเนื้อต้องห้ามสี่ชนิดจึงเป็นที่ฮาลาล บริโภค ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า “มุสลิมที่มีความผิดร้ายแรงที่สุดคือผู้ที่ถามหาสิ่งที่ยังไม่ถูกห้าม และถูกห้ามเพราะการถามหาของเขา” (บันทึกโดยอัครมุขีและอบูดาอูดและอิบนุมาญะฮฺและอัลฮากิม)¹²¹

5. 1. 2. 3 ฮาลาลและฮารอมจากอาหารประเภทสัตว์

อาหารประเภทสัตว์จำแนกตามที่อยู่อาศัยได้เป็น 3 ประเภทคือ

- 1) สัตว์บก เช่น วัว แพะ แกะ รวมทั้งสัตว์ปีก เช่น ไก่ เป็ด นกประเภทต่างๆ สัตว์บกมีทั้งที่เป็นสัตว์เชื่อง และที่เป็นสัตว์เปรี้ยว เลื่อน
- 2) สัตว์น้ำ เช่น ปลาชนิดต่างๆ กุ้ง และหอย ฯลฯ
- 3) สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เช่น กบ เต่า จระเข้ และปู ฯลฯ
- 4) นกที่มีกรงเล็บแหลมคม เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่ไม่อนุญาตให้บริโภค เพราะท่านนบี ﷺ ได้ห้ามมิให้บริโภคนกที่มีกรงเล็บแหลมคม
- 5) สัตว์กินสิ่งสกปรกเป็นอาหาร “ญัลลาละฮ์” ก็เป็นสัตว์อีกชนิดหนึ่งที่ท่านนบี ﷺ ห้ามมิให้กินเนื้อและนมมัน
- 6) สัตว์น่ารังเกียจหรือสัตว์เลว เป็นสัตว์ที่ตัวบดทกล่าวถึงภาพรวมว่าอัลลอฮ์ ﷻ และนบี ﷺ ไม่อนุญาตให้บริโภคสัตว์ที่เลวน่ารังเกียจโดยบรรทัดฐานการพิจารณาว่าสัตว์ประเภทไหนเลวน่ารังเกียจห้ามบริโภคต้องอิงกับตัวบท
- 7) สัตว์ที่ถูกสั่งให้ฆ่าและสัตว์ห้ามฆ่าทั้งเป็นสัตว์ที่ไม่อนุญาตให้บริโภค เพราะการที่มีตัวบทสั่งให้ฆ่าทั้งโดยมิได้บริโภคมีนัยยะว่าสัตว์นั้นไม่อนุญาตให้บริโภค เนื่องจากการฆ่าทั้งโดยเปล่าประโยชน์หากสัตว์นั้นเป็นที่อนุญาตให้บริโภคถือเป็นความฟุ่มเฟือยซึ่งไม่มีบทบัญญัติอิสลามบ่งชี้ และการที่มีบทบัญญัติห้ามฆ่าสัตว์บางชนิดการห้ามฆ่าสัตว์นั้นก็คือการห้ามบริโภคมันโดยปริยาย
- 8) สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว มีฮะดีษมากมายหลายสายรายงานระบุว่าท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว
- 9) สัตว์ที่เกิดจากการผสมของสัตว์ฮาลาลบริโภคกับสัตว์ฮารอมบริโภค การเลี้ยงบริโภคสัตว์ดังกล่าวเป็นการสร้างความบริสุทธิ์ให้กับตัวเองเพราะสัตว์ดังกล่าวมีการปนเปื้อนระหว่างฮารอมกับฮาลาล อนุমানได้กับการปนเปื้อนระหว่างนมกับเหล้า

¹²¹ อ้างแล้วหน้า 60

อนึ่งอาหาร 10 ชนิดที่ถูกห้ามบริโภคไว้ในอัลกุรอานคือสัตว์ที่ตายเอง เลือดสุกร สัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ขณะเชือดมัน และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีตาย สัตว์ที่ตกมาตาย สัตว์ที่ถูกขวิดตาย สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกินจนตาย สัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา (ตอบคำถามเพื่อนต่างศาสนิก, 1999 : 56-59 ; ทะลาลและหะรอมในอิสลาม, 1995 : 69-73)

10) สัตว์น้ำโดยหลักการเดิมอนุญาตให้บริโภคได้ทั้งหมดยกเว้นที่มีตัวบัพหามไว้จะโดยลักษณะระบุเจาะจงตัวตนหรือระบุเป็นคุณลักษณะต้องห้าม

11) สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ นักวิชาการอิสลามส่วนใหญ่มีทัศนะเหมือนกับข้อกำหนดบทบัญญัติของการบริโภคสัตว์น้ำ เพราะสัตว์ดังกล่าวใช้ชีวิตช่วงหนึ่งอยู่ในน้ำ

5. 1. 2. 4 บทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอาหารที่ควรรู้ในสังคมไทย

- 1) แมว เป็นสัตว์หนึ่งที่ท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคและซื้อขายมัน
- 2) กระจ่าง เป็นสัตว์ที่อนุญาตให้บริโภคได้เพราะสาวกและท่านนบี ﷺ เองก็เคยบริโภคกระจ่าง
- 3) เต่า ไม่มีตัวบัพหามการบริโภคเต่าโดยเจาะจง และลักษณะของเต่าก็ไม่เข้าข่ายลักษณะที่อัลลอฮ์ ﷻ และนบี ﷺ ห้ามไว้
- 4) ตะพาบน้ำ ข้อกำหนดบทบัญญัติเหมือนกับเต่า เพราะเป็นสัตว์น้ำและอยู่ในตระกูลเดียวกัน
- 5) แมงดา เป็นสัตว์ที่อนุญาตให้บริโภคได้เนื่องจากไม่มีตัวบัพหามไว้และเป็นสัตว์น้ำชนิดหนึ่ง
- 6) กระจ่าง ไม่มีตัวบัพหามการบริโภคกระจ่างโดยเจาะจงและลักษณะของกระจ่างก็ไม่เข้าข่ายลักษณะสัตว์ต้องห้าม

5. 1. 2. 5 อาหารประเภทอื่นจากสัตว์ คือพืช ผัก และผลไม้ โดยหลักการเดิมเป็นที่อนุมัติให้บริโภค

- 1) พืชฮาลาลบริโภค คือพืชที่สะอาด ดี มีประโยชน์ ไม่มีโทษ และไม่ทำให้มีนเมาหรือไม่ทำให้บัพหามหรือเสียสติ
- 2) พืชที่ฮารอมบริโภค คือพืชที่สกปรก เลว มีพิษภัย และพืชที่ทำให้มีนเมาบัพหามหรือเสียสติ

5. 1. 3 กฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารในภาวะคับขัน

5. 1. 3. 1 ภาวะคับขันในอิสลาม

สภาพการดำรงชีวิตอาจแบ่งออกได้เป็นสองสภาพ สภาพแรกคือ สภาพปกติ ส่วนสภาพที่สองคือ สภาพไม่ปกติซึ่งภาวะคับขันเป็นบริบทหนึ่งของสภาพไม่ปกติ

ภาวะคับขันตามความหมายด้านภาษาในภาษาอาหรับมาจากคำว่า “อัลฎูอฮฺ รุเราะฮฺ” (الضرورة) หรือ “อัลอิฎฎิรอร” (الاضطرار) หมายถึง ความจำเป็น ความต้องการ ส่วนความหมายด้านศัพท์ทางวิชาการหรือด้านศาสนบัญญัติหมายถึง สภาพความคับขันขั้นวิกฤติ ที่หากไม่กระทำการสิ่งต้องห้ามแล้วจะเกิดความเสียหายต่ออวัยวะหรือถึงแก่ชีวิตได้ สำหรับภาวะความคับขันในบริบทของอาหารคือสภาพความคับขันขั้นวิกฤติที่หากไม่บริโภคอาหารฮาลาลแล้วจะเกิดความเสียหายต่ออวัยวะหรือถึงแก่ชีวิตได้ (Ibn Manzur, 1997 : 8/46al-Rafiaiy, 1997 : 12/158)

การบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันเป็นสิ่งที่อนุญาตโดยหลักฐานหรือแหล่งที่มาของบทบัญญัติอิสลาม โดยหลักฐานการอนุญาตดังกล่าวมีทั้งหลักฐานทางตรงและหลักฐานทางอ้อมเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างหลักฐานทางตรง เช่น อัลกุรอาน ซูเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮ์ที่ 173 ซูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮฺ อายะฮ์ที่ 3 และ ซูเราะฮ์ อัลอันอาม อายะฮ์ที่ 145 หลักฐานทางตรงจากชะดีษหรือฮัสสุนนะฮ์ เช่น ชะดีษบันติกโดยอะฮ์มัด – อัลฮากิม และอัลบัยฮะกีเย จากอบูสะมุเราะฮ์ ตัวอย่างหลักฐานทางอ้อมจากอัลกุรอาน ซูเราะฮ์ อัล – บะเกาะเราะฮฺ อายะฮ์ที่ 195 ซูเราะฮ์ อันนิซาอ อายะฮ์ที่ 29 ซูเราะฮ์ อันนะฮฺล อายะฮ์ที่ 106 ตัวอย่างหลักฐานทางอ้อมจากชะดีษหรือฮัสสุนนะฮ์ เช่น ชะดีษบันติกโดยอบูดาวูด และอัตติริมิซีเย จากอัลชะสันจากสะมุเราะฮฺ บิน ญุนดุบชะดีษบันติกโดยอะฮ์มัด และอิบนุมาญะฮฺจากอบีสะอีด¹²²

การปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามเพื่อการบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขัน กล่าวคือจำเป็นหรือไม่ที่ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันต้องบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิต ผลการศึกษาพบว่านักกฎหมายอิสลามมีความเห็นออกเป็นสองทัศนะ โดยทัศนะของนักกฎหมายอิสลามส่วนมากมีความเห็นว่าวาญิบสำหรับผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันต้องบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิต หากเขาละการบริโภคสิ่งดังกล่าวแล้วเป็นเหตุให้เขาเสียชีวิต เขามีความผิดเสมือนว่าเขาเจตนาฆ่าตัวเอง ยกเว้นผู้ที่ไม่รู้บทบัญญัติดังกล่าว ทัศนะนี้เป็นทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่าตามหลักฐานของบทบัญญัติและเหตุผล โดยสาเหตุความเห็นต่างมาจากการแปรญัติติการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันว่า การอนุญาตดังกล่าวเป็นการไม่ถือความเอาผิดกับผู้ที่บริโภคสิ่งฮาลาลโดยที่บทบัญญัติตัวตนของสิ่งนั้นยังคงฮาลาลอยู่หรือการอนุญาตดังกล่าวเป็นการยกเลิกละกฏบทบัญญัติความเป็นฮาลาลของสิ่งนั้นแล้ว มันก็กลายเป็นสิ่งฮาลาลสามารถบริโภคได้ (al-Maqdisiy, 1995 : 11/74)

¹²² ดูประเด็นความหมายของภาวะคับขันหัวข้อ 4. 2. 2. 3 และ 4. 2. 2. 4

5. 1. 3. 2 ภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาล

มัชฮับฟิกฮ์ทั้งสี่มีความเห็นใกล้เคียงกันเกี่ยวกับขอบเขตของภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลเพื่อประทังชีวิต ลักษณะขอบเขตดังกล่าวคือภาวะที่หากไม่บริโภคสิ่งใดแล้วเขาจะเสียชีวิตหรือเกือบเสียชีวิต หรือกลัวว่าจะสูญเสียอวัยวะ หรือจะตกขบวนเดินทางจนเกิดความเสียหาย ทั้งนี้การอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะดังกล่าวไม่จำเป็นว่าจะต้องมีความมั่นใจอย่างแน่นอนว่าจะเกิดภัยพิบัติ เพราะมนุษย์ไม่สามารถรับรู้สิ่งเร้นลับในอนาคตได้ และไม่จำเป็นต้องอดอาหารจนถึงเวลาใกล้ตายหรือถึงเวลาตายแล้วจึงจะบริโภคเพราะการบริโภคอาหารในเวลาดังกล่าวจะไม่เกิดประโยชน์อันใดอีกเลย

ปริมาณอาหารฮาลาลที่อนุญาตให้บริโภคในภาวะคับขันเนื่องจากความหิวโหยขาดอาหารที่ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่อง อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะดังกล่าวบริโภคอาหารฮาลาลจนอิ่มได้ ส่วนในสภาพภาวะคับขัน เนื่องจากความหิวโหย ขาดอาหารที่ไม่ครอบคลุมกว้างขวาง และไม่ต่อเนื่อง อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในปริมาณที่พอประทังชีวิต และไม่อนุญาตให้บริโภคเกินความอิ่ม โดยการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะดังกล่าวจนอิ่ม ปรากฏฟิกฮ์มีความเห็นออกเป็นสองทัศนะ ทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่าคือทัศนะที่เห็นว่า อนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันดังกล่าวบริโภคสิ่งฮาลาลในปริมาณที่พอประทังชีวิตได้เท่านั้น และไม่อนุญาตให้บริโภคจนอิ่ม เนื่องจากเมื่อผู้ที่ประสบภาวะคับขันดังกล่าวบริโภคสิ่งฮาลาลจนสามารถประทังชีวิตได้แล้วก็ไม่ถือว่าเขาเป็นผู้ที่มีความคับขันอีกต่อไป จึงไม่อนุญาตให้กินอาหารฮาลาลจนอิ่ม และเมื่อบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันเนื่องจากความอดอยาก หิวโหยที่ไม่ครอบคลุม กว้างขวางและไม่ต่อเนื่อง โอกาสในการหาอาหารฮาลาลบริโภคยังคงมีอยู่ ประกอบกับบทบัญญัติการอนุญาตให้บริโภคถูกกำหนดตามความจำเป็น

จากการศึกษาพบว่านักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่นำเสนอเกี่ยวกับลำดับการบริโภคอาหารฮาลาลในกรณีคับขันมีการพิจารณาลำดับการบริโภคก่อนหลังระหว่าง การบริโภคอาหารที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่เจ้าของไม่มีความจำเป็นกับสัตว์ตายเอง โดยทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่าคือทัศนะที่เห็นว่าให้บริโภคอาหารที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่เจ้าของไม่มีความจำเป็นก่อนสัตว์ที่ตายเองเนื่องจากการบริโภคอาหารที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่เจ้าของไม่มีความจำเป็นมิโทษต่อร่างกายน้อยกว่า การห้ามบริโภคอาหารที่เป็นทรัพย์สินของผู้อื่นที่เจ้าของไม่มีความจำเป็นเป็นการห้ามด้านสิทธิและภายนอกมิใช่เป็นการต้องห้ามในตัวตน เปรียบเทียบเสมือนการยืมสิ่งของแล้วส่งคืนภายหลัง ซึ่งง่ายและมีโทษน้อยกว่า (al-Ansoriy, 1885 : 1/573)

เงื่อนไขการบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันสรุปได้ดังต่อไปนี้

หนึ่ง ความคับขันเกิดขึ้นจริง ณ ปัจจุบันแล้วมิใช่เป็นการคาดการณ์ว่าอาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

สอง มีความคับขันที่จะต้องบริโภคสิ่งฮาลอมเพื่อประทังชีวิต หรือรักษา
อวัยวะอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

สาม มีความคับขันและเหตุผลที่บทบัญญัติศาสนาอิสลามอนุมัติให้บริโภคสิ่ง
ฮาลอมได้

สี่ ผู้มีความคับขันต้องบริโภคสิ่งฮาลอมจะต้องไม่มีเจตนาละเมิดสิ่งที่
บทบัญญัติอิสลามห้ามละเมิดอย่างเด็ดขาด

ห้า อนุญาตให้ผู้ที่มีความจำเป็นต้องบริโภคอาหารฮาลอมบริโภคตามความ
จำเป็นพอประทังชีวิตได้ตามทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่า

หก ภาวะคับขันต้องบริโภคอาหารฮาลอมเกิดขึ้นตามวิถีมิใช่เกิดขึ้นเพราะ
เจตนาของผู้สร้างสถานการณ์ให้คับขันเพื่อจะบริโภคอาหารฮาลอม (al-Turiyfy, 1992 : 35, 41, 89)

จากการศึกษาบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการบริโภคอาหารฮาลอมเพื่อประทัง
ชีวิตของผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันเนื่องจากการฝ่าฝืนบทบัญญัติพบว่านักกฎหมายอิสลามมีความเห็น
เกี่ยวกับประเด็นการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลอมในภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิดบทบัญญัติ
ออกเป็นสองทัศนะที่มีหลักฐาน และเหตุผลที่มีน้ำหนักใกล้เคียงกัน โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่า อนุญาต
ให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาเป็นผู้ละเมิดฝ่าฝืนบทบัญญัติบริโภคสิ่งฮาลอมเพื่อประทังชีวิตได้
และควรที่จะกลับเนื้อกลับตัวก่อนการบริโภคสิ่งฮาลอมในภาวะดังกล่าว โดยเป็นการหลอมรวมและ
เลี้ยวข้อขัดแย้งระหว่างสองทัศนะ ส่วนโทษของความผิดฐานการละเมิดบทบัญญัติเป็นกรณีระหว่างผู้
ละเมิดกับอัลลอฮ์ ﷻ ทัศนะดังกล่าวเป็นทัศนะของปราชญ์ด้านอรรถาธิบายอัลกุรอานส่วนมาก และ
สอดคล้องกับหลักบทบัญญัติอิสลาม และวิธีวิทยาทางกฎหมายอิสลาม ทั้งยังเป็นการสื่อความผ่อน
ปรนอย่างเหมาะสม สอดคล้องของบทบัญญัติอิสลามซึ่งเป็นความกรุณาปรานีจากอัลลอฮ์ ﷻ อีกนัย
หนึ่ง (al-Qurtubiy, 1997 : 2/226)

เป็นที่อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะคับขันบริโภคสิ่งฮาลอมที่สามารถประทังชีวิต
ได้ทุกชนิดยกเว้น เหล้าและเนื้อหมูซึ่ง ที่นักกฎหมายอิสลามมีทัศนะที่แตกต่างกันออกเป็นสองทัศนะ
เหล่า นักกฎหมายอิสลามทั้งสี่มีทัศนะเห็นว่าอนุญาตให้ดื่มเหล้าเพื่อกลืนอาหารหรือสิ่งติดคอที่
เป็นอันตรายในภาวะคับขันได้ ส่วนการดื่มเหล้าเพื่อดับกระหาย หรือลดความหิวโหยในภาวะคับขันที่
ไม่มีสิ่งอื่นนอกจากเหล้า ทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่ามีความเห็นว่าเป็นที่อนุญาต เป็นการอนุমান
เปรียบเทียบกับบทบัญญัติการดื่มเหล้าซึ่งเป็นสิ่งฮาลอมเดิมในภาวะคับขันกับบทบัญญัติการบริโภคสิ่ง
ฮาลอมอื่นๆ ในภาวะคับขันซึ่งเป็นบทบัญญัติการอนุญาต

นักกฎหมายอิสลามส่วนใหญ่มีความเห็นว่าอนุญาตให้เก็บอาหารฮาลอมเป็น
เสบียงเพื่อภาวะคับขันได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อภาวะอดอยากหิวโหยเป็นภาวะความคับขันที่

ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่อง โดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องไม่บริโภคอาหารดังกล่าวยกเว้นเมื่อประสบภาวะคับขัน เนื่องจากในสมัยท่านเราะสุล ﷺ สวรรค์ส่วนหนึ่งของท่านเราะสุล ﷺ เคยเก็บอาหารฮารอมในภาวะคับขันเป็นเสบียงและท่านเราะสุล ﷺ ก็อนุญาต (al-Dardir, n. d. : 1/233 ; al-Nawawiy, n. d. : 9/42)

ทั้งนี้การอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันได้ก็เพื่อเป็นการขจัดภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้นต่อผู้ที่ประสบภาวะคับขันหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบ การห้ามบริโภคสิ่งฮารอมก่อนที่จะประสบภาวะคับขันเป็นประโยชน์เพื่อรักษาอวัยวะรักษาชีวิตของผู้ที่บริโภคเองเป็นบุคคลแรก เนื่องจากอาหารต้องห้ามโดยรวมเป็นอันตราย (al-Turiyfiy, 1992 : 25)

5. 2 อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล ผู้วิจัยจะอภิปรายประเด็นความหมายของอาหารในอิสลาม ความสำคัญของอาหารในอิสลาม ประเภทหรือแหล่งที่มาของอาหาร หลักการเดิมของอาหาร อาหารอื่นจากสัตว์ ภาวะคับขันในอิสลาม การใช้บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการบริโภคอาหารฮารอมในภาวะคับขัน ภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่ง ฮารอม การบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิด และสิ่งที่อนุญาตให้บริโภคในภาวะคับขัน

5. 2. 1 ความหมายของอาหารในอิสลาม

คำว่า “อาหาร” ในอิสลามนั้นคือสิ่งที่บริโภคได้ มีประโยชน์ต่อร่างกายและหมายรวมถึงเครื่องดื่ม แต่โดยนัยทั่วไปหมายถึงอาหารเป็นส่วนใหญ่ ความหมายของอาหารมีความสอดคล้องกันทั้งทางด้านภาษาและด้านศัพท์ทางวิชาการอิสลามหรือศาสนบัญญัติและพระราชบัญญัติอาหารปี พ. ศ. 2522

ความสอดคล้องในนิยามความหมายของอาหารเป็นจุดรวมหนึ่งที่ทำให้ง่ายต่อการศึกษา และสื่อสารเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว

5. 2. 2 ความสำคัญของอาหารในอิสลาม อิสลามให้ความสำคัญกับอาหารเป็นอย่างมากโดยถือว่าอาหารเป็นสิ่งสำคัญของสองในห้าของสิ่งจำเป็นที่ต้องดำรงรักษาไว้

นัยยะความสำคัญของอาหารในอิสลามสามารถทราบได้จากการที่อัลลอฮ์ ﷻ สั่งให้มนุษย์บริโภคอาหารไว้ในอายะฮ์อัลกุรอานหลายอายะฮ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และระบุอาหารบางชนิดที่ไม่อนุมัติให้บริโภคโดยการเจาะจงตัวตนหรือบอกลักษณะ

ท่านนบี ﷺ ก็ได้สั่งให้บริโภคนอาหาร ท่านเสนอหลักการเดิมของอาหารในหลายๆ วาระท่านอธิบายถึงข้อกำหนดบทบัญญัติของอาหารและได้ระบุอาหารที่ห้ามบริโภคบางชนิด ทั้งการเจาะจงตัวตนและบอกลักษณะ

นักวิชาการอิสลามทุกยุคทุกสมัยจะกำหนดบทเฉพาะเกี่ยวกับอาหารไว้ในตำรากฎหมายอิสลาม ทั้งหมดทั้งปวงบ่งชี้ถึงความสำคัญของอาหารในอิสลามทั้งสิ้น

จากนัยยะความสำคัญของอาหารจึงกล่าวได้ว่ามุสลิมควรที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของอาหารให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อเขาจะได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดบทบัญญัติอิสลามได้อย่างถูกต้องและสามารถอธิบายแก่ผู้สนใจ ผู้มีปฏิสัมพันธ์อื่นๆ กับมุสลิมได้

5. 2. 3 ประเภทหรือแหล่งที่มาของอาหาร อาหารมี 2 ประเภทคือ สัตว์และพืช สองประเภนี้จึงเป็นฐานของการศึกษาประเด็นอาหารและการบริโภคของมนุษย์

5. 2. 4 หลักการเดิมของอาหาร คือการอนุมัติให้บริโภคได้ยกเว้นอาหารที่มีตัวบทห้ามไว้ เช่น สัตว์ที่ตายเอง เลือด สุกร สัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ขณะเชือดมัน สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีตาย สัตว์ที่ตกมาตาย สัตว์ที่ถูกขวิดตาย สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกินจนตาย สัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา สัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคม สัตว์กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลัก สัตว์ร้ายมีเขี้ยว เป็นต้น

จากการวิจัยพบว่ามัชฮับฮนะฟีที่ได้รับความนิยมแพร่หลายแถบประเทศอินเดีย ประเทศปากีสถาน ประเทศอัฟกานิสถาน ประเทศตุรกี เป็นมัชฮับที่จำกัดประเภทอาหารฮาลาลมากกว่ามัชฮับอื่นๆ โดยมัชฮับฮนะฟีมีความเห็นว่าสัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคม สัตว์บกครึ่งน้ำ สัตว์น้ำที่ตายเอง สัตว์น้ำทุกชนิดยกเว้นปลา เป็นสิ่งฮารอมบริโภค ในขณะที่มัชฮับมาลิกียที่ได้รับความนิยมแพร่หลายแถบประเทศโมร็อกโก ประเทศอัลจีเรีย ประเทศตูนิเซีย และประเทศแถบยุโรปตะวันตก เป็นมัชฮับที่เปิดกว้างมากกว่ามัชฮับอื่นๆในเรื่องว่าด้วยอาหาร ส่วนมัชฮับซาฟีอีที่ได้รับความนิยมแพร่หลายแถบประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และมัชฮับฮัมบะลี ที่ได้รับความนิยมแพร่หลายในประเทศแถบคาบสมุทรอาหรับจะเป็นมัชฮับกลางๆ ในประเด็นดังกล่าว ซึ่งนักลงทุนด้านอุตสาหกรรมส่งออกอาหารฮาลาลไปยังกลุ่มประเทศมุสลิมสามารถใช้ผลการวิจัยนี้เป็นฐานข้อมูลเชิงธุรกิจได้

5. 2. 5 อาหารอื่นจากสัตว์คือพืชผักผลไม้ ตามหลักการเดิมก็เป็นสิ่งบริโภคได้ทั้งหมด ยกเว้น พืชสกปรก พืชมีโทษเป็นพิษภัย พืชเมื่อบริโภคแล้วทำให้มีเมือกพร่องหรือเสียสติ

พืชที่ต้องห้ามบริโภค ตามตัวบทที่ระบุเจาะจงหรือบอกลักษณะต้องห้ามมีน้อยกว่าสัตว์มาก มนุษย์จึงมีอิสระในการบริโภคพืชมากกว่าสัตว์เพียงแค่เป็นพืชที่สะอาด ดี มีประโยชน์ ไม่เกิดโทษ ไม่ทำให้มีเมือกพร่องหรือเสียสติ ได้มาโดยชอบธรรมก็สามารถบริโภคได้

5. 2. 6 ภาวะคับขันในอิสลาม

ภาวะคับขันในอิสลามภาษาอาหรับใช้คำว่า “อฎฎอรูเราะฮ์” (الضرورة) หมายถึง สภาพความคับขันขั้นอุกฤษฎ์ที่หากไม่กระทำสิ่งต้องห้ามแล้วจะเกิดความเสียหายต่ออวัยวะหรือสุขภาพหรือถึงแก่ชีวิตได้

สำหรับนิยามความหมายของภาวะคับขันของปราชญ์ฟิกฮ์สี่มัซฮับมีสำนวนของ นิยามความหมายที่ใกล้เคียงกันเช่น อัลลอรูฎานียปราชญ์ฟิกฮ์สังกัดมัซฮับฮนะฟีย ให้ความหมาย ภาวะคับขันว่า “การประสพภัยพิบัติที่ไม่สามารถจัดปัดเป่าได้” (al-Jurjaniy, 1998 : 37) อัลดาดิร ปราชญ์ฟิกฮ์ สังกัดมัซฮับมาลิกีย ให้ความหมายภาวะคับขันว่า “สภาพการที่จะต้องรักษาชีวิตจาก ความตายหรือภัยพิบัติอันรุนแรง” (al-Dardir, 1993 : 2/183) อรรอฟิอียปราชญ์มัซฮับชาฟีอีย ให้ความหมายว่า ภาวะคับขันว่า “ภาวะการกลัวว่าจะเสียชีวิตหรือจะเกิดโรคร้ายแรงต่อร่างกาย” (al-Rafaiy, 1997 : 12/158) อิบนุญฟลีย ปราชญ์ฟิกฮ์ สังกัดมัซฮับฮัมบะลีย ให้ความหมายภาวะคับขันว่า “สภาพความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตหรือจะเกิดการเจ็บป่วย การตกขบวนจากคณะจนถึงแก่ชีวิต” (Ibn Muflih, 2000 : 9/205) มัซฮับฮนะฟีย มัซฮับมาลิกีย และมัซฮับชาฟีอีย มีความเห็นว่า การเกิดโรค ร้ายต่อร่างกายเกิดพิชภัยรุนแรงหรือเกรงว่าจะถึงแก่ชีวิต อย่างมั่นใจหรือค่อนข้างมั่นใจก็ถือว่าเป็น การประสพภาวะคับขันแล้ว (al-'Jassas, 1997 : 1/159 ; al-Dusuqiy, 1994 : 2/136 ; al-Suyutiy, 1959 : 857) ส่วนมัซฮับฮัมบะลีย มีความเห็นว่า ภาวะคับขันที่บัพัญญูอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอม คือภาวะที่กลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตเท่านั้น (al-Mardawiy, 1997 : 10/319) เพียงกลัวว่า จะเกิดโรคร้าย พิษภัยร้ายแรง ยังไม่ถึงเกณฑ์ภาวะคับขันตามทัศนะของ มัซฮับฮัมบะลีย แต่จากการศึกษาด้วยบท หลักฐานจากอัลกุรอานและฮะดีษพบว่า เพียงความกลัวว่าจะเกิดโรคร้ายต่อร่างกาย เกิดพิชภัย ร้ายแรง กลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตอย่างค่อนข้างมั่นใจ ก็ถือว่าเข้าข่ายภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคอาหาร ฮารอมได้ เนื่องจากด้วยบทอัลกุรอานและฮะดีษที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้บริโภคอาหารฮารอมในภ ภาวะคับขันมิได้สื่อความว่าภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคอาหารฮารอมได้ต้องเป็นภาวะที่กลัวว่าจะถึง แก่ชีวิตแต่ประการใด ความหมายตามลักษณะอักษร (الظاهر) ของอัลกุรอานและฮะดีษสื่อว่า สภาพ ความอยากลำบากขาดแคลนอาหารหลักประจำ อย่างกรณีของคณะสาวกโดยการนำของอับูอัยดะฮ์ ที่ท่านเราะฮ์ลุล ﷺ ส่งไปตักกองคาราวานของกุเรช ที่ต้องตีเลาะไปไม่นำมาทานก่อนที่จะพบวาฬตาย เองก็ถือว่าเป็นภาวะ คับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮารอมได้ ทั้งนี้ภาวะคับขัน ครอบคลุมทุกบริบท ของการดำเนินชีวิต

ภาวะคับขันที่เกี่ยวข้องกับอาหาร อัลฮะมะวียซึ่งเป็นปราชญ์ฟิกฮ์สังกัดมัซฮับ ฮนะฟีย ให้ความหมายภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคอาหารฮารอมได้ว่า “การตกอยู่ในสภาพที่หาก ไม่บริโภคสิ่งฮารอมแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิต” (al-Hamawiy, 1871 : 1/119) อัซซุญญียปราชญ์ฟิกฮ์

สังกัดมัชฮับชาฟีอีย์ ให้ความหมายภาวะคับขันดังกล่าวว่า “การตกอยู่ในสภาพที่หากไม่บริโภคสิ่งฮาลาลแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิต” (al-Suyutyi, 1959 : 85) การที่ปราชญ์ให้นิยามภาวะคับขันว่าด้วยเรื่องอาหารเป็นการเฉพาะสื่อถึงความสำคัญของความคับขันเกี่ยวกับอาหารและความครอบคลุมของบทบัญญัติอิสลามทุกบริบททุกสภาพการดำรงชีวิต

การใช้บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขัน เมื่อมุสลิมตกอยู่ในภาวะคับขันไม่มีอาหารฮาลาลบริโภค แต่มีเฉพาะอาหารฮาลาลที่สามารถประทังชีวิตเขาได้ เขาจำเป็นต้องบริโภคอาหารฮาลาลดังกล่าวหากละการบริโภคจนเสียหายต่อชีวิต เขามีความผิดฐานฆ่าตัวเอง หรือเขามีสิทธิเลือกที่จะบริโภคหรือไม่บริโภคจนเขาเสียชีวิต ก็ได้เพราะการอนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลในภาวะดังกล่าวเป็นเพียงการอนุญาตมิใช่เป็นสิ่งวาญิบ สาเหตุความเห็นต่างของปราชญ์ฟิกฮ์ ผลจากความเห็นที่ต่างกันในการแปรพฤติการณ์อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันว่าการอนุญาตดังกล่าวเป็นเพียงการไม่ถือความเอาผิดจากผู้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะดังกล่าว โดยที่บทบัญญัติตัวตนของสิ่งนั้นยังคงฮาลาลอยู่การบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะดังกล่าวจึงเป็นเพียงการอนุญาตที่สามารถเลือกปฏิบัติได้ หรือการอนุญาตดังกล่าวเป็นการยกเลิกชุกุมบทบัญญัติความเป็นฮาลาลของสิ่งนั้น แล้วมันก็กลายเป็นสิ่งฮาลาลเช่นอาหารทั่วไปซึ่งจำเป็นต้องบริโภคเพื่อประทังชีวิตในทุกสถานการณ์ ประมวลหลักฐานอัลกุรอานอายะฮ์ที่ 195 สุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮฺ และอายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อัน-นิซาอฺ ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ห้ามการนำตนเองสู่ความพินาศสู่ความตาย การไม่บริโภคอาหารฮาลาลที่สามารถประทังชีวิตได้ในภาวะคับขันถือว่าการนำตนเองสู่ความพินาศอย่างหนึ่งจึงอนุมานได้ว่าการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขันเป็นสิ่งวาญิบที่ผู้ถูกบังคับโดยบทบัญญัติต้องปฏิบัติหากละการปฏิบัติ ถือว่ามีความผิดฐานฝ่าฝืนบทบัญญัติ จึงสังเคราะห์ได้ว่าการบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขันเป็น “อะซีมะฮ์” (العزيمة) ซึ่งหมายถึงสิ่งที่จะต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับความเห็นของปราชญ์อุศูลอัลฟิกฮ์ บางท่านที่มีความเห็นว่าบางครั้ง “อรัรุกเศาะฮ์” (الرخصة) ข้อผ่อนปรน อาจเป็น “อะซีมะฮ์” สิ่งที่ต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดได้อย่างกรณีการบริโภคอาหารต้องห้ามเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขัน (al-Shangqitiy, 1960 : 1/100 ; Amir Badsha, n. d. : 2 / 232)

5. 2. 7 ภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาล

ลักษณะภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาล ตามความเห็นของมัชฮับสะนะฟีอีย์ คือสภาพความคับขันที่เกิดจากความหวาดหวั่นที่หากงดการบริโภคสิ่งฮาลาลแล้วกลัวว่าจะเสียชีวิตและอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดเสียหาย มัชฮับมาลิกีย์ มีความเห็นว่า ภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาลคือสภาพความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตอย่างมั่นใจหรือค่อนข้างมั่นใจหรือการรักษาชีวิตจากความตายหรือภัยพิบัติที่รุนแรง มัชฮับชาฟีอีย์มีความเห็นว่าภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาลคือสภาพ

การตกอยู่ในภาวะที่หากไม่บริโภคสิ่งหารอมแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิตหรือภาวะการกลัวว่าเมื่อละการบริโภคสิ่งหารอมแล้วกลัวว่าจะเสียชีวิตหรือกลัวว่าจะเกิดโรคร้ายแรงต่อร่างกาย (al-Suyutiy, 1959 : 85 ; al-Rafaiy, 1997 : 12/158) มัชฮับฮัมบะลีย มีความเห็นว่า ภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งหารอม คือความกลัวว่า จะเสียชีวิตจากความหิวโหย (al-Buhutiy, 1997 : 247, 248) ตามนิยามและคำอธิบายของแต่ละ มัชฮับผู้วิจัยมีข้อสังเกตดังต่อไปนี้

หนึ่ง ลักษณะภาวะความกลัวว่าการละบริโภคอาหารหารอมแล้วจะถึงแก่ชีวิต มัชฮับ ทั้งสี่ถือว่าเป็นภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคอาหารหารอมได้

สอง การกลัวว่าจะเกิดภัยพิบัติรุนแรง เกิดโรคร้ายแรงต่อร่างกาย หรืออาจทำให้สูญเสียอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดถือว่าเป็นภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งหารอมได้ตามทัศนะของสามมัชฮับ ยกเว้นมัชฮับฮัมบะลียที่มีความเห็นว่า ภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งหารอมได้คือภาวะความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตเท่านั้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักฐานของบทบัญญัติ

สาม การถูกข่มขู่บังคับจากผู้มีอิทธิพลที่สามารถดำเนินการตามคำขู่ได้จริงให้บริโภคสิ่งหารอมถือว่าเป็นภาวะคับขันอย่างหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับตัวบท

สี่ การอนุญาตให้บริโภคสิ่งหารอมในภาวะคับขันมิได้มีเงื่อนไขว่าต้องรอให้ถึงเวลาตายหรือใกล้ตายแล้วจึงเป็นที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งหารอมเพื่อประทังชีวิต เพราะการบริโภคในขณะนั้นไม่มีประโยชน์อันใดอีก

ห้า การอนุญาตให้บริโภคสิ่งหารอมในภาวะคับขันมิได้มีเงื่อนไขความมั่นใจว่าภัยพิบัติเกิดขึ้นจริงอย่างแน่นอน โดยทั้งสี่มัชฮับมีความเห็นว่า เพียงความค่อนข้างมั่นใจว่าจะเกิดสิ่งดังกล่าวจริงก็ถือว่าเข้าข่ายภาวะคับขันที่ได้รับการอนุโลม เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถหยั่งรู้เหตุการณ์อนาคตและความในใจของผู้อื่นได้อย่างแน่นอน

หก ความรู้เรื่องบทบัญญัติเป็นเงื่อนไขสำคัญในการบังคับใช้บทบัญญัติในภาวะคับขัน

5. 2. 8 การบริโภคสิ่งหารอมในภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิด

ทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่ามีความเห็นว่าอนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติบริโภคสิ่งหารอมเพื่อประทังชีวิตได้ ทัศนะดังกล่าวสอดคล้องกับความหมายตามลักษณะอักษร และเจตนารมณ์ของตัวบท ขณะที่อีกทัศนะหนึ่งมีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติการบริโภคสิ่งหารอมเพื่อประทังชีวิต จากการศึกษาพบว่าทั้งสองทัศนะมีความเห็นแตกต่างกันในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติการบริโภคสิ่งหารอมของผู้ที่ละเมิดในภาวะคับขันดังนี้

หนึ่ง ลักษณะการวินิจฉัยบทบัญญัติจากหลักฐาน ทั้งนี้ทั้งสองทัศนะต่างก็มีหลักฐานของบทบัญญัติเป็นที่อ้างอิง โดยทัศนะที่อนุญาตให้ผู้ละเมิดที่ประสบภาวะคับขันบริโภคสิ่งหารอมเพื่อ

ประทังชีวิตได้อย่างอิงหลักฐานและวินิจฉัยด้วยลักษณะความหมายตามลักษณะอักษรโดยตรงขณะที่
 ทักษะที่ไม่อนุญาตกรณีดังกล่าวอ้างอิงหลักฐานและวินิจฉัยด้วยลักษณะการตีความ

สอง สาเหตุการผ่อนปรนให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขัน ทักษะที่มีความเห็นว่า
 สาเหตุของการผ่อนปรนดังกล่าวคือความคับขัน ซึ่งผู้ที่เครพภักดี และผู้ที่ ฝ่าฝืนบทบัญญัติมีสิทธิเท่า
 เทียมกันในการที่จะได้รับการผ่อนปรน トラバใดที่ประสบภาวะคับขัน ส่วนทักษะที่มีความเห็นว่า
 สาเหตุของการผ่อนปรนคือภาวะคับขันโดยมีเงื่อนไขผูกพัน คือการเครพเชื่อฟัง จึงไม่อนุญาตให้ผู้
 ละเมิดบทบัญญัติบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตถึงแม้ว่ากำลังประสบภาวะคับขัน ผู้มีสิทธิได้รับข้อ
 ผ่อนปรนตามทักษะนี้คือผู้ที่ประสบภาวะคับขัน โดยที่เขาเป็นผู้เครพภักดี เท่านั้น

สาม ทักษะที่อนุญาตให้ผู้ละเมิดบทบัญญัติบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตในภาวะ
 คับขันถือว่า เจตนารมณ์ของการอนุโลมเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกบทบัญญัติอิสลามบังคับใช้ขณะที่ทักษะ
 ที่ไม่อนุญาต ถือว่าเจตนารมณ์ของการอนุโลมเพื่อประโยชน์ของบทบัญญัติ

สี่ ทักษะทั้งสองมีความเห็นต่างกันในการอนุমানภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิดกับ
 ภาวะคับขันปกติ ทักษะที่อนุญาตให้ผู้ประสบภาวะคับขันโดยที่เขาละเมิดบริโภคอาหารฮาลาลเพื่อ
 ประทังชีวิตอนุমানภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิดกับภาวะคับขันปกติด้วยสาเหตุเดียวกันคือความ
 คับขันจึงอนุญาตให้ผู้ละเมิดดังกล่าวบริโภคอาหารฮาลาลเพื่อประทังชีวิตได้เพราะองค์ประกอบ
 อนุমানทั้งสี่มีครบ ส่วนทักษะที่ไม่อนุญาตให้ผู้ละเมิดบริโภคสิ่งฮาลาลไม่ยอมรับการอนุমানดังกล่าว
 เนื่องจากผู้ถูกบทบัญญัติบังคับใช้มีบริบทที่ต่างกัน

ห้า การตีความหมายคำรัสอัลลอฮ์ ﷻ ﴿...غیر باغ ولا عا...﴾ “..โดยมิใช่ผู้เสาะ
 แสวงหาและมิใช่เป็นผู้ละเมิด ขอบเขต...” ทักษะที่อนุญาตให้ผู้ละเมิดบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทัง
 ชีวิตในภาวะคับขันให้ความหมายว่า มิใช่การสร้างสถานการณ์เพื่อความชอบธรรมในการกินเพื่อ
 ความเอร็ดอร่อยตามอารมณ์และมิใช่การกินจนกระทั่งอิ่มจึงมิได้มีข้อห้ามใดสำหรับผู้ละเมิดที่ประสบ
 ภาวะคับขันซึ่งการอธิบายความหมายดังกล่าวเป็นทักษะของ นักอธิบายอัลกุรอานส่วนใหญ่ ในขณะที่
 ทักษะที่ห้ามมิให้ผู้ละเมิดบริโภคอธิบายความหมายว่า มิใช่เป็นการสร้างสถานการณ์เพื่อให้มี
 ความชอบธรรมในการบริโภคสิ่งฮาลาลและมิใช่การละเมิดทุกประการรวมทั้งการละเมิดในบริบทของ
 อาหารจึงไม่อนุญาตให้ผู้ประสบภาวะคับขันโดยที่เขาเป็นผู้ละเมิดบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิต
 ในสภาพดังกล่าว

5. 2. 9 สิ่งที่ไม่อนุญาตให้บริโภคในภาวะคับขัน

อนุญาตให้ผู้ประสบภาวะคับขันบริโภคอาหารฮาลาลทุกชนิดที่สามารถประทังชีวิต
 ยกเว้นเนื้อมนุษย์ มัชฮัมบาลิกีย ชาฟีอีย ฮัมบะลีย มีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้ดื่มเหล้าเพื่อดับกระหาย
 และลดความหิวโหยถึงแม้ว่ามีความคับขันเนื่องจากเหล้าไม่สามารถดับกระหายได้แต่ตามข้อเท็จจริง

เหล่านี้มีส่วนประกอบหลายชนิด แอลกอฮอล์สารอื่นๆ โดยมีน้ำเป็นส่วนผสมหลักและมีปริมาณมากกว่าสารอื่นๆ จึงสามารถดับกระหายได้โดยประจักษ์พยานยืนยันได้ว่ามีคนจำนวนหนึ่งดื่มเหล้าแทนน้ำเป็นเวลานานโดยที่ไม่ดื่ม น้ำ ทั้งนี้สาเหตุความเห็นต่างของข้อตัดสินบทบัญญัตินี้เป็นผลจากการรับรู้ลักษณะคุณสมบัติของเหล้าที่ต่างกัน ประสบการณ์ การรับรู้จึงมีอิทธิพล ต่อการให้ข้อตัดสินบทบัญญัติที่ไม่มีหลักฐานโดยตรงแจ่มแจ้ง ส่วนการห้ามมิให้บริโภคเนื้อมนุษย์ไม่ว่าเป็นหรือตายเนื่องจากบทบัญญัติอิสลามไม่อนุญาตให้ทำลายมนุษย์เพื่อรักษาชีวิตตนเองและภัยพิบัติจะไม่ถูกขจัดด้วยภัยพิบัติเท่าเทียมหรือรุนแรงกว่า

5. 3 ข้อเสนอแนะ

5. 3. 1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่าเกือบทุกประเด็นปัญหาว่าด้วยอาหารฮาลาลและการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันมีความเห็นต่างกันของนักกฎหมายอิสลาม แนวปฏิบัติตามวิธีวิทยาทางกฎหมายอิสลาม คือการอิงหลักฐานของบทบัญญัติและยอมรับฟังความเห็นต่างโดยไม่ทำให้ความเห็นต่างเป็นชนวนไปสู่ความขัดแย้ง เนื่องจากวิจัยนี้เป็นการศึกษาบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการบริโภคอาหารในภาวะปกติและการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขัน ซึ่งสาระหลักของการศึกษานี้คือสุกุมการบริโภคสิ่งต่างๆที่เป็นประเด็นการวิจัย โดยผลการวิจัยแต่ละประเด็นถูกนำเสนอในรูปแบบของความเห็นของผู้วิจัยอันสามารถที่จะนำไปเป็นแนวปฏิบัติในการบริโภคอาหารต่างๆที่ได้มีการศึกษาในวิจัยนี้ ทั้งนี้พื้นฐานความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างเป็นสิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ จึงเป็นความชอบธรรมส่วนบุคคลที่จะมีแนวปฏิบัติต่างไปจากผลการวิจัยนี้

5. 3. 2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากวิจัยที่แล้วเสร็จเป็นการศึกษาบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาลและการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขัน ในขณะที่ยารักษาโรคเป็นปัจจัยการดำรงชีวิตที่สำคัญยิ่งในปัจจุบัน จึงเห็นควรให้มีโครงการวิจัยต่อเนื่องว่าด้วยเรื่องยารักษาโรคในบทบัญญัติอิสลามอีกต่อไป

บรรณานุกรม

- เกศชูลี มุณีแนม. ม. ป. ป. ถาม-ตอบ รอบรู้ 200 คำถามเรื่องสิ่งสาราสัตว์. กรุงเทพฯ :
 เกียวโตนชั่นพริ้นติ้งเซอร์วิส จำกัด.
- คำนึ่ง คำอุดม. 2531. การเลี้ยงตะพาบน้ำ. นนทบุรี : ฐานเกษตรกรรม.
- จิราภรณ์ เชื้อไทย. 2547. พัฒนาภูมิศาสตร์. กรุงเทพฯ : เพาเวอร์พริ้นท์ จำกัด.
- ธวัชชัย สันติกุล. 2542. สัตว์น้ำ. สมุทรปราการ : ไรต์อิตีเตอร์ จำกัด.
- ชาภิร นาอิก. เขียน บรรจง บินกาชัน แปล. 2555. ตอบคำถามเพื่อนต่างศาสนิก กรุงเทพมหานคร :
 อัลอะมีน.
- ชาภิรีน บุญมาเลิศ. 2544. อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทย. กรุงเทพฯ : อัล-อัศฮาบ จำกัด.
- ประชาคมมุสลิม. 2554. ฉบับที่ 2 เดือนมิถุนายน.
- ฝ่ายกิจการฮาลาล คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย. HalalCICOT. ปีที่ 10 ฉบับที่ 3
 ประจำเดือนมิถุนายน 2554.
- ฝ่ายบริการวิชาการ สถาบันอาหาร. 2537. รอบรู้เรื่องฮาลาลในอุตสาหกรรมอาหาร.
- มุสต่อฟา มานะ. 2549. ความมหัสจรรย์ของสมุนไพรตามแนวทางการแพทย์ของท่านนบี.
 กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสืออิสลาม.
- ยูซุฟ อัลเกาะเราะะฮ์อวีย. เขียน บรรจง บินกาชัน. แปล 2554. หะลาลและหะรอมในอิสลาม.
 กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสืออิสลาม.
- เริงฤทธิ คงเมือง. 2548. สารคดี. กรุงเทพฯ : สารคดี.
- วันเพ็ญ ภูติจันทร์. 2540. พฤษศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- สมบุญ เตชะภิญญาวัฒน์. 2548. ชีววิทยาพืช. ภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : จามจุรีโปรดักท์.
- สมาคมนักเรียนเก่าอาหรับ ประเทศไทย. 2542. พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน พร้อมความหมาย
 ภาษาไทย. มะดีนะฮ์. ซาอุดีอาระเบีย : ศูนย์กษัตริย์ฟาฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2541. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : เฟื่องฟ้า พริ้นติ้ง
 จำกัด.
- สุรางค์ จันทวานิช. 2535. วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักอาหาร, สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา. 2522. พระราชบัญญัติอาหาร :
 กรุงเทพมหานคร : กระทรวงสาธารณสุข.
- อิสมาแอ อาลี. 2552. อุศูลฟิกฮ. ปัตตานี : โรงพิมพ์มิตรภาพ.
- อัยยา กังสุวรรณ. 2541. การประมง. กรุงเทพฯ : ยูวพรพริ้นติ้ง.

- Aabadiy, Muhammad Shamsu al-'Haq. 1990. Aan al-'Maabud. (عون المعبود). Beirut. Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- Ahmad Bin Muhammad 1995 al-'Musnad. (المسند) Cairo Egypt : Dar al-'Hadith.
- Ahmad Bin Qudir, 2003. Nataaj al-'Afkhar Fi Kash al-Rumuz Wal Asrar. (نتائج الأفكار في كشف الرموز والأسرار). Beirut Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- al-'Aikriy, Abd Al-'Hai Bin Ahmad. 1998. Shadharat al-Dhahab Fi Akhbarman Dhahab. (شذرات الذهب في أخبار من ذهب). Beirut. Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- al-'Albaniy, Muhammad Nasiruddin. 2000. Silsilah al-'AHadith al-Sahihah. (سلسلة الأحاديث الصحيحة). Riyadh Saudi Arabia : Maktabah al-Aarif Lin Nash Wat Tawzia.
- _____. 2001. Silsilah al-'Ahadith aldaaifah. (سلسلة الأحاديث الضعيفة). Riyadh Saudi Arabia : Maktabah al-Aarif Lin Nash Wat Tawzia.
- _____. 1986. Lisanu al-Mizan. (لسان الميزان). Beirut Lebanon : Muassasah al-'Aalamiy.
- _____. 1988. Fat al-Bariy Bi Shar al-Sahih al-' Bukhariy. (فتح الباري بشرح صحيح البخاري). Cairo Egypt : Dar al-Raiyan.
- _____. 1985. Airwa al-'Ghalil Fi Takhrij Aahadith Minar al-Sabil. (إرواء الغليل في تخريج أحاديث منار السبيل). Beirut. Lebanon : al-'Maktab al-'Islamiy.
- _____. 1990. Daaif al-'Jamih al-Saghir waziyadatuh. (ضعيف الجامع الصغير وزيادته). Beirut. Lebanon : al-'Maktab al-'Islamiy.
- _____. 1990. Daaif Sunan al-Nasa'ay. (ضعيف سنن النسائي). Beirut. Lebanon : al-'Maktab al-'Islamiy.
- _____. 1988. Daaif Sunan Ibn Majah. (ضعيف سنن ابن ماجه). Beirut. Lebanon : al-'Maktab al-'Islamiy.
- _____. 1991. Daaif Sunan Abi Dawud. (ضعيف سنن أبي داود). Beirut. Lebanon : al-'Maktab al-'Islamiy.

- _____ . 1990. Saah al-'Jamih al-Saghirwazyadatuh. (صحیح الجامع الصغير) (وزيادته). Beirut. Lebanon : al-'Maktab al-'Islamiy.
- _____ . 1997. Sunan Ibn Majah. (سنن ابن ماجه). Riyadh. Saudi Arabia : Maktabah al-'Maaarif.
- al-'Ansoriy, zakariya Bin Muhammad. 1885. Fathu al-WahabBisharminhaj al-'Tullab . (فتح الوهاب بشرح منهاج الطلاب) Beirut Lebanon : Dar al-Katub al-'Ailmiyah.
- _____ . Parid. 2001. Abjadiyad al-'Bah fi al-'ulum al-Sahraiya. (أبجديات البحث) (في العلوم الشرعية). Beirut. Lebanon : al-'Maktab al-'Islamiy.
- al-'Ashqar, Umar. 1997. Masaail fi al-'Fiqh al-'Maqarin. (مسائل في الفقه المقارن). Amman. Jordan : Dar al-Napaais.
- al-'Asqalaniy, Ahmad Bin Ali Bin Hajar. 1996. Taqrib al-Tahdhib. (تقريب التهذيب). Beirut Lebanon : Muassasah al-Risalah.
- _____ . Ahmad Bin Ali Bin Hajar. 1994. Tahdhib al-Tahdhib. (تهذيب التهذيب). Beirut. Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- _____ . Ahmad Bin Ali Bin Hajar. 1995. al-'aisabah fi Tamyiz al-Sahabah. (الإصابة) (في تمييز الصحابة). Beirut. Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- _____ . 1990. Talkhir al-'Habir fi Takhrij Ahadith al-Rafiaiy (تلخيص الحبير في) (تخريج أحاديث الرافعي). Beirut Lebanon : Mussasah al-Risalah.
- al-'Baaliy, Muhammad Bin Abi al-Fat. 2000. al-MuttAlia ala Abwa al-Muqnia (المطلع) (على أبواب المقنع). Beirut Lebanon : al-'Maktab al-'Islamiy.
- al-'Baghdadiy, Abu Muhammad Abdul Wahaab. 1995. al-Talqin (التلقين). Beirut Lebanon : Dar al-'Fikr.
- _____ . al-Qadiy Abdulwahab. 1996. al-Mudawwanah ala Madhhab Alim al-Madinah (المدونة على مذهب عالم المدينة). Makkah al-Makarramah Saudi Arabia : al-Maktabah al-Tijariyah.
- al-'Baihaqi, Abubakr Ahmad Bin al-'Husain 2004 al-Sunan al-'Kubra (السنن الكبرى) Riyadh Saudi Arabia : Maktabah al-Rush

- al-'Bakriy, Authman Bin Muhammad. 1995. Hashiyah laanah al-Talibin (حاشية إعانة الطالبين). Beirut Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- al-Balabakki, Munir. 1992. Muajam alam al-Muarid (معجم أعلام المورد). Beirut Lebanon : Dar al-Ilm li al-Malayin.
- al-Bausain, Yakub Bin Abdulwahab. 1999. al-Qawaid al-Fiqhiyah (القواعد الفقهية). Riyad Saudi Arabia : Maktabah al-Rushd.
- al-'Bistiy, Muhammad Bin Hibban. 1980. al-Thiqat (الثقات). Beirut. Lebanon : Dar al-'Fikr.
- al-Buhutiy, Mansur Bin Yunus. 1997. Kashafu al-Kinaa (كشاف القناع). Beirut Lebanon : Dar al-Kutub al-'Ailmiyah.
- al-'Bukhariy, Muhammad Bin Ismail. 1998. Sahih al-'Bukhariy (صحيح البخاري). Riyadh Saudi Arabia : Dar al-Mughniy lilnashar wattawzia.
- al-Burnu, Muhammad Sidiqiy Bin Ahmad. 2002. al-Wajiz fi Idah Qawaid al-Fiqh al-Kulliyah. (الوجيز في إيضاح القواعد الفقهية الكلية). Beirut Lebanon : Muassasah al-Risalah.
- al-Darimiy, Abdullah Bin Abd al-Rahman. 1996. Sunan al-Darimiy. (سنن الدارمي). Beirut. Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- al-Dar Qutniy, Ali Bin Umar. 1996. Sunan al-Dar Outniy (سنن الدار قطني). Beirut Lebanon : Dar al-Kutub al-'Ailmiyah.
- al-Dardir, Ahmad Bin Muhammad. n. d. al-Shar al-Saghir (الشرح الصغير). Beirut Lebanon : Dar al-'Maarifah.
- _____. al-Sharhu al-Kabir ala Matn Khalil (الشرح الكبير على متن خليل). Beirut Lebanon : Dar al-Fikr Maktabah al-Ulum wa al-Aikam.
- al-Dhahabiy, Muhammad Bin Ahmad. 1994. Sir Anlam al-Nubala (سير أعلام النبلاء). Beirut Lebanon : Muassasah al-Risalah.
- _____. Muhammad Bin Ahmad. 1997. Mizan al-'Aiatidal Fi Naqd al-Rijal. (ميزان الاعتدال في نقد الرجال). Beirut Lebanon : Dar al-'Marifah.

- al-Dusariy, Musallam Bin Muhammad. 2004. al-Mumtith fi al-Qawaid al-Fiqhiyah (**المتع** **في القواعد الفقهية**). Riyad Saudi Arabia : Dar Imam al-Daawah.
- al-Dusuqiy, Shamsuddin Arafah. 1994. Hashiyah al-Dusuqiy (**حاشية الدسوقي**). Beirut Lebanon : Dar al-'Fikr.
- al-'Hamawiy, Ahmad Bin Muhamman. 1871. Hashiyah al-'Hamawiy (**حاشية الحموي**). Istanbul Turkey : al-'Matbaah al-'Aamirah.
- _____. Yaqut. 1990. Muajam al-'Buldan. (**معجم البلدان**). Beirut. Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- al-'Harraniy, Abdussalam Bin Abdillah. 2002. al-'Muntaqa fi al-'Ahkam al-Sharaiyah Min Kalam Khir al-'Bariyah (**المنتقى في الأحكام الشرعية من كلام خير البرية**). Dammam Saudi Arabia Dar Ibn al-'Jawziy.
- al-'Jassas, Ahmad Bin Ali. 1995. Akam al-'Ouran (**أحكام القرآن**). Beirut Lebanon. Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- al-Jizaniy, Muhammad Bin Hussain. 2007. Haqiqah al-Darurah al-Shaiyah watatbiqatuha al-Muasarah (**حقيقة الضرورة الشرعية و تطبيقاتها المعاصرة**). Riyad Saudi Arabia : Dar al-Minhaj.
- al-'Jurjaniy, Ali Bin Muhammad. 1998. al-Taarifaf (**التعريفات**). Beirut Lebanon : Dar al-Kitab al-'Arabiyy.
- al-'Kasaniy, Abubakr Bin Suaud. 1997. Badaaihal-Sanaaih fi tartib al-Sharaaih (**بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع**). Beirut Lebanon : DarAihya al-Turath al-'Arabiyy.
- al-'Maqdisiy, Abdullah Bin Muahammad. 1994 : al-'Muqnia (**المقنع**). Riyadh Saudi Arabia : Wizarah al-Shuaun al-'Islamiyah wad Daawah Wan Irshad.
- _____. 1995. al-'Mughniy (**المغني**). Cairo Egypt : Hijlittibaaah.
- _____. Abdullah Bin Qudamah. 2001. al-'Kafiy fi fiqh al-'Imam Ahmad Bin Hambal (**الكافي في فقه الإمام أحمد بن حنبل**). Beirut Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- al-'Mardawiy, Ali Bin sulaiman. 1997. al-'Ainsaf fi maarifah al-Rajih min al-'Khilaf ala Madhhab al-'Imam Ahmad Bin Hambal (**الإنصاف في معرفة الراجح من** **الإمام أحمد بن حنبل**)

- (الخلاف على مذهب الإمام أحمد بن حنبل). Beirut Lebanon : Dar al-Kutub al-'Ailmiyah.
- al-'Mawardi, Ali Bin Muhammad. 1994. al-'Hawiy al-'Kabir (الحاوي الكبير). Beirut Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- al-'Mirghinaniy, Ali Bin Abi Bakr. 1995. al-Hidayah fi Shar Bidayah al-'Mubtadiy (الهداية) (في شرح بداية المبتدئ). Beirut Lebanon : Dar Ihya al-Turath al-'Arabi.
- al-Misriy al-Hanafi, Ibn Nujaim. 1869. al-Ashbah wan Nazahir (الأشباه والنظائر). Cairo. Egypt : Matbaah Mustafa al-babiy al-halabiy wa Awladuhu.
- al-'Mizziy, Yusuf. 2012. Tuhfah al-'Aashraf Bi Maarifah al-'Atraf (تحفة الأشراف بمعرفة) (الأطراف). Tunis : Dar al-'Qhar al-'Islamiy.
- al-Mubarak Furiy, Muhammad Abdurrahman Bin Abdurrahim. 1990. Tahfah al-Ahwadhiy (تحفة الأحوذى). Beirut Lebanon : Dar al-Kutub al-'Ailmiyah.
- al-Mundhiri, Abdulazim Bin Abdulqawiy. 1995. Tahzib al-Tarhib wa al-Tarhib (تهذيب الترغيب والترهيب). Beirut Lebanon : Dar Ibn Kathir.
- al-Nadwi, Ali Bin Ahmad. 1994. al-Qawaid al-Fiqhiyah (القواعد الفقهية). Dimashq Syria : Dar al-Qalam.
- al-'Naisaburiy Abu Abdullah al-'Hakim 2002 al-'Mustadrak (المستدرک). Beirut Lebanon Dar Aihya al-Turath al-'Arabi
- al-'Najdiy, Abdurrahman Bin Muhammad. 2003. Hashiyah al-Rawd al-'Murbia (حاشية الروض المربع). Dammam Saudi Arabia : Dar Ibni al-'Jawziy.
- Al-Naisaburiy, Muhammad Bin Ishaq. 2003. Saaih Ibn Khuzaimah (صحيح ابن خزيمة). Beirut. Lebanon : Dar al-'maktab al-'Islamiy.
- al-Nasa'ay, Ahmad Bin Shuaib. 1994. Sunan al-Nasa'ay (سنن النسائي). Beirut. Lebanon : Dar al-'Maarifah.
- al-Nawawiy, Yahya Bin Sharaf. 1998. Riyad al-Salihin (رياض الصالحين). Beirut Lebanon : Muaassasah al-Risalah.
- _____. Yahya Bin Sharaf. 1994. al-'Minhaaj Shar Sahih Muslim Bin al-'Hajjaaj (المنهاج شرح صحيح مسلم بن الحجاج). Beirut Lebanon : Dar al-'Maarif.

- _____. Yahya Bin Sharaf. n. d. al-'Majmua (المجموع). Beirut Lebanon : Dar Ihya al-turath al-'Arabiyy.
- _____. Yahya Bin Sharaf. 1992. Rawdah al-Talibin (روضه الطالبين). Beirut Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- al-'Pairuz Abadiyy, Muhammad Bin Yaaqub. 1987. al-'Qamus al-'muhit (القاموس المحيط). Beirut Lebanon : Muaassasah al-Risalah.
- al-'Qarafiyy, Ahmad Bin Idris. 1994. al-Dhakhirah (الذخيرة). Beirut Lebanon : Dar al-Gharb al-Islamiyy.
- al-'Qarafiyy, Shihabuddin. 1995. al-'Furuu (الفروع). Beirut Lebanon : al-'Kutub.
- al-'Qaswiniyy, Muhammad Bin Yazid, 1982. Sunan Ibn Majah. (سنن ابن ماجه). Beirut Lebanon : Dar al-'Maarifah.
- al-'Qurtubiy, Muhammad Bin Ahmad. 1997. al-'Jamia Li Ahkam al-'Ouran. (الجامع لأحكام القرآن). Beirut Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- al-Rabiyy, Walid Bin Khalid. 2008. Ahkam al-'Ataimah Fi al-'Fiqh al-'Islamiyy (أحكام الأئمة في الفقه الإسلامي). Amman Jordan : Dar al-'Nafaais Lin Nash Wan Tawzia.
- al-Rafaiyy, Abdulkarim Bin Muahammad 1997 al-'Aziz Shar al-'Wajiz. (العزیز شرح الوجيز). Beirut Lebanon Darul-'Kutub al-'Ailmiyah
- al-Ramliy, Muhammad Bin Abi Abbas Ahmad. 1993. Nihayath al-Muhtaj (نهاية المحتاج). Makkah al-Mukarramah Saudi Arabia : Dar al-Baz.
- al-Sadiyy, Abdurrahman Bin Nasir. 1997. Taisir al-Karim al-Rahman fi Tafsir Kalam al-Mannan (تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان). Beirut Lebanon : Muassasah al-Risalah.
- al-Sadlan Salih, Bin Ghanim. 1999. al-Qawaaid al-Fiqhiyah al-Kubra (القواعد الفقهية الكبرى). Riyadh Saudi Arabia : Dar Balamsiyah.
- al-Samaaniyy, AbdulKarim Bin Muhhammad. 1998. al-'Ansab. (الأنساب). Beirut Lebanon : Dar al-'Fikr.

- al-Sarakhsiy, Muhammad Bin Ahmad. 2002. al-Mabsut (المبسوط). Beirut Lebanon : Dar Ihya al-Turath al-Arabiy.
- al-Shafiiy, Muhammad Bin Idris. 1993. al-Um (الأم). Beirut Lebanon : Dar al-Kutub al-'Ailmiyah.
- al-Shangqitiy, Muhamad al-'Amin Bin Muhammad al-'Mukhtar 1960. Adwaa al-'Bayan fi Ai da al-'Ouran Bil al-'Ouran (أضواء البيان في إيضاح القرآن بالقرآن). Egypt : Matbaah al-'Madiniy.
- _____ . Ahmad Bin Ahmad. 1980. Mawahib al-'Jalil Min Adillah Khalil (مواهب الجليل من أدلة خليل). Doha Qatar : Idarah Ihya al-Turath al-'Islamiy.
- al-Sharbiniy, Mahammad Bin al-'Khatib. 1997. Mughniy al-Muhtaj (مغني المحتاج). Beirut Lebanon : Dar al-'Maarifah.
- al-Suyutiyy, Jalaluddin Abdurrahman 1959 al-'Ashbah Wan Nazaair fi Oawaaid furua al-Shafaiyah (الأشبه والنظائر في قواعد فروع الشافعية). Egypt : Matbaahmustafa al-'HalabiyWa Aawladih.
- al-Tabariy, Muhammad Bin Jarir. 1997. Jamia al-'Bayan fi Tahwil al-'Ouran (جامع البيان في تأويل القرآن). Beirut Lebanon : Darul-'Kutub al-'Ailmiyah.
- al-Tirmidhiy, Muhammad Bin Aisa. 1991. Jamih al-Tirmidhiy (جامع الترمذي). Beirut Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- al-Turiafiy, Abdullah Bin Muhammad. 1992. al-'Ittirar Ila al-'Ataimah Wa al-'Adwiyah al-'Muharramah (الاضطرار إلى الأطعمة والأدوية المحرمة). Riyadh Saudi Arabia : Maktabah al-'Maarif.
- al-Zailaiy, Uthman Bin Ali. 1892. Tabyin al-Aqaiq Shar Kanz al-Dakaiq (تبيين الحقائق شرح كنز الدقائق). Bulaq Emirates : al-Matbaah al-Amiriyah.
- al-Zarkaliy, Khair al-Din. 1999. al-'Aalam (الأعلام). Beirut Lebanon : Dar al-'Ail lil Malayin.
- al-Zarqaniy, Muhammad Bin AbdulBaqiy. 1936. Shar al-Zarqaniy ala Muwattah al-Imam Malik (شرح الزرقاني على موطأ الإمام مالك). Beirut Lebanon : Dar al-Kutub al-'Ailmiyah.

- al-Zuhailiy, Wahbah. 2004. al-Fiqh al-Islamiy wa Adillatuh (الفقه الإسلامي وأدلته). Beirut Lebanon : Dar al-Fikr.
- _____. 1985. Nazariyah al-Darurah al-Sharaiyah (نظرية الضرورة الشرعية). Beirut Lebanon : Muassasah al-Risalah.
- Amir Badsha Muhammad Amin 1929. Tai sir al-Tahrir (تيسير التحرير). Egypt Matbaah Mustafa al-' Babiy al-'Halabiy wa Aawlaladuh
- Ibn Abd al-'Bar, Yusuf Bin Abdullah. 1995. al-'Aistiaab Fi Maarifah al-'Ashab. (الاستيعاب (في معرفة الأصحاب). Beirut. Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- Ibn Abidin, Muhammad Amin Bin Umar. 1998. Rad al-Muhtar ala al-Dur al-Mukhtar (رد المختار على الدر المختار). Beirut Lebanon : Dar Ihya al-Turath al-Arabi.
- Ibn al-'Athir, Aiz al-Din. 1994. Asadal-'Ghabah Fi Maarifah al-'Assahabah. (أسد الغابة في معرفة الصحابة). Beirut. Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- Ibn Kathir, Ismaail Bin Kathir. 1989. Tafsir al-Quran al-Azim (تفسير القرآن العظيم). Cairo Egypt : Maktabah al-Shuaib.
- Ibn Kathir, Ismaail Bin Kathir. 1988. al-'Bidayah Wal Nihayah. (البداية والنهاية). Beirut. Lebanon : Maktabah al-'Mahaarif.
- Ibn Khandun, Abd al-Rahman Bin Khandun. 1992. Tarikh Ibn Khandun. (تاريخ ابن خلدان). Beirut. Lebanon : Dar al-'Kutub al-'Ailmiyah.
- Ibn Manzur, Muhammad Bin Mukarram. 1997. Lisan al-Arab (لسان العرب). Beirut Lebanon : Dar IhyaaturathAlislamiy.
- Ibn Muflih, Ibrahim Bin Muhammad. 2000. al-'Mubdia fi shar al-'Muqnia (المبدع في شرح المقنع). Beirut Lebanon : al-'Maktab al-'Islamiy.
- Ibn Nujaim, Zain al-Din. 1890. al-Bahru al-Raiq Shar Kanzi Daqaiq (البحر الرائق شرح كنز الدقائق). Beirut Lebanon : al-Maktabah al-'Ailmiyah.
- Ibn Rush, Muhammad Bin Ahmad. 2000. Bidayah al-Mujtahid Wa Nihayah al-Muqtasid (بداية المجتهد ونهاية المقتصد). Beirut Lebanon : Dar al-'Maarif.

- Ibn Taimiyah, Ahmad Bin Taimiyah. 2002. Majmua Fatawa Shik al-'Islam Ahmad Ibn Taimiyah. (مجموع فتاوى شيخ الإسلام أحمد بن تيمية). Riyadh. Saudi Arabia : Maktabah al-'Maaarif.
- Ibrahim Bin Muhammad, 1989. Minar al-Sabil (منار السبيل). Beirut Lebanon : al-'Maktab al-'Islamiy.
- Kamil musa, 1996. Ahkam al-'Ataimah Fi al-'Islam (أحكام الأئمة في الإسلام). Beirut Lebanon : Dar al-' Bashaair al-'Islamiyah.
- MAlIk Bin Anas, 1990. al-'Muwattah (الموطأ). Beirut Lebanon : Dar lhya al-Turath al-'Arabiy.
- Mawsuaah al-'Hadith al-Sharif al-'Kutub al-Sittah. 2000. (موسوعة الحديث الشريف الكتب الستة). Riyadh Saudi Arabia : Dar al-Salam Lil Nash Wan al-Tawzih.
- Muhammad Bin Fuad Abd al-'Baqiy, 2001. al-'Muajam al-'Mufahris Li al-faz al-'Ouran al-'Karim (المعجم المفهرس لألفاظ القرآن الكريم). Cairo Egypt : Dar al-'Hadith.
- Muslim Bin al-'Hajjaj, 1994. Sahih Muslim (صحيح مسلم). Beirut Lebanon : Dar al-'Maarifah.
- Mustafa Ibrahim, et al. 2000. al-'Muajam al-'Wasit. (المعجم الوسيط). Istanbul Turkey : al-'Maktabah al-'Islamiyah.
- Qasim, Yusuf. 1993. Nazariyah al-Darurah al-Sharaiyah al-Islamiyah wa al-'Qanun al-Jinaiy (نظرية الضرورة الشرعية الإسلامية والقانون الجنائي). : Dar al-Nahdah al-Arabiyah.
- Winsink A Y W. 1955. al-Muajam al-Mufahras li al-faz al-'Hadith al-Nabawiy (المعجم المفهرس لألفاظ الحديث النبوي). Lidani : Matbaah Bariyyd.
- Zaidan Abdulkarim, 2004. al-'Wajiz fi Ausul al-'Fiqh. (الوجيز في أصول الفقه). Beirut Lebanon : Muaassasah al-Risalah.

เว็บไซต์

<http://th.wikipedia.org>

Prince of Songkla University
ภาคผนวก
Pattani Campus

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก ก
สารบัญอายุอะฮ์ลกุรอ่าน

สารบัญอายะฮ์อัลกุรอาน

อายะฮ์ที่	สุเราะฮ์	หน้า
	อัลบะเกาะเราะฮ์	
21	يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ	55, 57, 60, 61, 65
29	هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا	11, 55, 57, 59, 61, 65, 115, 131, 132, 135
168	يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا	49, 67, 164, 278
173	إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ	13, 74, 173, 175, 185, 193, 201, 207, 210, 213
195	وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ	23, 49, 57, 58, 76, 120, 143, 144, 166, 178, 187, 204, 215, 217
197	الْحُحَّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَاتٌ	65
219	يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْحَمْرِ	58, 219
249	فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوتُ بِالْجُنُودِ	20, 46
	อันนิซาอ์	
29	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ	57, 58, 142, 144, 166, 178, 187, 204, 215, 217
	อัลมาอิดะฮ์	
1	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ	62
3	حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ	13, 63, 72, 73, 74, 123, 128, 136, 176, 185, 207, 213
41	يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ	66, 70
42	سَمَاعُونَ لِلْكَذِبِ أَكَّالُونَ لِلسُّحْتِ	66, 70
87	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُحَرِّمُوا طَيِّبَاتِ	12
88	وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ	50, 65
90	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْحَمْرُ	144, 166, 219

	ُ	
	อัลอันอาม	
119	وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ	27, 60, 177, 184, 198, 199, 203, 204, 219, 220
145	قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا	87, 91, 102, 110, 112, 149, 158, 159, 169, 176, 214
	อัลอะฮฺรอฟ	
32	قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ	164
157	الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ	98, 100, 103, 119, 124, 130, 132, 143, 151, 154, 160, 163, 165
	อัลอัมฟาล	
60	وَأَعِدُّوا لَهُمْ	80
	อิบรอฮีม	
7	وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ	68
	อัลนะหฺล	
5	وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا	62
8	وَالْحَيْلَ وَالْبِغَالَ	79, 81
14	وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ	52, 115
68	وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ	52
69	ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ الثَّمَرَاتِ	52
106	مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِن بَعْدِ إِيْمَانِهِ	179
115	إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ	13, 74, 169, 173, 175, 177, 185, 193, 201, 202, 207
	ญอฮา	
117	فَقُلْنَا يَا آدَمُ	51
118	إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ	51
119	وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا وَلَا تَصْحَىٰ	51

	อัลอัมบิยาอ	
66	قَالَ أَفَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ	173
	อัลมูมิญูน	
21	وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ	52
	อันนุร	
21	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ	68
	อัน-นัมล	
24	وَجَدْتُنَّهَا وَقَوْمَهَا يَسْجُدُونَ لِلشَّمْسِ مِن دُونِ اللَّهِ	68
62	أَمَّن يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ	173
	ลุกมาน	
20	أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ	115
	อัลญายิยะฮ	
13	وَسَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ	115
	อัลมูญাতะละฮ	
19	اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ	67
	อัลมาอูน	
1-7	أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالذِّينِ... وَلَا يَخْضُ عَلَيَّ طَعَامِ الْمَسْكِينِ	51

ภาคผนวก ข

สารบัญอะดิษ

Prince of Songkla University
Pattani Campus

สารบัญอะติษ

อะติษ	หน้า
أ	
أَحَلَّتْ لَنَا مَيْتَتَانِ : الْحُوْتُ وَالْجَرَادُ	137
إِذْ رَأَيْنَا إِبِلًا مَصْرُورَةً	182, 191
إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ حَائِطًا	182
إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ عَلَى مَا شِبَهَةِ	181
إِذَا أُقِيمَتِ الصَّلَاةُ وَحَضَرَ الْعِشَاءُ،	54
أَطْعِمُوا الْجَائِعَ	11, 50, 279
أَكَلْنَا زَمَنَ حَيْبَرَ	86
أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً	67
أَمَرَ بِقَتْلِ الْوَزْغِ	106
إِنَّ أَعْظَمَ الْمُسْلِمِينَ فِي الْمُسْلِمِينَ جُرْمًا،	60, 65, 135
إِنَّ الْحَلَالَ بَيِّنٌ	114
إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى طَيِّبٌ	1, 12, 56, 69
إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنْ قَتْلِ أَرْبَعٍ مِنَ الدَّوَابِّ	106
أَنَّ رَجُلًا، نَزَلَ الْحَرَّةَ	180, 191, 194, 216, 222
أَنَّ طَبِيئًا سَأَلَ	106, 124
إِنْ كَانَ جَامِدًا فَأَلْفُوهَا وَمَا حَوْلَهَا	143, 165
أَنْفَجْنَا أَرْبَابًا	147
إِنَّهَا طَعَامٌ طُعِمَ	21, 47
أَنْهَى النَّبِيُّ أَنْ تُؤْكَلَ لُحُومٌ	171, 175
ب	
بَعَثْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَمَرَ عَلَيْنَا أَبَا عُبَيْدَةَ	195, 222

ج	
جِيءَ بِهَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ يَأْكُلْهَا وَلَمْ يَنْهَ عَنْهَا	148
ح	
حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ لُحُومَ الْحُمُرِ الْأَهْلِيَّةِ	64, 86, 140
حَرَّمَ رَسُولُ اللَّهِ يَوْمَ حَيْبَرَ لُحُومَ الْحُمُرِ الْإِنْسِيَّةِ	91
حَرَّمَ لُحُومَ الْحُمُرِ الْأَهْلِيَّةِ	88
الْحَلَالُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ فِي كِتَابِهِ	113, 116, 150, 161
خ	
خَمْسٌ فَوَاسِقُ يُقْتَلْنَ	105
خَمْسٌ مِنَ الدَّوَابِّ	106
د	
دَخَلَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْتَ مَيْمُونَةَ	104
دَعَا مَا يَرِيكَ إِلَى مَا لَا يَرِيكَ	131
ذ	
ذَبَحْنَا عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَسًا	77
ش	
الشِّفَاءُ فِي ثَلَاثَةِ	52
غ	
غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ	48
ك	
كُلُّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ	17, 73, 109, 157
كُلُّ مُسْكِرٍ حَمْرٌ	167

ل	
لَا ضَرَرَ وَلَا ضِرَارَ	58, 59, 121, 144, 166
م	
مَا أَلْقَاهُ الْبَحْرُ ، أَوْ جَزَرَ عَنْهُ	129
مَا لَنَا طَعَامٌ إِلَّا الْأَسْوَدَانِ	48
مَا مَلَأَ آدَمِيٌّ وَعَاءً شَرًّا مِنْ بَطْنٍ	193
مَنْ أَنْفَقَ زَوْجَيْنِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ،	170, 174
مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثًا	170, 173
ن	
نُبِئْتُ أَنَّهَا تَدْمَى	180
نَهَانَا رَسُولُ اللَّهِ يَوْمَ حَيْبَرَ عَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ الْإِنْسِيَّةِ	78, 141
نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ الْأَهْلِيَّةِ	86, 140
نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ حَيْبَرَ عَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ	86
نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَكْلِ الْجَلَالَةِ ،	64, 93, 95, 96, 141
نَهَى رَسُولُ اللَّهِ عَنْ كُلِّ ذِي نَابٍ	64, 90, 109, 141
نَهَى رَسُولُ اللَّهِ عَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ	86
نَهَى عَنْ أَكْلِ الْهَرِّ	145
نَهَى عَنْ أَكْلِ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ	109, 157
نَهَى عَنْ لُحُومِ الْحَيْلِ	83
هـ	
هُوَ الطُّهُورُ مَاؤُهُ ، الْحِلُّ مَيْتَتُهُ	23, 63, 117, 122, 133, 137, 155
و	
وَمَا سَكَتَ عَنْهُ	113, 116, 150, 161

ي	
يَا كَعْبَ بْنَ عُجْرَةَ إِنَّهُ لَا يَزُبُّ لَحْمَ نَبْتٍ	2, 12, 70

*Prince of Songkla University
Pattani Campus*

Prince of Songkla University
Pattani Campus
ภาคผนวก ค
สารบัญบุคคล

สารบัญบุคคล

ชื่อ	หน้า
ก	
กอตาดะฮ์	211
กะอับ บิน อุญญะเราะฮ์	2
กามิล มูซา	36
ค	
คอลิด บิน อัลวะลีด	83
คุซัยมะฮ์ บิน ญุซฮ์	148
ข	
ฆอลิบ บิน อับญ์ร	88
ญ	
ญาบิร	78
ญาบิร บิน สะมุเราะฮ์	180
ด	
ดร. ยูสุฟ อัลเกาะเราะฮูวีย	25
ดร. วะฮะบะฮ์ อัซซุหัยลีย	24
ดร. ศอลิหฺ อัลเฟาซาน	20
ดร. อับดุลลอฮ์ อัลญุรียฟีย	35
ม	
มัยฺมูนะฮ์	104
มัสรูก	188
มาลิก	4
มุกอติล	211
มูญาฮิด	210
มุสลิม	1
มูอาวียะฮ์	47
ส	
สะมุเราะฮ์ บิน ญุนดุบ	181

สะอูด บิน อปี วัฏกอส	106
อ	
อนัส	147
อบูดาวูด	11
อบูษะละบะฮฺ	64
อบูบักร	6
อบูวาเก็ดอัลลัยษีย	215
อบูอุบัยดะฮฺ	179
อปีสุรียเราะฮฺ	2
อะฆอฮฺ	211
อะปีสะอีด	181
อบูฮะนีฟะฮฺ	4
อะฮฺมัด	4
อ็ชชาฎิเบีย	205
อ็ชชาฟีอีย	4
อ็ชเชากานีย	182
อ็ญญอบะรีย	177
อັดดาร์กุนีย	63
อັดดาร์ดีร	6
อັดดาร์มีย	63
อັดดุสุกีย	172
อັดดีรมีย	1
อันนะวะเวีย	5
อันนะสาอีย	13
อับดุลเราะฮมาน บิน อาบิส	175
อับดุลเราะฮมาน บิน อุษมาน	107
อับดุลลอฮฺ บิน อัมร	148
อับดุลลอฮฺ บิน ฮุษาฟะฮฺ อัสสะมีย	186
อรรอปีอ	211
อรรอफीอีย	172

อัลกาซานีย	6
อัลกุรฎูบีย	176
อัลคอฎีบ อัชชะรีบีญีย	55
อัลญุศศอศ	171
อัลญุรญานีย	172
อัลบัยฮะกีญ	11
อัลบัรรอฮฺ บิน อาชีบ	87
อัลบุคอรีญ	11
อัลฟัยรุษอาบาดีญ	168
อัลมัรดาเวีย	172
อัลอัลบานีย	58
อัลอิหฺ บิน อับดุลสสะลาม	188
อัลฮะมะเวีย	171
อัลฮะสัน	181
อัลฮัรรอชีญ	212
อัลฮากิม	116
อัลมาอู	77
อัลสัยยิด สาบิก	26
อัลสุคดีญ	202
อัลสุญญีย	172
อาอิชะฮฺ	47
อิกริมะฮฺ	211
อิบนิ อับบาส	64
อิบนุ กะซีร	28
อิบนุ กุฎามะฮฺ	5
อิบนุ นุญัยม	180
อิบนุ อบูเอาฟา	26
อิบนุซัยด	212
อิบนุตัยมียะฮฺ	5
อิบนุมาญะฮฺ	13

อินุมุฟลิส	172
อินุอุมัร	64
อินุฮัมมีย	210
อินุฮุซบ	212

*Prince of Songkla University
Pattani Campus*

ภาคผนวก ง

นิพนธ์ต้นฉบับ (Manuscript)

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล

ทวิ นุ้ยพอม¹ มะรอนิง สาแลมิง²

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาอิสลามศึกษา

วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

²Ph. D. (หลักฟิกฮ์) อาจารย์ประจำวิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอาหารฮาลาลด้านวัตถุศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของสี่มัซฮับในกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับอาหารด้านวัตถุ วิเคราะห์การใช้หลักการผ่อนปรนเกี่ยวกับการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขัน และศึกษาทัศนะของมัซฮับที่สามารถนำไปใช้เชิงพาณิชย์ในกลุ่มประเทศมุสลิม ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่าศาสนาอิสลามให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของอาหารเป็นอย่างมาก มีอายะฮ์อัลกุรอาน ฮะดีษ และตำราวิทยาการอิสลามมากมายสาธยายเกี่ยวกับอาหารทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้เนื่องจากอาหารมีบทบาทและอิทธิพลต่อมนุษย์ทั้งในมิติทางโลกและทางธรรม โลกนี้และโลกหน้า อาหารในอิสลามจะต้องมีคุณสมบัติหลัก 2 ประการคือ หนึ่ง ฮาลาล หมายถึงเป็นที่อนุมัติ สอง ฎอยยิบ หมายถึงดีมีประโยชน์สะอาด ปลอดภัย มีคุณค่าทางโภชนาการรวมทั้งอาหารเสริมเพื่อสุขภาพและอาหารสำหรับผู้ป่วย

แหล่งที่มาของอาหารคือพืชและสัตว์ ตัวบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยวัตถุตั้งเดิมของอาหารมี 3 ลักษณะคือ 1. ตัวบทบัญญัติที่ระบุว่าฮาลาล 2. ตัวบทบัญญัติที่ระบุว่าฮาลาลหรือไม่อนุมัติ 3. ไม่มีตัวบทบัญญัติระบุเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด โดยหลักการเดิมอาหารทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโภค ยกเว้นอาหารที่มีตัวบทห้ามบริโภค ในอัลกุรอานมีอาหารประเภทสัตว์ 10 ชนิดที่ห้ามบริโภคคือ สัตว์ตายเอง เลือด หมู สัตว์ที่ถูกพลีให้แก่ผู้อื่นนอกจากอัลลอฮ์ สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีจนตาย สัตว์ที่ตกมาตาย สัตว์ที่ถูกขวิดตาย สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกินจนตาย สัตว์ที่ถูกบูชายัญ ฮะดีษได้ห้ามบริโภคสัตว์บางชนิดเพิ่มเติม เช่น ลาบ้าน สัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคม สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว และสัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลัก ส่วน ม้า กระต่าย กระรอก สัตว์น้ำที่ตาย เต่า ตะพาบน้ำ และแมงดา เป็นที่ฮาลาล บริโภคตามทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่า พืชทุกชนิดโดยรวมเป็นที่อนุมัติให้บริโภคได้ ยกเว้นพืชที่สกปรก พืชที่มีโทษหรือพิษภัย และพืชที่ทำให้มีเนเมา บกพร่องหรือเสียสติ

ส่วนภาวะคับขันในบริบทของอาหารคือ สภาพความคับขันที่หากไม่บริโภคอาหารฮาลาลแล้วจะเกิดความเสียหายต่อสุขภาพ ร่างกายหรือถึงแก่ชีวิตได้ บทบัญญัติอิสลามครอบคลุม

ภาวะคับขันทุกบริบท การบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันเป็นสิ่งวาญิบ อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะคับขันเนื่องจากขาดอาหารที่ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่องบริโภคอาหารจนอิ่มได้ ส่วนภาวะคับขันเนื่องจากขาดอาหารที่ไม่ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่อง อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลปริมาณที่พอประทังชีวิต โดยไม่อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลเกินความอิ่มทั้งสองกรณี อาหารทุกชนิดที่สามารถประทังชีวิตในภาวะคับขันเป็นที่อนุญาตให้บริโภค ยกเว้นเนื้อมนุษย์ ทั้งนี้เหตุผลโดยรวมของการอนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันคือเพื่อขจัดอันตรายที่จะเกิดขึ้น

คำสำคัญ : กฎหมายอิสลาม,อาหารฮาลาล,ภาวะปกติ,ภาวะคับขัน

Prince of Songkla University
Pattani Campus

Comparative Study of Islamic Law on Halal Food

Tawee Nuoporm¹ Maroning Salaming²

¹Ph. D. Candidate, Graduate, Department of Islamic Studies,
College of Islamic studies, Prince of Songkla University, Pattani campus.

²Ph. d. (Principles of Jurisprudence) Lecturer, Department of Islamic studies,
College of Islamic studies, Prince of Songkla University, Pattani Campus.

ABSTRACT

This study, a comparative study of Islamic Law on Halal food, aims at examining the Islamic Law related to Halal food ingredients and comparing the views on Halal food ingredients within the framework of the four Sunni Islamic schools of thought. The study also explores the flexibility of food consumption in critical conditions and the views of the four schools of thought that can be used commercially in Muslim countries. Data were collected from various sources of document. Descriptive analysis was used in data analysis.

The findings in this study show that Islam emphasizes on various aspects of food. Quranic verses, Ahadith and other Islamic texts have directly and indirectly provided explanations on this subject. This is because food is important to human lives: on worldly and religious dimensions; and in this world and the hereafter. According to Islamic principles, food must have two main features i.e. *Halal* and *Tayyib*. *Halal* means lawful or permitted. *Tayyib* means healthy, benefits, clean, safe and nutritious, including supplements and patient foods.

Sources of food include plants and animals. Islamic principles state that original raw materials can be classified into 3 features: 1) the *halal*/lawful, 2) the *haram* or forbidden, and 3) no specific provision/neither *halal* nor *haram*. The Islamic principles provide that all types of food are lawful, unless proven otherwise. Quran has specified 10 animals that are forbidden for consumption i.e. any animal that dies a natural death and is not slaughtered, blood, swine (pork), any animal on whom the name of anyone other than Allah is invoked, any animal killed by jerk, any animal

being beaten to death, any animals fell death, any animals killed gore, any animals eaten by beast to death, and any animals being sacrificed. The Hadith prohibited some other animals, including donkey, any birds with sharp claws, any feral animals with fangs, and any animals that eat dirt as staple food. In addition, horse, rabbit, squirrel, dead aquatic animals, turtle, soft shell turtle, and water bug are Halal in the views of majority of the Muslim scholars. All types of plants are legal, except dirty plants, plants that harm, intoxicated plants, and any plants impaired consciousness and mental breakdown.

This study showed that critical time in the context of the diet, are the time in which abstaining from consuming forbidden food will harm one's health or body or cause death. The provisions of Islamic law on this issue cover all critical time and the law provides that consuming haram food in a critical time is compulsory. Islamic Law allows those who suffer from a long-term and wide spread critical time due to lack of food to continue consuming haram food until full enjoyment. In the event of a critical time due to lack of food which is not wide spread and continuous, one is allowed to consume a sufficient amount of haram food to sustain life. In both cases, all kinds of food, except human flesh are allowed. The rationale behind allowing the consumption of haram food in Islamic Law is to eliminate any possible harmfulness.

Keywords: Islamic Law, Halal Food, Ordinary time, Critical Time

บทนำ

อาหารเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า มนุษย์ไม่สามารถที่จะมีชีวิตอยู่อย่างปกติได้หากปราศจากอาหาร อาหารจึงเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์ ศาสนาอิสลามได้ให้ความสำคัญกับอาหารในฐานะที่อาหารเป็นสื่อ สาเหตุของการเจริญเติบโต การดำเนินชีวิตของมนุษย์ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสิ่งอื่นๆ เพราะอิสลามถือว่าอาหารและเครื่องดื่มเป็นสาเหตุหนึ่งของการรักษาไว้ซึ่งสองในห้าของสิ่งที่จำเป็นในอิสลามอันประกอบด้วย รักษาชีวิต รักษาสมอง สติปัญญา รักษาเกียรติยศชื่อเสียง รักษาทรัพย์สิน และรักษาศาสนา

การบริโภคอาหารในทัศนะของอิสลามมีเพียงแค่การบริโภคสิ่งที่ดีมีประโยชน์ถูก สุขลักษณะเท่านั้น แต่ทว่าต้องมีคุณสมบัติหลักที่สำคัญยิ่งคือความเป็นสิ่งฮาลาล (อนุมัติ)

เนื่องจากอิสลามถือว่าการบริโภคอาหารที่ฮาลาลที่ดีมีประโยชน์ ถูกสุขลักษณะ นอกจากจะทำให้ร่างกายเจริญเติบโต แข็งแรงสมบูรณ์ภูมิคุ้มกันโรคแล้ว ยังส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งโลกนี้และโลกหน้า

นักวิชาการกฎหมายอิสลามทุกยุคทุกสมัยก็เล็งเห็นถึงความสำคัญของอาหารเป็นอย่างมาก จนกระทั่งทุกมัซฮับ (มัซฮับกฎหมายอิสลาม) ได้มีการกำหนดเป็นบทเฉพาะโดยตรงเกี่ยวกับอาหารไว้ในกฎหมายอิสลามไว้บทหนึ่งว่า *كتاب الأطعمة* (บทว่าด้วยอาหาร) *كتاب الأشربة* (บทว่าด้วยเครื่องดื่ม)

นักวิชาการสายฮะดีษ ก็มีการกำหนดบทว่าด้วยอาหารเป็นการเฉพาะเหมือนอย่างนักวิชาการกฎหมายอิสลามเช่นกัน

ถึงแม้ว่ามุสลิมทุกคนทุกสถานภาพตระหนักถึงความสำคัญของอาหารฮาลาลเหมือนกัน แต่จากการศึกษาพบว่านักวิชาการกฎหมายอิสลามมีทัศนะที่แตกต่างกันในหลายๆประเด็น ปัญหาและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับอาหารเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นวัตดุติดั้งเดิม การบริโภคอาหารประเภทเนื้อ สัตว์บกเช่นสัตว์ร้ายมีเขี้ยว สัตว์ปีกที่มีกรงเล็บ เช่น เหยี่ยว นกอินทรี สัตว์ที่กินสิ่งสกปรกเป็นอาหาร สัตว์น่ารังเกียจ การบริโภคสิ่งที่ถูกใช้ให้ฆ่าเช่น งู หนู หมา หรือสิ่งที่ห้ามฆ่า การบริโภคสัตว์ที่เกิดมาจากสัตว์ฮาลาลบริโภคและจากสัตว์ฮารอมบริโภค เช่น ล่อ การบริโภคสัตว์น้ำ สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

ตัวอย่างทัศนะที่แตกต่างของนักวิชาการเกี่ยวกับการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้บริโภคอาหารต่างๆข้างต้นบนพื้นฐานสภาพหรือสถานการณ์ปกติของมนุษย์ ในขณะที่บางครั้งอาจเกิดเหตุการณ์หรือมนุษย์ตกอยู่ในสภาพคับขันขั้นวิกฤตจนไม่มีหรือไม่สามารถบริโภคอาหารที่ฮาลาลและดีได้ บทบัญญัติอิสลาม ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่สมบูรณ์ครอบคลุม เหมาะสมสอดคล้องกับการ

ดำรงชีวิตทุกสภาพการณ์ดังนั้นจะพบว่าในตำรากฎหมายอิสลามจะมีบทบัญญัติว่าด้วยสภาพความคับขันชั้นอุกฤษฏ์ ซึ่งนักกฎหมายอิสลามใช้คำว่า “อฎฎอรูเราะฮ์” (الضرورة) หรือ “อัลอิฎฎิรอร” (الاضطرار)

ซึ่งนักกฎหมายอิสลามก็มีความเห็นแตกต่างกันในรายละเอียดไม่ว่าจะเป็นนิยามความหมายของภาวะคับขัน การใช้บทบัญญัติอิสลามในภาวะคับขัน ขอบเขตภาวะคับขัน ปริมาณสิ่งฮารอมที่อนุญาต ลำดับการบริโภคอาหารฮารอม การบริโภคสิ่งฮารอมเนื่องจากการละเมิด สิ่งที่ยอนุญาตให้บริโภค และการเก็บอาหารเป็นเสบียงในภาวะคับขัน

ประเด็นต่างๆดังกล่าวข้างต้นสิ่งนี้เป็นส่วนหนึ่งจากตัวอย่างของทัศนะที่แตกต่างระหว่างบรรดานักวิชาการกฎหมายอิสลามในประเด็นอาหารซึ่งแต่ละทัศนะก็มีผู้ถือตามบางส่วนที่เข้าใจผิดๆ ในเรื่องการสังกัดมัซฮับอันนำไปสู่การยึดติด ชาตินิยมในมัซฮับอย่างหุนหวตาบอดจนเกิดการตำหนิโจมตีดูถูก ไม่ยอมรับฟังทัศนะที่เห็นต่าง หากมิได้รับการทำความเข้าใจที่ถูกต้อง อาจทำให้ออกสภาพความสมัครสมานสามัคคีของสังคมต้องถูกบั่นทอนตามไปด้วย

กอปรกับพื้นฐานการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติ คงจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ เข้าใจในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสมาชิกแต่ละส่วนในสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งอาหาร การบริโภคก็เป็นวิถีหนึ่ง

ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นต้องศึกษาประเด็นอาหารฮาลาลที่สามารถตอบโจทย์ความสำคัญ และปัญหาข้างต้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม โดยใช้ชื่อการศึกษาวิจัยในดุซงึนนี้ว่า “ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล”

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการบริโภคอาหารในภาวะปกติ

1. บทบัญญัติเรื่องอาหาร การบริโภคใน อัลกุรอาน และหะดีษ

เป็นความกรุณาปรานีของอัลลอฮ์ ﷻ ผู้ทรงสร้าง ผู้ทรงกำหนด ผู้ทรงรอบรู้ถึงความจำเป็นของมนุษย์ต่ออาหารในการเลี้ยงสรีระร่างกายและชีวิต พระองค์จึงสั่งทั้งทางตรงและทางอ้อมให้มนุษย์บริโภคอาหาร พระองค์ทรงสั่งในลักษณะตรงไว้ไม่ต่ำกว่า 58 ที่ในอัลกุรอาน (Muhammad Fuad Abd al-Baqiy, 2004 : 523) เช่นที่ พระองค์ทรงกล่าวในอายะฮ์ที่ 168 สูเราะฮ์ อัล-ปะเกาะเราะฮ์

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُلُوا مِمَّا فِي الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ ۚ إِنَّهُ

لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿ (البقرة : 168)

ความว่า “มนุษย์เอ๋ย!จงบริโภคสิ่งอนุมัติที่ดีๆจากสิ่งที่อยู่ในแผ่นดิน และจงอย่าตามบรรดาก้าวเดินของชัยฎอน (มารร้าย) แท้จริงมันคือศัตรูที่ซัดแน่นของพวกเจ้า”

ท่านนบี ﷺ ก็ได้สั่งให้เราให้อาหารแก่ผู้อดอยากซึ่งเป็นการใช้ให้ผู้อดอยากและเราเองบริโภคอาหารลักษณะเป็นคำสั่งตรง ซึ่งบันทึกโดยอัลบะกอริยูบุดาวูด อะฮมัดและอัลบัยฮะกี

((أَطْعِمُوا الْجَائِعَ ، وَعَوِّدُوا الْمَرِيضَ ، وَفُكُّوا الْعَانِيَّ))

ความว่า “จงให้อาหารแก่ผู้อดอยาก จงเยี่ยมเยียนคนป่วย และจงปลดปล่อยเชลย”
(อ้างแล้วหน้า 11)

การบริโภคนอกจากมีผลต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย แล้วยังมีผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในโลกนี้ด้วย เพราะการที่ผู้ใดได้มาหรือบริโภคสิ่งที่ฮารอม ดุอาของเขาอาจจะไม่ถูกต้องรับท่านนบี ﷺ กล่าว ฮะดีษบันทึกโดยมุสลิมและอัตริมิฮีย

ความว่า“จากท่านอบูฮุรัยเราะฮฺ ท่านกล่าวว่า : ท่านนบีกล่าวว่า : แท้จริงอัลลอฮ์ผู้ทรงสูงส่งนั้นดี พระองค์จะรับเพียงสิ่งที่ดีเท่านั้น และแท้จริงอัลลอฮ์ทรงสั่งแก่บรรดาผู้ศรัทธาเหมือนกับที่พระองค์เคยสั่งต่อบรรดานบี โดยพระองค์กล่าวว่า : (โอ้บรรดานบีทั้งหลาย จงบริโภคจากสิ่งที่ดีๆ และจงปฏิบัติสิ่งที่ดี แท้จริงฉันรู้อยู่ถึงสิ่งที่พวกเจ้าปฏิบัติ) จากนั้นท่านนบีก็เอ๋ยถึงสภาพของชายผู้หนึ่งที่เดินทางไกล ผมเผ้ารุงรัง ฝุ่นจับ ยืนสองมือขึ้นสู่ท้องฟ้าเฝ้าขอพรต่ออัลลอฮ์ ขณะที่มีอาหาร เครื่องดื่ม เสื้อผ้า และของที่เขาบริโภคเป็นสิ่งฮารอม แล้วดุอาเขาจะถูกตอบรับอย่างไร”
(Mawsuaah al-'Hadith al-Sharif, 2000 : 838, 1952)

ในโลกนี้หลังจากความตาย เนื้อหนังมังสาที่เกิดจากการบริโภคสิ่งที่ได้มาโดยฮารอมก็อาจจะถูกไฟนรกเผาไหม้ ดังฮะดีษที่บันทึกโดย อัตริมิฮีย

ความว่า“โอ้กะอับ บุตรของอูญญุเราะฮฺเนื้อที่ออกจากสิ่งผิดบทยุติ่นั้น เหมาะสมกับไฟนรกเป็นที่สุด” (Mawsuaah al-'Hadith al-Sharif, 2000 : 1706)

มีรายงานว่าท่านนบี ﷺ ห้ามมิให้บริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว เช่น หมาป่า เสือ และสิงโต เป็นต้น โดยมีฮะดีษบันทึกโดย อัลบะกอริยูบุดาวูด อัตริมิฮีย อันนะซาอีย อิบน์มาญะฮฺ และอะฮมัด

ความว่า “บรรดาสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวไม่อนุมัติให้บริโภค” (Mawsuaah al-'Hadith al-Sharif, 2000 : 476, 1023, 1503, 1803, 2370, 2672 ; Ahmad, 1995 : 7/67)

2. งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ตำราฟิกฮ์ ทั้งสี่มัซฮับมีการอธิบายถึงสุกุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาการบริโภคอาหารในภาวะปกติไว้เป็นรายละเอียดเช่น หนังสือ “บะดาอียุศคอนออาอิลฟีตีรตีบิษชะรออีย”

(بدائع الصنائع في ترتيب الشرائع) ของสำนักชะนะฟีฮ์ หนังสือ “อัลชะอะคีเราะฮ์” (الذخيرة) ของมัซฮับมาลิกีย หนังสือ “เราฎาะตอลิบีน” (روضه الطالبين) ของมัซฮับชาฟีอีย หนังสือ “กัซซาฟุลกินะฮ์” (كشف القناع) ของมัซฮับฮัมบะลีย

โดยจากการศึกษาพบว่า มัซฮับฟิกฮ์ข้างต้นมีความเห็นแตกต่างกันในประเด็นหลักและประเด็นปลีกย่อยพอสมควร นอกจากตำราฟิกฮ์สังกัดมัซฮับต่างๆแล้วยังมีตำราฟิกฮ์สมัยใหม่ที่กล่าวถึงประเด็นต่างๆดังกล่าวเช่น หนังสือ “ฟิกฮ์อัสนุนะฮ์” (فقه السنة) ของอัลสัยยิด สาบิก หนังสือ “อัลฟิกฮ์-อัลอิสลามียะ วะอะดิลละตุฮ์” (الفقه الإسلامي وأدلته) ของ ดร. วะฮะบะฮ์ อัสซุฮัยลีย หนังสือ “อัลฮาลาล์ วะอัลฮะรอม์ ฟิ อัลอิสลาม” (الحلال والحرام في الإسلام) ของ ดร. ยูสุฟ อัลเกาะเราะฮูวีย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารในภาวะคับขัน

1. หนังสืออธิบายความหมายอัลกุรอาน (ตฟซีร)

หนังสืออธิบายความหมายอายะฮ์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคในภาวะคับขันชั้นอุกฤษฏ์ทั้งโดยตรงและทางอ้อมและที่ใช้ประกอบเป็นหลักฐานของแต่ละมัซฮับกฎหมายอิสลามรวมทั้งอายะฮ์ที่ผู้วิจัยใช้ประกอบในการเปรียบเทียบให้น้ำหนักระหว่างทัศนะต่างๆ หนังสือตฟซีรที่เกี่ยวข้อง

2. หนังสืออธิบายฮะดีษ

หนังสืออธิบายฮะดีษที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันชั้นอุกฤษฏ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม และที่ใช้ประกอบเป็นหลักฐานของแต่ละทัศนะรวมทั้งฮะดีษที่ผู้วิจัยใช้ประกอบในการศึกษาเปรียบเทียบให้น้ำหนักระหว่างทัศนะต่างๆ

3. หนังสือกฏฟิกฮ์ (القواعد الفقهية)

เป็นหนังสือว่าด้วยกฏฟิกฮ์โดยรวมครอบคลุมประเด็นปัญหาที่สอดคล้องซึ่งอยู่ภายใต้บทบัญญัติเดียวกัน

4. หนังสือฟิกฮ์สังกัดมัซฮับ

นักกฎหมายอิสลามและนักวิชาการอิสลามในอดีตให้ความสำคัญกับงานเขียนเกี่ยวกับอาหารเครื่องดื่มไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประเด็นอื่นๆของกฎหมายอิสลาม โดยจะเห็นได้จากหนังสือแต่ละเล่มจะมีบทว่าด้วยอาหารและเครื่องดื่มปรากฏอยู่เป็นการเฉพาะ และจะมีการกล่าวถึงบทบัญญัติการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันไว้เช่นกัน

5. หนังสือฟิกซ์เปรียบเทียบ ได้แก่ “อัลฟิกซ์อะลัมมะฆาฮิบอัลอัรบะอะฮ์” (الفقه على المذاهب الأربعة) ของอับดุลเราะฆมาน อัลญะซีรีย และ “อัลฟิกซ์อัลอิสลามียะ วะอะดิลละตุฮ์” (الفقه الإسلامي وأدلته) ของวะฮะบะฮ์ อัซซุฮัยลีย

6. หนังสือฟิกซ์สมัยใหม่ งานเขียนฟิกซ์สมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติการบริโภคในภาวะ “อัญญูฮุรเราะฮ์” มีดังนี้ หนังสือ “อัลฮาลาลวัลฮารอมฟีลอิสลาม” (الحلال والحرام في الإسلام) “อัลฟิกซ์อัลอิสลามียะ วะอะดิลละตุฮ์” (الفقه الإسلامي وأدلته)

7. หนังสือทฤษฎี อัญญูฮุรเราะฮ์

เช่น “นะศอริยะฮ์ อัญญูฮุรเราะฮ์ อัซซัรียะฮ์” (نظرية الضرورة الشرعية) ของวะฮะบะฮ์ อัซซุฮัยลีย (نظرية الضرورة في الجنائي الإسلامي والقانون) ของ ยูซุฟ กอสิม “ฮะกีเกะฮ์” อัญญูฮุรเราะฮ์ อัซซัรียะฮ์ วัตฎูบีกอตุฮา อัลมูอาศอเราะฮ์ (حقيقة الضرورة الشرعية وتطبيقها المعاصرة) ของ มุฮัมมัดบินฮุเสนอัลญีซานีย

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศอลิฮ เฟาซาน ในหนังสือ อัลอัญญิมะฮ์ วะอะฮุกามุศคัยตุ วัฆะชะบาฮิฮ์ (الأطعمة والذبائح) เขียนเกี่ยวกับหลักบทบัญญัติ โดยรวมของการบริโภคอาหารในภาวะปกติ และการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะ “อัญญูฮุรเราะฮ์”

อับลุลลอฮ์อัญญูรียฟี ในหนังสือ อัลอัญญูรอรอฮิลาอัลอัญญิมะฮ์วัลอัควียะฮ์ อัลมุฮัรรอ มะฮ์ (الاضطرار إلى الأطعمة و الأدوية المحرمة) ผู้เขียนได้อธิบายบทบัญญัติการบริโภคอาหารในภาวะปกติ และการบริโภคสิ่งฮารอมในภาวะ “อัญญูฮุรเราะฮ์”

กามิล มูซา อาจารย์ประจำคณะอิสลามศึกษาอิมามเอาซีเย กรุงเบรุต ประเทศเลบานอน ได้ทำการวิจัยเรื่องมนุษย์ : ความคับขันและอาหารฮารอม ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสี่มัซฮับฟิกซ์เกี่ยวกับความหมายของอัญญูฮุรเราะฮ์ ปริมาณสิ่งฮารอมที่อนุญาตให้บริโภคในภาวะคับขัน การบริโภคอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดของร่างกายและเงื่อนไข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอาหารฮาลาลด้านวัตถุประสงค์
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทัศนะของสี่มัซฮับในกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับอาหารฮาลาลด้านวัตถุประสงค์
3. เพื่อวิเคราะห์การใช้หลักการผ่อนปรนเกี่ยวกับการบริโภคอาหารฮารอมในภาวะคับขัน

4. เพื่อศึกษาทัศนคติของมัชฮับที่สามารถนำไปใช้เชิงพาณิชย์ในกลุ่มประเทศมุสลิม

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้มีมัชฮับกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล ผู้วิจัยจะเน้นการศึกษาวิจัยในส่วนแหล่งที่มาของอาหารฮาลาล ด้านวัตถุดิบดั้งเดิม ตามสภาพปกติและสภาพคับขัน และประเด็นที่เกี่ยวข้องคือ อาหารในอิสลาม บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหารในภาวะคับขันในอิสลาม โดยการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างมัชฮับกฎหมายอิสลามที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางเป็นหลักคือมัชฮับฮนะฟีญ มัชฮับมาลิกีย มัชฮับซาฟีอี และมัชฮับฮัมบะลีย โดยการศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติ หลักฐานเหตุผล ข้อโต้แย้ง คำชี้แจงของแต่ละทัศนคติ หากพบว่าทัศนคติใดมีหลักฐาน เหตุผลที่ถูกต้องหรือมีน้ำหนักมากกว่าผู้วิจัยจะระบุว่าเป็นความเห็นของผู้วิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคนอกมุสลิมโดยรวมพบว่ามุสลิมยังมีความเคร่งครัดในการบริโภคอาหารที่ฮาลาล สิ่งใดที่เคลือบแคลงสงสัยก็จะละทิ้งไม่บริโภคในภาวะปกติ ขณะที่ภาวะไม่ปกติ เช่น ภาวะคับขันอิสลามก็ได้มีบทบัญญัติเป็นทางออกไว้ การศึกษาบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหารในภาวะคับขัน จึงเป็นความครอบคลุม ความสอดคล้องหนึ่งของบทบัญญัติอิสลามตามความเป็นจริงแห่งวิถีชีวิต ในขณะที่มุสลิมมีความนิยมมัชฮับแตกต่างกันไปตามภูมิภาค เพื่อให้การวิจัยนี้มีประโยชน์ในวงกว้างจึงทำการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างมัชฮับเกี่ยวกับกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาลโดยใช้ทฤษฎีการศึกษากฎหมายอิสลามเปรียบเทียบของอุมร์ อัลอัชกอร (Al-'Ashgar, 1997: 9-11) และทฤษฎีการศึกษาเปรียบเทียบของพะรีด อัลอันศอเรีย (Al-'Ansariy, 2001: 90-93)

ทั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการปรับใช้ทฤษฎีศึกษาเปรียบเทียบดังกล่าว ให้สอดคล้องกับบริบทของประเด็นปัญหาที่ผู้วิจัยศึกษา ซึ่งสามารถกำหนดกรอบได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ความหมายของอาหารในอิสลาม

นิยามความหมายของอาหาร มีสองด้าน คือด้านภาษา และด้านศัพท์ทางวิชาการอิสลามหรือทางศาสนบัญญัติ

1. อาหารด้านภาษา คือสิ่งที่บริโภคได้ มีประโยชน์ต่อร่างกาย และหมายรวมถึงเครื่องดื่ม

2. อาหารด้านศัพท์ทางวิชาการอิสลามหรือทางศาสนบัญญัติ มีความหมายสอดคล้องกับความหมายด้านภาษา อาหารคือ : สิ่งที่สามารถใช้กินหรือดื่มได้

การหมายรวมเครื่องดื่มไว้ในหมวดอาหารสอดคล้องกับพระราชบัญญัติอาหาร ปี พ. ศ. 2522 ตามมาตรา 4 แห่ง พระราชบัญญัติดังกล่าว(Ibn Manzur, 1999 : 8/164 ; IbnMuflih, 2002 : 9/193 ; พระราชบัญญัติอาหารปี พ. ศ. 2522 มาตรา 4)

หลักสำคัญของอาหารในอิสลาม

อาหารที่อนุมัติให้บริโภค ในอิสลามนั้นมีหลักสำคัญอยู่ 2 หลักใหญ่ๆ คือฮาลาล (เป็น
ที่อนุมัติ) ฮุญยิบ (ดีมีโภชนาการ)

ทั้งนี้โดยหลักการเดิมอาหารและเครื่องดื่มทุกชนิดเป็นที่อนุมัติให้บริโภค ยกเว้น ดังนี้

1. อาหารที่อัลกุรอานหรือฮะดีษระบุว่าฮารอม (ไม่เป็นที่อนุมัติ) เช่น สุกร ชากสัตว์
ตายเอง เลือด และเหล้า เป็นต้น
2. สัตว์ที่มีบทบัญญัติให้ฆ่าทิ้ง เช่น งู แมงป่อง หนู อีกา เหยี่ยว และสัตว์ดุร้ายทุก
ชนิดตามทรรศนะของนักวิชาการอิสลามบางท่าน
3. สัตว์ที่ห้ามฆ่าเช่น มด ผึ้ง นกเหยี่ยวเล็ก นกหัวขวาน ตามทรรศนะของนักวิชาการ
อิสลามบางท่าน
4. สิ่งเลว น่ารังเกียจ ร่างกายไม่ปรารถนา (al-Sharbiniiy, 1997 : 4/398)
5. สิ่งสกปรก เป็นพิษภัย ทำให้มีอาการมีนเมา
6. สิ่งที่เป็นกรรมสิทธิ์ ของผู้อื่น สิ่งที่ได้มาโดยมิชอบ ผิดหลักศาสนาหรือผิดกฎหมาย

ประเภทบทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหาร

บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยอาหาร สามารถ แบ่งได้ เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. บทบัญญัติที่ระบุอาหารที่อนุมัติบริโภค เช่น อาหารทะเลดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรง
กล่าวไว้ในอายะฮ์ ที่ 96 จากสูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ ความว่า “ ได้ถูกอนุมัติ แก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ล่าใน
ทะเล และอาหารจากทะเล ทั้งนี้เพื่อเป็นสิ่งอำนวยความสะดวก แก่พวกเจ้า และแก่บรรดาผู้เดินทาง
และได้ถูกห้ามแก่พวกเจ้า ซึ่งสัตว์ที่ล่าบนบก トラบใดที่พวกเจ้า ครองอิหมอมอยู่ และจงยำเกรง
อัลลอฮ์ ﷻ เกิด ผู้ที่พวกเจ้าจะถูกรวบรวมนำไปสู่พระองค์”

ปศุสัตว์ เป็นที่อนุมัติดังที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ที่ 1 ของ สูเราะฮ์
อัลมาอิดะฮ์ ความว่า “ บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงรักษาสัญญาให้ครบถ้วนเกิด สัตว์ประเภท ปศุสัตว์
นั้นได้ถูกอนุมัติ แก่พวกเจ้าแล้ว นอกจากที่ถูกอ่านให้พวกเจ้าฟัง โดยที่พวกเจ้ามิใช่ผู้ให้สัตว์ที่จะถูก
ล่านั้นเป็นที่อนุมัติ ขณะที่พวกเจ้าอยู่ในอิหมอม แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นทรงชี้ขาดตามที่พระองค์ทรง
ประสงค์”

2. บทบัญญัติที่ระบุอาหารที่ไม่อนุมัติให้บริโภค เช่น อาหาร 10 ชนิดที่ไม่อนุมัติให้
บริโภคตามที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวไว้ใน อายะฮ์ที่ 3 ของสูเราะฮ์ อัลมาอิดะฮ์ ความว่า “ ได้ถูกห้ามแก่
พวกเจ้าแล้วซึ่งสัตว์ที่ตายเองและเลือด และเนื้อสุกร และสัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ที่มัน
(ขณะเชือด) และสัตว์ที่ถูกรัดคอตาย และสัตว์ที่ถูกตีตาย และสัตว์ที่ตกเหวตาย และสัตว์ที่ถูกขวิดตาย
และสัตว์ที่สัตว์ร้ายกัดกิน นอกจากที่พวกเจ้าเชือดกัน และสัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา และการที่พวก

เจ้าเสียงหายด้วยไม้ตี เหล่านี้เป็นภาระละเมิด วันนั้นบรรดาผู้ปฏิเสธการศรัทธาหมดหวังในศาสนาของพวกเขาแล้วตั้งนั้นจงอย่ากลัวพวกเขา และจงกลัวข้าเถิด วันนี้ข้าได้ให้สมบรูณ์แก่พวกเขาแล้ว ซึ่งศาสนาของพวกเขาและข้าได้ให้ครบถ้วนแก่พวกเขาแล้วซึ่งความกรุณาเมตตาของข้า และข้าได้เลือกอิสลามให้เป็นศาสนาแก่พวกเขาแล้ว ผู้ใดได้รับความคับขันในความหิวโหยโดยมิใช่เป็นผู้จงใจ กระทำบาปแล้วไซ้ร้ แน่นอนอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงอภัยโทษผู้ทรงเมตตาเสมอ”

3. ไม่มีบทบัญญัติระบุว่าฮารอม สิ่งที่ไม่มีบทบัญญัติระบุว่าฮารอม ก็ให้ถือว่าสิ่งนั้นเป็นที่อนุมัติให้บริโภคนได้ ถือตามกฎทางศาสนบัญญัติที่ว่า “ ฐานเดิมของสรรพสิ่งนั้นเป็นสิ่งอนุมัติ” ตามนัยของหลักฐาน เช่นที่ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกล่าวไว้ในอายะฮ์ที่ 29 ของสุเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ ความว่า “ พระองค์คือผู้ที่ได้ทรงสร้างสิ่งทั้งมวลในโลกไว้สำหรับพวกเขา ภายหลังได้ทรงมุ่งสู่ฟากฟ้าแล้วได้ทำให้มันสมบรูณ์ ขึ้นเป็นเจ็ดชั้นฟ้าและพระองค์นั้นทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง” (al-Fawzan, 1988 : 17-19)

ฮาลาลและฮารอมจากอาหารประเภทสัตว์

อาหารประเภทสัตว์จำแนกตามที่อยู่อาศัยได้เป็น3ประเภทคือ

1. สัตว์บก เช่น วัว แพะ แกะ รวมทั้งสัตว์ปีก เช่น ไก่ เป็ด นกประเภทต่างๆ สัตว์บกมีทั้งที่เป็นสัตว์เชื่อง และที่เป็นสัตว์เปรี้ยวเถื่อน

2. สัตว์น้ำ เช่น ปลาชนิดต่างๆ กุ้ง และหอย ฯลฯ

3. สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เช่น กบ เต่า จระเข้ และปู ฯลฯ

4. นกที่มีกรงเล็บแหลมคม เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่ไม่อนุญาตให้บริโภค เพราะท่านนบี ﷺ ได้ห้ามมิให้บริโภคนกที่มีกรงเล็บแหลมคม

5. สัตว์กินสิ่งสกปรกเป็นอาหาร “ ญุลาละฮ์ ” ก็เป็นสัตว์อีกชนิดหนึ่งที่ท่านนบี ﷺ ห้ามมิให้กินเนื้อและนมมัน

6. สัตว์น่ารังเกียจหรือสัตว์เลว เป็นสัตว์ที่ตัวบทกล่าวถึงภาพรวมว่าอัลลอฮ์ ﷻ และท่านนบี ﷺ ไม่อนุญาตให้บริโภคสัตว์ที่เลวน่ารังเกียจโดยบรรทัดฐานการพิจารณาว่าสัตว์ประเภทไหนเลวน่ารังเกียจห้ามบริโภคต้องอิงกับตัวบท

7. สัตว์ที่ถูกสั่งให้ฆ่าและสัตว์ห้ามฆ่าทั้งเป็นสัตว์ที่ไม่อนุญาตให้บริโภค เพราะการที่มีตัวบทสั่งให้ฆ่าทั้งโดยมิได้บริโภคนั้นนัยยะว่าสัตว์นั้นไม่อนุญาตให้บริโภค เนื่องจากการฆ่าทั้งโดยเปล่าประโยชน์หากสัตว์นั้นเป็นที่อนุญาตให้บริโภคถือเป็นความฟุ่มเฟือยซึ่งไม่มีบทบัญญัติอิสลามบ่งชี้ และการที่มีบทบัญญัติห้ามฆ่าสัตว์บางชนิดการห้ามฆ่าสัตว์นั้นก็คือการห้ามบริโภคนั้นโดยปริยาย

8. สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว มีอะติษมากมายหลายสายรายงานระบุว่าท่านนบี ﷺ ห้ามบริโภคสัตว์ดุร้ายมีเขี้ยว

9. สัตว์ที่เกิดจากการผสมของสัตว์ฮาลาลกับสัตว์ฮาลอมบรีโฆค การเลี้ยงบรีโฆคสัตว์ดังกล่าวเป็นการสร้างความบริสุทธิ์ให้กับตัวเองเพราะสัตว์ดังกล่าวมีการปนเปื้อนระหว่างสิ่งฮาลอมกับสิ่งฮาลาล อนุমানได้กับการปนเปื้อนระหว่างนมกับเหล้า

อนึ่งอาหารประเภท 10 ชนิดที่ถูกห้ามบรีโฆคไว้ในอัลกุรอานคือสัตว์ที่ตายเอง เลือดสุกร สัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ขณะเชือดมัน สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีตาย สัตว์ที่ตกมาตาย สัตว์ถูกขวิดตาย สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกินจนตาย สัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา (ตอบคำถามเพื่อนต่างศาสนา, 1999 : 56-59 ; ทะลาลและหะรอมในอิสลาม, 1995 : 69-73)

10. สัตว์น้ำโดยหลักการเดิมอนุญาตให้บรีโฆคได้ทั้งหมดยกเว้นที่มีตัวบัพทห้ามไว้จะโดยลักษณะระบุเจาะจงตัวตนหรือระบุเป็นคุณลักษณะต้องห้าม

11. สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ นักวิชาการอิสลามส่วนใหญ่มีทัศนะเหมือนกับข้อกำหนดบัพทบัญญัติของการบรีโฆคสัตว์น้ำ เพราะสัตว์ดังกล่าวใช้ชีวิตช่วงหนึ่งอยู่ในน้ำ

ภาวะคับขันในอิสลาม

สภาพการดำรงชีวิตอาจแบ่งออกได้เป็นสองสภาพสภาพแรกคือสภาพปกติ ส่วนสภาพที่สองคือสภาพไม่ปกติซึ่งภาวะคับขันเป็นบริบทหนึ่งของสภาพไม่ปกติ

ภาวะคับขันตามความหมายด้านภาษาในภาษาอาหรับมาจากคำว่า “อฎูอฮฺรูเราะฮฺ” (الضرورة) หรือ “อัลอิฎฏูรอร” (الاضطرار) หมายถึง ความจำเป็นความต้องการ ส่วนความหมายด้านศัพท์ทางวิชาการหรือด้านศาสนบัญญัติ หมายถึงสภาพความคับขันขั้นอุกฤษณ์ ที่หากไม่กระทำการสิ่งต้องห้ามแล้วจะเกิดความเสียหายต่ออวัยวะหรือถึงแก่ชีวิตได้ สำหรับภาวะความคับขันในบริบทของอาหารคือสภาพความคับขันขั้นอุกฤษณ์ที่หากไม่บรีโฆคอาหารฮาลอมแล้วจะเกิดความเสียหายต่ออวัยวะหรือถึงแก่ชีวิตได้ (Ibn Manzur, 1997 : 8/46al-Rafaiiy, 1997 : 12/158)

การบรีโฆคอาหารฮาลอมในภาวะคับขันเป็นสิ่งที่อนุญาตโดยหลักฐานหรือแหล่งที่มาของบัพทบัญญัติอิสลาม โดยหลักฐานการอนุญาตดังกล่าวมีทั้งหลักฐานทางตรงและหลักฐานทางอ้อมเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างหลักฐานทางตรง เช่น อัลกุรอาน สุเราะฮ์อัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮ์ที่ 173 สุเราะฮ์ อัลมาอิดะฮฺ อายะฮ์ที่ 3 สุเราะฮ์ อัลอันอาม อายะฮ์ที่ 145 หลักฐานทางตรงจากชะดีษหรืออัซสุนนะฮ์ เช่น ชะดีษบันติกโดยอะฮ์มัด – อัลฮาเกิม และอัลบัยฮะเกีย จากอบูสะมุเราะฮ์ ตัวอย่างหลักฐานทางอ้อมจากอัลกุรอาน สุเราะฮ์ อัล – บะเกาะเราะฮฺ อายะฮ์ที่ 195 สุเราะฮ์ อัน-นิซาอ อายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อันนะฮฺล อายะฮ์ที่ 106 ตัวอย่างหลักฐานทางอ้อมจากชะดีษหรือ อัซสุนนะฮ์ เช่น ชะดีษบันติกโดยอบูดาวูด และอัตติรมิซีย จากอัลฮะสันจากสะมุเราะฮฺ บิน ญุนดุบชะดีษบันติกโดยอะฮ์มัด และอิบนุมาญะฮฺจากอบีสะอีด ซึ่งถูกกล่าวไว้ในหน้า 40-48

การปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามเพื่อการบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขัน กล่าวคือ จำเป็นหรือไม่ที่ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันต้องบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิต ผลการศึกษาพบว่านักกฎหมายอิสลามมีความเห็นออกเป็นสองทัศนะ โดยทัศนะของนักกฎหมายอิสลามส่วนมากมีความเห็นว่าวาญิบสำหรับผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันต้องบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิต หากเขาละการบริโภคสิ่งดังกล่าวแล้วเป็นเหตุให้เขาเสียชีวิต เขามีความผิดเสมือนว่าเขาเจตนาฆ่าตัวเอง

ภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาล

มัซฮับฟิกฮ์ทั้งสี่มีความเห็นใกล้เคียงกันเกี่ยวกับขอบเขตของภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลเพื่อประทังชีวิต ลักษณะขอบเขตดังกล่าวคือภาวะที่หากไม่บริโภคสิ่งใดแล้วเขาจะเสียชีวิตหรือเกือบเสียชีวิต หรือกลัวว่าจะสูญเสียอวัยวะ หรือจะตกขบวนเดินทางจนเกิดความเสียหาย ทั้งนี้การอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะดังกล่าวไม่จำเป็นว่าจะต้องมีความมั่นใจอย่างแน่นอนว่าจะเกิดภัยพิบัติ เพราะมนุษย์ไม่สามารถรับรู้สิ่งเร้นลับในอนาคตได้ และไม่จำเป็นต้องอดอาหารจนถึงเวลาใกล้ตายหรือถึงเวลาตายแล้วจึงจะบริโภคเพราะการบริโภคอาหารในเวลาดังกล่าวจะไม่เกิดประโยชน์อันใดอีกเลย

ปริมาณอาหารฮาลาลที่อนุญาตให้บริโภคในภาวะคับขันเนื่องจากความหิวโหยขาดอาหารที่ครอบคลุมกว้างขวางอย่างต่อเนื่อง อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะดังกล่าวบริโภคอาหารฮาลาลจนอิ่มได้ ส่วนในสภาพภาวะคับขัน เนื่องจากความหิวโหยขาดอาหารที่ไม่ครอบคลุมกว้างขวางและไม่ต่อเนื่อง อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในปริมาณที่พอประทังชีวิต และไม่อนุญาตให้บริโภคเกินความอิ่ม โดยการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะดังกล่าวจนอิ่ม ปราชญ์ฟิกฮ์มีความเห็นออกเป็นสองทัศนะ ทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่าคือทัศนะที่เห็นว่า อนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันดังกล่าวบริโภคสิ่งฮาลาลในปริมาณที่พอประทังชีวิตได้เท่านั้น และไม่อนุญาตให้บริโภคจนอิ่ม เนื่องจากเมื่อผู้ที่ประสบภาวะคับขันดังกล่าวบริโภคสิ่งฮาลาลจนสามารถประทังชีวิตได้แล้วก็ไม่ถือว่าเขาเป็นผู้ที่มีความคับขันอีกต่อไป จึงไม่อนุญาตให้กินอาหารฮาลาลจนอิ่ม และเมื่อบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันเนื่องจากความอดอยาก หิวโหยที่ไม่ครอบคลุม กว้างขวางและไม่ต่อเนื่อง โอกาสในการหาอาหารฮาลาลบริโภคยังคงมีอยู่ ประกอบกับบทบัญญัติการอนุโลมถูกกำหนดตามความจำเป็น

เงื่อนไขการบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันสรุปได้ดังต่อไปนี้

หนึ่ง ความคับขันเกิดขึ้นจริง ณ ปัจจุบันแล้วมิใช่เป็นการคาดการณ์ว่าอาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

สอง มีความคับขันที่จะต้องบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิต หรือรักษาอวัยวะอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

สาม มีความคับขันและเหตุผลที่บทบัญญัติศาสนาอิสลามอนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาลได้

สี่ ผู้มีความคับขันต้องบริโภคสิ่งฮาลาลจะต้องไม่มีเจตนาละเมิดสิ่งที่บัพญญัตติ
อิสลามห้ามละเมิดอย่างเด็ดขาด

ห้า อนุญาตให้ผู้ที่มีความจำเป็นต้องบริโภคอาหารฮาลาลบริโภคตามความจำเป็นพอ
ประทังชีวิตได้ตามทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่า

หก ภาวะคับขันต้องบริโภคอาหารฮาลาลเกิดขึ้นตามวิถีมิใช่เกิดขึ้นเพราะเจตนาของ
ผู้สร้างสถานการณ์ให้คับขันเพื่อจะบริโภคอาหารฮาลาล (al-Turiyfiy, 1992 : 35, 41, 89)

จากการศึกษาพบว่านักกฎหมายอิสลามมีความเห็นเกี่ยวกับประเด็นการอนุญาตให้
บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิดบัพญญัตติออกเป็นสองทัศนะที่มีหลักฐาน และ
เหตุผลที่มีน้ำหนักใกล้เคียงกัน โดยผู้วิจัยมีความเห็นว่า อนุญาตให้ผู้ที่ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขา
เป็นผู้ละเมิดฝ่าฝืนบัพญญัตติบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตได้ และควรที่จะกลับไปเฝ้าระวังตัวก่อน
การบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะดังกล่าว โดยเป็นการหลอมรวมและเลียงข้อขัดแย้งระหว่างสองทัศนะ
ส่วนโทษของความผิดฐานการละเมิดบัพญญัตติเป็นกรณีระหว่างผู้ละเมิดกับอัลลอฮ์ ﷻ ทัศนะ
ดังกล่าวเป็นทัศนะของปราชญ์ด้านอรรถาธิบายอัลกุรอานส่วนมาก และสอดคล้องกับหลักบัพญญัตติ
อิสลาม และวิธีวิทยาทางกฎหมายอิสลาม ทั้งยังเป็นการสื่อความผ่อนปรนอย่างเหมาะสม สอดคล้อง
ของบัพญญัตติอิสลามซึ่งเป็นการแสดงความกรุณาปราณีจากอัลลอฮ์ ﷻ อีกนัยหนึ่ง (al-Qurtubiy, 1997 :
2/226)

เป็นที่อนุญาตให้ผู้ที่ประสบภาวะคับขันบริโภคสิ่งฮาลาลที่สามารถประทังชีวิตได้ทุก
ชนิดยกเว้น เหล้าและเนื้อมนุษย์ ที่นักกฎหมายอิสลามมีทัศนะที่แตกต่างกันออกเป็นสองทัศนะ เหล้า
พิกษ์ทั้งสี่มีข้อสันนิษฐานเห็นว่าอนุญาตให้ดื่มเหล้าเพื่อกลืนอาหารหรือสิ่งติดคอที่เป็นอันตรายในภาวะ
คับขันได้ ส่วนการดื่มเหล้าเพื่อดับกระหายหิวโหยในภาวะคับขันที่ไม่มีสิ่งอื่นนอกจากเหล้า ทัศนะที่มี
น้ำหนักมากกว่ามีความเห็นว่าเป็นที่อนุญาต เป็นการอนุমানเปรียบเทียบกับบัพญญัตติการดื่มเหล้าซึ่ง
เป็นสิ่งฮาลาลเดิมในภาวะคับขันกับบัพญญัตติการบริโภคสิ่งฮาลาลอื่นๆ ในภาวะคับขันซึ่งเป็น
บัพญญัตติการอนุญาต

อภิปรายผล

ความหมายของอาหารในอิสลาม

คำว่า “อาหาร” ในอิสลามนั้นคือสิ่งที่บริโภคได้ มีประโยชน์ต่อร่างกายและหมาย
รวมถึงเครื่องดื่ม แต่โดยนัยทั่วไปหมายถึงอาหารเป็นส่วนใหญ่ ความหมายของอาหารมีความ
สอดคล้องกันทั้งทางด้านภาษาและด้านศัพท์ทางวิชาการอิสลามหรือศาสนบัญญัติและพระราชบัญญัติ
อาหารปี พ. ศ. 2522

ความสอดคล้องในนิยามความหมายของอาหารเป็นจุดรวมหนึ่งที่ทำให้ง่ายต่อการศึกษาสื่อสารเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว

หลักการเดิมของอาหาร

คือการอนุมัติให้บริโภคได้ยกเว้นอาหารที่มีตัวบัพหามไว้ เช่น สัตว์ที่ตายเอง เลือดสุกร สัตว์ที่ถูกเปล่งนามอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ ขณะเชือดมัน สัตว์ที่ถูกรัดคอตาย สัตว์ที่ถูกตีตาย สัตว์ที่ตกมาตาย สัตว์ที่ถูกขวิดตาย สัตว์ที่ถูกสัตว์ร้ายกัดกินจนตาย สัตว์ที่ถูกเชือดบนแท่นบูชา สัตว์ปีกที่มีกรงเล็บแหลมคม สัตว์กินสิ่งสกปรกเป็นอาหารหลัก สัตว์ดุร้ายมีเขี้ยวเป็นต้น

เหตุผลการห้ามบริโภคสัตว์บางชนิด เป็นลิขสิทธิ์ของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งมนุษย์อาจจะทราบเหตุผลการห้ามหรือไม่ทราบ แต่ที่มุสลิมมั่นใจอย่างหนึ่งคือการห้ามการสังการอนุมัติหรือบัพัญญูตีอิสลามโดยรวมมาจากพระผู้เป็นเจ้าของวิญญูญาเสมอ

อาหารอื่นจากสัตว์คือพืชผักผลไม้

ตามหลักการเดิมก็เป็นสิ่งบริโภคได้ทั้งหมด ยกเว้น พืชสกปรก พืชมีโทษเป็นพิษภัย พืชเมื่อบริโภคแล้วทำให้มีเนมาบกพร่องหรือเสียสติ

พืชที่ต้องห้ามบริโภค ตามตัวบทที่ระบุเจาะจงหรือบอกลักษณะต้องห้ามมีน้อยกว่าสัตว์มาก มนุษย์จึงมีอิสระในการบริโภคพืชมากกว่าสัตว์เพียงแค่ว่าเป็นพืชที่สะอาด ดีมีประโยชน์ ไม่เกิดโทษ ไม่ทำให้มีเนมาบกพร่องหรือเสียสติ ได้มาโดยชอบธรรมก็สามารถบริโภคได้

ภาวะคับขันในอิสลาม

ภาวะคับขันในอิสลามภาษาอาหรับใช้คำว่า “อฎฎูรเราะฮ์” (الضرورة) หมายถึงสภาพความคับขันขั้นอุกฤษฏ์ที่หากไม่กระทำการสิ่งต้องห้ามแล้วจะเกิดความเสียหายต่ออวัยวะหรือสุขภาพหรือถึงแก่ชีวิตได้

สำหรับนิยามความหมายของภาวะคับขันของปราชญ์ฟิกฮ์สี่มัซฮับมีสำนวนของนิยามความหมายที่ใกล้เคียงกันเช่นอัลญูรญานีย ปราชญ์ฟิกฮ์สังกัดมัซฮับฮนะฟีฟีย์ ให้ความหมายภาวะคับขันว่า “การประสบภัยพิบัติที่ไม่สามารถจัดปัดเป่าได้” (al-Jurjaniy, 1998 : 37) อัดดาร์ดีร์ ปราชญ์ฟิกฮ์ สังกัดมัซฮับมาลิกีย ให้ความหมายภาวะคับขันว่า “สภาพการที่จะต้องรักษาชีวิตจากความตายหรือภัยพิบัติอันรุนแรง” (al-Dardir, 1993 : 2/183) อรรอฟีอีย ปราชญ์มัซฮับชาฟีอีย ให้ความหมายว่า ภาวะคับขันว่า “ภาวะการกลัวว่าจะเสียชีวิตหรือจะเกิดโรคร้ายแรงต่อร่างกาย” (al-Rafaiy, 1997 : 12/158) อิบน์มุฟลิฮ์ ปราชญ์ฟิกฮ์ สังกัดมัซฮับฮัมบะลีเย ให้ความหมายภาวะคับขันว่า “สภาพความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตหรือจะเกิดการเจ็บป่วย การตกขบวนจากคณะจนถึงแก่ชีวิต” (Ibn Muflih, 2000 : 9/205) มัซฮับฮนะฟีฟีย์ มัซฮับมาลิกีย และมัซฮับชาฟีอีย มีความเห็นว่า การเกิดโรคร้ายต่อร่างกายเกิดพิษภัยรุนแรงหรือเกรงว่าจะถึงแก่ชีวิต อย่างมั่นใจหรือค่อนข้างมั่นใจก็ถือว่าเป็นการ

ประสพภาวะคับขันแล้ว (al-'Jassas, 1997 : 1/159 ; al-Dusuqiy, 1994 : 2/136 ; al-Suyutiy, 1959 : 857)

จากการศึกษาตัวบทหลักฐานจากอัลกุรอานและหะดีษพบว่า เพียงความกลัวว่าจะเกิดโรคร้ายต่อร่างกาย เกิดพิษภัยร้ายแรง กลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตอย่างค่อนข้างมั่นใจ ก็ถือว่าเข้าข่ายภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภค อาหารฮาลาลได้ เนื่องจากตัวบทอัลกุรอานและหะดีษที่เกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันมิได้สื่อความว่าภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลได้ต้องเป็นภาวะที่กลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตแต่ประการใด ความหมายตามลักษณะอักษร (الظاهر) ของอัลกุรอานและหะดีษสื่อว่า สภาพความยากลำบากขาดแคลนอาหารหลักประจำ อย่างกรณีของคณะสาวกโดยการนำของอับดุลอะซีซที่ท่านเราะฮูล ﷺ ส่งไปตักกองคาราวานของกูเรซ ที่ต้องติเลาะไปไม่นำมาทานก่อนที่จะพบวาฬตายเองก็ถือว่าเป็นภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลได้ ทั้งนี้ภาวะคับขัน ครอบคลุมทุกบริบทของการดำเนินชีวิต

ภาวะคับขันที่เกี่ยวข้องกับอาหารอัลฮะมะวีฮ์ซึ่งเป็นปราชญ์ฟิกฮ์สังกัดมัซฮับฮนะฟีฮ์ ให้ความหมายภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลได้ว่า “การตกอยู่ในสภาพที่หากไม่บริโภคสิ่งฮาลาลแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิต” (al-Hamawiy, 1871 : 1/119) อัศสุญญียปราชญ์ฟิกฮ์สังกัดมัซฮับซาฟีฮีย์ ให้ความหมายภาวะคับขันดังกล่าวว่า “การตกอยู่ในสภาพที่หากไม่บริโภคสิ่งฮาลาลแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิต” (al-Suyutiy, 1959 : 85) การที่ปราชญ์ให้นิยามภาวะคับขันว่าด้วยเรื่องอาหารเป็นการเฉพาะสื่อถึงความสำคัญของความคับขันเกี่ยวกับอาหารและความครอบคลุมของบทบัญญัติอิสลามทุกบริบททุกสภาพการดำรงชีวิต

การใช้บทบัญญัติอิสลามว่าด้วยการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขัน เมื่อมุสลิมตกอยู่ในภาวะคับขันไม่มีอาหารฮาลาลบริโภค แต่มีเฉพาะอาหารฮาลาลที่สามารถประทังชีวิตเขาได้ เขาจำเป็นต้องบริโภคอาหารฮาลาลดังกล่าวหากละการบริโภคจนเสียหายต่อชีวิต เขามีความผิดฐานฆ่าตัวเอง หรือเขามีสิทธิเลือกที่จะบริโภคหรือไม่บริโภคจนเขาเสียชีวิต ก็ได้เพราะการอนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลในภาวะดังกล่าวเป็นเพียงการอนุญาตมิใช่เป็นสิ่งวาญิบ สาเหตุความเห็นต่างของปราชญ์ฟิกฮ์ ผลจากความเห็นที่ต่างกันในการแปรญัติตีการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันว่าการอนุญาตดังกล่าวเป็นเพียงการไม่ถือความเอาผิดจากผู้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะดังกล่าว โดยที่บทบัญญัติตัวตนของสิ่งนั้นยังคงฮาลาลอยู่การบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะดังกล่าวจึงเป็นเพียงการอนุญาตที่สามารถเลือกปฏิบัติได้ หรือการอนุญาตดังกล่าวเป็นการยกเลิกละการบังคับบัญญัติความเป็นฮาลาลของสิ่งนั้น แล้วมันก็กลายเป็นสิ่งฮาลาลเช่นอาหารทั่วไปซึ่งจำเป็นต้องบริโภคเพื่อประทังชีวิตในทุกๆสถานการณ์ ประมวลหลักฐานอัลกุรอานอายะฮ์ที่ 195 สูเราะฮ์ อัลบะเกาะเราะฮ์ และ

อายะฮ์ที่ 29 สุเราะฮ์ อัน-นินซาอฺ ซึ่งอัลลอฮฺ ﷻ ห้ามการนำตนเองสู่ความพินาศสู่ความตาย การไม่บริโภคอาหารฮาลาลที่สามารถประทังชีวิตได้ในภาวะคับขันถือว่าเป็นการนำตัวเองสู่ความพินาศอย่างหนึ่งจึงอนุญาติว่าการอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขันเป็นสิ่งวาญิบที่ผู้ถูกบังคับโดยบทบัญญัติต้องปฏิบัติหากละการปฏิบัติ ถือว่ามีความผิดฐานฝ่าฝืนบทบัญญัติ จึงสังเคราะห์ได้ว่าการบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขันเป็น “อะซีมะฮ์” (العزيمة) ซึ่งหมายถึงสิ่งที่จำเป็นต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับความเห็นของปราชญ์อุศูลอัลฟิกฮ์ บางท่านที่มีความเห็นว่าบางครั้ง “อรัรุกเศาะฮ์” (الرخصة) ข้อยกเว้นปรน อาจเป็น “อะซีมะฮ์” สิ่งที่ต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดได้อย่างกรณีการบริโภคอาหารต้องห้ามเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขัน (al-Shangqitiy, 1960 : 1/100 ; Amir Badsha, n. d. : 2 / 232)

ภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาล

ลักษณะภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาล ตามความเห็นของมัซฮับสะนะฮียะฮ์ คือสภาพความคับขันที่เกิดจากความหิวโหยที่หากงดการบริโภคสิ่งฮาลาลแล้วกลัวว่าจะเสียชีวิตและอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดเสียหาย มัซฮับมาลิกียะฮ์ มีความเห็นว่า ภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาล คือสภาพความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตอย่างมั่นใจหรือค่อนข้างมั่นใจหรือการรักษาชีวิตจากความตายหรือ ภัยพิบัติที่รุนแรง มัซฮับชาฟีฮียะฮ์มีความเห็นว่าภาวะคับขันที่อนุโลมให้บริโภคสิ่งฮาลาล คือสภาพการตกอยู่ในภาวะที่หากไม่บริโภคสิ่งฮาลาลแล้วเกือบหรือจะเสียชีวิตหรือภาวะการกลัวว่าเมื่อละการบริโภคสิ่งฮาลาลแล้วกลัวว่าจะเสียชีวิตหรือกลัวว่าจะเกิดโรคร้ายแรงต่อร่างกาย (al-Suyuti, 1959 : 85 ; al-Rafaiy, 1997 : 12/158) มัซฮับฮัมบะลียะฮ์ มีความเห็นว่า ภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาล คือความกลัวว่าจะเสียชีวิตจากความหิวโหย (al-Buhuti, 1997 : 247, 248) ตามนิยามและคำอธิบายของแต่ละ มัซฮับผู้วิจัยมีข้อสังเกตดังต่อไปนี้

หนึ่ง ลักษณะภาวะความกลัวว่าการละบริโภคอาหารฮาลาลแล้วจะถึงแก่ชีวิต มัซฮับทั้งสี่ถือว่าเป็นภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคอาหารฮาลาลได้

สอง การกลัวว่าจะเกิดภัยพิบัติรุนแรง เกิดโรคร้ายแรงต่อร่างกาย หรืออาจทำให้สูญเสียอวัยวะหนึ่งอวัยวะใดถือว่าเป็นภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลได้ตามทัศนะของสามมัซฮับ ยกเว้นมัซฮับฮัมบะลียะฮ์ที่มีความเห็นว่า ภาวะคับขันที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลได้คือภาวะความกลัวว่าจะถึงแก่ชีวิตเท่านั้นซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักฐานของบทบัญญัติ

สาม การถูกข่มขู่บังคับจากผู้มีอิทธิพลที่สามารถดำเนินการตามคำขู่ได้จริงให้บริโภคสิ่งฮาลาลถือว่าเป็นภาวะคับขันอย่างหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับตัวบท

สี่ การอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันมิได้มีเงื่อนไขว่าต้องรอให้ถึงเวลาตายหรือใกล้ตายแล้วจึงเป็นที่อนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิต เพราะการบริโภคในขณะนั้นไม่มีประโยชน์อันใดอีก

ห้า การอนุญาตให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันมิได้มีเงื่อนไขที่มีความมั่นใจว่าภัยพิบัติเกิดขึ้นจริงอย่างแน่นอน โดยทั้งสี่มัชฮับมีความเห็นว่า เพียงความค่อนข้างมั่นใจว่าจะเกิดสิ่งดังกล่าวจริงก็ถือว่าเข้าข่ายภาวะคับขันที่ได้รับการอนุโลม เนื่องจากมนุษย์ไม่สามารถหยั่งรู้เหตุการณ์อนาคตและความในใจของผู้อื่นได้อย่างแน่นอน

หก ความรู้เรื่องบทบัญญัติเป็นเงื่อนไขสำคัญในการบังคับใช้บทบัญญัติในภาวะคับขัน

การบริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิด

ทัศนะที่มีน้ำหนักมากกว่ามีความเห็นว่าอนุญาตให้ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตได้ ทัศนะดังกล่าวสอดคล้องกับความหมายตามลักษณะอักษร และเจตนารมณ์ของตัวบท ขณะที่อีกทัศนะหนึ่งมีความเห็นว่าไม่อนุญาตให้ผู้ตกอยู่ในภาวะคับขันโดยที่เขาละเมิดบทบัญญัติการบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิต จากการศึกษาพบว่าทั้งสองทัศนะมีความเห็นแตกต่างกันในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติการบริโภคสิ่งฮาลาลของผู้ที่ละเมิดในภาวะคับขันดังนี้

หนึ่ง ลักษณะการวินิจฉัยบทบัญญัติจากหลักฐาน ทั้งนี้ทั้งสองทัศนะต่างก็มีหลักฐานของบทบัญญัติเป็นที่อ้างอิง โดยทัศนะที่อนุญาตให้ผู้ละเมิดที่ประสบภาวะคับขันบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตได้อ้างอิงหลักฐานและวินิจฉัยตัวบทลักษณะความหมายตามลักษณะอักษรโดยตรงขณะที่ทัศนะที่ไม่อนุญาตกรณีดังกล่าวอ้างอิงหลักฐานและวินิจฉัยตัวบทลักษณะการตีความ

สอง สาเหตุการผ่อนปรนให้บริโภคสิ่งฮาลาลในภาวะคับขัน ทัศนะที่มีความเห็นว่าสาเหตุของการผ่อนปรนดังกล่าวคือความคับขัน ซึ่งผู้ที่เครพภักดี และผู้ที่ ผ่าฝืนบทบัญญัติมีสิทธิเท่าเทียมกันในการที่จะได้รับการผ่อนปรน トラバิดที่ประสบภาวะคับขัน ส่วนทัศนะที่มีความเห็นว่าสาเหตุของการผ่อนปรนคือภาวะคับขันโดยมีเงื่อนไขผูกพัน คือการเครพเชื่อฟัง จึงไม่อนุญาตให้ผู้ละเมิดบทบัญญัติบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตถึงแม้ว่ากำลังประสบภาวะคับขัน ผู้มีสิทธิได้รับข้อผ่อนปรนตามทัศนะนี้คือผู้ที่ประสบภาวะคับขัน โดยที่เขาเป็นผู้เครพภักดี เท่านั้น

สาม ทัศนะที่อนุญาตให้ผู้ละเมิดบทบัญญัติบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขันถือว่า เจตนารมณ์ของการอนุโลมเพื่อประโยชน์ของผู้ถูกบทบัญญัติอิสลามบังคับใช้ขณะที่ทัศนะที่ไม่อนุญาต ถือว่าเจตนารมณ์ของการอนุโลมเพื่อประโยชน์ของบทบัญญัติ

สี่ ทัศนะทั้งสองมีความเห็นต่างกันในการอนุমানภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิดกับภาวะคับขันปกติ ทัศนะที่อนุญาตให้ผู้ประสบภาวะคับขันโดยที่เขาละเมิดบริโภคอาหารฮาลาลเพื่อ

ประทังชีวิตในอนาคตภาวะคับขันเนื่องจากการละเมิดกับภาวะคับขันปกติด้วยสาเหตุเดียวกันคือความคับขันจึงอนุญาตให้ผู้ละเมิดดังกล่าวบริโภคอาหารฮาลาลเพื่อประทังชีวิตได้เพราะองค์ประกอบการอนุমানทั้งสี่มีครบ ส่วนที่คนที่ไม่อนุญาติให้ผู้ละเมิดบริโภคสิ่งฮาลาลไม่ยอมรับการอนุমানดังกล่าวเนื่องจากผู้ถูกบัพญญัตติบังคับใช้มีบริบทที่ต่างกัน

ห้ การตีความหมายคำรัสอัลลอฮฺ ﷻ ﴿...غَيْرَ باغٍ وَلَا عَادٍ...﴾ “...โดยมิใช่ผู้แสวงหาและมิใช่เป็นผู้ละเมิด ขอบเขต...” ที่คนที่ไม่อนุญาติให้ผู้ละเมิดบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตในภาวะคับขันให้ความหมายว่า มิใช่การสร้างสถานการณ์เพื่อมีความชอบธรรมในการกินเพื่อความเอื้ออรรถตามอารมณ์และมิใช่การกินจนกระทั่งอิ่มจึงมิได้มีข้อห้ามใดสำหรับผู้ละเมิดที่ประสบภาวะคับขันซึ่งการอธิบายความหมายดังกล่าวเป็นทัศนะของ นักอธิบายอัลกุรอานส่วนใหญ่ ในขณะที่ทัศนะที่ห้ามมิให้ผู้ละเมิดบริโภคอธิบายความหมายว่า มิใช่เป็นการสร้างสถานการณ์เพื่อมีความชอบธรรมในการบริโภคสิ่งฮาลาลและมิใช่การละเมิดทุกประการรวมทั้งการละเมิดในบริบทของอาหารจึงไม่อนุญาติให้ผู้ประสบภาวะคับขันโดยที่เขาเป็นผู้ละเมิดบริโภคสิ่งฮาลาลเพื่อประทังชีวิตในสภาพดังกล่าว

สิ่งที่อนุญาติให้บริโภคในภาวะคับขัน

อนุญาติให้ผู้ประสบภาวะคับขันบริโภคอาหารฮาลาลทุกชนิดที่สามารถประทังชีวิตยกเว้นเนื้อมนุษย์ ม้าฮับมาลิกีย ชาฟิอีย ฮัมบะลีย มีความเห็นว่าไม่อนุญาติให้ดื่มเหล้าเพื่อดับกระหายทิวโหยถึงแม้ว่ามีความคับขันเนื่องจากเหล้าไม่สามารถดับกระหายได้แต่ตามข้อเท็จจริง เหล้ามีส่วนประกอบหลายชนิด แอลกอฮอล์สารอื่นๆโดยมีน้ำเป็นส่วนผสมหลักและมีปริมาณมากกว่าสารอื่นๆจึงสามารถดับกระหายได้โดยประจักษ์พยานยืนยันได้ว่ามีคนจำนวนหนึ่งดื่มเหล้าแทนน้ำเป็นเวลานานโดยที่ไม่ดื่มน้ำทั้งนี้สาเหตุความเห็นต่างของข้อตัดสินบัพญญัตตินี้เป็นผลจากการรับรู้ลักษณะคุณสมบัติของเหล้าที่ต่างกัน ประสบการณ์ การรับรู้จึงมีอิทธิพล ต่อการให้ข้อตัดสินบัพญญัตติ ที่ไม่มีหลักฐานโดยตรงแจจแจง ส่วนการห้ามมิให้บริโภคเนื้อมนุษย์ไม่ว่าเป็นหรือตายเนื่องจากบัพญญัตติอิสลามไม่อนุญาติให้ทำลายมนุษย์เพื่อรักษาชีวิตตนเองและภัยพิบัติจะไม่ถูกขจัดด้วยภัยพิบัติเท่าเทียมหรือรุนแรงกว่า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษาพบว่าเกือบทุกประเด็นปัญหาว่าด้วยอาหารฮาลาลและการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันมีความเห็นต่างกันของนักกฎหมายอิสลาม แนวปฏิบัติตามวิธีวิทยาทางกฎหมายอิสลาม คือการอิงหลักฐานของบัพญญัตติและยอมรับฟังความเห็นต่างโดยไม่ทำให้ความเห็น

ต่างเป็นชนวนไปสู่ความขัดแย้ง เนื่องจากวิจัยนี้เป็นการศึกษาทบทวนผู้ตีพิมพ์ว่าด้วยการบริโภคอาหารในภาวะปกติและการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขัน ซึ่งสาระหลักของการศึกษานี้คือสุกุมการบริโภคสิ่งต่างๆที่เป็นประเด็นการวิจัย โดยผลการวิจัยแต่ละประเด็นถูกนำเสนอในรูปแบบของความเห็นของผู้วิจัยอันสามารถที่จะนำไปเป็นแนวปฏิบัติในการบริโภคอาหารต่างๆที่ได้มีการศึกษาในวิจัยนี้ ทั้งนี้พื้นฐานความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างเป็นสิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ จึงเป็นความชอบธรรมส่วนบุคคลที่จะมีแนวปฏิบัติต่างไปจากผลการวิจัยนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากวิจัยที่แล้วเสร็จเป็นการศึกษาทบทวนผู้ตีพิมพ์ว่าด้วยการอาหารฮาลาลและการบริโภคอาหารฮาลาลในภาวะคับขันในขณะที่ยารักษาโรคเป็นปัจจัยการดำรงชีวิตที่สำคัญยิ่งในปัจจุบันจึงเห็นควรให้มีโครงการวิจัยต่อเนื่องจากด้วยเรื่องยารักษาโรคในบทบัญญัติอิสลามอีกต่อไป

Prince of Songkla University
Pattani Campus

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล นายทวี น้อยพอม

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5520430003

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จ
B. A. (Islamic Law)	Islamic University of Madina Munawwarah	2541
M. A. (Comparative Fiqh)	al-Imam Muhammad Ibn Saud Islamic University	2548

ทุนการศึกษา

ทุนสถาบันฮาลาล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนมุสลิมวิทยาลัยมุสลิม 7 ตำบลตะโหมด อำเภอต๊ะโหมด
จังหวัดพัทลุง

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

ทวี น้อยพอม และมะรอนิง સાແລມິง “ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอิสลามว่าด้วยอาหารฮาลาล”

2016. อัลนุรุ ปีที่ 11 ฉบับที่ 21 (July – December 2016) 17-26.